

નિવેદન

આહુ સાલથી વિવિધ ગ્રંથમાળાના પેટામાં જે બીજા વિભાગ શરૂ થયો છે, તેનું આ સર્વથી પહેલું પુસ્તક છે. વિવિધ ગ્રંથ-માળાના સળંગ અંકતરીકે આ પુસ્તકનો ગ્રંથાંક ૧૭૪થી ૧૭૬ અને, બીજા વિભાગનો ગ્રંથાંક ૧ થી ૩ છે.

આ પુસ્તકમાં આજથી બસો વર્ષ પૂર્વે જન્મ લઈ ચરોતરના સદેસર ગામને પાવન કરી ગયેલા અને સવાસો વર્ષ પૂર્વે વિદેહસુક્ત થયેલા પરમ સંત પ્રીતમદાસજીની વાણીનો સંગ્રહ છે.

આહુ સાલે આ વિભાગનાં બધાં પુસ્તકો બનતાં સુધી આવાં પ્રંતવાણીને લગતાંજ અપાશે.

સંવત. ૧૬૬૩માં કરમસદવાસી પટેલ નારણભાઈ શંકરભાઈ તરફથી એમની કેટલીક વાણીના સંગ્રહરૂપ ‘પ્રીતમ કાવ્ય’ નામે એક નાનું પુસ્તક બહાર પડ્યું હતું. એ પછી અમદાવાદમાં છુક-સેલર ઝવેરભાઈ ઉમેદભાઈ તરફથી પ્રીતમદાસની વાણીની એક પાપડી નીકળી હતી; તેમજ જૂઠા જૂઠા કાવ્યસંગ્રહોમાં પણ પ્રીતમદાસની કેટલીક વાણી છુટક છુટક છપાઈ ચુકી છે.

પ્રીતમદાસની વાણીનું લાલિત્ય અને તેની ઉપકારકતાથી આકર્ષાઈને તથા તેમની અપ્રસિદ્ધ ઉત્તમ વાણી બહાર લાવવાના હેતુથી તેનો આ એકત્ર સંગ્રહ યથામતિ સંશોધનપૂર્વક પ્રસિદ્ધ થાય છે.

પ્રીતમદાસની અપ્રસિદ્ધ વાણી લેગી કરવાનું તેમજ તેમના જીવનને લગતી વિગતો તેમનાં મંદિરો વગેરેમાંથી મેળવી તેને માટે બનતી ચોઠસી કરવાનું અને આ પછીનાં પૃષ્ઠોમાં અપાયેલો ‘મહાત્મા પ્રીતમદાસ’ વિષેનો લેખ પ્રાથમિક સ્વરૂપમાં તૈયાર કરવાનું કાર્ય આ સંસ્થાના એક કાર્યકર્તા પટેલ છોટાભાઈ ઉમેદભાઈએ બનતી મહેનત અને કાળજીથી બજાવ્યું છે.

પ્રીતમદાસજી બહારગામ જતા ત્યારે પથ્થુપોતાની સાથે બનતાં મુઠ્ઠી થોડાક લહીઆઓને તેડી જતા અને જ્યારે જ્યારે પોતાના મંતરમાં કાવ્યનો ઉભરો આવતો, ત્યારે ત્યારે તેઓ તેમની પાસે લાવતા. આવીરીતે લેગી થયેલી તેમની વાણી તેમના દેહાવસાન પ-રી તેમના મુખ્ય શિષ્ય નારણદાસજી મહારાજે પોતાના હાથથી એક

અંથમાં ઉતારીને તૈયાર કરી હતી. પ્રીતમદાસજીના સંદેસરવાળા મુખ્ય મંદિરમાં એ અંથની હજીમુધી પૂજા થાય છે. એ મંદિરના હાલના કોઠારી શ્રી વિષ્ણુદાસજીએ આ સંસ્થાના માણસને મંદિરમાં બેસીને એ અંથમાંથી વાણી ઉતારવાની છુટ તથા સગવડ આપી હતી; તેમજ પ્રીતમદાસનાં બીજાં ગામોમાં આવેલાં મંદિરોમાં તપાસ કરવામાં પણ મદદ કરી હતી. વળી સંદેસરની આસપાસમાં આવેલા ગામ 'સિંહોલ' ના મંદિરના વયોવૃદ્ધ મહંત શ્રી પ્રભુદાસજી જેઓ પ્રીતમદાસજીનાં મંદિરોના સંતસમુદાયમાં વિશેષ માનપાત્ર છે, તેમણે શુરુપરંપરાદ્વારા પોતાની જાણમાં આવેલી પ્રીતમદાસસંબંધી જાણવા જેવી બાબતો લખાવવા કૃપા કરી છે; જેથી એ ઉભય સંતજનોના ઉપકૃત છીએ. ઉપરાંત સંદેસરના જે અન્ય સજ્જનોએ આ કાર્યમાં એક યા બીજાંરૂપે મદદ કરી છે, તેઓ પણ ધન્યવાદને પાત્ર છે.

પ્રીતમદાસે કૃષ્ણલીલાને લગતાં પણ સેંકડો પદ રચેલાં છે. તેમના શિષ્ય નારણદાસે ઉતારેલી પ્રતમાં તેવાં સઘળાં પદ લીધેલાં જણાતાં નથી. આ પ્રકારનાં અનેક પદો લગભગ એક જેવાજ ભાવનાં જણાયાથી આ પુસ્તકમાં પણ તેમાંનાં મુખ્ય મુખ્યજ લીધાં છે.

પ્રીતમદાસે ગુજરાતીમાં સારાંશરૂપે ઉતારેલી ભગવદ્ગીતા પણ આમાં અપાઈ છે. તેનો જૂદો ઉપયોગ કરવા હજી, તેમને માટે તેની જૂદી પ્રતો પણ (ત્રણ આના મૂલ્યથી) કહાડેલી છે.

પ્રીતમદાસના શ્રીમદ્ભાગવતના એકાદશસ્કંધની નકલ પણ સંદેસરના મંદિરમાંથી ઉતારાવી મંગાવી હતી; પરંતુ તેમાં લહિયાની ભૂલો વગેરેને લીધે સમજાય નહિ એવું ઘણું દેખાવાથી એકાદ દુરમો છપાયા પછી તેને રહેવાજ દેવી પડી છે.

આ સંગ્રહમાં નારણદાસ મહારાજના અંથમાંથી લીધેલાં કાવ્યો આ પ્રમાણે છે:—સોરઠ માસ, ચૈતવણી નં ૦ ૮-૯-૧૦, વિનયસ્તુતિ, વિનયદીનતા, કૃષ્ણ અષ્ટક, ભગવાનનાં નામો અચારણ, ચોપાઈનાં ચાર અંગ, શુરુમહિમા બીજો, બ્રહ્મલીલા, રવેણીનાં પદ નં ૦૨૫૧ થી ૨૫૩ અને ભગવદ્ગીતા.

અંક ૨૬૩ થી ૨૮૫ તથા ૨૮૮ થી ૨૯૧ સુધીનાં પદ કરમસદના મંદિરમાંની હસ્તલિખિત પ્રતને આધારે લીધાં છે. રવીદાસવાળું પદ ખંભાતના મંદિરમાંથી મળ્યું હતું; પરંતુ એક

ખીજી હસ્તલિખિત પ્રતમાંથી તે વધારે શુદ્ધ અને સ્વાભાવિક રૂપમાં લખાયલું મળી આવ્યું હતું. છપ્પાનાં અંગ તથા સંતમાહાત્મ્યનું અંગ દુધરેચથી સંત મણિરામે ઉતારાવી મોકલેલામાંથી લીધાં છે. “ભાઈ અમે બાવા રે ભાઈ બાવા” એ લીટીથી શરૂ થતું પદ નાનપણમાં એક કાઠિયાવાડી સંતના મુખથી અનેકવાર આ સેવકને શ્રવણે પડી કંઠે થઈ ગયેલું, તે ઉપરથી આપેલું છે. “ભક્તિ એવી રે ભાઈ એવી” થી શરૂ થતું પદ ખુકસેલર ઝવેરભાઈવાળી આવૃત્તિમાં હતું; પરંતુ નાનપણમાં તે પણ એક ભક્તહૃદય વૃદ્ધ ડોશીમાને મોકળી અનેક વાર સંભળાઈ મોકળાગે કંઠે થઈ ગયેલું, તેમાં કડીઓ વધુ હતી અને ત્યારને બદલે છ છ ચરણવાળી તથા સ્પષ્ટ અર્થવાળી હતી. વળી ફોનોગ્રાફની થાળીમાં જે ઘોડીક કડીઓ ઉતારેલી મળે છે, તે પણ છ છ ચરણવાળીજ હતી; એટલે એ પદ એ ત્રણે સાધન ઉપરથી આપેલું છે.

ઉપલા સિવાયનાં તમામ પદ, ઘોળ વગેરે પ્રીતમકાવ્ય, પ્રીતમદાસની વાણી, કાવ્યહોહન, ભજનસારસિંધુ વગેરે પુસ્તકોમાંથી જરૂરી સંશોધનપૂર્વક લીધાં છે, જેને માટે તે પ્રત્યેકના પ્રકાશક સન્નનોના ઉપકૃત છીએ.

પૃષ્ઠ ૪૬-૪૭માં છપાયેલી ચેતવણીઓ અને પૃષ્ઠ ૧૫૪-૫૫ માં છપાયેલું શ્રીકૃષ્ણ અષ્ટક એ બંને એકજ હોઈ મથાળાંના હેરફેરને લીધે બેવાર છપાયાં છે.

આગળના અનેક સંતકવિઓની પેઠે પ્રીતમદાસની વાણીમાં પણ ગામઠી તેમજ સંસ્કૃતના અપભ્રંશ શબ્દો આવે, અને તે વાણી લખી લેનારા લહીઆ ગામડાંના રહેવાસી તથા જૂદા જૂદા હોવાથી ભેડણી અશુદ્ધ અને અનિયમિત હોય એ પણ સ્વાભાવિકજ છે. આવી અશુદ્ધિઓથી ઘણું કરીને શબ્દાર્થમાં ફેર પડી જતો નથી અને કેટલેક સ્થળે તો એથી ગ્રાસ, ભાવ અને રસની જમાવટને મદદ પણ મળી જાય છે. પરંતુ ‘ઉત્તમ’ને ઠેકાણે ‘ઉત્તમ’ અને એવી ખીજી જે દેખીતી ભૂલો લહિયાઓના હાથથી તેમજ લહિયાઓનાં લખાણ ઉપરથી સંદેશરના મંદિરવાળી પ્રત ઉતારવામાં થઈ હોય* અને જે ભૂલો વગેરેને લીધે અર્થ, ભાવ,

* પ્રીતમદાસના એકાદશ સ્કંધ તેમજ ગીતાને અંતે નારણદાસજી મહારાજે સ્વકરતે લખેલી વધારાની લીટીઓ નીચે આપી છે, તેમાંના વધુ

પ્રાસ, તાલ કે મેળમાં દેખાઈ આવે એવી ક્ષતિ અથવા વિસંગતતા આવી જતી હોય; તેમજ એક શબ્દમાંના થોડા અક્ષર બીજા શબ્દમાં ભળી જવાથી અર્થ બદલાઈ જતો હોય અથવા તો સમજાતોજ ન હોય; તેવા પ્રકારની ભૂલો અને અશુદ્ધિઓ વગેરેને પણ કોઈ મૂળ વાણીતરીકેજ ગણી લે, અને પછી “મહાત્માની વાણીમાં ફેરફારજ કેમ થાય” એમ કહે તો તે ભૂલજ કહેવાય.

આ પુસ્તકમાં ઉપર જણાવેલા પ્રકારની દેખીતી ભૂલો અને અશુદ્ધિઓ વગેરે યથામતિ સુધારી લીધું છે. એમાંની થોડીક નમુનાતરીકે આખા ચરણ સાથે નીચે આપીને તેમાં ધ્યાન દેવા જેવા પ્રથમના શબ્દ તથા તેને ઠેકાણે મૂકાયેલા શબ્દ કાળા છાપેલા છે.

કેવા રૂપે મળેલું

કેવા રૂપે આમાં છપાયું.

અસ્ત મંસ રૂધીર ત્વચ
રોમાણુગન પવન પાવક
જલ લોભ્ય.

અસ્થિ માંસ રુધિર ત્વચ રોમ,
ગગન પવન પાવક જલ લોભ્ય.

હરીમાં જગતમાં હરી.... હરીમાં જગત જગતમાં હરી
લેહરી લોહ બુદબુદા તુરંગ.... લેહરી લોહ બુદબુદા તુરંગ
જેટલે જન્મ સાસના..... જેથી ટલે જન્મ સાસના

શુરુથી મોટા નહિ સૂર શેસ,
શુરુથી મોટા બ્રહ્મા વિષ્ણુ
સહિત વારતા કહી

શુરુથી મોટા નહિ સૂર શેસ,
ન મોટા બ્રહ્મા વિષ્ણુ
મહેશ.

કાળા છાપેલા શબ્દો ઉપરથી જણાશે કે તેમના લખવામાં પણ તે સમયના સંયોગો તેમજ દૃષ્ટિરોપ ઇત્યાદિથી ભૂલો અને અશુદ્ધિઓ આવવી સ્વાભાવિકજ છે.

“સંવત અઢાર ઇછાતેરના અસાઠ વદ એકાદશીને દિવસ એકાદશ
“ ભાગવત લિખિતે લખિતંગ સાંમી પ્રીતમના સીન્ધ નારણદાસ
“ જે કાચે વાંચે સાંભલે તેને અમારો જેસીરાંમ છે. રાંમ રાંમ છે.
“ બાવા પ્રીતમજી સંવત અઢાર ચોપનાના વેશાઠ વદ બારસને દિવસ
“ મધ્યાન કાલે સધામ પધારા છે તે જાણુજો.”

ભગવદ્ગીતાની છેલ્લે નીચે મુજબ લખેલું છે:—

“સંવત ૧૮૭૫ ના વરસે ચૈત્ર સુદ વાર રવી તીથીને દિવસ પ્રત
“સંપૂર્ણ લિખિતે સંતે અઢાર ચોપના વેશાખ વદ ૧૨ ને દિવસ મધ્યાનને
“કાલે બાવોજી સધામ પધારા છે તે જાણુજો. લખિતંગ સાંમી પ્રીતમના
“ સીન્ધ નારણ દારાનો સરવેને જેસીરાંમ છે.”

ગંગાઃઆઘેતી રથ જેહ.....ગંગા આ ધી તીરથ જેહ
 મજ્યુ' આવે આળ અચીંત.....મજ્યુ' અવિચળ અચીંત
 સેંની ધનાપી પારા ધદાસા.....સેંના ધના પીપા રધદાસા
 યુદ્ધતણે ઉછવ ઉપજાવવા.....યુદ્ધતણે ઉત્સાહ ઉપજાવવા
 જોગજુકત અધ્યાસ કર્ય;.....જોગજુકત અધ્યાસ કર્ય
 જેની ગઈ જન્મ મૃત્યુ વૃથા.....જેની ગઈ જન્મ મૃત્યુ વ્યથા
 ક્ષેત્રજે નમન જાણ્ય.....ક્ષેત્રજ મને જાણ્ય
 જોડ્યે એટલે સકલલવ સાસના. જેડ્યે ટલે સકલ લવસાસના
 બ્રહ્મં કહે તેહ.... બ્રહ્મ કહીયે તેહ
 આકસન વલે પાય .....આકાશ નવ લેપાય.
 પ્રેમ પ્રીતમ સુપુના કરો.....પ્રેમ પ્રીતમ પૂજા કરે
 નૃપ વિના સંન્યાસ સરવથા.....તપવિના સંન્યાસ સરવથા

એવીજ રીતે અનેક સ્થળે આસપાસના સંયોગોને અનુસરીને
 સ્વાંત આત્મા નું શાંત આત્મા, મુનસ નું મનુષ્ય, વૈરાહ નું
 વરાહ, સીત નું સંત, અનીન નું અનન્ય, સેસાનન નું ષડાનન,
 ઉત્તમ નું ઉત્તમ, ગરુડા ગરુડ, નું ગરુડાગરુડ, વર્લ્લ નું વદલલ,
 કરીમાંણુ નું ક્રિયમાંણુ, રૂપેત નું સંપત, દ્રસાનું દશા, સુખે નું
 સુખે, અભયે નું અભય, નાલો નું ન્યાળો, કસ્ય નું કસ્યપ વગેરે
 યથામતિ સુધારી લીધેલું છે.

સંસ્થાને લગતાં પડે કરવાનાં બીજાં કામોની સાથે સાથેજ
 આ સંશોધનકાર્ય કરવાનું હોવાથી તેમજ પ્રીતમદાસની
 અપ્રસિદ્ધ વાણી અને તેમનું વૃત્તાંત મેળવવા તથા તેને
 લગતી ચોક્કસી કરાવવા ખાતર પણ કેટલીક દીલ વેઠવી
 પડવાથી આ વિભાગનું આ પહેલું પુસ્તક ઠેઠ જેઠ માસની
 આખરેજ પ્રસિદ્ધ થઈ શક્યું છે. આવાં કામો પાછળ
 હજીએ જેટલો વધુ સમય અને શ્રમ અપાય તેટલી તેમાં વિશેષતા
 આવે એ તો સ્પષ્ટજ છે; એટલે આ પુસ્તકના સંશોધન વગેરેને
 માટે પૂર્ણતાનો કે નિર્દોષતાનો જરાપણ દાવો નથી. અનિયમિત
 અને અશુદ્ધ જોડણી તો મોટા ભાગે જેમની તેમજ છે. ઉપરાંત
 અનેક ખાસ સુધારવા જેવી દેખીતી અશુદ્ધિઓ પણ
 લક્ષપર નહિ આવવાથી તેમજ સંશોધન કરવાના નિર્ણય
 પૂર્વે છપાઈજવાથી, તથા સંશોધન તત્કાળમાં નહિ સ્કુરતાં જાણી
 જોઈને રહેવા દેવી પડવાથી જેમની તેમ રહી હશે અને રહી

છે. માટે સુયોગ્ય સન્નનોને આમાં જ્યાં જ્યાં જે કાંઈ ઠીકઠીક કરવા જેવું લાગે તે કરી મોકલવા સવિનય પ્રાર્થના છે.

બીજાને મોઢેથી અથવા :તો લખાણ ઉપરથી કંઠે કરી લેનારા કે લખી લેનારાઓની પરંપરા વધતી ચાલે તેમ તેમ દૃષ્ટિદોષ, અણુસમજ અને ઝોછી આવડતથી ભૂલો અને અશુદ્ધિઓનો કેવો ઉમેરો થતો ચાલે છે; તે નીચેની હકીકતથી વધારે સ્પષ્ટ થશે. x

ગુજરાતી પ્રેસના કાવ્યદોહન ગ્રંથ ત્રીજામાં સંવત ૧૯૪૫માં પ્રીતમદાસનું “જ્ઞાન પ્રકાશ” નામનું કાવ્ય છપાયું છે અને એજ કાવ્ય મહારાજ નારણદાસના હાથે ઉતરેલી પ્રતમાં પણ આવેલું છે. એ બન્નેમાંથી નમુનાદાખલ નીચે આપેલી થોડીક લીટીઓ તેમાંના વધુ કાળા અક્ષરો તરફ ધ્યાન આપીને વાંચવાથી જણાયે છે એમાં કેવો હેરફેર થઈ ગયો છે; તથા નારણદાસજીવાળી પ્રતના શબ્દો કેવા સ્વાભાવિક અને બંધબેસતા છે.

આ પુસ્તકમાં એ કાવ્ય છપાઈ ચૂક્યા પછીજ નારણદાસ-વાળી પ્રતનો લાભ મળી શકેલો, એટલે એ ત્રણ પૃષ્ઠના એક કાવ્યમાંજ ઉપલા પ્રકારની જેટલી ભૂલો વગેરે જણાઈ, તે સઘળીનું સંશોધન તો શુદ્ધિપત્રમાંજ આપવાનું રાખી આ નીચે તો તેમાંની થોડીકજ આપી છે અને તેમાંના અશુદ્ધ અને તેને ઠેકાણે નાખેલા શુદ્ધ શબ્દો કાળા અક્ષરમાં આપ્યા છે.

કાવ્યદોહનમાં—

નારણદાસની પ્રતમાં .

માયા જકત નાંખ્યો મોહની } માયા ચક નાંખ્યો જકત
જાળ } મોઝાર

મૃત્તિકા ખાંડે કહીએ એક-મૃત્તિકા ખાંડીય કહીએ એક
રાંકને રોટલે મળે નહી રાજ-રાંકને રોળ્યે મળે નહિ રાજ
તીમરને વરસે ન પાકે ધાન્ય-ધુમેરને વરસે ન પાકે ધાન્ય
તજે જેમ શંકર કાગભુશંક-ભાજે અજ શંકર કાગભુશંક
પ્રાણાયમ ધુન્ય કરે છે, પોતે-પ્રણવ, ધુન્ય કરે છે પોતે

x અશુદ્ધિઓનું તો સમજાયા, પણ કેટલાક એવા પણ તફાવતો-ખાજ હોય છે કે ખરા કવિને બદલે પોતાનું જ નામ અને ગામ ધુસાડી દે ! પ્રીતમદાસના એક કાવ્યના સંબંધમાં તેવો એક દાખલો જણાવ આવતાં તે વિષે આ પુસ્તકના પૃષ્ઠ ૨૪૮ નીચે દિપ્પણી આપેલી છે. ખુદ ચરોતરનાજ એક ગામના એક પંથવાળાએ પ્રીતમદાસનાં કેટલાંક પદોમાં પોતાનું નામ ધુસાડી દીધેલું કહેવાય છે, પણ એવિધે ચોક્કસ માહિતી નથી.

ખોળે તેને સહજમાં } ખીલે તને સેહજે સમ
એવી મોજ. } સરોજ

ચતુર્દશ ઉપર પટ આકાર-ચતુરદલ ઉપર ખટ આકાર,
દશદલ ઉપર પોઠશ સાર-દશદલ દ્વાદશ પોઠશસાર.
સંત સમાગમ આઠે જામ-સંત સમાજવિષે વર્તમાન,
સ્વામીજન રાખ સમીપે } સ્વામી જાનરાય સમીપે સાર.
સાર.

મહાત્મા રવિદાસજીના ઉત્તરવાળા જે પદની નકલ ખંભાતના
મંદિરમાંથી ઉતરાઈ આવેલી, તેને બીજી હસ્તલિખિત પ્રતમાંના
તેજ પદ સાથે સરખાવતાં તેમાં એ એક પદમાંજ નીચેનાં ચરણોમાં
જે ફેરફાર, ભૂલો અને અશુદ્ધિઓ પેઠેલાં જણાય છે, તે ઉપરથી
મોટે ભાગે બીજી પ્રતની મહદ્વિનાજ સંખ્યાબંધ દેખીતી અને
અટપટી ભૂલો તથા અશુદ્ધિઓનું સંશોધન કરવામાં રહેલી મુ-
શ્કેલી સંમજી શકાશે.

ખંભાતની પ્રતમાં	બીજી શુદ્ધ પ્રતમાં
જે રાંમ અનમ જોગી	જે રાંમ આતમ જોગી
બહુ રસ ગાયો પ્રીતે પાયો	બહુ રસ ગાયો પીધો પાયો,
છેકયું રાડો છોલો	છેકે ઉરાડયો છોળે.
રવીના રૂપમાં રજની ના હોય	રવીને રૂપે રજની જાય,
આપે રૂપે પ્રકાસીતાં હોય.	અંતરમાં અજવાલુ થાય.
ગંગાજી પ્રાચીત પરજલે.	ગંગાજી પાતીકે પરજલે

ઉપલા ઉતારાઓમાંની છેલ્લી ત્રણ લીટીઓ તો એવી છે કે
જેમાંની અશુદ્ધિઓ બીજી પ્રત સામે ન હોય તો જેમની તેમજ
પસાર થઈ જાય; અને એવું ઘણું આ પુસ્તકમાં પસાર થયું હશે.

ઉપલા ઉતારા ઉપરથી વાચકોના ધ્યાનપર લાવવા જેવી અગ-
ત્યની બાબત એ છે કે, એમાંનાં શુદ્ધ પ્રતવાળાં ચરણો પ્રીતમદાસ-
ની વાણીને કેવી સરળ સુરસ, સંસ્કારી, સ્વાભાવિક અને અસરકારક
દર્શાવી આપે છે. વળી 'રવીના રૂપમાં' વાળી બે લીટીઓ કેવું ચોખ્ખું,
દર્શાવી આપે છે કે મહાત્માઓની વાણીમાં લહિયાઓદ્વારા
તેમની હયાતીમાંજ કેવી કેવી વિકૃતિ પેસી જાય છે, અને તેમના
દેહાન્ત પછીનાં દશવીસ વરસોમાં પણ આગલા લહિયાની ભૂલો.

થી તથા એકપંચથી ળીછ પ્રતો ઉતારવા વગેરે કારણોથી તેમાં પલટો, કર્કશતા, અને અસ્વાભાવિકતા વગેરે કેવાં ધુસી જાય છે.

મહાત્માઓની આવી વાણી જે જે રાગ કે લહેમાં પરંપરાથી ગવાતી આવી હોય, તેમાં પણ કોઈ ઓરજ અસર અને ખુબી રહેલી હોય છે; માટે જેમને તે રાગ કે લહેની ખબર ન હોય તેઓ તેની માહિતી મેળવીને તેજ પદ્ધતિથી ગાયે તો ગાનાર તથા સાંભળનાર ઉભયને અનેકગણા આનંદ અને શાંતિ અનુભવાઈ સંસારના ત્રિવિધ તાપની અસર થોડાઘણા વખત માટે તો જરૂર દૂર થઈ જશે. સંતમહાત્માઓની વાણીના રાગ તથા લહે દિવસે દિવસે દેશમાંથી ભૂલાતાં જાય છે એ બહુ દિલગીરીની વાત છે. એમ ન બને અને લોકોમાં તેની માહિતી તથા પ્રચાર વધે તેમ થવાની ખાસ જરૂર છે.

મહાત્મા પ્રીતમદાસે લોકહિતના જે ઉદ્દેશથી આ વાણી રચી છે, અને ગદ્ય ગ્રંથોના પઠન કરતાં આવી પદ્યવાણી ગાવા સાંભળવામાં જે વિશેષ અસર, સુખ અને હિત રહેલાં છે, તેનો લાભ લઈ વાચકબંધુઓ જ્ઞાનચારિત્ર્યમાં આગળ વધે, અને સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ સર્વોપરિ પદને પ્રાપ્ત થાય, એ ભાવનાપૂર્વક ઈ વત્ સત્ સંવત ૧૯૮૧ જ્યેષ્ઠમાસ

ભિક્ષુઃ અખંડાનંદ

અનુક્રમણિકા

પૃષ્ઠાંક વિષય તથા પહેલી લીટી

૧-કક્કા

૧ કક્કો ૧લો-કૃષ્ણ ઉપાસનાનો-કરીએ શ્રીકૃષ્ણ ઉપાસના,

૩ કક્કો ૨ જો-છપય છંદ-કક્કા કર સફ્ફરુનો સંગ,

૨-મહિના

૭ મહિના ૧ લા-સફ્ફરુને ચરણે નમું,

૧૨ મહિના ૨ જા-કારતકે કર્મ નિવાર,

૧૭ મહિના ૩ જા-કારતકે કાં ચેત્યો નહિ મૂઢ ગમાર દે,

૨૦ મહિના ૪ થા-શામળીયો ના આંબ્યા દે,

૨૨ મહિના ૫ મા-સખી આંબ્યો અસાડો માસ દે,

૩-તિથિઓ

૨૩ તિથિઓ ૧ લી-પડવે પ્રભુ મહોલ પધાર્યા દે,

૨૪ તિથિઓ ૨ જા-આમાં વસ્તુ અનોપ છે,

૨૫ તિથિઓ ૩ જા-પડવાનો પ્રથમ જાણીને,

૨૬ તિથિઓ ૪ થી-પડવે એ પિંડ છે કાચો દે,

૨૮ તિથિઓ ૫ મી-હરિ સ્મરણ નિશ્ચિન કીજે,

૨૯ તિથિઓ ૬ ટી-પડવે તું પ્રથમ ચેતને,

૪-વાર

૩૦ વાર ૧ લા-આઘ અંત પ્રીત અંકારે દે,

૩૧ વાર ૨ જા-આદિતવાર વિચારને,

૫-ગુરુમહિમા

૩૧ ગુરુમહિમા ૧લો-પ્રથમ નમું ગુરુદેવને,

૩૪ ગુરુમહિમા ૨જો-જય ગુરુ આઘ નીરંજન ઇશ્વર,

૬-ચેતવણીઓ

૩૬ ચેતવણી ૧ લી-રામ સમર તું રામ સમર તું,

૩૮ " " ૨ જા-સજન કરી લે ધ્યાન ધરી લે,

૪૪ " " ૩ જા-શામાટે તું સૂઈ રહ્યો છે,

૪૫ " " ૪ થી-ચેત મન ચેત મન,

૪૫ " " ૫ મી-તું તો રામ સમર નર પાપીરે,

પ્રકાંઠ વિષય તથા પંહેલી લીટી

- ૪૬ ,, ,, ૬ ક્રી-હવે હરિ ભજતાં રખે છવ હારે,
 ૪૭ ,, ,, ૭ મી-માયા મોહની તે નથી કોઈની દાસી,
 ૪૮ ,, ,, ૮ મી-કહેતાં મુણ્ણતાં કહી દિન વીત્યા,
 ૪૯ ,, ,, ૯ મી-સમજ મન શિખામણ કહું છું,
 ,, ,, ૧૦ મી-અવસર વીત્યો અરથ સરે નહિ,
 ૫૦ ,, ,, ૧૧ મી-શીખે ગોખે ગાય સાંભળે,

૭-ભક્તનામાવળી—પૃષ્ઠ ૫૧

૮-નામમહિમા—પૃષ્ઠ ૫૩

૯-સુડતાળો કાળ અથવા પ્રેમપ્રકાશ—પૃષ્ઠ ૫૫

૧૦-જ્ઞાનપ્રકાશ—પૃષ્ઠ ૫૯

૧૧-શ્રી જ્ઞાનગીતા—પૃષ્ઠ ૬૨

૧૨-સરસગીતા—પૃષ્ઠ ૭૦

૧૩-બ્રહ્મલીલા—પૃષ્ઠ ૯૭

૧૪-પ્રીતમદાસની સાખીઓનાં અંગ—પૃષ્ઠ ૧૦૦ થી ૧૪૧

- ૧૦૦ ૧-ખળનું અંગ-અસંતને અડીએ નહિ,
 ૧૦૧ ૨-નામમાહાત્મ્યનું અંગ-રામનામ શંકર જપે,
 ૧૦૩ ૩-સંતમાહાત્મ્યનું અંગ-સંત સમાગમ કીછએ,
 ૧૦૫ ૪-શુરુમહિમાનું અંગ-શુરુપદ પ્રેમે પૂછએ,
 ૧૦૭ ૫-વિચારનું અંગ-સદ્વિચાર નિત્ય કીછએ,
 ૧૦૯ ૬-જોગનું અંગ-જોગ સમાધિ જે કરે,
 ૧૧૦ ૭-જ્ઞાનનું અંગ-જ્ઞાનવિના અભિમાનકી,
 ૧૧૨ ૮-ભક્તિનું અંગ-ભક્તિ કરે ભગવાનકી,
 ૧૧૪ ૯-પ્રેમનું અંગ-પ્રેમ પંથ અતિ કઠિન હૈ,
 ૧૧૬ ૧૦-વૈરાગ્યનું અંગ-વૈરાગ્ય વિના વળગી રહ્યો,
 ૧૧૭ ૧૧-અનન્યનું અંગ-અનન્યકી ઐસી ભતિ,
 ૧૧૯ ૧૨-મેહનું અંગ-જળલગી મેહ ન ઉપજે,
 ૧૨૧ ૧૩-તૃષ્ણાનું અંગ-તૃષ્ણા તું થાકી નહિ,
 ૧૨૩ ૧૪-મનનું અંગ-મન મતવાલા હો રહ્યા,
 ૧૨૪ ૧૫-સ્મરણનું અંગ-સુમરન સોઈ ન વિસરે,
 ૧૨૬ ૧૬-માયાનું અંગ-દેવી માયા શુભમયી,
 ૧૨૮ ૧૭-તત્ત્વસાંખ્યનું અંગ-ક્ષિતિ જળ પાવક પવન ન ભડકે,
 ૧૩૦ ૧૮-પ્રણાવરૂપ વર્ણન-પ્રણ અખંડિત અવિનાશ હે,

પૃષ્ઠાંક વિષય તથા પહેલી લીટી

- ૧૩૨ ૧૯-કામનું અંગ-કામી કરે ન શુભ કર્મ,
 ૧૩૪ ૨૦-નારીનિંદાનું અંગ-નારીકું નિંદુ નહિ,
 ૧૩૬ ૨૧-ભાવનું અંગ-કલ્પદ્રુમકું સેવીએ,
 ૧૩૭ ૨૨-જીવનમુક્તનું અંગ-જીવનમુક્ત રહે જકતમાં,
 ૧૩૯ ૨૩-સજ્જનનું અંગ-સજ્જન સુરતર સારીખા,
 ૧૪૧ ૨૪-સહજનું અંગ-સહેજ સમજ આઠ્યા વિના,

૧૫-ચોપાઈનાં અંગ

- ૧૪૨ ૧-તત્ત્વજ્ઞાનીનું અંગ-અસ્થિ માંસ રૂધિર ત્વચ્ચરોમ,
 ૧૪૪ ૨-હરિશક્તનું અંગ-લક્ષિતભાવ લીંતર જેહને,
 ૧૪૫ ૩-સંતનું અંગ-સંત હરિશુર એક પ્રમાણ્ય
 ૧૪૬ ૪-સદ્ગુરુનું અંગ-જે સદ્ગુરુનાં સેવે ચરણ,
 ૧૪૭ ૫-સત્સંગમાહાત્મ્ય-શ્રીગુરુને ચરણે નમું,

૧૬-વિનયસ્તુતિ—પૃષ્ઠ ૧૪૯

૧૭-વિનય દીનતા—પૃષ્ઠ ૧૫૧

૧૮-શ્રીકૃષ્ણાષ્ટક—પૃષ્ઠ ૧૫૪

૧૯ શ્રીભગવાનનાં નામોન્ન્યારણ—પૃષ્ઠ ૧૫૫

૨૦—પ્રીતમદાસનાં પદ

પૃષ્ઠાંક પદાંક તથા પહેલી લીટી

- ૧૫૬ ૧-હરિનામનો મહિમા મોટો, અગમ અપાર રે;
 ” ૨-ગોવિંદ ગોવિંદ ગાર્ધ હે રે, જ્યાં લગી તન શ્વાસ.
 ૧૫૭ ૩-જેને વિચારી જીવડા રે, માથે મર્ષનો માર.
 ” ૪-સાંભળું સાચું કહું છું તુજને, એક વાતલડી ચિત્તધરજેરે
 ” ૫-સંતવિના સંસારમાં કોઈ, હરિનો મર્મ ન જાણે રે;
 ૧૫૮ ૬-સંત તે તીરથરૂપ છે, માંહી રામસુધાજળ ભરીયું રે;
 ” ૭-પ્રીતવિના પ્રભુ દૂર છે, તમે જોજો ભુક્ત દરીને રે;
 ૧૫૯ ૮-દયા કરો દીનજંધુ, તારો સંસારસિંધુ;
 ” ૯-હરિરસ હેતે પીઓ, બીજાથી ભસદ બીઓ.
 ૧૬૦ ૧૦-એસે પ્રભુ સંગે હોળી ખેલીએ હો,
 ” ૧૧-કાયા કુસુમ કરમાયે, આજકાલ કાયા
 ” ૧૨-સાચી તે કોની સગાઈ, સંસારમાં સાચી
 ૧૬૧ ૧૩-પોતાના જનને ઓધા રે, જેમ તેમ પોતાના
 ” ૧૪-ગ્રેમનો પંથ છે ન્યારો, સર્વથી ગ્રેમનો

પૃષ્ઠાંક પદાંક તથા પહેલી લીટી

- ૧૬૧ ૧૫-સ્નેહવિના વશ નાવે શામળીઓ, સ્નેહ વિનાઠ
 ૧૬૨ ૧૬-માયા તણને છવ કયાં જશે રે,
 ,, ૧૭-માયા મળી છે તને મારવા રે,
 ,, ૧૮-રઘો:માયામાં મોહીને રે,
 ,, ૧૯-હરિભજન કરી લે બાઈ રે,
 ૧૬૩ ૨૦-બજ બાવે કરી ત્રિભુવનપતિને રે,
 ,, ૨૧-હરિ જાણ્યા વિના જન અંધ રહે છે રે,
 ,, ૨૨-સુખ મેલી શીદ દુઃખમાં પડે છે રે,
 ૧૬૪ ૨૩-જાગી જો છવ અભાગી, મન મોહ ત્યાગી
 ,, ૨૪-પરમારથ પ્રીછી લેજો, સ્વારથ મૂકી દેજો.
 ,, ૨૫-નિરંતર નામ લેજો, હરિના રંગમાં રહેજો.
 ૧૬૫ ૨૬-તનમાં તું જો તપાસી, ઘણું ઘરનો તું વાસી.
 ,, ૨૭-સાંભળ મન યિખામણ સારી,
 ૧૬૬ ૨૮-પ્રેમસુધારસ પીશે પ્રાણી,
 ,, ૨૯-ઉત્તમ દિન એકાદશી છ,
 ૧૬૭ ૩૦-સાંભળ પંખી પ્રાણીઆ છ,
 ૧૬૮ ૩૧-રામસુધારસ પીજો રે,
 ,, ૩૨-હરિસ્મરણ કરો હેતમાં રે,
 ,, ૩૩-કાયા બની છે તારી કારમી રે,
 ૧૬૯ ૩૪-આ અવસર છે હરિ મળવાનો,
 ,, ૩૫-ચોંપ કરીને ચેતી લેજો, કાં કાયર થઈ બેઠા રે;
 ૧૭૦ ૩૬-હરિનો મારગ છે શરાનો, નહિ કાયરનું કામ જોને;
 ,, ૩૭-સંતસમાગમ જે જન કરશે; તેને પ્રગટે પ્રેમ જોને;
 ,, ૩૮-સંતકૃપાથી છુટે માયા, કાયા નિર્મળ થાય જોને;
 ૧૭૧ ૩૯-શુરસંતાનાં ચરણ ઉપાસીએ,
 ,, ૪૦-એવો અળંગ અમર વર હું વરી,
 ,, ૪૧-તું તો રામ રટણ કર રંગમાં,
 ૧૭૨ ૪૨-સંત પારસ ચંદન બાવના,
 ,, ૪૩-તું તો રામ રટણ કર રંગમાં,
 ૧૭૩ ૪૪-સદ્ગુરુના તે શબ્દ વિચારતાં,
 ,, ૪૫-સંતલક્ષણ ત્રીશ સોહામણાં,
 ,, ૪૬-મન તું અળગું કાં અક્ષણાય,
 ૧૭૪ ૪૭-જન્મ કૃતારથ કીજો રે,

- પૃષ્ઠાંક પદાંક તથા પહેલી લીડી
 ૪૮-જ્ઞાનગંગામાં ઝીલીએ રે,
 ૪૯-ભજન કરી લ્યો ભાવે રે,
 ૫૦-મ્મ સદ્ગુરુને શરણે રે,
 ૫૧-જે પરમારથ પ્રીછે રે,
 ૫૨-દુઃખ ટળશે રે શ્વાસોશ્વાસે ક્ષમરણ કરજે શામનું,
 ૫૩-પુન્ય કરજો રે પુન્યવિના પ્રભુ પ્રેમ રનેહી કેમ પામીએ
 ૫૪-જાંભળી જીવડે, સુકિતની બુકિત ન જાણી.
 ૫૫-સંસારી જીવે હરિ સાથે હેત ન આણ્યું,
 ૫૬-સંસારમાંહી શોક મોહની માયા રે.
 ૫૭-હરિ ક્ષમરણ કરી લ્યો, જ્યાંલગી જીગમાં જીવે;
 ૫૮-મૂંઝી દે મૂઢ ગમાર, મમતા મનકેરી;
 ૫૯-છે પ્રજ્ઞાનદંડ ભરપૂર પ્રજ્ઞને ભાવે રે,
 ૬૦-કંઈક જીગ વીત્યા રે ભૂતજ ભટકતાં રે,
 ૬૧-આજસ આણી રે ઉંઘ અલાગીયા રે,
 ૬૨-હરિરસ પીતાં રે વિલંબ ન કીજીએ રે,
 ૬૩-ફરી ફરીને શીઠ પડે ફંદમાં રે નિર્લજ્જ નાકવિનાનરનીચ
 ૬૪-હરિનામ લેતાં રે વિલંબ ના કીજીએ રે.
 ૬૫-ફરી ફરી મનુષ્યા રે દેહ મળવો નથી રે.
 ૬૬-પૂરવને પૂન્યે રે પામ્યો આ દેહડી રે.
 ૬૭-વંદાવનનો ચંદ માટે રૂઢીયે વશ્યો છે,
 ૬૮-ગોપીજનના રે પ્રાણ તે તો પ્રભુજીની પાસે,
 ૬૯-આજ સખી શામળીયા સાથે,
 ૭૦-મનમાં જાણે મરવું નથી રે દેહને અભિમાને,
 ૭૧-જતન કરે જીવવું નથી રે, ચીતમાં ચેત ચોંપે.
 ૭૨-લપટ શેં નથી લાજતો રે, કબુદ્ધિ શું કહીએ;
 ૭૩-સાંભળ સહિયર વાતડી હું વારી રે,
 ૭૪-આજ અનોપમ દહાડલો ગિરધારી રે,
 ૭૫-પ્રેમતણે વશ્ય પાતળીઓ, સખી જાણી લે.
 ૭૬-મહી મંદુકી માથે ધરી, વ્રીજ સુંદરી.
 ૭૭-પ્રભાત લયો પ્રાણપતી, પ્રેમે પ્રભુ જાગો.
 ૭૮-જાગીએ ગોપાળલાલ, મેરે પ્રાણ પ્યારે;
 ૭૯-શામાટે સમજે નહિ પ્રાણી,
 ૮૦-ચેત ચતુર નર ચોંપ કરીને,

પૃષ્ઠાંક પદાંક તથા પહેલી લીટી

- ૧૬૦ ૮૧-રામનામનો સોદો કરીએ,
 „ ૮૨-જાણે નહિ જડ જીવ જાંજળી,
 „ ૮૩-કીધી કાયા મેં કાશી,દીઠા સધળે અવિનાશી;
 „ ૮૪-સ્થૂલ સૂક્ષ્મ કારણ કહેવાયે,જોતાં જીવપણું ટળી જાયે;
 „ ૮૫-અપંચ પડવાનો છે, સમજી સાચપણું થાકે જો.
 ૧૬૧ ૮૬-તરશે તે તો કહેવાશે, તેનાં લક્ષણ લહેવાશે.
 „ ૮૭-શુક્રગમે ઘટ જોયો રે, સંશે સર્વે ટળ્યો;
 ૧૬૨ ૮૮-આ તનમાં તીરથ રે તત્ત્વ વિચારતણું;
 ૧૬૨ ૮૯-રહે શુક્ર શબ્દે રે સૌ તીરથ તેને;
 „ ૯૦-પૂર્ણાનંદ પોતે રે, પરપંચ પરહરતાં;
 ૧૬૩ ૯૧-ભૂલવણી ભાગી રે, અદ્વાનંદ ભાસ્યો;
 „ ૯૨-જોને વિચારી રે જીવડા, અમુલ્ય અવસર જાય કે;
 „ ૯૩-કાયા તારી છે કારમી, જેવું આકળતું નીરકે;
 ૧૬૪ ૯૪-સમરણ કરજે સીતારામનું,
 „ ૯૫-આ અવસરમાં હરિને જોળજો;
 „ ૯૬-અપંચ મૂકો મારા પ્રાણીયા,
 ૧૬૫ ૯૭-દેહ મનુષ્ય ધરી,હરી નવ જાણ્યા તેણે સર્વસ જોયું;
 „ ૯૮-હરિભજનવિના,હઃખદરિયા સંસારનો પાર ન આવે;
 „ ૯૯-મન વાણીકા લટકે લાલ,કમાજે અવસર જાણી;
 ૧૬૬ ૧૦૦-હરિભજનધકી, છોટા હોય તે સૌથી મોટા થાયે;
 ૧૬૭ ૧૦૧-મન માને નહિ,સો ફેરા સમજાવું તોયે શું થાયે;
 „ ૧૦૨-તન રેંટીડો, સદ્ગુણ શબ્દે સુતર ફરવા લાગ્યો;
 ૧૬૮ ૧૦૩-અજ્ઞાની જીવ,સંગ કરે સાચો થણ રંગ ચડે નહિ;
 „ ૧૦૪-તજ દેહાભિમાન,મિથ્યા સુખ સાડું શું ફાગટ કૂલે;
 ૧૬૯ ૧૦૫-હો જીવલડા, જન્મ ધરીને ન લણું હરિનું રૂપ;
 „ ૧૦૬-નર ગાફલ ગમાર, ગંદી દેહનો ગર્વ કરે શું થાયે;
 ૨૦૦ ૧૦૭-તાડું સુપન શરીર,નીર ઉસનું જોણિપેરે ઉડી જાયે;
 „ ૧૦૮-આજ ધન્ય ધકી, સંત પધાર્યા પ્રેમે પાવન કીધાં;
 „ ૧૦૯-તારી કાયામાં, કોણ જોલે છે તેને શોધી કાઢને;
 ૨૦૧ ૧૧૦-રાખે જડ દેહ,તેના તું દેવતને શે નથી દેખતો;
 „ ૧૧૧-તારા તનમાં તપાસ,
 „ ૧૧૨-શુદ્ધ ચિત્તવિના, જપ તપ તીરથ કરે શું થાય;

- ૫૭૬૦ પદાંક તથા પહેલી લીટી
- ૨૦૨ ૧૧૩-હરિભજન કરો, ભય ભાગે જન્મદૂતનો ભક્તિ ભાવે;
- ” ૧૧૪-જીવ કેમ જાણે, હરિ માયાભળ મોટું અગમ અપાર;
- ૨૦૩ ૧૧૪-જય કદપતર, તાપનિવારણ શીતળ તેની છાયા;
- ” ૧૧૫-જાણીલાનલલી, નવલ લાલસુ નેહ ધણે છે તારે;
- ૨૦૪ ૧૧૬-અણસમજી જીવશીશિખામણ દેઉં તારું મનમાને નહિ;
- ” ૧૧૭-તમે હરિ જોલો, મિથ્યા ભાષણ મનથી મૂકી દીજો;
- ૨૦૫ ૧૧૮-રસ અગમ અપાર, સુરનર પાર ન પામે મનવાણીવડે;
- ૨૦૬ ૧૧૯-જેજેજગતગુરુપરમાત્મા, તમારો મહિમા તે શું કહીએજો;
- ” ૧૨૦-જીવપણું મેલી રે હરિને જાણજો રે,
- ” ૧૨૧-આનંદકારી રે આવો, નેણુકમળમાં નેહ ઉપજાવો;
- ૨૦૭ ૧૨૨-આંખો આગળ રે રહોને, અમને નિત્ય દર્શન દોને;
- ” ૧૨૩-સદા તમારે રે સંગે, આનંદ ઉલટ વાંધે અંગે.
- ” ૧૨૪-તાર ન દુટે રે તેમ, અરસપરસ મન એકરસ એમું.
- ” ૧૨૫-જીવડા જોને રે જાગી, તારું આયુષ્ય જાય અભાગી.
- ૨૦૮ ૧૨૬-હો પ્રાણી રે પ્રપંચ મૂકી સાચપણું જીવ આણજો;
- ” ૧૨૭-ચીત ચેતો રે જનમ ધરીને નામ હરિનું લીજીએ;
- ” ૧૨૮-જીવ વચન વિચારી જોલો, બહુ બકવાદ ન કીજો;
- ૨૦૯ ૧૨૯-તું તારું તન દેખ તપાસી, અનુભવ આંખ ઉઘાડી.
- ” ૧૩૦-જે સતસંગ કરે શુદ્ધચિત્તે, સઘળાં તીરથ તેને;
- ” ૧૩૧-સાચું જોયું છે તને શામળે રે, જીવ જોને વિચારી.
- ” ૧૩૨-એવો અપરાધી કાણ છે રે, જેને ભજન ન ભાવે;
- ૨૧૦ ૧૩૩-માણસ તને તું માનજે, માને વેદની વાત;
- ” ૧૩૪-હરિજન તેને તું જાણજો, જેને રુદ્ધિએ હરિરંગ;
- ” ૧૩૫-સંતસિદોમણિ સર્વથી, શીતળ શબ્દ રસાળ;
- ૨૧૧ ૧૩૬-મૂરખ સરખાં તે માંણસાં, જેને સમજણ નહિ રેખ;
- ” ૧૩૭-હરિમહિમા મોટા જન જાણે, સનકાદિક શુકદેવજોને;
- ” ૧૩૮-હરિની માયા મહાભળવંતી, કોણે જીતી નવજાયજોને;
- ૨૧૨ ૧૩૯-રસના રામરટણ કેરી લે, બીજું બકવું મૂકી દે.
- ” ૧૪૦-તું તો રામ સમરને પાપીરે, તને મુનશાદેહડી આપીરે
- ૨૧૩ ૧૪૧-ભાઈઓ ભક્તિમારગ છે આકરો,
- ” ૧૪૨-સુરતા લાગી છે જેની જમણા લાગી છે;
- ૨૧૪ ૧૪૩-સુંદીરે શ્યામ સોહામણો ભજ ભાવસું;
- ” ૧૪૪-શામાટે સમજો નહિ, નથી જાણતો;

૫૪૫૦ પદાંક તથા પહેલી લીડી

- ૨૧૫ ૧૪૫-પ્રેમતણે પંથ ચાલે રે, તે મહાપદ મહાલે;
 ૨૧૬ ૧૪૬-લે ગોવિંદ ગુણ ગાઈ રે, દેહ દુર્લભ ભાઈ.
 „ ૧૬૭-કરુણાસિંધુ હરિને રે, લજ લાવ ધરીને;
 „ ૧૪૮-કર હરિસમરણ સાચું રે, કામ કાયાનું કાચું;
 „ ૧૪૯-અંતરભીનું નથી અનણ્યું મન માને તેમ મહાલો;
 „ ૧૫૦-ચેત ચેત રે અચેત પ્રાણી, સૂતો આળસ આણી રે;
 ૨૧૭ ૧૫૧-જીવ અભાગી કાંઈ ના જાણે, મિથ્યા મુખને માણે રે;
 „ ૧૫૨-સદ્ગુરુ સંગે રહીએ રંગે, આનંદ વાધે અંગે રે;
 ૨૧૮ ૧૫૩-નેહવિના હરિ ન મળે ઠેને, એવું લક્ષણ એને રે;
 „ ૧૫૪-રતન પદારથ રે, અલ્યા તને જનમ દિયો;
 „ ૧૫૫-હરિરસ પીજે રે, પરમ પ્રેમે કરી;
 ૨૧૯ ૧૫૬-સદ્ગુરુ શબ્દે રે, ત્રિવિધિ તાપ ટળ્યા;
 „ ૧૫૭-તત્ત્વ સાંખ્ય માંહે રે, ભોયું ભુગત કરી;
 ૨૨૦ ૧૫૮-કાળબ્યાલનો ડંખ ન લાગે, અમૃત નામ ઉચારે ને
 „ ૧૫૯-તું તો નિંદા ન કરીશ કાઈની, પ્રેમે સુધારસ પીજે ને
 ૨૨૧ ૧૬૦-પ્રેમીજનની પાસ પ્રભુ છે, દુર્જનીયાંથી દૂર ને;
 „ ૧૬૧-કાયાનો અહંકાર ન કરયો, કાયા કાચો કળયો ને
 „ ૧૬૨-અચેત તારી ઉંઘ ન ઉડે, મરણ માથે ગાળે ને;
 ૨૨૨ ૧૬૩-પરમારથનો અર્થ ન પ્રીછયો, તું તો પામર પ્રાણી ને;
 „ ૧૬૪-આળખં પાળે, અવસર વીત્યો, શુભ કારજ ના કીધું ને;
 „ ૧૬૫-ચઢવું તારે હરિને નામે, અવર નહિ ઉપાય ને;
 ૨૨૩ ૧૬૬-સુતાં બેઠાં શામળીયાજી, તાન તંભારી સાથે ને;
 „ ૧૬૭-જોઈ વિચારી હું વરી છું, હવે ડગે નહિ મન ને;
 „ ૧૬૮-આનંદકારી અખંડ વિહારી, આદ્ય પુરુષ અવિનાશી ને;
 „ ૧૬૯-આવો મારા અંતરભી સંત,
 ૨૨૪ ૧૭૦-સાંભળ સૈયર વહાલેપણની વાત,
 „ ૧૭૧-જગતનું સુખ ઝાકગનું છે પાણી રે જાણી લે.
 ૨૨૫ ૧૭૨-મિથ્યા માયામાં શું મોહો મૂઢ રે ચેતી લે.
 „ ૧૭૩-હું માઈં તે સંસારનું છે મૂળ રે સમજી લે.
 ૨૨૬ ૧૭૪-રામ રસાયણ પ્રેમે ધરી જે પીયે રે માણી લે.
 „ ૧૭૫-જાણે નહિ જગજીવનઅભાગી મરણતણે, લયમોટો રે;
 ૨૨૭ ૧૭૬-પરમારથ પ્રીછ્યો નહિ પ્રાણી, ઇચ્છ્યો આપસવારથ રે;
 „ ૧૭૭-સાકુટ નરનો સંગ ન કરીએ, મરીએ મહાવિષખાઈ રે;

પૃષ્ઠાંક પદાંક તથા પહેલી લીટી

- ૨૨૭ ૧૭૮-જે મુખમાં નહિ સંતવરણામૃત,
 " ૧૭૯-સત્ય સુધા શ્રીકૃષ્ણ નામ છે,
 ૨૨૮ ૧૮૦-કુરમ કંઈ પેરે અંગ સમેટે,ઉપર ન દીસે આકાર રે;
 " ૧૮૧-આનંદકારીઅચળવિહારી,ગિરિવરધારીગોકુળચંદ્રે;
 " ૧૮૨-લંપટ રે તુંને લાજ ન આવી,મૂરખ મંદ અભાગીરે;
 ૨૨૯ ૧૮૩-માયા સૌને મોહ પમાડે,હરિજનથી રહી હારી રે;
 " ૧૮૪-જે જન હરિનું નામ ન જાણ્યું,તે પસ્તાયા પ્રાણીરે;
 " ૧૮૫-કાયા રે તારી કામ ન આવે,જો કરે કોટી ઉપાય રે;
 " ૧૮૬-કાયા કલ્પદ્રુમસમ જાણે,શોભા વરણી ન જાય રે;
 ૨૩૦ ૧૮૭-અચેત નર તારી ઉંઘ નહી,કાળઆવીનેપહોંચ્યોરે;
 " ૧૮૮-જીભલડીરેતંનેહરિશુભગતાં,આવડુંઆળસકયાંથીરે;
 " ૧૮૯-હરિ હરિ રંટણ કર કંઠણ કળીકાળમાં,
 ૨૩૧ ૧૯૦-કોણ કરમે કરી હરિગયો વિસરી,
 " ૧૯૧-શે નથી સમજતો મૂરખ માનવી,
 ૨૩૨ ૧૯૨-સ્મરણ છે સાચું રે હરીનું સ્મરણ સાચું;
 " ૧૯૩-પ્રભુને પરહરી જે કોઈ અન્ય વાણી ન ગાવે,
 ૨૩૩ ૧૯૪-જાગીને જપીએ રે હરિને જાગીને જપીએ;
 " ૧૯૫-અનેક જન્મનો ઉંઘ્યો પ્રાણી કેમ કરી જાગે,
 " ૧૯૬-નિર્મળ નામ નિરંતર લે રે;
 ૨૩૪ ૧૯૭-નામવિના ગતિ મુક્તિ નહિ રે,
 " ૧૯૮-રામમુધારસ જે જન પીવે,
 " ૧૯૯-તું તારૂં તન દેખ તપાસી,
 " ૨૦૦-લે રસના નિત્ય ગોવિંદ ગાઈ.
 ૨૩૫ ૨૦૧-ગિરિધરલાલ તણા શુણ ગા રે.
 " ૨૦૨-ભાવ કરીને તું હરિને ભજ રે.
 " ૨૦૩-ભજનવિના દિન જાય છે વીત્યા.
 " ૨૦૪-શું કયું ગીતા ગાઈને રે,તે શું કયું
 ૨૩૬ ૨૦૫-ભજન કેમ કરતો નથી પાછ રે,
 " ૨૦૬-હરિ ભણ્યો તો આવે સુખની લેહર જો.
 ૨૩૭ ૨૦૭-કોપ ન કરીએ કૃષ્ણજી, સમરથ છો સ્વામી;
 " ૨૦૮-તમો જીવવિના જીધરા,કોને જઈને જાયું;
 " ૨૦૯-મધુમુદન મહારાજ છો, મોટામાં મોટા;
 " ૨૧૦-રામ રંટણ કેર રંગમાં, અંગ આનંદ આણી;

પ્રશ્નક પદાંક તથા પહેલી લીટી

- ૨૩૮ ૨૧૧-જય જય શ્રીજીનરાય, ભક્તહિતકારી;
 „ ૨૧૨-કૃષ્ણ કૃષ્ણ વાસુદેવ કહે તું, હેત હૈયામાં આણી;
 „ ૨૧૩-ચરણકમળનોરેમોટોમહિમા, જેનુંધ્યાનધરેમુરપ્રદા
 ૨૩૯ ૨૧૪-આજ અમારે દીવાળી રે સજની,
 „ ૨૧૫-આજ દીવાળી પ્રેમ રસાળી,
 ૨૪૦ ૨૧૬-આજ કયો અંકોટ છળીલે,
 „ ૨૧૭-મંગળ ગાન કરે છે ગોપી,
 „ ૨૧૮-આનંદે આવો રે, જીવન જમવાને.
 ૨૪૧ ૨૧૯-હરિભાવે ભોજન કીજીએ
 ૨૪૧ ૨૨૦-જીવ વચન વિચારી જોલે, બહુ બકવાદ ન કીજે;
 „ ૨૨૧-તું તારૂં તન દેખ તપાસી, અનુભવ આંખ ઉઘાડી;
 ૨૪૨ ૨૨૨-જે જગદીશ પ્રથમ અવિનાશી, ઉરવાસી સુખરાશી;
 „ ૨૨૩-જે સતસંગ કરે શુદ્ધચિત્તે, સઘળાં તીરથ તેને;
 „ ૨૨૪-રહે રસના તું રામભજનમાં, હંસદયા દિલ આણી;
 „ ૨૨૫-શુભગમ જ્ઞાન વિચાર્યું ઘટમાં, પ્રગટી પ્રેમ પ્રમારી;
 „ ૨૨૬-વંદું સદ્ગુણ ચરણરજ શીશ,
 ૨૪૩ ૨૨૭-જય જય જીનરાય, જશ અગમ અપાર.
 „ ૨૨૮-તત્ત્વ વિચારી રે, તીરથ જો કરે રે,
 „ ૨૨૯-રણછોડ રંગીલો રે, રહ્યો હૃદયે વશી રે;
 કૃષ્ણાવતારસંબંધી પદ, ગરબા વગેરે
 ૨૪૦ ૨૩૦-જ્યારે ભોમીભાર વાધ્યો ઘણો,
 ૨૪૮ ૨૩૧-પડવે પ્રથમ પાસે પુકારી, વસુધા સુરભિરૂપ ધરી;
 ૨૪૯ ૨૩૨-ધન્ય ધન્ય વસુદેવ દેવકી રાણી રે,
 ૨૫૧ ૨૩૩-જીરે નંદજીનો કુંવર કોડામણો,
 „ ૨૩૪-જીરે હરિલીલા રળીયામણી,
 „ ૨૩૫-સખી આજ આનંદરંગ અંગમાં,
 ૨૫૨ ૨૩૬-શ્રાવણ માસ સોદામણો રે,
 „ ૨૩૭-આનંદસાગર ઉલટયો, મજમે વાગે રાગે વધાઈ લાલ.
 ૨૫૩ ૨૩૮-નંદજીના ભાગ્યતણો નહિ પાર રે,
 ૨૫૭ ૨૩૯-બાવન દિવસ વરસ અગીઆર રે,
 ૨૬૨ ૨૪૦-સખી આજ અનોપમ દાડલો,
 „ ૨૪૧-સખી આનંદસાગર ઉલટયો,
 „ ૨૪૨-પ્રદા વેદ લણે છે રે, અતિ હૈંડે હરખે;

પૃષ્ઠાંક પદાંક તંથા પહેલી લીટી

૨૬૩ ૨૪૩-છોડ છોડ છળીલી દોરડો રે,

” ૨૪૪-છોડ છોડ છળીલી દોરડો રે,

તુલસીજના વિવાહનાં ધોળ

૨૬૪ ૨૪૫-ત્રિભુવન પાવન તુલસીજનો વિવાહ રે,

” ૨૪૬-વાલો ચડયા વરવોડલે રે,

” ૨૪૭-વરકન્યા તો મંડપમાં પધરાવ્યાં રે,

૨૬૫ ૨૪૮-ગગનમંડળમાં અનહદ વાજાં વાજે રે,

” ૨૪૯-વરકન્યાના દોરડીયા છોડાય રે,

૨૬૬ ૨૫૦-આજ સખાં અલભેલોજી ઘેર આવ્યા રે,

રવેણીનાં પદ

” ૨૫૧-રામ રટો રે મન મૂઠ ગમારા,

૨૬૭ ૨૫૨-સદ્ગુરુ સંતરાંમ એક રૂપા,

” ૨૫૩-તન વૈરાગ કરો મત કોઈ,

પરચુરણ પદ

૨૬૮ ૨૫૪-જે રાધાવર રાસજિહારી, સુંદરતાપર વારી;

” ૨૫૫-જય જય જય જય જાણુ જાનનંદિની,

” ૨૫૬-મોરલી મદન મદમાતી, દેખ આલી મોરલી૦

” ૨૫૭-પદસરોજપર વારી, સ્થામ તેરે પદ૦

૨૬૯ ૨૫૮-રૂપરાસરંગ લીને, નવલપિયા, રૂપરાસરંગ લીને;

” ૨૫૯-કૃષ્ણ કહો કહો વાસુદેવ, હેત હૈયામાં આણી;

” ૨૬૦-ઉત્તમ હરિના ગુણવાદ જોણે, સુણ્યા ન સ્નેહ ધરીને;

” ૨૬૧-શામળિયાનું સ્મરણ કરતાં, ભવનું ગંધન છૂટે;

” ૨૬૨-રામનામ વાણીથી રટતાં, મટે મોહ ને માયા;

૨૭૦ ૨૬૩-પ્રીતલડી કીજે રે અખંડાનંદશું,

” ૨૬૪-ગોવિંદ ગુણ ગાને રે, આનંદ ઉર આણીને;

” ૨૬૫-પ્રદાવિદ લેટે રે, ભાગે ભવ આપદા.

૨૭૧ ૨૬૬-જીવનું નહિ જોર, એમાં કાંઈ જીવનું નહિ જોર.

” ૨૬૭-સાચે રાચે રામ સંતો, સાચે રાચે રામ;

” ૨૬૮-તરવાનું હરિનાંમ કલીમાં, તરવાનું હરિનાંમ;

૨૭૨ ૨૬૯-નેહનો નાતો, નાથજીને નેહનો નાતો;

” ૨૭૦-સ્નેહનો રસીયો સાંમળીયો, જી સ્નેહનો રસીયો;

” ૨૭૧-સંતની સેવા કીજીયે રે શુદ્ધચિત્તે કરીને;

પૃષ્ઠાંક પદાંક તથા પહેલી લીટી

- ૨૭૨ ૨૭૨-સંત ભગવંત એક રૂપ છે રે, ભિન્ન ભાવ ન આણે;
 ૨૭૩ ૨૭૩-જન્મ કૃતારથ કીજીયે રે, રહીયે સાધુની સંગે.
 „ ૨૭૪-જ્ઞાનગંગામાં ઝીલીયે રે, નિત્ય નેહ ધરીને.
 „ ૨૭૫-હૈહું તાહારું વગર સરીખું, હરિને હેતે ન બીજ્યું રે;
 ૨૭૪ ૨૭૬-એક આશરો રાખ્ય હરિનો, બૃહમાં શીદ ભમે છે રે;
 „ ૨૭૭-રે તુમ વિશ્વ આત્માનાંમ વિશંભર,
 „ ૨૭૮-રે તુમ આનંદકારી અખંડ વિહારી,
 „ ૨૭૯-લે ગોવિંદ ગુણ ગાઈને,
 ૨૭૫ ૨૮૦-કર્ય સમરણુ સાસોસાસણું,
 „ ૨૮૧-શીદ પડે ભુગભજમાં, પ્રાણી શીદ પડે ભુગભજમાં;
 „ ૨૮૨-રામસુધારસ પીજીયે રે, નિત્ય રામસુધારસ પીજીયે.
 „ ૨૮૩-પ્રેમનેમ નિરંતર પાળીયે,
 ૨૭૬ ૨૮૪-હરિનાંમવિના નહિ ભોલના,
 „ ૨૮૫-હરિનાંમ રુદેથી ન છાંડના,
 „ ૨૮૬-દયા કરીને ડાકોરમાંહી આળ્યા રે રણુછોડજી.
 ૨૭૭ ૨૮૭-ભર્યાં ગોમતીજળ ગંભીર રે રંગ લાગ્યો.

સુડતાળા કાળવિપેનાં પદ

- ૨૭૮ ૨૮૮-વાલાજી તું મોકલને વરસાદ રે, શામળીયા.
 ૨૭૯ ૨૮૯-કોની આગળ જઈ કરીએ પોકાર રે શામળીયા.
 „ ૨૯૦-ખાલકના અપરાધ બુએ જો માત રે, વાલાજી.
 ૨૮૦ ૨૯૧-નિરદે થયો તો નહિ જીવે સંસાર રે, વાલાજી.

પ્રીતમદાસજીના છંપા

- ૨૮૦ ૧-કુખુદિતું અંગ-હરિભક્તિની હાંસી કરે,
 ૨૮૨ ૨-પ્રેમનું અંગ-પ્રેમવિના પ્રભુ નહિ મળે,
 ૨૮૩ ૩-વૈરાગનું અંગ-વૈરાગિની દ્વેષ નહિ ટળે,
 ૨૮૪ ૪-નામનું અંગ-નામ તણો મહિમા છે બહુ,
 ૨૮૫ ૫-સમરણનું અંગ-શ્વાસોશ્વાસે સમરણ કરે,
 ૨૮૬ ૬-નારીનિંદાનું અંગ-ના કરીશ નારી સાથે નેહ,

ભગવદ્ગીતા

ગીતામાહાત્મ્યનાં પદ

- ૨૮૯ પદ:૧-હું પ્રથમ મોકલ થયો પારથને,
 „ પદ ૨-ભૂં શ્રીભગવત્ગીતા ભવદુઃખહરણી,
 ૨૯૦ અધ્યાય ૧ લી-અર્જુનવિષાદયોગ

પૃષ્ઠાંક પદાંક તથા પહેલી લીટી

૨૬૭	” ૨ ભો -સાંખ્યયોગ
૩૦૩	” ૩ ભો -કર્મયોગ
૩૦૬	” ૪ યો -કર્મબ્રહ્માર્પણયોગ
૩૧૦	” ૫ મો -કર્મસંન્યાસયોગ
૩૧૨	” ૬ ક્ષો -આત્મસંયમયોગ
૩૧૬	” ૭ મો -જ્ઞાનવિજ્ઞાનયોગ
૩૧૯	” ૮ મો -અક્ષરબ્રહ્મયોગ
૩૨૧	” ૯ મો -રાજવિદ્યારાજગુહ્યયોગ
૩૨૪	” ૧૦ મો -વિભૂતિયોગ
૩૨૭	” ૧૧ મો -વિશ્વરૂપદર્શનયોગ
૩૩૧	” ૧૨ મો -ભક્તિયોગ
૩૩૩	” ૧૩ મો -ક્ષેત્રક્ષેત્રજ્ઞવિભાગયોગ
૩૩૬	” ૧૪ મો -ત્રિશુણ્ણવિભાગયોગ
૩૩૮	” ૧૫ મો -પુરુષોત્તમયોગ
૩૪૦	” ૧૬ મો -દૈવામુરસંપદવિભાગયોગ
૩૪૨	” ૧૭ મો -શ્રદ્ધાત્રય વિભાગયોગ
૩૪૪	” ૧૮ મો -સંન્યાસયોગ
૩૫૧	સમ્પૂર્ણાંકી ગીતા-ચક્રાચર એકાક્ષર બ્રહ્મ,

પરચુરણ પદ

૩૫૨	રામચંદ્રજીની આરતી-જે રઘુવર રાયા,
,	રણુછોડજીની આરતી-જે રણુછોડરાયા,
૩૫૩	શુરસંતની આરતી -આનંદ મંગળ કહે આરતી,
૩૫૩	જુમનાજીનો ગરબો -જે જે જે જુમનાં જુગતારણી,
૩૫૩	ગંગાજીનો ગરબો -ભૂપ ભગીરથ ભક્તશિરોમણિ,
૩૫૪	રણુછોડજીનો ગરબો-૧-રૂપ તમારું રણીઆમણું, રણુછોડરાય
”	” ૨-મહિમા તમારાનામનો, રણુછોડરાય.
૩૫૫	” ૩-હાકોર ઉપર દયા કરી,
”	” ૪-સત સંગતથી સાર છે,
૩૫૬	મહાત્મા રવીદાસના કાગળનો પ્રત્યુત્તર
૩૫૭	બાવાનું પદ-ભાઈ અમે બાવા રે ભાઈ બાવા
૩૫૭	ભક્તિનું પદ -ભક્તિ એવી રે ભાઈ એવી

મહાત્મા પ્રીતમદાસ

વીર વિક્રમની ઝોગણીસમી સતાબ્દીમાં ઉચ્ચકોટીના જે અનેક જ્ઞાન-ચારિત્ર્યસંપન્ન સંત મહાત્માઓ ગરવી ગુર્જરભૂમિને પોતાની પદરજથી પવિત્ર કરી ગયા છે, અને તત્કાલીન અસંખ્ય અધિકારીજનોની હૃદય-વાટિકાઓને જ્ઞાનરૂપી ખીજ તથા ભક્તિરૂપી અમૃતવડે દરિભરી બનાવી મોક્ષરૂપી ફળથી ફળાવી જવાની સાથે ગુર્જરભાષાની દયાતી-પર્યંત તેના સંસ્કારી સપૂતોને ઉચ્ચ ભાવોનાં આન્દોલન આપ્યા કરે એવા અસરકારક અને સત્સપૂર્ણ પદ્યસાહિત્યનો અમર વારસો આપી ગયા છે; તેઓમાંના એક તે આ વાણીના કર્તા મહાત્મા પ્રીતમદાસજી છે. પ્રીતમદાસવિશે અત્યાર સુધીમાં ઘણું જ થોડું લખાયું છે, છતાંય સામાન્ય જનસમૂહમાં તેા પ્રીતમદાસની વાણી સારીપેકે પ્રસરી ચૂકેલી હોઇને હજી પણ તેની લોકપ્રિયતા જેવી ને તેવી છે.

“દરિભજનવિના, દુઃખદરિયા સંસારનો પાર ન આવે”

“મન માને નહિ, સો ફેરા સમજવું તોયે શું થાયે”

“જીલલડી રે તુંને દરિયુણુ ગાતાં, આવડું આજસ ક્યાંથી રે”

ઉપલી તેમજ બીજી લોકપ્રસિદ્ધ પંક્તિઓવાળાં અનેક આકર્ષક અને બોધપ્રદ પદ, ધોળ, મહિના વગેરેના કર્તા અને “દરિનો મારગ છે શરાનો, નહિ કાયરું કામ જોને” એ પંક્તિથી શરૂ થતા મહાત્મા ગાંધીજીને પ્રિય થઇ રહેલા પદના કર્તા પણ એજ પ્રીતમદાસ છે. “કહ્યા કર સદ્ગુરુનો સંગ, રહેકમળમાં લાગે રંગ”-એ પંક્તિથી શરૂ થતો એમનો કંકડો આજે પણ અનેક ભક્તજિજ્ઞાસુઓના હૃદયોના દાર છે. “કરીએ શ્રીકૃષ્ણ ઉપાસના, ધરીએ રુદીઆમાં ધ્યાન” આ પંક્તિથી શરૂ થતો તેમનો કંકડો હજી પણ અનેક ભાવિક ભક્તોને કંકર્ય છે. એજ પ્રીતમદાસના સોરઠ રાગના જ્ઞાનમાસ તંત્રુરા સાથે કોઇ ભક્તજનનના મુખથી મુક્તકંઠે ગવાતા સાંભળવા, એ તો આજે પણ એક દલાવોજ લેખાય. તેમનાં શ્રીકૃષ્ણલીલાનાં અનેક પદ, માસ ને ગરબીઓ અનેક ગુજરાતી સ્ત્રીઓને પેઢીઊતાર કંઠે રહેતાં આવ્યાં છે.

આવા લોકપ્રસિદ્ધ સંતના જીવનસંબંધી વિશેષ હકીકત હજી સુધી બહાર આવી નથી; અને જે કાંઈ હકીકત આજથી ચોત્રીસ વર્ષ ઉપર સ્વ. ઇચ્છારામ સર્વરામ દેસાઈએ જુદા કાવ્યદોહનના અંથ યોથામાં આપી છે, તે કેટલીક રીતે સત્યથી વિપરીત જણાય છે. સમયને અમનો વ્યય કરવા છતાં પણ આવી બાબતોમાં પૂરેપૂરી સપ્રમાણ હકીકતો મળવી અશક્ય હોવાથી જે કાંઈ હકીકત પ્રીતમદાસનાં મંદિરો, હસ્તલિખિત પ્રતો, જૂનાં કાગળીઆં, તેમજ સદેસરના વૃદ્ધ પુરુષો અને મંદિરના વહીવંચા પાસેથી છૂટક છૂટક મેળવી શકાઈ છે, તેને આધારે તેમજ પ્રીતમદાસ અને અન્ય સંતની કવિતાને આધારે આ રચણે તેમના જીવનવિશે કેટલુંક સમજાવતો વથામતિ યત્ન કરીશું.

સ્વં ઇચ્છારામ સૂર્યરામ દેશાઇ બૃહત્ કાવ્યદોહન ગ્રંથ ચોથામાં લખે છે કે:—

“ઇં સં ૧૮૮૪ માં હું નડિયાદ ગયો હતો. ત્યાંથી પ્રીતમદાસ-સંબંધી કંઈક વિશેષ માહિતગારી મેળવવાના હેતુથી સંદેસર ગયો. સંદેસરથી કેટલાંક ગપ્પાં સિવાય વિશેષ કંઈપણ મેળવી શક્યો નહિ; પણ નડિયાદના સુપ્રસિદ્ધ દેશાઇ વિહારીદાસના ચિરંજીવી રતેહીલાઇ ગોપાળદાસના યોગથી એક ભાટ સાથે વાતચીત થતાં, તેણે પ્રીતમદાસ સંબંધી જે સહેજસાજ હકીકત જણાવી છે, તે પરથીજ એનું ચરિત્ર લખી શકાય તેમ છે.”

એ પછી એમણે એ આધારને અનુસરીને પ્રીતમદાસવિષે જે કાંઈ લખ્યું છે, તેની ચર્ચા આગળ કરીશું.

એજ વરસમાં ‘પ્રાચીન કાવ્યમાળા ત્રિમાસિક’ના વર્ષ છઠ્ઠાના અંક બીજી તરીકે શ્રીમાન હરગોવિંદદાસ કાંટાવાળાએ ‘પ્રીતમદાસ કવિતા’ એ નામથી પચાસેક પાનની એક ચોપડી પ્રસિદ્ધ કરી હતી. જેની સાથે જોડેલી ટુંકે પ્રસ્તાવનામાં તેઓ લખે છે કે:—“પ્રીતમદાસ ચરિત્ર લખવાનેગ ધણી ખરી હકીકત મળી છે અને બીજી ચોક્કસરીતે મળવાનો સંભવ છે, તેથી બીજે કાંઈ પ્રસંગે તેનું ચરિત્ર આપવા વિચાર રાખ્યો છે;” પરંતુ તે પછી આજ સુધી એ વિષે તેમના તરફથી કાંઈ પણ હકીકત બહાર પડેલી જણાતી નથી.

શ્રીયુત કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ ઝવેરીએ પણ પોતાના ‘ગુજરાતી સાહિત્યના માર્ગસૂચક સ્થળો’ વાળા સં ૧૯૭૦ માં છપાવેલા પુસ્તકમાં કેટલીક હકીકત આપી છે.

હવે આપણે પ્રીતમદાસના જીવન તરફ વળીએ. પ્રીતમદાસનો જન્મ બારેાટ જાતિમાં સંવત ૧૭૭૪ના ૮૦ના અરસામાં થયો હતો, એમ નીચેના મુદ્દાઓ ઉપરથી જણાય છે. તેમનું દેહાવસાન સંવત ૧૮૫૪ના વૈશાખ વદ ૧૨ને મધ્યાહનકાળે થયું, એમ તેમના મુખ્ય શિષ્ય નારણદાસે પોતાને હાથે ઉતારેલી પ્રીતમદાસની લગવહગીતાની છેવટે લખેલું છે. સ્વં ઇચ્છારામ લખે છે કે:—“એ છેક ૭૨ વરસની વયે મરણ પામેલો કહેવાય છે;” પરંતુ શ્રીયુત કૃષ્ણલાલ ઝવેરી કહે છે કે:—“એની બોતેર વર્ષની વયે એની સ્ત્રીનું અવસાન થયું, તે સમયે પણ એણે પોતાની સાહિત્યપ્રવૃત્તિ છોડી નહિ.” આ ઉપરથી તે પછી પણ તેઓ કેટલાંક વર્ષો જીવ્યા હશે એમ સ્પષ્ટ થાય છે. વળી સંદેસરના વૃદ્ધ પુરુષોના કહેવા પ્રમાણે તથા પ્રીતમદાસનાં મંદિરના સાધુમંડળ પૈકી ચરોતરના ગામ સીહોલના મંદિરના હયાત વૃદ્ધ મહંત પ્રભુદાસજી જેઓ એમનાં મંદિરના સાધુમંડળમાં અગ્રગણ્ય છે, તેઓ પણ પોતાની ગુરુપરંપરાગત માહિતિને અનુસરીને પ્રીતમદાસનો દેહાન્ત ૭૫-૮૦ વર્ષની વયે થયેલો કહે છે, તે જોતાં પણ તેમનો જન્મ ઉપલા અરસામાંજ થયેલો.

કહી શકાય.

સ્વં ઇચ્છારામભાઈ લખે છે કે:—“પ્રીતમદાસનો બાપ રઘુનાથદાસ જાતે બે પૈસાનો ચિકાસદાર હોવાથી અને તેને પ્રીતમદાસ એકજ પુત્ર હોવાથી તેને બાળપણથીજ જ્ઞેતાં વળ-ગાડ્યું હતું;” પરંતુ આ સંસ્થા તરફથી આ વિગે તપાસ કરવા ગયેલા ભાઈને પ્રીતમદાસના મંદિરના વહીવંચાના ચોપડા કઢાવીને જોવા ઉપરથી જણાયું છે કે તેમના પિતાનું નામ પ્રતાપસિંહ તથા માતાનું નામ જ્યેષ્ઠવરખા હતું.

સ્વં ઇચ્છારામભાઈ તથા મહાશય કૃષ્ણલાલ ઝવેરી પ્રીતમદાસને સંદેસરના વતની લખે છે; પરંતુ તપાસ કરતાં સંદેસરના એક હયાત વૃદ્ધ પાટીદાર ગૃહસ્થ જણાવે છે કે, પ્રીતમદાસનું જન્મસ્થાન ‘બાવળા’ ગામ હતું. આગળ જણાવેલા પ્રીતમદાસની શિષ્યપરંપરાએ ઉતરી આવેલા સિંહોલવાળા વૃદ્ધ મહંત પ્રબુદાસજી પણ ગુરુપરંપરાથી સંભળાતી આવેલી હકીકત ઉપરથી પ્રીતમદાસજીનું જન્મસ્થાન બાવળા જ કહે છે.

વિશેષમા મહંત પ્રબુદાસજી જણાવે છે કે:—“બાવળા ગામને પાદરે એક વખત રામાનંદી સાધુઓની એક જમાત આવેલી, તે વખતે પ્રીતમદાસ દશ પંદર વરસની અવસ્થામાં અને અંધ દશામાં હતા. પૂર્વજન્મના કાર્ષ્ણિક સંસ્કારોને વીધે તેઓ શેરીમાં રમતાં રમતાં પણ કેટલીક વાર ભક્તિનાં પદ જોડી કઢાડતા. કહેવાય છે કે ઉપલે પ્રસંગે એ જમાતના મહંત ભાઈદાસજી પાસેથી એ બાળકે ગુરુમંત્ર લીધેલો તે તેમની સાથેજ તેમની ગાદીના સ્થાન ચૂકા-રાણુપર તે ગયેલો અને ત્યાં ઉપદેશ અવલુ કરેલો. આ પછી તેમણે-કરતાં કરતાં સંદેસરમાં આવીને બજન કયું અને પછી છેવટસુધી સંદેસરમાંજ મુકામ રાખ્યો.” મંદિરના વહીવંચાનો ચોપડો પણ પ્રીતમદાસના પ્રથમ સંદેસર આવવાની સાલ સંવત ૧૮૧૭ ની દર્શાવે છે.

સ્વં ઇચ્છારામ સ્વં દેશાઈ કહે છે કે:—“એકાદશ સ્કંધની કવિતા, કવિએ કશા પણ દુઃખના વખતમાં લખી નથી, પણ પૂર્ણ ઉત્સાસ ને પૂર્ણ ઉત્સાહના કાળમાં લખેલી છે. એમ ધારીએ કે ચુમાળાસમાં એકાદશસ્કંધ પૂર્ણ કીધો ને પછી તુરતજ અંધાપો આવ્યો, નવ વરસ અંધાપો વેઠ્યો.” ત્રીયુત કૃષ્ણલાલ ઝવેરી પણ લખે છે કે:—“ઉતરતી વયે એ ધણું કષ્ટ પામ્યો. એ આંખે અંધગ થયો હતો;” પરંતુ સંદેસર તેમજ પ્રીતમદાસનાં મંદિરમાં એવીજ માન્યતા અત્યારસુધી ચાલી આવે છે કે પ્રીતમદાસ જન્મથીજ અંધ

* ખરી રીતે એકાદશ સ્કંધ સંવત ૧૮૪૫ ના ચોપ સુદિ પૂર્ણિમાએ પૂર્ણ કર્યો છે.

હતા. કોઈ કોઈ એમ પણ કહે છે કે તેઓનાં ચત્તુ બાર વરસની વયે ગયાં હતા. છેક પાછલી અવસ્થામાં તેઓ અંધ થયા હતા, એ વાત તો કોઈ પણ જાણતું તેમજ માનતું જણાતું નથી.

એકાદશસ્કંધમાં લહિયાઓના હાથથી પુષ્કળ શબ્દો બહુજ અશુદ્ધ રહેલા છે. જેમકે:-‘સદેહ’ ને બદલે ‘સધે’, ‘અવિનાશ’ ને બદલે ‘અવિન્નાસ’, ‘સ્પર્શ’ ને બદલે ‘પ્રસપ્સ’, ‘શૂદ્ર’ ને બદલે ‘સૌદ્ર’, ‘ગાંધર્વ’ ને બદલે ‘ગાંધવ’, ‘અવસ્થમેવ’ ને બદલે ‘અધમેવ’, ‘વર્ગ’ ને બદલે ‘વ્રગ’, ‘અનાદિ’ ને બદલે ‘અનાહ’ ઇત્યાદિ. એટલે તે ઉપરથી પણ પ્રીતમદાસ જન્મથી નહિ તો બચપણથીજ ચતુરદિત બનેલા હોવાની વાતને પુષ્ટિ મળે છે.

આને પણ ગામના તેમજ મંદિરોના ઈદો કહે છે કે પ્રીતમદાસ અંધજ હતા અને પોતાની પાસે હમેશાં તે વખતના ત્યાંના લક્ત-મંડળના ચાર પાટીદાર લહિયાઓને રાખતા. આ લહિયાઓ પ્રીતમદાસના ઉચ્ચારોને બરાબર ન સમજી શકે અને પોતાની ગામડી રીતે જેવું આવડે તેવું લખે એ દેખીતુંજ છે. પ્રીતમદાસ જો એ સમયે દેખતા હોત તો તેઓ એવી અશુદ્ધિઓ આવવા અથવા રહેવા દેત નહિ. તેમની કેટલીક કવિતામાં જે શુદ્ધિ અને સંસ્કારિતા જણાય છે, તે જોતા તેઓ યોતે એવું અશુદ્ધ બોલે કે લખાવે એમ મંભવતું નથી.

આ લહિયાઓને પ્રીતમદાસ એકીસાથે એક એક પદ મંકાવતા અને દરેકને વારાફરતી તેના પદની અંકે લીટી આપતા જતા-એ રીતે તેઓ ચારેય પદ એક સાથે પૂરા કરાવતા. એક રાગના ચાર પદોને ચોક્કસ અથવા એસર કહે છે. લહિયાઓએ પોતપોતાની આવડત પ્રમાણે લખેલી લાપાને પ્રીતમદાસ અંધ હોવાથી સુધારી શકેલા નહિ; તેથીજ પ્રાસ કે છંદ પણ કોઈ કોઈ સ્થળે તેમા અધૂરા રહ્યા છે.

પ્રીતમદાસના મરણ બાદ-કૃષ્ણલીલાનાં પદોના સંગ્રહસિવાયની લગભગ તેમની બધી કવિતાઓની નકલ એકજ પ્રતમા તેમના શિષ્ય નારણદાસે સ્વહસ્તે કરી છે. એ નકલ જૂઠાજૂઠા લહિયાઓના હાથની લખેલી પ્રતો મંદિરમા હતી તે ઉપરથી તેમણે ઉતારેલી છે. આમાં કેટલીક કવિતાઓની લાપા શુદ્ધ છે; ને કેટલીકની અશુદ્ધ છે, તે ઉપરથી પણ સમગ્રજ છે કે તેમની કવિતાઓ જૂદે જૂદે હાથે લખાયેલી હોવી જોઈએ. નારણદાસજીએ એ પ્રત પ્રીતમદાસજીના દેહાવસાન પછી છ વર્ષ બાદ એટલે કે સંવત ૧૮૬૦થી ઉતારવાનું શરૂ કરેલું હતું, એમ તેમણે એ ઉતારેલા ગ્રંથમા જૂદે જૂદે સ્થળે જે સાલો લખી છે તે ઉપરથી જણાય છે; એટલે એક ઉપરથી બીજી, બીજી ઉપરથી ત્રીજી તેમ ઉત્તરોત્તર નકલો થવાથી અશુદ્ધિઓ આવી હોય એમ પણ નથી.

દવે પ્રીતમદાસના જીવનસંબંધમાં સૌથી મહત્વના પ્રશ્ન ઉપર આવીએ. ૨૧૦ ઇસ્તિયારામ લખે છે કે:—“પ્રીતમદાસ એકનો એકજ પુત્ર હોવાથી એને બાળપણમાંથીજ નેતરે વળગાડ્યું હતું. એ સ્ત્રી ઘણી કંકાસિયલ—સાક્ષાત્ કંકેસા જેવી હતી. જે કે ગ્રીક ફિલોસોફર સોક્રેટીસની સ્ત્રી પહેલા વર્ગની કંકેસા ગણાય છે, તેપણ પ્રીતમદાસની સ્ત્રી એવી હતી કે એનટીપીને પાણી ખરાવે! તે પ્રીતમદાસને બહુ રંગવડતી, ધરમાં ધણો બગાડ કરતી, લડતી ને મુખે ખાતી નહિ અને ખાવા દેતી પણ નહિ. એના બાપેબીજી સ્ત્રી કરવાનો પ્રીતમદાસને ધણો આમદ કર્યો, પણ એ ચોતે સમજી હોવાથી ના પાડીને સદા કૃષ્ણકર્તન ગાવામાં તક્ષીન રહીને તેમાંજ આનંદ માનવા લાગ્યો. એની સીનું નામ પ્રેમાબાઈ ઉર્ફે પ્રેમી હતું. જ્યારે એ બાઈને એક બાળક અવતર્યું અને તે થોડા દિવસમાં મરણ પામ્યું, ત્યારે પ્રેમાબાઈએ પ્રીતમદાસનાજ નામનું કુટુંબ ચલાવ્યું હતું; પણ પ્રીતમદાસે તેની ક્ષેષ પણ પરવા કરી નહિ કે ક્ષેષ કર્યો નહિ. જ્યારે જ્યારે પ્રેમાબાઈ ધણો સંતાપ કરવા માંડતી, ત્યારે ત્યારે પ્રીતમદાસ જગત્રામિયે ડકેરજી ચાલ્યો જતો હતો. એની ૩૦ વરસની ઉંમરે એનાથી વયમાં બે વરસે મોટી પ્રેમાબાઈ મરણ પામી. એ પછી એણે બીજી સ્ત્રી કરી હતી, તે પણ એની પાંત્રીસ વરસની વયે મરણ પામી હતી. આ સીએ ત્રણ વરસમાં પ્રીતમદાસને સાઈ મુખ આપ્યું હતું, એમ એની ન્યાતના ભાટો જણાવે છે. x x x એની શાંતિના કાઈ જણાવે છે કે, એને એક પુત્ર હતો ને કાંઈ કહે છે કે નહોતો. એ પુત્રે પ્રીતમદાસની કંઈ પણ ખરદાસ રાખી નહોતી; ને તેથી પાછલી વયમાં જે દુઃખ વેડ્યું પડ્યું તેથી એની સંસારમાંથી આસ્થા ઉઠી ગઈ.” શ્રીમત કૃષ્ણકાલ ઝવેરી મદાસયે દુંકામાં બંને સીઓવિયે દહીકત આપી છે; પણ તે સાથે તેઓથી જણાવે છે કે:—“એની બોતેર વરસની વયે એની સીનું અવસાન થયું” એજ મુખ્ય ફેર છે.

દવે એઓ—પ્રીતમદાસ ગૃહસ્થાશ્રમી હોવાની બાબત ઉપર વિચાર કરીએ તો “મૂલં નાસ્તિ કુતઃ જ્ઞાત્વા ?” એના જેવુંજ જણાઈ રહે છે. જન્મથી અંધ અને નાનપણમાંથીજ ખાવા બનેલા પ્રીતમદાસ મૂળે પરણેલાજ નહિ તો પછી તેમને સીઓ પણ કેવી ને પુત્ર પણ કેવો ?

સંભવ છે કે ૨૧૦ ઇસ્તિયારામને બપ્પર આપનાર ભાટ કોઈ બીજાનાજ જીવનની યદના આપી હોય. અસિક્ષિત સમાજમાંથી દહીકત આપનાર માણસો આવી બૂલો ઘણી વખત કરે છે. દવે પ્રીતમદાસ ત્યાગી હતા, એ મતને પોષનારી દલીલો જોઈએ.

(૧) પ્રીતમદાસે સંવત ૧૮૧૭ માં સદેસરમાં પ્રથમ આવી લ.

જન કર્યું અને પછી તેઓ સંદેસરમાંજ વસ્યા; એ હકીકત આજે પણ વહિવંચાના ચોપડામાંથી નીકળે છે.

(૨) પ્રીતમદાસને ૩૪ શિષ્યો હતા અને તેમના શિષ્ય નારણદાસજીને ૫૪ શિષ્યો હતા, તે સર્વ ત્યાગી હતા. પ્રીતમદાસની પાછળ સંવત ૧૮૫૫માં ભંડારો થયેલા તે વખતે પ્રીતમદાસનાં જૂઠાંજૂઠાં મંદિરોમાં રહેતા સર્વ શિષ્યો ત્યાં આવ્યા હતા એમ તેમના મંદિરમાંથી મળેલા એક જૂના કાગળોમાં ઉપરથી જણાય છે. નારણદાસના સમયમાં પ્રીતમદાસના નામનાં બાવન મંદિર હતાં. આ મંદિરોમાં ત્યાગી સાધુઓજ રહી શકતા. ધરબારીઓને મંદિરમાં મહંત અથવા સાધુતરિકે રહેવાની બંધી હતી. ઉપલા બાવન પૈકી પંદરવીસેક મંદિરોજ હવે ચાલુ હોય બાકીનાં બંધ પડેલાં છે, તેનું કારણ પણ માત્ર ત્યાગીનેજ સાધુ યા મહંત-તરિકે મંદિરમાં રાખવાના ધોરણનું છે.

(૩) પ્રીતમદાસના મંદિરમાંના ઠાકોરજીની મૂર્તિને કુંજબિહારી-લાલ કહેતા અને તે પછી પ્રીતમદાસના વખતમાં એક બીજા ઠાકોરજી પધરાવવામાં આવેલા, તેમને “જનનરાય” કહેતા. (એની હકીકત આગળ દંતકથામાં આપવામાં આવી છે.) આજે પણ મંદિરના માલિક-તરિકે “શ્રી જનનરાય” નાજ નામનું ખાતું સરકારમાં ચાલે છે અને ત્યાંના ત્યાગી મહંત તો માત્ર વહીવટ કરનારજ ગણાય છે.

(૪) નારણદાસના હાથની જે હસ્તલિખિત પ્રત ઉતારવા માટે મળેલી તેમાં “સાંભી પ્રીતમદાસ શિષ્ય નારણદાસ” એમ અનેક ટેકાણે મિતિ સાથે લખ્યું છે. આજે પણ પ્રીતમદાસ ‘પ્રીતમ સાંભી’ તરિકેજ ઓળખાય છે. એ પુસ્તકમાં ગીતાની છેવટે આપેલી મૃત્યુનોંધમાં પણ “બાવોજી” એવું સંબોધન આવે છે. ૨ ગૃહસ્થાશ્રમી સાધુને આવાં

* પ્રીતમદાસનાં એ બાવન મંદિરોનાં સ્થળ નીચે પ્રમાણે -

૧ સંદેસર, ૨ જીતડી, ૩ ચૂડા, ૪ જુગડ, ૫ ચકલાસી, ૬ ખંભાત, ૭ ભડકજી, ૮ મુણાવ, ૯ વટાવ, ૧૦ ખંભાત, ૧૧ સાવલી, ૧૨ બારેજ, ૧૩ મોગરી, ૧૪ મરેડા, ૧૫ મંજગપુરા, ૧૬ અરડી, ૧૭ કાશીપુરા, ૧૮ પિગયાત્રી, ૧૯ કરમસદ, ૨૦ વલ્લા, ૨૧ આશીપુરા, ૨૨ ભવલા, ૨૩ વાંકા-નેર, ૨૪ ડાકોર, ૨૫ ડાકોર, ૨૬ ગોયાગેટ, ૨૭ વાસણા, ૨૮ ભાડીએલ ૨૯ ડાકોર, ૩૦ જેદુયા, ૩૧ ડાકરતુલસી, ૩૨ કામળ, ૩૩ લિંબારી, ૩૪ દામનગર, ૩૫ બાવનગર, ૩૬ ક્લેરિયું, ૩૭ બીલા, ૩૮ જુનીઆ, ૩૯ ધુમેલ ૪૦ મુવાલ, ૪૧ દેલવાડા, ૪૨ બાવનગર, ૪૩ માલીતાણા, ૪૪ દાલડી, ૪૫ જુનાગઢ, ૪૬ રતનપુર, ૪૭ ભડકજી, ૪૮ જુરાકુહ, ૪૯ જોરીઆ, ૫૦ ભા-લજ, ૫૧ આખડોલ, ૫૨ દેયરી.

આમાં એક ગામનાં જેટલી વખત નામ આવે છે ત્યાં તેટલાં મંદિર સમજવાનાં છે.

૨ એ નોંધ આ પુસ્તકમાં પણ ૩૫૧ મા પૃષ્ઠમાં અક્ષરશઃ આપેલી છે.

સંબોધન હોય નહિ.

(૫) પ્રીતમદાસનાં સર્વ મંદિરોમાં તેમજ સંદેસરના બાળકાર વૃદ્ધોમાં પ્રીતમદાસ અને તેમની શિષ્યપરંપરા ત્યાગી હોવાની માન્યતા આજે પણ એટલી બધી સ્વાભાવિક છે, તથા ત્યાગીઓજ તેમનાં મંદિરોમાં રહી શકે એ ધોરણ અત્યારે પણ એટલું બધું રૂઢ અને સ્વાભાવિક છે કે પ્રીતમદાસપર સંસારી હોવાનો કોઈ પ્રશ્ન કરે તો તેમને આશ્ચર્યજ થાય છે. પ્રીતમદાસનાં મંદિરોમાં તેમજ સંદેસરના વૃદ્ધોમાં પણ “પ્રીતમદાસ ધરસંસારી હોવાની વાત પુસ્તકોમાં છપાયેલી છે” એ વાતની બાળુ થતાં ધણાઓ આશ્ચર્ય પામ્યા હતા અને શતાપીળા થયા હતા. ધણા કહેતા કે, “ સાંભી (પ્રીતમ)નું નામ બદનામ કરવા કોઈ વિરોધીએ આવું લખ્યું હશે. અમે છેક નાના રમતા હતા તે વખતથી અમારા ઘરડાઓ પાસેથી પ્રીતમદાસની વાતો સાંભળતા આવ્યા છીએ; પણ આ વાત તો અમે કદિ સાંભળીજ નથી.” ત્યાં તથા આસપાસનાં ગામડામાં આ વિષે બનતી તપાસ કરવા છતાં કોઈ પણ સ્થળેથી પ્રીતમદાસ સ્વીપુત્રવાળા હોવાની વાતને કશોજ ટેકો મળ્યો નથી.

(૬) હવે મંદિરમાંથી મળી આવેલી વંશાવળી છેક રામાનંદ સ્વામીથી જોઈએ.

રામાનંદ સ્વામી સંવત ૧૩૫૬ માં થઈ ગયા, તેમની પેઢીએ કુખાજી સ્વામી (ઉર્ફે કેવળદાસ) સં. ૧૬૧૧માં ‘જીટડાની’ ની ગાદી ઉપર આવ્યા, તેમની શિષ્યપરંપરામાંના કરસનદાસ નામે એક સાધુ ચુડા-રાણપર જઈ મંદિર બાંધીને રહ્યા. આ કરસનદાસના શિષ્ય આત્મારામ અને આત્મારામના શિષ્ય ભાઈદાસજ થયા. આ ભાઈદાસજને ચાર શિષ્ય હતા, તેમાં મોટા બાપુજી હતા અને બીજા પ્રીતમદાસ તે સંદેસરમાં જઈ રહ્યા. આ પ્રમાણે પ્રીતમદાસની પૂર્વની ચુરુપરંપરા તેમજ તેમના પછીની શિષ્યપરંપરા, બન્ને ત્યાગીઓનીજ બનેલી હોવાથી તેમજ ઉપર જણાવેલાં બીજાં કારણોથી પણ પ્રીતમદાસ ત્યાગી હોવાનુંજ સાબીત થાય છે.

હવે પ્રીતમદાસના ગુરુ કોણ હતા તે બાબત ઉપર આવીએ.

સ્વ. ઇચ્છારામ લખે છે કે:—“એણે નડિયાદના કોઈ ગોવિંદરામ સાધુને પોતાના ગુરુ કીધા હતા ને તેનીજ સ્તુતિમાં ગુરુમહિમા લખ્યો છે. એ ગોવિંદરામજી રામાનંદી મોટા સમર્થ સાધુ હતા ને એણે પ્રાકૃત ને સંસ્કૃત વેદાંતના ધણા સમર્થ ગ્રંથોનું અવલોકન કરેલું હતું. ગોવિંદરામનો પ્રીતમદાસને ધણા કાળસુધી સમાગમ રહ્યો હતો. નડિયાદમાંથી કવિ, ગુરુને ઘણો વખત પોતાના ગામમાં તેડી જતો ને ત્યાં સારી રીતે તેની સેવા કરતો.”

મહાશય કૃષ્ણલાલ ઝવેરી પણ પોતાના પુસ્તકમાં ગુરુતરીકે ન-

ડિયાદના ગોવિંદરામનુ નામ આપે છે

સ્વં ઇચ્છારામલાઇએ બારોટને આધારે લખેલી ઉપલી વાત ખુદ પ્રીતમદાસના પોતાના શબ્દોજી જોટી દરાવે છે ભગવદ્ગીતાની છેવટે (બુઓ આ પુસ્તકનું પૃષ્ઠ ૩૫૦) તેઓ કહે છે કે—

“ ધન્ય સગત્ય ધન્ય રામજી, ધન્ય સીવદત્ત ગોવિંદરામ;
ધન્ય સ્વામી જનનરાય ઠાકોર, ધન્ય સદેસર ગામ.
ગુરુ બાપુ ૭ કરી ક્રિપા, —સ્વામી આત્મારામ,
સત સમાગમ પ્રીતમ પામ્યા, હરિ અર્જુનમલ સુખ ધામ ”

ઉપલી પકિતઓમા સીવદત્તની સાથે ગોવિંદરામને પણ સામાન્ય મનુષ્યતરીકેજ ધન્યવાદ આપેલો છે અને ગુરુતરીકે તો બાપુજીનું નામ માનપૂર્વક સ્પષ્ટ આપેલું છે

એ ઉપસત પ્રીતમદાસના સમકાલીન એક બીજા બ્રહ્મનિષ્ઠ મહાત્મા શેરખી ગામમા રૂવિદાસ કરીને હતા એ મહાત્માએ પ્રીતમદાસ ઉપર પદમા એક પત્ર લખ્યો હતો તેમા પણ નીચલી પકિતઓમા પ્રીતમદાસના ગુરુતરીકે “ બાપુજી ” નું નામ આપ્યું છે

“ સાચા સતગુરુ વરીયા બાપુ, સાચી કીધી સેવા,

દસંધા ભકતી પુરણ પ્રગટી, અતર ટળ્યા અહમેવા ”

હવે પ્રીતમદાસે લખેલો ગુરુમહિમા, ઇચ્છારામલાઇએ ગુરુ ગોવિંદરામની સ્તુતિમા લખેલો જણાવ્યો છે, તે વાત તપાસીએ એ ગુરુમહિમા ગુજરાતી પ્રેસના કાબજોદનના પહેલા ભાગમા આવેલો હોધ આ પુસ્તકમા ૩૧ મા પૃષ્ઠે છપાયેલો છે એ ગુરુમહિમામા કોઇ કોઇ જગ્યાએ ‘ગોવિંદ’ શબ્દ આવેલો છે; પરંતુ એ શબ્દ તો એટલી ખુદી રીતે ઇશ્વરના સખપ્રેમા વપરાયેલો છે કે તે ઉપરથી પ્રીતમદાસના ગુરુ ‘ગોવિંદરામ’ હતા એમ કોઇ સાધારણ માણસ પણ કહી શકે નહિ ગુરુ મહિમામા આવેલી એ “ ગોવિંદ ” શબ્દવાળી કહીઓ નીચે પ્રમાણે છે —

“ પ્રથમ નમુ ગુરુદેવને, જેણે આપ્યું જ્ઞાન, ”

“ જ્ઞાને ગે વિંદ ઓળખ્યા, ટળ્યું દેહ અભિમાન.

“ તત્ત્વસાર ત્રિયોગમા, ગુરુ ગોવિંદજી રૂપ;

“ આદ્ય અંત્ય મધ્ય એહ છે, હરિગુરુ સતસ્વરૂપ

“ ગુરુ ગોવિંદ એક રૂપ જાણુ, રખે ભિન્ન ભાવ રૂઢેમા આણુ,

“ ગુરુ ગોવિંદ યજી છે અધિક, જેની પરમારથ કારણ શીખ ”

હવે પ્રીતમદાસની ગુરુપરંપરા જોતા તેમા તો ‘બાપુજી’નું નામ ગુરુતરીકે નહિ પણ ગુરુલાઇતરીકેજ આવે છે, પરંતુ એ વાત તો સમજી શકાય તેવી છે જાદિરામા ઘણીવાર એવું બને છે કે મદિરના ગમે તે સતે ઉપદેશ આપેલો હોય, પરંતુ દીક્ષા તો મુખ્ય મંદતજ આપે છે અથવા તેમના નામથી અપાય છે.

પરંતુ 'જ્ઞાન આપે તેજ ગુરુ' એ શ્રેષ્ઠ ધોરણને અનુસરીને "બાપુજી" ને ગુરુતરીકે પ્રીતમદાસે લખેલા હોવા નેમ્મએ.

હવે પ્રીતમદાસ અને ગોવિંદરામજી વચ્ચેના સંબંધ ઉપર આવીએ. ઘણા ખરા સાધકો પ્રથમ ઉપદેશ આપનાર તેમજ દીક્ષા આપનાર ગુરુ તથા આચાર્ય ઉપરાંત અન્ય પણ અનેક ઉચ્ચકક્ષ સંતમહાત્માઓના સમાગમમાં આવે છે અને માર્ગમાં પ્રવેશ કરાવનારી એ વ્યક્તિઓ કરતા ઘણીવાર ઉચ્ચકક્ષાના અતિ વિરક્ત, વિદ્વાન, યોગકળાકુસળ અને પરમાત્મનિષ્ઠ સંતમહાત્માઓની સેવા તથા સમાગમ તેમને પુષ્કળ લાભદાયક નિવડે છે. પ્રીતમદાસને પણ દીક્ષા લીધા પછી આવીજ રીતે નડિયાદના સંત ગોવિંદરામજીનાં સેવાસમાગમ અતિ ઉપકારક નિવડ્યાં હોય એ બનવાનુંજ છે. સ્વ. ઇન્દુજીરામલાલજી નીચલું લખવું અમને એજ અર્થમાં બંધાયેલું લાગે છે.

"વેદાંતના ભગવદ્ગીતા, શ્રીભાગવતનો એકાદશસ્કંધ, યોગવાસિષ્ઠ રામાયણ એ સાધુગુણે શ્રવણ કરેલા જણાય છે. તેની છાયા એનાં વેદાંતનાં પદોમાં કામદામ દૃષ્ટિગોચર થાય છે. એણે પણ અખા ભક્તપેરે ઘણા સાધુઓને ગુરુ કીધા હતા; પણ નામ ત્યારે સાધુ; પણ કાર્યમાં કામકોધાદિ પડરિયુના પૂજારી હોવાથી, સર્વને દૂરથીજ નવ ગજના નમસ્કાર કરીને, તેઓના પ્રસંગથી એ વેગલો રહેતો હતો. પંજી જેમ અખા ભક્તે સાધુસંતોનો તિરસ્કાર કીધો છે, તેમ એણે કીધો નથી, પણ તેમના પરિચયથી એ દૂર રહ્યો છે. વેદાંતજ્ઞાનની ચટકી લાગ્યા પછી ઉત્તમ પ્રતિનું વેદાંતજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા માટે એણે ઘણો વખત વળખાં માર્યાં જણાય છે; પણ તેમાં એ પાછળથી સાઈ જ્ઞાન સંપાદન કરી શક્યો હતો. x x શાંકરભાષ્યની એક સમયે ગોવિંદરામજીએ પ્રીતમદાસને કથા સંભળાવી. તે પછી ગુરુનો મહિમા ગાઇ પૂર્ણ વૈરાગ્ય વ્યાપ્યા પછી વેદાંતકવિતા રચવા માંડી. ગોવિંદરામજી કથાવાર્તા કે દુચ્ચક્રો કહેતા અને તેને બીજી રીતે પ્રીતમદાસ કવિતામાં મૂકતા. આ કવિતા પોતાના ગુરુને તે હમેશાં બતાવતો; ને કહેતો કે આ સંભળાને કાઈ પણ જ્ઞાનમાર્ગમાં પ્રવૃત્ત થશે, તો મારો શ્રમ સફળ થયો ગણીશ.

x x x x x x x
x x સંદેશમાં ગુરુ ગોવિંદરામ ત્રણ વરસ રહ્યાં હતા ને નડિયાદમાં આઠ વરસ વાસો કીધો હતો. એ અરસામાં પ્રીતમદાસે તેમના જ્ઞાનનો ઘણો લાભ લીધો હતો. ગોવિંદરામે ભાગવત એકાદશસ્કંધની કથા કીધી, તે એણે ઘણી સરસ રીતે કવિતામાં મૂકી; તે ગુરુને બતાવતાં તેઓ ઘણાજ પ્રસન્ન થયા હતા; તેમજ એની કવિતાની કામળતા નેમ્મ, તેમજ વેદાંતવિષયને સરળ ભાષામાં મૂકેલો નેમ્મને ગુરુએજ આશીર્વાદ આપ્યો હતો કે 'તારી કવિતા ઘણી વખણાશે' ને તેજ પ્રમાણે

એની કવિતા વખાણુને પામી છે.”

“અગીઆર વર્ષના સમાગમ પછી ગોવિંદરામજી વિદાય થયા ત્યારે પ્રીતમદાસની આંખો જળથી ભરપૂર થઈ ગઈ. x x x x x”

પ્રીતમદાસના જ્ઞાતાંત બાળતમાં લખાયેલી વાંધાભરી બાળતો અહીં સુધી ચર્ચા પછી હવે તેમના જીવનની બીજી હકીકતો ઉપર આવીએ.

પ્રીતમદાસ ડોક્ટરમાં રજુછોડજના મંદિરમાં એક વેળા ભજન-કીર્તન કરતા હતા; તે વખતે કોઈએ કહ્યું કે:—“બારોટ તો ગાઈ જાશે બીજું શું?” તેના પ્રત્યુત્તરરૂપે પ્રીતમદાસે નીચેનું પદ ગાયું હતું:—

“હરિભજન થકી છોટા હોય તે સૌથી મોટા થાયે

x x x x x

ભુઓ વાલ્મીકીની જાત વળી, જેણે દર્ભશાળામાં દેહ ધરી;

તેણે શતકોટી રામાયણ કરી. હરિભજન થકી

એમ જાત ભાત સહુની જાણી, હરિ ભજે તે હરિ સરખા પ્રાણી;

કહે પ્રીતમ એજાખો એંધાણી. હરિભજન થકી”

પ્રીતમદાસ પાસે શ્રીધરદાસ નામે એક પાઠીદાર લલિયો હતો. એ વખતે લલિયાએને પંડિત કહેતા. એ પંડિત એક વખતે મદિરા-પાન કરીને મંદિરમાં આવેલો. પ્રીતમદાસની જાણમાં તે વાત આવી જવાથી તેને ઉદ્દેશીને તેમણે નીચેની કહીઓવાળું પદ યોજેલું:—

“શું ક્યું” ગીતા ગાઈને રે, તેં શું ક્યું” ગીતા ગાઈને

ભણ્યો ગણ્યો પણ ભેદ ન જાણ્યો રે;

કુટુંબ પોખું કમાઈને રે—

તેં શું ક્યું”

પોથી વાંચી પરમારથ ન કીધું રે;

ધિક પડ્યો પંડિતને રે—

તેં શું ક્યું”

પ્રીતમદાસ બહારગામ રથમાં બેસીને ફરતા ત્યાં પણ લલિયા પંડિતોને સાથેજ રાખતા. રાગ સોરઠના જ્ઞાન માસ એ તેમણે સંવત ૧૮૩૮ના વર્ષમાં ઉત્તરસંક્રાંતી જૂટજના રસ્તામાંજ રચ્યા હતા. એ માસમાં તેમણે જે કહ્યું છે, તે ઉપરથી સમજાય છે કે એ સમય પૂર્વ-જ તેમને પ્રજાસાક્ષાત્કાર થઈ ચૂકેલો હશે. તેઓ એ વિષે ગાય છે કે:—

“સદ્ગુરુની કૃપા થકી, ઉપ-યો રે આનંદ;

પ્રીતમ તે પદ પામીયા, બ્યાં નહિ સુર ને ચંદ. સાંભળ”

જાણવું હતું તે જાણીયું, હવે નથી જાણવું કાંય;

પોતે પોતામાં ભણ્યો, જ્યમ પાલો પાણીમાંય. સાંભળ”

એક વેળા જૂદા જૂદા ધર્મના આગેવાનો વચ્ચે વાદવિવાદ ચા-લતો હતો, તેમાં એક પક્ષવાળાઓએ બીજા પક્ષવાળાઓને પ્રશ્ન પૂછ્યો કે—તમે બ્યારે એમ કહો છો કે:—

“ જલે વિષ્ણુઃ સ્યેલ વિષ્ણુર્વિષ્ણુઃ પર્વતમસ્તકે ।
જ્વાલામાલાકુલે વિષ્ણુઃ સર્વ વિષ્ણુમયં જગત્ ॥ ”

હવે જો તમારો વિષ્ણુ એવા સર્વવ્યાપકજ્ઞ હોય, તો પછી શૈવ્ય કરવાની જગ્યા કયી તે બતાવશો ?

ખીજ પક્ષવાળાઓમાં એ પ્રશ્નનો કોઈ ઉત્તર દર્ષ થકે તેમ ન-હોતું, એટલે છેવટે સંદેશરથી મહાત્મા પ્રીતમદાસને બોલાવવાનું હતું. તે પ્રમાણે પ્રીતમદાસને તેડવા તેડું મોકલ્યું ને તેઓ આવ્યા. પ્રશ્ન તેમની પાસે મૂકાયો, એટલે તેમણે બન્ને પક્ષની સલામાં જઈને શ્રીરામચંદ્રજીના નામની ત્રણ વખત જય મોટેથી બોલાવી. આખી સલાએ એ જય બીલી લીધી; પણ રામચંદ્રજીને ઇષ્ટદેવ નહિ માનનાર ખીજ પક્ષના માણસો એ વખતે મૂંગા રહ્યા. પ્રીતમદાસે કહ્યું કે, આત્માને ગમે તે નામ આપો પણ તે એકજ છે; એટલે જે મુખમાંથી રામનામ નીકળે તેજ શૈવ્યને લાયક જગ્યા છે.

હરેક દેશ અને કાળના મહાન પુરુષોના સંબંધમાં ચમત્કારોની તેમજ ખીજ અનેક પ્રકારની દંતકથાઓ પ્રચલિત હોય છે. એવા પુરુષો ચમત્કારોમાં પડવાનું કાર્ય પોતાના હક્કમાં તેમજ લોકોના હક્કમાં પણ અયોગ્ય ગણતા હોય છે; છતાં પણ કોઈ કોઈ પ્રસંગે પ્રારબ્ધના યોગથી અથવા તો માણસોની શ્રદ્ધાના બળને લઈને એવા ચમત્કારો બનીજ જાય પણ ખરા; પરંતુ આ શક્યતાના ઓથા હેઠળ રજનું ગળ કરી દેવાનું તેમજ અવનવાં જોડકણાં જોડી ધર્તીવિદ્યા ચલવવાનું કામ પણ ઓછું ચાલતું નથી, એટલે એવી દંતકથાઓમાંથી ખરીખોટી પારખવાનું મુશ્કેલ થઈ પડે છે.

મહાત્મા પ્રીતમદાસજીના સંબંધમાં પણ અનેક દંતકથાઓ પ્રચલિત છે; જેમાંની કેટલીક અહીં આપીશું.

૧-મુડતાળા કાળ વખતે ગરીબ તથા પશુપંખીનાં દુઃખથી ત્રાસ પામી આ સતે વરસાદ માટે પ્રજાપ્રાર્થના કરી હતી. (આ પુસ્તકના પૃષ્ઠ ૫૫ થી ૫૯, તથા ૨૭૮ થી ૮૦ માં તે આપેલી છે.)

પ્રીતમદાસના સંદેશરનાં મંદિરમાં સાધુઓ તેમજ તેમના દર્શન-સંભાગમ અર્થે આવનારાઓની મોટી સંખ્યા રહ્યા કરતી, એમ આગળ કહેલું છે. મંદિરના અરચખુટણુ માટે લોકો પાસેથી બેટપૂજન-તરીકે પ્રીતમદાસ પૈસા કદિ સ્વીકારતા નહિ. માત્ર બનાજ વગેરે વસ્તુઓ સ્વીકારતા; તેમજ મંદિરના ખર્ચના નિભાવમાટે ખેતરો પણ મળેલાં હતાં. એ ખેતરોમાં ખેતીના કામમાં તેમજ મંદિરને અંગે મકાન વગેરે બંધાય ત્યારે તે કામમાં પણ તેઓ ચક્ષુરહિત છતાં પણ અંગમહેનતનું તેમજ દેખરેખનું કેટલુંક કાર્ય કરવા લાગતા. મંદિરને લગતા એક સોળ વીધાના ખેતરમાં એક વરસ બાજરી વાવેલ

હતી; પરંતુ તે વરસ સુડતાળાકાળનું હોઈ. બાબરી સૂકાવા લાગી. મંદિરના એક સાધુએ જુદા પ્રીતમદાસને ખબર કહી કે:—“મહારાજ! અપણી બાબરી પાણીવિના સૂકાય છે; અને બીજા બધા તો કાસ ભેડી પાણી પાય છે. પ્રીતમદાસે કહ્યું:—“કાલે ભોમશું.” બીજા દિવસે મંડળી લઈને જુદા પ્રીતમદાસ ત્યાં ગયા. તેઓએ ત્યાં જઈ પ્રભુ-પ્રાર્થના કરી; જેમાં નીચેની લીટીઓ પણ આવે છે:—

“વાધાજી, તું મોકલને વરસાદ રે,

સાધુ સતો શાનો કરશે પરસાદ રે !”

કહેવાય છે કે લક્ષ્મણસેન પ્રભુ વહારે ધાયા અને ભેતભેતામાં તેજ વખતે અંધ પ્રીતમદાસના ખેતરમાં મુસળધાર વરસાદ પડ્યો. તે દીવસે સુધી પાણી ભરાઈ ગયું. અનાજ પણ પુષ્કળ પાક્યું. એ પ્રાર્થનાને ‘પ્રેમપ્રકાશ’ નામ તેથીજ અપાયું હતું. તે વખતથી એમનું વચન હતું કે બહાર ગમે તેવો દુષ્કાળ પડે તોપણ સંદેસરમાં કદિ કાળ નહિ પડે.

છેલ્લા છપ્પત્રીજા કાળમાં એ ગામમાં કેમ થયેલું તે વિશે આ સંસ્થાના માણસે સંદેસરમાં ઘણાં માણસોને પૂછેલું, પણ સમજાતો નહોતો. ઉત્તર હતો કે ગાઉ બાબરે ગાઉ દૂર આવેલાં આસપાસનાં સર્વ ગામોમાં કાળ પડવા છતાં સંદેસરની સીમ જ્યાંસુધી હતી તેટલા ભાગમાં અનાજ પુષ્કળ પાકેલું અને બધા સુખી હતા. તેઓ સર્વ એમજ કહેતા કે પ્રીતમસાંભીનું વચન છે એટલે અમારા ગામમાં તો સદા સુકાળજ રહેવાનો.

૨-કોકિરના રણકોડાડળના મંદિરમાં આરતી વખતે કોઈ એક જણે પ્રીતમદાસની મશ્કરી કરી કે:—“બધાતે તો આખો છે તે દર્શન થાય પણ તમને અંધને શું દેખાય છે તે અહીં આવો છો ?” તેજ વખતે પ્રીતમદાસે નીચલી લીટીઓવાળું પદ ગાયું હતું. આ પદ આ પુસ્તકની છેવટે આવેલાં પદોમાં છપાયેલું છે.

“૩૫ તમારું રણીઆમણું રણુછોડાય,

સુંદર સરખું સોલામણું રણુછોડાય;”

એ પદમાં તેમણે રણુછોડાડળને પહેરાવેલા બધા શણગારનું વર્ણન કર્યું; અને તે વખતે રણુછોડાડળને પહેરાવેલું એક કમળ અવળું મૂકેલું હતું, તે પૂજારીની બૂલ પણ કહી જતાવી. આ અંધ લોકતે આવા દિવ્યચક્ષુવાળા ભોધ બધા અંખવાળા પડી ગયા. આજે આખો બંધ કરી બેલાનમા નાખેલા માણસદારા દૂરની અદૃશ્ય વસ્તુઓનું આજેકુળ વર્ણન મેળવવાનું મેરમેરીઅમની વિદ્યામાં પ્રસિદ્ધ છે, તોપણ પ્રીતમદાસ જેવા સંતપુરુષો દ્વારા તો અંતરચક્રવર્તી ઉપર પ્રમાણે ભોધ તથા વર્ણવી શકે એમાં જરાય આશ્ચર્ય જેવું નથી.

૩-મંદિરમાં ચાતુર્માસ ગાળવા એક વેળા સાધુઓની એક જમાત

આવી હતી. તેમણે પોતાની મૂર્તિ મંદિરની મૂર્તિ સાથેજ પધરાવી. આ મૂર્તિ બહુજ મોઢક હોવાથી પ્રીતમદાસના મુખ્ય ક્ષિપ્ય નારણુ-દાસના મનમાં મુગ્ધા થઇ કે સેવાર્થે આ મૂર્તિ રહે તો કેવું સાઈ ? જતા પહેલાં રજા માગવા આ સાધુઓ પ્રીતમદાસ પાસે આવ્યા, ત્યારે નારણુદાસે ધીમેથી કાનમાં કહ્યું:—“મહારાજ ! આ સાધુઓને કહે-ને કે એ મૂર્તિ અહીં રાખે.” સ્વામીએ કહ્યું:—“સાધુઓને કહેવાની શી જરૂર છે, તમારે સેવા કરવાનો ભાવ હશે તો પરમાત્મા ક્યાં અજ-વશે છે ?” એ પછી કહેવાય છે કે પેલા સાધુઓથી તે મૂર્તિ ઉપરી શકીજ નહિ અને તેથી તેઓ તેને પડતી મૂકીને ચાલ્યા ગયા; અને એ ઉપરથી એ મંદિરના દાકરજીવું નામ ‘કુંજબિહારી’ હતું તેને બદલે (મનની ભાવના બાળીને ત્યાં રજા મારે). ‘જનરાય’ એવું નામ પડ્યું અને અત્યાર સુધી સરકારમાં પણ તેજ નામથી મંદિરનું ખાતું ચાલે છે. આ પુસ્તકમાં આ નામ ઘણી વખત આવે છે. અને પદ ૨૧૧ તથા ૨૨૭માં તો ‘જનરાય’ ની સ્તુતિ પણ આપેલી છે.

કહેવાય છે કે પાછળથી કેઇક સમયે મંદિરમાં અતીતિ દાખલ થઇ ત્યારે એ મૂર્તિ એક રાત્રે મોટા અવાજ સાથે ઉપરી પડી અને શકી ગઇ. જે પછી તેને ઠેકાણે એજ નામથી બીજી મૂર્તિ પધરાવવામાં આવી છે.

૪-ખંભાતની સામે પારમહી નદીને કિનારે કાવી નામે એક ગામ છે. એકવાર સાધુઓ સાથે પ્રીતમદાસ તે નદીના બાઠામાં થઇને જતા હતા. દરિયો પાસે હોવાથી નદીના પટ ત્યાં બહુજ પહોળો છે. કિનારાના તાપને લીધે કેટલાક સાધુઓ તરસ્યા થયા અને નદીનું પાણી ખાઈ હોવાથી બાઠામાં એક ફૂલો દત્તા, તે તરફ સર્વ જવા સામ્યા; ત્યાં તો કેઇએ ખબર આપી કે એમાં પણ ખાઈજ પાણી છે. પ્રીતમદાસે કહ્યું કે:—“જાઓ તે ફૂલાનું પાણી મંગાળજી જેવું મીઠું છે.” આથી સર્વ કાંઈ તે ફૂલે પહોંચી ગયા અને પાણી પીતાં મીઠું જણાયું. તે દિવસથી તે ફૂલાનું નામ અંજલો પડ્યું છે. વહિવચાના યોગદામાં પણ સં ૧૮૪૨ માં ખારા ફૂલાનું પાણી મીઠું કર્યાની નોંધ જોવામાં આવી છે.

૫-એ પછી કાવીથી ખંભાતની પાર કિતરી સાધુ મંડળસહિત પ્રીતમદાસ ખંભાત આવ્યા. પ્રીતમદાસની કીર્તિ ઠીક ફેલાયલી હોવાથી તે વખતના લોકોના નવાજ એ વખતે વેલ બદલીને તેમની ભજનમંડળીમાં આવી બેઠા; અને બેઠતરીકે તેમણે શ્રીકાને ચાળ રમાલ દાંડીને પ્રીતમદાસ આગળ મૂક્યો. પ્રીતમદાસે પ્રથમ તેમાંથી થોડાક પ્રસાદ ગ્રહણ કરીને પછી સર્વને વહેંચી આપવાની આજ્ઞા કરી. પ્રસાદ વહેંચાયો અને સર્વને શ્રીકાને બદલે સાકર મળી. નવાજ આશ્ચર્ય પામી નમસ્કાર કરી ચાલ્યા

ગયા તે દિવસથી ખજાતના અગરમાંથી પ્રીતમદાસના મંદિર માટે ૧૦૦ મણુ મીઠું ગાડામાં દર વરસે આવતું અને રસ્તામાંના પ્રીતમદાસના મંદિરમાં વહે ચતા વહે ચતા હેઠ મંદિરના મંદિરમુખી પહોચાડાતું કાળક્રમે મીઠાના અગરો બધા થયા, ત્યારથી હજુરુથી દરવરસે ૩ જાણની રોકડ રકમ બોગસદ કચેરીદ્વારા નવાબ તરફથી મંદિરને મીઠાનિમિત્તે અપાતી રહે છે.

૬-એક વખત ડાકિરમાં રહુછોડજીના ગંજબોગના સમયે પ્રીતમદાસ દર્શન માટે મુકામેથી નીકળ્યા માર્ગમાં ચાલતા લોકોની ભીડને કીધે રસ્તો બધા જણાઓ રાજબોગનો સમય વીતી જશે તો દર્શન નહિ થાય, એવા ભયથી પોતાની સાથેના માણસને ભીડનું કારણ પૂછ્યું તેણે તપાસ કરી જનાળ આપ્યો કે - " મદારાજ ' વડોદરાનાજા શેઠ દરિલક્ષ્મિનો બળદ રસ્તામાં મરી ગયો છે અને રાજબોગનો ચાળ લઈ મંદિરનો મદારાજ આપણી પાછળજ ઉભો છે રસ્તામાંથી મડદુ ખસે નહિ ત્યાંમુખી ચાળ લઈને જવાય નહિ, એટલે રાજબોગને હજી પણ કેટલીકવાર થશે લોકો તેથીજ હો હો કરતા ઉભા રહ્યા છે ' પ્રીતમદાસે કહ્યું " મને એ બગદની પામે લઈ જાઓ પછી બળદની પાસે જઈ તેને તેમણે આ પ્રમાણે કહ્યું ' કેમ નહી ' તને બહુ નિદ્રા આવે છે ' ચાલ ઉઠ, અત્યારે તને આ ક્યાથી મૂંઝવું ' ડાકિરજીનો ચાળ પાછળ જોગી થાય છે એમ કહી તેના મૃતદેહને સ્પર્શ કરનાજ બળદ ઉઠી ઉભો થયો અને રસ્તો ખુલ્લો થયો.

૭-એકવેળા સદેસરમાં મંદિરના ખેતરમાં ગતે એક ચોટીનાર ચોરવા સાર પેઠા પગી ભારે કાપી માથે લઈને નીકળના જતા તેને છીકું જ દેખાયું નહિ આખી રાત ખેતગી અદર તેણે ચોતગદ્દ ક્યાં કહ્યું પણ તેને જવાનો માર્ગજ મળ્યો નહિ સવારમાં પ્રીતમદાસને આ માતની ખબર પડતા તેમણે જાતે જઈ તેને નીમ્જવાનો રસ્તો બતાવ્યો અને કહ્યું " તો રામ વારે, તારે જોછું હોય તો દિવસે લઈ જવાની તને કેણે ના કહી હતી ' કેાઈ જીને પાપકર્મ કરતો જોઈ તેમને કાઈ સાત્ત્વિક ક્રોધ થઈ આવતો ત્યારે " તને રામ વારે " એટલાજ શબ્દો તેઓ કહેતા.

૮-એક વેળા મુમાફરી કરતા કગતા રસ્તામાં પ્રીતમદાસના રથની સામે કોઈ ખીજ રથાનના મોટા મદતનો ગય સામે મળ્યો આ વખતે બંને રથના હાકેડુએએ પોતપોતાના ગુરને મોગ મમજીને ચીતો કાપવાની ના પાડી એ રીતે બન્ને ગય ત્યાજ આમસામા અટક્યા. આમજીવનમાં અત્યારે પણ એવા પ્રમોદ કેટલીકવાર મોગ તમ્બારનું મૂળ થઈ પડે છે દૈવબોગે એ બન્નેના ગયની વચ્ચેના રસ્તામાં એક મરેણ કપોત પક્ષી પડ્યું હતું, તેથી હેરાટે એવો નિર્ણય થયો કે

આ પદ્ધતિ જે સજીવન કરે તેને સામાવાળો માર્ગ આપે. સામા રચવાળા મહંતથી એ પ્રમાણે ન બન્યું એટલે પછી પ્રીતમદાસે પદ્ધતિ ઉપર લુગડું દાંડી પરમાત્માનું સ્મરણ કરી જળ છાંટ્યું કે તરતજ પદ્ધતિ ઉડી ગયું. કેટલાક એમ પણ કહે છે, કે આ બાબત પ્રીતમદાસના સંબંધમાં નહિ પણ તેમના શિષ્ય નારણદાસના સંબંધમાં બની હતી.

૯-પ્રીતમદાસનું મહાત્મ્ય સાંભળી કાશીથી જે સ્ત્રીપુરુષ તેમના દર્શનાર્થે આવેલાં, પણ સદેસરનાં મંદિરમાં આવતાંજ તેમને ખબર મળી કે સ્વામીજીએ ત્રણ દિવસ પહેલાં દેદ છોડ્યો હતો. એ સાંભળી એ સ્ત્રીપુરુષે કહ્યું કે આટલે દૂરથી જો અમે સાચી શ્રદ્ધાભક્તિપૂર્વક આવ્યાં હોઈશું તો તેઓ જરૂર અમને દર્શન દેશે. એ પછી બંને સ્ત્રીપુરુષે અસિસંસ્કારવાળે ઠેકાણે જઈ અન્નજળ છોડી ત્રણ દિવસ-સુધી દર્શનમાટે પ્રાર્થના કરી. કહેવાય છે કે ત્રીજે દિવસે રાત્રે પ્રીતમદાસે તેમને દર્શન આપ્યા; અને વિશેષમાં કહ્યું કે મંદિરમાં નારણદાસને ખબર આપજો કે મંદિરના પટારાની અંદરના એક સંચમાં એક જરૂરી ગુટકો છે, તે તમને કહેવાનું રહી ગયું છે; માટે સંભાળી લેજો. પછી તે સ્ત્રીપુરુષે મંદિરમાં આવીને સર્વ હકીકત સાથે તે ગુટકાની વાત પણ કહી અને નારણદાસે તપાસ કરી તે ગુટકો શોધી કઢાડ્યો. આવા બનાવોની શક્યતાવિષે હવે આ જમાનામાં તો જે મૂત હોઈ શકેજ નહિ; કારણ કે યુરોપઅમેરિકામાં ભાવનાબળથી મૃત્યુ પામેલાને બોલાવી વાતચીત કરવાના પ્રયોગો પુષ્કળ થાય છે.

આટલી દંતકથાઓ આપ્યા પછી હવે પાછા પ્રીતમદાસજીના જીવન ઉપર આવીશું.

૧ મહાત્મા રૂઢિદાસ પ્રીતમદાસના સમયમાંજ થઈ ગયા. તેઓ પણ ત્યાગી, યોગી, સારા કવિ અને પ્રતાપી પુરુષ હતા. એ મહાત્માએ પ્રીતમદાસ ઉપર પદ્યમાં એક પત્ર લખ્યો હતો, તે ઉપરથી પ્રીતમદાસ કેવા ઉચ્ચ કેટીના સંત હતા, તે બધું સારી રીતે સમજાય છે. એ આજો પત્ર નીચે આપ્યો છે:-

"પ્રીતમ પ્રેમ સોહાગી મીઠા, હેવા વીરલા પ્રથવી પીઠા;

નયણાં દરસન કરવા ઇચ્છે, તમને તત્ત્વદરસી પ્રીછે. પ્રીતમ૦૧

ચાર ખૂંટ સદેસર સંધે, બિહારીલાલ બિરાબ્યા;

રસીઆ કેઈ ધાંમ રમણનું, સંતતણા સમાજ. પ્રીતમ૦૨

સાચા સનચરુ વરીઆ બાપુ, સાચી કીધી સેવા;

દસધા ભક્તિ પુરણ પ્રગટી, અંતર ટળ્યા અદમેવા. પ્રીતમ૦૩

મદા અધિકારી પાસે પૂરા, જેરાંમ આંતમ નેગી;

આડે પહોર રહે અનુભવમાં, અક્ષરસ કરા બોગી. પ્રીતમ૦૪

સમદષ્ટિ સીતલ સુખકારી, સરલ સુભાષિક ગરવા;

વીધીયા રોજ સમૂલો કાપ્યો, રહ્યા નિરંતર નરવા. પ્રીતમ૦૫
 મલવા છછે મન રવિનું, પલ પલ ઘડીએ ઘડીએ;
 પરાલખદમા કાંઈક ખાંગી, જો ન અવાયું હડીએ. પ્રીતમ૦૬,
 કલપવ્રક્ષ સોભે અતિ સુંદાર, જે માત્રે તે આવે;
 વીધી નિગેધ રહું છે તેમાં, તેથી તમો અમાપે. પ્રીતમ૦૭
 દિનકર નીત ઉગે દિન પરતે, સહને કરે અજવાળું;
 ઉદે અસ્તથી સ્વરૂપ તમારું, નિરગુણ પદ નીરાહું. પ્રીતમ૦૮
 અરણ્ય ઉડો તે પણ ખારો, ગંભીરપણે અતિ ભારી;
 એ ઉપમા સંતથી રહી ઓરી, જલનિધિથી લક્ષ્મ્યારી. પ્રીતમ૦૯.
 ભમરકમળ હંસે પડિત વખાણે, શોક ન છુટે આશી;
 તેથી ચાલ તમારી ઉલટી, સદાય શુદ્ધ નિરાશી. પ્રીતમ૦૧૦
બહુ રસ ગાયો પીયો પાયો, છેક ઉરાડ્યો છેલે;
જે રસ સનકાદિકને ફલભ, તે સુખ માણો ભોલે. પ્રીતમ૦૧૧
 હોતે પ્રીતે હજતાં મળતાં, ઘણા દિવસ ગયા વીતી;
 ગાંધી કરવા મન અલિલાપે, અંતરગતમાં પ્રીતી. પ્રીતમ૦૧૨
 સીરગુણ ઉપર વહાલ વિષેએ, તે સરૂપ છે કેવું;
 કેઇ ઠોર રહે છે કહી દાખવો, કેઇ રહેણીએ રહેવું. પ્રીતમ૦૧૩
 સીરગુણનું કારણ છે નિરગુણ, કેઇ પેરે તે ભાસે;
 ગુણ નિરગુણથી પદ છે ન્યાય, તેહેનો કહીએ આસે. પ્રીતમ૦૧૪
 સીરગુણ નિરગુણ સાક્ષીનું રૂપ, કીપા કરીને કહીએ;
 સંતવીના સંસે કોણ ટાલે, સમજી સુખ બહુ લહીએ. પ્રીતમ૦૧૫
 શંકરે કહ્યું હસ્તામલને, ઓલખી બ્રહ્મ સરૂપ;
 ખોલાવા મન આનંદ ઉપન્યો, રસ પીવા બ્રહ્મ રૂપ. પ્રીતમ૦૧૬
 ગાંધે સેરખીયકી વીનતિ, લખી ઘણી અનુરાગે;
રવીદાસ કેહે હસ્તકમળનો, પત્ર પ્રેમનો માગે. પ્રીતમ૦૧૭"

આ પત્રનો પ્રાચુર્ય પણ પ્રીતમદાસે " રવીને રૂપે સ્વની જાય,
 અંતરમાં અજવાળું થાય. " એ પંક્તિથી સર થતા પદમાં
 આપેલો છે. પ્રીતમદાસનું આ પદ તપાસ અર્થે ગયેલા આ સંરથાના
 માણસને તેમના ખંભાતના મંદિરમાંથી મળી આવ્યું હતું; પરંતુ તે
 અગાઉ એક હસ્તલિખિત પ્રત મેળવેલી તેમાં પણ તે હતું; અને તે
 વધારે શુદ્ધ હતું. આ પુસ્તકના છેવટના ભાગમાં તે આપેલું છે.

અંધ છતાંય પ્રીતમદાસ તેમના શિષ્ય નારણદાસ સાથે કાશી
 જઈ આવેલા હતા. એ પછી કાશીથી તેમની ખ્યાતિ સાંભળીને એક પંડિત
 સંદેશર પ્રીતમદાસના દર્શનમાટે આવ્યો હતો, તે છેવટ સુધી ત્યાંજ
 રહ્યો હતો.

હવે મહાત્મા પ્રીતમદાસજીની સાહિત્યપ્રવૃત્તિ જોઈએ.

કહેવાય છે કે પ્રીતમદાસ સદેસરમાં એક પટારો લરીને પુસ્તકો મૂકી ગયા હતા. પાછળથી એમાંનાં ઘણાંખરાં પુસ્તકો મંદિરસાથે સંબંધ ધરાવતો એક બ્રાહ્મણ પોતાને ઘેર લઈ ગયો હતો; પરંતુ તે તેનું ધર બળવાથી નાશ પામ્યાં હતાં. કહેવાય છે કે બીજાં કેટલાંક પુસ્તકો સાધુઓ લઈ ગયા હતા; પરંતુ પ્રીતમદાસનાં જૂદાં જૂદાં મંદિરોમાં મળી આવતી હસ્તલિખિત પ્રતો તપાસતા તેમાંથી કોઈ નવીન ગ્રંથ હાથ આવ્યો નથી, એટલે સદેસરના મંદિરમાં હાલ નારણદાસજીએ ઉતારેલો જે હસ્તલિખિત ગ્રંથ છે, તેનીજ બીજી અનેક નકલો લલિયાઓ પાસે કરાવી રાખી હોય અને તેજ ગ્રંથો બળી ગયા હોય, એમ પણ બને.

અત્યાર સુધીમા પ્રીતમદાસનાં મળી આવેલા જે કાવ્યોમાંથી તેના ૨-આયાની સાક્ષી મળી આવે છે, તેની વીગત નીચે પ્રમાણે છે:-

૧-સરસ ગીતા (સંવત ૧૮૩૧); ૨-જ્ઞાનકક્ષો (સંવત ૧૮૩૨); ૩-સોરઠ રાગના મહિના (સંવત ૧૮૩૮); ૪-જ્ઞાનગીતા (સંવત ૧૮૪૧); ૫-ધરમગીતા (સંવત ૧૮૪૧); ૬-સાખીગ્રંથ (સંવત ૧૮૪૫. જેમાં ૨૪ અંગ ૬૩૮ સાખીમા છે, જેમાંની એક સાખી તૂટે છે.); ૭-એકાદશ સ્કંધ (સંવત ૧૮૪૫); ૮-જ્ઞાનપ્રકાશ (સંવત ૧૮૪૬); ૯-બ્રહ્મલીલા (સંવત ૧૮૪૭); ૧૦-પ્રેમપ્રકાશ (સંવત ૧૮૪૭); ૧૧-વિનયદીનતા (સંવત ૧૮૪૮); ૧૨-લગવહગીતા (સંવત ૧૮૫૨).

આ સિવાય પણ સત્યભામાનો ગરબો, ગુરુમહિમા, ભક્તનામાવલિ, નામમહિમા, કૃષ્ણાષ્ટક, મહિના, તિથિ, વાર, રવેણીઓ, છપ્પા (તેનાં ૭ અંગ છે), ચોપાઇઓ (તેનાં પાંચ અંગ છે), ચેતવણીઓ (જેને 'ચેતાંમણીઓ' પણ કહે છે), તેમજ પદ, ઘોળ વગેરેના ૩૫માં પ્રીતમદાસે પુષ્કળ કવિતાઓ કરેલી છે. તેમનાં પદોની સંખ્યા સ્વં ઇચ્છા-રામભાઈના લખવા પ્રમાણે ૧૫૦૦ની કહેવાય છે. તેના બે ભાગ પાંદો શકાય:- (૧) જ્ઞાન, ભક્તિ, નૈરાગ્ય વગેરેને લગતાં (૨) સુંગારનાં જેમાં કૃષ્ણલીલાનાં પદ (જેમકે વસન્ત, દિંડોળા, હોળી, ફાણુલીલા, રાસ વગેરે)નો સમાવેશ થાય છે. વળી સ્વં ઇચ્છારામભાઈના લખવા મુજબ પ્રીતમદાસે અખ્યાતમરામાયણ પણ લખી છે. વળી શ્રીમદ્ભાગવત આખું કાવ્યમાં તેમણે રચ્યું છે, એમ પણ સાંભળ્યું છે; પણ તે ગ્રંથમાટે કશો પતો મળતો નથી.

આ ગ્રંથોમાં જળદળતો ઉપદેશ પ્રીતમદાસની હયાતીમાં તેમના શ્રીમુખથી જ્યારે ગવાતો હશે અને ઉપદેશાતો હશે, ત્યારે તે કેટલો બધો અસરકારક અને ઉપકારક થતો હશે, તેનો ખ્યાલ એટલા ઉપરથીજ આવી શકશે કે તેમના દેહાન્તસમયે તેમના નામનાં ગુજરાતકાઠિયાવાડનાં જુદાં જુદાં ગામોમા બાવન મંદિર સ્થપાઈ ચૂક્યાં હતાં. જણાવવાની જરૂર નથી કે મોટે ભાગે આવાં મંદિરોની સ્થાપના તે તે સ્થળના

સંસ્કારી માણસોની સંતસમાગમની તથા આંતરિક સાધનાની તીવ્ર ઇચ્છા અને માગણીને લીધેજ થાય છે.

પ્રીતમદાસના સાધુત્વ અને પરમાત્મનિષ્ઠાની તેમજ તેમની કવિતા અને ઉપદેશની એટલી બધી અસર કેવા સંયોગોમાં થઇ હતી, તે જાણવાથી તે બાબતનો ખ્યાલ વધારે સારી રીતે આવી શકે તેમ હોવાથી તે વિષે પણ આ સ્થળે કંઇક લખવું ઉચિત ગણાયે.

પ્રીતમદાસનો સમય એટલે રાજકીય સ્થિતિમાં ચારે તરફ લડાઇ-ટડા અને અશાંતિનો સમય. ૪૦ સં ૧૭૫૫ માં અમદાવાદ લાગ્યું, તે પહેલાં ગાયકવાડ અને પેશવાના ચાલુ હલ્લાઓ અને તે પછી તેઓની માંહેમાંહેની લડાઇઓ અંગ્રેજી લશ્કરની મદદથી કેટલાય કાળ સુધી ચાલુ રહી. એવા સમયમાં સાહિત્યપ્રવૃત્તિ બરાબર ખીલી શકતી નથી, તેમજ ધર્મપ્રચાર પણ બરાબર થઇ શકતો નથી. આવા પ્રતિકૂળ સંયોગો છતાં પણ ઉપર જણાવ્યું તેમ વડોદરાથી ટેક જીનાગઢ સુધીના પ્રદેશમાં પ્રીતમદાસના નામનાં બાવન મંદિરો ઉભાં થયાં હતાં, એજ પ્રીતમદાસની ખ્યાતિ અને મદત્તા સમજવાને માટે પૂરતું છે. તેમના સમયમાં સંદેસરના મંદિરમાં સંતસાધુઓ તેમજ લકતજનોની ૨૦૦-૨૫૦ માણસોની પંગત યતી.

શ્રીમાન કિશોરલાલ મશરવાળા એ સમયનું ચિત્ર પોતાના 'સહજાનંદ સ્વામી' નામે પુસ્તકમાં આપતા લખે છે કે:-

“ ગુજરાતમાં પોપાખાઇનું રાજ્ય ચાલી રહ્યું છે. ગુજરાતનો કોઇ “ માલિક રહ્યો નથી. પેશ્વા અને ગાયકવાડ વાસકરતી મરજીમાં આવે “ તેમ ગુજરાતનું લીલું ધન લૂંટી જાય છે. કોળી, કાડી અને ગરા- “ સીઆ દેશવાસીઓપરજ ધાડ પાડી લૂંટફાટ કરી રહ્યા છે. x x “ એવી સ્થિતિમાં સાધારણ જનસમાજનું રક્ષણ પોતપોતાનાં કે ગામનાં “ મહાજનોજ કરી શકે. એટલે આ વખતમાં ગુજરાતમાં મહાજનો “ સર્વોપરિ સત્તા ભોગવતાં હોય એમ લાગે છે; x x પણ જેમ મહાજનો “ રાજપર અધિકાર ચલાવતાં, તેમ પોતે ધર્માચાર્યોના સંપૂર્ણ અ- “ કુશતજે હતાં. એ વખતનાં મહાજનોનું મમત્વ મુખ્યત્વે કરીને વલ્લભ “ સપ્રદાય કે જૈનમતમાં હતું અને એ બન્ને ધર્મપન્થો બહુ અધોગ- “ તિએ પહોંચેલા હતા. ધર્મને નામે જનીતિ ચાલતી અથવા જનીતિજ “ ધર્મરૂપ થઈ ગઇ હતી. ઘણા લાંબા વખતથી એ પન્થોમાં સડો “ પેસતો હતો, એમ જાણો વગેરે સાક્ષી પૂરે છે; એટલે એ સડાનું “ વિસ્તારથી વર્ણન નહિ કરીએ.”

“ આ તો બે મુખ્ય પન્થો કલા. આ સિવાય ગુજરાતમાં ખીજ “ અનેક પન્થો ચાલી રહ્યા હતા. કબીરપન્થી, કુડાપન્થી, કૈલ, શાકત, “ વામમાર્ગી, શુકવેદાંતી વગેરે નામો વિશેષ જાણીતાં છે. વેરાગી-

“ઓના જુદા જુદા નામો પણ અનેક પધોનો પ્રચાર જતાવે છે ■ ■
 “એ વેરાગીઓમા નરસિદ, સિવ, હંરવ, કાવી, દનુમાન વગેરે
 “અનેક દેવતાઓની ઉપાસના ચાલતી વેરાગીઓનું ને પલ્લુ ધણું
 “હતું એ સર્વ શસ્ત્રરાખતા અને મોટા મોટા ટોળામા ક્રૂતા એમની
 “સવારીનો દાઢ રાખ્યોને આજે એવો રહેતો એ લોકોના ધર્મ-
 “બળમા ગમ્મબળનો ઉમેરો થતો એમની સવારી જે મામમા નય
 “ત્યા તેઓ શાપની બીતિ દાખની આધિદેવિક નાસ, શસ્ત્રથી આધિ
 “લૌતિક નાસ અને ભોજન નયા ધનની ઉવગાણીથી આધ્યાત્મિક
 “નાસ આપી તથે તાપનો અતુલવ કરાવી ગકતા x x”

“આ સિવાય વહેમનો ભડાર પણ કાઢ્યો છે ન દતો ભાગ્યે
 “કાંઈ કુદુબ એવું હતો કે જેના ધરનું કોઈ મનુષ્ય સાધારણરીતે
 “સ્ત્રીજન-ભૂતયોનિને પ્રાપ્ત થયું ન હોય, ભાગ્યે કાંઈ પોણ એવી દશે
 “કે જેમણે એકાદ ધર જૂતલાળાતરીકે પ્રસિદ્ધિને ન પામ્યું હોય.
 “શુન્દરાત મૂળથીજ અદિસાધર્મી ગણાય છે, પણ આ સમયમા શુન્
 “રાતમા કાળી, અબા, રીતળા, મદામારી, બળીઆકાકા, ભૈરવ, પાર
 “વગેરેના સાનવનાર્થે જીવદિસા થતી”

આ પરિસ્થિતિમા પ્રીતમદાસ પણ ધાગત તો એકાદ નવીન પથ
 ચલાવી શકત, પરંતુ તેમણે તેમ કર્યું નથી નવા પથની તો વાતજ
 થી, પરંતુ પોતે જે રામાનંદી સપ્રદાયમા દાક્ષિત હતા, તે સપ્રદાયનો
 પણ વિશેષ પ્રચાર કરવા તરફ તેમણે ધ્યાન આપ્યું નથી તેમણે તો
 પોતે જે પરમ સત્ય અતુલજ્ય હતું, તે સત્ય તે વખતની પરિ-
 સ્થિતિમા જનસમૂહને કયી રીતે સમજાવી શકાય, અને કેવી
 રીતે અધિકારી જનોને તે સત્ય પ્રાપ્ત થાય, તેનોજ ઉપદેશ
 અને સાધનો પોતાની અસરકારક અને શાતરસથી છય-
 કાતી મધુર બાનીદારા નિરપદતાથી સમાજ આગળ ધર્મ અને
 એમાજ તેમની મદદતા હતી આમ કરતા તેમણે ભિન્ન ભિન્ન
 કોનીના અધિકારીઓની વૃત્તિ તથા શક્તિને અનુસરતા અનેક માર્ગો
 બતાવ્યા છે તેઓ શ્રીશકરાચાર્યના માયામિત્યાત્વવાદ તથા અદ્વૈત
 મતના માનનાર હતા; તથાપિ દ્વૈત મતના ઉપદેશો પણ તેમની વાણીમાથી
 મળી આવે છે, એ તેમની એક ઉચ્ચ કક્ષાના મદાપુરુષ તરિક્કેની મદદતા-
 જ દર્શાવે છે કે જે કોનીના સત્પુરુષો જેવો જેનો અધિકાર તેવો તેને
 ઉપદેશ આપવાનું યોગ્ય સમજે છે તેમણે જૂદી જૂદી બાબતોવિષે
 આપેના ઉપદેશ પેકી થોડી થોડી વાનગીજ અત્ર આપીને અટકીશું

લક્ષિત કરવી એ કેના પુરુષનું કામ છે અને તે કેવી રીતે કરવી
 જોઈએ, તે વાત પ્રીતમદાસ નીચેની લીંગીઓવાળા પદોમા ઉપદેશ છે -

“લક્ષિત એવી રે લાઈ એવી, તરવાને પાણી રે જેવી”

“લક્ષિત જુગમાં કંઈ જન સોઈ, જેના ધડપર શીપ ન હોઈ”

x x x x x

“ધ્યાન ધરજો પરિશ્રમનું, જેમ કાંઈ લોખીને ધન;
કામીને જેમ કામની, એવું કરીએ ચીતવન.”

x x x x x

“હરિનો મારગ છે ધરાનો, નહિ કાપરનું કામ જોને; x

“પ્રથમ પહેલું મસ્તક મૂકી, વળતી લેવું નામ જોને.

“માથા સારે મોંઘી વસ્તુ, સાપડવી નહિ સ્હેલ જોને;

“મહાપદ પામ્યા તે મરજ્યા, મૂકી મનનો મેલ જોને.”

x x x x x

પ્રજુના પથે ચાલનાર લક્ષ્મણનું ચરિત્ર તથા સંયમખળ કેવું
હોય તે વિષે પ્રીતમદાસ નીચેની લીટીઓમાં કહે છે:-

“ધૃધા ધરજો ધારણુ ધીર, વાય કાજ વશ રાજે વીર;

“શબ્દ તણી ધરજો સમશેર, ચતુ દળમા પાડે બેર.

“સદ્ગુરુ બખ્તર પહેર શરીર, ધૃધા ધારણુ ધરજો ધીર;

“નન્ના નિશાન ચુરું છેય, ધીર વીર પગ રોપી રેય.

“કાપર નરનું નહિ ત્યાં કામ, શુરવીરનો સાચો સંભામ;

“છત્વા નિશુણુ જમમા જોય, નન્ના નિશાન ચુરું છેય.

“પપ્પા પૂરાની એ પ્રીત, મેરુ ચળે પણ ન ચળે ચીત;

“ધ્રુવની પેરે અવિચળ રહે, સ્તુતિ નિંદા ને સુખદુઃખ સહે;

“નારાયણને નિરખે નિત, પપ્પા પૂરાની એ પ્રીત.”

x x x x x

લક્ષિતને પ્રીતમદાસ જ્ઞાનના સાધનતરિકે વર્ણવતાં એક સ્થળે
કહે છે કે:-

“લક્ષિત વિચારથી ઉપજે, લક્ષિતથી ઉપજે જ્ઞાન;

“જ્ઞાન યદી હું તું ટળે, પ્રીતમ પ્રેમ નિધાન.

“તત્ત્વ વિચારે દેહનું, સર્વ ટળે અભિમાન;

“પ્રીતમ પ્રગટ આત્મા, એકરસ નિર્મળ જ્ઞાન.”

લગવાન શંકરાચાર્યની પેઠે પ્રીતમદાસનું કેવળ પણ્ય અબેદ
સિદ્ધાંતનું તેના યોગ્ય અધિકારીપરત્વેજ છે, એ વાત તેમના
સોરઠ રાગના જ્ઞાનમાસમાં દરેક કઠીને અંતે “સંભાળ શુદ્ધચિત્તે કરી”
એ વાક્ય આવે છે, તે ઉપરથી હરકોઈને સમજાય તેમ છે.

આ શુદ્ધચિત્તની આવશ્યકતા ઉપર બાર મૂકતાં પ્રીતમદાસ
એક સ્થળે કહે છે કે:-

“શુદ્ધચિત્ત વિના, જપ તપ તીરથ તત્ત કહે શું થાયે;

“હરિ નામ વિના, અંતરનો અધિકાર કદિ નવ જાયે.

- “ શુદ્ધચિત્ત વિના શી જોગ ભુકિન, શુદ્ધચિત્તવિના શી લાવભકિન;
 “ શુદ્ધચિત્તવિના ક્યાં મળે મુકિન— શુદ્ધ૦
 “ શુદ્ધચિત્તવિના જો ન્હાયે ગંગ, સો વરસ લગી કરે સંતસંગ;
 “ તોયે રુદિયામાં નવ લાગે રંગ— શુદ્ધ૦
 “ શુદ્ધચિત્તે સાધન સૌ ચાય, અંતઃકરણનું અમાન જાય;
 “ રહે રુદિયામાં ગોપાલરાય— શુદ્ધ૦”

x x x x x
 એ ચિત્તશુદ્ધિના મૂળ સાધનરૂપ નિષ્કામ દયા અને પરોપકાર-
 વિશે પ્રીતમદાસ કહે છે કે:-

- “ પરહિત સમાન પુન્ય નહિ, પરપીડા સમ પાપ;
 “ કહે પ્રીતમ સખ શાસ્ત્રમે, દેખ વિચારી આપ.

x x x x x
 “ દયા દાન ને દીનતા, એ તરવાનો ઉપાય;”

x x x x x
 અષ્ટાંગ યોગના માત્ર બાહ્યઅંગોનેજ સર્વસ્વ માની જેસનારને
 સર્વ અનિષ્ટોના કારણરૂપ વાસનાને ટાળવાનો બોધ પ્રીતમદાસ નીચે-
 ની લીટીઓમાં કરે છે:-

- “ કાંઈ ધરે એકાંતે ધ્યાન, આસન વાળે રે;
 “ તેમાં ચઢે ચોગણું માન, ગરવ ન ગાળે રે.
 “ કાંઈ કુંભક કરે છે આસ, પવન ચડાવે રે;
 “ કાંઈ અમૃત પીવા આશ, જીભ વઢાવે રે.
 “ કાંઈ ઘોલી નેતી ધ્યાન, સાધન સાધે રે;
 “ તોય ટળે નહિ અભિમાન, વાસના વાધે રે.
 “ કાંઈ દમે રાત ને દિન, કસોટી કરવી રે;
 “ જો બાળે વાસના ખીજ, ટળે દેહ ધરવી રે.”

x x x x x
 પ્રીતમદાસ ગુરુની આવશ્યકતા ઉપર રચેલે રચેલે ભાર મૂકે છે

- “ અંદ્રવિના જેમ જામની, કંઈવિના જેમ નાર;
 “ કહે પ્રીતમ એમ ગુરુવિના, પ્રાણી પશુ ગમાર.

x x x x
 “ શુદ્ધચિત્ત સેવે સદ્ગુરુને, મૂકી મનનો મેલ;
 “ કહે પ્રીતમ ભવસાગર જૂડો, તેને તંત્રવો સ્થેલ.

x x x x
 “ ગુરુપદ પંકજ પૂજતાં, ચાંદે લોક પૂજાય;
 “ શિવ ચિરંચી ને શારદા, ગુરુના જશ ગાય.
 “ જપ તપ તીરથ જોગનું, રૂળ જો રે કહેવાય;

“પ્રીતમ સદ્ગુરુ સેવતાં, તે તો સરવે થાય.”

સદ્ગુરુ અને સંતનું મહાત્મ્ય વર્ણવતાં પ્રીતમદાસ કહે છે કે:-
“સગુણુ બ્રહ્મ રે સદ્ગુરુ સંત છે રે, નિરગુણુ નિગમ નિરંતર ગાય;
“અનન્ય ભાવે રે કરે ઉપાસના રે, આનંદ તેને અંગ ન માય.”

x x x x x

અખામા જેમ ‘સેવા હરિગુરુ સંતને’ એ ઉક્તિ વારંવાર આવે છે, તેમ પ્રીતમદાસને પણ ‘હરિગુરુ સંત કૃપા-કરે’એ ઉક્તિ પ્રિય છે; પરંતુ જ્ઞાનહીણને ગુરુ ન કરવા જોઈએ, તેઓ માટે પણ એ કહે છે કે:-

“જ્ઞાનહીણુ ગુરુ નવ કીજીએ, વાંઝ ગાય સેવ્યે શું થાય;

“કહે પ્રીતમ બ્રહ્મવિદ બેટતાં, ભવરોગ સમજો જાય.

“x x x x સમાગમ સંતનો.

વળી તે માટે સંતનાં ત્રીસ લક્ષણુ પણ (પદ ૪૫મામાં) આપ્યાં છે. ભક્તિ અને જ્ઞાન ઉપરચોટીઆં નહિ પણ શુદ્ધ ભાવસંહિત હોય તોજ તે સફળ થાય છે; તે વિષે પ્રીતમદાસ કહે છે કે:-

“ભાવે જાઓ મધુપુરી, ભાવે કાથી કેદાર;

“કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવવિના, ફળે ન એક લગાર.

“ભાવવિના પૃથ્વી ભમે, દમે દેહ બહુ ભાત;

“કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવવિના, મિથે નહિ સુખશાંત.”

x x x x

અંતરની ભાવશુદ્ધિવિના માત્ર બહારથી સંતનો બેખ (વેપ) ધારણ કરવો નહામો છે, તે વિષે તેઓ કહે છે કે:-

“બેખ ધરે જે સિદ્ધિ થાય, ભાડ ભવૈયા વૈકુંઠ જાય;

જેવો ભાવ તેવો હરિ ફળે, ભજ્જા ભજન ચક્રી ભય ટળે.”

સંસારી જીવને એ પોતાની મધુર બાનીમાં અહંતામમતા ત્યજવાનું કહેતાં સમજાવે છે કે:-

“અણુછતું આપું માનીને, દુઃખ પામે અપાર;

“જ્ઞાન સમાન આ જીવ છે, વહે શકટનો ભાર.

“સામગ્રી સહુ હરિતણી, ભોગવે સંસાર;

“મારું મારું તે કરી રહ્યો, તેણે ખાયે છે માર.”

x x x x

કોઈ વખત તો આ મહાત્મા ભોજભગતની માફક ચાખખા પણ લગાવે છે કે:-

“સગાં સનેહીનું જોર નહિ ચાલે રે, રહેશે દિવસ દશ રોધને રે;

“ત્રિયા તે તારી દિવસ દશ બાર રે, જશે બીણું ધર જોધને રે.

જીવ રહ્યો માયામાં મોહીને

x x x x x

“સમજીને શિષ્યામણુ સરવે, કંટકને નહિ કહેવું રે;

“અસાની અભિમાની આગળ, મૈન પ્રહીને રહેવું રે.

x

x

x

“પુરુષ ખરો પણ પશુનાં લગણુ, જીવ જનાવર જેવો;

“કહે પ્રીતમ તેને શું કહીએ, મિથ્યા દોષ ન દેવો.”

x

x

x

જીવ-માયા-ધન્યરના સ્વરૂપવિષે પ્રીતમદાસજી કહે છે કે:—

“દાકયો પાવક ધૂમરે, દાકયો વાદળે મૂર;

“માયાએ દાકયો આતમા, સમજણુ રહી ગઈ દૂર.

x

x

x

“વાયુને જોળે વટાળાઓ, એમ ધન્યરને જીવ;

“વરતુ વિચારના એક છે, સમસન સદૈવ.

“અસપરસ રહે એકમા, જેમ તરુણીમાં તેજ;

“ભિન્ન નહિ એમ અઘણી, જોળજો પદ એજ.

“સરિતા સાગરમા રહે, સાકરમાંહે મિઠાઈ;

“પ્રીતમ પુખ્તમા વાસના, એવી મુરુગમ પાછ.

x

x

x

“વિશ્વ વિમિત્ર છે ને વડે, કરે રંગ કલોલ;

“ચંભાવિના ચંભાવીયું, અઘણાંડનું ગોલ.

“રમવાની બાજી રચી, ધરી નવ નવાં રૂપ;

“સંશય શોક સ્વભાવથી, થયો જીવ સ્વરૂપ.

“વિષમ શક્તિને આતરે, અવરાયો અતીત;

“પ્રીતમ ચેતાને વિસર્યો, કરે પરશું પ્રીત.

x

x

x

“છે છતિ વસ્તુ દેખે નહિ, જીવનું જોને અજ્ઞાન;

“માયા પડેા મધ્યે પડ્યો, ભૂલવણીનું એ ભાન.

x

x

x

“માયા મૂળ વંતી વરખટી, મલાલી ત્રિભુવનમાંય;

“નિત્ય નૌતમ કુસે ફળે, તાલી શીતળ છાંય.

x

x

x

“ધન્યર અંશ તે જીવ જણ્યો, સાગર બિંદુ જોય;

“તણ્યા દીપ મરાલ લાકડા, ભિન્ન અગ્નિ ન હોય.

“ભુગતા જીવ ધન્યર ફળદાતા, શુભ અશુભ અનુસાર;

“અવિદ્યા માયાને સંજે, લખે લવમોઝાર.

x

x

x

“હો જીવજન, જન્મ મરીને ન લાધ્યું દરિનું રૂપ;

“શું બાહેર લમે, બીતર જોને તાર અલ સ્વરૂપ
 “જે બોલે તેને મેધજે, ગુરુગાન બુદ્ધિએ બોધજે,
 “હરિ હીરે હીરે વીધજે— હો શ્રવણડાં
 “તુરીયા તે તાર રૂપ છે, બજારો તે બહારસ્વરૂપ છે,
 “અવિનાશી અકલ અરૂપ છે— હો શ્રવણડાં”

x

x

x

પ્રાતમદાસની કવિતાની ખુબીઓ વિચારથી સમજાવવાનું જ્યારે
 જેના નસીબમા હશે ત્યારે તે સમજાવશે બાકી તો એ મહા સંતની
 કવિતા પોતેજ ગુજરાતના પ્રત્યેક સરકારી હૃદયમા ધર કરી રહી છે
 એજ એનો મોટો મહિમા છે. ૨૧૦ ઇસ્માયીલાહ કાવ્યદોષનના ચોથા
 ભાગમા પ્રીતમદાસની કવિતાવિશે લખે છે કે —

“ એની કવિતાના બે ભાગ પાઠી શકાય; એક ભાગ પ્રેમભક્તિ-
 “ ભાવ દર્શાવનારો નૃગારનો, ને બાજે વેદાત્મજ્ઞાનવિચારનો
 “ અને આત્મબોધનો પ્રેમભક્તિભાવ દર્શાવનારો નૃગારભાગ ધણો છે.
 “ તેમા જ્ઞાન, સાથે ભક્તિને પ્રેરી છે, તેમ તેમા બોધ એવી રીતે
 “ મૂક્યો છે કે તેવાચનારને આનંદ સાથે એકતાન કરી મૂકે છે શુદ્ધ
 “ નૃગારી કવિતાનો ભાગ એ ભાગમા સમાય, પણ તે ભાગ ધણો
 “ થોડો છે ને તેમા શ્રીકૃષ્ણની લીલા ગાઇ છે એમા શબ્દભાસિત્ય
 “ ને મધુરીસી બાની એવી તો ભભકભરી રીતે આવેલા છે, કે કેટલેક
 “ મ્યજે વાચનારને બહુ આનંદ થાય છે

“ એનું નૃગારકાવ્ય જો કે થોડું છે તોપણ તે સાડ છે ને
 “ કેટલાક પદો તો ઉચી પકિતમા મૂકવાયોગ્ય છે પ્રમના માનસિક
 “ વિકારી દર્દથી ભરેલી ખુલ્લા નૃગારો ભાવવાળી કવિતા પ્રીતમદા-
 “ સની નથી પણ શુદ્ધ પ્રેમભક્તિદર્શાવનારો કવિતા હોવાથી તેના તરફ
 “ ઉમળકો વધારે રહે છે. જટલ ને ખુલ્લા નૃગારની કવિતા કરતા
 “ ભક્તિભાવ દર્શાવનારો કવિતાપર બહુ પ્રેમ થાય તેમા આશ્ચર્ય
 “ નથી પ્રીતમદાસથી જ્યા ત્યા મધુરા સ્વર શબ્દો એવી તો સ્વર
 “ રીતે ગાઇવાયા છે, કે તે પ્રીતમદાસને હિતમ પદિતના કવિમા ગ-
 “ જાવે છે જો કે પ્રાતમદાસની નૃગારકવિતામા પડિતાઇ નથી,
 “ તોપણ જે કાઇ છે, તે ચિત્તકુ ચોરી શકવાની શક્તિ ધરાવે છે.

“ વેદાત્મજ્ઞાન વિચારવાની કવિતાના બીતરનું હારદ બહુ ઠોડ મારતું ને
 “ ઘટ છતાં કામળ ને રસભરિત છે જેમ કાઇએક નિર્મળ નદીનો પ્રવાહ
 “ શાંતિથી વહો જતો હોય ને તે જેમ આનંદ આપે છે, તેમ એની
 “ કવિતા આનંદ આપે છે; ને તેમાનો બોધ મનમા ઠસી જાય છે.
 “ અખાપેરે એ પણ કાઈ કાઈ સ્થળે જળરા ઠોક મારે છે વેદાત
 „ કવિતામા કાઈ કાઈ મ્યજે સારા અલકારો વાપર્યા છે. શબ્દરચના

“ છે તે બહુ મનદર છે ને તત્કાળમાં અસર કરે છે. જીવને બોધ ને દે-
 “ હમાંથી મમતા છોડાવવાનાં એનાં પદો કોઇ પણ કવિની વાણીને
 “ શોભા આપે તેવાં છે. પ્રીતમદાસની વેદાંતની કવિતામાં જ્યાં ત્યાં
 “ જે વૈરાગ્યનો ભાવ રસળતો જણાય છે, તે સમયે સમયે મનને
 “ ઉદાસીન કરતા વાર કરતો નથી. x x x x x x x x

“ કહ્યાઓમાં ઠોક સાથે બોધ આપ્યો છે ને મહિનામાં આરથા
 “ સાથે જ્ઞાન ને ભકિતરસ બતાવ્યો છે. બેશક, પ્રીતમદાસની સર્વે
 “ કવિતા “ સાર્થ” પદ કોગળ સરસ ને રસભરી છે ” છે એટલુંજ
 “ નહિ પણ હૃદયને સમયે સમયે આત્મદાદિત કરતી, ઉત્સાહ સાથે
 “ શાંત પ્રકૃતિમાં પ્રેમના વેદમાં તણાવતી, ‘કહી’ ‘કહી’ ભલક ભરીને
 “ કહી’ કહી’ ઠાવતી, મધુરી ને વિનોદી છે. ”

છેવટે સાક્ષરશ્રી નર્મદાશંકર દેવશંકર મહેતા એક નિબંધમાં
 અબો અને પ્રીતમની સરખામણી જે વાક્યોમાં કરે છે તેનો ઉતારો
 આપી આ લેખ સમાપ્ત કરીશું.

x x x x x x x

“ x x અખાંમાં રહેલા આ ગુણોપ્રતિ બહુ માન દર્શાવ્યા છતાં આ-
 “ પણે કહેવું જોઇએ કે તેનામાં ધીરાની કલ્પનાશક્તિ નથી, યોગ-
 “ માર્ગના અણસારા ભાગ્યેજ જણાય છે. પ્રીતમની પેઠે તેનામાં શાંત
 “ તથા જંગમ એ ઉભય રસની નિષ્પત્તિ કરવાનું સામર્થ્ય નથી. અબો
 “ ઘણે પ્રસંગે શુભક કવિ લાગે છે. પ્રીતમ શાંત અને તેની સાથે રસિક કવિ
 “ છે. પ્રીતમમાં તેના નામ પ્રમાણે ભાષાનું માધુર્ય અદ્ભુત છે. નીચેની
 “ પ્રીતમની પંક્તિઓની મધુરતા નથી અખામાં, નથી ધીરામાં, નથી
 “ ભોજમાં અને નથી નિષ્કુળાનંદમાં:—

“ અપાડે અમરિત તણા, વરસ્યા વરસાદ,
 “ હરિ હરિ સદજે થઈ રહ્યું, થાવર જંગમ બત;
 “ ચિત્ત ચાતક રંગે રટે, બોલે મન મોર,
 “ જ્યાં ત્યાં ચૈતન્ય જાહના, ઉગતા અંકુર.
 “ સુખસાગર સહેજે ઉછળ્યો, સરિતા ગુલ સાર,
 “ જલ નિરંતર જળ ભર્યા, કોઇ પામે ન પાર;
 “ માણે મત્સ્ય મગન થઇ, મરજવા સંત,
 “ પ્રીતમ પલક ન્યારા નહિ, રસિયા રસવંત. ” (જ્ઞાનમાસ)

“ પદલાલિત્ય એટલું પ્રીતમમાં તથા ધીરામાં છે તેટલું અખામાં
 “ નથી. પ્રીતમ શાંત તથા જંગમરસમાં સરખી શક્તિ પ્રકટ કરવા
 “ જાય છે, પણ જંગમની છાયા તેના શાંત રસમાં પણ પ્રવેશે છે. પ્રીતમ-
 “ માં જ્ઞાન અને ભકિતનું સમાન બળ છે; અખામાં વિચારનું પ્રાધાન્ય છે. ”

સંતવાણી-ભાગ ૧ લો

(પ્રતિમદાસની કાળી)

૧-કક્કા

કકકો ૧ લો-કૃષ્ણ ઉપાસનાનો

રાગ ધોળ

કરીએ શ્રી કૃષ્ણ ઉપાસના, ધરિયે રુદિયામાં ધ્યાન;
 કરીએ નહિ ગર્ભવાસમાં, ઠરિયે ઠીક નિદાન. કરીએ૦
 ખોટા ખેલ સંસારનો, આતશખાજનો રંગ;
 કરતાં વર્ષ વીત્યાં ઘણાં, કાણમાં થાશે તે ભંગ. કરીએ૦
 ગુરુગમ ગાથએ ગોવિંદને, જીવનું જોખમ બંધ;
 દયા, દાન ને દીનતા, એ તરવાનો ઉપાય. કરીએ૦
 ઘટે ઘટ પ્રત્યે રચના ઘણી, ભરિયા રત્ન ભંડાર;
 હીરા ખોતીની હાટડી, સદ્ગુરુ ખોલણહાર. કરીએ૦
 નિર્મળ નામ નારાયણનું, જીકતે જપશે જ કાય;
 અવિચળ પદવી તે પામશે, આવાગમન ન હોય. કરીએ૦
 ચિતવન કરીએ ચિદ્રૂપનું, ઇશ્વર બોલે છે આપ;
 એને સમર્યે સુખ ઉપજે, ટળશે ત્રિવિધીના તાપ. કરીએ૦
 છે છતિ વસ્તુ દેખે નહિ, જીવનું જોને અજ્ઞાન;
 માયા પડદો મધ્યે પડ્યો, ભૂલવણીનું એ ભાન. કરીએ૦
 જન્મમરણતણી આપદા, નથી કાંઈ સંકટ સદેશ;
 ધંધો કરતાં ઢળી પડ્યો, જન્મ કાંઈ ધાણીનો બેલ. કરીએ૦
 બ્રાજે લોલે લાગી રહ્યા, માયાની મધલાળ;

તેમ તેમ વૃષ્ટા વાધી ધણી, દૃઢાચો કંઈક કાળ. કરીએ૦
 નૌતમ દેહ દુર્લભ દેવને, પ્રાણી પામ્યો છું તેહ; કરીએ૦
 હીરો નીછારે નાખીઓ, એમાં ન રહ્યો સંદેહ. કરીએ૦
 દેક ધરીએ નિજ નામની, સેવા સમરણુ ધ્યાન; કરીએ૦
 હેતે હરિરસ પીજીએ, મૂઢી માન ગુમાન. કરીએ૦
 ઠીક ઠરીને રે બેસીએ, રાખીને રે વિશ્વાસ; કરીએ૦
 જઠરામાં જણે જળવ્યો, પરહર પારકી આશ. કરીએ૦
 હગમગ ઠાલી શાને કરે, તારું ધાર્યું નહિ થાય; કરીએ૦
 ગમતું થારે ગોવિંદનું, કાઠનું જાણ્યું નહિ જાય. કરીએ૦
 ઢાંક્યો પાવક ધૂમરે, ઢાંક્યો વાદળે સૂર; કરીએ૦
 માયાએ ઢાંક્યો આતમા, સમજણ રહી ગઈ છે દૂર. કરીએ૦
 રણસંજાએ આવી મળ્યાં, મુતવિત દારા ને દેહ; કરીએ૦
 લેવાં દેવાં જ્યારે મટે, મારગ લાગશે તેહ. કરીએ૦
 તોજ્યું તત્ત્વ ત્રિલોકમાં, નહિ હરિ નામ સમાન; કરીએ૦
 ખીજું સરવે એ ખાદ્યું, અંતે આવે નહિ કામ. કરીએ૦
 ધિરતા કરીને તું ન્યાળજ, રહે કમળમાં રૂપ; કરીએ૦
 બ્રહ્માણ્યંતર ભાળજ, હરિનું અક્ષણ સ્વરૂપ. કરીએ૦
 દેહ તણું ફળ એહ છે, ભાવે લજીએ લગવાન; કરીએ૦
 ખીજાં સાધન સંસારનાં, નહિ હરિ નામ રામાન. કરીએ૦
 ધ્યાન ધરજ પરિબ્રહ્મનું, જમ કાંઈ લોભીને ધન; કરીએ૦
 કામીને જમ કામની, એવું કરિએ ચિતવન. કરીએ૦
 નિશ્ચે જણો રહેવું નથી, જ્યોત્ષ્ણ જગત ત્રિલાસ; કરીએ૦
 એથી રહેજ તું અળગો, આઠે પહોર હૃદાસ. કરીએ૦
 પ્રીત નિરંતર ફીજીએ, સદ્ગુરુ સંતની સાય; કરીએ૦
 રખે ઢાળી તું નાખતો, અમૃત આપ્યું છે હાથ. કરીએ૦
 ફ્રેગટ ફંક સંસારનો, સ્વારયનો છે સનેહ; કરીએ૦
 અંતે કાઠ કાઠનું નથી, તું તો તેનો રે તેહ. કરીએ૦
 ખાવન હપનિષદ વેદનાં, તેનું તત્ત્વ વિચાર; કરીએ૦
 તતપદ ત્વંપદ ત્યાગીને, અસિ પદમાં ચિત્ત ધાર. કરીએ૦
 ભારે ભેદ ગુરુદેવનો, કાઠ નવ પામે રે પાર; કરીએ૦
 શિવ વિરંચી ને શારદા, સેવે પદ રજ સાર. કરીએ૦

માયા મૂળવની વરખડી, મહાલી ત્રિભુવન માંય;
 નિલ નૌતમ કુલે ફળે, તાતી શીતળ છાંય. કરીએ
 જીવ અનેક નિપજવતી, સેવે સુર નર વૃંદ;
 અણુની આઘ અંજ ઇશ, સૌને સરખો આનંદ. કરીએ
 રહિએ ઇશ્વરને આશરે, ધારી ધારણ ધીર;
 સુખદુઃખ એણીપેરે આવશે, જમઠાંધ નાળિયેરમાં નીર. કરીએ
 લીલા કાઠએ લેતું નથી, એની બૂલવણી સોય;
 નટ જમ નજરખંધી કરે, કળી શકે નહિ કાય. કરીએ
 વિશ્વ રહું સા ભાહીને, જુઠી બાજીને જાય;
 તેનો કરતા કારે રહ્યો, જણે તે જન કાય. કરીએ
 શશા શોધ સ્વરૂપને, તેને સમજ સુખ થાય;
 નિંદ્રા મહીં દુઃખ ભોગવે, તે તો જાગ્યેથી જાય. કરીએ
 ખોળે ખોડું સર્વે પડે, ન જડે નામ ને રૂપ;
 ખાંધી રૂંધી ઉજું કયું, જવું કાઠ સ્વરૂપ. કરીએ
 સંશય તેને શાનો રહ્યો, જને બ્રહ્મ વિચાર;
 અક્ષિને ઉધેધ અડે નહિ, રવિને નહિ અંધકાર. કરીએ
 હરિનો મહિમા અપાર છે, નિગમ નિરંતર ગાય;
 અજભિયાપતિ અહીપતિ, નિશદિનધ્યાનમાં ધ્યાય. કરીએ
 પ્રેમ પયોધરે ઝીલીએ, સદ્ગુરુ સંતને સંગ;
 પ્રીતમ તનમને તે થકી, પ્રગટે પૂરણ રંગ. કરીએ

કક્કો ૨ જો-છપયા છંદ

કક્કા કર સદ્ગુરુનો સંગ, રુદે કમળમાં લાગે રંગ;
 અંતરમાં અજવાળું થાય, માયા મનથી દૂર પળાય;
 લિંગ વાસના હોએ ભંગ, કક્કા કર સદ્ગુરુનો સંગ. ૧
 ખખખા ખરેખરી છે વાત, તે શ્રી મુખે કહિ સાક્ષાત;
 જ્ઞાની મુનિ જોગી જતી, ગુરુ કિરપા વિષુ સિદ્ધિ નથી;
 જન્મ મરણની મટશે ઘાત, ખખખા ખરેખરી છે વાત. ૨
 ગગ્ગા ગુરુની સેવા કરો, પરનિંદા પરધન પરહરો;
 પ્રપંચ તે પડવાનો ઠામ, સાચે રાચે સીતારામ;
 એ શિખામણ ચિત્તમાં ધરો, ગગ્ગા ગુરુની સેવા કરો. ૩

- ધંધા ધણું કહે શું થાય, ભવ તરવાનો એ જાપાય;
સમજીને સંશય ટાળવા, બાધાબ્યંતર હરિ ભાળવા;
જોતાં જીવ દશા તે જાય, ધંધા ધણું કહે શું થાય. ૪
- નન્ના નિર્મળ તેની દશા, જોને હરિ રૂઢિયામાં વસ્યા;
પોતાના અવગુણને હણે, પરના તો રૂઢિયે નવ ગણે;
કોના દોષ ન દેખે કશા, નન્ના નિર્મળ તેની દશા. ૫
- અચ્ચા ચિતમાં ચેતી લે, માથે મરણ તણા છે લે;
કાયા ઉપર તોડે કાળ, મહા પારધીએ માંડી જાળ;
તેમાં હરિ રાખે તો રહે, અચ્ચા ચિતમાં ચેતી લે. ૬
- છઞ્છા છેન્નાયા ગુણમયી, બળવંતી પણ દીસે નહિ;
દાનૈવ, મોનવ ને દેવતા, આધીન થઈ સૌએ સેવતા;
હરિજન આગે હારી રહી, છઞ્છા છે માયા ગુણમયી. ૭
- જન્મ વિરલા જાણે ભેદ, માયા પ્રપંચ વિધિ નિવેધ;
તે માયાનું તજવું મન, માયાપતિ ભજવા ભગવંન;
અંતરમાં ઉપજે નિર્વેદ, જન્મ વિરલા જાણે ભેદ. ૮
- ઝઝા ઝાંખી જોને તેહ, વણ વાદળ જ્યાં વરસે મેહ;
વિના સરોવર અંબુજસાર, વિના ભરત ઉઠે ગુંબર;
વિના અર્ક અર્જવાણું જેહ, ઝઝા ઝાંખી જોને તેહ. ૯
- નન્ના નામ નાવ છે સાર, જો જોસે તે ઉતરે પાર;
કાળ કર્મ નહિ લાગે લેશ, છે આનંદી હરિનો દેશ;
તે પદને પામે નિરધાર, નન્ના નામ નાવ છે સાર. ૧૦
- ટટા ટેક જનમનો ટળે, અંતરજામી ઘટમાં મળે;
નાના મોટા હરિના ઘાટ, કાંઈ સૂક્ષ્મ ને કાંઈ વૈરાટ;
હરિને ભજતાં હુંપક ગળે, ટટા ટેક જન્મનો ટળે. ૧૧
- ઠઠા ઠેકાણું છે ઠીક, જ્યાં ન મળે ખીજની ખીક;
નિર્ભય નારાયણનો વાસ, પ્રેમ ધરીને રાખો પાસ;
સમજી માનિ લેને શીખ, ઠઠા ઠેકાણું છે ઠીક. ૧૨
- ડડા ડહાપણ મૂડી દે, સદ્ગુણને શરણે જઈ રહે;
વચન તણા રાખી વિશ્વાસ, કુકલ્પનાનો કરજ નાસ;
ઉપાધીથી અળગો રહે, ડડા ડહાપણ મૂડી દે. ૧૩
- ઢઢા ઢોલ વગાડી કણું, રૂડા પુરુષને રૂઢિયે રણું;

સમજ્યા તેણે લીધો સાર, ગાફલ નર તો ખાશે માર;
જોતામાં જોખન તો ગયું, ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું. ૧૪

રેણા રણ ચોરાશી તણું, તેનું વ્યાજ વધે છે ધણું;
દાણી ગણમાં કુલી ગયો, દેવાણું કાઢીને રહ્યો;

જમ કિંકર કરશે તાપણું, રેણા રણ ચોરાશી તણું. ૧૫
તત્તા તાડું આપ તપાસ, ક્યાંથી આવ્યો ક્યાં તું જાસ;

ખેપ કરીને ખોળી કાઢ, હરીફ હોય તો લાગે હાથ;
મૂરખના મનમાં નહિ ત્રાસ, તત્તા તાડું આપ તપાસ;

થથથા થિર તો રહેવું નથી, ઢાણ રંક ઢાણ પૃથ્વીપતિ;
આજ કાલમાં જવું સહી, ઢાટિ ઉપાયે રહેવું નહિ;

ભાવ ધરી ભજ કમળાપતિ, થથથા થિર તો રહેવું નથી. ૧૭
દદા દેહ દેવળમાં દેવ, સેવક થઈનેક રને સેવ;

પ્રેમ પુષ્પને અંદન હાર, જ્ઞાનદીપક-ધટમાં અજવાળ;
અંતરનો ટાળે અહમેવ, દદા દેહ દેવળમાં દેવ. ૧૮

ધક્કા ધરજ ધારણ ધીર, વાય કાછ વશ રાખે વીર;
શબ્દ તણી ધરજ સમશેર, શત્રુ દળમાં પાડે ભેર;

સદ્ગુરુ બપ્તર પહેર શરીર, ધક્કા ધારણ ધરજ ધીર. ૧૯
નન્ના નિશાન ગુરુનું છેય, ધીર વીર પગ રાપી રેય;

કાયર નરનું નહિ ત્યાં કામ, શૂરવીરનો સાચો સંગ્રામ;
જીત્યા નિર્ગુણ જગમાં જય, નન્ના નિશાન ગુરુનું છેય. ૨૦

પપ્પા પૂરાની એ પ્રીત, મેરુ અળે પણ ન અળે ચિત;
ધ્રુવની પેરે અવિચળ રહે, સ્તુતિ નિંદા ને સુખ દુઃખ સહે;

નારાયણને નિરખે નિત, પપ્પા પૂરાની એ પ્રીત. ૨૧
ફંફં ફોગટ તે ઢાણ પ્રે, સચેત થઈ હરિ સમરણ કરે;

જનમ મરણમાં આવે નહિ, જનું મન વશિયું હરિમહી;
જઠરા વાસ ન નિશ્ચે કરે, ફંફં ફોગટ તે ઢાણ પ્રે. ૨૨

ખખખા ખોલે તેને જાણ, મૂકી દેને મનની તાણ;
હું માઈ રુદિયેથી ટાળ, પરમારથમાં પિંડજ ગાળ;

દયા દીનતા મનમાં આણ, ખખખા ખોલે તેને જાણ. ૨૩
ભક્ષા ભજન થકી ભય ટળે, નિશ્ચય કાળ કરાળ ન ગળે;

ભેખ ધરે જો સિદ્ધિ થાય, ભાંડ ભવેયા વૈકુંઠ જાય;

જોવો બાવ તેવા હરિ પ્રણે, બજબા બજન થકી બય ટળે. ૨૪
 મમ્મા માયા મનની જાણ, માઈ તાઈ ખેંચાતાણ;
 સધળે સરખો આતમરામ, સાંધા વાંધા મનનું કામ;
 માટે મન હરિ ચરણે આણ, મમ્મા માયા મનની જાણ. ૨૫
 યચ્ચા જીવપણું જહને, સંશય શોક સદા તેહને;
 આતમ બુદ્ધિ ન હપજે કદા, આશા તૃષ્ણા બહુ આપદા;
 દેહદરશી દેખે દેહને, યચ્ચા જીવપણું જહને. ૨૬
 રૈરા રામ બજનમાં રહે, બીજું બધવું મૂકી દે;
 વળતો શીદ વટે છે વાત, નીર વસોવે નાવે સ્વાદ;
 હરિનું હારદ હેતે ગ્રહે, રૈરા રામ બજનમાં રહે. ૨૭
 લલ્લા લે તું આતમ લ્હાવ, પ્રી પ્રી નહિ આવે દાવ;
 જીતી ખાજી હારિશ નહી, સમજીને શીખામણ કહી;
 હવે ન સુદીશ આબો દાવ, લલ્લા લે તું આતમ લ્હાવ. ૨૮
 વળ્લા વેદ વચન નિરધાર, જે પ્રીછે તે પામે પાર;
 હય નીચનો અંતર નથી, સમજ્યા તે પામ્યા સદ્ગતિ;
 સંશય સૌ તજવો અહંકાર, વળ્લા વેદ વચન નિરધાર. ૨૯
 શરશા સાધન સર્વે થયું, જનું ચિત્ત હરિચરણે રહ્યું;
 હરતાં પ્રરતાં હરિનું ધ્યાન, તપ તીરથ તેને બહુ દાન;
 ઠાટિ વિધાન બય કુષ્ટ ગયું, શરશા સાધન સર્વે થયું. ૩૦
 ખખખા ખાંડનાં ખીખાં બરે, કાયલ કાગડો કુંજર કરે;
 મીન મધર બહુ જળચર બત, જવું ખીખું તેવી બાત;
 મિસરી જેતાં તો મન ઠરે, ખખખા ખાંડનાં ખીખાં બરે. ૩૧
 સસ્સા સધળે સુંદર સ્થામ, હરિવિના નહિ ઠાલો ઠામ;
 અનેક રૂપે એનાં નામ, આદે અંતે એકજ રામ;
 જે સમજે તો પૂરણકામ, સસ્સા સધળે સુંદર સ્થામ. ૩૨
 હહા હરિ બાળો બરપૂર, દોષ કર્મ તો રહેશે દૂર;
 રવિને રજની નહિ દો કાળ, તેમ આતમા પૂરણ બાળ;
 નિર્મળ નયણે નિરખો નૂર, હહા હરિ બાળો બરપૂર. ૩૩
 સૌ અક્ષર સંપૂરણ થયા, હરિચર સતે કીધી દયા;
 અક્ષર અક્ષર આતમગોષ, જે સમજે તો ટળે વિરોધ;
 સંવત અઢાર ખત્રીની સાલ, ચતુર સુદ સાતમ સોમવાર. ૩૪

સંદેસર સાધુનું ધામ, ઠઠાર કુંજબિહારી નામ;
પ્રીતમ પ્રેમે અક્ષર કહ્યા, હરિશુર સંતે કીધી દયા. ૩૫

૨-મહિના

મહિના ૧ લા-રાગ સોરઠ

સાખી-સદ્ગુરુને ચરણે નમું, માગું પ્રેમ પ્રસાદ;
દયા કરીને દીજીએ, હરિરસ અમૃત સ્વાદ.
વાણી શકે નહિ વરણવી, સદ્ગુરુતણું સ્વરૂપ;
બુદ્ધિ મન પહોંચે નહિ, ઉપમારહિત અનૂપ.
પરથમ પૂરણ પ્રેમયું, વંદું સદ્ગુરુ ચરણ;
તાપ ટળે સંસારના, મટે જન્મ ને મરણ.
સોરઠ-સાંભળ શુદ્ધ ચિત્તે કરી, હરિના ગુણ ગાન;
પ્રીતસહિત નિત્ય નાચનું, રહિયે ધર ધ્યાન. સાંભળ૦
ગુરુપદપંક્તિ પૂજતાં, અદ લોક પૂજાય;
શિવ વિરંચી ને શારદા, ગુરુના જશ ગાય. સાંભળ૦
અંતઃકરણ હોય ઉજળાં, જડ તિમિર ટળી જાય;
સરવેને લાગે સુઝવા, પદરજ મહિમાય. સાંભળ૦
જપ તપ તીરથ ભોગનું, ફળ જે રે કહેવાય;
પ્રીતમ સદ્ગુરુ સેવતાં, તે તો સરવે થાય. સાંભળ૦
સાખી-સદ્ગુરુ સંતકૃપાયકી, ઉપજે નિર્મળ જ્ઞાન;
શુદ્ધ ચૈતન તુરીયાપદે, રહે નિરંતર ધ્યાન.
સોરઠ-ઠારતકે ચિત્ત ચેત્યો નહિ, ઘડી લાખેણી જાય;
વળતી વિચારીશ જીવડા, પાછળથી પસ્તાય. સાંભળ૦
ભે જાણે તો બાંધજે, પાણી પહેલી રે પાળ;
નીર ગયે નહિ નીપજે, શિર તાકે છે કાળ. સાંભળ૦
કાયા કુસુમ છે કારમું, વેગે વણસી રે જાય;
અમર થાય જન્મ આતમા, એવો કરજે ઉપાય. સાંભળ૦
કહે પ્રીતમ તું પ્રીછજે, ઇચ્છજે રે કહ્યાણ;
સંતસમાગમ કીજીએ, મૂકી મનની રે તાણ. સાંભળ૦
સાખી-મનના પ્રપંચ મૂકજે, કરજે તત્ત્વવિચાર;

- રત્ન પદારથ જન્મ છે, તે નાવે રે વારમવાર.
 સોરઠ-માગશર માયા બિપરે, મોહું મરણતું સાલ; સાંભળ૦
 મારગ વહે છે હતાવળો, કાઢ્યા આજ ને કાલ.
 અંતે નહિ કાઈ કામતું, રામતું લે નામ;
 એક ધડી ન વિસારિયે, સુખસાગર રયામ. સાંભળ૦
 જૂઠી ખાજી જોમને, મનમાં આવી ભૂલ;
 રૂડાં રંગે રળિયામણાં, સિમળાનાં ફૂલ. સાંભળ૦
 સુત વિત્ત મંદિર સુદરી, સુખ સ્વપ્ન વિચાર;
 કહે પ્રીતમ સહુ કારમું, દીસે છે દિન આર. સાંભળ૦
 સાખી-મોતી હસ ઉઠકંઠણાં, તેના હાર ન યાય;
 મિથ્યા મન મોદક કરે, તેણે ભૂખ ન જાય.
 સોરઠ-યોગે તે પ્રાણી પ્રીછશે, જને મુગમ હોય;
 પરમારથ પાકું રત્ન છે, જાત કરી જે કાઢ. સાંભળ૦
 અણુજનું આપું માનીને, દુઃખ પામે અપાર;
 જ્ઞાન સમાન આ જીવ છે, વહે શહડનો ભાર. સાંભળ૦
 સામગ્રી સરવે હરિતણી, ભોગવે સંસાર;
 માફ માફ તે કરી રહો, તેણે ખાય છે માર. સાંભળ૦
 તન મન જણે સોંપીયું, શ્રી હરિને રે હાય;
 કહે પ્રીતમ તે પામીયા, વૈકુંઠનો નાય. સાંભળ૦
 સાખી-તજશે આપું આપદા, ભજશે પૂરણ પ્રલ;
 પલકમાંહી પ્રલે થશે, કોટી જનમનાં કર્મ.
 સોરઠ-માહા મહિને માયા તણો, મર્મ જાણશે જેહ;
 બલવણીમાં ભૂલે નહિ, તરે સવજળ તેહ. સાંભળ૦
 ખાજીગરનો ખાજકો, એહે હાય જીવંગ;
 ઐશ્વર્ય છુટીને જોળખે, વિષ વ્યાપે ન અંગ. સાંભળ૦
 નામ અગીરસ જે પીએ, તે તો અમર થાય;
 જનમમરણની આપદા, તે તો પેતસણ જાય. સાંભળ૦
 અજ ઉમથાપતિ અદ્વિપતિ, જપે નિશદિન જેહ;
 અનંત કાટી એહી ઉર્ધ્વા, પ્રીછે પ્રીતમ તેહ. સાંભળ૦
 સાખી-સદ્ગુરુ શબ્દ વિચારતાં, પ્રગટે જ્ઞાન પ્રકાશ;
 રવિ ઉગે રજની ટળે, હોય અવિદ્યા નાશ.

સોરઠ—ફાગણ કુલ્યો સોહામણો, કુલી જુજવી લાત;
 બેયાની રચના ધણી, રંગ જુજવી જાત. સાંભળ૦
 વિધવિધ પેરની વાસના, ઉઠે અનંત અપાર;
 મન લમરો ભોગી થયો, રહ્યો વનમોઝાર. સાંભળ૦
 ઠોરે ઠોર દ્રુમ ઢાંકિયાં, આશા અમર વેલ;
 નવપલ્લવ નૌતમ સદા, ઠાકીલા કરેઢલ. સાંભળ૦
 લીલા લલિત સોહામણી, શોભાનો નહિ પાર;
 જન પ્રીતમ એવું બેઠને, રીઝયા રુદયમોઝાર. સાંભળ૦

સાખી—નિરમળ નયને નિરખતાં, દરશે નીજ દેદાર;
 સાગરથી સૌ ઉપજ, લહેરી લોઢ અપાર.

સોરઠ—ઐતર ચિત્ત ચિદરૂપમાં, થઈ રહ્યું તદ્દલીન;
 નિમિષમાત્ર ન્યાડું નહિ, જવું જળનું રે મીન. સાંભળ૦
 ઐતન સિંધુ ઝીલતાં, થયું શુદ્ધ શરીર;
 સર્વેશ્વર સાને વિષે, જમ મણકામાં હીર. સાંભળ૦
 એને આધારે સા રહ્યું, પિંડ ને. બ્રહ્માંડ;
 સચરાચર શોભી રહ્યો, અવિનાશી અખંડ. સાંભળ૦
 બ્રહ્મ જથારથ લાળતાં, ભાગી મનની રે બ્રાંત;
 પ્રીતમ પ્રીછે પાધરૂં, થાય સમજે તે શાંત. સાંભળ૦

સાખી—સચ્ચિદ આનંદ સરવમાં, ભરી રહ્યો ભરપૂર;
 દિનરજની રહે રંગમાં, નિરમળ વર્ષે નૂર.

સોરઠ—વૈશાખે બેતાં વેદમાં, મહાવામ્યનું જ્ઞાન;
 તત્ત્વમસી તે તુંજ છે, અળગો નહિ અન્ય. સાંભળ૦
 વાયુને ખોળે વંટોળીઓ, એમ ધશ્વર જીવ;
 વસ્તુ વિચારતાં એક છે, સમ સૂત્ર સદૈવ. સાંભળ૦
 અરસપરસ રહે એકમાં, જમ તરણીમાં તેજ;
 સિન્ન નહિ એમ બ્રહ્મથી, ઝાળખો પદ એજ. સાંભળ૦
 સરિતા સાગરમાં રહે, સાકર માંહે મિઠાધ;
 પ્રીતમ પુષ્પમાં વાસના, એવી ગુરુગમ પાધ. સાંભળ૦

સાખી—પટતંતુ ન્યારો નહિ, જ્યમ હાટકના હાર;
 જડ ચતન જગદીશમાં, તેજપુંજ એક તાર.

- સોરઠ-જે જનમ સપ્તજ થયો, જે જાણ્યા જગદીશ;
 અખિલ જીવનનો આત્મા, શુભ માયાનો ઇશ. સાંભળો
 વિશ્વ વિચિત્ર છે જ વડે, કરે રંગ કલોલ;
 થંભવિના થંભાવીયું, પ્રભાંડનું ગોળ. સાંભળો
 રમવાની ખાજી રચી, ધરી નવ નવાં રૂપ;
 સંશય શોક સ્વભાવથી, થયો જીવસ્વરૂપ. સાંભળો
 વિષયવૃત્તિને આતરે, અવરાયો અતીત;
 પ્રીતમ પોતાને વિસર્યો, કરે પરશું પ્રીત. સાંભળો
- સાખી-અંતરજમી આત્મા, માનો મિથ્યા ગર્વ;
 માયાને પડદે રહી, મોહ પમાડ્યું સર્વ.
- સોરઠ-અસાડે અમરિતતણા, વરસે છે વરસાદ;
 હરિ હરિ સધળે થઈ રહ્યું, સ્થાવરજંગમ જાત. સાંભળો
 ચિત આતક રંગે રટે, બોલે મન મોર;
 જ્યાં ત્યાં ચેતન પ્રજાનાં, ઉલટયાં અંધુર. સાંભળો
 સુખસાગર સેજે છલ્યો, સરિતા શુભ સાર;
 પ્રભ નિરંતર જળાધાર્યાં, ઢાપ ન પામે પાર. સાંભળો
 માણે મત્સ્ય મગન થઈ, મરજીવા રે સંત;
 પ્રીતમ પલકે ન્યારા નહિ, રસિયા રસવંત. સાંભળો
- સાખી-મહા મુગત જાણે જુગત, જે આપે અદ્વૈત;
 અણલિંગી આકાશવત, સ્વેપદ શબ્દાતીત.
- સોરઠ-આવણ સાધન શું કરું, સમરણ ને રે ધ્યાન;
 અહંકર્તા રે છૂટી ગયો, થયું સરવ સમાન. સાંભળો
 પંચકોશ પદ હું નહિ, નહિ અંતઃકરણ;
 ઈંદ્રી અવસ્થા ઉરમી નહિ, નહિ વેશ ને વર્ણ. સાંભળો
 જીવ નહિ ઇશ્વર નહિ, નહિ માયા ને માન;
 ત્રિધા વૃત્તિ ત્રિગુણ નહિ, નહિ જ્ઞાતા ને જ્ઞાન. સાંભળો
 સોહં પ્રકાશક સરવનો, સ્પૃક્ષી શુદ્ધ સ્વરૂપ;
 પ્રીતમ તે પરમાત્મા, એ છે અકળ-અનૂપ. સાંભળો
- સાખી-ચિન્હ ચરિત્ર જને નહિ, સૌનો પ્રેરક સોય;
 પ્રીતમ તેને પ્રીછતાં, આવાગમન ન હોય.
- સોરઠ-સાદરે એક રસભર્યો, સચરાચર માંય;

- પ્રલય સમે પાણીવિના, દીસે નહિ કાંય. સાંભળ૦
ઠાર કિનારે પાણી નહિ, નહિ આવરણ ને આડ;
એક ચિદાનંદ જોધને, છળવિદ્યા છાંડ. સાંભળ૦
સતંતર અંતર નહિ, બાહ્યાંતર બ્રહ્મ;
એમ જાણે તે હપાસના, એ છે મોટા મર્મ. સાંભળ૦
બ્રહ્મનિષ્ઠા પણ નવ ચળે, અનન્યતા એહ;
પ્રીતમ પૂરણ બ્રહ્મયું, જને સાચો સનેહ. સાંભળ૦
- સાખી—દષ્ટ પદારથ જટલું, એને થયો અભાવ;
તન્મય મન તુરિયા પદે, તેશું બન્યો બનાવ.
સૌરઠ—આસોહું લીલા અખંડ છે, નિરખી નિરધાર;
આધ વળ્યા રે આનંદના, સુખસિંધુ અપાર. સાંભળ૦
ઈચ્છા ટળી ઈંદ્ર લોકની, અજપદ ને કૈલાસ;
નહિ વૈકુંઠની વાસના, બાળ્યો બ્રહ્મવિલાસ. સાંભળ૦
અધિકારીને આવશે, સમજણ ને સાન;
મુક્ત થઇ તે માણશે, મૂઢી દેહાભિમાન. સાંભળ૦
સદ્ગુરુની દીરપાથદી, હપન્યો રે આનંદ;
પ્રીતમ તે પદ પામીઆ, ન્યાં નહિ સૂર ને ચંદ. સાંભળ૦
- સાખી—જણવું હતું તે જણિયું, હવે નથી જણવું કાંય;
પોતે પોતામાં બળ્યો, જ્યમ પાલો^૧ પાણી માંય.
ઉત્તરસંડે આદર કર્યો, રચીયા બારે માસ;
ખટજ પ્રેમે પૂરા કર્યા, આણી અંગ ઉદાસ. સાંભળ૦
સૌરઠ રાગ સોહામણો, સુંદર શુભ સાર;
અક્ષર અક્ષર અતિ ધણો, અનુભવ ભંડાર. સાંભળ૦
સંવત અઢાર આઠત્રીસે, કીધો એહ વિચાર;
ચૈત્રવદી તિથિ સપ્તમી, ઉત્તમ છે ગુરુવાર. સાંભળ૦
ગાશે સાંભળશે શીખશે, કરશે રુદિયે વિચાર;
કહે પ્રીતમ પદ પામશે, નહિ સંશય લગાર. સાંભળ૦

મહિના ૨ જા-રાગ ગરબી

માસ ૧ લો

કારતકે કર્મ નિવાર, કહું તે માટે રે;	
આવ્યો લક્ષ ચોરાશી વાર, આણી વાટે રે.	૧
તું જન્મમરણ અવતાર, બહુ અવતરિયો રે;	
તોય નાંવ્યો પંથનો પાર, ફેરા બહુ ફરિયો રે.	૨
તારો જન્મ અવધાં જાય, જીવ અભાગી રે;	
તારું આયુષ આધું થાય, જોને જગી રે.	૩
તે ભગન ઉપર લાવ, ઠા દિ ન કીધો રે;	
તેં સતસમાગમ લાવ, કાંઈ ન લીધો રે.	૪
તુંને રામ નામનો રંગ, અંગ ન આવ્યો રે;	
નવ સુપનામાં સતસંગ, દાસ ન કહાવ્યો રે.	૫
તેં અવનિમાં અવતાર, અંગે ખોયો રે;	
કહે પ્રીતમ ચેત ગુમાર, જન્મ વગોવ્યો રે.	૬

માસ ૨ લો

માગશરે મૂરખ ચેત, હિંમત રાખી રે;	
તારો અવસર જાય અચેત, જોને જગી રે.	૧
તારા પંડમાં કર્યો પ્રવેશ, જરા દુઃખ લાવી રે;	
તારા કાળા તજીને ઠેસ, સફેતી આવી રે.	૨
તારાં ગળે નાસિકા ને નેણ, લાઠી કરમાં રે;	
તાડે બોધ્યું ન માને વેણ. ગણે નહિ ધર્મમાં રે.	

તોય પીવા વધારી પ્રીત, મૂળ ન છેલું રે.	૨
તુંને જ આવે તે જોઈ, ઝાસડ આપે રે;	
એવો વૈદ મળ્યો નહિ કોઈ, રોગને કાપે રે.	૩
કોઈ સાંચા મળે સુખ થાય, લવઙ્ગુષ્ણ લાગે રે;	
તારો રોગ જન્મનો જાય, વાર ન લાગે રે.	૪
તાજું શૂળ સમૂળું જાય, વેદના વરતે રે;	
જમ પીએ તેમ રસ પાય, સુખની સરતે રે.	૫
તારી હોય બ્રમણા લાંગ, કર્મને કાપે રે;	
કહે પ્રીતમ સાધુસંગ, સદા સુખ આપે રે.	૬

માસ ૪ થો

માહાવાયકનું જ્ઞાન, જને જડીયું રે;	
તેને જીવઈશ્વરનું જ્ઞાન, પાછું પડીયું રે.	૧
તેને જાગી લીનાલીન, વસ્તુ વિચારી રે;	
રસરૂપ હરિમાં લીન, દીસે દેહધારી રે.	૨
ચિત્રામણ તરુછાંચ, જવી દીસે રે;	
એક અહીં લખ્યો તે માંય, એ ક્રમ પીસે ^૨ રે.	૩
એ જડ નહિં ચૈતન્ય, સેજ સ્વરૂપી રે;	
એમ તત્ત્વદર્શીનું તંન, અમલ અરૂપી રે.	૪
એને કરે કલ્પના કાણ, પ્રગટ પોતે રે;	
જમ ગળ્યું ઉદકમાં લુણ, જડે નહિ જોતે રે.	૫
તેને નહિ સંશે લવલેશ, આપાપરનો રે;	
કહે પ્રીતમ એ ઉપદેશ, ગુરુના ધરનો રે.	૬

માસ ૫ મા

દ્રાગણ દૂધ્યો દુલ્લ, કૈવલ્યકરો રે;	
રમે લેહેર તોરંગિ લાલ, રંજા ધણેરો રે.	૧
આ જ્યાં જોઈ ત્યાં તેમ, થઈને વિલસ્યો રે;	
તેને કળી શકે કહો કાણ, આપે ઉલસ્યો રે.	૨
પશુ પક્ષી નરનારો, છેળું નામી રે;	
એવો આઘ પુરુષ અપાર, અંતરજામી રે.	૩
તેને જાણે કાઠ વિરલાજન, ત્રીગુણ ત્યાગી રે;	

૧ અહીં=સાપ ૨ પીમે=કરો.

પ્રી. ૨

એતું દીસે રૂપ અખંડ, સમાધી લાગી રે.
 અરસપરસ થયો એક, સાગર લેહેરી રે;
 એના દીસે ઘાટ અનંત, ન પડે ન્યારી રે. ૫
 પટતાંતુ નહિ હોય, દુગ્ધા એ ટાળો રે;
 કહે પ્રીતમ અવર નહિ કોય, વસ્તુ ન્યાળો રે; ૬
 માસ ૬ હો

ઐતરે ચિત્ર વિચિત્ર, વહાલો ખિરાજ રે;
 ભયો ખાહેર લીંતર બ્રહ્મ, ધટમાં ગાજ રે. ૧
 કાઠ ધરે એકાંતે ધ્યાન, આસન વાળે રે;
 તેમાં ચઢે યોગણું માન, ગરવ ન ગાળે રે. ૨
 કાઠ કુંભ કરે છે વાસ, પવન ચડાવે રે;
 કાઠ અમૃત પીવા આશ, નિશ વઢાવે રે. ૩
 કાઠ ધોતિ નેતિ ધ્યાન, સાધન સાધે રે;
 તોય ટળે નહિ અભિમાન, વાસના વાધે રે. ૪
 કાઠ દમે રાત ને દિન, કસોટી કરવી રે;
 જો ખાળે વાસના ખીજ, ટળે દેહ ધરવી રે. ૫
 રહે ભજનમાં સોઈ, સેજ સમાધી રે;
 કહે પ્રીતમ કરે નહિ કાઈ, એમ ઉપાધી રે. ૬

માસ ૭ મા

વૈશાખે વીચાર, આઘ અનાદે રે;
 કે પતિત પામ્યા પાર, સંત પ્રસાદે રે. ૧
 તું સંતચરણ રજ લેય, જીવન જાણી રે;
 તું તન મન અરપી દે, ઉલટ આણી રે. ૨
 તું એકમેક શુભતાન, મતામાં રહેને રે;
 એવી સેજ નિશાન, સમજી લેને રે. ૩
 તારા તનના તાપ ટળે, ન પીડે દુદામાં રે;
 તારા મનમાં સુખ મળે, ભળે મહા પદમાં રે. ૪
 એક બ્રહ્મ ભયો ભરપૂર, સચરાચરમાં રે;
 તેનું નીરખી જોજો નૂર, નારી નરમાં રે. ૫
 તેને રૂપ રંગ નહિ કાંય, નિરાલંબ ભરીયો રે;
 કહે પ્રીતમ એ ઉત્તમાન, અખંડ બ્રહ્મદરિયો રે. ૬

માસ ૮ મા

- જખ પદાર્થ જોઈ, ને રંગ લાગ્યો રે;
મારી બળ શુદ્ધિ સૌ ખોઈ, સંશે લાગ્યો રે. ૧
- આઘ સનાતન એક, સઘળે સરખો રે;
તું નિસંક થઈ નિઃશેષ, નિજ પદ નિરખો રે. ૨
- જનક સનક શુકદેવ, એને જાણે રે;
જના અંતર ટળ્યા અહમેવ, મહારસ માણે રે. ૩
- જણે પ્રીછયું પરા ને પાર, તેનું વપુ ઠલું રે;
જતું શ્રીફલ સાકર સાર, સમગ્રી લેવું રે. ૪
- તેની ગોટલી સોટલિ સહિત, સર્વે મીઠું રે;
એક દેહાતીત વિદેહ, દ્વૈત ન દીઠું રે. ૫
- એવો અકળ પુરુષ દ્વિનાશ, બળવંત બળીયો રે;
કહે પ્રીતમ પ્રગટ્યો પાંસ, અંતર ટળીયો રે. ૬

માસ ૯ મા

- આવ્યો માસ અસાડ, અમૃત વરસે રે;
તું અનુભવ આંખ્ય ઉઘાડ, આતમ દરસે રે. ૧
- એક સન્મુખ સભર ભર્યો, સાગર મોટા રે;
તે મધ્યે જીવ કર્યો, જીગ પરપોટા રે. ૨
- તેની ઉઠે લેહર અનંત, અનંત ઠેકણે રે;
તે સુખમાં ગ્રીલે સંત, જડત ન જાણે રે. ૩
- તે જીવનમુક્તા જોઈ, જકતથી ન્યારા રે;
તેને તપે ન ત્રિવિધ તાપ, શીતળ અંગ સારા રે. ૪
- આ બ્રહ્માનંદ ભરપૂર, સુખનો ભરિયો રે;
જમ રવિને તેજ જરૂર, તપે નહિ દરિયો રે. ૫
- એવો મહા દશાનો મર્મ, અનુભવ આવ્યો રે;
કહે પ્રીતમ પરિબ્રહ્મ, બંધનમાં નાવ્યો રે. ૬

માસ ૧૦ મા

- શ્રાવણ સુરતનો ખેલ, નુરતમાં આણો રે;
હવે થૈ રહી રસની રેલ, જથારથ જાણે રે. ૧
- હરી રહ્યા નિજ ઠોર, ઘટમાં ગાજે રે;
એ ઉન્મુનિ આઠે પોહોર, અલખ વિરાજે રે. ૨

નિરાલંબ નિરધાર, કર્મ ન લાગે રે;	
સૌ પ્રાર્થ રહ્યો સંસાર, સોહં બ્રહ્મ ધાગે રે.	૩
જણે બાણી પોતાની બત, પાંચ પચીસે રે;	
જમ દગ્ધ પટાળે ભાત, એવી દીસે રે.	૪
તે વરતાય નહિ પેહેરાય, બેચા જવી રે;	
તે દૂર થકિ દેખાય, મોહ્યા જવી રે.	૫
તેના દેહના દોષ વિકાર, દહ્યા બ્રહ્મ અગને રે;	
ઠહે પ્રીતમ મળે એક તાર, ગાળ ગુગને રે.	૬

માસ ૧૧ મા

ભાદ્ર પદ બ્રહ્મરૂપ, જને ભાસ્યો રે;	
તેને ઠાણ પડે ભવરૂપ, તત્ત્વ તપાસ્યો રે.	૧
છાંચ થકિ અવતાર, કૈવલ્ય કીર્ધી રે;	
એવો મનકલ્પિત સંસાર, માની લીધો રે.	૨
જમ અમાસે આકાશ, ચંદ્ર ઠવાનો રે;	
એમ નિદ્રે જગતનો નાશ, નથી રહેવાનો રે.	૩
આ મૃગજળ લેહેરિ થાય, દિનકર ઘાઝે રે;	
તેમાં પશુ પછાડે પાવ, પીવા કાળે રે.	૪
તું રામ જગતને બાણ, મિથ્યા માને રે;	
જમ નીર અડે હોય હાણ, કાગળ પાને રે.	૫
આ અન્યો બાણગરનો ખેલ, ખૂબ સ્વરૂપે રે;	
જન પ્રીતમ મમતા મેલ, રહો નિજ રૂપે રે.	૬

માસ ૧૨ મા

રમે આસોહં બ્રહ્મ, સકળ ઘટ સ્વામી રે;	
પોતે પોતાને મન, અંતરજમી રે.	૧
જ્ઞાન ઉજગર જહ, અનભે બેગી રે;	
તે વરતુ રૂપ વિદેહ, બ્રહ્મરસ ભોગી રે.	૨
એવા સુખના સાગર સંત, આનંદકારી રે;	
તે વિખ્યાતા વેદાંત, પર ઉપકારી રે;	૩
ત્યાં વાગે અનહદ નાદ, આઠે પોહારે રે;	
તે શ્રુતિતેણે સિદ્ધાંત, આલી બેને રે.	૪
ઘાઈ શીખે સુણે ને ગાય, ગુરુગમ આણી રે;	

તે નર તદ્દરૂપે થાય, એ એંધાણી રે. ૫
આ સદ્ગુરુ સંત પ્રસાદ, સમરથ સ્વામી રે;
જન પ્રીતમ અણુછતો ગાય, ચરણ ચીત્ત નામી રે. ૬

મહિના ૩ જા-રાગ ગરબી

કારતકે કાં ચેત્યો નહિ મુઠ ગમાર રે આ અવસરમાં;
જનમ ધરિ નવે જાણ્યા જુગદ્ધાર રે આ અવસરમાં. ૧
શા માટે તેં જુમિ ભારે મારી રે આ અવસરમાં;
અમુલ્ય હરી હીરો તું બેઠો હારી રે આ અવસરમાં. ૨
દશ મહિના તેં માતાને દુઃખ દીધું રે આ અવસરમાં;
જનમ ધરીને સાધન કાંઈ નવ દીધું રે આ અવસરમાં. ૩
ગનોડે જણે ગિરધરલાલ ન ગાયા રે આ અવસરમાં;
કહે પ્રીતમ તે વસ્તીમાં છુટાયા રે આ અવસરમાં. ૪
માગશરે મહા દુઃખ વેઠી કીધી મેહેર રે આ અવસરમાં;
તે પ્રજુને તેં શેં ન સંભાર્યાં ઘેર રે આ અવસરમાં. ૧
જઠરામાં તું ને જતન કરીને રાખ્યો રે આ અવસરમાં;
અચેત નર તારી શેં નવ ઉધડી આપ્યો રે આ અવસરમાં. ૨
નેન નાસિકા શ્રવણ આગે શ્રીકાર રે આ અવસરમાં;
મનુષા દેહનું મૂલ નહિ નિરધાર રે આ અવસરમાં. ૩
તે પ્રજુનો તું શુણ આસીંગણ ન થયો રે આ અવસરમાં;
કહે પ્રીતમ તારો જનમ અકારજ ગયો રે આ અવસરમાં. ૪
પોષે પામર પ્રાણી કાંઈ ન પ્રીછે રે આ અવસરમાં;
હરિપદ મુકી માયા મુખને ઈછે રે આ અવસરમાં. ૧
કામ ધામને ધનને કાજ ધાયો રે આ અવસરમાં;
હરી નૃવ જાણ્યા પરથમ ખોટો પાયો રે આ અવસરમાં. ૨
તેમ તેમ તૃષ્ણા વાધી ગદ્ય વિપરીત રે આ અવસરમાં;
ન કયો સતસંગ રાખી કુળની રીત રે આ અવસરમાં. ૩
સતસંગત દુર્લભ છે હરિહર અજને રે આ અવસરમાં;
પ્રીતમના સ્વામીને ભાવે લજને રે આ અવસરમાં. ૪
માહા મહિને માયારસ આપ્યો મૂઠગમાર રે આ અવસરમાં;
ગર્વ તજી નવ ગાયા અખિલાધાર રે આ અવસરમાં. ૧

જને હરીમારગનો મર્મ ન લાધ્યો રે	આ અવસરમાં;
તે પ્રાણીએ ફેગટ ફેરો ખાધો રે	આ અવસરમાં. ૨
અપરાધી અહંકારે ઉંધું વાળ્યું રે	આ અવસરમાં;
હરીફ થઇને હાથે હારદ ટાળ્યું રે	આ અવસરમાં. ૩
સદ્ગુરુ સંગે સરવાળો નવ સાધો રે	આ અવસરમાં;
પ્રીતમ પોતાના મનને પરમોદો રે	આ અવસરમાં. ૪
ફાગણ મહીને કુટ્યા નવરંગ પ્રાણ રે	આ અવસરમાં;
ઢાઈક લાલ કમારો હરિના લાલ રે	આ અવસરમાં. ૧
સંસાર સોદો સમજ તેને સાર રે	આ અવસરમાં;
નીકર અંતે ઉગરવાની છાર રે	આ અવસરમાં. ૨
જે જમ આળ્યું તેમ જશે સૌ ઠો રે	આ અવસરમાં;
ઢાઢક કમારો ઢાઢક જશે ખોઈ રે	આ અવસરમાં. ૩
હગિને ભજતાં આવે ભવનો પાર રે	આ અવસરમાં;
કહે પ્રીતમ એવું અંતરમાં ધાર રે	આ અવસરમાં. ૪
ચૈતર ચંચળ ચપળ ચિત્તના ચાળા રે	આ અવસરમાં;
રુદ્રીએ રાખો રામરટણની માળા રે	આ અવસરમાં. ૧
કામ કોષ મદ લોભની લેહેરે ન લાગે રે	આ અવસરમાં;
જેનું મન પ્રોયું પૂરણ પ્રલ્લ ધાગે રે	આ અવસરમાં. ૨
મૂલ પ્રણવ ધુન્ય રનેહ ધરી સાંભળીએ રે	આ અવસરમાં;
ભજન કરીને પ્રજ્ઞાનંદમાં ભળિયે રે	આ અવસરમાં. ૩
અખંડ સુરતિ સેજ સમાધિ લાગે રે	આ અવસરમાં;
પ્રીતમ પ્રહુને ભજતાં ભવદુઃખ લાગે રે	આ અવસરમાં. ૪
વૈશાખે તો વસંતી એની વાટ રે	આ અવસરમાં;
અધરી આંટીઆડા ઝાઘટ ઘાટ રે	આ અવસરમાં. ૧
કાચા પોચાનું છે નહિ ત્યાં કામ રે	આ અવસરમાં;
શૂરપૂરાનો એ છે સંચામ રે	આ અવસરમાં. ૨
પૂરા હોય તે પુરણ પદને પરસે રે	આ અવસરમાં;
મરણવા થઇને પ્રહારદ્રે હરિ દરસે રે	આ અવસરમાં. ૩
દસે નાદનાં ગડગડિયાં નીશાન રે	આ અવસરમાં;
કહે પ્રીતમ પદ પામે છે નિરવાણ રે	આ અવસરમાં. ૪
જેઠે ઠેઠ હરી બેઠા ઠેકાણે રે	આ અવસરમાં;

જે જન જીવ ઈશ્વરના પરિયા ^૧ જાણે રે	આ અવસરમાં. ૧
દેહાતિત પણ દીસંતા દેહધારી રે	આ અવસરમાં;
ચઢી ન ઉતરે લાગી બ્રહ્મ ખુમારી રે	આ અવસરમાં. ૨
તેને અવતરવાની શાંની આશ રે	આ અવસરમાં;
સાક્ષાતરૂપી સધળે તેનો વ્યાપ રે	આ અવસરમાં. ૩
સહુના પ્રેરક સહુના મનની જાણે રે	આ અવસરમાં;
કહે પ્રીતમ ત્યાં ઉપમા કહેની આણે રે	આ અવસરમાં. ૪
અશાડમાસે પુનરપિ નાવે તેહ રે	આ અવસરમાં;
જને નિરભે નારાયણથું રનેહ રે	આ અવસરમાં. ૧
રવિનાં કીરણ સરિખી તેહની કાય રે	આ અવસરમાં;
દેહદમનનાં દુખડાં પ્રિ ન થાય રે	આ અવસરમાં. ૨
ગતિ કરે તે સમદ્વીપ નવ ખંડ રે	આ અવસરમાં;
લોક અતુરદસ એકવિશભો બ્રહ્માંડ રે	આ અવસરમાં. ૩
જળ સ્થળ જંગમ સધળે તેનો વ્યાપ રે	આ અવસરમાં;
કહે પ્રીતમ એ કરતા હરતા આપ રે	આ અવસરમાં. ૪
શ્રાવણ શ્રવણ મનન નિદિધ્યાસન કરીયે રે	આ અવસરમાં;
બાકી સરવે પ્રપંચને પરહરિએ રે	આ અવસરમાં. ૧
સત્સંગ કરતાં તરિયે ભવસંસાર રે	આ અવસરમાં;
વીપ ન વ્યાપે કાપે કાટિક પાપ રે	આ અવસરમાં. ૨
હરીકથા કીરતન કળજુગમાં કરિયે રે	આ અવસરમાં;
ધીરા રહીને ધ્યાન ધારણા ધરિયે રે	આ અવસરમાં. ૩
જોગ જુગતથી સદા સ્મરણમાં રહીએ રે	આ અવસરમાં;
પ્રીતમ પ્રભુને ભજતાં પાવન થઇએ રે	આ અવસરમાં. ૪
ભાદરવે ભરપુર હરિને ભાળો રે	આ અવસરમાં;
હું માફ અહંકાર રુદેથી ટાળો રે	આ અવસરમાં. ૧
તૃણ માત્ર તો હરિવિના નવ હાલે રે	આ અવસરમાં;
કીડી કુંજર ચૈતનતાએ ચાલે રે	આ અવસરમાં. ૨
કીટ ઇંદ્ર તો આતમદ્રષ્ટ એક રે	આ અવસરમાં;
ગુરુગમથી જોઈએ જ્ઞાન વિવેક રે	આ અવસરમાં. ૩
ગુરુ ગોવિંદના ધરની જને ગમ રે	આ અવસરમાં;

ઠહે પ્રીતમ એ છે જમનું ત્યમ રે	આ અવસરમાં. ૪
આસો સોહં બ્રહ્મ રહીયા મોજર રે	આ અવસરમાં;
ઉઠે અજંપા ખટ એકવિસ હજાર રે	આ અવસરમાં. ૧
તે ઉપર છે અખંડ બ્રહ્મનો ખેલ રે	આ અવસરમાં;
ઝકારમાંહિ થઇ રહી રંગની રેલ રે	આ અવસરમાં. ૨
ઢાઢક જશે રસીયા તે રસ પીવા રે	આ અવસરમાં;
જમ કુખડી મારે દરિયામાં મરજીવા રે	આ અવસરમાં ૩
દિન દિન પ્રત્યે ચઢે ચોગણો રંગ રે	આ અવસરમાં;
ઠહે પ્રીતમ ઠરો સતગુરુ સંતનો સંગ રે	આ અવસરમાં. ૪

મહિના ૪થા-રાગ ઉદ્ધવના સંદેશાનો

શામળીયો ના આંખા રે સથર શું ધયું;

મોહનજીએ માયા ઉતારી મન જો,

આંખાની આશા રે અમને છે ધણી;

વાટલડી જોતાં વીત્યા કંઈ દન જો.

શાં ૦ ટેક.

માસ અસાડો આંખો નાંખ્યા નાંખજી,

કઠણ થયાં કંઈ નટવર નંદકુમાર જો;

કુણ ભાગ્ય કહીએ રે મધુપુર ભામની,

કુખજીએ પુંજ સાચા મનથી ગોર જો.

શામળીયો ૦ ૧

શ્રાવણની શોભા રે સૌથી છે બલી,

હરિની લીલા હિડોળા કહેવાય જો;

જસોદાનંદન વંદન સૌ મુરલોકનું,

જોતાં જીવતી જનમ વધાર્થ ગાય જો.

શામળીયો ૦ ૨

ભાદરવે આવો તો ભાવે ભેટીએ,

ઋષી પંચમી વરાહજી અવતાર જો;

રાધાઅષ્ટમી ઉત્તમ વામનદ્વાદશી,

આનંદ ઉત્સવ મંગળ સુખકું સાર જો.

શામળીયો ૦ ૩

આસોનો આનંદ ન જાયે વર્ણવ્યો,

દીપ આછવ શરદ રાણીનો રાસ જો;

એ સુખકું સંભારી દુઃખકું ઉપજ,

સુખકું જોવા મનમાં મોટી આશ જો.

શામળીયો ૦ ૪

- કાર્તિકનું વ્રત કરતી નાર કુંવારકા,
અરુણ હૃદે જઈ જળમાં કરતી રનાન જો;
દોષ નિવારણ કીધો દેવ મોરારીએ,
વસ્ત્ર હરણ કરી આપ્યાં છે વરદાન જો. શામળીયો ૦ ૫
- માગશરનો મહિમા રે મોટો છે ઘણો,
વિભૂતિ વરણવ કીધું ત્રિજીવન ભૂપ જો;
ઉદ્ધવ અર્જુન પ્રત્યે પ્રભુએ સાખીયું,
બાંધે માસમાં માગશર માફ સ્વરૂપ જો. શામળીયો ૦ ૬
- પોષ માસમાં ભાવે ભોજન કરાવીએ,
હર અંતરમાં અમને એ અલિલાખ જો;
મનગમતા લાવું રે મેવા મીઠડા,
પ્રેમે રચીએ પેર પેરના પાક જો. શામળીયો ૦ ૭
- મહા મહિનો આવ્યો રે મોહનલાલજી,
વસંતપંચમી જનમ રમાનો જણુજો;
વૈષ્ણવ જનને ધર ધર બહાલ વધામણાં,
મંગળમૂળ મહા રસ ઢરિ ખાણુ જો. શામળીયો ૦ ૮
- ફાગણને આવ્યો રે કેસુ કુલીયાં,
ફૂલડોલનો મુદર પ્રેમ સોહાગ જો;
કેસરને કેસુડાં ફીજે છાંટણાં,
શામળીયાના સંગે રમીએ પ્રાગ જો. શામળીયો ૦ ૯
- ચૈતરની ચતુરાષ્ટ શકે કાણુ વરણવી,
રામ જનમ જશ જીવ ચરાચર ગાય જો;
ભક્ત તણા ભય ભંજન પ્રભુજી પધારીયા,
નામ ઉચ્ચારણ કરતાં નિરભે થાય જો. શામળીયો ૦ ૧૦
- વૈશાખે પ્રહ્લાદની પીડા ટાળવા,
યંભ યકી હરિ ધરીયું નૃસિંહ રૂપ જો;
દાસ તણાં દુષ્કાંડ રે પ્રભુજી ટાળવા,
હાથે હણીયો હિરણ્યકશ્યપુ ભૂપ જો. શામળીયો ૦ ૧૧
- જેઠે મચ્છાનૃપ તણી જળજાતરા,
ચંદનનો વાધો ના કીધો ત્યાગ જો;
પ્રીતમના સ્વામી રે ભાવે ભેટીયા,

ભામનીઓનાં કહીએ મહા બહલાચ જો;
શામળીઓ આંખ્યા રે આનંદ હિપન્યો. શામળીયો ૦ ૧૨

મહિના પ મા-રાગ સીતાજીના મહિનાનો
સખી આંખ્યા અસોડો માસ રે, અતિ ગાજ ગગન આકાશ રે;
મારો પ્રાણ પ્રજ્વળ પાસ, સાહેલી શામળીયો શે ન આંખ્યા રે,
સખી શ્રાવણ સરવડે વરસે રે, સોળ શણગાર ધરતી દરશે રે;
બચેયા પીછ પીછ કરશે, સાહેલી ૦
આંખ્યા ભાદરવો ભર ગાજ રે, બહુ વાજાં ગગનમાં વાજે રે;
દીનાનાથ વિના તન દાઝે, સાહેલી ૦
આંખ્યા આસોચંદ્ર અજવાળી રે, ગરબે સોહે કનકની જળી રે;
ગાય ગોપી વચ્ચે વનમાળી, સાહેલી ૦
આંખ્યા કારતક કુંજ વિહારી રે, ધનરથામ પીતાંબરધારી રે;
તમને ઈચ્છે છે અબળા નારી. સાહેલી ૦
આંખ્યા માગશર મન અકળાય રે, તન વાલાવિના સુકાય રે;
જોખનીયું તો જોળે જય, સાહેલી ૦
પોષે ઘેર આવો ગીરધારી રે, વાટ જુએ છે પ્રજનીનારી રે;
હવે પૂરોને આશ અમારી, સાહેલી ૦
મહા મહિને હિમાળો હાલ્યો રે, મૂની સેજ શિયાળો આલ્યો રે;
ત્રેહે રાખ્યો રહે નહિ ઝાલ્યો, સાહેલી ૦
કુલ્યો ફાગણ શોભા સારી રે, શણગાર સજ સૌ નારી રે;
ગીત ગાય વસંત વિહારી, સાહેલી ૦
આંખ્યા ચૈતર ચંદન લીજ રે, અલબેલાને અરચા દીજ રે;
દયા આણીને દરશન દીજ, સાહેલી ૦
વૈશાખે આવો વનમાળી રે, મોરી આંખા ડંભરની ડાળી રે;
ઠાયલ બોલે છે કંઠ રસાળી, સાહેલી ૦
જેઠે ઘેર આવો જહુવીર રે, સૌ નદીએ પુટયાં નીર રે;
મન રાખી રહે નહિ ધીર, સાહેલી ૦
સંસારમાં સાર કમાયા રે, જણે મગન થઈ જશ ગાયા રે;
કહે પ્રીતમ માયાથી મૂકાયા, જોને ઘેર શામળીયો ન આંખ્યા રે.

૩-તિથિઓ

તિથિઓ ૧ લી-રાગ ગરબો

પડવે પ્રભુ મહોલ પધાર્યાં રે;	
અતિ અંગમાં રંગ વધાર્યાં રે;	નંદ નંદનજી. ૧
બીજ બહુ કરુણા કીધી રે;	
રસ રીત દેખાડી દીધી રે;	નંદ નંદનજી. ૨
ત્રીજ તોરણ બારણે બંધાવું રે;	
સોનાના મોર સોહાવું રે;	નંદ નંદનજી. ૩
ચોથે ચોક પુરાવું મોતી રે;	
કીધી પ્રેમે પ્રેમ પનોતી રે;	નંદ નંદનજી. ૪
પાંચમે પીઠ પલક ન મૂકું રે;	
સેવા ચરણ કમળની ન ચૂકું રે;	નંદ નંદનજી. ૫
છઠીના લખીયા લેખ રે;	
પીયુ પાંખી અમર અલેખ રે;	નંદ નંદનજી. ૬
સાતમે ખાતર આવે તમારી રે;	
પાળો પ્રીતની રીત મોરારી રે;	નંદ નંદનજી. ૭
આઠમનો કરે અપવાસ રે;	
તે તો પાંખે વૈકુંઠ વાસ રે;	નંદ નંદનજી. ૮
નોમે નૌતમ નવરાત્રી રે;	
ગરબો રમીએ ગોવિંદાની સાથે રે;	નંદ નંદનજી. ૯
દશમે દશરાનો દહાડો રે;	
આજ આંક વળ્યો છે આડો રે;	નંદ નંદનજી. ૧૦
એકાદશી આછવ કરશે રે;	
તે તો સંસાર સાગર તરશે રે;	નંદ નંદનજી. ૧૧
દ્વાદશીએ દેવ મોરારી રે;	
ધર્યું વામન રૂપ વિચારી રે;	નંદ નંદનજી. ૧૨
ધનતેરસતું ધન ધોયે રે;	
છવણજીનું મુખ જોયે રે;	નંદ નંદનજી. ૧૩
કાળી ચૌદશે કાળજ કરીએ રે;	
અસખેલાને અંજન ધરીએ રે;	નંદ નંદનજી. ૧૪

અમાસે આવી દીવાળી રે;	
કરું સુંદર સેવ સુંવાળી રે;	નંદ નંદનજી ૧૫
આઘ અંતની રીત વિચારો રે;	
સેવકનાં કારજ સારો રે;	નંદ નંદનજી. ૧૬
સૌમાં તેજ સોમે તમારું રે;	
જેઠ મોહી રહ્યું મન મારું રે;	નંદ નંદનજી. ૧૭
મંગળ નિર્મળ હરી નામ રે;	
ભજશે તેના ભગવાન રે;	નંદ નંદનજી. ૧૮
બુદ્ધિ બળ કાંઈ ન ચાલે રે;	
તરશે હરિ જોનો હાથ ઝાલે રે;	નંદ નંદનજી. ૧૯
ગુરુ દેવતું જ્ઞાન વિચારે રે;	
તે તો આપ તરે ને તારે રે;	નંદ નંદનજી. ૨૦
શું કરે સંસારની માયા રે;	
જણે હેતે હરિગુણ ગાયા રે;	નંદ નંદનજી. ૨૧
શેની આડ અટક રહી તેને રે;	
હરિ અરસ પરસ હોય જોને રે;	નંદ નંદનજી. ૨૨
પ્રીતમના સ્વામીને સંગે રે;	
મન રંગાયું હરી રંગે રે;	નંદ નંદનજી. ૨૩

તિથિઓ ૨ જી-રાગ ધોળ

આમાં વસ્તુ અનોપ છે, જણે વિરલા જન હોય;

ભવવિપે રે ભટકે નહિ, જોને ગુરુગમ હોય.

સત્સંગ કીજ રે સ્નેહયું. ૧

પડવાની આ સહુ સૃષ્ટિ છે, માટે હરિનેતું જાણ્ય;

જે જન હરિને ભજ્યા નહિ, વાંઝપયોધર જાણ્ય. સં ૨

ખીજે શું મોહો આપડા, મિથ્યા માયા વહેવાર;

તે દેખી રખે રીઝતો, સુપના સરખો સંસાર. સં ૩

ત્રીજ સદ્ગુરુના શબ્દથી, ભવજળ પેલે રે પાર;

આવો દાવ આવે નહિ, મોંઘો મનુષાવતાર. સં ૪

ચોથા પદની રે સંજ્ઞા, સદ્ગુરુ શબ્દે સમજાય;

જનમ મરણની રે આપદા, તે તો તતક્ષણ જાય. સં ૫

પંચમ સાર શિરોમણિ, જણે જાણ્યા જુગદીશ;
 સર્વ સરાહેરે તેહને, વંદે વિષ્ણુ અજ ધશ. સં ૬
 છઠે સમજ્યો નહિ નિજ આત્મા, કીધો અવર ઉપાય;
 બીજ બોયાં બંબોલનાં, અંબકલ કયાંથી રે થાય. સં ૭
 સાતમી ભોમીકા જ્ઞાનની, સદ્ગુરુ સારે ચડાય;
 સંશે શોક ભય સોચના, સર્વ સમૂળી રે જાય. સં ૮
 આઠે અંગ રે જોગનાં, સાધન કઠણ કહેવાય;
 સદ્ગુરુ કેરા રે શબ્દથી, સેહેજ સુલભ થાય. સં ૯
 નવપદ્મ વેહ દુભમાં, પક્ષી બેઠાં છે બેય;
 કાય કાયને દેખે નહિ, આપ આપણા રંગમાંય. સં ૧૦
 દશ દલ પુષ્પની પાંખડી, મધુકર બેઠાં છે માંય;
 સુખનો ભોગી ભાવે થયો, જોખમ જાણ્યું નહિ કાંય. ૧૧
 એકદશમાં તું આવીને, સદ્ગુરુ ભક્તિ રે માણ્ય;
 શિવ વિરંચી ને શારદા, જાયે જોડી કર પાણ્ય. સં ૧૨
 દ્વાદશસ્કંધમાં જ કહ્યું, શ્રીમુખ શુકજીની વાણ્ય,
 તેને તપાસી તું દેખજ, ઉધડે અનુભવ નિર્વાણ્ય; સં ૧૩
 તે રસ પિતાં કંઈ તરિ ગયા, ઉધર્યાં અનંત કોડ;
 સદ્ગુરુ હરિનિ ઉપાસના, બીજાં બંધન ત્રોડ. સં ૧૪
 ચૌદ ભવનમાં તું ચીનજ, કરજ તત્ત્વવિચાર;
 પરપંચ મુકે તું પરહરિ, સમજ સારમાં સાર. સં ૧૫
 પૂર્વ પુન્યે તું પામિયો, સદ્ગુરુકેરે રે સંગ;
 પ્રીતમ પ્રેમે પાવન થયો, રહેલાગ્યો હરિ રંગ. સં ૧૬

તિથિઓ ૩ જી

(રાગ-હરિભજનવિના દુઃખ દરિયા
 સંસારનો પાર ન આવે-એને મળતો)

પડવાનો પ્રથમ જાણીને, લજ ભાવે સારંગપાણિને;
 શું બેઠો આજસ આણિને, અજ્ઞાની અચેત.
 આજકાલ કરતામાં અવસર વિત્યો, કર હરિશું હેત;
 મનમાં મરણથકિ મુખ નથી બીતો. અજ્ઞાની ૧
 બીજ મન બાંધ્યું છે તારૂં, સમજ્યો નહિ નરનું સારૂં;

જમ સો મણુ તેલે અધારું.	અજ્ઞાની૦	૨
તરિ જતાં વાર કશી તારે, તું પ્રિરિ ફરિ આવ્યો આરે;		
તું છતિ ખાજી કાં હારે.	અજ્ઞાની૦	૩
ચોથો દેહ ચેતન તુરિયાનો, નહિ પાર જડે હરિ દરિયાનો;		
રખે ગર્વ કરે ગુણ કિયાનો.	અજ્ઞાની૦	૪
પંચતરવ મળી આ પિંડરચ્યો, નખશિખ સુધિમગ્નમુત પચ્યો;		
હરિ વિસારી માયામાં મચ્યો.	અજ્ઞાની૦	૫
પડવિકાર છેલીને નાખે, તું જોજ અનુભવનિ આંખે;		
એક રામરટણ રુદિયે રાખે.	અજ્ઞાની૦	૬
રવાદ આવે તો સમજ પેર, રખે અમૃત તજીને પિયે ઝેર;		
ચિત નેણ વેણ તું રાખ્યઠેર.	અજ્ઞાની૦	૭
અઘાંગ જોગ જે સાધે છે, તોયે ક્રોધ વિરોધ મન વાધે છે;		
ભવ તરવા હરિને આરાધે છે.	અજ્ઞાની૦	૮
નવધામાં એકે આચરશે, સંસારસાગર સેહેજે તરશે;		
તે ગર્ભવાસ શાને ફરશે.	અજ્ઞાની૦	૯
દશદશણ દાસાતણ ધરશે, ગુરુ ઇશ્વરનિ ભક્તિ કરશે;		
ચઢ્યો ચોળરંગ કયમ ઉતરશે.	અજ્ઞાની૦	૧૦
એકદશા અવલોકન કરજે, કાંઈ હરિવચન ચિતમાં ધરજે;		
પરમારથ પથે પરવરજે.	અજ્ઞાની૦	૧૧
દ્વાદશ અક્ષર ધ્રુવ જાપ જાયો, તે અચળ થઈ આકાશ તાયો;		
હરિગુણ ગાયા તે કુણ છાયો.	અજ્ઞાની૦	૧૨
તેરશનું તરવ જડયું જોને, પ્રજ્ઞાનંદ પ્રજ્ઞાંડ થયું તેને;		
તે રાગદ્વેષ કરશે કેને.	અજ્ઞાની૦	૧૩
જીવો ચૌહલોક સચરાચરમાં, વ્યાપિક ધ્રંજા નારી નરમાં;		
તરુ કૂળમાંહિ પ્રળતરુવરમાં.	અજ્ઞાની૦	૧૪
પુરણપદ પામ્યા તે સાચું, જોના કર્તવ્યમાં ન મળે કાચું;		
કહે પ્રિતમ પ્રેમભક્તિજાયું.	અજ્ઞાની૦	૧૫

તિથિઓ ૪ થી-રાગ ગંરળી

પરવે એ પિંડ છે કાચો રે, પરમારથ પ્રિછો;
હરિગુરુ સંતની સંગે રે આતમલાભ ઇછો.

ખિજ ખિજ વાતો રે, સહુ મનથી મેલો;	
ચિતમાં ચેતિ ચાલો રે, આ અવસર છે છેલો.	૨
ત્રિજ ત્રણ ગુણુનિ રે, આ વિ છે આંટિ;	
આગળ છે મહા અધરી રે માયાનિ ધાંટિ.	૩
ચોથે ચાર દિવસનો રે, દુનિયાનો લટકો;	
તે સુખને સત્ય માનિ રે, કાં લવમાં લટકો.	૪
પાંચમે પાંચવિધેનું રે, પરીખળ છે મોડું;	
શુદ્ધ વિચારે વરતો રે, ખેલો માં ખોડું.	૫
છઠે છઠ્યો ખટરસમાં રે, શઠ સમજ્યો નહિ કાંઈ;	
આંઠ પેહોર એમ જીલે રે, માયા જળમાંઈ.	૬
સાતમે સુરત નુરતસુ રે, સાપવસું ખેલો;	
મન ઈંદ્રિની માયા રે, સહુ મનથી મેલો.	૮
આઠમે અખંડ વર વરિયે રે, પ્રિયે નહિ ફેરા;	
ધ્યાન હરિનું ધરિયે રે, ટળે તાપ અનેરા.	૯
નોમે નયિ હરિ અળગા રે, જીવો ગરુગમ જડશે;	
અંતરમાં અનુભવનિ રે, આખ્યો ઉપડશે.	૯
દશમે દશા પરવરિયે રે, વિહંગમ વાટે;	
ગગનમંડલ ધર કરિયે રે, મહાસુખ છે માટે.	૧૦
એકદશામાં આવો રે, અમૃતરસ પિવા;	
તિમર ટળી જય તારા રે, પ્રગટે બહુ દીવા.	૧૧
દ્વાદશ આંગુલ દરશે રે, પરશે કાચ પૂરા;	
અણિ અગર પર ખેલે રે, સાચા સંત સૂરા.	૧૨
તેરશે તાર ન તૂટે રે, લાગી તેસું તાળી;	
લલા લલા મહા મુનિવર રે, રહ્યા ભાવે ભાળી.	૧૩
ચૌદશે એક ચરાચર રે, અખંડ અવિનાશી;	
બાહ્યાલિતર ભરિયા રે, જીવો તનમાં તપાશી.	૧૪
પુનમે પરમાત્મા રે, પુરાણુકરી પેખો;	
એમ વસે હરિ સહુમાં રે, હરનામલ દેખો.	૧૫
પંદર તથ્યો થઇ પૂરિ રે, સિખે જ ગાય;	
કહે પ્રિતમ તેના પિંડમાં રે, પ્રભુ પ્રગટ થાય.	૧૬

તિથિઓ ૫ મી-રાગ ગરબી

- હરિ સ્મરણ નિશદિન દીજ, પ્રેમસુધા પ્રેમે પીજ;
તનમન સદ્ગુરુને દીજ, હરિસ્મરણ નીશદિન દીજ, ૨૬.
- પડવે પડવાની કાયા, ડહાપણ નહિ ચાલે ડાઘા;
મૂઠી દેને મનતણી માયા. હરિ૦ ૧
- બીજ શું બેઠો હારી, ભક્તિ ભેદ ધણો ભારી;
સદ્ગુરુની સમજણ ન્યારી. હરિ૦ ૨
- ત્રીજ ઢાઢ નથી તારું, મૂરખ માન કલું મારું;
સ્વાર્થથી સર્વે લાગે સારું. હરિ૦ ૩
- ચોથે ચતુરપણું તેનું, મન મોહ પામે નહિ જનું;
રહે નિત્ય હરિ રંગમાં ભીનું. હરિ૦ ૪
- પાંચમે પ્રીછાને પ્રાણી, દેહ માયા જુઠી જાણી;
સાચી પ્રીત હરિ સાથે આણી. હરિ૦ ૫
- છઠે છે નૌકા હરિનામ, જ બેસે તે પામે નિજધામ;
નારદ વેદ કરે ગુણગામ. હરિ૦ ૬
- સાતમે સેતાનની વાણી, હરીથી વિમુખ દોષ જ પ્રાણી;
તેનો ભાર સહુ છું દુઃખ આણી. હરિ૦ ૭
- આઠમે અજ બોલ્યા એવું, સનકાદિક સમજી લેવું;
ભજનવિના શણુએ નવ રહેવું. હરિ૦ ૮
- નોમે રવિનંદન ભાષે, જ બહાનું હરિનું રાષે;
તેનું ધર જમદૂત નલ ઝાંષે. હરિ૦ ૯
- દશમે દાષે ત્રિપુરારી, સૂણ ઉમીયા આનંદકારી;
સંત ચરણરજ મને પ્યારી. હરિ૦ ૧૦
- એકાદશે એમ કહે અવિનાશ, સૂણ ઉદ્ધવ આણી ઉદ્ધાસ;
મુજને વહાલા છે નીજ દાસ. હરિ૦ ૧૧
- દ્વાદશી દેવહુતી પ્રત્યે જ્ઞાન, એમ કહે કપીલદેવ ભગવાન;
નહિ ઢાઢ વહાલું સંત સમાન. હરિ૦ ૧૨
- તેરશે તત્ત્વ કહું તુજને, ગંગા ધર્યે પદરજને;
તેને તું ભાવ કરી ભજને. હરિ૦ ૧૩
- ચતુર્દશ લોક તણો સ્વામી, ભક્તવત્સળ અંતરજમી;

બહુ તન ગુણ બહુ નામી. હરિં ૧૪
પુનમે પ્રભુના ગુણ ગ્રેહેશે, રસનાએ કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહેશે;
પદ્મના પત્ર પેરે રહેશે. હરિં ૧૫
કહે પ્રીતમ પુરણ પ્રીતે, નિશદિન નામ જપો નીતે;
સત્સંગ કીજ શુદ્ધ ચિત્તે, હરિસ્મરણનીશદિન કીજ. હરિં ૧૬

તિથિઓ ૬ કી-રાગ ધોળ

પડવે તું પ્રથમ ચેતને, હજી પહેલો દીન;
પુરણ પુન્યે પામ્યો દેહડી, કર કાંઈ સાધન.
રામ સમર દીન જાય છે. ૧
બીજ તું બહુ ફેરા ફર્યો, અવતાર અનેક;
જન્મમરણની રે આપદા, પીડા પામ્યો વિશેક. રામં ૨
ત્રીજ તે તૃણા ટળે નહિ, તપ્યો ત્રિવીધી તાપ;
સદ્ગુરુ સત સેવ્યા વિના, અંગે અધિક અદાપ. રામં ૩
ચોથે તે ચારે ખાણનું, દુઃખ દાહું અપાર;
ઘાટે ઘાટે ધણો આથડયો, લખ ચોરાસી વાર. રામં ૪
પાંચમે પ્રપંચ પરહરે, ધરે હરિનું ધ્યાન;
પ્રીતસહિત પ્રભુને ભજે, તજે દેહાભિમાન. રામં ૫
છઠે તે ખટ ઉરમી તણી, આત્માને આડ;
દશ ઈંદ્રી દશ દેવતા, ફરતી વિષયની વાડ. રામં ૬
સાતમે શોધ શરીરમાં, કરી સંજમ સોએ;
સહેજ સમાધિ પ્રગટે, અતિ આનંદ હોએ. રામં ૭
આઠમે ઇષ્ટ ઉપાસના, હરિ ગુરુની જો હોએ;
અવર બીજ સૌ પાપલાં, રખે કરતા કોએ. રામં ૮
નોમે નાવ નિજ નામનું, જઈ બેઠા કોઈ જન;
સહેજ સાયર પાર પોંચીઆ, નવ પડયું પ્રેતનં રામં ૯
દશમી દશા પ્રેમભક્તિની, કર સંતસુ રનેહ;
જે પદ દુર્લભ દેવને, પ્રાણી પામસો તેહ. રામં ૧૦
એકાદશીએ રે અનુભવો, જોગી જનકની વાત;
ઉદ્ધવને શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું, શ્રીમુખે સાક્ષાત. રામં ૧૧

બારે બેસી રહેવું નથી, માથે મરણનું સાલ;
 કાઈ ચાલ્યા કાઈ ચાલશે, કાઈ આજ ને કાલ. રામ૦ ૧૧
 તેરસે તારૂં તપાસને, શું આવશે સાથ;
 જ જમ તે તેમ ત્યાં રહે, જવું ઠાલે હાથ. રામ૦ ૧૩
 ચતુરદશી ચઢવે હુતા, મોટા સુલટ ને શૂર;
 ગયા તેની ગણત્રી નહિ, બારે લવજળ પૂર. રામ૦ ૧૪
 પૂનમે પ્રણના લજનથી, પોચ્યા પરમ ધામ;
 કહે પ્રીતમ પાછા નવ ફરે, પહોંચ્યા અવિચળ ઠામ. રામ૦ ૧૫

૪-વાર

વાર ૧ લા-રાગ ગરબી

આધ અંત પ્રીત અંકારે રે, અનુલવી ગુરુ ભેટ;
 હૃદય સંશયમંથી રે, છેદી કરે છેટ.
 સોમ સુર એક થાય રે, શુદ્ધ બુદ્ધ પ્રકાશે;
 તેજપુંજ સૌ તેને રે, પ્રજ્ઞાનંદ બાસે.
 મંગળ પદમાં ઝીલી રે, મરણવા બેગી;
 આકાશવત અણુલગી રે, પ્રહરસના ભોગી.
 બુધે બુદ્ધિ જની ઝીલે રે, શબ્દાતીત સાથે;
 બીજ જથારથ બાસે રે, બૂલે નહિ બાતે.
 બ્રહ્મપતે બ્રહ્મવિદ્ ગુરુને રે, જને રંગ લાગ્યો;
 જીવ ઇશ્વર કેરો રે, તેનો સંશય લાગ્યો.
 શુકે સકળ ઘટ છાયો રે, બોલે બહુનામી;
 અણુને ત્રીસમે ભાગે રે, રમે અંતરજમી.
 શની શાખ સૌ સંતની રે, અનંતની આશે;
 પોત પોતાનું પ્રીછો રે, જીવો તત્ત્વ તપાસે.
 સૌ મળીને ચૌવીશ રે, પચ્ચીશમી માયા;
 છઠ્ઠીશમા પરમાત્મા રે, અક્ષરાતીત રાયા;
 હરી ગુરુ સંત પ્રસાદે રે, ટળી ચિત્તની ચૌરી;
 પ્રીતમને મન આનંદ રે, હરીને હાથ દોરી.

વાર ૨ જા-રાગ ધોળ

આદિતવાર વિચારને, મન કરીને વિવેક;

આગે અધમ બહુ ઓધ્યા, અહીં નામની ટેક.

જીભ્યાએ જપ જુગદીશને. ૧

સોમે સૌનાં તે સાક્ષીરૂપ છે, અંતરજમી એહ;

મન વાણી પહોંચે નહિ, તે શું કયો રનેહ. જીભ્યાએ ૨

મંગળ પદ મહારાજનું, નિરસે નિરદોષ;

નિર્મળ જશ નારાયણના, પૂરણ આનંદ દોષ. જીભ્યાએ ૩

બુધે બુદ્ધિ લલી તેહની, મુકે મિથ્યા માન;

રજની દિવસ રહે લજનમાં, અહે નિર્મળ જ્ઞાન. જીભ્યાએ ૪

બ્રહેસ્પતલજન પ્રતાપથી, જીભ્યા ધ્રુવજ દાસ;

અવિચળ પદવી પામીઓ, ફરી નહિ ગર્ભવાસ. જીભ્યાએ ૫

શુકરે સમૃદ્ધિ ઈંદ્રની, જને રદિયે છે રામ;

નામ મહામણી જહને, શું કલખ્યાનું કામ. જીભ્યાએ ૬

શનિ સમજ્યે સુખ છે ધણું, કર તત્ત્વ વિચાર;

કહે પ્રીતમ પ્રાણી પ્રીછજ, કહ્યું સાતે વાર. ૭

૫-ગુરુમાહિમા

ગુરુ મહિમા ૧ લો

સાખી-પ્રથમ નમું ગુરુદેવને, જણે આપ્યું જ્ઞાન;

જ્ઞાને ગોવિંદ ઓળખ્યા, ટપ્યું દેહાભિમાન. ૧

તત્ત્વ સાર ત્રિલોકમાં, ગુરુ ગોવિંદજ રૂપ;

આઘ અંસ મધ્ય એહ છે, હરિગુરુ સંત સ્વરૂપ. ૨

ગ્રામીદામ છંદ

હરિ ગુરુ સંત સદા પદ સેવું, જનું નિત્ય નામ નિરંતર લેવું;

ગુરુ ગોવિંદ એક રૂપ જણ, રખે ભિન્ન લાવ રહેમાં આણ.

ગુરુ ગોવિંદ થકી છે અધિક, જનિ પરમારથ કારણ શીખ;

ગોવિંદના સરખ્યા પડ્યા જીવજાળ, ગુરુ તેની મુક્તી કરે તતકાળ.

એવા ગુરુ પૂરણ પ્રેમ દયાળ, પોતાનો જણીને કરે પ્રતિપાળ;

ગુરુ તણું જ્ઞાન અણું શુકદેવ, સંસાર સમુદ્ર તર્કા તતખેવ.

મળ્યા ગુરુ નારદને સુખરાશી, તો ટળી તતક્ષણમાંય ચોરાશી;
 ગુરુ વિના કાઠ ન પામે પાર, જેના જશ ગાય હમીયા ત્રિપુરાર.
 વિરંચી વ્યાસ વદે ગુરુ ઇષ્ટ, ન જાણે મહિમા પ્રાણી પાપીષ્ટ;
 તેને ગુરુદ્રોહી કૃત્તની કહીએ, જાણે ગુરુજ્ઞાન અર્થું નહિ હૈએ.
 ગુરુને આપ ખરાખર જાણે, તેને જમદૂત વૈતરણીમાં તાણે;
 ગુરુને ગાળ કાઢે તે કપૂત, તેનું મુખ સૂળે ધારે જમદૂત.
 ગુરુની સેવામાં ચુક પડાવે, તેને હરિ ચક્રની ધારે ચઢાવે;
 ગુરુની નિંદા સુણે નિરધાર, સિસું ગાળી રેડે શ્રવણમોઝાર.
 ગુરુને ચરણે નમાવે ન શિશ, તેને શત્રુરૂપે જાણે જુગદીશ;
 ગુરુની સેજ જ પગ ધારે, તેને ત્રિલોકમાં કાણુ ઉગારે,
 ગુરુમરજદ ન રાખે કાય, તે તો નર રણમાં રાક્ષસ હોય;
 ગુરુવિના ચાકટ જવો સાપ, જેનું મુખ દીઠે ચઢે બહુ પાપ.
 ગુરુવિના તુગરો ફરે જન જહ, મુઆ પછી ઢોર અવતરે તેહ;
 એવું ગુરુગિતામાં કહે શિવરાય, જેને વેદશાસ્ત્ર નિરંતર ગાય.
 ગુરુ પ્રહ્લ કૈવળ જ્ઞાનસ્વરૂપ, જેને રુદે આતમ તત્ત્વ અનૂપ;
 છે તત્ત્વ-મસીમાં અખંડ આનંદ, ત્રિગુણાતિત ટાળે ભવકંદ.
 એવા ગુરુ પ્રેમે કરી જ પૂજ, તેના ઘટમાંહી ત્રિલોવન સૂઝે;
 ગુરુનું પ્રેમે ચરણોદક પીધું, તેણે ત્રિલોકનું તીરથ કીધું.
 પામે પ્રસાદ ગુરુનો પ્રીતે, જાણે તેણે જજ કયાં લક્ષ નિત્યે;
 ગુરુને પ્રેમે સંતોષ પમાડયા, જાણે તેણે આદ લોક જમાડયા,
 ગુરુને પ્રકમા કરી લાગે પાય, તેને સહુ સાધન સહેજ થાય;
 એવા ગુરુ જાણીને આવ્યો શરણ, નિવારો નાથ જનમ ને મરણ.
 ધરી ધરી દેહ પામ્યો મહાદુઃખ, હવે હરિ આપો અવિચળ-મુખ;
 પીડાયો પાર વિના મહારાજ, હવે હરિ ખાંધ અહ્યાની લાજ.
 જોશો અપરાધ અમારા ઇશ, ત્યારે કાઈ કાળે હું કેમ તરીશ;
 જ્યારે નિજ માતા ખાળકને મારે, ત્યારે તેને ખીજું તે કાણુ ઊગારે.
 અણય પદ ખિરદ તમારું હોય, આવે શરણે તેને હણું નહિ કાય;
 તમો ગુણ ગાયે જે કર્મ ન નાસે, ત્યારે કાણુ ચરણ તમારા હપાસે.
 રવિને હોગે રહે અધકાર, ત્યારે તેને શીદ ઇચ્છે સંસાર;
 અમૃતને પીધે જે રોગ ન જાય, ત્યારે શો અમૃતનો મહિમાય.
 સુરતરુ સેવે ન લાગે બૂખ, ત્યારે તેને કાણુ કહે સુરવૃક્ષ;

તીરથને નહાયે ન જાયે પાપ, ત્યારે શો તીરથનો પરતાપ.
 પારસને પરસે ન હોએ હેમ, ત્યારે તેને પારસ કહીએ કેમ;
 સિંહને શરણે જાંબુક આવે, ત્યારે સિંહ શરણે ગયે શું થાય.
 રામનામ લીધે દમે અજ્ઞાન, ત્યારે કાણ કહેશે સલા ભગવાન;
 કામક્રોધ લોભ લુપ્તે જ્યારે ચોર, ત્યારે શું નાથ તમારું જોર.
 ધણીમાં જ્યારે મળે નહિ ઢંગ, તેની ત્રિયા ફેરે ઉધાડે અંગ;
 પતિવ્રતા નાખી પતિને લાજ, જુઓ મનમાંહી તમે મહારાજ.
 પીડા પામે દાસ પ્રભુને ખોટ, અમોપર કાળ ચલાવે ચોટ;
 પ્રભુનું ભજન કરે તે પીડાય, તેનો તમને ખદો છે જદુરાય.
 આપો નિજ ભક્તિ સંગ ઉમરાવ, રુદે ખેડું ઉમડ ફેર વસાવ;
 બેસારોને બેરખે નામ તમારું, તેણે કરી કારણ થાય અમારું.
 ત્યારે પ્રરી નગર ન લૂટે કાય, જ્યારે રખવાળું હરિનું હોય;
 આવી પ્રભુ કરો રુદેમાં વાસ, ત્યારે સહુ થાય અવિધા નાશ.
 વરતાવોને એક તમારી આણ, ઉધાડોને રામ રતનની ખાણ;
 દીનપણું દૂર કરોને જદુનાથ, હવે હરિ હેતે કરી ઝાલો હાથ.
 બોલાવી પાસ બેસારો ખાંપ, પમાડો શીદ હવે પરિતાપ;
 ભમાવો શીદ હવે ભગવાન, દયા કરી દીજ અભયપદ દાન.
 નાઠે નહિ છુટા ત્રિભૂવનનાથ, ન મૂકું રયામ તમારો સાથ;
 વેરી મેઘખિંડુ ખરાખર હોય, તમારો સંગ ન મૂકું તોય.
 માયાને વારો તમે રામરાય, નથી મુજને જાંપવા દેતી જરાય;
 કરે છે સાંધા વાંધા બહુ જોર, એવું એનું કારમું કામ કઠોર.
 હરિ ગુરુ સંતમાં અંતર પાડે, જીવને લાલચ લોભ દેખાડે;
 એને કાઢ જીતે મહા શૂરવીર, હશે નહિ ધર્મધુરંધર ધીર.
 સાગર સાત તે અંજલી નીર, ગોપદ ભૂમી ગગન સમીર;
 શૂન્યમાં પૂરણ દેખે સોય, મૃત્યુ તેને અમૃતનું કળ હોય.
 જાણો કાંઈ માગશે મારી પાસ, એવું રખે રાખતા શ્રીઅવિનાશ;
 રિદ્ધિ સિદ્ધિ મારે ન જોઈએ મુક્તિ, ન માગું જોગ સિદ્ધિની જુક્તિ.
 ન માગું એક છત્ર રામ રાજ, ઈંદ્રતણા આસનનું શું કાજ;
 ઇચ્છું નહિ અજપદને કૈલાશ, ન માગું ગૌલોકે વૈકુંઠ વાસ.
 પદરજ એક ચઢાવું શીશ, તમારી મહેર માયાને અધીશ;
 ઈચ્છું નહિ અન્ય પદારથ કાંઈ, રાખો નિજ ચરણકમળની છાંય.

માયું પ્રેમ લક્ષિતસંતસંગ સાર, માયું જશ ગાવા લીલા અવતાર;
 નડે નહિ દ્વાદ મને સંસાર, રહું નિજ નામ તણે આધાર.
 પ્રીતમ પતિતઉધારણુ નામ, તાર્યા કંઈ કાટિ પામ્યા નિજધામ.
 સાખી-સત્ય નામ પ્રભુ તમ તણું, સત પુરુષ વિચાર;
 કહે પ્રીતમ શુદ્ધ લાવશું, દીજ નિત્ય દેદાર.
 ગાય શિખે ને સાંભળે, ધરે નિરંતર ધ્યાન;
 કહે પ્રીતમ નર નારમાં, નહિ દે તેજ સમાન.

ગુરુ મહિમા ૨ જો

જય ગુરુ આઘ નીરંજન ઇશ્વર, જય ગુરુ પાર બ્રહ્મ પરમેશ્વર. ૧
 જય ગુરુ અજઅખંડઅવિનાશી, જય ગુરુરામ સકલ ઉરવાસી. ૨
 જય ગુરુ સરવેશ્વર સચરાચર, જય ગુરુ દેવ દયા કરુણાકર. ૩
 જય ગુરુ સાક્ષીરૂપ સતંતર, જય ગુરુ વ્યાપીક લીતર બાહર. ૪
 જય ગુરુ તત્ત્વમસી પદ તુરીયા, જય ગુરુ ઈશ એકરસ બરીયા.
 જય ગુરુ શબ્દાતીત શુદ્ધ ચતન, જય ગુરુ પુરણાનંદ પુરુષોત્તમ.
 જય ગુરુ જ્ઞાન ધ્યાન વિજ્ઞાતા, જય ગુરુ ભક્તી મુક્તી દે દાતા.
 જય ગુરુ જપ તપ વેદ પુરાણ, જય ગુરુ બ્રહ્મરૂપ ભગવાના. ૮
 જય ગુરુ ચતુરવીસ અવતારા, જય ગુરુ મંત્ર અધમઓધારા.
 જય ગુરુ સકલ સૃષ્ટિદે કરતા, જય ગુરુ અષ્ટ યોગ દે ધરતા. ૧૦
 જય ગુરુ કલ્પદ્રુમ સુરસરીતા, જય ગુરુ પાવન પરમ પુનીતા.
 જય ગુરુ તીરથરાજ પ્રયાગા, જય ગુરુ સંયમ વૃત વૈરાગા. ૧૨
 જય ગુરુ ચિંતામણિ સુર ધેતુ, જય ગુરુ શીવ અજ ધરે સીર રેણુ.
 જય ગુરુ જગતપિતાકું ભેટ, સંશે શોક સકલ દુઃખ મેટ. ૧૪
 જય ગુરુ નારદકું સમજાયે, આયે સરણુ પરમ પદ પાયે. ૧૫
 વેદ વ્યાસકું મીલે ગુરુ જખહિ, અંતર તાપ ટલે સખતખહી ૧૬
 શ્રીમુખ દેવ કીયે ગુરુ જાઇ, જીવન મુક્ત ભયે નિધિ પાઇ. ૧૭
 પારવતી ગુરુ જખહી ચીના, અમર આત્મા તખહી કીના. ૧૮
 રામચંદ્ર પુરણુ બ્રહ્મ હોઇ, ગુરુ વશીષ્ઠ ઈષ્ટ કીયે સોઇ. ૧૯
 કૃષ્ણનામ સેહેજ અધહરના, સો સેવે સદ્ગુરુદે ચરના. ૨૦
 કાંઠાં લોં કહું ગુરુ કી મહિમા, પાર ન પાવે હરીહર બ્રહ્મા. ૨૧
 શ્રી ગુરુ સુજસ કરંવિસ્તારા, હોય રસના જે અનંત અપારા.

જેસે રવી બિન રાત ન બાધ, ગુરુ બિનુ સુપનંતર હરી નાહી.
 ગુરુ કે ચરણ પ્રીત નહિ લાગી, સો પ્રાણી મહામંદ અલાગી.
 સુકર કુકર કાગ મિંઝારા, ગુરુડી ભક્તી બિન ધીક અવતારા.
 ઉપજે ખપે જનમ બહુવારા, ગુરુકૃપા બીન નહિ વિસ્તારા. ૨૬
 ગુરુનિંદાકો નર જે સંસારા, ગયે નરક સો મૂઠ ગમારા. ૨૭
 ગુરુ નીંધા જે મુનહી કાંના, અધમ નહિ કાય તાહી સમાના,
 શ્રી ગુરુ ચરન પાડુકા ચપે, વાઢે દોષ ત્રીભોવન કંપે. ૨૮
 જે ગુરુડી સેજ પગ ધારે, વાઢે પાતીક કૌન નીવારે. ૩૦
 ગુરુ મુરબદ ન રાખે કાઠ, અંતે બુઢી અમુર કી હોઈ. ૩૧
 ગુરુ કું આપ બરાબર દેખે, તાકુ હરી શત્રુ સમ લેખે. ૩૨
 સદ્ગુરુ સેવક જે સુખ પાવે, ઈંદ્રાદિક કું સુપને નાવે. ૩૩
 તનમન ધન સદન સુતદારા, સંપત પ્રીત સહીત વેહેવારા. ૩૪
 ગુરુ ચરન નિવેદન કીજે, સરવ ભાવ લ્હાવ સુખ લીજે. ૩૫
 ગુરુકું બ્રહ્મરૂપ જે જોઈ, બ્રહ્મ ભાવે આપે બ્રહ્મ હોઈ. ૩૬
 તાકું દોષ લેશ નહિ કોઈ, જે સેવક સદ્ગુરુકા હોઈ. ૩૭
 સદ્ગુરુ દેવ દયા જબ કરહી, સો પ્રાણી ભવસાગર તરહી. ૩૮
 જે સદ્ગુરુ પદ પ્રેમે પુજે, તાકુ અગમ નીગમ સખ સુઝે. ૩૯
 તીન કાલ કહાવે જ્ઞાના, બને ભૂત ભવિષ વૃતમાંના. ૪૦
 મુક્તિ ચતુરધા દાસી હોઈ, ત્રીભોવન વંદે સખ કોઈ. ૪૧
 સદ્ગુરુ શબ્દસુધારસ પીવે, ચાર પદારથકું નહિ છીવે. ૪૨
 ઈંદ્ર કમલભૂ શીવ પડાનન, ગુરુ આધાર રહે ગીરીકાનન. ૪૩
 સપ્ત દ્વીપ સખ સરીતા સાગર, હડગન ઈંદુ દેવ દીવાકર. ૪૪
 ગગન પવન ગુરુકે આધારા, તેજ તોય વસુધા વીસ્તારા. ૪૫
 સ્થાવર જંગમ છવ હે જે તે, ગુરુ આધાર રહે સખ તે તે. ૪૬
 આઘ અંત મધ્ય હરી ગુરુ હોઈ, ગુરુસે અવર અધીક નહિ કોઈ
 ગુરુ નારાયણ નરકે રૂપા, શબ્દ બોધમય તત્ત્વ અનુપા. ૪૮
 સીતલ કામલ વચન રસાલા, કહે પ્રીતમ ગુરુ પરમ દયાલા. ૪૯
 સદ્ગુરુ ચરણ કમલરજ સેવે, એસે અખંડ અભેદ લેવે. ૫૦
 પ્રીતમ સોઈ પરમ પદ પાવે, જે સદ્ગુરુ કે શરણે આવે. ૫૧
 ગુરુમહિમા સુને અરુ ગાવે, સો બહાર ગર્ભવાસ ન આવે. ૫૨

૬-વેતવણીઓ

વેતવણી ૧ લી

રામ સમર તું રામસમર તું, રામ સકળ ઉરવાસી છે.
 અંતરજામી એક નિરંતર, જણે જગત પ્રકાશીત છે. ૧
 વેદપુરાણે મહિમા મોટા, આઘ પુરૂષ અવિનાશી છે;
 દેંદ્રજાળનો ખેલ ખનાવ્યો, અજ્ઞ તમાસો હાંસી છે. ૨
 આંખતણે અણસારે નાથે, માયા જતી દાસી છે;
 અંઠ કટાહ ઉમર ફલ પેરે, રચના રંગવિલાસી છે. ૩
 એક વાર હરિ નામ ઉચ્ચારે, ઠાટી ગંગાને કાશી છે;
 સધળાં તીરથ તેણે કીધાં, જ જન નામ ઉપાસી છે. ૪
 કમળ નયનતું દીર્ઘ ન કરતાં, વિશ્વ સકળ સુખરાસી છે;
 જતું ધ્યાન ધરે શિવ ગીરજા, ચરણસેવક કમલાસી છે. ૫
 લજ્જન લડસો જને ન મળે, તેને લખચોરાશી છે;
 ચાર ખાણતું લટકણુ ભારે, આઠે પહોર ઉદાસી છે. ૬
 ધર્મરાયની તલખ ન ચુકે, જનની પીડયા ખાસી છે;
 હરિમારગથી વિમુખ થયા, તેને કાળકર્મની પ્રાંસી છે. ૭
 તજી અમૃતને ઝર પીએ, લાઘ તેમાં શી શાખાશી છે;
 પ્રીતમ પ્રણતું લજ્જન કરે તો, લીલાલહેર ક્રુધાશી છે. ૮

રામ સમર તું રામ સમર તું, રામ રૂઢિયામાં રાખીને;
 માયા ઉપર મરણુ લમે છે, કાળ રહ્યો છે તાકીને. ૧
 જનમમરણુતું દુઃખ જોરાવર, જીવ જીવે નહિ જાંખીને;
 પરવત સરખાં પાપ કર્યાં તેં, વાંકું વસમું લાખીને. ૨
 ધામધુમ ધંધામાં ધાયો, સમજ્યો નહિ પદ સાખીને;
 કર્યાં કર્મ આવીને નકશે, પાપ રહ્યું છે પાકીને. ૩
 સાંચું છે તે કાઠક ખાશે, પૂછી જો મધમાખીને;
 આશા વૃથા લોભ ઇર્ષા, કર દે સખ નાખીને. ૪
 અનુભવ આંખ ઉઘાડી જોજે, મનની મહોરસ લાખીને;
 આઠે પહોર રહે મતવાલો, પ્રીતમ પ્રેમરસ ચાખીને. ૫
 રામ સમર તું રામ સમર તું, રામ નામ ચિત્ત ધારીને;
 ધણા જન્મ પીડાયો પ્રાણી, પ્રણતું લજ્જન વિસારીને. ૧

ચાર ખાણુ લખયોરાસીમાં, મૂઝો તે ફાંફાં મારીને;
 કહી ઢાળ થયો કહી નોળ થયો, કહી કીટ થયો કીલકારીને ૨
 કહી પશુ થયો કહી પંખી થયો, કહી બેઠો પંથ પસારીને;
 કહી ભૂત થયો કહી પ્રેત થયો, કહી ભોવન રહ્યો ભીખારીને, ૩
 હરિના હેતવિના અથડાયો, હીંડયો સરવસ હારીને;
 દુઃખને સુખ કરી માન્યું મુરખ, શું કહીએ અહંકારીને. ૪
 આનંદનો લવલેશ મળે નહિ, શોક ઘણો સંસારી ને;
 કહી માત મરે કહી તાત મરે, કહી બ્રાત રૂવે સુત નારીને. ૫
 જમના દૂત કરે દીવાળી, લીધું સૌ લલકારીને;
 જગત બેહાલ કર્યું માયાએ, જોજી જીવ વિચારીને. ૬
 અચેત થઇને શું ઉધે છે, લે ખગાડ્યું કામ સમારીને;
 શરણુ ગ્રહે શામળીયાદેહ, તે લેશે ઉગારીને. ૭
 નજરે જોતાં નિરભે કરશે, હરશે સંકટ ભારીને;
 તાતો વા નહિ લાગે તેને, જ મળશે મોરારીને. ૮
 માથે ધણી કર મધુસુદનને, મોહન મંગળકારીને;
 દિનરજની રુદિયામાં રાખો, નટવર નવલ વિહારોને. ૯
 નામ લગ્ન કરો નીસવાસર, પૂરણુ પ્રેમ વધારીને;
 અખંડ અલેપદ તેહ પામશે, અમરપટા અધિકારીને. ૧૦
 હરીસમરણુ કરી થા તું સુખીઓ, અમૃત નામ ઉચારીને;
 કહે પ્રીતમ સેવો સદ્ગુરુને, તન મન ધન સૌ વારીને. ૧૧

રામ સમર તું રામ સમર તું, રામ નામ શુભ સારો છે;
 શેષ મહેષ જપે જોગેશ્વર, પ્રેમીજનને પ્યારો છે. ૧
 રામ નામનો રંગ ન લાગ્યો, ખણુ જીવ નહારો છે;
 નામ જહાજ સંસાર સિંધુ, ઉતરવાનો આરો છે. ૨
 નામ અર્ક અધિકાર મીટાવે, અખીલ જીવન ઉજ્યારો છે;
 રામ નામ ઉજ્જવળ મુક્તાદ્ધણ, હરિજન હંસનો આરો છે. ૩
 રામનામ નીજ મૂળ મંત્રનું, પંડ પ્રજ્ઞાંડ પસારો છે;
 મોહપાસમાં સર્વ પડ્યું, પણ નામ જપે તે ન્યારો છે. ૪
 સ્નેહસહિત હરિનામ ઉચ્ચારે, આત્મારામ અમારો છે;
 કહે પ્રીતમ નીજ નામ તત્ત્વ છે, અવર સરવ કુટારો છે.

ચેતવણી ૨ ૭

- લજન કરી લે ધ્યાન ધરી લે, અવસર વીત્યો જાએ; ૧
 કહે પ્રીતમ ચેતીલે ચિત્તમાં, આયુષ્ય ઓછું થાએ.
- આયુષ્ય તારું ઝોસતણું જલ, ફાણમાં ઉડી જાએ; ૨
 કહે પ્રીતમ મનમોદક ખાધે, ભૂંડા ભૂખ ન જાએ.
- માયા તે મનમોદક મિથ્યા, ધુન્ન તણું જોમ ધામ; ૩
 કહે પ્રીતમ સ્વપ્નાનો વૈભવ, કરો ન આવે કામ.
- કથીરનું ધન કામ ન આવે, સાચું નાણુ ચાલે; ૪
 કહે પ્રીતમ હીરા માણક મુકી, ડાડીને ઢાણુ ઝાલે.
- ઢાડી તે સંસાર તણું સુખ, હીરો હરીનું નામ; ૫
 કહે પ્રીતમ પ્રીછી લે પ્રાણી, સેજ સરશે કામ.
- કારજ થાશે લવડુખ્ખ જશે, અનુભવ આંખ ઉપડશે; ૬
 કહે પ્રીતમ સદ્ગુરુને સેવો, વસ્તુ જથારથ જડશે.
- જડશે તારે જશે કલ્પના, માલ ધણો છે ધરમાં; ૭
 કહે પ્રીતમ લટકણ સૌ ભાંગે, ઓળખ આ અવસરમાં.
- અવસર ચેતે તે નર ઉત્તમ, વળતી સીદ વિચારે; ૮
 કહે પ્રીતમ જે દાવ ન સમજ, તો જીતી ખાજ હારે.
- હાર્યો તે હરી નામ વિરાયો, માયામાંહે શુંચાતો; ૯
 કહે પ્રીતમ પ્રપંચે પ્રાણી, પેટ ભરીને મુતો.
- પેટ ભર્યું પામરની પેરે, પરમારથ ન પ્રીછે; ૧૦
 કહે પ્રીતમ કાયા તો ખોટી, અમર થવાને ઈચ્છે.
- અમર થાયે ઈશ્વર ઓળખતાં, તે સમજણ છે ન્યારી; ૧૧
 કહે પ્રીતમ કહિયે શું ઝાઝું, જોજી જીવ વિચારી.
- જીવપણું જોખમ મોટું, મરવું ને અવતરવું; ૧૨
 કહે પ્રીતમ કુળુદિને સંગે, લખચોરાસી ફરવું.
- લખચોરાસીનું દુઃખ દીર્ઘ, દુરમતિ તે નવ દેખે; ૧૩
 કહે પ્રીતમ નર નજરે આવે, પણ પુરુષ પશુને લેખે.
- પુરુષ ખરો પણ પશુનાં લક્ષણ, જીવ જનાવર જોવો; ૧૪
 કહે પ્રીતમ તેને શું કહીએ, મિથ્યા દોષ ન દેવો.
- દૂધણુ દેવું જ કાંઈ કહેવું, માણસ હોય તે માને; ૧૫
 કહે પ્રીતમ અજ્ઞાની એવા, કહ્યું ધરે નહિ કાને.

કાન ખરા પણ કશું ન સમજે, જવો હોય તાપ્પૂત;	
કહે પ્રીતમ ચોરી ચિત્ત લીધું, વળગ્યો વિષયાભૂત.	૧૬
વિષયભૂત વળગ્યો પ્રાણીને, તેને કાંઈ ન સૂઝે;	
કહે પ્રીતમ ખોખું કયો ખાઈ, હાણ લાલ ન ખૂઝે.	૧૭
જણે નહિ જ લાલ હાણને, સ્વાસ્થ્યમાં સૌ ખોયું;	
કહે પ્રીતમ અમરફલ ઠ્યાંથી, બી ખાવળનું ખોયું.	૧૮
પાપ કરીને પુન્યતણું ફલ, કાણ પામ્યો છે પ્રાણી;	
કહે પ્રીતમ જમરાની ઝોટા, જીવે જરા નવ જણી.	૧૯
જણે નહિ પણ જમ નહિ મૂકે, જણે જગત હલાવ્યું;	
કહે પ્રીતમ એમાં ન ઉધારો, ઠેકા મોરે આવ્યું.	૨૦
આવ્યું તે તો નહિ ઓસરે, જતું નિથે જણો;	
કહે પ્રીતમ ખોટા સુખ સાડ, અભિમાન શું આવ્યો.	૨૧
અભિમાન અહંકારે છુડયા, અનેક આગે શરા;	
કહે પ્રીતમ સંસાર તરે તે, કોઈ પ્રભુના પૂરા.	૨૨
પૂરા નરનું એ પારખું, લક્ષણથી લેવાશે;	
કહે પ્રીતમ નહિ માને તે જન, ઘણા કાલ કુટારો.	૨૪
કુટારો પોતાને કરમે, જૂઠ જરા નહિ ચાલે;	
કહે પ્રીતમ પારસમણી મુદ્રી, ચુંબને કાણ આવે.	૨૫
રામનામ ધન સાઈ હું તે, પાપે પુંજ ટાળી;	
કહે પ્રીતમ કાયા નગરીને, કામ કોધે પ્રજળી.	૨૬
વિષય વન્હી જોરાવર કહાવે, દીરઘ દાવાનલથી;	
કહે પ્રીતમ કાંઈક હોલાએ, નિર્મળ જ્ઞાનજળથી.	૨૬
ખોટા હુંપદ ખરી મસાગત્ય, મિથ્યા કરે સુહાએ;	
કહે પ્રીતમ કાગળ તે નાવે, પાર પડે નહિ કોઈએ.	૨૭
હરીમારગતો મર્મ ન જણે, મુરખ ફૂલે મનમાં;	
કહે પ્રીતમ એક પલક કરે નહિ, તાપ ધણેરો તનમાં.	૨૮
તાપ ટળે નહિ શાંતિ મળે નહિ, કષ્ટએ સુખ ન થાયે;	
કહે પ્રીતમ તે પાર ન પામે, ઘણા કાળ કુટાયે.	૨૯
કાળે કુટયા જમરે લૂંટયા, ચાર ખાણમાં પડીઆ;	
કહે પ્રીતમ અજ્ઞાની એવા, ચોરાસી રડવડીઆ.	૩૦
રડવડતા ને કોઈ ન રાખે, કર્મતણા કુટારો;	

કહે પ્રીતમ સેવે સદ્ગુરુને, એ તરવાનો આરો.	૩૧
શુદ્ધ ચિત્ત સેવે સદ્ગુરુને, મૂઢી મનનો મેલ;	
કહે પ્રીતમ ભવસાગર ખૂંડો, તેને તરવો સહેલ.	૩૨
સહેલ વાતમાં કોઈક સમજે, જનના સંશય જાગ્યે;	
કહે પ્રીતમ મનમાં મોટા, સવાશેર સૌ થાગ્યે.	૩૩
સ્વામી થાવા સૌને ઇચ્છા, સેવક ન જડે શોધ્યો;	
કહે પ્રીતમ કોઈક નર છૂટ્યા, જણે મન પ્રમોદો.	૩૪
મન જોરાવર કહ્યું ન માને, આડું ટેડું ચાલે;	
કહે પ્રીતમ પારસમણી મૂકી, પથ્થરને જઈ ઝાલે.	૩૫
હીરા મોતી નામ હરિનું, પથ્થર ખીજ વાતો;	
કહે પ્રીતમ મૃગજલ દેખીને, રખે તું પીવા ધાતો.	૩૬
ધાયા તે તો ધૂળ કમાયા, આડા યદ્ય અથડાયા;	
કહે પ્રીતમ માયાને સુખજ, સુખ તરેહ ખંડાયા.	૩૭
ખંડાયા તે ખોળ્યા ન જડયા, આટો યદ્યને હડયા;	
કહે પ્રીતમ સંસારસિંધુમાં, બહુ વાર તે ખૂડયા.	૩૮
ખૂડયા તેને કોણ બચાવે, આપે અવળા ચાલે;	
કહે પ્રીતમ પોતાને હાથે, કાંસી ગળામાં ધાલે.	૩૯
મોહમાયાના મોટા કાંસા, તે તોડયા નવ તટે;	
કહે પ્રીતમ હરી દયા કરતો, જગત જળથી છૂટે.	૪૦
જગતજળ જોરાવર કહાવે, કંઈક લપેટી લીધા;	
કહે પ્રીતમ માયામઘ પાઈ, ઘણા તે ધાયલ કીધા.	૪૧
ધેલપણામાં સર્વે ખોયું, કંડું કામજા કીધું;	
કહે પ્રીતમ અમૃત ઢોળીને, ઝેર હળાહળ પીધું.	૪૨
અમૃત તે હપદેશ ગુરુને, ઝેર અવિદ્યા જાણો;	
કહે પ્રીતમ પરમાર્થ મૂકી, સ્વાર્થને શીદ તાણો.	૪૩
સ્વાર્થ તે સંસાર મૂળ છે, પરમાર્થ ભવ તરવું;	
કહે પ્રીતમ પાખંડ તજીને, હરીનું સમરણ કરવું.	૪૪
હરી નામ હુતાશન તણ્યા, કર્મ કાઠીને બાળે;	
કહે પ્રીતમ પાતક મહા પ્રૌઢાં, એક પલકમાં ટાળે.	૪૫
અજમેળ અવીચળ પદ પામ્યો, નારાયણને નામે;	
કહે પ્રીતમ અવગુણ ટાળીને, સનમુખ ભાન્યું રચામે.	૪૬

- સુંદર શ્યામ સદા સુખકારી, દાસતણું દુઃખ ટાળે;
કહે પ્રીતમ અમૃતની દૃષ્ટે, નિજ જન સામું ભાળે. ૪૭
- સામું ભાળે સવદુઃખ ટાળે, અટલ અભેદ આપે;
કહે પ્રીતમ બીજાં બહુ બધન, એક કાણુમાં કાપે. ૪૮
- કર્મ ભરમના કૂટારામાં, નિવૃત્તિ નવ મળે;
કહે પ્રીતમ પરવાર ન આવ્યો, પડ્યો માયાને વમળે. ૪૯
- માયા મોહ કલ્પના મનની, તે દહાડી દુઃખ દે છે;
કહે પ્રીતમ પ્રાણી પીડાયા, સદા શોકમાં રહે છે. ૫૦
- શોક ધામવિશ્રામ નહિ, કામક્રોધ મદમાતા;
કહે પ્રીતમ સંસારપુરમાં, ગાય તે ગોથાં ખાતા. ૫૧
- ગોથાં ખાધાં ઘણી પેરનાં, ક'ં જ આવ્યા ગયાને;
કહે પ્રીતમ વિસાયા હરિને, દેહ તણે અવિર્માન. ૫૨
- દેહતણું સુખ દીડા સુધી, ઉપર દીસે આછું;
કહે પ્રીતમ ભીતર ભાળે તો, સૌકા નાસે પાછું. ૫૩
- રૂધિર માંસનું ચર્મ અંન નખ, અસ્થિ કૃમિ વીટ માત્ર;
કહે પ્રીતમ તેમાં શું મોહો, કાયા કલેશનું પાત્ર. ૫૪
- અવિધાનું પાત્ર પડે છે, તેશું પ્રીત ન દીજે;
કહે પ્રીતમ અહંકાર તણે, રામસુધારસ પીજે. ૫૫
- રામસુધારસ પીધો પ્રેમસુ, તેહ થયા અવિનાશી;
કહે પ્રીતમ સુરતરુની પેરે, સાને તે સુખરાશી. ૫૬
- સુખદાયક સર્વે પ્રાણીને, કાને નહિ દુઃખદાતા;
કહે પ્રીતમ તેને સૌ ઇચ્છે, વિષ્ણુ શિવ વિધાતા. ૫૭
- શિવબ્રહ્માને દર્શન દુર્લભ, જહ હરિના હેતકારી;
કહે પ્રીતમ તેની સમજણમાં, શું સમજ સંસારી. ૫૮
- સંસારીની દૃષ્ટિ દેહપર, દેહ કર્મને દેખે;
કહે પ્રીતમ અંતરનો અનુભવ, પ્રાણી કાઈને પેખે. ૫૯
- પેખે ક્યાંથી પ્રાપ્ત ન મલે, ગુરુવિષ્ણુ જ્ઞાન ન આવે;
કહે પ્રીતમ પ્રથમથી બૂદ્યો, તેને શું સમજાવો. ૬૦
- સમજીને શિષ્યામણ સર્વે, મુરખ કહ્યું ન માને;
કહે પ્રીતમ પરમાર્થ દૃષ્ટે, ભેજે પોથી પાને. ૬૧
- પ્રેમવિના પ્રબોધ ન લાગે, હરી હયામાં ન મળે;

કહે પ્રીતમ પીછું તું દેખે, તે પોતાને કમળે.	૬૨
કમળો તે તો કુદીલ કર્મ છે, મનને કરે મલીન;	
કહે પ્રીતમ વૃષ્ટ્યાએ પીડયો, રહે દીનનો દીન.	૬૩
દીન થઇને અતિ દુઃખ પામે, સેવે નહિ સદ્ગુરુને;	
કહે પ્રીતમ કહીએ શું ઝાઝું, નષ્ટ નિર્લજ નરને.	૬૪
નર નારાયણ કરે પલકમાં, તે સદ્ગુરુની કુંચી;	
કહે પ્રીતમ સૌ શાસ્ત્ર પુરાણે, એહે દશા છે ઉંચી.	૬૫
ઉંચી દશાને જ અનુભવશે, તે થાએ તદરૂપ;	
કહે પ્રીતમ પૂરણ પદ પામે, પડે નહિ ભવરૂપ.	૬૬
ભવસાગર સુરભી પદ સરખો, તરતાં વાર ન લાગે;	
કહે પ્રીતમ સદ્ગુરુને સેવે, તેની બ્રાંન્તિ ભાગે.	૬૭
બ્રાંતિ ભાગે અનભે જાગે, ઉધડે સક્ત સરાજ;	
કહે પ્રીતમ સેજ વશ થાએ, માયા મોહ મનોજ.	૬૮
માયા દાસી સંત તણી પણ, અવર જીવની રાણી;	
કહે પ્રીતમ મ્યાંથી સુખ થાએ, ટળે ન ખેંચાતાણી.	૬૯
ખેંચાતાણી જીવનું લક્ષણ, સહેજ સ્વરૂપ હરીતું;	
કહે પ્રીતમ શાન્ત ન થયું, મળવું મિત્ર અરિનું.	૭૦
સહેજપણામાં સર્વ સમૃદ્ધિ, તરણાવત ત્રિલોક;	
કહે પ્રીતમ આનંદ અખંડિત, સ્વપને ન મળે શોક.	૭૧
શોક શું કરવા તેને વ્યાપે, આપે સૌનું ઇચ્છયું;	
કહે પ્રીતમ પરમારથભાવે, સાર પોતાનું પ્રીછયું.	૭૨
પ્રીછયું તે પરમાણુ તેહનું, જની વૃષ્ટ્યા ટૂટી;	
કહે પ્રીતમ મગ્ન થયા, તે છૂટી મરકટ મૂઠી.	૭૩
અવની તેને થઇ આસની, મેરુ જનનો દંડ;	
કહે પ્રીતમ ગગન ગુંજવત, વાડીપૂલ બ્રહ્માંડ.	૭૪
બ્રહ્માંડ પંડની ટળી ભાવના, એક આત્મા આદરસ્યો;	
કહે પ્રીતમ સચરાચર સપજો, અમૃતનો મેહ વરસ્યો.	૭૫
અમૃત તે આનંદ પદારથ, શોક ઝેરનું મૂલ;	
કહે પ્રીતમ સમજીને લેજો, તજજો સદેહ શૂળ.	૭૬
સંશે આત્મા સલ્લ વીનસતી, ગીતામાં સિદ્ધાંત;	
કહે પ્રીતમ પોકારી કહે છે, શાસ્ત્ર પુરાણને સંત.	૭૭

સંતવિના દાણુ સાચ બતાવે, પ્રપંચ પાસ ના રાખે;	
કહે પ્રીતમ ભવબંધન બીજાં, કાણુમાં કાપી નાખે.	૭૮
બંધન કાપે અતિસુખ આપે, વ્યાપે નહિ મોહ માયા;	
કહે પ્રીતમ સ્થુલ સૂક્ષ્મ કારણુ, મહાકારણુમાં કાયા.	૭૯
જાત સુપન સસોપતી તુરીયા, સર્વ જીવતી જાણે;	
કહે પ્રીતમ તનસાગરમાં, સંત મગ્ન થઈ માણે.	૮૦
સંત હરી ગુરુ એક રૂપ છે, અંતર કા નવ ધરશે;	
કહે પ્રીતમ તેના પદ સેવો, સંસારસાગર તરશે.	૮૧
તરશે તે સદ્ગુરુને શબ્દે, એમાં નહિ ઉધારો;	
કહે પ્રીતમ સચરાચર ઇશ્વર, રૂપ રૂદિયામાં ધારો;	૮૨
ભોમીની રજ પડે ભોમપર, જો ઉડે આકાશ;	
કહે પ્રીતમ જ્ઞાનીના મનમાં, ન મળે કાંઈ વિનાશ.	૮૩
ચૈતનનાં ખિંદુ ચતનમાં, એમ હરીમાં હરીજન;	
કહે પ્રીતમ કંચનમાં ભૂપણુ, જીવ્યા વિચારી મન.	૮૪
સુકાં પત્રને પવન ચલાવે, એમ વરતાવે દેહ;	
કહે પ્રીતમ ઇશ્વરની ઈચ્છા, ભોગ ભોગવે તેહ.	૮૫
ભોગ ભોગવે રોગની પેરે, હરીશું તાર ન તૂટે;	
કહે પ્રીતમ વહેવાર સ્વમવત, દેહ કર્મ કરી છૂટે.	૮૬
છૂટયા તે સંસારજળથી, હાર્દ આબ્યું હાથે;	
કહે પ્રીતમ શણગાર સતીને, પ્રેમ પીયુની સાથે.	૮૭
પીયુશું પ્રેમ નિરંતર જને, તેનું દિક્ષ નહિ ડોલે;	
કહે પ્રીતમ સ્વામીની સેવા, બોલાવે તો બોલે.	૮૮
બોલે ચાલે કરે બંદગી, મનમાં ભેક્ષ ન રાખે;	
કહે પ્રીતમ સ્વામીની સગે, પ્રેમ સુધારસ આપે.	૮૯
પાર વિનાનાં હોય પૂતળાં, દોરી કળે જમ નાચે;	
કહે પ્રીતમ દુનિયાં મોહ પામે, રચનારો નવ રાચે.	૯૦
રચનારામાં અનંત કળા છે, દાણુ કળી ના જાએ;	
કહે પ્રીતમ સદ્ગુરુની સમરથા, સમજે તો સુખ થાએ.	૯૧
સુખીયો થાએ જાએ જોખમ, નિશ્ચય હરી વાણી રાખે;	
કહે પ્રીતમ હરી કર્તા હર્તા, આપ રતી નવ રાખે.	૯૨
આપ્યું તેમાં ઘણી આપદા, અલંત પીડા પામે;	

કહે પ્રીતમ દાસાતન આવે, તો ભક્તિરસ જામે.	૯૩
ભક્તિવશ ભગવાન રહે છે, શાસ્ત્ર પુરાણે શાખ્યો;	
કહે પ્રીતમ સૌ સંત મળીને, એહ વિચાર ઉર રાખ્યો.	૯૪
સદ્ગુરુ સંત કૃપાએ પામ્યો, પ્રીતમ પરમ આનંદ;	
કહે પ્રીતમ જ ગાએ સાંભળે, બોલે જ ગોવિંદ.	૯૫

ચેતવણી ૩ જી—છંદ ચોપાઈ

શામાટિ તું સુધ રહ્યો છે, અચેત પામર પ્રાણી;	
માથા ઉપર મરણુ ભમે છે, તેની ખખર ન જાણી.	૧
મહા મોટા જોડા જોરાવર, ફટી નાખ્યા કાળે;	
દાણુમાત્રમાં ફટી જતા, સમુદ્રને એક ફાળે.	૨
જને આલ્યે ધરતી ધ્રુજ, આસ ઉંડળમાં ભરતા;	
જની ફૂંક પર્વત ફાટે, તે નર દીઠા મરતા.	૩
મધુકૈટભને મારી નાખ્યા, દીતીસુત સંહાર્યા;	
અતિ ખળીઆ અહંકારી આગે, તેના ગર્વ ઉતાર્યા.	૪
રાવણુ કુંભકરણુ દુર્જેધન, કાળયવન ને કંસ;	
ખપી ગયા તે ખોળ્યા ન જડયા, જવા અર્કના અંશ.	૫
મધુસુદન છે નામ હરિનું, કોઈનો મદ નવ રાખે;	
કાંકરડાની પેરે તેને, કડાક કાઢી નાખે.	૬
અરે ખાપડા જીવ અભાગી, શીઘ્ર ફરે છે પૂલ્યો;	
મિથ્યા મુખમાં મોહિ રહ્યોને, ભજન હરિનું ભૂલ્યો.	૭
હરિ હીરે હારીને બેઠો, ફડું કામજ કીધું;	
અમૃત-રસને ઢોળી દેઈને, ઝેર હળાહળ પીધું.	૮
સુરતરુ સીતાવર મૂઢી, સંસાર શીમળો સેવ્યો;	
પથ્થર સાટે પારસ ખોયો, મૂઢ નહિ તુજ જોવો.	૯
સૌ ગાડાં શીખામણું દીજ, મૂરખ રતી ન રાખે;	
સાર વસ્તુ તો સમજ નહિ ને, અસાર ઉરમાં નાખે.	૧૦
જણે નહિ જ હાણુ વૃક્ષિને, તેને શું સમજાવે;	
કહે પ્રીતમ ચેતી લે ચિત્તમાં, ફરિ અવસર નહિ આવે.	૧૧

ચેતવણી ૪ થી

ચેત મન ચેત મન, ચેતવાની ચાલ છે;	
ઢંડા મોરે સૌંદર ચાલે, ઢાણુ ધુઢા બાળ છે.	૧
દિવસમાં તથા વાર તોડે, શિર સીંચાણુ કાળ છે;	
તેને ત્રાસે સૌંદર કંથે, લલા લલાને પ્રાળ છે.	૨
કાયાનો છે કાચો પાચો, ધરતી વસમો ઢાળ છે;	
ધરધંધામાં સૌ ગુંચાચું, માયાની મધલાળ છે.	૩
આજ માયા મીઠી લાગે, અતે તો જંજળ છે;	
દાતરડાં ગળતાં તો સહેલાં, વળતાં તો વિકરાળ છે.	૪
માપા કહીને સૌ બોલાવે, જમવા શાળ દાળ છે;	
સ્નેહ વધારે સુંદરીને, રહેવા મેડી માળ છે.	૫
દુઃખવેળાએ દૂર રહેશે, જવો તૂટો વાળ છે;	
પ્રીતમના સ્વામીને સમરો, બીજું આળ પંપાળ છે.	૬

ચેતવણી ૫ થી-રાગ ગરબો

તું તો રામ સમર નર પાપી રે, તને મનુષ્યા દેહડી આપી રે.	૧
તારા તાપ નિવાર્યા હરીએ રે, તેની ભક્તિ શે નવ કરીએ રે.	૨
પશુ ટાળીને પુરુષ દીધો રે, તેનો સાચો શરણુ નવ લીધો રે.	૩
તું તો પંખી થઈને પરવરતો રે, બહુ માળા બળામેં ફરતો રે.	૪
તું તો કાગ થઈ કળકળતો રે, તું તો રોઝ થઈને રઝળતો રે.	૫
તું ઢોર થઈને ધાતો રે, અજ મુકીને ખરસલું ખાતો રે.	૬
તું તો અશ્વ થઈ અથડાતો રે, ધાસદાણો વેળાએ ન મળતો રે.	૭
તું તો હંટ થઈને ભમતો રે, તું તો ભાર અપાર ઉંચકતો રે.	૮
તું તો મામ શુકર થઈ ફરતો રે, મહાપાપે કરી પેટ ભરતો રે.	૯
ધણું ગર્ધવ થઈ અથડાતો રે, બહુ માર જગતનો ખાતો રે.	૧૦
જંજીર થઈ જંગલમાં રહેતો રે, તું તો સારઅસાર ન લેતો રે.	૧૧
મીન મગર થઈ આક્રંણતો રે, જીવજંત અનંતને ગળતો રે.	૧૨
તું તો ઝાડતણો દેહ ધરતો રે, દોઈ કાપીને કડકા કરતો રે.	૧૩
કમીકીટ પતંગ થયો પ્રાણી રે, એમ ભટકયો ચારે આણી રે.	૧૪
દુઃખ દીકું દીનદયાળે રે, કરી કરુણા શ્રીગોપાળે રે.	૧૫
મહેર કરીને મનુષ્ય દેહ આપી રે, સૌ સંકટ નાખ્યાં કાપી રે.	૧૬

પામ્યો ભાવતા ભોગવિલાસ રે, સુત સુંદર દાસી ને દાસ રે. ૧૭
 પોતાનો પરછાયો નિહાળે રે, બણે મરવું નથી દાઢ કાળે રે. ૧૮
 સિંહાસન જેઠો કુલીરે, દહાડા દુઃખના ગયો આ ભુલી રે. ૧૯
 કર્યાં કર્મ અતિ અકારાં રે, આવી મળશે તે એક વારે રે. ૨૦
 ખાંધી રૂંધીને જમપુર લેશે રે, બહુ માર વિવિધ પેરે દેશે રે. ૨૧
 નાખે નરક અઠાવીસ માંહી રે, બળ કામ નહી આવે કાંઈ રે. ૨૨
 એવું બાણીને બળ અવિનાશી રે, ટળે ચાર ખાણ ચોરાશી રે. ૨૩
 બળ પ્રીતમ ભાવ કરીને રે, આવો અવસર નાવે પ્રીતે રે. ૨૪

ચેતવણી ૬ ફી-હરિ ભજવાવિધે-મોતીદામછંદ

હવે હરી ભજતાં રખે જીવ હારે, નહિ દેહ મુનશા મળે વારે વારે;
 વિષયને સવાદે વળગતો ફરે છે, શાને માનવી મોહ મિથ્યા ધરે છે.
 જોઈ લે તપાસી નથી કાઈ કેનું, કરે છે કપાડાં થશે દુઃખ તેનું;
 મળ્યાં સ્વારથી સા કો સુતનારી, બળે ભાવસું કૃષ્ણ આનંદકારી.
 જોતાંમાં ગયા માનવી મર્ણુ વાટે, નથી ચેતતો મૂઠ તે કાણુ માટે;
 ધનધામધરણીત્રીયાકાળ પ્રાણી, ભમે જીવ સંસારમાં ચક્ર ધાણી;
 કરે કલ્પના શ્રમણા ચિત્તભારી, બળે ભાવસું કૃષ્ણ આનંદકારી.
 ગયા રંકરાજ મોટા ચક્રવર્તી, જનીઆણુફરતી જહાંલગીધરતી;
 ગયું બાળ જોખન તે તન તારું, નથી મૂકતો મૂરખા લોક લારું;
 ગયો ખાપનો ખાપજોને વિચારિ, બળે ભાવસું કૃષ્ણ આનંદકારી.
 બણો જગતના જીવની પ્રીત જુઠી, નથી દેખતો દુર્મતિઆખકુટી;
 વાળીતાંતતારે સહરોગણુજ્યો, ચાંચો કણુકાચો ચઢ્યો સર્વ સુજ્યો.
 સદા સદ્ગુરુ સંતકહેછે પોકારી, બળે ભાવસું કૃષ્ણ આનંદકારી;
 પડ્યો પામરાખાડમાં શીદપાછો, ગ્રહો રામના નામનો દ્રવ્યસાચો;
 ખોટા ખેલમાં શું રહ્યો છું ગુઆઈ, નથી હાથ આવે એવું કાંઈ ભાઈ;
 કર્યું કારમું મોહમાટે મોરારી, બળે ભાવસું કૃષ્ણ આનંદકારી.
 વળગી જીવને એક નારી નહારી, જોડ્યો જીસરે નાથધાલીકરારી;
 કર્યો કામરૂ દેશનો ખેલ ખાળા, ઘાલ્યા કંઠમાં કામના દૃઢ ગાળા;
 છુટે ઢઈ પેરે કરીને સંસારી, બળે ભાવસું કૃષ્ણ આનંદકારી.
 રચી વિશ્વવાડી વિચિત્રપ્રકારે, વેડયાં કાયાં પાકાં સહ એકીવારે;
 જ્ઞાનો હર્ષધરીએ કાનો શોક કીજ, ગયાઈ ઈકકાટી કાનું નામલીજ,

રાખોરદિયામાં હરી એકધારી, લાજે લાવસું કૃષ્ણ આનંદકારી.
જના નામથી લવનું કષ્ટભાગે, તથે તાપની આંચ એકે ન લાગે;
તથા ધોર સંસાર તેમહાપાપી, હરિનામ ખડગેનાખી જળ કાપી.
આવ્યા શણું લીધા અનેકઉગારી, લાજે લાવસું કૃષ્ણ આનંદકારી;
કે'તાંજીભ થાકીસુણીકાન કુટયા, દેદેનાવ્યું જ્ઞાનતેના રામરૂઠયા.
વૃથા વાતમાં તુરંખે દીન ખોતો, ગયો દાવ નાવે પછી રેશે રેતો;
પ્રભુલજતેને પ્રીતમ બલીહારી, લાજે લાવસું કૃષ્ણ આનંદકારી.

ચેતવણી ૭ મી-મોતીદામ છંદ

માયામોહની તેનથીકાઠનીદાસી, અંતેવીખ પાશેદેશેકંઠ ફાંસી;
નાંખે નીરમાં ગુલકાંટા કરીને, બ્રખેલાવે તે મીન જાયે મરીને;
પાળે પશુને ખાટકી જહ રીતે, સેવો સદ્ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.
મુકાં અસ્થિતે જ્ઞાનખે ચે હજારે, લડેઆથડે જયમુકી ખિચારાં;
ત્રિયાહેમજીમીઅર્થેજીવકરતા, હણેમાંહોમાંહીદીજકંઈકમરતા;
ધરે જન્મને મર્ણુ તે નીત્ય નીત્યે, સેવો સદ્ગુરુશ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.
પડયોજીવજંજળમાં એધજણી, હાથેહેડમાંહી પેઠાહર્ષ આણી;
ત્રિયાતાંસ કંઠેપગે જાળ ગેડી, ભરે ભાસકી જાણજ મેહેલમેડી;
દમે ધર્મફૂતો વેળા વિપરીતે, સેવો સદ્ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.
કર્ચું સાચું જીવું ભર્ચું પેટપાપે, જવું કર્મકીધું એવું ફળ આપે;
જવું વાવ્યું એવુંઉચ્યુંખેતીમાંહી, ઉછેર્યાકંટાળા ફળેઅંબ કાંહી;
શુભાશુભ આવી મળે સૌ અંતે, સેવો સદ્ગુરુશ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.
આશા વૃણ્યા ને ઇરખ્યાલોભલેહેરી, વસેએકઠાંપંડમાં પંચ વેરી;
દગો દીન રાત કરે રહી પાસે, ગહે કશ કાળ ત્યારે જીવ જશે;
ભરોસે ઠાને નર રહે છે નચિતે, સેવો સદ્ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.
વિષયવાસના દાસનો દાસ કીધો, ધર્ચું નામનારીતહાંજન્મલીધો;
ટળે આપદા જે જપી જપ જાણે, પ્રોછે પામશે વેદશાસ્ત્રો વખાણે;
નહિ નીપજ સાર અવતાર વીતે, સેવો સદ્ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.
છેદતો દેહ મનુષ્યતણો પ્રેમે પામે, જીવે જે વિચારીમહાકષ્ટ વામે;
સાણુ એક માંહીમળે નાથ ગરવો, ભળેશ્રદ્ધમાં તો ટળે જન્મ ધરવો;
પ્રીતમના પ્રભુને લાજે પ્રેમે પ્રીતે, સેવો સદ્ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.

ચૈતવણી ૮ મી

- ઠહેતાં સુણતાં કહી દિન વીસા, તોયે ન સમજ્યું મન;
ઠાટિક ખલા ખવી ગયા પણ, હજી હું પેહેલો દીન. ૧
- કાગલવા પ્રયત્ન રચીતી, ચઢી સહસ્ર જોગન;
તે દાદાનો જીવ લમે છે, રમે રમાડે મન. ૨
- ખડુ હરામી કુટીલ કામી, માયા મોહ નવ ત્યાગે;
અનેક શાણપતી મુવા પણ, મુનો પાન ન લાગે. ૩
- મલીન માતૃ દોદસ ધાતૃ, જોહેવું ઢોર હરાયું;
અનેક પેરના ભોગ ભોગવ્યા, પણ ભૂખ્યું ન ધરાયું. ૪
- મુખને કાજ કરે કલપના, દીન થઈ આરાધે;
અગનીમાં જમ દે આહુતિ, તેમ તેમ જવાળા વાધે. ૫
- ઈંદ્રિયો જઈ આસન બેઠું, અનંત અમૃત પીધું;
તોયે જાતમના ધરમાં પેસી, મોટું લાંછન લીધું. ૬
- ખલા સકલ સૃષ્ટિના કરતા, જણે સરજ્યો આ સંસાર;
સરસ્વતી સાથે મોહ થયો, ને દેહ તજ્યો તે વાર. ૭
- ભવાંનીએ બીલડીને રૂપે, શંકરને છલ પાડયા;
મન માયાતું કારણ મોહું, કહીને નાચ નચાડયા. ૮
- એકલશૃંગી વનમાં રહેતો, જન્મ તણો તે જોગી;
તેહેને નાર નગરમાં લાપી, ભલો વિયોગી લોગી. ૯
- ભરતખંડનો ભૂપ ભરતજી, મૃગ સાથે મન વાધ્યું;
જપ તપ સાધન કહીં ગયું, માયામાં ગોયું ખાધું. ૧૦
- મૌન પતંગ મૃગ કેસરી, કુંજર મધુકર કુટાયા;
પ્રગટ પંચને વશ પડીયા, તે વસ્તીમાં લૂંટાયા. ૧૧
- મનનો દોષ વિશ્વાસ ન કરશે, મન તે છે માહા ભૂંડું;
બળે જળે ને દૂરી ઉપજે, એતું પ્રાકૃમ ઉંડું. ૧૨
- હરિની માયા મહા જોરાવર, જોરે નવ જીતાયે;
માયાપતિ મહારાજને જો, સેવે તો સખ થાયે. ૧૩
- મન ચૈતનમાં લીન કરીને, ચીત ચૈતનમાં સમાવે;
નીરાલસ થઈ રહે નીરંતર, ગર્ભવાસમાં ના આવે. ૧૪
- એવી નિરમલ ભક્તી હરીની, લાગ્ય હોય તેને ભાવે;
કહે પ્રીતમ તે પામે પરમપદ, ભવસંકટમાં ના આવે. ૧૫

ચેતવણી ૯

- સમજ મન શીખામણ કહું છું, ગુણનાં વેણ ગહેવાને;
ક્યાં કરમ ભોગવવાં પડશે, સુખ દુઃખ સર્વે સહેવાને. ૧
- કુટુંબકબિલો કાંમ નહિ આવે, સર્ગાસહોદર કહેવાને;
આજકાલ દિન પાંચ સાતમાં, સરવે વાટે વહેવાને. ૨
- મરનારાં ને શીદ રડો છો, રડનારાં નથી રેવાનાં;
તોપ આગલ તૂંમડાં તે, સરવે હડી જવાનાં. ૩
- હુતા નોહોતા થઈ ગયા તે, રાજ રાવણ જેવાને;
કહીં ગરતમાં ગરક થયા તે, નરહ્યા ઉત્તર દેવાને. ૪
- તત્પર થઈને જે તપાસી, સહી કાર્ય સમરણ સેવાને;
આ અવસરમાં ઝોલખ્ય હરીને, માંદુય મહારસ મેવાને. ૫
- ભાવ કરીને હરિને ભજીયે, આનંદરૂપી એવાને;
પ્રીતમના સાંમીને સમરો, જે ઈચ્છો સુખ લેવાને. ૬

ચેતવણી ૧૦

- અવસર વીત્યો અરથ સરે નહિ, મુરખ મન પરતાયે રે;
હાથ ધસે ને શીશ હલાવે, ઢાઢો તેણે શું થાયે રે. ૧
- સરોવર ફાટ્યું નીર ગયું પછી, પ્રાણી પાળ બંધાવે રે;
આંખ્યો આગલ ધર લાગેને, કુમતિ કૂપ ખૂણાવેરે. ૨
- ખેતર હરાયાં ખાઇ ગયાંને, વળતી વાડય કરાવે રે,
ચીત ભેળી ને રદ્યો નહિ, ક્યાં થકી ઢાઠાર ભરાવે રે. ૩
- સાચાસંગ વિના લૂંટાયો, વળતી ગરથ ગણાવે રે;
મૂવા પછી છે માલ ધણો પણ, ઢાડી કાંમ ન આવે રે. ૪
- ધન છતાં પણ ધરમ ન કીધું, તે પાપી પરતાણો રે;
જેબનમાં નહિ બળ્યા હરીને, ફેગટ ફાંફાં જાણો રે. ૫
- જ જ કરશે તે ભોગવશે, ભવસાગરમાં ભમશે રે;
બંદીતું બી વાવીને ભાઇ, કમોદ ક્યાંથી જમશે રે. ૬
- વીખને વેલે અમૃતનું કૂલ, કદિ થયું છે જાંદુયું રે;
પરને પીડા ઉપજવીને, ઢાણે વૈકુંઠ માંદુયું રે. ૭
- માયા મોહ મદીરા પીને, કરમ ક્યાં બહુ ભાતી રે;
અંતરમે ભોગવવાં પડશે, કાલ રૂંધસે છાતી રે. ૮

સમજીને શીખાંમણ સરવે, કટકને નહિ કહેવું રે;
અજ્ઞાની અભિમાની આગળ, મૌન રહીને રહેવું રે. ૯
સલીલ જનને શીખ ન લાગે, વાંઝ પયોધર જવા રે;
દીકામાં તો અતી રૂપાળા, નહિ લેવાને દેવા રે. ૧૦
એક કહીએ તો આઠ અડાવે, અંત્યે રહીએ હારી રે;
પાંદે કુંભ ચઢે નહિ કાંના, જોજો જુક્ત વિચારી રે. ૧૧
હરી માયા બલ જોધ વિચારી, તાતા શીળા ન થયે રે;
કહે પ્રીતમ ચેતી લે ચીતમાં, રામ રંગમાં રહીએ રે. ૧૨

ચેતવણી ૧૧

શીખે જોખે ગાય સાંભળે, ધારણ ધરે શરીર રે;
શબ્દ સ્વરૂપી નૌકા તેણે, તરીને આવે તીરે રે. ૧
હરીનામનો મહોમા મોટો, મોટો જન તે જાણે રે;
અધમ જીવ અભિમાની પ્રાણી, પ્રભુશું પ્રીત ન આણે રે. ૨
શારદ નારદ વ્યાસ વિરંચી, નેતી નિગમ વખાણે રે;
સનકાદિક શુકદેવ સરીખા, પ્રેમ મહારસ માણે રે. ૩
ધ્રુવ અમરીષ પ્રહ્લાદ વિષ્ણુસાથ, ચંદ્રહાસ અતી શૂર રે;
જોગેશ્વર જહુ ભૂષ જનકજી, ઉદ્ધવને અકરૂર રે. ૪
એહેવા ભક્ત અનંત કોઠ છે, પ્રીત્ય હરીશું જની રે;
કાલ જલ વીકરાલ વિષનથી, રક્ષા કીધી તેહેની રે. ૫
અમરીષ રાજ ભક્ત હરીના, દુરવાસાયે દુઃખ દીધું રે;
ચક્ર સુદરશન પૂઠે લાગ્યું, જોવા સરખું કીધું રે. ૬
સનકાદિક સાધુ સમદરશી, તેહેને શેકી રાખ્યા રે;
વૈકુંઠમાંથી વાર ન લાગી, તર્ક કાઢી નાખ્યા રે. ૭
પ્રતીહારને પ્રભુજીએ કહી, શ્રીમુખ વાત વિચારી રે;
હરીજન દુષ્ટાનું પ્રલ પાંખ્યા, અધમ મૂઠ અહંકારી રે. ૮
જોવો જીવતો નખ ઉતારે, તે સાલે જમ તનમાં રે;
સાધુ સંતાપે દુઃખ લાગે, એહેવું મારા મનમાં રે. ૯
એક રતી અભિમાન ન જોડે, અંતરજાંમી હરિને રે;
રાવણ રાજ રણમાં રોષો, રાંચે રોષ ધરીને રે. ૧૦
પ્રહ્લાદને પીડા ઉપજવી, હરણાકસ્યપ હાથે રે;

નરસિંધરૂપ ધરીને નાથે, પટકયો ભોમી સાથે રે.	૧૧
પાંડવ પ્રભુના દાસ નિરંતર, કૌરવ પીડતા પાપી રે;	
સો ભઘયો સાથે સંધાર્યા, અર્જુનને બલ આપી રે.	૧૨
મેહેતાને મંડલીઠે દુહ્યા, મીરાંબાધને રાણે રે;	
ગયું રાજને થયા રઝળતા, ઠ્યા નહિ ઠેકાણે રે.	૧૩
એવિ સાખ્ય અનેક બતાવું, દેહેતાં પાર ન આવે રે;	
જાત ભાત હરિ દેહેની ન જીવે, ભજન કરે તે ભાવે રે.	૧૪
સવરી ગીધ કીયું કુલ મોહું, કીયું વિદૂરને ધન રે;	
કુબ્જ તે દેધ રૂપ સીરામણ્ય, મોહું હરીનું મન રે.	૧૫
કુંજર તે કીયો વિદ્યાવાન, અજમેલ કીયો આચારી;	
કીયો તે ગુણ ગુણકામાં હુતો, સૂવા પઢાવત તારી.	૧૬
કીયું તે તપ વૃજ જીવતી માંહી, વશ કીધા વનમાળી રે;	
ભક્તી ભૂદરને છે પ્યારી, રીઝે નહિ તે ટાળી રે.	૧૭
હરિજન હરિના પરમ સનેહી, લાલતણું સુખ લેશે રે;	
નિંદા કરશે નર કબુદ્ધિ, હાથ ધસંતા રહેશે રે.	૧૮
એવું જાણી ઉરમાં આણી, ભજન કરી લ્યો ભાધ રે;	
પ્રીતમનો પ્રભુ પ્રેમસનેહી, ભક્તવત્સલ સુખદાધ રે.	૧૯

૭-મક્તનામાવળી

જ ગુરુદેવ દયાનિધી સ્વામી, સકળ લોકકો આંતરજામી;
 ભક્ત ભાઈજી સદ્ગુરુ દેવા, તનમન લાયક કરું નીજ સેવા.
 ભક્ત અનેક લયે હે આગે, જકે નામ લીએ અથ ભાગે;
 સોળ પાર્ષદ સેવક સાચે, શ્રીપત સંગ સદા રંગ રાચે.
 કમળા ગરુડ પવનસુતદાસા, હરિકે ચરણ કમળકી આશા;
 સનકાદિકે નારદ શિવ બ્રહ્મા, શારદ શેષ લહે હરિ મહિમા.
 ગણપતિ સુરપતિ સૂરજ ચંદા, અગમ નિગમ સમરે ગોવિંદા;
 નીર સમિર ભોમી આકાશા, અગ્નિ આદિ સકળ હરિદાસા.
 વ્યાસ વાલમિક શુક પારાશર, સનક જનક જદુ નવ જોગેશ્વર;
 અમરિષ પ્રહલાદ વિષ્ણુજન, સવરી ગિધ અગસ્ત સુતિજ્ઞણ.
 ગયંદ મયંદ અંગદ નળ નીલા, જંબુવાન સુગ્રીવ સુશીલા;

નંદ આઘ પ્રજાસક્ત સમાજ, મોરધ્વજ તામ્રધ્વજ રાજ.
 વિદુર સુદામા પાંડવ દાસા, ઉદ્ધવ અકુર નિકટ નિવાસા;
 ચંદ્રદાસ બળી બિંમ્બ જ દેવા, રંતિદેવ અલર્ક હરિસેવા.
 રામાનુજ નિમાદિત આચારજ, વિષ્ણુ શાંભ અરુ મધ્વાચારજ;
 કળિમાં ભગ્ને નામદેવ કપીરા, રાહીદાસ પીપા મતિધીરા;
 રંકા બંકા સેના નાઇ, ઠેવળ કુખા ને મીરાંબાઇ;
 સજનો દવા દેવાકરદાસ, રસીક મોરાર અતિ પ્રેમપ્રકાશ.
 કૃષ્ણદાસ અન્નાનંદ સુરસાગર, સૂર કિશોર અરુ નરસિંહનાગર
 સુરશ્યામ પ્રેમાનંદદાસા, શ્રીધર માધો પ્રેમ વિહારા.
 નંદદાસ ચત્રુભૂજ ચિતરવામિ, વલ્લભ વિઠ્ઠલ અંતરજેમી;
 શ્રીહરિ વિસત્પા સચુનદાસા, રૂપ સનાતન કુંજ નિવાસા.
 કૃષ્ણ ચૈતન નિત્યાનંદ જોહિ, પ્રેમપુંજ પ્રગટ કરિ દેહિ;
 રત્ના વિતિ કર્મેતિ કર્મા, ગણેશ દેશલ પદ્મપા પરમા.
 મેનાવતી સુનીતિ મદાલશા રાની, જન્મી મીરાંબાઇ સુખદાની
 દેવહુતિ આહુતિ અનસૂયા, અનુપા જગપત્રી જયંતિ શતરૂપા
 મેરુ દેવિ અદીતિ રેણુકા કૌશલ્યા, રાત્રવતિદેવકિજસોદાઅહલ્યા
 કુંતા દ્રુપદિ મંદોદરી તારા, પ્રભાવતિ સૌમિત્રા બલિદારા.
 ગૌતમ ગર્ગ શતાનંદ અત્રી, વામદેવ વસિષ્ઠ જ્યાબાલી મિત્રિ;
 યાજ્ઞવલ્કય બારદ્વાજ હુસંડિ, હર અંત હરિમક્તી અખંડી.
 ભાગીરથ રુદ્રમાંગદ રાઇ, વિજેનંદ વિશ્વ સુખદાઇ;
 જમ્બુ શાંભશ્રિષ્ઠ ત્રીલોચન, પ્રેમનિધિ પરિક્ષિત દુઃખમોચન.
 સુનિદેવ દેવલ મુચંદા, બરથરી ગોપીચંદ બાજંદા;
 અત્રિઠિલ નાભા જન તુલસી, રામપ્રસાદ ભક્તિ હિગ્મે હુલસી.
 ઠાકારદાસ બજન અનુરાગી, નારણદાસ પુરણ બડભાગી;
 જુગલદાસ ભૂત ગંગા માઇ, સખી ભગવાન સદા સુખદાઇ.
 ધર્મદાસ અરુ સાધુરામ, નંદલાલ સમરે નિજનામ;
 સીતલદાસ આત્મારામા, સેવાદાસ સદા સુખધામા.
 પ્રેમદાસ નંદરામ હરિદાસા, જનમોરાર મંગલ પદવાસા;
 રણછોડ ભક્તિ દ્વારકાદાસા, રામકૃષ્ણરસ પ્રેમ પ્રકાશા.
 પ્રિયાદાસ જશવંત જન જ્ઞાની, અખો ગોપાલખૂટો બ્રહ્મધાની;
 નિપટ નિરંજન રવજળદાહુ, સુંદર કાલુ કેશો અનાહુ.

અમૃતરાયે અનુભવનંદા, મલુક મોરાર તુલસી ગોવિંદા;
 બોપદેવ બાલણ ત્વેત, શામ સદાધર એકનાથ સચેત.
 વસનદાસ ધનરામ સુખના, ભક્ત ભવાન પ્રજનાથ કલ્યાણા;
 આનંદરામ અરુ બાલકદાસ, રત્ન ભક્ત રાજે રવિદાસ.
 પ્રભુરામ ગોવિંદ ભદ્ર ઈચ્છા, તજી અસાર સારપદ પ્રીછા;
 દમનદાસ રામજી રંગી, કૃષ્ણદાસ જી કૃષ્ણ સુગંધી.
 ચાર સંપ્રદાય બાવન દ્વારા, હરિ લીલાદે બળુનહારા;
 પ્રીતમ પ્રેમ પાઠકે અર્થે, ભક્તનામાવળી ગાઇ અર્થે.
 વસુધા કાગળ સાગર સાર્થ, લખે શારદા ગનપતરાઈ;
 કરે વિચાર સત કલ્પ પરજંતા, સંત સુજશ પાવે નહિ અંતા.
 પ્રીતમ મંદમતિ વરણે કૈસે, સાગર છીપે ઉલેચે જૈસે.

૮-નામમહિમા

દુહા-રામનામ અમુલ્ય રતન, જતન કરે જે દોષ;
 સુખી રહે સંસારમાં, દીન દુઃખી નવ હોય. ૧
 રામ નામ શંકર જપે, ચતુરાનન અહિરાજ;
 રામ નામ સમરે સદા, સદ્ગુરુ સંતસમાજ. ૨
 જંદ માતીદામ

એવું હરિનામ ઉચારે જહ, સદા સુખસાગર ઝીલે તેહ;
 મીઠું હરિનામ સુધાથી સાર, જપે તેનાં જપે દોષી વિકાર.
 જો અધકારમાં આદિત્ય લાસે, એવું કળીકાળમાં નામ પ્રકાશે;
 ચિંતામણી નામ સુરતર કહાવે, સેવે તેના તાપ અનેક સમાવે.
 વિષયવ્યાજકાળની જવાળ ન લાગે, જનું નામલેતાં મહાઅધ લાગે.
 નામ આધારે રહું ત્રીલોક, જપે જીવ તેના ટળે સદુ શોક;
 ભારે ભવરોગ નિવારણ નામ, નાઠાને નિવાસતણો વિશ્રામ.
 ભાગ્યનો ભીડ નોધારા આધાર, એવું હરિનામ શિરોમણી સાર;
 સંસાર સમુદ્ર તર્યાનું પોત, એવું હરિનામ અખંડ ઉદ્યોત.
 જનું નામ શીતળ ચંદન છાંધ, પ્રાણી પરિતાપ ન પામે કાંધ;
 એવું હરિનામ આનંદ સ્વરૂપ, મટાડે અમંગળ મંગળ રૂપ.
 અંતસમે નામ ઉચારે જહ, નિશ્ચે મન દુઃખ ન પામે તેહ;

પીત્રી દેવ ગ્રહ ન પીડે કાય, જને હરિ નામ રૂદેમાં હોય.
 નામમહિમા કહો નવ જાય, જને વેદશાસ્ત્ર નિરંતર ગાય;
 ગૌકાઠી આપે ગંગામાં દાન, નાવે ગોવિંદના નામસમાન.
 કરે જળ સુરસરી તીરે હજાર, નાવે હરિનામ સમાન લગાર;
 ખણાવે વાપી કૃપ તડાગ, નાવે હરિનામને સહસ્રમે ભાગ.
 આપે ભૂમી હેમ કન્યાનાં દાન, ન આવે ગોવિંદના નામ સમાન;
 કરે તપ તીરથ વ્રત અનેક, નાવે હરિ નામને તુલ્યે રેખ.
 એવો હરિ નામમહિમા અપાર, જાણે મોટા મુનિ જ જાણુનહાર;
 અધમ ઉદ્ધારણુ નિર્મળ નામ, પતીતોને આપે અવિચળ ધામ.
 અજમેળ નામયકીતર્યો પાપી, જાણે સર્વ જ કતમહા મુક્તિ આપી;
 પીડાયો ગજરાજ પોઠાર્યો નામ, ટાળ્યું તેનું સંકટ સુંદરશામ.
 જાણે અજાણે ઉચ્ચારણુ દીધું, તેનું જમદૂતે નામ ન લીધું;
 દીનકરનંદ કહે પણ ખાકી, રખે હરિનામ લેતાં જોત ઝાંખી.
 ગુણુકાના અવશુણુ સામું ન જોયું, તેને ધર્મરાયે પાનીયું ઘોયું;
 પ્રહ્લાદ પ્રેમે લીધું હરિનામ, હિરણ્યકશ્યપનો ફેડયો ઠામ.
 ધ્રુવજી આકાશે જપે નિરધાર, મધ્ય લોક માંહી જપે ત્રિપુરાર;
 પાતાળે નામ જપે નિત્ય શેષ, ભૂમીતણો ભાર ન લાગે લેશ.
 પીંડ પ્રહ્લાડે રહ્યો રણુકાર, નામે કરી શોભ્યો સહ સંસાર;
 હરિશુર રાધા ગોવિંદ નામ, નારાયણુ કૃશ્ણ સીતારામ.
 જનાં નામરૂપ અનંત અપાર, જના ગુણુ પાવન પરમ ઉદાર;
 જનાં ચરણાંબુજ કેરૂં નીર, ધરે શીર શંકર મહામુનિ ધીર.
 એવું ચરણામૃત પીએ જ પ્રાણી, વસે વૈકુંઠ અલયપદ જાણી;
 સુધાદિક ચંદન તુલસી સાર, શાળીગ્રામ શંખ ને ચક્ર ઉદાર.
 ધંટાનાદ ત્રાંખા પાત્ર શુભ સાર, એવું ચરણામૃત અષ્ટપ્રકાર;
 પીએ દૃઢે હોય પ્રકાશ અપાર, મહિમા જાણે ઉમા ત્રિપુરાર.
 જાણે ભક્ત ઉદ્ધવ પ્રહ્લાદુમાર, જપે નામ નરસૈયો વારંવાર;
 જને ચારુચિન્હશોભે અંગ છાપ, તેને કોઈ કાળે ન પરસે પાપ.
 માળા મુદ્રા ખન્ને ધરે નર જહ, કરે સર્વ જીવન પવિત્રજ તેહ;
 ધરે જ દ્વાદશ તિલક વિશાળ, તેને ભાવે ભેટ ભક્ત પ્રતિપાળ.
 હેતે હરિ મંદિર ચાલી જ જાય, તેને શત યજ્ઞતણું કૃણ થાય,
 હેતે હરિમંદિર કરે સુધારે, તેનાં હરિ ઠાટિક વિધન નિવારે.

હેતે હરિ મંદિર કરે જ દીપ, તે તો વાસ પામે સદાય સમીપ;
 કરે હરિ મંદિરમાં કીરતન, તેને બ્રહ્માદીક કહે ધન્ય ધન્ય.
 કથા કરે હરિમંદિરમોઝાર, પામે શત ઈંદ્રતણું સુખ સાર;
 હેતે હરિમંદિર કરે જ ચિત્ર, તે તો નર પામે વિભૂતિ વિચિત્ર.
 હેતે હરિદ્વારે કરે દંડવત્, તેનો અવતાર કહીએ કૃતકૃત્ય;
 હરી અર્થે કરે બગીચા ખાગ, વસે હરિચરણે કરી અનુરાગ.
 પ્રસાદ લઈ પુષ્પ ચઢાવે જ શીશ, તે તો ત્રિલોક તણો હોય ઈશ;
 પ્રજાતે પામે હરિ દરશન, તેને હોય દેવ સમસ્ત પ્રસન્ન.
 મધ્યાને માધવ દરશન થાય, તેનાં બહુ જન્મ તણાં દુઃખ બચા;
 સંધ્યા સમે દરશન પામેજહ, સેજ સંસાર તરે નર તેહ.
 ભાવે કરી પૂજે જ ભગવત ઢાસ, તે તો સદા પામે હરીપુર વાસ;
 એવું મહા દુર્લભ સુંદર નામ, બજે તેને બેસે નહી કાંઈ ઢામ.
 મૂઠ નર નીચને શું દઈએ ગાળ, પ્રભુ તજી કરે જ આળ પપાળ;
 પ્રીતમ પ્રેમે નામ જપો શ્રીરંગ, ધરી નિત્ય નેહ કરો સત્સંગ.
 દુહો—સત્સંગે સુખ ઉપજે, ભજનાનંદ આનંદ;
 સેહેજે સેહેજે સૌ ટળે, મોહ માયાના ફંદ. ૧
 કળીકવળ કીર્તન કથા, પુન્ય સજન હરિનામ;
 ગુરુ ઇશ્વરની ઉપાસના, એ ઠરવાનો ઠામ. ૨

૧—સુહતાલો કાલ અથવા પ્રેમપ્રકાશ

કાહરો

પુરુષોત્તમ પરમાત્મા, પૂર્ણાનંદ પરિબ્રહ્મ;
 સાક્ષીવત્ સૌમાં રહ્યા, એહો નહિ ગુણ કર્મ. ૧
 દેહ અસત દુઃખરૂપ જડ, ઉપજવો આનંદ;
 બહુ પેરે લીલા કરો, ગોપીવર ગોવિંદ. ૨
 ગોપીદામ છંદ

ગોપીવર ગોવિંદ નામ તમારું, તેણે લોપાઈ રહ્યું મન મારું;
 હવે હરિ હું આવ્યો શણું તમારી, સાંભળો સ્વામી અરજ અમારી.
 હરિજન સૌ વિપ્ર ને ગાય, જ્યારે તે પૃથ્વી વિષે પીડાય;
 ત્યારે તમે સહેવાતું નહિ રયામ, કાણુમાં ફેડતા કુદનો ઠામ.

વે હરિ કાને દીધા કમ હાથ, કામળતા ક્યાં રેંગઈ જડનાથ;
 દિયામાં રાજ અડી કાંઈ રીસ, નથી કમ સામું જોતા જુગદીશ.
 હાલા વાં વાણે કળીનો કાંપ, નિર્દેયતા નાથ ઘણું મનમાંય;
 વે કાંઈ જોર લાગ્યું જડવીર, થયા હશે વૃક્ષ ન ચાલ્યું શરીર.
 ૧૧વી કાંઈ ઉંધ અધોર અપાર, સૂતા ગઈ સાગરમધ્યે મોરાર;
 દિનો સાંભળતા નથી શોર, કળીજુગે આવી કર્યું બહુ જોર,
 ડાચો પાર વિનાનો સંસાર, નથી કાંઈ બીજો બોલણહાર;
 દિમાં ન કાંઈ તમારો સ્નેહી; રહ્યા છે આવડું આજસ લેધ.
 રિગુણ ગાતાં જ્યારે દુઃખ દેશે, ત્યારે કાણ નામ તમારું લેશે;
 પાચો ધરમ થયો અનરથ, જગો જગો સ્વામી હવે સામરથ.
 મેરા થઈને રહ્યા શું નાથ, એમાં શું આવે તમારે હાથ;
 ક્ષિમાં વ્યાપી રહ્યો છે કલેશ, કરે ઘણું પાપ આવી પ્રવેશ.
 જાતનું જાતન કરે જીવન, રચતાં પડશે પાછું પ્રેતન;
 જી વિકરાળ કરે છે ક્રોધ, લાંઠીઆ લુંડ માણે છે મોજ.
 શું ઘણું સંકટ પામ્યા સાધ, તેનો તમે શો દીઠો અપરાધ;
 વિદે ગરીબ તણા હણનાર, દીસો દુઃખ દુર્જાને દેનાર.
 ત્યારા દ્રુમ તણો શો દોષ, કાપ્યાં ડાળ મૂળ કરીને રાધ;
 શું પાપ કશું જડવીર, ન પામે ધાસ દાણો ને નીર.
 રે વણ ખૂટયે સ્ત્રી ને બાળ, અનીતિ એવી કરે છે કાળ;
 રમાઈ પુન્ય ગયું પરદેશ, દયા કાંઈ દીસે નહિ લવલેશ.
 જ અપરાધી થયા ઘણું ચોર, લૂંટાયા લોક પ્રભુ અહુચોર;
 હિ કાંઈ રક્ષાનો કરનાર, થયા ધન ત્રિયા તણા હણનાર.
 ત્રી થઈ વાળવા લાગ્યા ગાય, તેને તો મ્નેછ મૂકવા બધ;
 તમ મધ્યમ કરે છે કામ, બેઠાં કળી ચાણાં ઠામો ઠામ.
 ગાડીને આંખ જુઓ જુગદીશ, રાખો નિજ ધર્મ તમારો ઇશ.
 શુ ખર્ચ નોધારાના આધાર, અશર્ણાશર્ણ તમે છો મોરાર;
 રે હરિ લાજ તમારે હાથ, જને નહિ કાંઈ તેને તમે નાથ.
 ચાળીએ જ્યારે કર્યો પોકાર, પ્રભુ ચીર પૂર્યાં ન લાગી વાર;
 યા સુણી આરત વાણી અવાજ, છોડાવ્યો ત્રુડ થકી ગજરાજ.
 યારે કાંઈ ઇંદ્રે કર્યો બહુ કાપ, આવ્યા ત્યારે ચર્ણ સૌ પ્રીતગોપ;
 ખ્યાં ગો ગોપીગોપ સમાજ, ધર્યો ગિરિરાજ તમે મહારાજ.

કરી એકઠી શત સોળ હજાર, નરકાસુર મારી મૂકાવી નાર;
 પીકાયો પ્રહ્લાદ પોતાનો દાસ, કયોઈ લક્ષ્મીવરે લાકડે વાસ.
 ધર્મ ત્યાં નાથ નરસિંહ રૂપ, હણ્યો હિરણ્યકસ દાનવ ભૂપ;
 દેવના દેવ કાળના કાળ, સદા છા સેવકના પ્રતિપાળ.
 મીરાંનું ઝેર પીધું જહુવીર, ભયું એક નાથતણે ધેર નીર;
 એવાં કાંઈ કારજ કાટિ હજાર, કહેતાં શેષ ન પાત્રે પાર.
 વિરંચી શંકર શારદા ગાય, વખાણે વેદ કળ્યો નવ જાય;
 એની કળ કુંચી ન જાણે કાય, એને સેવે તે એ જયો હોય..
 એનું મધુસૂદન એવું નામ, ચડ્યો મદ રેષ ન રાખે રામ;
 એની એક દૃષ્ટિમાં સૃષ્ટિ રામાય, મીચે પળ ત્યારે પ્રલે કહેવાય.
 એને કાંઈ પુન ને પાપ ન લાગે, ચતુરાધકાની ન ચાલે એ આગે;
 એને નહિ હરખ ને શોક લગાર, એને નહિ માયાનો મોહ સંસાર.
 એથી કાંઈ બીજો નહિ જળવંત, એથી કાંઈ મોટો નહિ શ્રીમંત;
 એથી કાંઈ નહિ જુગમાં દયાળ, એથી કાંઈ વાંકો નહિ વિકાળ.
 કામળ છે અતિ કુસુમ સમાન, વળથી વળ લલો લગવાન;
 તારા પ્રપંચ તણો નહિ પાર, તુંથી કાંઈ સાચો નહિ નિરધાર.
 તારા જીવાડયા વિના ન જીવાય, તારૂં જાણી પાયાવિના ન પાવાય;
 આપે જીવજંત અનંતને હાર, અનેક બ્રહ્માંડ તણે ધરનાર.
 કયું ક્ષીરસાગર મધ્ય મોરારી, શેષ ફેણ ઉપર સેજ સમારી;
 ધર્મો વરાહ જગત અવતાર, કપીલદેવ દતાત્રી સનતકુમાર.
 નારાયણ ધ્રુવ પૃથુ નિરધાર, ઋષભદેવ હયગ્રીવ હરિ અવતાર.
 મચ્છ કચ્છ નરસિંહ વામન, વિષ્ણુ, કૃશ્ણરામ કહિએ શ્રીકૃષ્ણ.
 હંસ મનવંતર ધનવંતર જહ, બુદ્ધ કલંકી ધરે નરદેહ;
 ભોમી રજમધ્યે ખિંકુ જે ગણાય, હરિ અવતાર કળ્યા નવ જાય.
 દીસે છે દૃષ્ટ પદારથ જહ, હરિને આધારે કર્ણ સહુ તેહ;
 તંબુરાના તારતણી ધેરે જોય, હરિનું બોલાવું બોલે સૌ કાય.
 દેહ દેવળમાંહે આત્મદેવ, કઈ તેની રમેહ ધરીને સેવ;
 પ્રીતની જાતળ પ્રેમનાં પ્રળ, ચિત્તનું ચંદન તુળસી અમૂલ્ય.
 કઈ ધ્યાન ધૂપ જ્ઞાનનો દીપ, ધરૂં લાવ ભોજન શ્યામ સમીપ;
 રમ્યું ધર વિશ્વ વૈરાટ વિચિત્ર, ચિતારા ચતુર ચિતારે ચિત્ર.
 ચાંલલો મેરુમાંડયો ધર મધ્યે, રવિશશિદીપક જેત પ્રસિદ્ધ;

સાચો વિશ્વાસ વહાલા તમ સાથે, માયાપર નાથ તમારો હાથ.
 ધરું છું એક તમારું ધ્યાન, નથી મનમાંય ભરૂંસો આન;
 પૂજે પદપંકજ શંકર શેષ, સેવે સનકાદિક શુદ્ધ સુરેશ.
 પદ નખ હીરાઢેરી હાર, નવરંગ નેપુરનો ઝમકાર;
 પિતાંબર કઠી કંદોરો સાર, ધર્માં કર કંકણ કુંડળ હાર.
 શશીમુખ સુંદર નેન ઉદાર, મણીમય મુગટની જોત અપાર;
 વિભુધણુ અંગ અનેક વિચિત્ર, શંખ ચક્ર ગદા પદ્મ સહસ્ર.
 નવધન નીલમણિ નવકુંજ, તનમેધ શ્યામ આનંદનો પુંજ;
 કરે નિત્ય પ્રીતમને ઉરે વાસ, નથી કાંઈ બીજી અમારે આશ.
 કરું ગુરુ સંતતણી સેવ કાંઈ, કાંઈ જન જીવે હરિરસ ગાઈ;
 તેના દાસતણે છું દાસ, પ્રેમીના પાવ તજેની ધાસ.
 ચરણની રેણું ચઢાવું શીશ, જોડી બે પાણુ જાયું જુગદીશ;
 સંવત અઢાર સડતાળો સાર, બાદ્રપદ ચતુરદશી બુધવાર.
 સ્વામી જનરાય સંદેસર વાસ, કહે જન પ્રીતમ પ્રેમપ્રકાશ;
 શીખે ગાય સાંભળે આણી રનેહ, રહેજે પ્રાણી પામેપરમ પદ તેહ.

ભર્યાજળ ગોળા સાગર સાત, કરે છંટકાવ વાયુ વરસાદ,
 બિછાનું ભોમીતણું શુભ સાર, ચંદરવો તાણ્યો ગગનાકાર;
 રાજ લક્ષ્મીવર શ્રી રણછોડ, કચેરી ભક્ત અનંત કરોડ.
 ખંદીજનવેદ સદા જશ ગાય, રિદ્ધિ સિદ્ધિ પ્રેમે પલોટ પાય;
 દક્ષતર લખે ગણપતિ રાય, રવિસુત નિત્ય નિમેડે ન્યાય.
 કિંકરી ગાયા કરે અંતરાય, ધણી લગી જીવે નવ જવાય;
 પ્રાણી દોષ કરવા પામે નહિ દાદ, પ્રભુ લગી પહોંચે નહિ દરિયાદ.
 અમારી અરજ સુણાવોને કાય, જતો આવતો જ હરિકને હોય;
 માતા લક્ષ્મીજી યાચો મહેરબાન, દાસની અરજ સુણાવોને કાન.
 સ્વામીને સંભળાવો જઈ વાત, કૃપા કરી સામું જીવો જીગતાત;
 તમારી માયા નડે છે નાથ, પીડાયો પ્રાણી તણો સૌ સાથ.
 નથી દોષને પહોંચવા દેતી ઠેઠ, વાટે વળગાડી ચડાવે વેઠ;
 વાવમાં ભભાવે ખારોખાર, નથી દોષ એને દંડ દેનાર.
 તમારે નામે રહે દોષ દૂર, બાકી સૌ ચાવીને કીધા ચૂર;
 આવી પડ્યો મહા મોટો કળીકાળ, કરો પ્રભુ પ્રજાતણી પ્રતિપાળ.
 પૃથ્વીપર વાધ્યું પાપ પરિશ્રવ, વરતાયો મહા મોટો અધર્મ;
 નથી દોષ માનતું માતપિતાય, નથી દોષ માનતું ગુરુ ને ગાય.
 નથી દોષ માનતું શાસ્ત્ર પુરાણ, નથી માનતું દોષ દોષની આણ;
 નથી દોષ માનતું તીરથ વ્રત, નથી દોષ માનતું કૃત અકૃત.
 નથી દોષ માનતું જજ ને જગ, નથી દોષ માનતું જોગ વૈરાગ;
 નથી દોષ માનતું તુળસીવન, નથી માનતું વિપ્ર હરીજન.
 નથી દોષ માનતું આત્મારામ, નથી દોષ લેતું તમારું નામ;
 પાપે કરી પીડાયો સંસાર, નથી ગણતું દોષ દોષ લગાર.
 વાઢયાં વડપીંપળ આંબાડાળ, વાઢયાં વૃક્ષ લીલાં રૂપ રસાળ;
 તોય પ્રાણીનું ભરાયું ન પેટ, એવી કરી બહુ પ્રકારે વેઠ.
 અન્નજળ મોંધું ક્યું મહારાજ, જીવ્યાનો એક ન મળે ધણાજ;
 એવું વિપરીત કરે છે કાળ, દીસે નહિ એક દિશા નિકાલ.
 દરિયામાં ડૂબવા લાગ્યું વહાણ, તમો તેને તારોને પુરુષ પુરાણ.
 બીજનું જોર ન ચાલે કાંય, હવે હરિ ખૂડતાં ઝાલોને બાંય;
 નિવારણ સંકટ સુંદીર શ્યામ, તમારું અધમ આધારણ નામ.
 જને છે રાજ તમો રખવાળ, તેને શું કરશે પાપી કાળ;

સાચો વિશ્વાસ વહાલા તમ સાથ, માથાપર નાથ તમારો હાથ.
 ધરું છું એક તમારું ધ્યાન, નથી મનમાંય ભરસો આન;
 પૂજે પદપંકજ શંકર શેષ, સેવે સનકાદિક શુદ્ધ સુરેશ.
 પદ નખ હીરાકેરી હાર, નવરંગ નેપુરનો ઝમકાર;
 ચિતાંબર કઠી કંદોરો સાર, ધર્માં કર કંકણ કુંડળ હાર.
 શશીમુખ સુંદર નેન ઉદાર, મણીમય મુગટની જોત અપાર;
 વિભુષણ અંગ અનેક વિચિત્ર, શંખ ચક્ર ગદા પદ્મ સહસ્ર.
 નવધન નીલમણિ નવકુંજ, તનમેધ શ્યામ આનંદનો પુંજ;
 કરો નિત્ય પ્રીતમને ઉરે વાસ, નથી કાંઈ બીજી અમારે આશ.
 કરું ગુરુ સંતતણી સેવ કાંઈ, દાઢ જન જીવે હરિરસ ગાંધ;
 તેના દાસતણે છું દાસ, પ્રેમીના પાવ તળેની ધાસ.
 ચરણની રેણું ચડાવું શીશ, જોડી બે પાણુ જાયું જુગદીશ;
 સંવત અઢાર સડતાળો સાર, ભાદ્રપદ ચતુરદશી બુધવાર.
 સ્વામી જનરાય સંદેસર વાસ, કહે જન પ્રીતમ પ્રેમપ્રકાશ;
 શીખે ગાય સાંભળે આણી સ્નેહ, રહેજે પ્રાણી પામે પરમ પદ તેહ.

૧૦-જ્ઞાનપ્રકાશ

દાહર

હરિ ગુરુ સંત કૃપા કરે, હરે સકલ સંદેહ;

પુરુષ આદિ પરમાતમા, તાસું પ્રગટે સ્નેહ. ૧

તેહ વિના હરિ નહિ મળે, કીજી કોટી ઉપાય;

બીજાં બહુ સાધન કરે, હૃદય શુદ્ધ નવ યાય. ૨

છુટવાનો ઉધમ કરે, ત્યમ ત્યમ જીવ બંધાય;

આપબળે છૂટે નહિ, છોડે ત્રિશુવન રાય. ૩

કલો હરિ કીર્તન કયા, પુણ્ય ભજન હરિનામ;

ઇશ્વરની ઉપાસના, એ ઠરવાનો ઠામ. ૪

માતીદામ છંદ

ભજે બ્રહ્મ નિરંતર નામ, વિરાજે વિશ્વ ચરાચર રામ;

વિરંચી આદિ દેહ કીટપર્યંત, બોલે બહુ રૂપ ધરી ભગવંત. ૧

નિરંજન અંજનમાં રહ્યો આપ, જપે છે પોતે પોતાનો જાપ;

પોતે થયા સ્વામી પોતે થયા શિષ્ય, પોતે થયા રંક પોતે થયા ઈશ.

પોતે થયા મેઘ પોતે થયા મોર, પોતે શાહુકાર પોતે થયા ચોર;
 પોતે થયા કાયર ને પોતે શૂર, પોતે થયા અંચળ પોતે ચતૂર. ૩
 પોતે થયા દાતા પોતે થયા દીન, પોતે ગુણવાન પોતે ગુણહીન;
 પ્રકાશક પોતે પોતાનું રૂપ, ભાણ્યું સચરાચર બ્રહ્મ સ્વરૂપ. ૪
 માયા જકત નાંખ્યો મોહની જળ, રમે તેની જોયે શ્રીકૃષ્ણમોહાર;
 ખાજીગર ખેલ બનાવે જમ, પ્રભુ તણુ લોક રચે છે તેમ. ૫
 જની માયાએ રચ્યું બ્રહ્માંડ, સમ દ્વીપતણા બન્યા નવ ખંડ;
 ખંડો ખંડ દશે દિશાએ ગામ, ગામો ગામ માંહી બન્યાં બહુ ધામ,
 ધામો ધામ માંહી રહે નરનાર, નારી નર નામ અનેક અપાર;
 જ્યો વડખીજ તણે વિસ્તાર, તેણે કરી ઢાંક્યો સહુ સંસાર. ૭
 મૃત્તિકા ખાંડ કહીએ એક, તેમાં ધટ ગાગર ધાટ અનેક;
 સરજ પાળે સમરથ સોય, તેની ઇચ્છાએ કરી સહુ હોય. ૮
 રમેગુણે સૃષ્ટિ રચે બહુ વાર, સત્વ ગુણે પાળે સહુ સંસાર;
 તમેગુણે શીવ કરે સંહાર, રહે નિજ રૂપ તણે આધાર. ૯
 જની મર્યાદા બાંધી નવ છુટે, જેનું ધન કોઈ કાળે નવ ખુટે;
 જથી જળ ભોમિ અનલ આકાશ, જના તેજ માંહે રહ્યા પ્રકાશ.
 જનો માળી મેઘ સીંચે જળધાર, કુલી કુલવાડી તે ભાર અઢાર;
 જની રવિ ચંદ્ર વિષે રહિ જોત, તેને પાપ પુન્ય ન લેપે છોત. ૧૧
 વિરંચી વજીર સખા શિવરાય, જનો કાટવાળ તે ધર્મ કહેવાય;
 દ્વારામતી વૈંકુઠ નિજ દરબાર, વૃંદાવન લીલા અખંડ અપાર. ૧૨
 વદે વેદ શ્રુતિ ને સ્મૃતિ સાર, ચક્રવર્તિ એક હરી નિરધાર;
 પ્રભૂજનો કોઈ ન પામે પાર, ખટ નવ ચોદે ચાર અદાર. ૧૩
 મોટા મુનિદેહ દમે દિનરાત, હરિનું હારદ ન આવે હાથ;
 કોઈ પીએ દૂધ ખાએ પ્રજાકૂલ, કોઈ ખાય કાઢીને તે કંદમૂળ. ૧૪
 કોઈ કરે તીરથ વ્રત અમૂલ્ય, નાવે નિજ નામ જાણ્યાને તૂલ્ય;
 કોઈ કરે ભોગ જગનને જગ, કોઈ ધરે વેશ વિશેષ વૈરાગ. ૧૫
 કોઈ તજી લૂણ અલૂણ ખાય, કોઈ તજી ધામ ઉઠી વન જાય;
 કોઈ તજે ભોગતણા વિકાસ, કોઈ કુટે શીર મુકે નિશ્વાસ. ૧૬
 કોઈ કહે ધિક ધિક આ સંસાર, કોઈ ત્રિયામાંહિ દે મન નિરધાર
 આવા કાંઈ પારવિનાના પ્રપંચ, તેણે કરી રામ નરીએ રંચ. ૧૭
 રાંકને રોટલે મળે નહિ રાજ, કથીરને નાણે સરે નહિ કાજ;

તીરને વરસે ન પાઠિ ધાન્ય, જ્યાંલગી આબ્યું ન આતમજ્ઞાન. ૧૮
 એ પ્રેમ શુદ્ધ હરિ ગુરુ સાથ, તેણે મળે તુરત ત્રિલોવનનાથ;
 જ નહિ ભક્તિવિના ભગવાન, સાચું મન તેને સદાં મહેરબાન. ૧૯
 તજે જમ શંકર કાગ ભૂશંડ, ભજે સનકાદિક સૌ મારકંડ;
 ભજે શુક નારદ શારદ શેષ, ભજે બ્રહ્માદિક સિદ્ધ સુરેશ. ૨૦
 ભજે મુનિ માનવ દાનવદેવ, બાણ્યા વિના જીવ કરે અહમેવ;
 ન જાણે સાવ વિવેક વિચાર, ન જાણે સાર અસાર લગાર. ૨૧
 ન જાણે કાંઈ જૂઠાને સાચ, ન જાણે કંચન કંકર કાચ;
 માટે જડ જીવ ન જાણે કંઈ, બોલે પરબ્રહ્મ સહુ ધટમાઠી. ૨૨
 ચૈતન્ય બિંદુતણે પિંડ કીધો, મેલી મોહ ચિંતા ને જીવપરસીધો
 પ્રકાશક પોતે સર્વ શરીર, મણીગણ માંહિ પરોબ્યું હીર. ૨૩
 દૃઢ્યે રહી અંતઃકરણ ઉચ્ચારે, બોલે બહુ વાણી વિચિત્ર પ્રકારે;
 સહજ સહુ સોહં સોહં હોય, ગુરુગમવિના ન જાણે કાંઈ. ૨૪
 પ્રાણાયામ ધૂન કરે છે પોતે, જની કાળ કુંચી ન જડે જોતે;
 ગુરુગમ મીને પક્ષીની ખોજ, ખોજ તેને સહજમાં એવી મોજ. ૨૫
 ચતુર્દશ ઉપર ધટ આકાર, દશ દલ ઉપર પોડશ સાર;
 દોદલ પંકજ પત્ર હજાર, તેમાં હરિ અખંડ જોત અપાર. ૨૬
 પંચમુખી ગંગા વહે ભરપૂર, ચંદ્રમા આણી મેળાવે સૂર;
 સુષુમ્ણા મધ્યે કરે રસપાન, સ્થિર થઈ ધરે ત્રિકુટી ધ્યાન. ૨૭
 એક શ્વાસ માંહી મુકે પંચશ્વાસ, તેણે હોય વાંચ્છના મૂળ વિનાશ;
 એકાવન આંગુળ ઉઠે શ્વાસ, કરે નખ શીખ સુધી પ્રકાશ. ૨૮
 જવો મણિ દીપ અખંડ ઉજસ, એમ રોમ રોમ કરે પરકાશ;
 જુવે જમ જળમાં ઉઘાડીને નયન, એવું જાણે આનંદ બ્રહ્મનું ચેન.
 ચૈતન્ય બ્રહ્મ ભર્યો સૌ પાસ, વરતુમાં જાણે વિશ્વવિલાસ;
 અંતર ટાળે સ્વતંત્ર હોય, હરી સુખ જુવે સાગર કાંઈ. ૩૦
 તેણે તનમન વાણી પલટાય, જન્મ અનેક તણાં અથ જાણ;
 ટળે દ્વૈતભાવ સ્વતંત્ર થાય, બિંદુમાં આવીને સિંધુ સમાય. ૩૧
 સ્વરૂપ વિચારે સંશયનો નાશ, પછો બ્રહ્મમાંહે કરે જઈ વાસ;
 ચૈતન્ય એક થયો બહુ અંશ, વિચારીને જોતાં પોતાનો વંશ. ૩૨
 નથી કાંઈ બીજો બોલણુહાર, પિંડ બ્રહ્માંડતણો ધડનાર;
 બ્યાપી રહ્યો સધળે સુંદર શ્યામ, નથી કાંઈ નિંદવા કેરો ઠામ. ૩૩

શિલા સહુ બણીને શાલિઆમ, રાધાકૃષ્ણ રૂપ નારી નર નામ;
 તુલસીવન બણી સહુ વનરાય, લીલાં તૃણ તોડે તો સૌ દુઃખાય.
 જવું દોષ આપણું અંગ મરોડે, તેવું દુઃખ થાય તૃણાને તોડયે;
 સરિતા સહુ ગંગા રૂપે બણી, ખાલી નથી નાથવિના નિરવાણ. ૩૫
 એહ વિધિએ વેદ નગારાં વગાડે, જો ચિત્ત ચૈતન્ય માંહે લગાડે;
 કુંદન એક ને ઘાટ અનેક, વિચારોને મનમાં કરી વિવેક. ૩૬
 જવું પટતંતુ વિચારીને પેખો, જવું જળ દહેરી દર્શન દેખો;
 સૂક્ષ્મ સ્થૂળ પદારથ જહ, હરિવિના તૃણ ન હાલે તેહ. ૩૭
 હરિહરિ કહેતાં હરિરૂપ હોય, એમાં રખે આળસ રાખતા કાય;
 બળે મન ગોવિંદ આનંદ રૂપ, બળે મન સુંદર રયામ સ્વરૂપ. ૩૮
 બળે મન રાધા વલ્લભ લાલ, બળે મન ભક્તતાણા પ્રતિપાળ;
 બળે મન જનકી જીવન પ્રાણ, બળે મન પાવન પ્રેમ મુજાણ. ૩૯
 બળે મન કૃષ્ણ નિરંતર નામ, જવું પ્રિય લાગે લોભી મન દામ;
 જમ બહાણું ભૂખ્યાને ભોજન હોય, તૃષાવંતને વહાણું જમ તોય.
 સાચો સ્નેહ રાખો હરિ ગુરુ સાથ, પ્રેમે કહે પ્રીતમ જોડીને હાથ;
 નમો સ્વામિ સેવકના પ્રતિપાલ, નમો ગુણસાગર શ્રીગોપાલ. ૪૧
 નમો ગોપીનાથ તે રૂપ રસાળ, નમો ગુરુદેવ દયાળ કૃપાળ;
 નમો નમો અખંડાનંદ સ્વરૂપ, બળે મન પ્રીતમ બ્રહ્મ અનૂપ. ૪૨
 બચું પ્રેમભક્તિ પ્રણતું ધ્યાન, ગાવા ગોવિંદ લીલાસ જ્ઞાન;
 સંત સમાગમ આઠે ભમ, આપો મને એહ સદા શ્રીરામ. ૪૩
 સંવતઅદાર છતાણી જહ, પુરુષોત્તમ માસ પવિત્ર તેહ;
 ઉબળે પક્ષ નવમી સોમવાર, સ્વામી જનરાય સમીપે સાર. ૪૪
 ઉપનો આનંદ અંગ ઉલ્લાસ, કર્યો પરિપૂરણ જ્ઞાનપ્રકાશ;
 સુખે ગાય સાંભળે જ દોષ જન, તેને કૃતાર્થજ કહીએ ધન્ય. ૪૫
 બોલો નંદનંદનનો જય આજ, સહુ એક શબ્દથી ભક્તસમાજ;
 સર્વ સ્થળ વાસુદેવ વસી રહેછે, જોડી જુગપાણુપ્રિતમદાસ કહે છે.

૧૧-શ્રી જ્ઞાનગીતા

પ્રથમ પ્રણમું શ્રીગુરુ સ્વામી જી, સર્વ ધટ પૂરણ અંતરબમી જી;
 કહું કર જોડી ચરણ શિર નામીજી, જન્મમરણની ટાળો ખામીજી.

ઢાળ

- જન્મ મરણની ખામી ટાળો, ભાળો કરણાદૃષ્ટ કરી;
દયાસિંધુ દીનખંધુ, લક્ષ્મી હેતે નર દેહ ધરી. ૧
- જ્ઞાનમય વચન રસાળ રૂઢાં, સાંભળતાં સુખ લીજીએ;
કૃપારૂપ સ્વરૂપ શીતળ, ચરણકમળ ચિત્ત દીજીએ. ૩
- ચરણાંબુજ રૂપી નિરભે નૌકા, શુદ્ધ વિચારે સંગ જ કરે;
હૃદય નીચ ને વરણ આવરણ, આશ્રય તે ભવનિધિ તરે. ૪
- અજ્ઞાન તિમિરને ટાળવા, શુરુ વચન તે રવિરૂપ;
અંતર ચક્ષુ અનંત પ્રગટે, પડે નહિ ભવરૂપ. ૫
- ના જાણે તેનાં પાપ પૂરણ, પછી પરતારે પ્રરી;
શુરુવચન વિશ્વાસ નહિ જોને, અવિદ્યાએ તેની દેહ ધરી. ૬
- હરિશુર સંતનો મોટા મહિમા, મૂઢમતિ નર નવ લહે;
અર્કને જમ ઉલુક ન માને, રીસાળ્યો નિશદિન રહે. ૭
- દોષે કરી દોષે નહિ, આખ્યો ખરી પણ અધ;
શ્રવણ ખંડા પણ સાંભળે નહિ, રસના ખરી પણ રૂધ. ૮
- નાક છે પણ નથી જાણો, જે વારે વારે હરિ વિસરે;
પરમ સુખને પરહરીને, કુંભીપાક કમ્બુલ કરે. ૯
- હસ્ત છે પણ નથી જવા, સેવા શુભ નવ આહરે;
ચરણ છે પણ નથી સરખા, સત્સંગે નવ સંચરે. ૧૦
- નર દેહ ધરી ધન્ય તેહની કહીએ, જે રહે પરમ પવીત્ર;
શ્રવણ તેના સુરૂલ કહીએ, જે સાંભળે હરીનાં ચરીત્ર. ૧૧
- નયણાં નિર્મળ કહીએ તેહનાં, જે નીરખે હરિતું તૂર;
રાગદ્વેષ ન રાખે કાઈથું, ભાવે એક ભરપૂર. ૧૨
- જીહ્વા તો ધન્ય તેહની જાણો, જપે હરીનો જાપ;
આળપપાળ ન ઉચરે, પરહરે જૂઠું પાપ. ૧૩
- કૃતારથ કર કહીએ તેહના, જે સેવા શુભ કર્મ આચરે;
પાય તેહના પવિત્ર કહીએ, જે પ્રકમ્મા પ્રભુની કરે. ૧૪
- આઘ મધ્ય અંત એક હરીશુર, અન્ય પદારથ સત્ય નહિ;
એવું જાણી પ્રભુ શરણ આળ્યો, અજ્ઞેદાન દીજ સહી. ૧૫
- પ્રેમે પૂછું પાણી બેડી, જે મને સંશય ઉપન્યો;
મહારાજ નિશ્ચે કરી કીજ, નીવેડો નામ રૂપનો. ૧૬

જીવ તે શું ? ઇશ્વર તે શું ? માયા તે શું જગ માંય;
 કેમ થયું એ ક્યારે દાણે, સમજવો સુખ યાય. ૧૭
 સંશય સર્વે સમે સિદ્ધાંતે, એવો ઉત્તર આપીએ;
 કહે પ્રીતમ કરૂણા કરીને, અસ્થિર મન સ્થિર થાપીએ. ૧૮

વિશ્રામ

સદ્ગુરુ બોલ્યા પૂરણ પ્રીતે જી, જ તેં પૂછ્યું રૂડી રીતે જી;
 દૃઢ પદારથ સર્વ અનીત્ય જી, આઘ અનાઘે એક હરી સાત જી.

દાણ

આઘ સનાતન એક હરી સત્ય, અખંડીત અવિનાશ;
 વિશ્વમાંહી રહ્યો વ્યાપી, જેની નહિ ઉત્પત્તિ નાશ. ૨

શુદ્ધ ચૈતન્ય સાવસમરસ, બ્રહ્મસાગર રહ્યો ભરી;
 મધ્યે માયા અણુછતી, ને અજ્ઞાને કલ્પી કરી. ૩

વાંઝણીને જેમ કુંવર કલારી, ઇંદુ અમાંસે બેય;
 ગગનમાં જેમ કુસુમ કલિપત, ગાંધર્વનગર ન હોય. ૪

ધુમરનાં જેમ ધામ કલિપત, સસ્ત્રા શીંગ કલિપત સહી;
 અધ્યારોપ અપવાદ માટે, યયા વિના ફીટ નહી. ૫

માટે સહુ માંડીને કહીએ, થયું તેનો થાય;
 જ્ઞાન વિવેક વિચારી બેતાં, એક આપોઆપ. ૬

લોહને જડરૂપ બણે, ચૈતન થાય ચમકવડે;
 કપ્પ અરીસો અર્ક બેગે, અણુઈઅણુએ અગ્નિ પડે. ૭

સાગરમાં જેમ લીલ પ્રગટી, કિંચિત કહેવા માત્ર;
 તે તણે વિસ્તાર વાધ્યો, થઇ બેયાની બાત્ર. ૮

માયા અબ્યાકત શુદ્ધ તમોગુણ, પ્રલય અવસ્થા બહ;
 તે મધ્યે પડ્યું પ્રતિબિંબ બ્રહ્મતું, ઇશ્વર ચૈતન્ય તેહ. ૯

અહંતાહં અનેકરૂપે, ઇશ્વરનો મોહ અહંકાર;
 પ્રીતમ એણીપેરે વૃદ્ધિ પામ્યું, પુરુષ પ્રકૃતિ સાર. ૧૦

વિશ્રામ

મળ માયા એમ બણેવિસ્તાર જી, ઇશ્વરસંગે બળ પામી અપારજી;
 એક માયા થઇ પંચ પ્રકાર જી, શબ્દ સ્પર્શ રૂપ રસ ગંધ સાર જી.

દાણ

એ પંચે મહાભૂત પ્રગટ્યાં, અને છઠો શુદ્ધ રજોગુણ રહ્યો;
 હિરણ્યગર્ભ વપ્ર સૂત્ર આત્મા, સ્થિતિઅવસ્થાએ સ્થિર થયો. ૨

શબ્દ વૃદ્ધિ પામ્યો વિશેષે, તેનું થયું આકાશ;	
સ્પર્શ વૃદ્ધિ પામ્યો વિશેષે, હવે પવન પ્રકાશ.	૩
રૂપ વૃદ્ધિ પામ્યું વિશેષે, તેનું હવું તતક્ષણ તેજ;	
રસ વૃદ્ધિ પામ્યો વિશેષે, તેનું હવું ઉદક એજ.	૪
ગંધ વૃદ્ધિ પામ્યો વિશેષે, તેની હવી અવની એહ;	
એ પંચનાં પ્રતીશ પ્રગટયાં, સેજભેજ થયાં તેહ.	૫
સ્થાવર જંગમ થઇ સૃષ્ટિ, નાના મોટા ધાટ;	
ઈચ્છા ઉત્પત્તિ શુદ્ધ સાત્ત્વિક, વિશ્વ ને વૈરાટ.	૬
એ ઇશ્વરનું અંગ કહીએ, શશી સપ્તમે જીવન;	
ભાર અઢાર રોમાવલી, રવી શશી તે લોચન.	૭
દશ દિશા તે શ્રવણ એહના, મહાપવન નાસા વહે;	
જમણે કર વિષ્ણુ ડાબે શીવજી, રુદે ચતુરાનન રહે.	૮
સાત સમુદ્ર ઉદર અંતુ, વદન વન્હિ વિશાળ;	
પાહાડ પર્વત અસ્થિ એનાં, પાય સપ્ત પાતાલ.	૯
ઈશ્વર અંશ તે જીવ જાણો, સાગરખિંદુ જોય;	
તણખા દીપ મશાલ ભડકા, સિન્ન અગ્નિ ન હોય.	૧૦
જીગતા જીવ ઇશ્વર કૃણદાતા, શુભ અશુભ અનુસાર;	
અવિદ્યા માયાને સંગે, ભમે ભવ મોઝાર.	૧૧
કાયાઢેરૂં જોર જામ્યું, જીગત જાણે તેહની;	
પ્રીતમ પ્રીછે પ્રાંત ભાગે, ટળે ખડભડ દેહની.	૧૨

વિશ્રામ

સાંભળો સ્વામી અરજ અમારી જી, વચન તમારાં કલ્યાણકારી જી;
વાત પ્રહાંડની કહી વિસ્તારી જી, આ કાયાનો લેદ ધણો ભારી જી.

ઢાળ

લેદ ભારી કાયાઢેરો, કાચ સમજી નવ શકે;	
ખાદ્ય દૃષ્ટિ સર્વની પણ, ભાળે નહિ ભીતર વિષે.	૨
ઢાણ સંકલ્પ કરે ઘટમાં, શુભ તરશઢોને વિશે;	
ઢાણ અવસ્થા ભોગવે ને, જન્મમરણ ઢોને હરો.	૩
તમો વિના સંશય એ ટળે નહિ, સ્વામી શરણે આવીયો;	
કૃપા કરીને કહો મુજને, સાંભળવા સન્મુખ રહો.	૪
દયા કરી ગુરુદેવ બોલ્યા, સાંભળ શુદ્ધ ચિત્તે કરી;	

- પૂછ્યાનો પરિહત્તર કહીએ, રાખજે રુદ્ધીએ ધરી. ૫
- આઘ બ્રહ્માએ કરી સૃષ્ટિ, તેને આત્મદૃષ્ટિ ઉપજે;
- ઢાય મોહ પામે નહિ, ભાવે કરી હરીને ભજ. ૬
- ઢાણુ મરે ઢાણુ અવતરે, ઢાણુ ધરે નાના દેહ;
- માયાનો પ્રપંચ ન પીડે, સંસારયું નહિ રનેહ. ૭
- વિરંચીએ મન વિચાર્યું, ઉપાય એક એવો કરો;
- દશ ઈંદ્રીનાં દ્વાર અવળાં, વિષયરસ તેમાં ધરો. ૮
- ત્યારે સર્વ ભૂલ્યું ભેદ માંહી, ભીતર ઢાઘ ભાળે નહિ;
- મોટે દૃષ્ટિ બાહ્ય સર્વની, અવિદ્યાએ અટકી રહી. ૯
- સંકલ્પ વિકલ્પ ધર્મ મનનો, ભોગ કારણ બહુ કરે;
- ક્ષુધા પિપાસા પ્રાણનો, તે પોતાનો અર્થ આચરે. ૧૦
- ખાય પીએ જે લક્ષ ભોજન, વાયુ વિશેષે વિધિ કરે;
- પાંચ મળીને પંડ પોષે, સમન્યાથી કારજ સરે. ૧૧
- ગગનનો ભાગ જાય ગગને, પવનનો પવને મળે;
- તેજનો તે તેજ માંહિ; જળનો ભાગ જળમાં ભળે. ૧૨
- કઠણુ ભાગ મળે અવનિ કરે, અંગથી અળગો રહે;
- ઢાહુને દૃષ્ટાંતે કરી, જમ કુચા રસ ન્યારો લહે. ૧૩
- તામસનાં પંચભૂત માત્રા, રજેની ઈંદ્રી થાય;
- ચાર અંતઃકરણ સત્ત્વગુણનાં, એ તત્ત્વ ચોવીશ કે'વાય. ૧૪
- તત્ત્વ ચોવીશનું સ્થુળ થયું, પચીશમી માયા જેહ;
- છવીશમો એ શુદ્ધ ચૈતન્ય, પ્રીતમ પ્રીછે તેહ. ૧૫

વિશ્રામ

સાંભળશિષ્યતું સુરત ધરીને જી, કહિએ જ્યારથબુગત કરીનેજી;
જે સમજે ભવ જય તરિને જી, ત્રિપુટી વર્ણત બાણ હરિને જી.

હાથ

- તેહનું વર્ણન કરીને કહિએ, ત્રિપુટીપર અવિનાશ;
- અચળ અમળ અખંડ અદ્વૈત, પરમ જ્યોત પ્રકાશ. ૨
- સુખનું સુખ સિદ્ધાંત સૌનું, સમજે સંત સધીર;
- દેહ ભાવ ભાસે નહિ, આપે તે આત્મ શરીર. ૩
- ત્રિપુટી તજતાં જ્યારથ દીસે, જમ છે તેમંદ્રેહેવાય;
- ભિન્ન ભિન્ન ભાસે છે બહુધા, સમજે સમરસ થાય. ૪

શ્રવણ ઇંદ્રી શબ્દ વિષય, દીગ દેવ કહેવાય;	
ત્રિધા ચૈતન્ય ત્રિધા વૃત્તિ, ત્રિગુણ છે તે માંય.	૫
ત્વચા ઇંદ્રી વિષય સ્પર્શ, મારુત દેવ કહેવાય;	
ત્રિધા ચૈતન્ય ત્રિધા વૃત્તિ, ત્રિગુણ છે તે માંય.	૬
નેત્ર ઇંદ્રી રૂપ વિષય, સુરજ દેવ કહેવાય;	
જીહ્વા ઇંદ્રી રસ વિષય, વરુણ દેવ કહેવાય.	૭
નાસા ઇંદ્રી ગંધ વિષય, પૃથ્વીદેવ કહેવાય;	
વદન ઇંદ્રી વિષય વાણી, વન્હિ દેવ કહેવાય.	૮
પાણુ ઇંદ્રી વિષય કારણ, ઇંદ્રદેવ કહેવાય;	
ચરણુ ઇંદ્રી વિષય ચાલવું, વિષ્ણુદેવ કહેવાય.	૯
ઉપસ્થ ઇંદ્રી વિષય આનંદ, પ્રજસ દેવ કહેવાય;	
શુદ્ધા ઇંદ્રી વિષય ક્રિયા, યમદેવ કહેવાય;	૧૦
મન ઇંદ્રી વિષય વિકલ્પ, ચંદ્રદેવ કહેવાય;	
ચૈતન્યને આભાસે ભાસે, સમજે સંશય બપ.	
બુદ્ધિ ઇંદ્રી નિશ્ચય વિષય, બ્રહ્માદેવ કહેવાય.	૧૧
ચિત્ત ઇંદ્રી વિષય ચિંતન, વાસુદેવ કહેવાય;	
અહંકાર ઇંદ્રી ગર્વ વિષય, રુદ્ર દેવ કહેવાય.	૧૨
ચૈદ ઇંદ્રી ચૈદ વિષય, આદ દેવ કહેવાય;	
અંથ અનેકમાં સાખ્યએહની, વેદશાસ્ત્ર સૌ ગાય.	૧૩
જ્ઞાન વિવેક વિચારી જોતાં, ઉપજી નહિ દુઃખ દ્વંદ્વ;	
પ્રીતમ કહીએ કમળની ગત્ય, પ્રગટે પરમાનંદ.	૧૪

વિગ્રામ

કાયા કમળનો કહું વિસ્તાર જી, જ જણેથી હોય નિસ્તાર જી;
પ્રીછે આવે ભવનો પાર જી, ગુગમ્હે કરીએ વસ્તુવિચાર જી. ૧

હાળ

વસ્તુવિચાર કરીને જોતાં, ટળે ત્રિવિધી તાપ;	
અનલે આનંદ આધિક પ્રગટે, આવે સુખ અમાપ.	૨
મૂળદ્વાર દળ ચાર પાંખડી, દેવ ગણેશનો વાસ;	
ખટસે નિત્ય અજપા ઉઠે, સૂક્ષ્મ જોત્ય પ્રકાશ.	૩
લિંગ ચક્ર કંજ ખટ, પાંખડી, તેમાં બ્રહ્મા આપ;	
અગમગ અગમગે જોત જની, ખટ સહસ્ર ચાય બપ.	૪

- મણિપુરચક્ર નાભિ કમળદળ દશ, ત્યાં વિષ્ણુનો વાસ;
અજપા ખટ સહસ્ર નિત્યે, પૂરણ બેત્ય પ્રકાશ. ૫
- દ્વદે અનાહત રહે સદાશિવ, કમળ દ્વાદશ પત્ર;
જ્યોતિરૂપ સ્વરૂપ સુંદર, અજપા ખટ સહસ્ર. ૬
- કંઠ વિશુદ્ધ પોડશ પાંખડી, જીવ રૂપ ત્યાં બેય;
સહસ્ર અજપા થાય નિત્યે, સહસ્ર ગુરુસંગ હોય. ૭
- અગ્નિ ચક્ર ભૂ મધ્યે લાણીએ, દ્વિદળ અંબુજ આકાર;
શુદ્ધ ચૈતન્ય બેત્ય નિર્મળ, સહસ્ર અજપા સાર. ૮
- શીશ કમળદળ સહસ્ર કેરું, ધ્વની અનાહત હોય;
પ્રભરંધનો ભેદ ભારી, બણે બેગી ઢાય. ૯
- તત્ત્વમસી તુરીયાપદ કહીએ, ગુણ માયા અવસ્થા રહિત;
બત્રત રૂપમ સુપુત્રી ને, વાસના લિંગ રહિત. ૧૦
- બત્રત બણે નેત્ર વાસો, રથુળ ભોગ વિશ્વાભિમાન;
હીકું વિચાર્યું સાંભળ્યું, સ્ફુરે સુપન નિદાન. ૧૧
- સ્વપ્ન અવસ્થા કંઠ વાસો, ભાસે મિથ્યા ભોગ;
ચૈતન્ય તૈજસ અભિમાની, લીંગ શરીરને ભોગ. ૧૨
- સુપુત્રીમાં સમે વૃત્તિ, દ્વદશમાં હોય લીન;
આનંદ ભોગ ને પ્રાણ ભોક્તા, સહજનંદ સુખચેન. ૧૩
- ઈશ્વર ચૈતન્ય પ્રાણ એકતા, મૂલે સુપુત્રી એક;
સુત્રાત્મા તૈજસ એકતા, ક્રિયા ભિન્ન વિવેક. ૧૪
- વિશ્વાભિમાની વૈશ્વાનર ચતન્ય, એને એકતા બેય;
પ્રીતમ પ્રીછે રૂપ પોતાનું, તો હરીયું એકરસ હોય. ૧૫

વિશ્રામ

સંધળે સરખો એકરસ બણો જી, વેદ વચન તે સત્ય પ્રમાણો જી;
એ અનુભવ તે ઉરમાં આણો જી, મુક્ત થઈને મહારસ માણો જી. ૧

દાળ

- મુક્ત થઈને માણે મહાસુખ, મૂકે મિથ્યા માન;
હું માઈ દેદેથી તજતાં, થાએ પ્રલસમાન. ૨
- ગર્વે ધણા નર ગયા અધવચ, કુખ્યા લવસંસાર;
કુશળ ધરેછો આપણું, તો મુકો માન અહંકાર. ૩
- સમજ્યાનું સિદ્ધાંત એ છે, જે ટાળવું તિમિર અજ્ઞાન;

શત્રુ બીજ છે ઘણા, પણ નહિ ગર્વ સમાન.	૪
કાઈ કહેશે ને કહ્યું હમણાં, જોડીને એ જુક્ત;	
આગે અનેક સમજ્યા તે બોલ્યા, મોટા જીવન્મુક્ત.	૫
શબ્દ વિચારી જોશે ને જન, સમજીને ગ્રહેશે સાર;	
હંચ નીચનો નથી અંતર, પ્રીછે પામે પાર.	૬
થોડા માંહી ઘણું કહ્યું છે, સમજ સરશે કામ;	
શ્રીગુરુ ચરણ સરોજ ભજતાં, પામે મન વિશ્રામ.	૭
ગુરુકૃપા વિના ન હોય જથારથ, જો કરે કોટિ ઉપાય;	
ફરી ફરી અટકે આવરણમાં, જીવદશા નવ જાય.	૮
કૃપા કરે ગુરુદેવ દયાનિધિ, તો ભવભટકાણુ ભાગે;	
આ સંસાર અર્ણવ દુઃખદાયી, તરતાં વાર ન લાગે.	૯
આપ બળે ઢમ સિંધુ તરીએ, નિરભે નૌકા સાથ;	
મેહેનત મમતા ટળે તેહની, મળે પારસમણી હાથ.	૧૦
એમ મહામણી જ્ઞાનગીતા, જ્ઞાન ગુણભંડાર;	
સુરત ધરીને સાંભળે તો, ટળે દુઃખ સંસાર.	૧૧
પય સાકર પૂરણ પીવે તે, પ્રેમે થાયે પુષ્ટ;	
તેજ પય પત્રગ પીવે તો, હોય ગરલ ઉત્કૃષ્ટ.	૧૨
માટે મન વિચારી લીજ, સમજ્યાનો છે અરથ;	
શ્રદ્ધાવંતને રનેહ કહીએ, ગ્રહેશે તે સમરથ.	૧૩
જિજ્ઞાસુને જુગતે કહીએ, આણી હરખ અપાર;	
અણ અધિકારી સાંભળે તો, વાધે દોષ વિકાર.	૧૪
હરિગુરુ સંતની હોય ભક્તિ, અથવા નર કહેનાર;	
તેણે એ ભણવું સાંભળવું, પામે પદ નિરધાર.	૧૫
હરિગુરુ સંત પ્રસાદે પામ્યો, પ્રીતમ પરમ આનંદ;	
કૃતકૃત્ય ધન્ય ધન્ય થયો તે, કૃપા ગુરુ ગોવિંદ.	૧૬
સંદેસરમાં સાધુ સંગે, દયા હરિ ગુરુની થઈ;	
કમળ લોચન કુંજવિહારી, કૃપાદૃષ્ટે ભાળ્યું સહી.	૧૭
શુદ્ધ ચૈતન્ય સકળ વ્યાપક, ગુરુવચને સાચું લઈ;	
મન વાણીના પ્રેરક પોતે, ઉપજાવ્યું એવું લઈ.	૧૮
સંવત ૧૮૪૧ ના વરશે, અશાઠ વદ દ્વિતીયા રવીવાર;	
જ્ઞાનગીતા થઈ પુરણ, પ્રીતમ પરમપદ સાર.	૧૯

૧૨-સરસગીતા

વિશ્રામ ૧ લો

ગુરુનું ધ્યાન ધરી, હરિ ગુણ ગાઈશું;	
પ્રીતે રસ પ્રેમકથા, પ્રેમીને પાઘથું.	૧
આગે જન અનેક થયા, વાણી વિસ્તાર છે;	
લીલા રસ સિંધુ સુધા, અનંત અપાર છે.	૨
ઝીલ્યા જન મુક્ત થઈ, અભે અભિલાષમાં;	
તેણે રસ પુરણ પીધો, છક્યા તે છાકમાં.	૩
યથામતિ જવી જનો, તેવું તે ઉચર્યા;	
લજ્યા જણે લક્ષિત લાવે, તે તો નિશ્ચે તર્યા.	૪
ઉદ્ધવના માન માટે, વિચાર્યું શ્રી કૃષ્ણજી;	
એને વ્રજ મોકલું વેગે, પોતે કર્યું પ્રશ્નજી.	૫
માતાને પુત્ર પ્રીય, પૂઠે પ્રેરે નીહાળવા;	
ઉપાય અનેક કરે, રોગને ટાળવા.	૬
એવા જન હરિને વહાલા, જળવે જોઈને;	
જરા અભિમાન આવે, નાખે વિષ ધોઈને.	૭
ઉદ્ધવજી એક મારી, ચિત્ત ધરે વાતડી;	
વંદ્રાવન રાસ રચ્યો, શરદની રાતડી.	૮
તે તો સુખ સાંભરે મુને, તમને શું કહું;	
જણે તે વ્રજની નારી, મન સમજી રહું.	૯
ગોપી જન આત્મા મારો, નિમિષ ન વીસરે;	
મુજને મળવા માટે, સહુ સૂતાં ફરે.	૧૦
તેઓને જ્ઞાન કરી, ઘણું સમજાવજો;	
સૌના સંશય ટળે, એવું કરી આવજો.	૧૧
મારાં માત તાત કહીયે, જસોદા નંદજી;	
તેણે બહુ લાડ લડાવ્યાં, અતી આનંદજી.	૧૨
પ્રીજજન સૌ રનેહી, ચિત્તમાં ચહાય છે;	
અમો જે દિનના આવ્યા, દુઃખી બહુ થાય છે.	૧૩
આવ્યા અમો અવધ કરી, ફરીને ગયા નહિ;	
વિજોગે પીડા પામે, સુખ આપો જઈ,	૧૪

મુગટ કુંડળ માળા, આશુપણ અંગનાં;
નિજ રથ બેસવા આપ્યો, એન શ્રીરંગનાં. ૧૫
સાખી

ઉધવને આપી આજ્ઞા, વેગે કરે પ્રજા પ્રવેશ;
પ્રેમસ્નેહી સુંદરી, આપો હીત ઉપદેશ. ૧૬
તમો સરવે સધીર છો, જ્ઞાનવાન પરિમાણ;
પ્રમોદો ત્રીજ બેસીતા, ઉધવ ચતુર સુખણ. ૧૭

વિશ્રામ ૨ બે

ઉધવે આજ્ઞા માગી, રથ બેઠા જઇ;
વેગે ત્રીજ પંથ પાળ્યા, બેવાની ઇચ્છા થઇ. ૧
સંધ્યા સમે સુરભી સંગે, સુખે ત્યાંહાં આવીઆ;
જસોદાએ દીઠા જ્યારે, ભલા મન ભાવીઆ. ૨
નંદનજી બેટયા ભાવે, આસન આપીઆં;
દયા કરી દીન જાણી, દુઃખડાં કાપીયાં. ૩
શંકરખાણુ સ્થામ સુખી, કહો તે હું કરે;
ઉત્તરેન અન્ય જાદવ, કેવા આનંદ ધરે. ૪
ઉધવ કહે સૌ સુખી, તમ પરસાદથી;
જમ ગજ પ્રદં નાસે, સિંહના નાદથી. ૫
એમ દુઃખ દીરધ નાઠાં, દીઠા હજાર હરી;
મધુપુર નરનારી, સુખ શોભા ધરી. ૬
નંદ આનંદ પામ્યા, સુગંધ માંભળી;
જને એ બેટયો ભાવે, તેની વેળા વળી. ૭
રૂઠિ રસોઇ દીધી, જસોદાએ જીવંતયું;
ભાવેથી ભોજન કર્યું, સાદર ને દૂધયું. ૮
પ્રેમે પલંગ બિછાવી, બેઠાં બીડલાં કરે;
અન્યો અન્ય ઉધવનંદ, લેઇ મુખમાં ધરે.
જસોદા પૂછે પ્રોત્તે, ખખર લાવની;
જાદવ જીગતી શું અણે, ગત્ય ગોપાળની.
સ્વરૂપવંત દીધી, કંતેની સેવકી;
બહુ બહુભાગી કહીએ વસુદેવ દેવકી.
એહનાં અટપટાં લક્ષણ, બાળપણે બહુ

મજવધૂ સર્વે સાંખ્યું, હેતે હસીયાં સહુ.	૧૨
અમે પુત્ર ભાવે ભાજ્યો, ઓઢણી ઓઢતો;	
પ્રીતે પયપાંત કરી, પારણે પોઢતો.	૧૩
એણે રતનપાન કરી, મારી તે પૂતના;	
કંઈના પ્રાણ હયાં, કંસના દૂતના.	૧૪
શકટાસુર અસુર એવો, આખ્યો અમ ખારણે;	
અમે તો કાંઈ ના જાણ્યું, પોઢયા પારણે.	૧૫
તેહને પદપ્રહાર કરી, પ્રાંણ દેલામાં હયાં;	
બગાસુર આદી દૈત્ય, પાપી પ્રલે કર્યાં.	૧૬
મુની ગરગાચારે જ કહ્યું, તે તો સરવે થયું;	
માયાના આવણ માટે, અમો કાંઈ નવ લહ્યું.	૧૭
એકવાર નૈણે નીરખું, ઠેશવરામને;	
કહીએ કતારથ કરો, ગોકુળ ગામને.	૧૮
એમ કહી આંખભરી, આંસુહાં આવીઆં;	
અમે તપ આછાં દીધાં, પાછાં કદપાવીઆં.	૧૯
ઉંધવ કહે એમ ન દીજ, તમો તો જાણુ છો;	
એ તો હરિ અંતરજામી, તેના પ્રાણુ છો.	૨૦
તમારાં ભાગ્ય ભલાં, પુન્યનો પાર નહિ;	
તમે તો નયણે નીરખી, લીલા અવતારની.	૨૧

સાખી

પરસ્પર ગોષ્ઠિ કરી, ઉંધવ ને નંદરાય;	
હરિના ગુણ સંભારતાં, પ્રેમ મુદીત મન થાય.	૨૨
કૃષ્ણકથા આનંદમય, સુધાસિંધુ સુખસાર,	
પ્રેમ પુનીત તે પામશે, કૃપા કૃષ્ણ મોરાર.	૨૩

વિશ્રામ ૩ જો

સૂક્ષ્મ રજની રહી, વીતી ગઈ વાતમાં;	
જગી સૌ જીવતી જન, મન પ્રભુ નાથમાં.	૧
મહી વલોવા લાગી, સર્વે મુંદરી;	
ગોપી ગુણગાન કરે, રસ ભાવે ભરી.	૨
રાગ સારંગ ગાયે, ભેરની બીલાસમાં;	
ઢાકીલા કંઠપૂરે, સુંદર અલિલાપમાં.	૩

ઉંચે સ્વરે જિયરે એવું, આન દે ગાઇને;	
ઓ કૃષ્ણ બાળસ્નેહિ, ગયા કેમ વાહીને.	૪
નૌતમ નાદ તણી, શબ્દ ધુન થાય છે;	
ઉદ્ધવ આનંદ પામ્યા, જમના બય છે.	૫
આવ્યા રવિતનયા તીરે, સુખ પામ્યા ધણું;	
તન મન મંજન કરી, ધ્યાન ધયું હરિતણું.	૬
સખી એક સદન થકી, બારણે નીસરી;	
રથ નંદ દ્વાર દીઠો, જોયું જુકતે કરી.	૭
અહૂર આવ્યા હતા, આવો રથ લઇને;	
સુખ સરવસ મટયું, ગયા દુઃખ દેઈને.	૮
રથ શે અરથે આવ્યો, વળી શું વીસયું;	
જીવન પ્રાણ જતે, પછે શું ઉગયું.	૯
અન્યો અન્ય વાત જાણી, આવી સૌ સુંદરી;	
પ્રીતે જસોદાને પૂછે, આવ્યા શું શ્રી હરી ?	૧૦
એટલે ઉદ્ધવ આવ્યા, જમુનાં નાહિને;	
હરિના જન જાણી, નમી પાય ધાઇને.	૧૧
જવા જુગદીશ કહીએ, તેવા જન તેહના;	
રૂપ શુણ વરણ એવો, શોભાવે દેહના.	૧૨
મુશતક મુગટ સોઢે, તેજ ધણું તે તણું;	
તિલક કેસર કેરું, સુંદર સોહામણું.	૧૩
ઝગમગ ઝલકી રથાં, કુંડલ તે કાનમાં;	
તેજ દળ કમળ જવાં, લાગી પગ ધ્યાનમાં.	૧૪
પ્રકૃતિત પ્રસન્ન વદન, શરદ કેરો શશી;	
નિરંતર એક હરિ, રહ્યો રુદિયે વશી.	૧૫
હર અત્યંત આપે, માળા મુકતાતણી;	
પ્રીતાંબર અંગે ધયાં, શોભા દીસે ધણી.	૧૬
ભુજ ભલાં ભૂપણ ધયાં, રૂડાં કર રાજ છે;	
જેઘ પદજુગલ છાંતી, મનમથ લાજ છે.	૧૭
ગોપી કહે લલે આવ્યા, સખા છે શ્યામના;	
લોક તો લાંઠ છે, મધુપુર ગામના.	૧૮
મુખે તો મીઠું બોલે, મેલ ધણે મનમાં;	

જુઓ અમે સંગ કર્યો, મેલ્યાં મહાવનમાં. સાખી	૧૯
ઉદ્ધવ કહે અમો આવીયા, નિશા નિર્ગમી એક; મોહને મને મોકલ્યો, કહેવા જ્ઞાનવિવેક.	૨૦
શોક ન ધરશે સુંદરી, પ્રણ સદા છે પાસ; દ્વૈતભાવને પરહરો, રાખો દૃઢ વિશ્વાસ.	૨૧
વિશ્રામ ૪ થો	
મને શ્રી કૃષ્ણે કહ્યું, કહું તે કામની; ભ્રમણા મનની મૂકા, ભજો હરિ ભામની.	૧
હરિનાં હેતુ છે, તમો સૌ તારણી; નિર્મળ જ્ઞાન એહો, તજો વિષ વારણી.	૨
આસના ઉદ્ધક જવો, આ રે સંસાર છે; તેમાં એક તત્ત્વ મોહું, સમજણ સાર છે.	૩
જ જને તન તપાસ્યું, તેના સંશે ટળ્યા; પ્રણવ ધ્યાન ધરી, ભાવે હરિમાં ભર્યા.	૪
નિરંજન વેદ ગાયો, તે તો ઘટમાં વસે; એક દૃષ્ટે જોશે જ્યારે, ત્યારે દુગ્ધા જશે.	૫
ભીનભાવ ભાગશે ત્યારે, બ્રહ્મને ભાળશે; આત્મા અખંડ એવો, નિરંતર નિહાળશે.	૬
મોટા મુની જોગ સાધે, જહને પામવા; દેહનું દમન કરે, ભવદુઃખ વામવા.	૭
સંસારમાં સુલભ હોયે, શેને તપ આચરે; સુખ સમૃદ્ધિ મૂકી, શીદને નીસરે.	૮
જહને વૈરાગ્ય વ્યાપ્યો, સૌ મૂકી ગયા; ગૃહ અધિકૃપ મૂકી, જઈ વનમાં રહ્યા.	૯
મોટા મોટા રાજ મૂકી, ગયા તપ સાધવા; શીવ શમશાન સેવે, એને આરાધવા.	૧૦
સહસ્ર અઠયાસી આદે, જઈ વનમાં વસ્યા; આત્મા સાધન કરે, પ્રગટી મહાદશા.	૧૧
માયાનો સંગ મૂકી, પળ્યા તે મહાવને; ભાવે તે હરિને ભેટ્યા, મૂલ્યા દેહભાવને.	૧૨

એવો ઉપદેશ અમારો, માનસો માનની;
તો તનમાંહે થશે, લાળ લગવાનની. ૧૩
પંડ્યમાં પ્રગટ થાશે, બ્રાંતી સૌ લાગશે;
નિજ સ્વરૂપ સાથે, ન્યારે લેહ લાગશે. ૧૪
અજપા જપ થાયે, જીવો તેને જાંખીને;
હરખને શોક સૌએ, દૂર દો નાંખીને. ૧૫

સાખી

નિજ સ્વરૂપ ન્યારે જડે, થાયે કલ્પના નાશ;
જને હિંડો ખોળતા, તે પોતાની પાસ. ૧૬
ઉઠવ કહે સૌ સાંભળો, ચતુરા ચતુર સુખણુ;
પતીત ના આવે પ્રેમદા, તો પૂછો વેદપુરાણુ. ૧૭

વિશ્રામ પ મો

પછે પ્રજાળા બોલી, રીસ રખે ચહે;
અમો તો અખળા જન, એવું કમ આવડે. ૧
તમેજ જોગ કહ્યો, તમારા કામનો;
અમારો પે'ડો ન્યારો, ગોઠુળ ગામનો. ૨
અરજ એક અમારી, આધવજ સાંભળો;
અમારા મનમાં વસ્યો, સુંદર સ્થામળો. ૩
અમે તો નયણે નિહાળ્યો, નટવર નાથને;
એણે મોહની લગાડી, સૌ પ્રજ સાથને. ૪
ધુતારામાં ધૂર્તિવદા, મુખે શું વખાણીએ;
એનાં અનેક ચરિત્ર, અમે સૌ જાણીએ. ૫
જસોદા મારવા લેતાં, કોધ ધણો કરી;
ત્યારે નાસીને આવે, અમ ભોવન બાણી. ૬
કહેશે કાઠ રાખો મુને, મુખે એવું બાણે;
એને ધરમાંહે રાખીને, રહેતાં અમે આંગણે. ૭
ભોવન બીતર પેસી, ઉઘમ એવો કરે;
મહીનાં માટ ફેાડી, માંખણ મુખમાં ધરે. ૮
અમો ન્યારે આવીએ પાસે, નાસીને નીસારે;
એણે એવાં કામ કર્યાં, કહેા કમ વીસરે. ૯
વચ્ચનાં પૂછ ચહી, ઉઠાડે આંમળી;

- બેળે બાળક જગાડે, ઘેરે અંગ આંગળી. ૧૦
 એને હરે ઉચું કાંધ, મૂઝીએ સૌ સખી;
 અનુબલ ઉપર ચઢી, પાડે તે ત્યાં યદી. ૧૧
 એકવાર એમ વીચાર્યું, ખાંધું કર સાહિને;
 લેધને જઈ દેખાડું, જસોદા માધને. ૧૨
 એક દીન માંખણ ખાતાં, અદ્ધા ગોવિંદને;
 હવે કયાં નાસી જશે, કહ્યું કૃષ્ણચંદ્રને. ૧૩
 તાંણી બે હાથ ખાંધ્યા, ચાલી ચાંચે કરી;
 ઉપર ચીર ઓઢાડ્યું, હીંડી હરખે ભરી. ૧૪
 નંદરાણી માનતાં નહોતાં, જુવો આ બાળને;
 મંદિરમાંથી માખણ ખાતાં, અદ્ધા ગોપાળને. ૧૫
 એમ કહી અળગું કર્યું, અમર ઓઢયા તણું;
 જુએ તો બાળ પોતાનું, લજ્યા પાંખી ઘણું. ૧૬
 નેહે નંદજીવનમાંથી, દીઠા હરિ આવતા;
 નેતામાં જુઠી પાડી, સુંદરીને સર્વથા. ૧૭
 અલી ખોટું આળ ચડાવે, શામાટે સુંદરી;
 જુવતીનું જોર ન ચાલ્યું, હેતે હસિયા હરિ. ૧૮
 એવા હરિ આનંદરૂપી, અમે જ દીઠડા;
 બીજા અનેક ઉપાય, લાગે કેમ મીઠડા. ૧૯
 જ સુખ અમને આપ્યાં, તે દુર્લભ દેવને;
 બીજું શું ધ્યાન ધરું, તણ સ્વયમેવને. ૨૦

સાખી

- પ્રગટ સ્વરૂપ સુંદર વદન, રસિક છબી ધનરપામ;
 તેણું મન અટકી રહ્યું, કાણું ખસે નહિ અન્ય. ૨૧
 નાગર નવલ કિશોરસું, ખાંધી પૂરણ પ્રીત;
 અવર વાત ભાવે નહિ, એહ અમારી રીત. ૨૨

વિશ્રામ ૬ મો

- ઉક્લવ કહે અખળા તમે, એ તો સાચું કહ્યું;
 એનું રૂપ અટલ એહેવું, સા ઘટમાં રહ્યું. ૧
 બોલે તે બીજે નહિ, તમમાં તેજ છે;
 વિશ્વમાં વ્યાપી રહ્યો, અખંડિત એજ છે. ૨

તે તો ભરપૂર ભર્યો, પંડ પ્રજ્ઞાંડમાં;	
જમ રવિ જુગવો દીસે, ભાસે બહુ ભાંડમાં;	૩
એક અનેક રૂપે, બહુવિધ બોલતો;	
વીધવીધ વેશ ધરી, દીસે છે ડોલતો.	૪
લિપ્ત લિપ્ત ભૂષણ બન્યાં, કુંદન એક છે;	
નામ ને રૂપ ન્યારાં, જોયામાં વિવેક છે.	૫
એક સૂત્રભાવે જોતાં, જવાં પટતંત છે;	
સાગર અગાધ અંધુ, લહેર અનંત છે.	૬
અવની એક રૂપે, ખીજાં બહુ પાત્ર છે;	
અલંકાર અલગ કરે, સોનું એક માત્ર છે.	૭
જમ કાંઈ સાકર કેરી, બહુ મીઠાઈ કરે;	
સરવે સાકર બાણો, ખીજું નહિ નીસરે.	૮
સુરભી સ્વરૂપ ધણાં, વરણ વિચિત્ર છે;	
તેનું પય એક રૂપે, પરમ પવિત્ર છે.	૯
એમ તમે આત્મા બાણો, અરૂપી એહ છે;	
ઉત્તમ ને અધમ એ તો, દીઠામાં દેહ છે.	૧૦
કાષ્ઠમાં અગ્નિ કહીએ, એમ અવિનાશ છે;	
સર્વમાં સાક્ષીરૂપે, નિરંતર વાસ છે.	૧૧
કસ્તુરીમૃગમાં વસે, જોતા વનમાં ફરે;	
પરિભળ પાસેથી આવે, છુટ્યો ભટકી મરે.	૧૨

સાખી

એમ સકળ સંસારમાં, વસે હરી ભરપૂર;	
જીવદશા મટે નહિ, તેથી દીસે દૂર.	૧૩
જયારથ જાંણ્યા વિના, જીવદશા નવ જય;	
ત્યાંહાં લગી ઉપજે કલ્પના, અજ્ઞાને અયડાય.	૧૪

વિશ્રામ ૭ મો

પછી પ્રજગોપી વદે, ઉદ્ધવ ચિત્ત ધરે;	
તમે તો એમ કહ્યું, હરિ સશરો ભર્યો.	૧
ત્યારે કાણ પીઠા પામે, કાણ જન્મે મરે;	
એ તો કાંઈ અચરજ મોડું, સંસે ઢમ નીસરે.	૨
ત્યારે શેં સુખ ના પામે, જીવ સંસારના;	

શામાટે દુઃખમાં હૂંએ, પ્રાણી ખાણ ચારના.	૩
વળી શ્રીકૃષ્ણ જવા, સરવે શેં નથી ?	
ખરેખરી વાત કહો, રોષ ના રહે રતી.	૪
અમે તો માનીએ જ્યારે, પરક્રમ લાળીએ;	
તનમાં હરિ હોએ, તો ગીરી ઉઠાવીએ.	૫
અમારે અવર ખીજું, ચિત્ત આવે નહિ;	
સુંદરરથામવિના, મન લાવે નહિ.	૬
સરોવર સરિતા બહુ, ભર્યો સધળે સિંધુ;	
ચાતક ચાંચ ન બોળે, પીયે પડતું ખિંદુ.	૭
સાગરમાં છીપ રહે, ઉડી એકાંતયું;	
જરા જળ ભેદે નહિ, પ્રિત રત સ્વાતિમું.	૮
જલવિના દાદુર જીવે, મીન જાએ મરી;	
પ્રાણ ગયે પ્રીત ન છુટે, ટેક તેની ખરી.	૯
એવી છે ટેક અમારે, અબળા સાથને;	
તનમન સર્વે સોંપ્યું, નટવર નાથને.	૧૦
પ્રીતની રીત ન્યારી, નથી તે પુરાણમાં;	
પ્રીછે કાઠ પ્રેમ રોહિ, વીધ્યાં રસ બાણમાં.	૧૧
અમો એને વિજેગે, સૌ સૂનાં પ્રેમ;	
મન તો મોહન પાસે, સાધના શું કરે.	૧૨
હતું મન એક મારે, તે તો હરિએ હર્યું;	
ગયું રસરૂપ માંહિ, ફરી નવ નીસર્યું.	૧૩
ઉદ્ધવજી પ્રેમની પીડા; હશે તે બાણશે;	
વીત્યાવિના વેદના કાઠ, કેમ પરમાણુશે.	૧૪

સાખી

ઉદ્ધવ એમ દુઃખીઆં કર્યાં, દીધો છળીલે છેહ;	
પહેલી પ્રીત વધારીને, પછે પરહ્યાં તેહ.	૧૫
વિશ્વાસે વાહીને, ધાત કરે કહો કાણ;	
વળી વચન જે કહાવીયું, દાઝયા ઉપર લોણ.	૧૬

વિશ્રામ ૮ મો

ઉદ્ધવ આવડું અમો, પહેલાં તો નવ લક્ષ્યાં;	
કાને કહીએ મુખમાં દાઝ્યાં, મન સમજી રહ્યાં.	૧

- અમે લોકવાળ લોખી, એને ભાવે સન્યા; ૨
 તોએ તરછોડી નાખ્યાં, તુચ્છ કરીને તન્યાં.
 હવે હરી શીદ આવે, સગપણું શું રહ્યું;
 મધુપૂર રાજ મળ્યું, વ્રજ વેરી થયું. ૩
 વળી વિશેષે મળી, કંસદાસી કુળન્યા;
 તેહનો સંગ કર્યો, સલા જુગમાં સન્યા. ૪
 નવા નવા ખ્યાલ કરી, પ્રીતમાં ખેલતા;
 અર્ધક્ષણ અખળા કરો, સંગ ન મેલતા. ૫
 એક સમે ઝીલવા પેઠાં, હરી હેર પડયા;
 ચતુરાનાં ચીર ચોરી, જઇ કદમે ચઢયા. ૬
 જોયું જ્યારે જુવતીજને, દીઠા દીનાનાથને;
 મનમાં સજ્જ આવી, સૌ સખી સાથને. ૭
 હસી હરિ જોડ્યા એવું, આખ્યો દાવ અમતણો;
 કેમ તમે નગન નાદાં, દોષ છપાવ્યો ધણો. ૮
 વજણ તજણ તણી, મરજદા નવ ગણી;
 માટ અપરાધ પહચો, અનીતિ એ ધણી. ૯
 તમે સૌ જુવતીજન, જળ થદી નીસરો;
 રવિની સખાં રહી, સૌ સૌ પ્રણામ કરો. ૧૦
 પછી પટકુળ આપું, પહેરીને પરવરો;
 વિનતાએ મન વિચાર્યું, કંને કહ્યું તે કરો. ૧૧
 મનમેલની ધરી, નારી સૌ નીસરી;
 શત શત પ્રણામ કર્યાં, સૂરજને સુંદરી. ૧૨
 પછે સૌનાં અમર આપ્યાં, અખળાએ અંગ ધર્યાં;
 જુઓ એનાં ચરિત્ર એવાં, કહો કેવાં કર્યાં. ૧૩

સાખી

- અનેક ચરિત્ર છે એહનાં, ઠાઈ ન પામે પાર;
 ગોકુળમાં લીલા કરી, દિન બાવન વરસ અગીઆર. ૧૪
 વિવિધ વિધનથી છગારીઆં, વ્રજજનને ખડુવાર;
 જ જ અસુર આંહિ આવીઆ, તેનો કર્યો નિરતાર. ૧૫
 વિઆમ દ મો
 જમલાઅર્જુન હતા, નંદજીના ચોકમાં;

- તેનો ઉદ્ધાર કર્યો, ગયા સુર લોકમાં. ૧
- અધાસુર અસુર આવ્યો, છાનો છુપીને રહ્યો;
મારગમાં મુખ વિકાસી, સર્વને ગળી ગયો. ૨
- પછી શ્રીકૃષ્ણે તેને, સારી શિક્ષા કરી;
સુખે સ્વર્ગલોક ગયો, નાવ્યો પાછો પ્રરી. ૩
- બગાસુર આવી બેઠો, કહીએ છું તે મંદને;
જીવન જળ પીવા ગયા, ગળ્યા ગોવીંદને. ૪
- ઉદ્ધરમાં અગ્નિ ઉઠી, કેમ રાખી શકે;
ચાંચ ગ્રહી ચીરી નાખ્યો, પડ્યો પૃથ્વીવિષે. ૫
- વચ્છાસુર વૃષભ રૂપે, આવ્યો કપટે કરી;
તેના પગ સાહી પછાડ્યો, મૂઢ ગયો મરી. ૬
- એક સત્રે વચ્છચરાવે, જમુનાં તીરમાં;
સાવે હરિ ભોજન કરે, સા આહીરમાં. ૭
- એવે સત્રે અજ આવ્યો, અંતરીક્ષ ઉપા રહ્યો;
ખાળ ચેષ્ટા બેઠ હરિની, મન વિરમે થયા. ૮
- વીરંચીએ મન વિચાર્યું, વચ્છ હવડાં હરં;
પછે પ્રજ્વતા જણાશે, હશે ખોટું ખરું. ૯
- માયાનો પડછો નાખી, ગોપ્ય કર્યાં ગૌ;
આતુર થઈ બેવા આવ્યા, હરિના સખા સૌ. ૧૦
- બેસો મજબાજ સહુ, એવું બોલ્યા હરી;
મંડળીની જુગત આવી, ના આવે પાછી ફરી. ૧૧
- એમ કહી ચાંપે ચાલ્યા, કર ગેડી ગ્રહી;
બેયું ધણું જુગતે કરી, વચ્છ દીઠાં નહી. ૧૨
- જ્યારે વચ્છ નજરે નાવ્યાં, પ્રભુ પાછા કર્યા;
માયાપટ ઉપર નાખી, સખા સહુ આવ્યા. ૧૩
- પછે મનમાં વિચારી, પાછાં પેદા કર્યાં;
વચ્છને ગોવાળ સૌ, રૂપ તેવાં ધર્યાં. ૧૪
- એમ ખટમાસ વીત્યા, બ્રહ્માએ સાળીઉં;
ચતુષ્જ ગોવાળ સૌ, એવું જ્યારે ન્યાળીઉં. ૧૫
- અજ આવી પાયે પડ્યા, નેહ નંદલાલને;
અમો સામર્થ્ય નહિ, બેવા તમ ખ્યાલને. ૧૬

અમો અભિમાની એવા, તમને નવ લક્ષ્યા;
હવે હરિ ક્ષમા કરો, જે જે અપરાધ થયા. ૧૭
તમો તો કરુણાસિંધુ, કૃપા કીજે મુને;
કર જોડી વિનય કર્યા, બહુ ચતુરાનને. ૧૮
પછે પ્રભુ પ્રસન્ન થયા, સંશય સૌ પરહરો;
અજનિજ ધામ જાઓ, મુખે સ્પષ્ટિ કરો. ૧૯
પછે ગુણગાન કર્યું, રૂપ રહે ધરી;
બ્રહ્મા બ્રહ્મસદન ગયા, ચિત્ત ચિંત્યા હરિ. ૨૦
એવા કૃષ્ણ કરુણાસિંધુ, અમો જે જાણીએ;
કહેા દેવ અવર બીજું, ચિત્તમાં આણીએ. ૨૧
સાખી

ચિત્ત વીત થોયું અમતણું, આખું મુખ અપાર;
નિત્ય નૌતમ લીલા કરી, મનમાં નંદકુમાર. ૨૨
કમળ નેણ શ્રીકૃષ્ણજી, ઢાઠિ કામ છબી અંગ;
વીસાર્યા દેવ વીસરે, રહેયે લાગ્યો રંગ. ૨૩

વિશ્રામ ૧૦ મો

પછે મનવાસી સૌ, ઈંદ્ર આછવ કરે;
મનમાં મધવાતણી, સહુ શંકા ધરે. ૧
ધરડા ગોપ આવ્યા, નંદને બારણે;
સહુ સામગ્રી લાવ્યા, પૂજાને કારણે. ૨
પ્રભુ નંદ પાસે આવ્યા, પૂછ્યું ધણું પ્રીતયું;
જ્ઞાની તમે પુજ કરો, આવી રૂડી રીતયું. ૩
નંદ કહે ઈંદ્ર જરી, સૌ સેવા કરે;
એના પ્રેર્યા પ્રજન્ય આવે, મુખ સુરણી ચરે. ૪
પછે શ્રીકૃષ્ણ કહે, સાંભળો તાતજી;
સુરપતી શું કરે એમાં, હરીને હાથજી. ૫
સદા સમીપ રહે, સંકટ કાપશે;
ગોવરધન હચ્છવ કરો, ઇચ્છા પ્રજા આપશે. ૬
મજાને વાત માની, કરને કહી તે ખરી;
સહુ ગિરિપાસે ગયા, પ્રેમે પૂજ કરી. ૭
અન્નનો કોટ કર્યો, સહુ રિદ્ધ આણીને;

પર્વતે રૂપ પ્રકાર્યું, જીવન જાણીને.	૮
ઉપર સ્વરૂપ થયું, અદ્ધ ભુજ તણું;	
પ્રજળને દર્શન કર્યું, સુખ પાંખ્યા ધણું.	૯
સહસ્ર ભુજ સાથે કાઢ્યા, આરોગ્યા અન્નને;	
પછે પ્રસાદ આપ્યો, સદુ પ્રજળનને.	૧૦
ગિરિ પુજી ઘેર વળ્યાં, ઉલટ અતિ ધણો;	
સુરપતિએ વાત જાણી, ઓચિજીવ લાગ્યો આપણો.	૧૧
બારે ત્યાંહાં મેઘ બોલાવી, ઈંદ્રે આજ્ઞા કરી;	
જાઓ જળવૃષ્ટિ કરો, પ્રજાપર આદરી.	૧૨
ગગન ઘટા થઇ, ધને કરી ગર્જના;	
બ્યાકુળ લોક થયા, સદુ કોઈ પ્રજના.	૧૩
હરતી સમાન પડે, બિંદુ ભોટાં બહુ;	
ધાઈ પ્રભુ પાસે આવ્યા, પ્રજવાસી સદુ.	૧૪
આ તે હરિ શું થયાં જ, ઈંદ્ર કાપ્યો સહી;	
અતિ ધણી વૃષ્ટિ થાય, જળનો પાર નહી.	૧૫
ગોપનાં વચન સુણી, વળતા વાલો વડે;	
એતું અભિમાન ઉતારું, એવું ધાર્યું રહે.	૧૬
આલો ગિરિપાસે જઇએ, આપણને રાખશે;	
આપણો ઇષ્ટ એ છે, દર્શન દાખશે.	૧૭
એમ કહી પ્રભુ પૂઠે, પ્રાણી સૌ પરવર્યા;	
આવો ગિરિ ઉંચો કીજ, એવું હરિ ઉચર્યા.	૧૮
એમ કહી કર અડાડ્યો, પર્વત પુષ્પ થયો;	
ચોરાસી કાસ પ્રીજ, સદુ ઢાંકી રહ્યો.	૧૯
ગોખી ગૌ ગોવાળ સૌ, સુખે લીલા કરે;	
મહારમાં મોરલી વાગે, ગાયે ઉંચે સ્વરે.	૨૦
તેમ અતી પ્રિય કરી, સાત દહાડા સહી;	
પાણી પાશેર ન દીસે, આંચ લાગી નહી.	૨૧
પ્રજન પીડા પાંખ્યા, પાછા ગગને ગયા;	
સમાચાર સુરપતિને, સૌ માંડી કહ્યા.	૨૨
મધવાએ મન વિચાર્યું, અન્યાય બહુ કર્યો;	
મે તો કુસાળ્યા હરી, અણુધટતું આચર્યો.	૨૩

હવે હરી શરણે જાઉં, કારણ સારશે;	
કર્યા હોય કોટી ગુન્હા, દોષ નીવારશે.	૨૪
પછે કામદુરગા ઢેડે, ઈંદ્ર ત્યાં આવીઆ;	
પ્રભુને પાયે પડયો, ગદ ગદ કંઠે થયો.	૨૫
પૂજા બહુ ચેરે દીધી, પ્રભુને જાણીને;	
સુરપતે ચરણ ધોયા, ગંગોદક આણીને.	૨૬
અમો પ્રભુ પ્રીછયું નહિ, પ્રગટ રૂપ તમ તણું;	
માહારી મરજદ ગઈ, લજ્જા પામ્યા ધણું.	૨૭
ઇંદ્રે બહુ સ્તવન કર્યું, ત્યારે રીઝયા હરી;	
મુસ્તકે હાથ મૂક્યો, કરને કરણા કરી.	૨૮
ઇંદ્ર નિજ ભોવન ગયો, ધ્યાન રહે ધરી;	
અમર આનંદ પામ્યા, કુસુમ પ્રથિ કરી.	૨૯
મધવાનું માન મોડયું, બંધન કાપીયું;	
વ્રજ આનંદ વધાર્યો, અતિ સુખ આપીયું.	૩૦

સાખી

સુખ આપ્યું વ્રજસાથને, નાથ દયાનિધિ જહ;	
ગીરીવરધર હરિ મુગટધર, વસો રહેમાં તેહ.	૩૧
મહા મનોહર રસીકવર, નાગર નંદકીશોર;	
પ્રેમ રનેહી શામળો, વ્રજ વિનતા ચિત્તચોર.	૩૨

વિશ્રામ ૧૧ મો

ઉદ્ધવ હરિ એક સમે, રમે ગેડી દડો;	
પોતાની ઇચ્છાએ કરી, જમ જમુનાં પડયો.	૧
કાલંદ્રિનો આરો એવો, દેખી સૌ ઠા ડરે;	
માટે થકી ઝેર તણી, જ્વાળા બહુ નીસરે.	૨
જોઈને કદમ ફેરે, દોડી દ્રુમે ચઢયા;	
નીર ગંભીર ગાઝ, પ્રભુ તેમાં પડયા.	૩
વ્રજમાં વાત એવી, થવણે સાંભળી;	
માતુની માહા દુઃખ પાંખી, સદુ ધરણી ઢળી.	૪
જસોદા નંદજીયે, કંઠપાંત બહુ કરી;	
શુદ્ધ બુદ્ધ શરીર ફરી, સર્વે વીસરી.	૫
તારણી ટાળે મળી, આવી તે ઘટમાં;	

અખળા રુદન કરે, અતિ ઉચાટમાં.	૬
ગૌ ગોપી ગોવળ સૌએ, અન્નજળ પરહુયાં;	
તન ત્યાગ કરીયું, એહેવાં પણ આદ્યાં.	૭
પછી પાતાળ માંહે, વાલે વાઘ વાંસળી;	
સૌને શાતા થઇ, પીડા ત્યારે ટળી.	૮
નટવર નાગને જીતી, ઉપરે આવીઆ;	
કાળીને કર મહી, ખારણે લાવીઆ.	૯
જમુનાં તણે તટે, પનંગને પાથર્યો;	
ઉપર આનંદમાંહે, તાંડવનૃત કર્યો.	૧૦
પદને સ્પર્શે કરી, વીખ સર્વે ગયું;	
અંતર નેત્ર ખોલ્યાં, જ્ઞાન ઘટમાં થયું.	૧૧
અહો મહાભાગ્ય મારું, મુખે કરી યું કહું;	
હતો ધણું પતીત પ્રાણી, મહીમા નવ લહું.	૧૨
તેણે ત્યાં સ્તવન કર્યું, બહુ પ્રીતે કરી;	
જયારથ બાણી લીધા, જવા હતા હરિ.	૧૩
સિંધુસુતા સેવે જને, ઉરપર લેધને;	
તે તો કાણુ એક ન મૂકે, શ્યામ રનેહીને.	૧૪
એવા પદ કામળ કહીએ, મારે મુસ્તક ધયાં;	
જને મુનિ ધ્યાનમાં ધ્યાયે, અતી ભાવે લયાં.	૧૫
એવી બહુ સ્તુતિ કરી, સીઝ્યા રઢીયે હરિ;	
તેને અભેદાન આપ્યું, બહુ કરુણા કરી.	૧૬
પછી તેને આજ્ઞા આપી, મુખે એવું બણે;	
હવે જ જમનાં થકી, બેટ સાગર તણે.	૧૭
ગરુડનો ભય નિવાર્યો, જ હવે નહિ નડે;	
નાગને નિર્ભય કર્યો, ચરણપ્રતાપવડે.	૧૮
પછી પરીવાર લેઈ, પનંગ તે પરવર્યો;	
જમનાંજળ નિર્મળ કર્યું, ત્યાંથી નાગ નીસર્યો.	૧૯
પ્રાણી આનંદ પામ્યા, નીરખ્યા નાફ	
આવી હરિ ભાવે ભેટયા, સૌ	૨૦
અતી બળ અકલ એવા, હરિ ન	
કહો કમ ગોઠે બીજ, અવર ઉ	

સાળી

- અવર ના ગોઠે ચિત્તમાં, જો કરો દ્વાદી ઉપાય;
રહે કમળમાં રંગી રદ્યા, સદા રસીકવરરાય. ૨૨
- નંદ નંદનશું નેહ અતી, નિમેષ ન વિસરે તેહ;
નેન ચંદાર ગત સુંદરી, ચંદ ચતુરવત એહ. ૨૩
- વિશ્રામ ૧૨ મે
- ઉદ્ભવજી ચીત અમારું, એણે ગોચું સહિ;
એના સ્વરૂપ વિના, બીજું ગોઠે નહિ; ૧
- એક સમે સુરભી જોવા, નંદજી નીસર્યા;
રસીએ રૂદન કર્યું, પૂઠેથી પરવર્યા. ૨
- આનંદે કુંજમાં આવ્યા, શોણા દીસે ધણી;
તાંદાં બ્રહ્મણ્યમુતા, આવ્યાં એ વન ભણી. ૩
- નંદજી પાસે દીઠો, કુંવર દાડામણો;
અંગ રંગ અનંગ છત્રી, સાગર શોણા તણો. ૪
- રસબસ રીતી રદ્યા, અન્યો અન્ય જોઈને;
રૂપ ગુણ લક્ષણ પુરણ, રદ્યાં મન મોહીને. ૫
- એવે થઈ અબ્રપટા, ચમકે હાંમની;
નંદજીએ પાસે બોલાવી, ભાવે કરી ભાંમની. ૬
- લાહલી જાઓ તમે, લાલને લેધને;
અમારે ભોવન સોંપો, રયામ સ્નેહીને. ૭
- તમમુત તેડી જાઉં, આનંદસું અમો;
સંશય તમે શીદ કરો, મુખે જાઓ તમો. ૮
- દરિને દાય મંદી, દોડી ગજગામિની;
મનમાં વાવ ધાર્યો, બેટપાનો ભામની. ૯
- અલોટીક કુંજ આવી, વન કુલી રહ્યું;
પ્રજ્ઞએ રૂપ પ્રકારયું, પ્રેમે પોતાતણું. ૧૦
- અબજા આનંદ પામી, જઈ ચરણે નમી;
મનોરથ મનના થયા, સામા મુખમાં રમી. ૧૧
- એવી લીલા અકજ એની, તારણીએ તે લદી;
મુર સર્વ જ જોલે, પ્રાપ્તવિ થઈ. ૧૨
- એતું મુખ અમને આપ્યું, દોડો દોડોનેદમે;

તે તો હરિ જોઈયું જ્યારે, મુખસાતા થશે.	૧૩
સાખી	
મુખસાતા તારે થશે, જ્યારે જોઈયું નાય.	
અમે સૌ મુનાં પ્રજાં, પ્રાણ પ્રભુની સાથ.	૧૪
ઉદ્ધવ એમ ન જાણીશો, કેમ જીવે જીવતી એહ;	
આબ્યાની આશે કરી, રહ્યા હમારા દેહ.	૧૫
વિદ્યામ ૧૩ મે	
એનાં બાળચરિત્ર ખહુ, ખહુ ચતુરા લહે;	
ખીજ એને અકળ કહી, સૌ મોટા કહે.	૧
મજ વિચિત્ર લીલા, જીવનજીએ કરી;	
તે તો અમે અખળા જાણું, રહ્યાં રહેયે ધરી.	૨
નિત્ય નિત્ય નવલ નેહે, આંગણીએ આવતા;	
મનોહર મોરલી વાતા, બીતર વાવતા.	૩
સંધ્યાસમે સાદ દેતાં, સુરખી દોહીને;	
વહાણામાં વાટ જોતાં, વલોણાં વલોઈને.	૪
સાકર માંખણ રાખી, આરોગવા આપતાં;	
સાસુડી નણુડી આદે, સૌ સંતાપતાં.	૫
હરીજન લોક લેવે, સહુ તે સાંખતાં;	
મનમાં સમજી રહેતાં, મુખે નવ સાંખતાં.	૬
મહી વેચવાને મસે, વેગે વનમાં જતાં;	
વહાલાનું વદન જોવા, મન વ્યાકુળ થતાં.	૭
દધીનું દાંણુ લેવા, મારગ રોકતા;	
રસની રાડ રચે, વહાલો મજ જોસીતા.	૮
ગોપીનું ગોરસ પીવા, પરખાંચ આદરે;	
માતુનીનું મુખ જોવા, ધુંધટ પડે કરે.	૯
અરે તારી સુરત સારી, મહી મીઠું હશે;	
અમને આપશે જ્યારે, કારજ ત્યારે થશે.	૧૦
ઠાને કંઠ હાર આગે, કુસુમકેરા કરી;	
નયણાં કટાક્ષે કરી, તન મન લે હરી.	૧૧
પછે નાર પ્રસન્ન થઈ, દધી પાપ પ્રીતસું;	
હાસ્યવિનોદ થાયે, એવા રસ રીતસું.	૧૨

અમને લાડ લડાવ્યાં, આનંદના ઝોધમાં;
ઢાઢો મન ઢમ માને, તમારા જોગમાં. ૧૩

સાખી

જોગ જુગત જોગી કરે, જણે મન વશ થાય;
મન મોહનયું મળી રહ્યું, તેણે જોગ કર્યો ઢમ જાય. ૧૪
અમે રૂપ નિશ્ચે કર્યું, અરૂપ ન આવે ચિત્ત;
દીઠું તે દીલમાં વસ્યું, અણુદીઠે શી પ્રીત. ૧૫

વિશ્રામ ૧૪ મે

એક સમે ધેન ચરાવે, કરન બળ પ્રાતજ;
જમનાંતીર આવ્યા, સખા સહુ સાયજ. ૧
તરુતણી શીતળ છાંયા, સુંદર સોહામણી;
કષણ બળદેવ બેઠા, તટ જમનાંતણી. ૨
હરી મુખ ઉચર્યા એવું, ભોજન ઈચ્છા થઈ;
મુનીના યજ્ઞમાંહીથી, અન્ન લાવે જઈ. ૩
આપણું નામ લેજો, ધણું અન્ન આપશે;
તમારું વચન તે તો, થીર કરી થાપશે. ૪
એવી હરીએ આજ્ઞા આપી, સખા સૌ પરવર્યા;
વેદ ધુની વિપ્ર કરે, આવી ત્યાંહાં ઉચર્યા. ૫
અમને અન્ન સારૂ, મોહને મોકલ્યા;
કષ્ણ બળદેવ તે તો, તટમાં ઉભલા. ૬
સાંભળી સરવ ખીજ્યા, અમને એ નહિ ગમે;
તમે તો રૂદ્ર જાતિ, આવ્યા ઢમ આ સમે. ૭
હજી દિગ્ગ જમ્યા નથી, ઢાઢ ટાળે મળી;
તમને અન્ન કયાંથી, જાઓ પાછા વળી. ૮
વાડવનાં વચન સુણી, ગોપ પાછા વળ્યા;
આવ્યા શ્રીકરણ કને, મન રીસે બળ્યા. ૯
કરણ દહે રીસ શાની, જ્યારે જરૂં અચવા;
સાના રાખ સુણી, રદયામાં રાખવા. ૧૦
જાઓ ઋષીપત્ની પાસે, આપણને ઝોળખે;
તે તો અન્ન આપશે સદી, નદિ રાખી રોકે. ૧૧
સખો એક ગોપે ચાલ્યો, જઈ સંભળાવીયું;

જીવને જમનાંતીરે, અન્ન મંગાવીયું.	૧૨
અખળા ઉઠી ધાધ, સરવે સુંદરી;	
લીધાં શાક પાક સહુ, ખહુ ભોજન ભરી.	૧૩
જીવતી જતી જાણી, એક આડો ક્યો;	
ક્રમ નંદગોવાળ સાથે, નેહ નવો ક્યો.	૧૪
પ્રથમ પરણી કેને, વાત સાચી કહે;	
નિદ્રે તુને નહિ જવા દઉં, અહીંઆં ઉભી રહે.	૧૫
વિષ્ણુને લાત મારી, એવા મોટા અમો;	
એવું કુળ ઉંચું અમારું, તેને તજશે તમો.	૧૬
અખળા કહે ઉંચપણું, ગણ્યું જણે દેહતણું;	
પછી તે અધમ થઈ, દુઃખ પામે ઘણું.	૧૭
બ્રહ્માજીને લાત મારી, ભણું પણ શું ધણું;	
તમને લીખ મંગાવી, પ્રભુનું શું ગણું.	૧૮
માટે અલીમાન મૂકા, સ્વામી શરીરનું;	
દરશન કરવા દીજ, મુને જદુવીરનું.	૧૯
પતીને પાણુ જોડી, પામે પડે પ્રેમદા;	
પીયુ પાલવડો મુકા, મને થાયે આપદા.	૨૦
માનુનીએ મન વિચાર્યું, હવે ક્રમ દીજીએ;	
પ્રભુજી પ્રાણુ મારા, તાણીને લીજીએ,	૨૧
એમ કહી હાય આપો, પતિના હાયમાં;	
તનનો ત્યાગ કરીને, ગધ સખી સાથમાં.	૨૨
સરવે પહેલી પહેંચી, પ્રભુ પાસે ગધ;	
હાયે કરીને જમાડે, ખીજી વીરમય થધ.	૨૩
સુંદરી સર્વે આવી, ખધું અન્ન લાવીને;	
નેણુ ભરીને નિહાળ્યા, જીવન જાણીને.	૨૪
લાવે ભોજન કરાવ્યું, પૂરણુ પ્રીતસું;	
પ્રભુજી પ્રસન્ન થયા, જોધ રસ રીતસું.	૨૫
પ્રેમદાનો પ્રેમ જોઈ, નેહ ઘણો નાથને;	
અલેપદ હરીએ આપ્યું, અખળા સાથને.	૨૬
તમ પતી તમને નમે, એ તો અમને ગમ્યું;	
ચતુરા ચિત તમારું, અમ ચરણે નમ્યું.	૨૭

એવા હરિ દયાસિંધુ, દયા કરે દાસને;
અમે તો વળગી રહ્યાં, એના વિશ્વાસને. ૨૮

સાખી

વિશ્વાસે વળગી રહ્યાં, ઉદ્ધવ અમો નિરધાર;
એક નિમેષ ન વિસરે, નિરમળ નંદકુમાર. ૨૯
અમો અળખાનો આધાર એ, ગોપીવર અથે ગવાય;
નીરભે નારું તેહનું, તે તોડયું કેમ જાય. ૩૦

વિશ્વામ ૧૫ મો

ઉદ્ધવ એક સમે, વાલો હતા વનમાં;
શરદની રજની રૂડી, વિચાર્યું મનમાં. ૧
મોહને મોરલી વાહી, અતી આનંદમાં;
વેઠ ગુણગાન કર્યું, છાત્રીલે છંદમાં. ૨
થંભ્યાં જળ જમુનાં કરાં, સૂકાં તર કૂલીયાં;
ખગ મૃગ મીન મોહ્યાં, શુદ્ધ બુદ્ધ્ય ભૂલીયાં. ૩
પ્રેમે પાપાણુ ગળ્યા, પાણી યધને વહ્યાં;
જંગમ જડ રૂપે, સ્થાવર ચૈતન યયાં. ૪
એવી અલખેલે વહાલે, વાહી ન્યારે વાંસળી;
સુંદરી અવણે સુણી, શુદ્ધ તનની ટળી. ૫
ઉદ્ધટાં અંગ ધયાં, આશુપણુ ભાંમની;
ગત મત ભૂલી ગોપી, ગોકુળ ગાંમની. ૬
અવળાં અંબર આઢર્યાં, ઉઠી ધાઈ ચોંપમાં;
મન તો જધને ખુશું, સુંદર સ્વરૂપમાં. ૭
પતી પરિવાર તણ, નારી સૌ નીસરી;
સદન સાંચું ન જોયું, કાઈએ પાછું ફરી. ૮
જીવતી જૂથ મળી, ધસમસ ધાય છે;
નેપુર કંઠણ કરા, શબ્દધ્વનિ થાય છે. ૯
વંદ્રાવન વેગે આવી, સરવે સુંદરી;
નટવર નાગર હરી, નીહાળ્યા નૈણાં ભરી. ૧૦
સનમુખ શીશ નાંમી, સૌ ઉણી રહી;
અળખા પ્રત્યે એમ, વાહાલે વાંણી કહી. ૧૧
કહેા કેમ અર્ધ નીસા, આવ્યાં સુંદરી;

ભામની ભોવન તજી, ધાયાં શું ચીત ધરી,	૧૨
નીજપતી પૂછશે જ્યારે, કહેશે શું કામની;	
જીવતી જામ જીગલ, વીતી ગઈ જામની.	૧૩
પતિવ્રતા ધરમ પાળો, પોતાનો પ્રેમદા;	
માઝું કહ્યું માંનની માંનો, સુખ થાશે સદા.	૧૪
લાજ મરજાદ ન આંણી, તમો કાંઈ તારણી;	
વેદમાં વાત નંદી, પ્રીત પરનરતણી.	૧૫
વહાલાનાં વચન એવાં, શ્રવણે સાંભળ્યાં;	
મનની ધીરજ ટળી, આ ધરણી ઢળ્યાં.	૧૬
ગદ ગદ કંઠે ગોપી, એવું સુખ ઉચરે;	
વેધાયાં વચન બાણે, પીડા પૂરી કરે.	૧૭
પડશે પંડ અમારા, પ્રાણ નિશ્ચે જશે;	
રસીઆ રાસ રમાડો, સુખ ત્યારે થશે.	૧૮

સાચી

વચન સુણ્યાં મજનારનાં, પ્રભુજી થયા પ્રસન્ન;	
રાસ રમાડું રંગમાં, તમને જીવતી જન.	૧૯
પાસે તેડી તારણી, આપ્યું આદરમાન;	
અધર મધુર ધરી મોરલી, કયું મધુર ગાન.	૨૦

વિશ્રામ ૧૬ મો

રસીએ રાસ રચ્યો, રમવા રંગમાં;	
વીધવીધ વધુ ધર્યાં, મજવધૂ સંગમાં.	૧
એવી અદ્ભુત લીલા, રચી ભૂતળ વિષે;	
ઈંદુ આકાશ થંભ્યા, આલી તે નવ શોક.	૨
સખી સુખસાગર માંહી, ઝીલે રસમગ્ન થઈ;	
એવે અભિમાન આવ્યું, અખળાને સહી.	૩
માતુનીના મનમાં હર્ષ, તે તો બાણ્યું હરી;	
અંતરધ્યાન થયા, સગે એક સુદરી.	૪
ગોપી સૌ વ્યાકુળ થઈ, ન દીઠા નાથને;	
અતી દુઃખ પ્રગટ્યું રહે, સુદરીસાથને.	૫
ધાઈ દુઃખ વેલને પૂછે, કૃષ્ણ દીઠા કહી;	
મારાસમ મન ખોલીને, જોલ સાચું સહી.	૬

- પ્રેમદા પાસે જઈ, પૂછે મૃગ મોરને;
કહો કહીં દીઠા તમે, નંદકીશોરને. ૭
- ચતુરા ચંદ્ર પ્રત્યે, કહે પૂછું તુને;
હરી કંઈ દીઠડા હોય તો, તું દેખાડ મુને. ૮
- વિનતા વ્યાકુળ થઈ, સર્વે સુંદરી;
વીધીને ઘટે નહિ, ઘડી આવી કરી. ૯
- જીવતીએ જોઈ કાઢ્યાં, પગલાં પ્રભુ તણ્યાં;
આ જો સખી ચેન એનાં, જાય છે બેઉ જણ્યાં. ૧૦
- માનની ને માંન આપ્યું, હજી અધીક અમે;
હરીયું હાસ્ય કીધું, મને તેડો તમે. ૧૧
- તારણીને તેડી આપ્યા, તરુવર આવીઉં;
પ્રેમદાને પુષ્પ લેવા, એવું મન લાવીઉં. ૧૨
- તરુવર ડાળ અર્થું, તારણીએ તે પછી;
ત્યાંહાં લટકતી મેહેલી, હરી ગયા ખરી. ૧૩
- રહી ત્યાં રૂદન કરે, મનમાં લાગતી;
અખળા સૌ ત્યાં આવી, વેહ દુઃખે દાઝતી. ૧૪
- તરુવર ડાળ દીઠી, અખળા એકલી;
જીવતી હસવા લાગી, પ્રીત તારી ખરી. ૧૫
- પછે ઉતારી તેહને, પીડા ત્યાહારે ટળી;
જમુનાં તીર આવી, સૌ ટાળે મળી. ૧૬
- મળી ઉપાય રચ્યો, પ્રભુ મળ્યા તણો;
પ્રીતે હરી પ્રગટ થશે, સ્વરૂપ એતું બનો. ૧૭
- એક હરી ભેખ ધર્યો, છળી નંદલાલ તણી;
એક પુતના થઈ આવી, તેને મિથ્યા હણી. ૧૮
- એક જસોદા થઈને, ખાંધ્યા હરી સાહીને;
થઈ એક જમલાઅરજીન, તાર્યાં તેને ધાઈને. ૧૯
- એક નટવર સ્વરૂપે, ગીરીવર ધારીયો;
એક મલરૂપ લઈ, કંસને મારીયો. ૨૦
- એવાં અપાર ચરીત્ર, કયાં રસરીતસું;
એવું જોઈ હસીયા હરિ, પ્રગટયા પ્રીતસું. ૨૧
- ૧ સુંદરી સુખ પાંખી, જોઈ સુખચંદને;

લોચન પ્રકુલ અંબુજ, આપે આનંદને.	૨૨
વેણું ધરી અધર ઉપર, ઢાઢી કળા કામની;	
પીત પટ અંગ ધર્માં, દીસે ધન દામની.	૨૩
મુગટ શીશ સોહે, સુંદર શોભા ધણી;	
કાને કુંડળ ઝળકે, જો રે છંખી તેહ તણી.	૨૪
એવું સ્વરૂપ સુંદર, હરીનું અલીનવું;	
મુખ બહુ તે સમાનું, કેમ જાયે વર્ણવ્યું.	૨૫
ફરીને રાસ રચ્યો, પૂરણ પ્રીતસું;	
અખળાની આશ પૂરી, એવી રસ રીતસું.	૨૬
પાયો રસ પ્રેમે પ્રીતે, વહાલો પ્રજનારીને;	
માટે અમો મોહી રહ્યાં, નંદકુમારને.	૨૭
અમારો રસીઓ વહાલો, વસી રુઢીએ રહ્યો;	
અમારા મનનો આસે, તે તો તમને કહ્યો.	૨૮

સાખી

ઉઠવ આસે તમ તણો, કહ્યો તમપ્રત્યે તેહ;	
મનસાચાયા કરમણા, નંદનંદનયું નેહ.	૨૯
તે તો જરા ન ઉતરે, અઢ્યો ચિત્ત તોરંગ;	
નેણુ ખાણુ શ્રીકૃષ્ણનાં, લેધાં અંગો અંગ.	૩૦

વિશ્રામ ૧૭ મો

ઉઠવ એવા હરી, કહો કેમ વીસરે;	
જીવન જોયા વિના, પ્રાણ તો નીસરે.	૧
વિભેગ રોગતણી, પીડા બહુ થાય છે;	
પ્રણવિના પલક તે તો, કંઈ જુગ જાય છે.	૨
ઉઠવ સંગી તમારે, દુઃખ દીધું ધણું;	
પહેલાં અમે પ્રીછયું નહિ, પ્રણતું કામળપણું.	૩
ધણી ધણી ધાત એણે, અમ સાથે કરી;	
હવે મથુરાં જઈને, બેઠા.શિર છત્ર ધરી.	૪
અમે આહીરડાં એને, મન ગમ્યાં નહિ;	
લાજ તો ગોકુળ આવે, એવું ચિત્તમાં સહી.	૫
આંહી કાળી કાંબળી આઢી, દુઃખ પાંખ્યા હરો;	
હવે હીર વસ ધરી, ત્યાં સુખીયા થશે.	૬

- શામળીયો શીદ આવે, રીસ રહિયે હરો;
વહાલાજીને પ્રીતમાં બીજું, કાણુ વહાલું વસે. ૭
- એનાં માત તાત માટે, તમેને મોકલ્યા;
અમારા કાણુ સંભારે, ગુણુ છુંડા લલા. ૮
- પહેલી બહુ પ્રીત કરી, દ્વાર ન મૂકતા;
હવે તે હેત ઉતાર્યું, કરી નથી દૂંકતા. ૯
- એવે એક આઁયો મધુકર, અતુરાને ચરણે નમ્યો;
તેનો તુચ્છકાર કર્યો, અલ્યા શીદને ભમ્યો. ૧૦
- તારી વન વેલ્ય સૂઝી, મન વ્યાકુળ ફરે;
કાળા હોય ફડે ભર્યા, તેનો સંગ શું કરે. ૧૧
- કાળાનો સંગ કર્યો, દુઃખ પામ્યાં ધણું;
કાળાનું વીખ વળે નહિ, કારણુ કાળાતણું. ૧૨
- અમને અવધ કરી, કષ્ટ મથુરાં ગયા;
મનમાં મહેર નાવી, દીન ઝાઝા થયા. ૧૩
- ઉધવજી એટલી કહેજો, અમારી વિનતી;
ધણીધણી અરજ કરી, વળી અમારી વતી. ૧૪
- તમારૂં રૂપ જોવા, નેણુ તલસી રહ્યાં;
જીવ્યામે જશ ગાધને, ધણું ઘેલાં થયાં. ૧૫
- શ્રવણુ સુણવા શબ્દ, ધણું ધણું ચાહે છે,
હરત હરી સેવા કરવા, અતી અકળાય છે. ૧૬
- તન મન તમને સોંપ્યું, રહ્યાં પણ રોપીને;
હરીવીના અવર બીજું, ગમે નહિ ગોપીને. ૧૭

સાખી

- તમવિના અવર ગમે નહિ, ગોપીને ગોવિંદ;
ભાવ કરીને ભેટીએ, ઉપજ અતિ આનંદ. ૧૮
- મેાર મુગટ મુસ્તક ધર્યો, કુડલ ઉર વનમાળ;
અમને દર્શન દીજીયે, નટવર રૂપ રસાળ. ૧૯

વિષ્ણુ ૧૮ એ

- એક સમે રજની ધણી, નંદ નહાવા ગયા;
વરુણના જનહતા, તેણે પાય ચલા. ૧
- ફડે શ્રીકૃષ્ણ ગયા, છાંડાવવા નંદને;

વરુણે પ્રેમે પ્રીતે, પૂજ્યા ગોવિંદને.	૨
નંદે તે નજરે દીકું, હવે પૂજું હરી;	
પુત્ર નોહે પ્રભુ એ તો, વાત નિશ્ચે કરી.	૩
નાદા પછી ઉઠ્યા જ્યારે, ખારણે આવીઆ;	
મોહને માયા પ્રેરી, લાવ ભૂલી ગયા.	૪
એવાં અપાર ચરિત્ર, અમોએ દીકાં સહી;	
માટે પ્રીત અચળ એશું, ટાળી તે ટળે નહિ.	૫
ગોપીની પ્રેમકથા, ઉદ્ધવે સાંભળી;	
જરા અભિમાન હતું, તે તો ગયું ટળી.	૬
અહો મહા ભાગ્ય ગોપી, પરમકપા હરી;	
ધન્ય ધીરજ તમારી, સરવે સુંદરી.	૭
તારુણી ટક તમારી, સરવેથી સાર છે;	
સુંદર સરૂપ સાથે, નેહ નીરધાર છે.	૮
ઉદ્ધવ કહે અબળા તમો, ઘણાં ગુણવંત છો;	
પ્રીતે પ્રવીણ પૂરાં, સહ સાવધાન છો.	૯
પ્રેમકટાક્ષ કરી, વશ કર્યાં નાથને;	
સદા છે પ્રસન્ન હરિ, સૌ પ્રીજ સાથને.	૧૦
કૃતારથ રૂપ થયો, ગોકુળ આવતે;	
અલૌકિક લાભ હવો, તમ દર્શન થતે.	૧૧
વંદ્રાવન પ્રક્ષેપી, સૌ રસ રૂપ છે;	
કારણ કોઈ ન જાણે, એ કૃષ્ણસ્વરૂપ છે.	૧૨
ઉદ્ધવ કહે આજ્ઞા આપો, સરવે સુંદરી;	
મધુપુર જવા માટે, મન ઈચ્છા ધરી.	૧૩
પછે પ્રજનાર વડે, ઉદ્ધવજી આવજો;	
એકવાર અલખેલાને, તેડીને લાવજો.	૧૪
પછે નંદજસોદાજીને, કર જોડી કહ્યું;	
હવે હરિ મળવા માટે, મન ચંચળ થયું.	૧૫
પછે જસોદાજી બોલ્યાં, ઉદ્ધવ સાંભળો;	
બહુ દિનના દીકા નથી, શંકરપણુ શ્યામજી.	૧૬
માટે મન ઈચ્છા એવી, કુંવર કેવા હશે;	
જુગલ સુત જોઈશું જ્યારે, સુખ સાતા થશે.	૧૭

- એકવાર માટી ખાતાં, મુખમાં નિહાળીયું;
તણ ત્યાંહાં ભોવન દીઠાં, અચરજ ભાળીયું. ૧૮
- ઈંદ્ર રવિચંદ્ર તારા, અજ ઉમીયાપતી;
નવખંડ મુખમાં નિહાળ્યા, એવી એની ગતી. ૧૯
- પછે પ્રણામ કરી, ઉઠવ ઉચરે;
તમારાં ભાગ્ય ભલાં, સૌ કીરતી કરે. ૨૦
- રહ્યો જસબુગમાં ફેલી, ચતુરદસ લોકમાં;
ભક્ત આનંદ પામ્યા, પાપી પડ્યા શોકમાં. ૨૧

સાખી

- અમુર પડ્યા અતિ શોકમાં, મુખ પામ્યા સૌ સંત;
પ્રગટ પૂરણ બ્રહ્મ એ, ભક્તવત્સલ ભગવંત. ૨૨
- ભોમી ભાર ઉતારવા, દુષ્ટ તણે શિર કાળ;
મુખદાઇ સદા સંતને, પૂરણ પ્રેમ દયાળ. ૨૩

વિશ્રામ ૧૯ મો

- ઉઠવે આજ્ઞા માગી, ઉઠ્યા આનંદમાં;
જઈ નીજ રથે બેઠા, મન ગોર્વીદમાં. ૧
- ઉઠવને અબળા સહુ, કરગરી માગતી;
વહાલાજીને વિનય કરી, કહેજો ધણી વીનતી. ૨
- વિવેકી જ્ઞાની તમો, ધણા શુણ્વંત છો;
તમારો મહીમા મોટો, શીરોમણ સંત છો. ૩
- તમારાં દર્શન થકી, દુકરિત સૌ ટળે;
તમારી કીપા જને, કૃષ્ણ તેને મળે. ૪
- ઉઠવ કહે અબળા તમો, આનંદરૂપ છો;
ત્રિલોકમાં તારણી તમો, પરમ અતુપ છો. ૫
- વ્રજરજ ઉઠવ વદે, નદે નિજ દેહને; -
ધન્ય ધન્ય દ્રુમ વેલી, કૃપા ધણી એહને. ૬
- ગોપીની ચરણરેણું, ઉડી લાગે અંગને;
તેણે કતારથ ઝડીએ, પામ્યા સત્સંગને. ૭
- ઉઠવે શીશ નમાવ્યું, ગોકુળ ગામને;
હરિતું રમણ જાણી, નમ્યા તે ઠામને. ૮
- પછી પોતે પથ પળ્યા, રહે રંગ છાય છે;

વસુધા પ્રજની જોતાં, આનંદ થાય છે.	૯
ઉદ્ધવજી ઉત્તરભાયાં, મધુપુર આવીઆ;	
જઈ હરિચરણે નમ્યા, લીતર લાવીઆ.	૧૦
ગોપીની પ્રેમકથા, સૌ માંડી કહી;	
ધન્ય ધન્ય જીવતીજન, રસમાં છડી રહી.	૧૧
જશ પ્રજ જીવતી ઠરો, જીવ્યાએ થું કહું;	
મંદમતિ મારી માટે, મહીમા નવ લહું.	૧૨
એવી કૃપા કરશે ક્યારે, મુજપર નાથજી;	
અખંડ એક વૃત્તિ, સદા તમ સાથજી.	૧૩
કૃષ્ણવીના નજરે નાવે, એવી દશા એમની;	
સમોવડ કોણ કરે, સ્થામા રસ પ્રેમની.	૧૪

સાખી

સમોવડ કોણ કરે એની, એવી એ પ્રજની નાર છે;	
એક ટેક શ્રીકૃષ્ણ સાથે, પ્રેમ પ્રીત અપાર છે.	૧૫
હરિવિયોગે શરીર સફે, પુષ્પ થાયે પ્રભુ બેઠને;	
ઉદ્ધવ કહે તેને દર્શન આપો, રહ્યાં ચિત્ત પ્રોધને.	૧૬

વિશ્રામ ૨૦ મા

પછે શ્રીકૃષ્ણ કહે, જયારથ જાણજો;	
ઉદ્ધવજી વચન મારાં, સત્ય પ્રમાણજો.	૧
માફે નિજસ્વરૂપ તે તો, વૃંદાવનમાં પ્રેરે;	
પ્રજજન વિહાર લીલા, નિત્ય નવલી કરે.	૨
વૃંદાવન અખંડ ભોમી, અખંડ રાસ છે;	
અખંડ અખળા સહુ, અખંડ વિલાસ છે.	૩
સદા સુખસાગર શોભા, તે વૃંદાવનમાં;	
નિત્ય નિત્ય ખેલ કરે, અધિક આનંદમાં.	૪
ગોપી મન માહરે વિષે, ગોપી વિષે હું રહ્યો;	
ઉદ્ધવની શ્રાંતિ લાગી, ઉત્તર શ્રીકૃષ્ણે કહ્યો.	૫
એવી શ્રીકૃષ્ણ લીલા, જોઈ જન સાંભળે;	
અનન્ય ભક્તિ આવે, સંશય સહુ ટળે.	૬
જ્યારે શ્રીકૃષ્ણ ઠેવળ, જેને રહીએ વસ્યા;	
ત્યારે હરિભક્તિ આવે, પ્રગટે પ્રેમદશા.	૭

વસે હરિ હરદે તેને, એપી સંવાદથી;	
કરજોડી પ્રીતમ કહે, ગુરુપ્રસાદથી.	૮
હરિની અપાર લીલા, અગમ અગાધ ગતિ;	
પીધાનો પ્રેમ થયો, ગુરુપ્રસાદથી.	૯
હરિ ગુરુ સંતતણી, શુભકૃપાએ કરી;	
સ્નેહે સરસગીતા, આનંદે ઉચ્ચરી.	૧૦
હોદાર કુંજવિહારી, પ્રસિદ્ધ પ્રકાશ છે;	
સંદેસર માંહે સદા, આનંદવિલાસ છે.	૧૧
તેજ્યાને ચરણે રહી, કથા કહી પ્રીત્યથું;	
સાધુના સંગ મળી, ગાઇ રસ રીત્યથું.	૧૨
સંવત્ અઠારવિપે, વિશિ છે વિષ્ણુની;	
એકત્રીસે અસાડ સુદે, લીલા કહી કૃષ્ણની.	૧૩
ત્રીયા અંદ્ર વારે, કથા પૂરી થઇ;	
પ્રેમીને પ્રીય અતી, ગીતા ગુણરસમર્ધ.	૧૪
પતીતને પાવન કરે, એવા ગુણ ગ્રામ છે;	
ચોપાઇ સેં ચારખટ, વીસ વીસરામ છે.	૧૫
શીખે ગાય સાંભળે ભાવે, ભાગ્ય બહુ તેહનાં;	
તેને હરિ કરુણા કરે, ટળે દુઃખ દેહનાં.	૧૬

સાખી

હરિ ગુણ ગાતાં હેતસું, ઉધર્યા અધમ અનેક;	
પ્રીતમ પલક ન છાંડીએ, હરિકીર્તનની ટેક.	૧૭
તિલક છાપ તુલસી અંગે, મુખે ગોવીંદ ગુણગાય;	
પ્રીતમ પ્રાણી પતીત હોયે, પ્રેમે પુનીત તે થાય.	૧૮

૧૩-વ્રહ્મલીલા

જય જય જનનરાય ^૧ જગદીશ, તિહારે ચરણ નમાવું શીશ.	૧
તુમ હો આદ્યપૂરવ અવિનાશી, તુમહિ સધળી સ્મૃતિ પ્રકાશી.	૨
તુંમહી માયા છો ઉપાયા, અંકડકટાહ સકલ જીવ છાયા.	૩

^૧ સંદેસરમાં પ્રીતમ સ્વામીના મંદિરમાં 'જનનરાય' એ ભગવાનની મૂર્તિનું નામ છે.

તુમહિ પુરપ્રકૃતી પારા, તુમહી મહાતત્ત્વ અહંકારા.	૪
તુમહી ત્રીગુણ રૂપ હો આયે, તુમહી ત્રીભુવન ભૂપ કહાયે.	૫
તુમહી ચંદ્ર ચરક ઉપજાયે, તુમહી ઇંદ્રમેધ હો આયે.	૬
તુમહી લયે તરફલ ફૂલા, તુમહી સકલ વિશ્વ કે મૂલા.	૭
એક રંગ ખીખાં બહુ ભરહી, સાચે ઘાટ નામ બહુ પરહી.	૮
તુમહી પંચતત્ત્વ વિસ્તારા, તુમહી ક્રીયા સકલ સંસારા.	૯
તુમહી ત્રીયા પુરપતન ધર હો, તુમહી પ્રજા બોહોતવિધિ કરહો.	૧૦
તુમહી બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેસા, તુમહી સુરનર સારદ શેસા.	૧૧
તુમહી જોગ જગનંકે કરતા, તુમહી જ્ઞાન ધ્યાનકે ધરતા.	૧૨
તુમહી સખકી મરજદ બંધાઈ, વરણાશ્રમકી રીત ચલાઈ.	૧૩
તુમહી દાતા દીન દયાલા, તુમહી ભયંકર કાલ કરાલા.	૧૪
તુમહી નિત્ય લાખ વણસાવો, તુમહી સવા લાખ ઉપજવો.	૧૫
કરોડય સતોતર છનુ લાખા, સાસ પ્રમાણ કીયે સત બરખા.	૧૬
સાસ જીત બ્રહ્મરંધ્ર ચડાવે, સો બલ બહુ ઈશતા પાવે.	૧૭
બેઠત ખાર ચલત અઢારા, સુવત આંગલ તીસ નિસારા.	૧૮
મૈથુન આંગલ ચોસઠ જાઈ, એસેં આયુસ સકલ ગમાઈ.	૧૯
ફૂટે કુંભ રહે નહિ નીરા, એસેં દિન દિન છીન શરીરા.	૨૦
જો ખારાસે ચલે અગીઆરા, સો પાવે સુખ અગમ અપારા.	૨૧
એકાદશ સે જો દશ ચલહી, મુખ બોલે સો વાચા ફલહી.	૨૨
અષ્ટ આંગલ જો દો હોઈ, વાકું જીત શકે નહિ દોઈ.	૨૩
દેવચરિત્ર દેખે દિનરાતી, લીલા ભેદ લોક બહુ ભાંતી.	૨૪
જન્મ જન્મકી બુઝે ખાતાં, દેખે જીવકું આવત જતા.	૨૫
સેહેજ સમાધી ગુટકો હોઈ, મન ઇચ્છા તાંહાં જાવે સોઈ.	૨૬
એ સખ કરતખટો બલ કહિયે, અનભે આપ અકરતા લહીયે.	૨૭
રમતા રામ બ્રહ્મ ભગવંતા, અંતરજમી રૂપ અનંતા.	૨૮
ચૈતનસિંધુ એકરસ ભરીયા, તામે જગત બુદ્ધબુદ્ધ કરીયા.	૨૯
લેહેરી લોઢ તરંગ અપારા, એસેં હરીસે સખ સંસારા.	૩૦
ઉચનીચ લધુ દીરઘ હોઈ, કરમ કરી જાણે સખ દોઈ.	૩૧
સાત્ત્વિક પુન્યત્વર્ગમેં જાવે, રાજસ પુન્ય મનુષ્યતન પાવે.	૩૨
તામસ પાપ પશુ અવતારા, દુઃખ રૂપ જહુ ગૂઢ ગમારા.	૩૩
બ્રહ્મ અકરતા કરમ ન કાંઈ, હે ન્યારા બ્યાપીકે સખમાંહી.	૩૪

જ્યું સાક્ષી રવી તેજ પ્રકાશા, એસે ઘટઘટ રામનિવાસા. ૩૫
 જ્યું આકાશ નિરંતર હોઇ, સચરાચર જાણો પ્રભુ સોઈ. ૩૬
 ધરમ ધુરંધર સખકે કરતા, અનંત કોટ પ્રહાંડ કે ધરતા. ૩૭
 ચૈતન ચિદાનંદ અવિનાશી, બાહ્યભીતર સરવ પ્રકાશી. ૩૮
 જ્યોતીરૂપ જગત ગુરુસાંભી, જીવ ધશ્વર કે અંતરજાંભી. ૩૯
 નિજાનંદ નિરગુણ નિજરૂપા, ભક્ત ભાવ ભયે સગુણસ્વરૂપા. ૪૦
 ચતુરવિસ વિષ્ણુ અવતાર, કૃષ્ણરૂપ સોઈ અકલ અપાર. ૪૧
 ગોકુલકો ગોલોક ખનાયે, મથુરામે વૈકુંઠ કહાયે. ૪૨
 નંદરાય આનંદ સ્વરૂપા, સો ભયે પ્રજામંડલ કે ભૂપા. ૪૩
 મુક્તિ જસોદા ભક્તી રાધા, રૂપશીલ ગુણ પ્રેમ અગાધા. ૪૪
 અમર લોક આહિર સખ કોઇ, વેદઋચા પ્રજાજીવતી હોઇ. ૪૫
 સૂરજસુતા વિરાજ જીમનાં, મણી સતસંગ ગોવરધન રવનાં. ૪૬
 કલપદ્રુમ સોઈ કદમ કરીરા, મુનિવર મોર ચક્રાર શરીરા. ૪૭
 ઋષિપત્ની વનવેલ સોહાઇ, કામધેન ઋતુ હોઇ આઇ. ૪૮
 બ્રહ્મા લકડીયા સંકર વેણું, કનક ભોમ કુંકુમ રજરેણું. ૪૯
 નેપુરનીગમ ચરણ ધૂન કરહી, તહીત પીતાંબર અંગે ધરહી. ૫૦
 પંચતત્ત્વ હરમાલ વિરાજ, કર્ણુમીનકુંડલ છાંતી રાજ. ૫૧
 આનંદ મૂલ અકલ અવિનાશી, સકલ લોક લીલા સુખરાશી. ૫૨
 શ્રીવ્રંદાવન કમલ આકારા, કૃષ્ણરાધિકા અખંડ વિહારા. ૫૩
 તાકો તેજ વિવિધ વિસ્તારા, સખ તનમંદિર ખેલણહારા. ૫૪
 સોઇ ભયે સદ્ગુરુ બ્રહ્મજ્ઞાની, દે ઉપદેશ ઉદ્ધારે પ્રાણી. ૫૫
 બ્રહ્મરૂપ અપનો આલખાયો, દેહભાવ સખ દૂર ખહાયો. ૫૬
 ક્રિપારૂપ ગુરુદીન દયાલા, ગયે શર્ણુ સો કીયે નીહાણા. ૫૭
 હમ દૂખલ કાહા ભેટ હમારી, પ્રીતમ પ્રાણ કરે બલીહારી. ૫૮
 બ્રહ્મલીલા સુને ચરુગાવે, જનુની ઉદર બોહોર ન આવે. ૫૯
 સંવત અઠાર સડતાલો કહીએ, ચતરમાસ શુકલ પક્ષ લહીયે. ૬૦
 નવમી સોમવાર સુખકારી, વાસ સંદેસર કુંજવિહારી. ૬૧
 તાકે શરણ ચરણ ચીત ધારી, પ્રીતમ પ્રેમકથા વિસ્તારી. ૬૨
 ભગવત ભજન ભાવ હર ધારો, હરિ હરિ શબ્દ નામ ઉચારો. ૬૩

૧૪-પ્રીતમદાસની સાચીઓ

૧-ખળનું અંગ

અસંતને અડીએ નહિ, અડે ઉપજ સ્નાન;
 કહે પ્રીતમ તજ તેહને, શૂકર શ્યાન સમાન.
 અસંત ઉરગથી નીચ છે, વાણીવિષે વિકાર;
 કહે પ્રીતમ સંગ દુષ્ટને, જન્મે મરે ખડુવાર.
 અસંત અમંગળ આત્મા, કદી ન કરીએ સંગ;
 કહે પ્રીતમ સાધન ખડે, પડે લજનમાં લંગ.
 વીખ ઘોળીને પીજીએ, પડીએ પાવક માંહી;
 કહે પ્રીતમ સાકુટ તણો, સંગ કરે સુખ નાંહી.
 સિંહ બ્રખો વસીયર અસો, વીંછી વળગો અનંત;
 કહે પ્રીતમ સ્વપ્નાંતરે, મળશે નહિ અસંત.
 શળી ઉપર સેજડી, ત્યાં સૂતે સુખ હોય;
 કહે પ્રીતમ કંટેક તણો, સંગ ન કરશે દાય.
 અસંત અવિદ્યા રૂપ છે, ઉપજવે અજ્ઞાન;
 કહે પ્રીતમ સર્વે બૂલે, લજનસ્મરણ તપ ધ્યાન.
 દુષ્ટતણો નહિ દેશ, દુષ્ટનાં નમ્ર ન હોય;
 પ્રીતમ દુષ્ટ સ્વભાવ છે, સંત કહે સખ કાઈ.
 ખાળકાંડ માંહે કઠાં, ખળ ચરીત્ર અપાર;
 કહે પ્રીતમ અનુક્રમે, બણે બણુનહાર.
 ખડુ કહેતાં બુદ્ધ ખગડે, રસના હોય ખુવાર;
 કહે પ્રીતમ સંકેતથી, સમજ સમજણહાર.
 લક્ષણ લખીને રાખીએ, સમજ કરીએ પ્રીત;
 કહે પ્રીતમ કહું કેટલું, રાખો રુદે પ્રતીત.
 મનથી મૂકી દીજીએ, તનસું નહિ વહેવાર;
 કહે પ્રીતમ ન્યાસે રહે, જ્યમ જળકમળ વિચાર.
 ભેખ દેખી ના બૂલીએ, સ્વાંગ ધરે સખ કાઈ;
 કહે પ્રીતમ ચિત્ત શુદ્ધ હોય, સિદ્ધ કહાવે સોય.
 ખીર તક બેઠ ચેત છે, સ્વાદ વિચાર વિવેક;
 કહે પ્રીતમ પટંતરે, સંત અસંત એમ દેખ.

હંસ બગ બેઉ ઉજળા, ચારે ચિન્હ જણાય;	
સોમણ સાથુ ધોઈએ, ગરધવ ગાય ન થાય.	૧૫
ઢાયલ કાગ એક રંગ છે, લાખા ભિન્ન જણાય;	
કહે પ્રીતમ સુણી શબ્દને, સર્વ મારવા ધાય.	૧૬
ઉદક અંન અસંતનું, ખાન પાન કરે જોહ;	
કહે પ્રીતમ સંશય નહિ, પડે નરકમાં તેહ.	૧૭
કુબટ સંગનો દોષ બહુ, શાસ્ત્રપુરાણે સાખ;	
કહે પ્રીતમ પ્રપંચ તણ, રામ નામ ચિત્ત રાખ.	૧૮

૨-નામમાહાત્મ્યનું અંગ

રામ નામ શંકર જપે, સ્મરણ અખંડ સમાધ;	
કહે પ્રીતમ મંગળ મહા, ન મળે એક ઉપાધ.	૧
રામ નામ નિત્યે રટે, સનકાદિક શુક શેષ;	
કહે પ્રીતમ સદ્ગુરુ તણો, રામ નામ ઉપદેશ.	૨
નામ નિરંતર લીજીએ, મૂઢી માન ગુમાન;	
કહે પ્રીતમ કુબ્ધા મિટે, પ્રગટે પૂરણ જ્ઞાન.	૩
રામ નામ રસના રટે, જે કો પરમ મુજાણ;	
કહે પ્રીતમ નામે તરે, પાણીમાં પાશાણ.	૪
અધમ અજમેળ પાતકી, અતિ મતિમંદ ગમાર;	
કહે પ્રીતમ હરિ નામ તેં, સેહેજ પાયે પાર.	૫
નામ ઉચાર્યું ગજપતિ, સંકટમાં જહિ વાર;	
કહે પ્રીતમ એક પલકમેં, કાટે કષ્ટ અપાર.	૬
ગુનકા સખ ગુણરહિત હે, અવગુણ કો ભંડાર;	
કહે પ્રીતમ હરિ નામ તેં, ઉતર ગઈ ભવચાર.	૭
રામ નામ જોગી જપે, તપે નહિ ભવ તાપ;	
કહે પ્રીતમ મન જીતકે, જપે અજપ્યા અપ.	૮
નામ બરાબર કષ્ટુ નહિ, તપ તીરથ ત્રત દાન;	
કહે પ્રીતમ સાધન સખેં, નહિ હરિનામ સમાન.	૯
રામનામ ચિંતામણિ, કલ્પદ્રુમ કાનચેન;	
કહે પ્રીતમ હરિ નામસેં, લગે રહે દિનરેન.	
નામ સુધારસ જે પીએ, જન્મનરુણસય બંધ;	

કહે પ્રીતમ પ્રીતે રટે, અમર અભેપદ પાય.	૧૧
નામ રામતેં અધિક હે, મહિમા અધિક અપાર;	
કહે પ્રીતમ વિરલા લહે, જાકું તત્ત્વવિચાર.	૧૨
પર્વતમેં મેરુ બડા, તીરથ બડા કદાર;	
કહે પ્રીતમ સખ નામતેં, રામ નામ નિજ સાર.	૧૩
રામનામ પારસમણી, મન લોહા હોય હેમ;	
કહે પ્રીતમ એક નામસેં, કરહુ નિરંતર પ્રેમ.	૧૪
હરિ હીરા હીરદે ધરે, મિટે મોહ અધકાર;	
પ્રીતમ રવિ પરમાત્મા, પ્રગટે તેજ અપાર.	૧૫
રામનામ હે મહામણિ, કાટે વિષય વિકાર;	
કહે પ્રીતમ નિજ નામદી, ઝગમગ જ્યોત અપાર.	૧૬
નામતણી રચના સકળ, સમદ્વીપ નવખંડ;	
પ્રીતમ પસારા નામકા, સૌ ગાજે બ્રહ્માંડ.	૧૭
નામ લીયે નામી મીલે, એસા નામ બળવંત;	
પ્રીતમ સ્મરણ નામકે, લયે શિરોમણિ સંત.	૧૮
નિર્મળ નામ ઉચ્ચારતાં; ઉધડે નેન અનંત;	
પ્રીતમ સ્વેપદ પરસતાં, હોય પરમ સુખ શાંત.	૧૯
એક નામ આધાર હે, નામવિના નહિ કાય;	
પ્રીતમ નામ ઉચ્ચારતાં, જીવ ટળી બ્રહ્મ હોય.	૨૦
નામ નગારાં ગડગડે, અનહદ આઠે પહોર;	
કહે પ્રીતમ દીલ ના ડગે, રહે ઠોરકા ઠોર.	૨૧
નામ બરાબર કછુ નહિ, જોગ જગન તપ દાન;	
કહે પ્રીતમ બજ લાવમું, તજી દેહ અલિમાન.	૨૨
નામ સકળ સંસારમાં, બ્યાપક પિંડબ્રહ્માંડ;	
કહે પ્રીતમ સત નામ હે, સમદ્વીપ નવખંડ.	૨૩
નામ સુધારસ જે પીએ, જન્મમરણલય જાય;	
કહે પ્રીતમ સુખ સહજમાં, અલય અમર તે યાય.	૨૪
નામ રત્ન અમૂલ્ય હે, દિલ દરિયા કે માંહી;	
કહે પ્રીતમ મરજીવા લહે, દૂબ પાવે નાંહી.	૨૫
નામ દીપ ઉવોત હે, મન મંદિર કે મધ્ય;	
કહે પ્રીતમ રત નામકું, પ્રગટે જ્ઞાન પ્રસિદ્ધ.	૨૬

૩-સંતમાહાત્મ્યનું અંગ

સંત સમાગમ કીજીએ, રુદીએ રાખી ભાવ;	૧
કહે પ્રીતમ સંસારમાં, તરવાનું એ નાવ.	
સેવા પૂજ સંતની, જ કરશે નરનાર;	૨
કહે પ્રીતમ આનંદમે, ઉતરશે ભવપાર.	
સંત વાસી વૈકુંઠકે, ઉતરે, અવની મોઝાર;	૩
કહે પ્રીતમ પાવન કીયા, પાપરૂપ સંસાર.	
સંત સ્વરૂપ હે બ્રહ્મકો, એમાં નહિ સંદેહ;	૪
કહે પ્રીતમ ઉપદેશકું, ધર્યો મનુષ્યકો દેહ.	
સંત બ્રહ્મકો હંસ હે, બ્રહ્મ સરોવર વાસ;	૫
કહે પ્રીતમ મુક્તા યુગે, નિર્મળ નામ સુવાસ.	
સંત સમો સંસારમાં, નહિ ઘોઈ પરમ દયાળ;	૬
કહે પ્રીતમ એક પલકમાં, નજરે કરે નિહાલ.	
સંત હરિકે લાડીલે, નિર્મળ બચન રસાળ;	૭
કહે પ્રીતમ નિજ જ્ઞાન દે, કાંટે જમકી બળ.	
સંત પ્રગટ પરમાત્મા, પૂરણ પરમાનંદ;	૮
પ્રીતમ મહિમા અંગમાં, બણે નહિ મતિમંદ.	
સંત બ્રહ્મકો તેજ હે, પૂરણ જ્યોત પ્રકાશ;	૯
કહે પ્રીતમ માયા તિમર, તંતક્ષણ હોયે નાશ.	
સંત સગુણ અવતાર હે, હરીકે અનંત અપાર;	૧૦
કહે પ્રીતમ ગુણ ગાયકે, કીનો નિજ વિસ્તાર.	
સંત સુધારસ કે ભરે, નખસે શીશ પર્યંત;	૧૧
કહે પ્રીતમ પદ પરસતાં, ઉઘડે તેણુ અનંત.	
સંત સમાધીમાં રહે, દેહ તણી બુદ્ધ નાંહી;	૧૨
કહે પ્રીતમ બ્રહ્મમાં બળે, જ્યમ પાલો પાણીમાંહી.	
સંત ચિદાનંદ સિંધુ હે, આનંદ અતિ ઉદાર;	૧૩
કહે પ્રીતમ રજ પરસતાં, છૂટે ભવસંસાર.	
સંત સમુદ્રકી લેહર હે, વાણી વચન તરંગ;	૧૪
કહે પ્રીતમ નિત્ય પરસતાં, પ્રગટે પૂરણ રંગ.	
સંત પરમ ધનવંત હે, કરે દીનતા દૂર;	૧૫
કહે પ્રીતમ હરિભજનમાં, રહે રંગ ભરપૂર.	

સંત શરણુ શીતળ સદા, સેવંતાં સુખ હોય;	
કહે પ્રીતમ ત્રીલોકમેં, ગાંજ શકે નહિ કાય.	૧૬
સંતમહિમા શ્રીમુખ કહે, કમળાને બહુવાર;	
કહે પ્રીતમ દ્વાર્ધ જનહી, જાકું તત્ત્વ વિચાર.	૧૭
સંત મૂળ મેં ડાળ હું, પત્ર સકળ સંસાર;	
કહે પ્રીતમ વિરલા લહે, મહિમા અગમ અપાર.	૧૮
સંત સદા મમરૂપ હે, નાહીં આન વિચાર;	
કહે પ્રીતમ મંગલમય, વિચરે અવનીમોઝાર.	૧૯
સંત દીસાસેં હોત હે, સ્વાંગે સંત ન હોય;	
કહે પ્રીતમ સોનામુખી, કુંદન કહે ન કાય.	૨૦
સંત વિષયથી વર્ણતા, નાહીં લોભ લગાર;	
કહે પ્રીતમ પરમારથી, પ્રેમે પર ઉપકાર.	૨૧
આશા વૃણા ધરખ્યા, નિંદા નહિ લવ લેશ;	
કહે પ્રીતમ આનંદમાં, આપે સત ઉપદેશ.	૨૨
મિથ્યા ભાષણ નહિ કરે, બોલે અવિચળ વેણુ;	
કહે પ્રીતમ અતિ સુદિત મન, નિર્મળ વાકે નેણુ.	૨૩
જ્ઞાનગીરા તે ઉચરે, જ્ઞાન તણું દે દાન;	
કહે પ્રીતમ રહે જ્ઞાનમાં, ખાનપાન શુભ જ્ઞાન.	૨૪
દયા દાન ને દીનતા, આશારહિત અમાન;	
કહે પ્રીતમ પક્ષ ના ડગે, એવું નિરંતર ધ્યાન.	૨૫
નિરિકંચન નિરવૈરતા, આહ્યાંતર પવીત્ર;	
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવતેં, ગાય સુણે હરી ચરીત્ર.	૨૬
કામ ક્રોધ મદ મોહમાં, પામે નહિ પરિતાપ;	
કહે પ્રીતમ શીતળ રહે, જપે અજપા જપ.	૨૭
સુરતર સુરધેનુ સદા, ચિંતામણિસે ચેન;	
કહે પ્રીતમ પાવન પરમ, સુધા સનેહી સુખચેન.	૨૮
સંત અમર પદ ભોગવે, રાજકુંવરનું રાજ;	
કહે પ્રીતમ દુર્જળ હરે, સુણી ગજરાજ અવાજ.	૨૯
સંત લક્ષણુ દોણુ કહી શકે, શેષ ન પાવે પાર;	
કહે પ્રીતમ કૈસે કહું, વાણીરહિત વિચાર.	૩૦
સતઠોટિ મળી શારદા, કથે કદપપર્યંત;	

કહે પ્રીતમ કહી નવ શકે, લક્ષણ સંત મહંત.	૩૧
જાત ન બોધ્યે સંતકી, સંત નિરંજન દેવ;	
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, કીજ વાકી સેવ.	૩૨
કાગવિધામે પીપળો, હોગે ઠોર કઠોર;	
કહે પ્રીતમ પૂજ સબૈ, સાવ ધરે નહિ ચોર.	૩૩

૪-ગુરુમહિમાનું અંગ

ગુરુપદ પ્રેમે પૂજ્યે, પ્રગટે જ્ઞાન પ્રકાશ;	
કહે પ્રીતમ એક પલકમાં, કરે અવિધા નાશ.	૧
ગુરુ ગોવિંદતેં અધિક હે, શુદ્ધ ચિત્તે કરી બેય;	
કહે પ્રીતમ કરુણા કરે, આવાગમન ન હોય.	૨
સદ્ગુરુ અરણ સરોજમાં, મન મધુકર કરી રાખ;	
કહે પ્રીતમ નિત્ય નેહસું, રામ સુધારસ આખ.	૩
સદ્ગુરુ સમ સંસારમાં, હીતકારી કાઉ નાંહી;	
કહે પ્રીતમ ભવપાશતે, છોડાવે પલમાંહી.	૪
ગુરુકું માને માનવી, દેખે દેહ વ્યવહાર;	
કહે પ્રીતમ સંશય નહિ, પડે નરક મોઝાર.	૫
ગુરુ ઇશ્વરતેં અધિક હે, બ્રહ્મરૂપ ભગવાન;	
કહે પ્રીતમ પદ પરસતાં કાટે કાટિ અજ્ઞાન.	૬
અશન વસન વાહન સદન, સદ્ગુરુ અર્પે બેહ;	
કહે પ્રીતમ મુખ ભોગવે, અખંડ અભેપદ તેહ.	૭
જાંઠે મુરતક ગુરુ નહિ, સો નર નુગરા બણ;	
કહે પ્રીતમ પાતક નહિ, પુરુષ નહિ પાપાણ.	૮
ચંદ્રવિના જમ જમની, કંચવિના જમ નાર;	
કહે પ્રીતમ એમ ગુરુવિના, પ્રાણી પશુ ગમાર.	૯
નુગરા નર જ્યાં પગ ધરે, કાંપે ધરણી શેશ;	
કહે પ્રીતમ મુખ દેખતાં, પાપ કરે પ્રવેશ.	૧૦
ગુરુઆજ્ઞા માને નહિ, તજે ન દેહ અભિમાન;	
કહે પ્રીતમ મહા અરણ્યમે, રાક્ષસ હોય નિધાન.	૧૧
ગુરુકું તન મન સોંપીએ, સર્વસ પ્રાણસમેત;	
કહે પ્રીતમ ભવસિંધુમે, બુડત ભુજ તહી લેત.	૧૨

સેવકે સુખ કારણે, ગુરુ કસોટી દેત;	
કહે પ્રીતમ શિક્ષા કરે, અંતરમાંહી હેત.	૧૩
પારસમણિ ચિંતામણી, કલ્પદ્રુમ કામધેન;	
કહે પ્રીતમ ગુરુ ચરણપર, કાટિ વારણ દીન.	૧૪
ઢાટી ઇંદ્ર ઢાટી કમલભૂ, કાટિ શારદા શેષ;	
કહે પ્રીતમ ગુરુકું બજ, ગૌરી સિદ્ધ ગણેશ.	૧૫
ઉઠ કરોડ તીરથ સળે, ગુરુ ચરણોદક જહ;	
કહે પ્રીતમ પીએ પ્રેમશું, પામે અટલપદ એહ.	૧૬
લાખ યજ્ઞ જ કોઇ કરે, વિધિપૂર્વક વિખ્યાત;	
કહે પ્રીતમ પ્રસાદમાં, સમજી લો સાક્ષાત.	૧૭
ગુરુકો વચન વિચારીએ, મનસું વારંવાર;	
કહે પ્રીતમ એક શબ્દમાં, ચાર વેદકો સાર.	૧૮
સખહી મિટાવે કલ્પના, કરે શ્રમણા દૂર;	
કહે પ્રીતમ પરમાત્મા, દેખાડે ભરપૂર.	૧૯
કમઠ દૃષ્ટિ જમ ઇંડપર, પોપે પૂરણ હેત;	
કહે પ્રીતમ એમ શીશકું, જ્ઞાનકૃપા કરિ દેત.	૨૦
ગુરુમહિમા અતિ અગમ હે, નિગમ ન પાવે પાર;	
કહે પ્રીતમ કેસો લહે, જડમતિ જીવ ગમાર.	૨૧
ગુરુદી પૂજે પાદુકા, આસન સેજ સક્ષામ;	
કહે પ્રીતમ રીધ સીદ્ધ સળે, તાકી હોય ગુલામ.	૨૨
શુક નારદ શંકર રટે, ગુરુકો મહિમા અપાર;	
કહે પ્રીતમ ગુરુ શબ્દસે, તરીએ બવસંસાર.	૨૩
જન્મમરણ જોખમ ટળે, અખંડ અલોપદ પાય;	
કહે પ્રીતમ જોખમ ટળે, અનુક્લેષ એકરસથાય.	૨૪
અંતરજગી ગુરુ આત્મા, સખ ઘટ કરે પ્રકાશ;	
કહે પ્રીતમ ચર અચરમાં, ગુરુ નિરંતર વાસ.	૨૫
વણ ન હાલે ગુરુવિના, વ્યાપક વિશ્વાધાર;	
કહે પ્રીતમ કાયાવિષે, સદ્ગુરુ બોલણહાર.	૨૬
ગુરુકો ધ્યાન જોઢા ધરે, બોલે ગુરુમુખ વાણ;	
પ્રીતમ સંત સમાજમે, સકલ શિરોમણિ બાણ.	૨૭
સંત હરિ ગુરુ એક હે, બિન્ન કહો મતકાય;	

કહે પ્રીતમ સદ્ગુરુ મીલે, તાકું માલમ હોય.	૨૮
ગુરુ કે ગુન કહા ગાઘએ, મુખમેં રસના એક;	
પ્રીતમ સાગર પૂછએ, અંબલી કરો વિવેક.	૨૯
દીપ આરતી અર્કપર, ઉતારે જ દાઈ;	
કહે પ્રીતમ એ દેખતાં, કૈસી શોભા હોય.	૩૦
વાણી વડે કયા વર્ણવું, મન વાણી કે પાર;	
કહે પ્રીતમ કૈસે કરું, વાણીરહિત વિચાર.	૩૧

૫-વિચારનું અંગ

સદ્ વિચાર નિત્ય દીજએ, મૂઢી મન અહંકાર;	
પ્રીતમ ચિત્ત વિચારીએ, કા હું કા સંસાર.	૧
સંસાર કાણે પેદા કર્યો, કાણે ઉપજાવ્યો હું;	
કહે પ્રીતમ સૌ કારનું, દીસે છે તે શું.	૨
હુંકારે આવી અડચું, દાનવ માનવ દેવ;	
કહે પ્રીતમ સમજાવતાં, ટળે નહિ અહમેવ.	૩
હુંકારે હરિ વેગળા, હુંતું કામ કઠોર;	
કહે પ્રીતમ ભાગે નહિ, હુંકા જખરા ભેર.	૪
કાઈ વિરલા જન વીસરે, આપાકૃત અહંકાર;	
કહે પ્રીતમ સખ દેખતાં, નીકસ ગયે ભવપાર.	૫
ખાતાં પીતાં પેહેરતાં, સૂતાં બેઠાં સાર;	
કહે પ્રીતમ તજએ નહિ, આતમતત્ત્વ વિચાર.	૬
જપ તપ ભોગ વિચારમાં, તીરથ વ્રત અનેક;	
પ્રીતમ પક્ક ન છાંડીએ, સાર વિચાર વિવેક.	૭
વિચાર વિરંચીએ કર્યો, ઉપજાવી સૌ સ્ત્ર;	
પ્રીતમ વિષ્ણુ વિચારતે, સૌનું કાપે કથ.	૮
વિચાર શિવજીએ કર્યો, રૂદ્રીએ રાખ્યા રામ;	
કહે પ્રીતમ શત દાદિમાં, લીધો વિચાર નીજ નામ.	૯
વિચાર સનકાદિક કર્યો, ધર્યો હરિશું રનેહ;	
કહે પ્રીતમ પરણ્યા નહિ, રઘા સ્વરૂપે તેહ.	૧૦
શ્રીકૃષ્ણ સમ કાઈ નહિ, દ્રીયો સુવસ્તુ વિહાર;	
કહે પ્રીતમ માયા તણો, વળગ્યો નહિ વિકાર.	૧૧

વિચારવિના જ જ કરે, તે સૌ સાધન ફેાક;	
કહે પ્રીતમ સુખ નહિ મળે, યહ લોક પરલોક.	૧૨
વચન વિચારી બોલીએ, વચને ટળે વિરોધ;	
વિનાવિચારે પ્રીતમ કહે, બોલે ઉપજ કોધ.	૧૩
કોધ ટળે ટળે કામના, લાલ ન મળે લગાર;	
કહે પ્રીતમ નિર્મળ રહે, એવો તત્ત્વવિચાર.	૧૪
વિચારે વ્યાપે નહિ, વિષય વાસના રાજ;	
કહે પ્રીતમ તજીએ નહિ, સદ્વિચાર સુખ મૂળ.	૧૫
વીચારી વીખ ખાત હૈ, તાદું દુઃખ ન થાય;	
કહે પ્રીતમ સુખમાં રહે, શોક સમૂળો જાય.	૧૬
કર્તવ્ય કાઠ પોહોએ નહિ, પોહોએ સદ્વિચાર;	
કહે પ્રીતમ રહે વિચારમાં, વ્યાપે નહિ વિકાર.	૧૭
રાગ દ્વેષ સખહી સમે, મન દેહ વ્યવહાર;	
પ્રીતમ વસ્તુ વિચારતાં, કહો કહાં સંસાર.	૧૮
વેદ તત્ત્વ વિચારતાં, હારદ આવે હાથ;	
કહે પ્રીતમ પ્રગટ મીલે, તરત ત્રિભુવન નાથ.	૧૯
ભક્તિ વિચારથી ઉપજ, ભક્તિથી ઉપજ જ્ઞાન;	
જ્ઞાનથી હું તું ટળે, પ્રીતમ પ્રેમ નિધાન.	૨૦
તત્ત્વ વિચારે દેહનું, સર્વ ટળે અસિમાન;	
પ્રીતમ પ્રગટ આત્મા, એક રસ નિર્મળ જ્ઞાન.	૨૧
જીવ ટળી પ્રલ હોત હૈ, એસો તત્ત્વવિચાર;	
કહે પ્રીતમ લાગે નહિ, વીખીયા લેહેર લગાર.	૨૨
જન્મ મરણ જોખમ ટળે, મૃત્યુ અમૃત હોય;	
પ્રીતમ સાર વિચાર હૈ, કરી શકે જો કાય.	૨૩
સમજે સાધન હોત હૈ, જપ તપ યજ્ઞ અપાર;	
કહે પ્રીતમ વિચારવિણ, કયાં કરાવ્યાં છાર.	૨૪
વિશ્વ આતમ પ્રલ હૈ, સખ ઘટ કરે પ્રકાશ;	
પ્રીતમ તત્ત્વ વિચારતે, ભારથો પ્રલવિલાસ.	૨૫
જોગ જુગત સંજમ કરે, એ સખ તત્ત્વ વિચાર;	
કહે પ્રીતમ ટળે કલપના, પામે યદ નિરધાર.	૨૬

૬-જોગનું અંગ

- જોગ સમાધિ જ કરે, સાધે આઠે અંગ;
પ્રીતમ પ્રવૃત્તિ તજે, પ્રગટે પૂરણ રંગ. ૧
- આસન પ્રાણાયામ પ્રતિહાર કરે, ધ્યાન ધારણા સંજમ;
કહે પ્રીતમ જોગ સમાધિસે, ધરે નિરંતર પ્રેમ. ૨
- મૂળ કમળ દળ ચારનું, અજનું ખટ દળ હોય;
પ્રીતમ દશદળ વિષ્ણુનું, જુક્તિ કરીને જોય. ૩
- દ્વાદશ દળ હૃદયકમળ, ચક્ર અનાહત શીવ;
કહે પ્રીતમ દળ સોળનું, કંઠસ્થાન વસે જીવ. ૪
- જુગલ પાંખડી ભ્રૂમહી, જ્યાં ઈશ્વર અવિનાશ;
કહે પ્રીતમ દળ સહસ્રનું, પ્રેમે કરે પ્રકાશ. ૫
- ખટસે અજપા હોત હૈ, ગણપતિ દ્વાર ઉદાર;
કહે પ્રીતમ બ્રહ્મા વિષ્ણુ શીવ, તહાં અજપા સહસ્ર અદાર. ૬
- કરે અજપા સહસ્ર એક, જીવાત્મા જ્યાં હોય;
કહે પ્રીતમ પરમાત્મા, સહસ્ર અજપા સોય. ૭
- એકવીસ ખટ સહસ્ર અજપા, ધુની અનાહત હોય;
કહે પ્રીતમ પૂરણ નિધિ, બ્રહ્મ દૃષ્ટ કરી જોય. ૮
- પંચમુખી ગંગા વહે, ઉઠે અનાહત નાદ;
કહે પ્રીતમ પદ પરસતાં, મટી જાય મોહ પ્રમાદ. ૯
- ચીણી ચીણી મંજલરી, વીણા તાલ મૃદંગ;
પ્રીતમ ધંટા શંખધ્વની, લેરી ભેદ સારંગ. ૧૦
- ઘાતી નેતી ખસ્તી ભ્રમરી, નોળી ત્રાટકે ધ્યાન;
પ્રીતમ ખટ કર્મ જોગદે, સમજે સાધનવાન. ૧૧
- મુષક હંસ ખગપતિ ગતિ, વૃષભ ચાલ નિરંધાર;
કહે પ્રીતમ ગુરુગમ કરી, નીરખો નીજ દેદાર. ૧૨
- કુરમ સંઘાએ શરીરને, એમ સમેટ અંગ;
કહે પ્રીતમ અમૃત પીવે, મુરત સર્પદિ ત્રંગ. ૧૩
- કરે અગોચરી પેંગડાં, ખેચરીપર અસત્તાર;
પ્રીતમ લગામ ગ્રહે બૂચરી, ખેલે ચાચરી તાર. ૧૪
- રહે ઉન્મુની આસન, આઠે પોદાર આનંદ;
કહે પ્રીતમ તેનહિ પદ, ફેરીને માયા ફેદ. ૧૫

ત્રીકુટી ઉઠ પીઠ કુલાંટ, બ્રમર ગુફા પ્રસરંધ મુકામ;	
કહે પ્રીતમ સંસારસુખ, તાકું નહિ હૈ કામ.	૧૬
ગગનમંડળમેં ઘર કરે, ઘરે સમાધિ ધ્યાન;	
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરે, અજર અમીરસ પાન.	૧૭
પ્રેમજાડી અમૃત ઝરે, બીજ આઠે અંગ;	
કહે પ્રીતમ જોગ તણો, નીત્ય નીલ નૌતમ રંગ.	૧૮
ઝગમગ ઝગમગ હોત હૈ, તેજપુજ લરપૂર;	
કહે પ્રીતમ સખ દેવતા, સેવા માંહી હજૂર.	૧૯
ગણનાયક પ્રમપતિ, વિધ્યુ શંકર ઇંદ્ર;	
કહે પ્રીતમ સેવા કરે, અશ્વનીકુમાર રવિ અંદ્ર.	૨૦
વાયુ વરુણ અશ્નિ વસુ, દસે દિશા દિકપાળ;	
કહે પ્રીતમ લાગે નહિ, કાળ બ્યાળ જંબળ.	૨૧
ચોરાશી લાખ આસન જોગે, તામેં ચોરાશી સાર;	
તામેં સોળ પ્રસિદ્ધ હૈ, પ્રીતમ રહે વિચાર.	૨૨
તામાંહી દ્વાદશ કહે, દ્વાદશમાંહી તીન;	
કહે પ્રીતમ એ તીનમેં, પદ્મ સિદ્ધ સત કીન.	૨૩
એ સખ સાધન તખ લગે, જખ લગ લગે સમાધ;	
કહે પ્રીતમ નિર્વિધનસેં, મીટ જાય સકલ ઉપાધ.	૨૪
એ સખ સાધન સત્ય હે, જખલગ ઉપજે જ્ઞાન;	
પ્રીતમ જ્ઞાન પ્રકાશતે, સખહી દૃષ્ટ સમાન.	૨૫

૭-જ્ઞાનનું અંગ

જ્ઞાનવિના અભિમાનકી, ટળે ન અહંતા આહ;	
કહે પ્રીતમ નીજ જ્ઞાનકા, જાહેર ઝંડા ગાહ.	૧
જ્ઞાનરવિ ઘટમેં ઉદે, ટાળે તીમીર અજ્ઞાન;	
પ્રીતમ મોટમ જ્ઞાનકી, લાખે શ્રીલગવાન.	૨
ગીતાકે અધ્યે સાતમેં, જ્ઞાનશિરોમણિ કીન;	
પ્રીતમ પારથકું કહા, કૃષ્ણચંદ્ર પ્રવીણ.	૩
એકાદશ ઉદ્ધવપ્રત્યે, કરી જ્ઞાનકી ગોષ્ઠ;	
કહે પ્રીતમ રઘુવર પ્રત્યે, કહ્યો જોગ વસીષ્ઠ.	૪
સનકાદિક શંકર સદા, રહે જ્ઞાનમેં લીન;	

કહે પ્રીતમ પૂરણ સદા, જ્ઞાન ગુરુકી સેન.	૫
જ્ઞાનીકા જીવન સુખલ, સખહીકું સુખરૂપ;	
કહે પ્રીતમ જ્ઞાને મીટ, માયા બ્રમ તમ દૂષ.	૬
જ્ઞાનગિરા તે ઉચરે, જ્ઞાનતણો ઉપદેશ;	
કહે પ્રીતમ જ્ઞાને ટળે, બહુરૂપી રાગને દ્વેષ.	૭
એક ચરાચર આતમા, અપના તુલ્ય સખ કાઠ;	
કહે પ્રીતમ કા ઉપરે, દુષ્ટ ભાવ નવ હોય.	૮
અપને પગસે પગ સમે, અપને પ્રાણસે પ્રાણ;	
અપને મુખસે મુખ સમે, પ્રીતમ એહ પ્રમાણ.	૯
અપને નૈનસે નૈન સમે, અપને કરનસે કરન;	
અપને અંગસે અંગ સમે, પ્રીતમ એ દુઃખ હરન.	૧૦
સાગર માંહી હોત હૈ, લેહેરી લોહ તરંગ;	
કહે પ્રીતમ એક બ્રહ્મ મેં, ઉપજત હૈ બહુ રંગ.	૧૧
વાપી દૂષ તડાગે, નીર સિન્ન નવ હોય;	
કહે પ્રીતમ એક આતમા, જ્ઞાન દૃષ્ટ કરી જોય.	૧૨
ઉત્ત દશા હં જ્ઞાનદી, જ કાઠ જાણે ભેદ;	
કહે પ્રીતમ વર્ણન કરે, નિશદિન ચારે વેદ.	૧૩
જ્ઞાની કર્મ કરે સમે, અંતર નહિ આહમેવ;	
કહે પ્રીતમ બીતર નહિ, ઉપર સકળ અવેવ.	૧૪
જ્ઞાન ગુરુતે પાઈએ, ગુરુ હૈ જ્ઞાન સ્વરૂપ;	
કહે પ્રીતમ જ્ઞાને મીલે, અખીલ જીવન કે ભૂપ.	૧૫
નિંદા સ્તુતિ કાં કરે, અંદન અથવા છાર;	
કહે પ્રીતમ દુઃખે નહિ, દિલમેં એક લગાર.	૧૬
શત્રુ મિત્ર સમાન ચિત્ત, સરખું કંચન લોહ;	
કહે પ્રીતમ જ્ઞાનીવિષે, નહિ મમતા મદ મોહ	૧૭
સોળ વરસની સુંદરી, નખ શિખ સજે શણગાર;	
કહે પ્રીતમ ભેળાં રહે, ન મળે વિપથવિકાર.	૧૮
ખડગ કાઢી શિરપર રહે, મારનકું નિરધાર;	
પ્રીતમ ભય ઉપજે નહિ, જ્ઞાન લક્ષણ સાર.	૧૯
છળ પ્રપંચ કરે નહિ, સખહી મેં શુદ્ધ ભાવ;	
કહે પ્રીતમ પૂરણ રહે, કાય દો કાય લે જાવ.	૨૦

વસ્તુ છુપાવે નહિ કશી, નહિ દોષ ચોર શાહુકાર;	
કહે પ્રીતમ એક આતમા, સખહી સરજનહાર.	૨૧
જ્ઞાનવિના બહુ ગરબડો, ઉપજે અનંત અપાર;	
કહે પ્રીતમ જ્ઞાને સમે, લાસે પ્રલાહાર.	૨૨
જ્ઞાન જ્ઞાન સખ ઠો કહે, આતમજ્ઞાન સો જ્ઞાન;	
કહે પ્રીતમ પારસમણિ, ચૌર સમે પાશાણુ.	૨૩
ભરત ઋષભ શુકદેવજી, દત્ત કચિલ ત્રિપુરાર;	
ગરક રક્ષા તે જ્ઞાનમેં, પ્રીતમ પ્રેમ અપાર.	૨૪
ભક્તિ બુક્તી જે જ્ઞાન હૈ, સોધ જ્ઞાન શુભ સાર;	
કહે પ્રીતમ પરમારથી, જ્ઞાની પુરુષ ઉદાર.	૨૫
દયા કરે સખ દુઃખ હરે, દેવે નિર્મળ જ્ઞાન;	
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, મૂકાવે અભિમાન.	૨૬
તાઠો સુખ મેં કા કહું, એસો અવર ન દોઈ;	
કહે પ્રીતમ ત્રિભુવનપતિ, ભક્તનકું વશ હોય.	૨૭

૮-ભાકતનું અંગ

ભક્તિ કરે ભગવાનકી, તજે વિષય રસપાન;	
કહે પ્રીતમ ભૂલે નહિ, ભૂમિ તણું નિશાન.	૧
અનન્ય લાવ ઉપાસના, શુરુધશ્વરકી હોય;	
કહે પ્રીતમ ત્રિલોકમેં, વિધન કરે નહિ દોય.	૨
અમૃતસરખું ઉચરે, કરે તે પર ઉપકાર;	
કહે પ્રીતમ ચુકે નહિ, સેવાસ્મરણ સાર	૩
અપને મુખ માગે નહિ, ધન સંપત સુખ	
કહે પ્રીતમ આનંદમેં, કરે પરમારથ	
ઈશ્વરતા ઇચ્છે નહિ, નહિ અજ પદ.	
કહે પ્રીતમ સમરથ સખજી, રહે દાર.	
જોગ સિદ્ધિ જાયે નહિ, રાયે હરીક	
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ લાવસું, કરે સદા	
દોઈ કું નીદે નહિ, વદે જથા	
કહે પ્રીતમ પૂરણ સદા, સદા રહે	
જન્મ કર્મ જશ રામકે, ગાય મુખે	

કહે પ્રીતમ સ્વાસ્થ્ય નહિ, પરમાસ્થ પર પ્રીત.	૮
ભક્તિ ચિંતામણી ચિત્તે ધરે, કરે ન અન્ય ઉપાય;	
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, ગુણ ગોવિંદકે ગાય.	૯
ભક્તિ પ્રીય ગોપાલકું, અસો અવર ન કાય;	
કહે પ્રીતમ ત્રિશુવનપતિ, ભક્તનંદે વશ હોય.	૧૦
ભક્તિ કરી પ્રદહાદહ, હરિ ધર્યો નરસિંહ રૂપ;	
કહે પ્રીતમ કર નખવડે, હણ્યો હિરણ્યકંસ ભૂપ.	૧૧
ભક્તિ વિલીપણે કરી, સાચા રઢીયા સાચ;	
કહે પ્રીતમ રાવણ હણ્યો, રૂપ ધરી રઘુનાથ.	૧૨
ભક્તિ પાંડુસુતે કરી, ભજ્યા દ્વારકાધીશ;	
કહે પ્રીતમ કૈરવ તણી, જડ કાઢી જુગદીશ.	૧૩
બાળપણે ધ્રુવજી ભજ્યા, આઘ પુરુષ અવિનાશ;	
કહે પ્રીતમ અવિચળ થયા, પ્રી નહિ ગર્ભવાસ.	૧૪
પ્રેમ ભક્તિ અનપાયની, આનંદ સુખનું મૂળ;	
કહે પ્રીતમ વ્યાપે નહિ, મોહ માયાનું રાજ.	૧૫
માયા મુરાતખ ભોગવે, દિવસ પાંચ દશ કાય;	
કહે પ્રીતમ યમયાતના, અંતકાળ બહુ હોય.	૧૬
ભક્તિ સુધારાગર સહી, માયા દુઃખ ભંડાર;	
કહે પ્રીતમ સમજે નહિ, તો દેખી લે સંસાર.	૧૭
ભક્તિ માયા દોહ સુંદરી, રહે પ્રભુકે પાસ;	
કહે પ્રીતમ ભક્તિ અટલ, માયા સુપન વિલાસ.	૧૮
દૈવીકું ભક્તિ પ્રીય, આમુરી માયા મોહ;	
કહે પ્રીતમ એ અનાદિકે, મારગ કહીયે હોય.	૧૯
ભક્તિ વિના ભવમે ભ્રમે, ગમે નહિ ગોપાળ;	
કહે પ્રીતમ પિતૃ કહે, રૂંટ જુડા ચાંડાળ.	૨૦
બંધન કાપે જીવકા, ઉપજે સુખ આનંદ;	
કહે પ્રીતમ ભક્તિ તજે, તેથી કા મતિમંદ.	૨૧
ભક્તિ કરે ભવજળ તરે, પિતૃ સહિત કુળ સાત;	
કહે પ્રીતમ છાના નહિ, વેદ શાસ્ત્ર વિખ્યાત.	૨૨
ભક્તિ કદપતર કામધેનુ, અભિમત રૂંધ દાતાર;	
કહે પ્રીતમ સેવે સદા, નહિજ દુઃખ લગાર.	૨૩

લક્ષિત લાવ વિના માનવી, મૂરખ મૂઠ અજાણ;	
કહે પ્રીતમ કેસે રહે, પ્રેમપીડ વિણ પ્રાણ.	૨૪
સહસ્ર જન્મ સાધન કરે, જોગસમાધિ ધ્યાન;	
પ્રીતમ પૂરણ લાગ્યતે, મળે લક્ષિત લગવાન.	૨૫
નહિ વૈકુંઠ ગૌલોકમાં, નહિ અવની આકાશ;	
કહે પ્રીતમ પ્રભુ ત્યાં વસે, ગાય લક્ષ્મી નિજ દાસ.	૨૬

૯-પ્રેમનું અંગ

પ્રેમ પંથ અતિ કઠિન હૈ, જૈસી ખાંડાધાર;	
કહે પ્રીતમ લક્ષ કોડમેં, ઠાઠક પોહોયે પાર.	૧
સન્મુખ રહેના સિદ્ધકું, પ્રગટ પીના ઝેર;	
પ્રીતમ પડના અશિમેં, અગમ પ્રેમકી લેહેર.	૨
સ્વાંગ સતીકા પેહેરેકે, પીછા માંડે પાવ;	
કહે પ્રીતમ એ દુષ્ટકા, દરશન મત દેખાવ.	૩
પ્રેમવિના પ્રાણી અધમ, ઈંડ અક્ષય અવતાર;	
કહે પ્રીતમ મુખ દેખતાં, ઉપજે દોષ અપાર.	૪
સાથે પ્રેમ ન ઉપજે, જળ ગુરુ દે મુજર;	
કહે પ્રીતમ કહા હોત હૈ, સ્વાંગ ધરે સો વાર.	૫
પ્રેમવિના પાવે નહિ, હુન્નર કરે હજાર;	
કહે પ્રીતમ એક પ્રેમવિના, ન મળે નંદકુમાર.	૬
પ્રેમવિના સખ શૂન્ય હૈ, જનત નહિ જડ જીવ;	
કહે પ્રીતમ કેસે મિલે, પ્રેમ સોહી પીવ.	૭
સત્ય પ્રેમ વ્રજ નારેકા, વિસરી તન ધન ધામ;	
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, પરસે સુંદીર શ્યામ.	૮
લોકલાજ વેહેવારકી, નાહી ખખર લગાર;	
કહે પ્રીતમ પ્રભુ મન વસે, બૂલ ગયે સંસાર.	૯
પ્રેમ રસાયન જે પીએ, તન મન કરે કુરબાન;	
કહે પ્રીતમ એક પલકમેં, પાવે પદ નિરવાન.	૧૦
શુદ્ધ ચૈતન્ય પરમાત્મા, વ્યાપક વિશ્વાધાર;	
કહે પ્રીતમ રસખસ રહે, સત્ય પ્રેમ સોધ સાર.	૧૧

૧૦-વૈરાગ્યનું અંગ

- વૈરાગ્યવિના વળગી રહો, માયાની મધલાળ;
કહે પ્રીતમ સુખ અદ્ય હૈ, દુઃખ જુગતે કંઈ કાળ. ૧
- મુતપિત મંદિર સુંદરી, સળે કાલોકા ફેંદ;
કહે પ્રીતમ દશ દીશમેં, સમજ નહિ મતિમંદ. ૨
- જીવતે કહે મેરો પતિ, જળ લગ પોહોએ આશ;
કહે પ્રીતમ શ્વાસા મિટે, પલક ન આવે પાસ. ૩
- જુઠી માયા મોહની, જુઠો જુગસંસાર;
કહે પ્રીતમ પંડ કારમો, નહિ વણસતાં વાર. ૪
- અરે જીવ અભાગીઆ, લાજ નહિ લગાર;
કહે પ્રીતમ કયાં પડત હૈ, ફરી ફરી લવમોઝાર. ૫
- કાયાકી ઉત્પત્ત કહા, પ્રગટ કહે નહિ કાર્ય;
કહે પ્રીતમ એ દેહકો, ગર્વ દીયે કહા હોય. ૬
- અસ્થિમાંસ માળો કિયો, તામેં પંખી પ્રાણુ;
કાલ અહેડી શિર લમે, પ્રીતમ ચેત અજાણુ. ૭
- મુસા મન હરખત ફીરે, માલ પીયારા ખાય;
કહે પ્રીતમ મળે મીનકા, જીવ પલકમેં જાય. ૮
- વાત પિત્ત કફ મુત્ર વીટ, ચર્મ રોમ નખ અંત;
કહે પ્રીતમ તામેં બંધ્યો, મુરખ જડમતિજંત. ૯
- અસો અધમ શરીર હૈ, શૂંકર શ્વાસનંદો આહાર;
કહે પ્રીતમ ગોવિંદ લજ, સુદૃઢ હોય અવતાર. ૧૦
- જળલગ અંતર આતમા, તળલગ દેહ અમૃત;
કહે પ્રીતમ ચૈતન ચલા, કરમાયા તન દૂલ. ૧૧
- જળલગ શ્વાસ શરીરમેં, તળ કષ્ટુએ ચિત્ત ચેત;
કહે પ્રીતમ શીર મૃત્યુ, અજહી ધડી તુંહી લેત. ૧૨
- લોગ કીયે બહુ ભાતકે, તે ન ભાગી જીવ;
કહે પ્રીતમ કલ્પત ફીરે, કળહી મિલે મોહી સુખ. ૧૩
- લોગ તજી તું જાયગો, કે તોડું તજગા ભોગ;
કહે પ્રીતમ કોઈ દિન મિલે, નહી નાવકો જોગ. ૧૪
- ઉંચ નીચ અવતારમેં, વિષય દાટી વિધિ દીન્હ;
કહે પ્રીતમ વૈરાગ્યવિના, રહા દીનકાં દીન. ૧૫

જીવ મુસાફર જઈ પડયા, કુગડે ટોળા માંઘ;	
કહે પ્રીતમ કેસે કરે, જહું ગુરુગમ નાંઘ.	૧૬
છીન છીન ઓછા હોત હે, અંજલિ કરા નીર;	
કહે પ્રીતમ કેસે રહે, નવ છીદ્રયુક્ત શરીર.	૧૭
કામ ક્રોધ મદ લોભ મોહ, ધન લૂંટે ચહું ઓર;	
કહે પ્રીતમ બેળા રહે, અપને ધરમે ચોર.	૧૮
કાયા ચારા કાલકા, ઉસમેં કહા શુમાન;	
કહે પ્રીતમ અભિમાન તજ, ભજ ભાવે ભગવાન.	૧૯
ગોપીચંદન ભરથરી, ખાજંદા સુલતાન;	
કહે પ્રીતમ જુગ પરહયા, અદ્વા ગુરુકા જ્ઞાન.	૨૦
જહું ચંપકવન ચચરી, નિશદ્દિન રહે ઉદાસ;	
કહે પ્રીતમ સંસારમેં, અમર રહે નિજ દાસ.	૨૧
ગદ પળ સો આવે નહિ, એહી વિધિ આયુષ્ય જમ;	
કહે પ્રીતમ સખ જીવકો, કાળ નિરંતર ખાય.	૨૨
જમીન જલે તંબુ ગગન, તકીયા પાવટ પાટ;	
કહે પ્રીતમ વીતરાગકે, વાડી વનકે ઝાડ.	૨૩
વૈરાગે ટળે વાસના, દોષ દૃષ્ટિ દરશાય;	
કહે પ્રીતમ સુખ ઇંદ્રકો, ચિત્તમેં કબહુ નચાય.	૨૪
વૈરાગ્યવિના કરત હૈ, સંસારીસું પ્રીત;	
ગર્વધરે ગુરુસંતસું, એહી બડી વિપરીત.	૨૫
રાગ દ્વેષ સૌમાં રહો, કામ ક્રોધ મદ લોભ;	
કહે પ્રીતમ કાળે કરી, સખહી પામે લોભ.	૨૬
સ્થિરતા નહિ અજ ઇંદ્રકી, દેવસદન કૈલાસ;	
કહે પ્રીતમ એ સુખ તણી, તજ અંતરગત આસ.	૨૭
સુખ નહિ સંસારમાં, રાજ પ્રજા ને રંક;	
કહે પ્રીતમ વૈરાગ્યવિના, નર નહિ હોય નિઃશંક.	૨૮
ભોગ સુખ સખ રોગવત, રામ રુદામાં રાખ;	
કહે પ્રીતમ એક અનન્ય હોઇ, પ્રેમ સુધારસ ચાખ.	૨૯

૧૧—અનન્યનું અંગ

અનન્યકી ઐસી મતિ, કબહુ ચળે ન ચિત્ત; ..

- કહે પ્રીતમ આનંદમાં, સદા એક રસ પ્રીત. ૧
- હરીકું સમરપે પ્રાણ દેહ, ચિત્ત વિત્ત હરીકે ચરણ; ૨
- કહે પ્રીતમ એક હરીવિના, નહિ કાહુકો શરણ. ૨
- નંદો વંદો કોઈ કહ્યું, સુખદુઃખ વિધનઅનેક; ૩
- કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, આરાધે હરી એક. ૩
- રંચ માત્ર ઇચ્છે નહિ, સુખ સમૃદ્ધિ ભોગ; ૪
- કહે પ્રીતમ હરીકું ભજ, તજ વિષય રસભોગ. ૪
- પતિવ્રતા પતિકું ભજ, નહિ અવરની આશ; ૫
- કહે પ્રીતમ રંગે રમે, પ્રેમ પીયા કે પાસ. ૫
- સતી સોહાગ ના જિતરે, આનંદ આઠે પોહોર; ૬
- કહે પ્રીતમ નિજ પતિવિના, ભાવ ધરે નહિ આર. ૬
- સરોવર સરિતા સમુદ્ર જળ, જહાં તહાં ભરે અપાર; ૭
- પ્રીતમ આતક ચાંચ દે, પીએ ન એક લગાર. ૭
- ઐસે સુખ સંસારકો, અનન્ય ન ઇચ્છે મન; ૮
- કહે પ્રીતમ પૂરણ રહે, આનંદમે નિશદિન. ૮
- ચક્રાર નિહાળે ચંદ્રકું, શશિખિંબ હૃદે મોહાર; ૯
- કહે પ્રીતમ પાવક ભણે, ઘણે નહિ લગાર. ૯
- બ્રહ્મદષ્ટિ જાકું ભાધ, દેખે હરિ ભરપૂર; ૧૦
- કહે પ્રીતમ માયા તણો, તાપ રહે સહ દૂર. ૧૦
- મધુકર કોરે કાણકું, કમળ કોર્યો નહિ જાત; ૧૧
- કહે પ્રીતમ એક પટંતરે, પ્રેમ પ્રીતકી ખાત. ૧૧
- રવિ રહે લખ જોજને, અતિ ઉચ્ચો આકાશ; ૧૨
- કહે પ્રીતમ સરોવળ કમળ, પ્રેમે કરે પ્રકાશ. ૧૨
- હાલર લાઠી હાથમાં, મુવે ન મૂકે નેહ; ૧૩
- કહે પ્રીતમ પ્રેમી તણો, લક્ષ નિરંતર એહ. ૧૩
- હંસ યુગે મુક્તાફલ, અવર ન ભાવે લક્ષ; ૧૪
- કહે પ્રીતમ નિજ નામકી, અનન્ય તણી એ લક્ષ. ૧૪
- છીપ રહે નિત્ય સમુદ્રમાં, રતી જલ પરસે નાંહી; ૧૫
- કહે પ્રીતમ એક સ્વાતિકી, આશ ધરે મનમાંહી. ૧૫
- આશા નાંહી આનકી, સાચો હરીકા હેત; ૧૬
- કહે પ્રીતમ જાણે નહિ, કાહુકો દીયો નહિ લેત. ૧૬

અનન્ય ચુકે ન ચાકરી, હાજર રહે હમેશ;	
કહે પ્રીતમ ઘાઈક ચળે, કઠણ દાસકા કેશ.	૧૭
તરસ્યો તાઢે નીરકું, ઐસો કરે સતસંગ ;	
કહે પ્રીતમ ના ઉતરે, ચઢ્યો ચોરનો રંગ.	૧૮
સર્વેશ્વર સર્વ ભૂતમાં, લાળે એક ભગવાન;	
કહે પ્રીતમ સખકું નમે, ભૂલે ન લાસે આન.	૧૯
ઉપાસના ઈષ્ટ અનન્યકી, અણુસમર્થું લહે ન કાંઈ;	
કહે પ્રીતમ પ્રભુકું ભજે, આન આશરો નાંહિ.	૨૦
હરિકું અર્પણ આતમા, દેહ ગેહ મુત નાર;	
કહે પ્રીતમ સેવકપણે, કરે ઉધમ વેહેવાર.	૨૧
રુદે ધ્યાન મુખ નામ નિત્ય, ચિત્ત ચિંતવે હરિ રૂપ;	
કહે પ્રીતમ એ અનન્યકી, રહેણી કરણી અનુપ.	૨૨
ચરણોદક પરસાદ આહાર, લેઈ ચઢાવે શીશ;	
કહે પ્રીતમ ચર અચરમાં, જણે એક જુગદીશ.	૨૩
સ્વામી દેખે સર્વ મહીં, આપે રહે નિજ દાસ;	
કહે પ્રીતમ પરમાતમા, વ્યાપક સર્વાવાસ.	૨૪
મેં મેરી માને નહિ, અનન્ય એક લગાર;	
કહે પ્રીતમ હાણુ વૃદ્ધિકા, ધણી એક કૃપણ મોરાર.	૨૫

૧૨-ત્રેહનું અંગ

જખ લગી ત્રેહ ન ઉપજ, તખલગી હે હરી દર;	
કહે પ્રીતમ કેસે મિલે, નિજ પતિ પરમ ચતુર.	૧
વિરહીકું વિખ્સારીખા, સંસારીકા નેહ;	
કહે પ્રીતમ ખોટા લગે, ખરખા ઋત ખિન મેહ.	૨
વિરહીકું વહાલા નહિ, વિખય ભોગ વહેવાર;	
કહે પ્રીતમ પ્યારા લગે, જીવન જુગદાધાર.	૩
વિરહીકું વેરી લગે, મુખ સેજ સનમાન;	
કહે પ્રીતમ કઠવા લગે, મેવા પાનપકવાન.	૪
નજરે દેખ્યા ના ગમે, રંગ ભોગ શણગાર;	
કહે પ્રીતમ પીયુકું રટે, વિસરે નહિ લગાર.	૫
વીંછી જૈસે વીંછુવા, વસીયર જૈસે હાર;	

કહે પ્રીતમ વિરહણ દુઃખી, સુખી સકળ સંસાર.	૬
વિરહ તેલ તન કાડીયા, પ્રાણ બનાવું ખાત;	
કહે પ્રીતમ પતિકું મિલન, જરત હું દિનરાત.	૭
વિરહી જલતા રૂખડા, જલા જંગલકા ધાસ;	
કહે પ્રીતમ પંખી જલે, જઠા આવે પાસ.	૮
વિરહી ઢાઝી દેહડી, ગયા સમુદ્ર તીર;	
કહે પ્રીતમ સાગર જલા, ઐસા વિરહ શરીર.	૯
વિરહવિના વરસે જહુ, મુક્તા છીપ ના હોય;	
કહે પ્રીતમ મેહ ઉપજ, નિજ પતિ પાવે સોય.	૧૦
વિરહી તાતી આતમા, આઠે પોહોર ઉદાસ;	
કહે પ્રીતમ લોચન લગે, શ્રાવણ ભાદો માસ.	૧૧
વિરહી વિરહીસું કહે, તું મત ખોલે મોર;	
કહે પ્રીતમ કામળ વચન, હીરદે અતિ કઠોર.	૧૨
વીંછી વસીયર ખાત હે, કરત ઉપલક્ષ અહાર;	
કહે પ્રીતમ પચી જત હૈ, મેહ હર અગ્નિ અપાર.	૧૩
વિરહીકું વિખ નહિ લગે, ખાય હજાહજ ઝેર;	
પ્રીતમ ચિત્ત ધરે નહિ, ચઢે કોનકું લેહર.	૧૪
વિરહા દવ ભીંતર જલે, જર કીયા તન છાર;	
કહે પ્રીતમ ધન વરખ હી, બુજ નાંહિ અંગાર.	૧૫
વિરહી વન ઢૂંઢત કીરે, કોઈ મીલાવે પીવ;	
કહે પ્રીતમ સર્વસ દહં, કહું બલીહારી જીવ.	૧૬
વિરહા મેરા મીંતવા, અખ મત કરહુ વિલંબ;	
કહે પ્રીતમ પીયાકું મીલું, તેરે હાથ વિલંબ.	૧૭
વિરહીકું વ્યાપે નહિ, કામ કોધ મદ લોભ;	
કહે પ્રીતમ કાળે કરી, પાવે નહિ મન ક્ષોભ.	૧૮
પ્રથમ પલાસ જગ કલહી, તખ તન હોવે શ્યામ;	
કહે પ્રીતમ લાલી ગહે, પ્રેરે રૂપ ગુણ નામ.	૧૯
રહા ભમર જરી ઠેતકી, કરતા નિશદિન સંગ;	
કહે પ્રીતમ શીર છાર લે, જકર દૂખા ગંગ.	૨૦
વિરહી મરહી મોતખીન, સો જને પીયા પીર;	
કહે પ્રીતમ મચ્છી મરે, જો છીન બિછુડે નીર.	૨૧

વિરહી કરહી કૃષ્ણમું, અચલ અમલ અનુરાગ;	
કહે પ્રીતમ પતિકું મિલે, કરહી સકલ પરિત્યાગ.	૨૨
સાચો મેહ મજનારહો, છોડ ચલી પરિવાર;	
કહે પ્રીતમ પિયાકું મિલી, ગાવત ગુણ સંસાર.	૨૩
વિરહીકું અંદન કહા, કહા-અંદ્રદી સીત;	
કહે પ્રીતમ કૃષ્ણન કહા, મેહ વન્દિ વિપરીત.	૨૪
વિરહી હરે ન મરનસે, ચલે અગનજલ માંહી;	
કહે પ્રીતમ પિયા અગમ હે, જાય મિલે પલ માંહી.	૨૫

૧૩-તૃણાનું અંગ

તૃણા તું થાકી નહિ, ખાયો સખ સંસાર;	
કહે પ્રીતમ કરૂં દૂરથી, કર જોડી નમસ્કાર.	૧
તૃણા તું બડી પાપિણી, દિયા સખ લોક બેહાલ;	
કહે પ્રીતમ કહું ઢેટલું, મૃકય અમારો છાલ.	૨
બ્રહ્માંડ ખાધ લાખરી, પિયો સખ સરિતા નીર;	
કહે પ્રીતમ ધ્રાપી નહિ, નાહિ ન શાંત શરીર.	૩
એક પૈસા આદ લે, દીન્દે લાખ કરોડ;	
કહે પ્રીતમ પૂરણ નહિ, રહી તૃણા મુખ મોડ.	૪
નગર દેશ ખંડ દ્વીપકો, લયો એકછન રાજ;	
કહે પ્રીતમ આગે ચલી, નહિ તૃણાકું લાજ.	૫
પિતૃ ગાંધર્વ દેવ પ્રુનિ, ઈંદ્ર વિરંચિ શિવરાય;	
કહે પ્રીતમ તૃપત નહિ, તૃણા ખુરી બજાય.	૬
ઢાટિ બ્રહ્માંડ વાસન કિયો, તોલુ ન લાગી ભૂખ;	
કહે પ્રીતમ ત્રિલોકમેં, તૃણા પસાર્યો મુખ.	૭
તૃણા તું પીછે પડી, નહિ કરત વશ કાય;	
કહે પ્રીતમ સદ્ગુરુ મિલે, કછુ બલહીણી હોય.	૮
તૃણા તનમેં તાપણી, જરત રહે દિનરાત;	
કહે પ્રીતમ ગુરુ જ્ઞાન જલ, તખ શીતલ હોધ જત.	૯
તૃણા ડોરી હારકે, ખેંચત ઢીમર કાલ;	
કહે પ્રીતમ કર્મેં કરી, પડે જીવજંજલ.	૧૦
સંસાર પુર સરિતા વહે, તૃણા તાણ અપાર;	

કહે પ્રીતમ ઢાઈ ઉબરે, જ રહે કાર કિનાર.	૧૧
તૃષ્ણા દવ દહું દિશ લગ્યા, વિશ મુકતાર બૃંદ;	
કહે પ્રીતમ પ્રલે ગયે, જ ન લલ ગોવિંદ.	૧૨
ધ્રુવ આદે જ ધીર નર, કિયો તૃષ્ણાકા ત્યાગ;	
કહે પ્રીતમ પ્રશ્નકા મિલે, હર ધરી પ્રેક વૈરાગ.	૧૩
ભક્તઅનંતઢાટી લયે, રહે રામકે સરન;	
કહે પ્રીતમ તૃષ્ણા તણ, મિટે જન્મ અર મરન.	૧૪
તૃષ્ણા મારી લારયરી, છાડી માયા મોહ;	
કહે પ્રીતમ બ્રહ્મરસ પિયો, મીઠા હું તું દોય.	૧૫
તૃષ્ણા તણ કપિલણ, શુકળ સનતકુમાર;	
કહે પ્રીતમ ન્યારા રહે, નાહી ન લગી લગાર.	૧૬
તૃષ્ણા ખેટી લોભકી, હે પ્રીઢા પરિવાર;	
કહે પ્રીતમ પ્રપંચ કરી, ખાયા સખ સંસાર.	૧૭
સુરીનર મુનિ જોગી જતી, ખાયે શિક્ષક ભૂપ;	
કહે પ્રીતમ ઢૂંડે પડી, તૃષ્ણા વિકટ સ્વરૂપ.	૧૮
કવિ કોવિદ શરા મુખક, વૈદ રોગી દાતા દીન;	
કહે પ્રીતમ ખાયે રાખે, મુરખ ચતુર પ્રબીન.	૧૯
તૃષ્ણા ટાળે સદ્ગુરુ, જકે હાથ ઇલાજ;	
કહે પ્રીતમ સમજણવિના, સખ તન તૃષ્ણારાજ.	૨૦
હરિગુરુ સંત કૃપા કરે, દેવે જ્ઞાન વિચાર;	
કહે પ્રીતમ તૃષ્ણા કહા, કાપે દાઢિ વિકાર.	૨૧
તૃષ્ણા ખીડે તખ લગે, જખ લગ નહિ ગુરુ જ્ઞાન;	
કહે પ્રીતમ પ્રીઢયા વિના મિથ્યા દેહ અભિમાન,	૨૨
જખ હરદામે હરિ બસે, તૃષ્ણા ટળે વિરાટ;	
પ્રીતમ કુંચી જ્ઞાનકી, ઉધડે અગમ કપાટ.	૨૩
વિષય વેલાથી વિઝડે, દુટ તૃષ્ણા ડીંટ;	
કહે પ્રીતમ કહવા ટળે, તખ ફલ હોવે મીઠ.	૨૪
તૃષ્ણા તોરંગ મન ચઢયા, પાયા દેશ વિદેશ;	
કહે પ્રીતમ સ્થિરતા નહિ, બિન સદ્ગુરુ ઉપદેશ.	૨૫

૧૪-મનનું અંગ

- મન મતવાલા હો રહ્યા, નાહિન માને શીખ;
કહે પ્રીતમ ભવમેં ભમે, માગે ધર ધર ભીખ. ૧
- ભીખ મળે હરિનામતે, સો સંત મુખ વ્રતાય;
કહે પ્રીતમ આન વ્રતસે, લાખ ચોરાશી પાય. ૨
- મન દુરીજન ધરમાં રહે, કરે દગો દિનરાત;
કહે પ્રીતમ કહા કીજીએ, મન ચંચળ બદ જાત. ૩
- મન દુર્જન અતિશય પ્રબલ, મનકે ખેલ અનેક;
કહે પ્રીતમ મન ખસ નહિ, જાકું રૂપ ન રેખ. ૪
- મર્કટ રાજ ખેસાડીએ, કરકે ખોહોત ખનાવ;
કહે પ્રીતમ ફલ દેખતે, પ્રગટે આપ સ્વભાવ. ૫
- કથા શ્રવણ કરે મીનકા, શિર દીપક ધરી દેવ;
કહે પ્રીતમ મુસા મીલે, જઈ પકડે તતખેવ. ૬
- ઢાટિ જાતન પરમોદીએ, મન નહિ માને લેશ;
પ્રીતમ ઢાઈ પોહોએ નહિ, તહાં મન કરે પ્રવેશ. ૭
- મન સ્પષ્ટિકો મૂલ હ, મનકું હરખ ને શોક;
કહે પ્રીતમ મન ફેરવે, તેહી ફીરે તણ લોક. ૮
- સાગર લેહેરિ શુથીએ, જો આઠાશ છેદાય;
પ્રીતમ પવનકું ખાંધીએ, તો મન જીત્યો જાય. ૯
- પારાશર સાહરીઝપિ, શંગી વિશ્વામિત્ર;
કહે પ્રીતમ ફજેત કીયે, મનકા અગમ ચરિત્ર. ૧૦
- મન સુરપતિ કે ખસ નહિ, ગયો સો ગૌતમ ઘેર;
કહે પ્રીતમ અમૃત પિયા, મિટા ન મનકા ઝેર. ૧૧
- મન પ્રહ્લાકે ખસ નહિ, હાર રહે મુનિ જન;
કહે પ્રીતમ સરસ્વતીસુતા, તે પૂઠે ધાર્યું મન. ૧૨
- મન શંકર નહિ વશ કિયો, રૂપ મોહની જાણ;
કહે પ્રીતમ જૂતલ લયી, સસ ધાતુની ખાણ. ૧૩
- મન સખપર અસ્વાર હે, મનપર દોષ અસ્વાર;
કહે પ્રીતમ મન હાય કરે, સોધ પુરુષ નિરધાર. ૧૪
- પૃથ્વીકો ગુણ દેહ હૈ, આતમ નિર્ગુન નામ;
કહે પ્રીતમ ખીચમેં કિયો, મન હી અન્યથા કામ. ૧૫

મનકા કહ્યો ન માનીએ, મનકા કામ કઠોર;	
કહે પ્રીતમ કયા સાચવે, ધર ભીતરકા ગોર.	૧૬
સોઘ ખસીયરકું ખસ કરે, ધરી ધીરજ હૈયા સાથ;	
કહે પ્રીતમ મન કુટિલ હૈ, કબહુ ન આવે હાથ.	૧૭
મણી લાવે પાતાલમું, જાય ચઢે આકાશ;	
કહે પ્રીતમ મન મૂઠકો, નાંહી કછુ વિશ્વાસ.	૧૮
કરે વિવાહનું કાયદું, અતનું પત કરે કાંચ;	
કહે પ્રીતમ સમજે નહિ, પ્રપંચ બહુ મનમાંય.	૧૯
બાહર શત્રુ બહુ હણે, જે દોઈ શરા હોય;	
પ્રીતમ મન ભીતર રહે, માર શકે નહિ દોય.	૨૦
રિપુદળ જીતે રણવિષે, કાય ન મેટે આણ;	
કહે પ્રીતમ મન જીત્યા નહિ, તખ લગ કાયર જણ.	૨૧
તપ તીરથ આચારવ્રત, લણે બહુ શાસ્ત્રપુરાણ;	
કહે પ્રીતમ મન ખસ નહિ, તખ લગ મૂરખ જણ.	૨૨
કથી સાખી બહુતકે કયે, સમજાવે સખ લોક;	
કહે પ્રીતમ આશા ધરે, તો કહા કર્યાં સખ ફોક.	૨૩
ખોટે મન ખોયા સખે, તનમન રૂપ અરુ રંગ;	
કહે પ્રીતમ કરીએ નહિ, મન મૂરખકા સંગ.	૨૪
મન હરજીવે હાથ હૈ, ચોર ફીસીકા નાંહિ;	
કહે પ્રીતમ માને નહિ, દેખો અંચન માંહિ.	૨૫
મન સાત્ત્વિક તેં ઉપન્યા, સાત્ત્વિક વિધ્યુ અંશ;	
પ્રીતમ મૂળ વિચારતાં, મનકો બંદે નહિ ખંશ.	૨૬
શુદ્ધ ચિત્ત સુચરન કરે, તજે દેહ અભિમાન;	
કહે પ્રીતમ આપા મિટે, તખ ભેટે ભગવાન.	૨૭
મન વિકલ્પ મૂકે પરા, હરિ ઈચ્છા વ્રતમાન;	
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરો, હરિ સુમરન સાવધાન.	૨૮

૧૫-સ્મરણનું અંગ

સુમરન સોઘ ન વીસરે, રહે રૂપમાં મન;	
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ સ્નેહમું, કરે સુમરન નિશદિન.	૧
નિશદિન નિમેષ ન વિસરે, હરિકો તત્ત્વ વિચાર;	

કહે પ્રીતમ તદ્વત રહે, સોઈ સુમરન સાર.	૨
મિથ્યા મુખ બોલે નહિ, બોલે તો હરિનામ;	
કહે પ્રીતમ રૂઢીયે વસે, જ્યું લોભી કે દામ.	૩
સોહું સોહું હોત હૈ, નખ શિખ સકલ શરીર;	
પ્રીતમ પલક ના વીસરે, રૂઢીયેસેં રધુવીર.	૪
ધડી પોહાર સુમરન કહા, સુમરન સાસ ઉસાસ;	
કહે પ્રીતમ રહે અંગમાં, આઠે પોહાર ઉલ્લાસ.	૫
જેઠું આકાશકી આરસી, બૂલે નહિ સ્વરૂપ;	
કહે પ્રીતમ સખ ઘટ વસે, નાથ નિરંજન ભૂપ.	૬
ખેતર જતી ખરપડી, સાગર જતો વહાણ;	
કહે પ્રીતમ બૂલે નહિ, ભોમતણો નિશાન.	૭
મેરુ ડગે તો મન ડગે, રહે ભજન લવલીન;	
કહે પ્રીતમ હરિસિંધુમે, મગન રહે મન મીન.	૮
હરિ સાગર સન્મુખ ભર્યો, નાહીં ન્યૂન લગાર;	
કહે પ્રીતમ એકરસ રહે, સોઈ સુમરન સાર.	૯
સખ ઘટ સીતા રામજી, જ્યું હિરાસું હેમ;	
કહે પ્રીતમ હરી રૂપ જોઈ, કરહુ નિરંતર પ્રેમ.	૧૦
સૂતાં સુમરન હોત હૈ, બેઠાં બહુત પ્રકાર;	
પ્રીતમ અલતાં ચીતવે, હરિકૃષ્ણ નામ ઉદાર.	૧૧
સુમરનસે સંશય ટળે, શોક સમૂળા જાય;	
કહે પ્રીતમ મનકે મહીં, ગુણુ ગોવિંદ કે ગાય.	૧૨
સહસ્ર વદન સુમરન કરે, સદા સર્વદા શેષ;	
કહે પ્રીતમ ભૂમિતણો, ભાર ન લાગે લેશ.	૧૩
ગગન પવન પાવક ઉદક, અવની ભાર અઢાર;	
કહે પ્રીતમ સુમરન કરે, સહુ રૂઢીયા મોજાર.	૧૪
સુમરન સેવા સંતકી, કીર્તન કથા પ્રસંગ;	
કહે પ્રીતમ સુમરન સખે, જ્યું લાગે હરિરંગ.	૧૫
મોહ ટળે અંથી ગળે, મળે ત્રિશુવન નાથ;	
કહે પ્રીતમ ફેરે પ્રજે, હરીસ્મરણ હૈયા સાથ.	૧૬
સેહેજ સુમરન હોત હૈ, અખંડ અજપા જપ;	
કહે પ્રીતમ સમજી શકે, ટળે શોક સંતાપ.	૧૭

એકવીશ સહસ્ર ખટસેં હો, રાતદિવસ અહંકાર;	
કહે પ્રીતમ પદ પ્રીછતાં, લાગે નહિ વિકાર.	૧૮
મુખ જીહ્વા હાલે નહિ, અવર ન બાણે ઠાઈ;	
કહે પ્રીતમ આપા મિટે, સેહેજ સુમરન હોય.	૧૯
પચાસ અક્ષર ખંધન પડે, દો ન્યારે દુઃખ હરન;	
કહે પ્રીતમ રરો મમ્મો, સવજળ તારણ તરણ.	૨૦
રરો નિર્ગુણ નામ હૈ, મમ્મો મંગળ આપ;	
કહે પ્રીતમ જુગતે જપે, તપે ન ત્રિવિધિ તાપ.	૨૧
શતકોટિ રામાયણમાં, રામ નામ અક્ષર દોય;	
કહે પ્રીતમ રરો મમ્મો, લિયા શંકરને સોય.	૨૨
સબ સાધનમેં સુગમ હૈ, રામનામ મહામંત્ર;	
કહે પ્રીતમ રસના રટે, તન મન હોય પવિત્ર.	૨૩
સમરણસે માયા સમે, દમે નહિ લંબલેશ;	
કહે પ્રીતમ સમરણ લજન, હરિજન કરે હમેશ.	૨૪
માયા દમે ન મન દમે, દમે ન દુઃખ સંસાર;	
કહે પ્રીતમ પરબ્રહ્મો, લજન કરે લવપાર.	૨૫

૧૬-માયાનું અંગ

દેવી માયા શુભચી, કિયો ત્રિગુણ વિસ્તાર;	
કહે પ્રીતમ માયાવડે, રચ્યો સકલ સંસાર.	૧
સાત્ત્વિક હે સબ દેવતા, રાજસ ઈંદ્રી વિકાર;	
કહે પ્રીતમ તામસ તણા, વિષય તે પંચ પ્રકાર.	૨
મૂળ માયા ઇશ્વર ચક્રી, ઊપજવ્યું પ્રજાંડ;	
કહે પ્રીતમ પ્રજાંડમાં, સમ દ્વીપ નવખંડ.	૩
ખંડ ખંડ બહુ દેશ હૈ, દેશ નગર પુર ગામ;	
કહે પ્રીતમ એક ગામમેં, રચ્યો બહોત વિધિ ધામ.	૪
ધામ ધામ બહુ મનુષ્ય હૈ, હિંચ નીચ નર નાર;	
કહે પ્રીતમ માયા ધરે, રૂપ અતંત અપાર.	૫
રાગ દ્વેષ હું તું કરે, એ માયાકો મૂળ;	
કહે પ્રીતમ કેસે મિટે, કાણુ કાણુ ઉપજે શૂળ.	૬
માયા માયા એક હૈ, લાગી જીવકં આય:	

પ્રીતમ છાયા દેવકી, સો છેદી કયૈં જાય.	૭
માયા મસાલે સખ ખના, નાના મોટા ધાટ;	
કહે પ્રીતમ અણુ આદિ લઈ, સૂક્ષ્મ અણુ વૈરાટ.	૮
એ માયા હીસે સખે, દૃષ્ટ પદારથ હોય;	
પ્રીતમ નાવે દૃષ્ટમેં, સાર પરંપદ સોય.	૯
માયા ચક્ર એથે રહી, જક્ત ખેલકું જોય;	
કહે પ્રીતમ પ્રભુ દેખ હી, પ્રભુકું દેખે કાય.	૧૦
અંતરજામી આતમા, સખહી કે ઉર વાસ;	
કહે પ્રીતમ માયારહિત, સો આઘપુરુષ અવિનાશ.	૧૧
પ્રકૃતિ સ્વભાવ જૂદો પડયો, મૂળે વરતુ એક;	
કહે પ્રીતમ વિરલા લહે, જકું જ્ઞાન વિવેક.	૧૨
ઈંદ્રજલકે ખેલમેં, મોહ્યા સખ સંસાર;	
કહે પ્રીતમ સખ દોદલા, જાને જાનનહાર.	૧૩
માયા મોટી ભાસકી, પડયા જીવતા માંય;	
કહે પ્રીતમ વીતે કલપ, તો હું નીકસે નાંય.	૧૪
ઉંખરતરુ માયા રહી, ફલ બ્રહ્માંડ અપાર;	
કહે પ્રીતમ તામેં પડે, જંતુ કરે વિહાર.	૧૫
કાલકપિ લક્ષણ કરે, ગુણરકે ફલ બહોત;	
કહે પ્રીતમ એસે ફીરે, માણસકે શિર મોત.	૧૬
માયા ગાંધી કાયજો, ચીજ અનેક તામાંહિ;	
કહે પ્રીતમ જીગતે ધરે, તખ કષ્ટુ એકઠા નાંહિ.	૧૭
બાવલકો બીજ રાખહી, સહસ્ર વરસ લગી કાય;	
કહે પ્રીતમ કાંટાસહિત, જળ ઉગે તખ હોય.	૧૮
માયાકે સખ નામ હે, કહે સખ શાસ્ત્ર પુરાણ;	
કહે પ્રીતમ ન્યારો રહે, સો નર પરમ સુખાણ.	૧૯
માયા અવિદ્યા અવ્યાકત, અક્ષર અરુ અજ્ઞાન;	
કહે પ્રીતમ પ્રકૃતિ અજ, ક્ષેત્ર ધામ પ્રધાન.	૨૦
માયા સખમેં મિલ રહી, અવિદ્યા શીખાવે આન;	
કહે પ્રીતમ આકૃતિ નહિ, અવ્યાકત અહમાન.	૨૧
અક્ષર ટાળી ટળે નહિ, મિથ્યા ભાસે ભાન;	
કહે પ્રીતમ અનુભવ નહિ, તાયે એ અજ્ઞાન.	૨૨

પ્રકૃતિ કહીએ પરાક્રમી, અજ્ઞ જન્મ નહિ માટ;
 કહે પ્રીતમ સહુ ઉપજે, ક્ષેત્ર કહિ તે માટ. ૨૩
 ધામ તજે રહેઠાણુ એ, ધરે બહુવિધિ માન;
 કહે પ્રીતમ પુરુષ આગે, કરતા હરતા માટે એ પ્રધાન. ૨૪
 માયા આત્મણુ અદ્વ છે, પૃથ્વી ઉદ્ધ તેજ;
 કહે પ્રીતમ વાયુ ગગન, ગુણ અહંકાર મન એજ. ૨૫
 માયા તિમિર સેહેજ દળે, ને પ્રગટે બ્રહ્મ પ્રકાશ;
 કહે પ્રીતમ તત્ત્વ સાંખ્યમાં, ઉગરે તે અવિનાશ. ૨૬

૧૭-તત્ત્વસાંખ્યનું અંગ

ક્ષિતિ જળ પાવક પવન નક્ષ હું, નહિ ત્રિગુણ અહંકાર;
 કહે પ્રીતમ મહતત્ત્વ નહિ, પ્રકૃતિ પુરુષ વિસ્તાર. ૧
 ઈંદ્રી ચતુર્દશ દેવતા, શબ્દાદિક સાક્ષાત;
 કહે પ્રીતમ સેવે સદા, વિષયભોગ વિખ્યાત. ૨
 પંચ તત્ત્વકી ઈંદ્રી દશ, પંચકર્મ પંચજ્ઞાન;
 કહે પ્રીતમ એ પ્રીછતાં, દળે દેહઅભિમાન. ૩
 શ્રવણ વદન આકાશકી, ત્વચા હરત સોઢ પવન;
 કહે પ્રીતમ ચક્ષુ ચરણ, તત્ત્વ તેજકો રવન. ૪
 શ્રહ્વા લિંગ જળકે બને, ભોમ ગુદા અરુ મ્રાણુ;
 કહે પ્રીતમ એ પ્રસિદ્ધ છે, ગાવે નિગમ પુરાણુ. ૫
 કરણ ઈંદ્રી દિક દેવતા, શબ્દાદિકકો સંગ;
 કહે પ્રીતમ ગુણ વાસના, પોહોંચાવે સર્વ અંગ. ૬
 ત્વચા ઈંદ્રી સ્પર્શ વિષે, વાયુદેવ દયાળ;
 કહે પ્રીતમ ત્રિપુટી તણી, ચતન્યકું સંભાળ. ૭
 નેત્ર ઈંદ્રીકો રૂપ વિષય, સ્વામી તાકિ સુર;
 કહે પ્રીતમ તત્ત્વ એ તેજકો, કરે સો તેજહજુર. ૮
 શ્રહ્વા ઈંદ્રી રસ વિષય, વરુણ દેવ સંજોગ;
 કહે પ્રીતમ કારણવડે, કરે ચિત્તવૃત્તિ ભોગ. ૯
 નાસા ઈંદ્રી ગંધ વિષય, અવની અધિદેવ સાર;
 કહે પ્રીતમ ચૈતન્યકું ચહે, ધૂમ પંચ પ્રકાર. ૧૦
 કર્મ ઈંદ્રી ક્રિયા કરે, પંચ પ્રાણ સંગ સોય;

કહે પ્રીતમ શુદ્ધ સમજ લે, કારજ કારણ દોય.	૧૧
કારજ કંચન ધાટ હે, કારણ કુંદન મૂલ;	
કહે પ્રીતમ એ દેખ લે, જ કછુ સૂક્ષ્મ સૂક્ષ્મ.	૧૨
પૃથ્વી કે પંચ ભાગ હે, અસ્થિ માંસ નસ ત્વચા રોમ;	
પ્રીતમ એ નહિ આત્મા, પંચે ભાંસે ભોમ.	૧૩
પરસ્પેદ અરુ લાળ કપ્પ, આંસુ અમરી સોય;	
કહે પ્રીતમ એ ઉદક કે, આત્મા અળગો હોય.	૧૪
કામ ક્રોધ અરુ કલ્પના, દ્વેષ ઉદ્દમાત જાણ;	
કહે પ્રીતમ એ તેજ કે, પાંચે ભાગ પ્રમાણ.	૧૫
શ્વાસોશ્વાસ અરુ હેડકી, છીંક બગાસું સિદ્ધ;	
કહે પ્રીતમ એ પવન કે, પાંચે ભાગ પ્રસિદ્ધ.	૧૬
કહે સાંભળે વીસરે, યાંભણ દે અવકાશ;	
કહે પ્રીતમ તું પરખ લે, એહ પંચ આકાશ.	૧૭
કઠણ ભોમ ભારે ઉદક, તપત તેજ કહેવાય;	
કહે પ્રીતમ પ્રસરતા પવનકી, સ્થિર આકાશ ગવાય.	૧૮
પૃથ્વી અધિક પર્વત વિષે, ઉદક અધિક તરુમાંય;	
કહે પ્રીતમ દૃષ્ટ પડે, પંચતત્ત્વ વિષુ નાંય.	૧૯
તેજ અધિક મછ મીનમાં, અધિક પંખીમાં પવન;	
કહે પ્રીતમ આકાશમાં, રહે ચતુર્દશ જીવન.	૨૦
પરા પર્યંતિ મધ્યમા, વૈષ્ણવી વાણી જોહ;	
કહે પ્રીતમ પરમાત્મા, સખકું પ્રેરે તેહ.	૨૧
મન બુદ્ધિ ચિત્ત અહંકાર, શબ્દાદિ વિષય પંચ;	
કહે પ્રીતમ લિંગ વાસના, કરે સદા પ્રપંચ.	૨૨
અંતઃકરણ વૃત્તિવડે, જાણે સુખ દુઃખ ભોગ;	
કહે પ્રીતમ નર્તેપ હે, જકું આતમ જોગ.	૨૩
કર્તા વૃત્તિ નખ શિખ લગી, ક્રિયા રહી દશ દ્વાર;	
કહે પ્રીતમ કર્મ વૃત્તિજ, હો ગદ્ય વિષયાકાર.	૨૪
ઈંદ્રી વિષયને જાળખે, નહિ જાણે નિજ રૂપ;	
પ્રીતમ પ્રસારક દેહકો, આત્મા જીવ સ્વરૂપ.	૨૫

૧૮-બ્રહ્મસ્વરૂપ વર્ણન

- બ્રહ્મ અખંડિત અવિનાશ છે, અજ અવ્યક્ત અવિકાર;
કહે પ્રીતમ નિર્લેપ છે, નિરાલંબ નિરધાર. ૧
- નિર્ગુણ નિરાકાર નિત્ય, નિઝનંદ નિઝરૂપ;
કહે પ્રીતમ વ્યાપી રહ્યો, ચૈતન્ય શુદ્ધ સ્વરૂપ. ૨
- શુદ્ધ ચૈતન્ય સાક્ષી પ્રમાતા, પ્રમાણ પ્રમેતી જહ;
પ્રીતમ પંચનામ બ્રહ્મકે, અનુભવે ઝોળખે તેહ. ૩
- બ્રહ્મ સમુદ્ર સહર ભર્યો, જ્યું પ્રલેકાળ હોય;
કહે પ્રીતમ પૂરણ સદા, એક નિરંતર સોય. ૪
- સાગરમેં જ્યું બુદ્ધબુદ્ધ, અસે ઉપજ સદ્ય;
કહે પ્રીતમ વિરલા લહે, બહુ આતમ દૃષ્ટ. ૫
- જ્યું સિંધુમેં હોત હૈ, લહરી અનંત અપાર;-
કહે પ્રીતમ યું બ્રહ્મમેં, ઉપજ સખ સંસાર. ૬
- અંબુમાં નહિ આંતરો, વ્યોમવિષે નહિ વાડ;
કહે પ્રીતમ યું બ્રહ્મમેં, નહિ આવરણ કષ્ટુ આહ. ૭
- નાશ નહિ આકાશકો, યું આત્મા અદ્વૈત;
કહે પ્રીતમ આનંદધન, સખપટ તુરીયાતીત. ૮
- અબ્ર હોત આકરસમેં, જ્યું તરવર કે પાત;
કહે પ્રીતમ યું બ્રહ્મમેં; આ દેહ આવત જાત. ૯
- બ્રહ્મ અનાદિ અટલ હૈ, અકળ અરૂપ અછેદ;
કહે પ્રીતમ નિત્ય કહત હે, મહિમા ચારે વેદ. ૧૦
- અગ્નિ કે અંબારસે, દીપ બહુ વિધિ હોય;
કહે પ્રીતમ યું બ્રહ્મસેં, જીવ જગતકે જોય. ૧૧
- લાંડ ભૂમિસો બિન્ન નહિ, આઘ અંત મધ્ય એક;
કહે પ્રીતમ યું બ્રહ્મમેં, ઉપજ ખપે અનેક. ૧૨
- કુંદન કાંઈલાગે નહિ, વગળ ભળે હોય હીન;
કહે પ્રીતમ સખ કર્મકે, જીવ ઈશ્વર આધીન. ૧૩
- શુદ્ધ દૂધ સોધ બ્રહ્મ હે, ઈશ્વર આઘો નીર;
કહે પ્રીતમ જળ જ્યું મિલા, ત્યું ત્યું વરસ્યા ખીર. ૧૪
- બ્રહ્મ કર્મસેં રહિત હે, સકળ કર્મકો મૂળ;
કહે પ્રીતમ દુઃખ પાવહી, હોય બ્રહ્મ પ્રતિકૂળ. ૧૫

ચૈતન્ય સાગર એકરસ, કનક દંડ મણિ દીપ;	
કહે પ્રીતમ ન્યારા નહિ, રહે સદાએ સમીપ.	૧૬
ચંદા અર્ક અગ્નિ વિષે, ઝળહળ જ્યોત પ્રકાશ;	
કહે પ્રીતમ અજ મસકમાં, બ્રહ્મ નિરંતર વાસ.	૧૭
શશી સૂર ચક્ષુ વિષે, જઠરા અગ્નિ જાણ;	
કહે પ્રીતમ બ્રહ્માંડમાં, એસે પંડ પ્રમાણ.	૧૮
અગ્નિ એક જગ અગ્નિ એક, એક વાયુ આકાશ;	
કહે પ્રીતમ એક બ્રહ્મમે, વસ્તુ વિશ્વ વિલાસ.	૧૯
સૂર તપે સખ ઉપરે, વૃષા સખ હી પર હોય,	
કહે પ્રીતમ દેહ આતમા, જ્ઞાન દૃષ્ટિ કરી જોય.	૨૦
તરુવર એક શાખા બહુ, નીચ ઉચ લઘુ દીર્ઘ;	
કહે પ્રીતમ યુ' બ્રહ્મમે, ભયો સર્ગ વિસર્ગ.	૨૧
મળ્યો ખાળીયો સમુદ્રમાં, ભયો સમુદ્રાકાર;	
કહે પ્રીતમ બ્રહ્મ ભજનસે, ભયો બ્રહ્મ નિરધાર.	૨૨
પારસંકા પર્વત બને, લિયો દિયો નહિ જાય;	
કહે પ્રીતમ સમજી રહે, વાકે એહિ ઉપાય.	૨૩
વાણી શોકે નહિ વર્ણવી, કૃત્ય ન પહોંચે કાચ;	
કહે પ્રીતમ આકાશમાં, ચિત્ર કોણ વિધિ હોય.	૨૪
ઈશ્વરકું ઉચ નીચ નહિ, પુરુષ નપુંસક નાર;	
કહે પ્રીતમ વ્યાપી રહ્યો, સખ ઘટ બોલનહાર.	૨૫
મીન કમઠ રાકર સહી, આહિર કુળ અવતાર;	
કહે પ્રીતમ પરિબ્રહ્મકું, કહાં વરણ વેહેવાર.	૨૬
નિર્ગુણ બ્રહ્મ સગુણ ભયે, રામકૃષ્ણ અવતાર;	
કહે પ્રીતમ ગુણ ગાયકે, તર ગયે અનેક અપાર.	૨૭
અહંતા મમતા ધરખ્યા, વિષયાદિક જાંબળ;	
કહે પ્રીતમ ભવસિધુકે, તીર કીચ સેવાળ.	૨૮
અઠાર અંગ સાખી કહી, સદ્ગુરુ કે પ્રતાપ;	
કહે પ્રીતમ સોધ સમજતાં, મિટ જાય વાદ વિવાદ.	૨૯
ભોગ્ય પડે બ્રહ્મ ભાવના, જળ ટળે કામ કલાપ;	
કહે પ્રીતમ કષ્ટ કામના, તળ લગ શોક સંતાપ.	૩૦

૧૯-કામનું અંગ

- કામી કરે ન શુભ કર્મ, ધર્મ ન સમજે ઘેર;
કહે પ્રીતમ કામી રહે, ઉઠે વિષયકી લહેર. ૧
- વિષય વસિયર તન રાફડો, મન મલીન વિષ રૂપ;
કહે પ્રીતમ સખ શ્રેષ્ઠ હે, પણ કામી કાળ સ્વરૂપ. ૨
- કામી સુણે ન હરિકથા, નહિ હરિજનસું હેત;
કહે પ્રીતમ કામી તણી, ખાલી કાયા ખેત. ૩
- કામીસેં કુત્તા ભલા, વરસદિને એક માસ;
કહે પ્રીતમ કામી કરે, નિશદિન વિષયવિલાસ. ૪
- કામ કલંક જાડું લગ્યા, એ સમ લાંછન નાંહ;
કહે પ્રીતમ સંસારમાં, સરખંધા સખ માંહ. ૫
- કૃત્ય નિવારણ સ્વાંગ ધરે, સો અધિક અધિકાય;
કહે પ્રીતમ સોઈ જીવ, મુક્ત કદિ નવ થાય. ૬
- કામ કામ સખોદો કહે, કામ ન ચીને ઢાય;
પ્રીતમ મન ઉઠાવ કરે, કામ કહાવે સોય. ૭
- કામી નર સુકૃત કરે, જસો કુંજર શ્વાન;
કહે પ્રીતમ લઈ શીશપર, હારે ધૂળ નિદાન. ૮
- અર્ક આત્મા નિર્મળા, વિષય વાદળી છાંય;
કહે પ્રીતમ કામે કરી, સાર ન સૂઝે કાંય. ૯
- આતમ અર્ક ઉઘાત હૈ, કામ ગ્રહણ કહેવાય;
કહે પ્રીતમ કેસે કરે, ભીતર લાગી લાય. ૧૦
- વિષય વહિન અતિ પ્રબલ હૈ, દાવાનલસે દીર્ઘ;
કહે પ્રીતમ સખ જીગ ભલા, કામી તુગરા હર્ગ. ૧૧
- કામીકું સ્વામી નહિ, માને નહિ મુરજદ;
કહે પ્રીતમ ઉન્મત રહે, આઠે પંહાર પ્રમાદ. ૧૨
- કામી કૃત અકૃત કરે, જળસગ જીવતી તાન;
કહે પ્રીતમ નરકે પડે, નારી પુરુષ નિદાન. ૧૩
- ત્રિયા ચમક લોહ પુરુષ હૈ, પામર પશુ સમાન;
કહે પ્રીતમ કહો કોટિ વિધિ, કામી ધરે નહિ કાન. ૧૪
- કામીકું લજ્જા નહિ, નિર્લજ નિર્દે નઠાર;
કહે પ્રીતમ કેસે કહું, સખહી કર્મ કઠાર. ૧૫

- કામી કોઈ મત દુઃખ ધરે, કામી અવર ન કોય;
કહે પ્રીતમ મેં કામી હું, તાય શીખામન સોય. ૧૬
- શત્રુ અવર અનેક હે, કામ સમો નહિ કોય;
કહે પ્રીતમ રજ કામના, સંખ જુગ વેરી હોય. ૧૭
- કામ કપટ જ ધટ વસે, સો નર નીચ ગમાર;
કહે પ્રીતમ સુખ અદ્વય હે, અવગુન કરે અપાર. ૧૮
- કામી કાગ સમાન હે, ડરતા રહે નિશદિન;
કહે પ્રીતમ કામી તણાં, સદા અપાવન મન. ૧૯
- સુકૃત સાત જન્મકો, એક પલકમેં જય;
કહે પ્રીતમ ધન ગાંઠડી, ઘર આગે લૂંટાય. ૨૦
- કામી ગર્વે સારીખા, સંગ ગર્વે નાર;
કહે પ્રીતમ લાતે હણે, તોય ન છોડે લાર. ૨૧
- કામીકું બહુ કદપના, વિષય લેહેર દીલમાંહી;
કહે પ્રીતમ સખહી તરે, પણ કામીકી ગતિ નાંહી. ૨૨
- કામી ભૂત ભવમેં ભમે, સમે નહિ સંતાપ;
કહે પ્રીતમ રહે કામના, કષ્ટ પુરવણા પાપ. ૨૩
- કામ કલેશ કો મૂલ હે, અનરથકો ભંડાર;
કહે પ્રીતમ તજ તાહિકું, ભજ હરિ કૃષ્ણ મોરાર. ૨૪
- કામરૂપ કલેશ હે, કોષ મિલે તજ આય;
કહે પ્રીતમ સોઈ જીવ, જમપુર ખાંધ્યા જય. ૨૫
- કામી કૃત્ય જ જ કરે, સોઈ કામ રવરૂપ;
કહે પ્રીતમ ના વશ રહે, પડે મોહ અંધકૂપ. ૨૬
- કામ કુસંગતેં ઉપજે, કામે ઉપજે કોષ;
કહે પ્રીતમ વશ કામકે, રહે ન જ્ઞાન પ્રબોધ. ૨૭
- અજ્ઞાને મોહ ઉપજે, મોહે કરી યુદ્ધિ નાશ;
કહે પ્રીતમ યુદ્ધિ નાશતેં, પ્રાણી નરક નિવાસ. ૨૮
- મન મરકટ માનવ તણો, કામ ક્ષીર તે સાથ;
પ્રીતમ નાય નચાવહિ, લોભ લાહી લીચે હાથ. ૨૯
- કામ નેત્ર મુખ કોષકો, રહે લોભ કર વાસ;
કહે પ્રીતમ તીનો મિલી, કરે જીવકો નાશ. ૩૦
- કામીકું બહુ કદપના, નિવૃત્તિ નહિ લગાર;

કહે પ્રીતમં ચિત્ત દૂધ છે, કરતર કામ વિકાર.	૩૧
કામી કંટક લોહ છે, સેહેજ સચેત ન હોય;	
કહે પ્રીતમ મન સમજ છે, સંગ કરે મત કોય.	૩૨
કામી તાકું જનીએ, પ્રવૃત્તિ વિષે ઉદાર;	
પ્રીતમ સચા સમજે, વાકા સંગ નિવાર.	૩૩
કામી કૃત્ય અકૃત્ય કરે, હરે ન એક લગાર;	
કહે પ્રીતમ નરે પડે, નારી પુરુષ નિરધાર.	૩૪

૨૦-નારીનિંદાનું અંગ

નારીકું નિંદું નહિ, નીંદું અવશ્ય એક;	
કહે પ્રીતમ કહેતે ગયે, આગે પુરુષ અનેક.	૧
નારી નરકદી ખાણ છે, શાસ્ર કહે સખ કોય;	
કહે પ્રીતમ પ્રભુજાનસે, પરમ પવિત્ર કોય.	૨
નારી ચાર પ્રકારકી, જ્યું નાણાકી રીત;	
કહે પ્રીતમ કર જુગતસુ, જાણ જુઝ કર પ્રીત.	૩
મોહાર રૂપેયો તાંબીયો, કાકી નાણા માંહિ;	
કહે પ્રીતમ થહ દામ હૈ, સખહિ બરાબર નાંહિ.	૪
સતી શૂરી પતિવ્રતા, કાયા કહિએ નાર;	
કહે પ્રીતમ સોઈ સમજે, વાકા સંગ નિવાર.	૫
અમૃત સીચે એરડે, જુગતે જવાસા પાય;	
પ્રીતમ કાઢ કાળે કરી, અમૃત ફળ નવ થાય.	૬
સો વરસ સેવે શીમળો, તોય ન ભાગે જૂખ;	
કહે પ્રીતમ વિષય ભોગવે, તોયે દુણા દુઃખ.	૭
નારી નિર્દય નઠાર અતિ, કઠણ કૃપાણુકી ધાર;	
કહે પ્રીતમ નર કાટતાં, કષ્ટુ ન લાગે વાર.	૮
નારીકા અપરાધ નહિ, પુરુષ પાતકી હોય;	
કહે પ્રીતમ એક હાથસું, તાળી પડે ન કોય.	૯
નારી પ્યારી લગત છે, તળલગ વિષય વિકાર;	
કહે પ્રીતમ કર ફરસે, નારીકું નમરકાર.	૧૦
હરિદી માયા મોહની, પ્રગટ નારી નિજરૂપ;	
કહે પ્રીતમ મોહે સળે, દાનવ માનવ ભૂપ.	૧૧

- નારી નેહ ઉપજવહી, મિથ્યા પ્રપંચ પ્રીત;
કહે પ્રીતમ સખહિ હરત હે, જ્ઞાનધ્યાન ગુણ ચિત્ત. ૧૨
- નારી નહિ એ નાગિણી, નર મેઠંક નિરધાર;
કહે પ્રીતમ કહેતે યસે, લેખા નહિ લગાર. ૧૩
- લાલચ લોભ દિખાવહિ, અતિ-ઉપજવે ભાવ;
કહે પ્રીતમ જ્યુંં મુખકપર, મીની માંડે દાવ. ૧૪
- નેણ વેણ મોહ બાણ હે, પ્રાણ કિયો બેહાલ;
કહે પ્રીતમ મુસા ફરે, મીની ક્ર મન ખ્યાલ. ૧૫
- મંજરી ક્ર મુખથડી, ઉંદર નાસે આપ;
કહે પ્રીતમ જીભે મરે મીનકા, ઉંદરકું કયા પાપ. ૧૬
- નારી નદીસ્વરૂપ હે, પ્રબળ વિષયકો પૂર;
કહે પ્રીતમ કહેતે ગયે, તાસે રહિયો ફર. ૧૭
- નેણે કાળજી નાક નથ, વેણી વસીયર જાણ;
કહે પ્રીતમ ધુંધટ કરે, હરે પલકમેં પ્રાણ. ૧૮
- કહેત કામરૂ દેશમેં, કરે પુરુષકું બેલ;
કહે પ્રીતમ સખ દેશમેં, એહિ નિરંતર બેલ. ૧૯
- નર મુરખ માને નહિ, કીજે કવન ઉપાય;
કહે પ્રીતમ હાથે કરી, પડે જલમેં જાય. ૨૦
- બંધન બીજે બોહોત હે, નારી સમો નહિ કોય;
કહે પ્રીતમ છુટે નહિ, જ કોઇ બંધન કોય. ૨૧
- મુખસે મીઠા ઉચરે, અંતર ઐરૂ ખાત;
કહે પ્રીતમ જુદી ન કોય, કરે દગા દમ ધાત. ૨૨
- પરમેશ્વરકે પંથમેં, નારી ડર ચોપાસ;
કહે પ્રીતમ અધવીચસે, ઉડાવે આકાશ. ૨૩
- મારગ છુટા દો મિલી, કનક કાંતા કહેવાય;
પ્રીતમ વાત જીવાવહિ, જીવર તીધર લે જાય. ૨૪
- વાત પીત કરૂં આઘ લઇ, સમ ધાતુકો દેહ;
કહે પ્રીતમ નર મૂઠ જ, કરે તેહમું નેહ. ૨૫
- માંસ લપેટયા ચરમસે, ઉપર આજી રંગ;
કહે પ્રીતમ લય પાવહી, જળહી ઉધડે અંગ. ૨૬
- શ્રીપુરુષ આનંદમય, સખહી હરિકો રૂપ;

પ્રીતમ જનકું ને ભાવના, તાકું તાકું રૂપ. ૨૭

૨૧-ભાવનું અંગ

કદપદ્મમધુ સેવીએ, નૈસો આપણો ભાવ;
કહે પ્રીતમ તૈસે ક્ષે, જોર ન લાગે દાવ. ૧

ઉપજ ભગવત ભાવના, તો ભેટ ભગવાન;
પ્રીતમ ચિત્ત આનંદ ધરે, તો કછુ ન ભાસે આન. ૨

અપને ભાવે ઈષ્ટ હે, અપને ભાવે જીવ;
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, શુદ્ધ સનાતન શીવ. ૩

અપને ભાવે બ્રહ્મ હે, અપને ભાવે જૂત;
કહે પ્રીતમ નિજ ભાવસું, દીસે દેવ અરુ દૂત. ૪

ભાવે ગોપુળ અવતરે, ભાવે ચારી ગાય;
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, ગોરસ ચોરી ખાય. ૫

ભાવે રાહી સુંદરી, ભાવે લીનો દાણ;
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, ધર્યો ગોવરધન પાણ. -૬

ભાવે શુંજ ઉર ધરી, ભાવે ચંદ્રિકા શીશ;
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, ગેડી ગ્રહી જુગદીશ. ૭

ભાવે વ્રજ લીલા કરી, ભાવે વાયો ખંસ;
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, માર્યો મામો કંસ. ૮

ભાવે ખસે ખંદ્રાખન, ભાવે રચીયો રાસ;
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, કર્યો દ્વારકાં વાસ. ૯

ભાવે છાયો છાપરો, ભાવે પ્રીનો કુધ;
કહે પ્રીતમ ભાવે કર્યો, જંઘ જમંઘો જુધ. ૧૦

ભાવે ખાધો ખીચડો, ભાવે દીનો હાર;
કહે પ્રીતમ ભાવે ભયે, વણિક વેશ કીરતાર. ૧૧

ભાવે જૂપ મરદન કિયો, નાઇ ધરાયો નામ;
કહે પ્રીતમ ભાવે કરે, અનેક ભક્તકે કામ. ૧૨

ભાવે વીખ અમૃત કિયો, ભાવે દીની છાપ;
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, આધીન હોઇ રહે આપ. ૧૩

અપને ભાવે ગોમતી, અપને ભાવે ગંગ;
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવસું, હોય પવિત્ર તે અંગ. ૧૪

ભાવે જાણો મધુપુરી, ભાવે કાશી ઠેઠાર;

- કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવવિના, ફળે ન એક લગાર. ૧૫
ભાવવિના પૃથ્વી સમે, દમે દેહ બહુ ભાત;
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવવિના, મિલે નહિ સુખ શાંત. ૧૬
ભાવે પ્રભ લીલા કરે, હરે ભૂમિકા ભાર;
કહે પ્રીતમ ભાવે ધરે, ચતુર્વિંશ અવતાર. ૧૭
ભાવ ભરોંસો ને ઘટ નહિ, સો ઘટ ધાર અંધાર;
કહે પ્રીતમ સમજે નહિ, હરી હીરા અંબાર. ૧૮
હરી હીરા બહેર પડયા, બગત ખુદકે બય;
કહે પ્રીતમ દેખ્યા વિના, કેસે ધરે હડાય. ૧૯
સુઝે સો ખુઝે સહી, પૂજે પ્રેમે સોય;
કહે પ્રીતમ પ્રીછ્યા વિના, પ્રીત દાન વિધિ હોય. ૨૦
ભાવે ભેગી વન વસે, ભાવે ભોગવે રાજ;
કહે પ્રીતમ સમજ્યા વિના, કષ્ટુ સરે નહિ કાજ. ૨૧
ભાવે મીલે આત્મા, આનંદરૂપ અખંડ;
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવવિના, ચાલે નહિ પાખંડ. ૨૨
ભાવે સ્વર્ગે સંચરે, ભાવે નરક નિદાન;
કહે પ્રીતમ ભાવે મળે, ભક્તવત્સળ ભગવાન. ૨૩
ભાવવિના ભટકી મરે, કરે બે દોટી ઉપાય;
કહે પ્રીતમ એક ભાવવિના, સંશય શોક ન બાય. ૨૪
ભાવે ઇંદ્ર ઉપાસના, કરી શકે ને કોય;
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવસું, હરી હસ્તામલ હોય. ૨૫
ભાવે અંધન ઉપજે, ભાવે હોવે મુક્ત;
કહે પ્રીતમ વિરલા લહે, જીવનમુક્તકી જુક્ત. ૨૬

૨૨-જીવનમુક્તનું અંગ

- જીવનમુક્ત રહે જસ્તમાં, વરતે દેહ વ્યવહાર;
કહે પ્રીતમ ભીતર નહિ, ઉપર કે ઉપચાર. ૧
સુપનામેં કાઈ સુખ કરે, કાઈ દુઃખરો દેનાર;
કહે પ્રીતમ હોમસું નહિ, રાગ દ્રેષ લગાર. ૨
સુપનામેં લાડુ જમે, સુપને શોચાચાર;
કહે પ્રીતમ ચીને નહી, દેનારો લેનાર. ૩

- સતી સજી નખ શિખ લગી, અંગે સૌ શણગાર;
કહે પ્રીતમ દેહભાવના, ધરે ન એક લગાર. ૪
- સતી કામની બૂધણુ સજી, છાંડ ચલે સખ સંગ;
કહે પ્રીતમ રુદ્રીએ રહે, નિજપતિ મિલન પ્રસંગ. ૫
- જીવન્મુક્ત સંસારમેં, જ્યું અંધુજ જલ માંસ;
કહે પ્રીતમ ભેળા રહે અંતર ભેદે નાંધ. ૬
- કનક ખાણુપર નિત્ય રહે, રતિ કનક નહિ લેહ;
કહે પ્રીતમ મહામુક્તકું, નહિ દેહ અરુ ગેહ. ૭
- દર્શ અંબરવત દેહ રહે, લહે ન વર્ણ વહેવાર;
કહે પ્રીતમ યું મુક્તકો, દીસે દેહવિકાર. ૮
- જીન્યા અંન ઉગે નહિ, પોહોચે તખલગ ખાય;
કહે પ્રીતમ પોહાચી રહા, કહીં ન આવે જાય. ૯
- જૈસે ચક્ર કુલાલકા, પ્રેરે ફેરવે કાઠ;
કહે પ્રીતમ તખ લગી ફેરે, વેગ જહાં લગી હોય. ૧૦
- પ્રારબ્ધ વેગ તનમેં ખસે, તખલગ ભુગતે ભોગ;
કહે પ્રીતમ ત્રિવિધિ ટળે, રહા ન એકે રોગ. ૧૧
- પવન ઉઠાવે પત્રકું, ભાવે તહાં લે જાય;
કહે પ્રીતમ ધમ્ધારહિત, નિજ દેહ વરતાય. ૧૨
- જીવન્મુક્ત ચિંતામણી, જો ચિંતવે સૌ હોય;
કહે પ્રીતમ મણિકે વિષે, તનક તિમીર નહિ હોય. ૧૩
- મયપકું મુખ શત સહસ્ર હૈ, મુખ મુખ તેજ પ્રકાશ;
કહે પ્રીતમ મહામુક્તકું નહિ જગતકો ભાસ. ૧૪
- જીવન્મુક્ત જ જ કરે, ધરે ન હર અહંકાર;
કહે પ્રીતમ ફળલાભકી, લાલચ નહિ લગાર. ૧૫
- અતિ જિંચો આકાશમેં, ચઢે ચઢાકે જોર;
કહે પ્રીતમ દેખે નહિ, અવનીકે અંકાર. ૧૬
- જીવન્મુક્ત કે ચલણકું, સમજ નહિ સંસાર;
કહે પ્રીતમ સાક્ષી રહે, લહે ન લોકાચાર. ૧૭
- વહાણુ ફેરે સાગરવિષે, દશે દિશા પ્રમાણ;
કહે પ્રીતમ ભૂલે નહિ, દશે દૃષ્ટિ નિદાન. ૧૮
- પાવ ધરે પાવન કરે, પૃથ્વી દેશ વિદેશ;

કહે પ્રીતમ શુદ્ધ હોત હે, જ્યાં મુક્ત કરે પ્રવેશ.	૧૯
વાટ ઘાટ વન વાટિકા, ગામ ઠામ ધન ધામ;	
કહે પ્રીતમ પાવન સખે, જ્યાં સંત કરે વિશ્રામ.	૨૦
તીરથ પાવન હોત હે, દરશ પરશ દેદાર;	
કહે પ્રીતમ મહા મુક્તકો, મહિમા અગમ અપાર.	૨૧
સેવે સો સુકૃત લહે, દુકૃત નિંદક આપ;	
કહે પ્રીતમ મહામુક્તકું, નહિ પુન્ય ઓર પાપ.	૨૨
જીવન્મુક્ત સખ દુઃખરહિત, એકે આવરણ નાંધ;	
કહે પ્રીતમ મહામુક્ત રહે, સદા સમાધિ માંધ.	૨૩
પંખી પૃથ્વીપર ચલે, સુરતા રહે આકાશ;	
કહે પ્રીતમ ચારા લગી, કરે ભૂમિપર વાસ.	૨૪
જોગેશ્વર જીવન્મુક્ત, સંજનન રેનેહ સમેત;	
કહે પ્રીતમ પરમારથી, હરદે હરીઠા હેત.	૨૫

૨૩-સંજનનનું અંગ

સંજનન સુરતર સારીખા, શરણ હરણ તનતાપ;	
કહે પ્રીતમ શીતળ સદા, રહે સ્વરૂપે આપ.	૧
કદપદ્મમતેં અધિક હે, સંજનનકો ગુણ સાર;	
કહે પ્રીતમ તરુદેત ફલ, સંજનન હરે વિકાર.	૨
જલધર જૈસે જોધ લે, દયા ઢળકે ઉર માંહી;	
પ્રીતમ જગત જીવાવહી, મેહેનત માગે નાંહી.	૩
સેહેજ ગાજ ગગનમેં, સેહેજ વરખા હોય;	
કહે પ્રીતમ પરમારથી, સખકા દાતા સોય.	૪
સંજનન અંદત સારીખા, શીતલ વાસ સુવાસ;	
કહે પ્રીતમ સહુ સારીખા, સહે કાઠ રહેવે પાસ.	૫
સંજનન હીરા સારીખા, સહે ધણુનકી ચોટ;	
કહે પ્રીતમ તનતૂટ હી, તામે ઈતની ખોટ.	૬
સંજનન કુંદન સારીખા, કરે કસોટી કાઠ;	
કહે પ્રીતમ જ્યું જ્યું કસે, ત્યું ત્યું ઝીણા હોય.	૭
ભોમ ગડા લીતર વધે, અગન જરે નહિ લેશ;	
કહે પ્રીતમ સંજનન કરે, સેહે જે સદ્ગુણદેશ.	૮

- કહુ જયન સુખસેં કહે, મનમેં મીઠા દ્રાખ;
કહે પ્રીતમ હરિ મિલનકો, ઉર અંતર અભિલાખ. ૯
- સજ્જનકા મન ઉગલા, જૈસા ઉગલા દુધ;
કહે પ્રીતમ નિર્મળ રહે, બાહર બીતર શુદ્ધ. ૧૦
- સજ્જન સુધાસે મિષ્ટ હે, અવગુણ હરે અનેક;
કહે પ્રીતમ પાવન કરે, દેવે જ્ઞાન વિવેક. ૧૧
- સજ્જન સુમતિ દેત હે, કરે કુમતકું દૂર;
કહે પ્રીતમ દેખાવહી, એક હરિ ભરપૂર. ૧૨
- વિકટ સમે વિરમે નહિ, દગો મળે નહિ લેશ;
કહે પ્રીતમ જળ દુઃખ પડે, દિન દિન દુણા નેહ. ૧૩
- સજ્જન મિલે સુખ ઉપજે, દુઃખકો આણે અંત;
કહે પ્રીતમ પૂરણ કળા, જાણે નહિ જડ જંત. ૧૪
- સજ્જન ભંજન શ્રાતકે, ઉપજવે આનંદ;
કહે પ્રીતમ એક પલકમેં, કાટે ભવકે ફંદ. ૧૫
- ઢાટિ વિધન બિચમેં પડે, સજ્જન તજે ન સંગ;
કહે પ્રીતમ ક્યું ઉતરે, અઢયા ચોળકા રંગ. ૧૬
- સજ્જન સદ્ગુણ દેત હે, કરે કુદૃતા દૂર;
કહે પ્રીતમ માને નહિ, માયા તણા મજૂર. ૧૭
- સજ્જન અંજન આંખકે, મજ્જન સુખકે પાન;
કહે પ્રીતમ ક્યું છાંડીએ, સજ્જન પરમ સુખણ. ૧૮
- સજ્જન રમરણ ભજનમેં, સદા રહે ભરપૂર;
કહે પ્રીતમ નિત્ય નિરખત, હરિકું હાલ હજૂર. ૧૯
- સજ્જન સકરે સારીખા, કઠવા કખહુ ન હોય;
કહે પ્રીતમ પ્રલ અંખકા, ઢોઠા કહે ન કોય. ૨૦
- સજ્જન સુખ સુખી અવરકે, દુઃખી અવર દુઃખ દેખ;
કહે પ્રીતમ કામળ રહે, નવનીત થકી વિસેખ. ૨૧
- સજ્જન ગુણ પ્રગટ કરે, અવગુણ દેખી દુરાય;
કહે પ્રીતમ જશ આપકે, નિજ સુખ નાહીં સીરાય. ૨૨
- સજ્જન સુરજ સારીખા, કરે ધોરતમ નાશ;
કહે પ્રીતમ સખકું પ્રીય, પૂરણ પ્રેમ પ્રકાશ. ૨૩
- સજ્જન સમુદ્ર સારીખા, સરિતા ઢાટિ સમાય;

કહે પ્રીતમ એકરસ રહે, કબહુ છલી નહિ જાય.	૨૪
સંજન નહિ સંસારકે સંજન સંત અનુપ;	
કહે પ્રીતમ સંજન સોધ, સમરણ સહજ અનુપ.	૨૫

૨૪-સહજનું અંગ

સહેજ સમજ આવ્યા વિના, પુરુષ દુઃખી નિત્ય જાણ;	
કહે પ્રીતમ એક સહજ બિન, ટળે ન ખેંચાતાણ.	૧
સહજ સ્વરૂપ હે બ્રહ્મકો, ખેંચાતાણ સો જીવ;	
કહે પ્રીતમ સમજ શકે, સહેજ સુખી સદૈવ.	૨
સહેજ સખ ઉચારહી, સહેજ ઉઠક આહાર;	
કહે પ્રીતમ સહેજ ચલે, નાહીન ખેંચ લગાર.	૩
સમજ સહેજ બીનલહે નહિ, સાર અસાર વિવેક;	
કહે પ્રીતમ સુખ સહેજસે, અનરથ ટળે અનેક.	૪
સહેજ સાધન હોત હૈ, અગમ સુગમ હો જાય;	
કહે પ્રીતમ સમજ શકે, કબહુ કાળ ન ખાય.	૫
સમજવિના સાધન કરે, સો પ્રજરૂપ ન હોય;	
કહે પ્રીતમ ધુળ પર લીપણ, ખુંઘા ખમે ન ઢાય.	૬
સમજવિના સખ એક હૈ, સાકર સિંધવ લુણ;	
પ્રીતમ કછુ સમજ નહિ, તાય પ્રમોદે કુણ.	૭
રત્ન ગુંજ ગણે એક કર, સમજ નહિ સિદ્ધાંત;	
કહે પ્રીતમ પ્રીછ્યાવિના, ભાગે નહિ ભવભ્રાંત.	૮
ખાનપાન સખ કરત હે, આધક પુરુષકું જ્ઞાન;	
કહે પ્રીતમ નિજ જ્ઞાન બીન, પ્રાણી પશુ સમાન.	૯
મખી કાળી કાળી અજ, કાળી કામળી રીંછ;	
કહે પ્રીતમ સમાન સખ, નાંહી પાંસરી પ્રીછ.	૧૦
સમજવિના સરખું ગણે, રોજ બેલ અર ગાય;	
કહે પ્રીતમ જળ સમજહી, તળ સખ સંશય જાય.	૧૧
સમજ જીતે સુભાવકું, સુભાવ જીતે સોધ શૂર;	
કહે પ્રીતમ સોધ શૂરવીર, રહે પગ રોપી હજુર.	૧૨
સહેજ દશા સખસેં બલી, જે ઉપજ ઉર આય;	
કહે પ્રીતમ સંસારકું, જીતે નિશાન બજાય.	૧૩

મનકું મારે તન દમે, ધનકું ધર્મ લગાય;	
કહે પ્રીતમ સોઘ શરૂં, રામ ધામકું બય.	૧૪
વાયુ સંગે વાસના, વાસના સંગે પ્રાણ;	
કહે પ્રીતમ પ્રાણ આત્મા, ધરે દેહ દુઃખ ખાણ.	૧૫
સમજ સે સુખ ઉપજ, આન ઉપાયે નાંહ;	
કહે પ્રીતમ આપે સુખી, સુખી સબે ન્યાં બેય.	૧૬
સમજ થકી હરિ જાળખે, જાળખે ઉપજ હેત;	
કહે પ્રીતમ સમજ્યા વિના, તક દૂધ દોઘ શ્વેત.	૧૭
પરહિત સમાન પુન્ય નહિ, પર પીડા સમ પાપ;	
કહે પ્રીતમ સખ શાસ્ત્રમે, દેખ વિચારી આપ.	૧૮
શિવ ચતુરાનન શેષ શ્રુતિ, સકલ શાસ્ત્ર મત સાર;	
કહે પ્રીતમ હરિનામવિના, નહિ નરકા નિસ્તાર.	૧૯
હરિ ગુરુ સંત દયા કરી, દિયો પરમ ધન સાર;	
કહે પ્રીતમ નામે બયો, ઉર અંતર ઉજ્યાર.	૨૦
બયો પ્રકાશ નિજ જ્ઞાનસે, ઉપન્યો અતિ આનંદ;	
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, બોલો જ ગોવિંદ.	૨૧
સંવત અઢાર વીંશી રુદ્રની, પીરતાળો આશ્વિન માસ;	
કહે પ્રીતમ શુક્લ પક્ષ પંચમી, સાખી અંથ પ્રકાશ.	૨૨
સંદેસરમાં સુખનીધિ, બનરાય જીગદીશ;	
કહે પ્રીતમ સાખી પ્રુણ, છસે આડત્રીસ.	૨૩
સાખી ગાયે સાંભળે, રાખે રુદ્ધિએ વિચાર;	
કહે પ્રીતમ પ્રપંચ ટળે, પામે પદ નિરધાર.	૨૪

૧૫-વોપાઈનાં અંગ

૧-તત્ત્વજ્ઞાનીનું અંગ

અસ્થિ માંસ રુધિર ત્વચરોમ, ગગન પવન પાવક જલ ભોખ્ય;
 પંચીકૃતનું પંડય શરીર, તેનો સ્નેહ તજે મહા ધીર;
 જ્ઞાનાનંદ અખંડ અપાર, કહે પ્રીતમ તે તત્ત્વ વિચાર. ૧
 એક એકનાં પંચ કહેવાયે, પંચથકી પંચવિસ તે થાયે;
 ચૌદ ઇન્દ્રી ને ચૌદે દેવ, પાંચ પ્રાણ ઉરનો અહમેવ;

તજ તેહ તુરિયાપદ રહે, પ્રીતમ તત્ત્વવિદ તેહને કહે. ૨
 રથુલસૂક્ષ્મ કારણ કહેવાય, જગત સુપન સસોપતી થાય;
 ગુણુલક્ષણ વરતીને વીધે, તેથી ભીન્ન આતમ લખે;
 તજે સરવ દેહાભિમાન, કહે પ્રીતમ તે તત્ત્વજ્ઞાન. ૩
 મુક્તાધાર લિંગ નાભી રહે, વિશુદ્ધ (ચક્ર) અગ્નિ ચક્ર જ વદે;
 શીશ સરોજ સહસ્રદલ સોયે, ટાલી આડયને એકતા હોયે;
 બાહ્યાંતર અખંડ એકતાર, કહે પ્રીતમ તે તત્ત્વવિચાર. ૪
 હરીમાં જગત જગતમાં હરી, પ્રવેતોય પેર્ય રહ્યો ભરી;
 લેહેરી લોઢ બુદ્ધબુદ્ધ તરંગ, લધુ દીરઘ બહુ દીસે રંગ;
 સરવ રૂપ હરિમાંહે લહે, (પ્રીતમ) તત્ત્વદરસી તેહને કહે. ૫
 જ્યમ હાટકના ઘાટ અપાર, વાલી વેઠ કંકણ ને હાર;
 ઘાટ ભાવ મૂઢ પરહરી, વસ્તુ વિચાર રાખે ઊર ધરી;
 સચરાચર ચૈતન એકરૂપ, કહે પ્રીતમ તે તત્ત્વસ્વરૂપ. ૬
 ભિન્ન નહિ ભોમી ને ભાંડ, આદિ અંત મધ્ય અવની અખંડ;
 પટતંતુ તે ન્યારાં નહિ, વસ્તુ વિચાર સૂત્ર છે સહી;
 દેહાંતીત એમ દેહને વિષે, કહે પ્રીતમ જ્ઞાની ગોળખે. ૭
 પ્રુપ્પ મધ્ય વાસના જમ, દેહ મધ્ય ચૈતન છે તેમ;
 તક્ષમાં તેલ રહે નિરધાર, ધણુ મધ્યે ગોળ જમ સાર;
 દૂધ મધ્યે ધૂત પૂરણે રહે, પ્રીતમ તત્ત્વ તે જ્ઞાની લહે. ૮
 વ્યોમવિષે શબ્દ છે સદા, પવનવિષે સ્પર્શ સરવદા;
 તેજ વિષે રહે જમ રૂપ, જલને રસ તે એક સ્વરૂપ;
 પ્રથવી વિષે ગંધ કહેવાય, પ્રીતમ જ્ઞાનવડે લેહેવાય. ૯
 રત્નકુંભ તેજોમય રાસ, બાહર ભીતર શુદ્ધ પ્રકાશ;
 હેમ હંડ જ્યમ હેમજ હોય, સાકરતું શ્રીપદ છે સોય;
 ગુણાતીત જ્ઞાનીનું રૂપ, કહે પ્રીતમ તે તત્ત્વસ્વરૂપ. ૧૦
 જ્ઞાની તે ગોવિંદ સમાન, શ્રીમુખ સાખ્ય ભરે ભગવાન;
 ગીતામાં પારથને કહ્યું, સત વચન સાધુએ લખ્યું;
 જ્ઞાની તે હું એમ કહે હરિ, પ્રીતમ માન્ય વાત એ ખરી. ૧૧
 વેદ વેદાન્ત ઉપનિષદ વદે, રહે હરિ જ્ઞાનીને રહે;
 વિશ્વમાંહે વ્યાપક હરિ તેમ, કાષ્ઠ પાપાણુમાં પાવક જમ;
 પ્રભુનું પ્રગટરૂપ તે સંત, કહે પ્રીતમ સમન્વય સિદ્ધાંત. ૧૨

- હીરા મોતી માણેક મણી, સામગ્રી સૌ સુવર્ણ તણી;
તે વસુધા ભરી દીજ દાન, તેહનું પ્રગટે પુન્ય નિર્દાન;
કહે પ્રીતમ તેહનું ફલ સોય, તરવદરશીને દરશને હોય. ૧૩

૨-હરિભક્તાનું અંગ

ભક્તિ ભાવ ભીંતર જહને, હરિ સમરણ હરદે તેહને;
કહે સાંભળે હરિ ગુણગામ, જ્યમ લોભી મન ચિંતે દામ;
દયા દીનતા દાસાતન, કહે પ્રીતમ જાણે હરીજન. ૧
પરમારથયું પૂરણ પ્રીત, નીરમલ નામ જપે તે નીત્ય;
હરિભાવ સંતયું ધરે, પ્રીત સહીત સેવા આચરે; .
દેખી સંત નમાવે શીષ, મન થદી જાણે જુગદીશ. ૨
ઉત્તમ આરાન દેઈ ખેસારે, તાતે નીરે તે તન ઝારે;
ભોજન ભલી ખંનાવે જુકત, કહે પ્રીતમ તે હરિનો ભક્ત. ૩
સંત ચરણામૃત રનેહે ગહે, સર્વસ્વ સુંપી સનમુખ રહે;
સેજ સમારે સુંદર સાર, ઉર અંતરમાં પ્રેમ અપાર;
શયન કરાવી આંખે ચરણ, કહે પ્રીતમ તે તારણ તરણ. ૪
ભક્તિ તણી સંપત જટલી, હરિ અર્થે આવે તેટલી;
સરૌવર સરિતા વસુધા વૃક્ષ, પરમારથ કારણ પ્રેતક્ષ;
શાખાપત્ર ફૂલફલ સાર, કહે પ્રીતમ સૌ પર ઉપકાર. ૫
અનન્ય ભાવે કરે ઉપાસન, જયી ટળે જન્મસાસન;
હરિગુણ સંત ચરણ લોલીન, જ્યમ જલથી વિછડે નહિ મીન;
આઠ પોહોર એમ ચિંતન કરે, પ્રીતમ પ્રેમ પ્રજુયું ધરે. ૬
ભક્તિ કલ્પતરુ સેવે જહ, મનઃચ્છા ફલ પાંમે તેહ;
સહુ સુખ પાંમે સીતળ, અગ્નિ આંચ ન લાગે મળ;
ત્રિવિધ તાપ તતક્ષણ ટળે, પ્રીતમ ભક્તી ભાવે હરિ મળે. ૭
ભક્તિવિના પ્રભુ પ્રસાન ન થાય, ઇન્દ્રી દેહના દોષ ન જાય;
ઠાયક માંચક વાયક કરી, સર્વ ભાવે સેવે એક હરી;
સુફલ સમૃદ્ધિ થાયે સર્વ, કહે પ્રીતમ મટે મન ગર્વ. ૮
હરિના જન્મ કરમ ગુણ ગાય, ગદ્ગદ ગીરા રોમાંચિત થાય;
નર્ત કરે ઉર આનંદ ધરે, લોકલાજ સરવે પરહરે;
પ્રેમ મોહિત મન રસમાં રહે, પ્રીતમ ભક્ત તે તેહને ન કહે. ૯

સચરાચરમાં સ્વામી એક, વંદન કરે તે ભાવ વિવેક;
 ક્ષિતિ જલ પાવક પવન અકાસ, એક અખંડ અદ્વીત અવિનાસ;
 જ્યાંએગણું સેવા કરે, કહે પ્રીતમ પ્રપંચ પરહરે. ૧૦
 અવની પૂજા અક્ષતવડે, પુષ્પ પૂજા ઉઠકને ચઢે;
 વણવડે સુરખીને જાળે, સરવસ્વ લેઈને સંતને ભળે;
 વિશ્વવિપે દેખે એક હરિ, કહે પ્રીતમ તે ભક્તી ખરી. ૧૧
 સૂતાં બેઠાં નિરખે નાથ, તનમન સુખે હરીને હાથ;
 રમતાં જમતાં કરતાં પાન, સચરાચર બાળે ભગવાન;
 જઢેવી જરબાવની જુક્તિ, કહે પ્રીતમ એવી હરિભક્તિ. ૧૨
 રહે કામલ હેત અપાર, આસા ત્રણા સમી થઈ છાર;
 દેખે અખંડ હરિનો રાસ, કહે પ્રીતમ તે પ્રણનો દાસ. ૧૩

૩-સંતનું અંગ

સંત હરિગુરુ એક પ્રમાણુય, જલ લેહેરી દૃષ્ટાંતે જાણુય;
 પુષ્પવાસના ન્યારી નહિ, તરણુ તેલ એક જાણુ સહી. ૧
 સંત વઢે તે સીતલ વેણુ, કરણુ ને અતિ નિરમલ નેણુ;
 ટાળે તાપ પ્રજાતે પાપ, આપે અખંડ બ્રહ્મનો જાપ;
 પ્રેમે પોતા સરખો કરે, કહે પ્રીતમ તારે ને તરે. ૨
 સંતસરોજ ભમર ભગવંત, પ્રીતસહિત નિત્ય વાસ વસંત;
 નિમિષમાત્ર તે ન્યારા નહિ, મીન રહે જમ મહાજલ મહીં;
 એમ હરિના જન હરિમાં રહે, કહે પ્રીતમ કા વિરલા લહે. ૩
 સંત હરિ તે એકજ અંગ, મહામોટા માગે સતસંગ;
 જ્ઞાનપ્રકાશ ધટ ભીંતર થાય, મોહ નિસા તતક્ષણુ જાય;
 સંત સેવતાં સંશય કશય, પ્રીતમ અગટે નિરમલ દશા. ૪
 સંતશીલ બહુ સેહેજ સંતોષ, વચન વઢે નિરમલ નિરદોષ;
 નહિ મોહમમતા મદમાન, હરદે એક હરિનું ધ્યાન;
 તેહનો સંગ કરે જ કાય, કહે પ્રીતમ સુખ પામે સોય. ૫
 કલ્પવૃક્ષ સુરધેનું સંત, ચિંતામણી દુઃખનો કરે અંત;
 બ્રહ્મા આદિ દીટ્પર્યંત, અધિક ન્યૂન નહિ જને ચિત;
 સમદરશી સાધુ ઢેહેવાય, પ્રીતમ દરશનથી દુઃખ જાય. ૬
 રીપુ મીત્ર એક સમાન, હેમલોષ માંન અપમાન;

આવૃણુ રહિત ઉજલી દશા, ઉપજ નહિ મનોરથ કશા;
 પ્રીતમ એવા હરિના સાધ, જોહેનો મહિમા અગમ અગાધ. ૭
 પદ પૂજી રજ મુરતક ધરે, કહે પ્રીતમ સેહેજે ભવ તરે;
 ગુણાતીત નિરગુણ નિજરૂપ, શુદ્ધ ચેતન ગુરુ બ્રહ્મસ્વરૂપ;
 એકરસ જ્ઞાન અખંડિત સાર, સહેજે સ્વરૂપી સાક્ષાતકાર ૮
 વિશ્વાધાર વખાણે વેદ, પ્રીતમ જોહેનો ભારે ભેદ;
 ગુરુનું ધ્યાન ધરે જ હોય, સંભારે સૌ સુકિત હોય;
 દર્શન કરતાં દુકિત જાય, સેવાથી સહુ સાધન થાય;
 પ્રીતમ પ્રગટે પૂરણદશા, જોને ગુરુ રુદ્રીયામાં વસ્યા. ૯

૪-સદ્ગુરુનું અંગ

જે સદ્ગુરુનાં સેવે ચરણ, તેહેના ટળે જન્મ ને મરણ;
 મહાવાયકનું આપે જ્ઞાન, મૂકાવે દેહનું અભિમાન;
 ભૂત ટાળીને કરે ભગવંત, કહે પ્રીતમ તે સદ્ગુરુ સંત. ૧
 ગુરુથી મોટા નહિ સુરશેષ, ન મોટા બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ;
 ગુરુ સરખા મોટા તે ગુરુ, કહે પ્રીતમ વર્ણન શું કરું. ૨
 મનવાણે વર્ણન નવ થાય, જોહેને નિગમ નિરંતર ગાય;
 શાસ્ત્ર પુરાણ કહે છે સહુ, ગુરુનો મહિમા મોટા બહુ;
 કહે પ્રીતમ જે દેઠા જાણશે, અખંડ અભય પદવી માણશે. ૩
 ગુરુનાં ચરણ સેવે જે સદા, તેની ટળે ભવની આપદા;
 ઉઠ કરોડ તીરથકોહેવાય, ગુરુ સેવતાં સરવે થાય;
 શીખ ચરણામૃત રોહે ગ્રહે, કહે પ્રીતમ પરમ પદ લહે. ૪
 ગુરુ શબ્દ શ્રવણે સાંભળે, તેના તાપ તતક્ષણ ટળે;
 શીતલતા સહ અંગે થાય, જન્મમરણનું જોખમ જાય;
 ધટમાં પ્રગટે જ્ઞાનપ્રકાશ, કહે પ્રીતમ હોય હરિનો વાસ. ૫
 ગુરુ સંતોષી આપે સુખ, નરકતણું નવ પાંખે દુઃખ;
 પ્રેમ પ્રીતનું પૂજ કરે ગર્ભવાસ તે શાંતિ ફરે;
 ચંદ્રવિના જવી અંમની, કંથવિના જોહેવી ભાંમની. ૬
 લવણવિના અંન જોહેવું જથા, તપવિના સંન્યાસ સરવથા;
 ગુરુવિના નર એહેવો બાણ, કહે પ્રીતમ તે સત્ય પ્રમાણ;
 વિશ્વેશ્વર ઈશ્વર ગુરુ આપ, પરસે તેહેનાં ન રહે પાપ. ૭

વંદે શીવ વિરંચી શેષ, હરિનું સમરણ હૈયે હમેશ;
 ગંગા આધે તીરથ જહ, ચરણ કમલરજ ઈછે તેહ;
 વેદ વંદે જની કીરતી ધણી, પ્રીતમ સંત તે શીરોમણી. ૮
 હરિચંદનને સંત પવન, હરિ સિંધુ ને સંત પ્રજન;
 પૂર ઉપગારી પરમારથી, બંધન છોડે સંસારથી;
 અનેક અધમને આધારતા, કહે પ્રીતમ કારણ સારતા. ૯
 સંતસંગ દુર્લભ સંસાર, નૌકા સમ ભવતારણહાર;
 ચોરાશીના ટાળે કંદ, ઉપજવે હર અતિ આનંદ;
 હરિનામ ધન્ય આપે સાર, પ્રીતમ પ્રગટે પ્રેમ અપાર. ૧૦

૫-સતસંગમાહાત્મ્ય

હાહા

શ્રીગુરુને ચરણે નમું, કરું પ્રેમ પ્રણામ;
 અખંડ રહો રજનીદિવસ, હરદે ધ્યાન મુખ રામ. ૧
 ધ્યાને ધીરજ ઉપજ, નામે નિરમળ હોય;
 પરમ પુરુષને પામવા, સંત કહે સખ હોય. ૨
 નામ નિરંતર લીજીએ, વળી કીજ સતસંગ;
 સતસંગે મુખ ઉપજ, હોય ભરમણા ભંગ. ૩

આતીદામ છંદ

વિનાસતસંગ વિવેક ન હોય, અજ્ઞાની નર વિચારીને જોય;
 સતસંગ ખાવના ચંદન જાણ, કરે આપ રૂપ ટાળી નિરવાણ. ૧
 સતસંગ અપક પુષ્પની ખાસ, સો વિશ્વાસ આપ રહે અવિકાસ;
 સતસંગઠોટી સુરજ પ્રકાશ, સીત અંધકાર નાવે તેની પાસ. ૨
 પરમારથ કારણ સંતશરીર, આપે જ વાંણ ઉતારે તીર;
 સતસંગ પામે પ્રાણી જ કાઢ, જને હરિગુરુની કીપા હોઈ. ૩
 ગુરુની કીપા હોય ભરપૂર, તેનાં દુઃખ જય ટળીને દૂર;
 ધણી જ્યારે દોરને ગાળીયું ધાલે, સૈમાં કાંઈ દોરનું જોર ન ચાલે. ૪
 ધણીના છોડયા વિના ન છુટાય, એણીપેરે જીવ માયામાં કુટાય;
 એણીપેરે જગ પ્રપંચ અપાર, જાણ્યા વીના જીવ શ્રમે સંસાર. ૫
 પતીને સંગે પામી બળ બહુ, કર્યું એક વિશ્વ કંડ સર્વ સહુ;
 એનું હવે કાણ ઉતારે ઝેર, ઉતારે ઝેર સામી આવે લેહર. ૬

સંશયરૂપી સર્પે ગળ્યું સહુ કાચ, ન જાણે એ અખંડ આતમહોય;
 વિરંચી વિશ્વ રચ્યું મોહમાંય, મોહે કરિ જ્ઞાન મુજ નહિ કાંય.
 જ્ઞાનવિના નાવે સ્વરૂપ લક્ષ, લક્ષવિના ટળે નહિ જીવ પક્ષ;
 માયા ગુણ માંહી રચ્યો વૈરાટ, વૈરાટમાંહી ખન્યા ખલુ ધાટ. ૮
 નાનામોટા ધાટ અપાર અનેક, તેની કળ કુંચી કરી સહુ એક;
 પુતળાં પાટ વિદ્યાનાં જોય, તાણે કર દોરી નાચે સહુ કાચ. ૯
 જનો જ ઉદમ ધંધો સાર, તેવું તે લધ બેહું વેપાર;
 જગતનો એવો તમાસો જોય, ખેલાડુ નાથ વિના નહિ કાચ. ૧૦
 માંહીનો માંહી ન્યારો ને ન્યારો, નથી કાઈ એને શીખવનારો;
 વિચીક્ષણ નાગર નંદકિશોર, એમાં છે ગોડિયા વિદ્યાનું જોર. ૧૧
 બાજમાં મોહ પમાડયા સર્વ, ઉતાર્યા દુષ્ટ દાનવના ગર્વ;
 રાખી લક્ષ્મીજી છાતીમાં છપાવી, પરનાપર મેહેર લગારે ન આવી;
 એવો ધરથડી છો તું જોતાં, મેલ્યાં નિજ માઆપને રોતાં;
 માતાનું હાથે છેલ્લું શીશ, એવો તું જન્મ થયી જુગદીશ. ૧૩
 પોતાના પિતૃ જાદવ જહ, સંધાર્યા સાથે લાગ્યા નેહ;
 મોમામાસીના મારણહાર, આવે જ ચરણે ઉતારો પાર. ૧૪
 સેવે જ ચર્ણુ મુખીઆ થાય, તમો વિના દુઃખ તે ઢેને કહેવાય;
 અહંકારે કહેતો નથી અવિનાશ, તમારા દાસ તણો હું દાસ. ૧૫
 રંકથી રંક ધણું છું રાજ, ત્રિયા જમ કાઢે પતીપર દાઝ;
 જ્યારે જળ હોય કઠોર કરાળ, તારે કેમ જીવે મીન મરાળ. ૧૬
 નથી મહમાન ગુમાન ધરું છું, એક તમારું ધ્યાન કરું છું;
 તમો વિના ઢેને કહીએ દીરતાર, તમોવીના નથી બીજો સંસાર.
 અણુની આદે વિરંચી શેશ, તમો તે માંહિ કર્યો પ્રવેશ;
 ઉમરા વૃક્ષ કળ છે જમ, રોમરોમ માંહી પ્રભાંડ છે તેમ. ૧૮
 રમવાનું ધામ રચ્યું શુભ એક, કર્યું દશ દ્વારનું નમ્ર વિવેક;
 અધોદારે જમ તણો અધિકાર, નીસારો ઝાડીને કાઢો ખાર. ૧૯
 બીજ દ્વારે પ્રજાપતિ દેશે સાર, માયા સ્પૃટી તણો રચનાર
 ત્રીજ દ્વારે રાજ અનંગ ઉદાર, જણે આ જીત્યો સહુ સંસાર. ૨૦
 ચોથે દ્વારે વહે પયધાર, પીયે સૌ પ્રાણી જાણી સાર;
 પાંચમે દ્વારે અંન જળ જાય, જ્યાં વસે વરુણ ને અગ્નીરાય. ૨૧
 છઠે દ્વારે વસે અશ્વનીકુમાર, પુષ્પતણી વાસના લેનાર;

સાતમે દ્વારે રવી શશી જોત, જનું અજવાણું અખંડ ઉઘોત, ૨૨
 નવમે દ્વારે નિરંજન વાસ, જોનો આ તનમાં તેજ પ્રકાસ;
 દેખાય છે દશમ દ્વાર છે ખંધ, ઉઘાડે જો જોગી મહાજન સીધ.
 પૃથ્વી ઉઠકને તેજ સમીર, અહંકાર ગગન ત્રીગુણ શરીર;
 સ્થાવરજંગમ જીવ જો અનેક, તેનો પરિબ્રહ્મ પ્રકાસી એક. ૨૪
 એક જમ આકાશ વ્યાપીક હોય, એણીપેરે રૂપ હરિનું હોય;
 અબ્ર આકાશ વીસે જમ થાય, એણીપેરે જીવ આવે ને જાય. ૨૫
 તરુવરપત્રની પેરેજો જોય, કંચુકી નાગ તજો તેમ સોય;
 એણીપેરે આતમાને વીસે દેહ, દેહની સાથે નહિ સનેહ. ૨૬
 દેહને દુઃખે જોને ન હોય દુઃખ, દેહનો ધરતા અઠલ અરૂપ;
 સ્ત્રીથી ગર્ભ કળ્યો નવજાય, એમ અંતરજામી જાણુયા નવ જાય.
 જમ અંધકારે સુજો નહિ અંગ, એમ ધનરયામ રયા સહુ અંગ;
 કુદરત ખેલ તમારો એહ, ન જાણે કોઈ મૃત મોંધુને મેહ. ૨૮
 તમારો કોણ પાર પામે પરિબ્રહ્મ, મોટા મુનિદેવ ન જાણે મરમ;
 તમારી કરી ટેણે નવ ખમાય, તમારી પલકમાં ખલક સમાય. ૨૯
 તમારું વધાર્યું વધે સહુ કોય, તમારું ઘટાડ્યું ઘટે સહુ કોય;
 સંસારસમુદ્રમાંહિ મોજાર, તમોવિના નહિ કોય તારણહાર. ૩૦
 હરિગુરુ સંત સ્વરૂપ તમારું, તેમાં ખહુ લીન થયું મન મારું;
 હું તો જડ જીવ અજ્ઞાની અચેત, સતગુરુ શબ્દે થયો સચેત. ૩૧
 નહિ તો જીવનો ઠોરજ નોતો, હવે તો હરિના આધારે હું સુતો;
 પ્રીતમ પવિત્ર થયો જોખી નામ, નામે કરી પ્રાણી પાખ્યો વિસરામ.

દોહડા

હરિગુરુસંત ક્રિપા કરી, આજખીયું નિજરૂપ;
 સ્વરૂપ વિચારી દુઃખ ટળ્યું, થયું મન બ્રહ્મસ્વરૂપ. ૧
 જન્મમરણનું દુઃખ ટળ્યું, મળ્યું અવિચળ અચીંત;
 અચીંતમાં ચીત રોપીયું, પ્રીતમ રહે નચીંત. ૨

૧૬-વિનયસ્તુતિ

રાગ ચૌપાદના

જય જય જય જુગદીશ નીરંજન, દીસો દાસતણા દુઃખસંજન.
 દાસતણા દુઃખે દુખાઓ, દાસ તેડે તહાં દોડયા જાઓ. ૨

- દાસતણું દુઃખ દેખત ભાગો, દાસતણો રંગ દૃઢ્યે લાગ્યો. ૩
 દાસતણી રક્ષાને કાળે, રૂપ અનેક ધર્મો મહારાજે. ૪
 દાસતણું દુઃખ સર્થું ન જાય, દુઃખ ટળ્યા વિણ પાન ન ખાય. ૫
 દાસતણો રથ હેતે હાંક્યો, દાસતણો બહુ મહિમા દાખ્યો. ૬
 દાસતણી રાખો રખવાળી, દાસતણા વહાલા વનમાળી. ૭
 દાસતણું પય પ્રેમે પીધું, દાસતણું મામેરું કીધું. ૮
 દાસતણે ઘેર પોઠય ચલાવી, દાસને લોવન ભર્યું જલ આવી. ૯
 દાસ અનેક લીધા ઉગારી, કલીમાં રાખો કૃષ્ણ મોરારી. ૧૦
 કલીની કઠણ કુટિલતા ભારી, તણ લોવનમાં ટાંગ પસારી. ૧૧
 કલીમાં પુત્ર પિતા નહિ માંને, કલીમાં નેમ ધરમ નહિ જાણે. ૧૨
 કલીમાં લોક સકલ અધરૂપા, કલીમાં ચાર હોયગે ભૂપા. ૧૩
 કલીમાં ખિંદ લોભ નહિ પરહી, કલીમાં મનુષ્ય અત્રિપિન મરહી. ૧૪
 કલીમાં વીપ્ર વેદ પરહરહી, કલીમાં જગ્ન જગ નહીં કરહી. ૧૫
 કલીમાં બ્રહ્મચર્ય નહિ હોધ, કલીમાં કુરખી કરે સખ ઠાધ. ૧૬
 કલીમાં મૂરખ જીવ જહાંના, કલીમાં પ્રાણી પશુસમાંના. ૧૭
 કલીમાં કુડકપટ બોહોતેરા, સમેજી પુરુષના રહે ચેરા. ૧૮
 કલીમાં ત્રીયા પુરુષ પરહરહી, કલીમાં પુરુષ ત્રીયા બહુ કરહી. ૧૯
 કલીમાં પાંચ વરસદી નારી, પ્રસવે પુત્ર હોય દુઃખ ભારી. ૨૦
 કલીમાં વીસ વરસ કે પુરુષા, કલીમાં અલ્પ સલ્પ સોઈ વરધા. ૨૧
 કલીમાં દ્રુમ સખ તરણ સમાના, કલીમાં ધેન અજ પરમાના. ૨૨
 કલીમાં પ્રીત રીત સખ જાઠી, કલીમાં દાંન દયા ગધ ઉઠી. ૨૩
 કલીમાં પાપ કરે અમુરાગે, કલીમાં ધકા ધરમકુ લાગે. ૨૪
 કલીમાં ભજનમાં ભંગ પડાવે, પાપીકું ગજરાજ ચઢાવે. ૨૫
 કલીમાં હરિજન સંકટ પાવે, કલીમાં દુરીજન રાજ ચલાવે. ૨૬
 કલીમાં કલ્પવૃક્ષ નહિ ફલહિ, કલીમાં કોષ વિરોધ ન ટળહી. ૨૭
 કલીમાં શીષ ગુરુ નહિ સેવે, કલીમાં લઈ પીજા નહિ દેવે. ૨૮
 તપસી ધની ગૃહી ધનહીના, પાપસમુદ્ર ભયે મન મીના. ૨૯
 કલીમાં દોસ કરમ નહિ કર હી, પરધન પરદારાકું હરહી. ૩૦
 કલીમાં ત્રીયા પુન્ય પરહરહિ, તનવીકે કરી ઉદર ભરહી. ૩૧
 કલીમાં બોહોત ભાત વિષ દેહી, જપ તપ તીરથ નાંમ ન લેહી. ૩૨
 કલીઠા એક મહદ ગુણ ભાઈ, હરી કે નામ સકલ અધ જાધ. ૩૩

કલીમાં મુનસા પાપ ન હોઈ, મુનસા પુન્ય કહે સખ કોઈ. ૩૪
સતજુગ સત ત્રેતા તપ કરહી, દ્વાપર પૂજા વિધિ આચરહી. ૩૫
કલીમાં કૃષ્ણ કહે એક વારા, અધમ જીવ હિતરે ભવપારા. ૩૬
કલીમાં નામ સંકીરતન કરહી, ગહપદ ધવ ભવસાગર તરહી. ૩૭
કલીકો ભજન કીરતન ગાના, એસે પ્રસન્ન હોય ભગવાના. ૩૮
કલીમાં પ્રેમભક્તિ પ્રભુપ્યારી, પ્રીતકી રીત સખન સેં ન્યારી. ૩૯
કલી સમાન આન જુગ નાંહી, તાતેં ભક્ત ભયે કલીમાંહી. ૪૦
કલીમાં કષ્ટ કષ્ટું નહિ કરના, હરીકે નામ ભવજલ તરના. ૪૧
નિગમ પુરાણ સંતમત ચેહા, પ્રભુપદ કરહું નિરંતર નેહા. ૪૨
ભક્તી કલપતરુ સુખદાઈ, શુક નારદ સેવે ચિત લાઈ. ૪૩
આનંદ મૂલતત્ત્વ ગુણશાખા, પુષ્પ વેદાન્ત મોક્ષ ફલદાતા. ૪૪
શીવ વિરંચી ઈંદિરાં સેવે, નર પાપી ક્યોં નામ ન લેવે. ૪૫
શેષ સહસ્ર સુખ સાસ ન આઈ, એક જીહ્વાકા કયા અલસાઈ. ૪૬
અંધ ભલૂક દિનકર નહિ દેખે, તાકું દિવસ નિસાકે લેખે. ૪૭
વિષ્ણુ જીવ જીવે વિષ્ણુમાંહી, અમૃતકો સુખ જાને નાંહી. ૪૮
ભક્તિહીન બ્રહ્મા જો જોઈ, અન્ય જીવ સમજનો સોઈ. ૪૯
ભક્તિ કરે જો નીચહું પ્રાંની, યાકું ધન્ય કહે મુની જ્ઞાંની. ૫૦
સેના ધના પીપા રોઈદાસા, ગુનકા ગીધ અબજમેલ કૈસા. ૫૧
ઢેવટ કીર કીરાત અનેકા, આયે અરણ્ય ગયે હરિલોકા. ૫૨
સતસંગ ક્રિયા ભયા ભવપારા, નાંહી જપતપ જોગ આચારા. ૫૩
એક વિશ્વાસ રહ્યા મન લાગી, પ્રીતમ પ્રેમભક્તિ અનુરાગી. ૫૪
ભક્તિદાન દીજ ભગવંતા, કયાપ્રસંગ પ્રીયે હરી સંતા. ૫૫

૧૭-વિનયદીનતા

ચોપાઈ

પ્રથમ નમું સદ્ગુરુ કે ચરણ, અધમ આધારણ તારણતરણ. ૧
જાંઠે વચન પરમ પરમારથ, આર સકલ માયા કે સ્વારથ. ૨
માત તાત મુત ભાંમનિ બ્રાતા, એ સખ સ્વારથ કે રંગરાતા. ૩
સ્વારથ છૂટ ગયા જપ્પ મનકા, હુટા નાતા નેહ સખનકા. ૪
તાતેં ગુરુ કે ચરણ નર્મામી, આઘ અંત મધ્ય અંતરજામી. ૫

ગુરુસમ દાહ નહિ ઉપકારી, અધમ જીવ બહુ સિયે ઉપારી. ૬
 હમસે દુઃખ કરમ દે કરતા, મિથ્યા મોહમાંન દે ધરતા. ૭
 કાંમી કોધી લપટ લોભી, બહુ સકલ અવિધા સોભી. ૮
 ક્રિયાહીણ કુલહીણ અભાગી, ધરમવિણ કુકરમ વિભાગી. ૯
 હમગૂન દેખત દ્વાર ન રાખે, ભૂલે કાઉં જગત નહિ ઝાંખે. ૧૦
 તૂમહી અસરણસરણ મોરારી, સખવિધ સ્વામી ચુક હમારી. ૧૧
 તુમ ત્રિલુવન પતિ પૂરણાનંદા, ગુનેગા હમ ગાફલ ગંદા. ૧૨
 હમ તો મહા મૂઢ અજ્ઞાના, સીંગપૂછવિન પશુ પ્રમાંના. ૧૩
 અવગુન સિંધુ અદ્વપમતિહીના, પશુવા મેટ હરીજન કીના. ૧૪
 સ્થાવરજંગમ જે તનધારી, સો જનો સખ જત હમારી. ૧૫
 ચાર ખાંણ ચોરાસી જેહ, હમરી માતપિતા સખ એહ. ૧૬
 જાંહાંજાંહાંજન્મ લીયા અવતાર, તાંહાંતાંહાં દીયા દુદુખપરિવાર. ૧૭
 હાડય હુડય કરતાં દિન ખોચે, પાંહ પસાર પેટ ભર સોચે. ૧૮
 સેવા સમરન કષ્ટુ ન કીના, મુનસા પાપ મોટ સીર લીના. ૧૯
 અપના કાજ અકાજ ન જાંના, વિપેવિલાસ કીયા મનમાંના. ૨૦
 તાતેં સુકિત સકલ ગમાયા, બોહોત બ્રાંત પ્રાંણી પસ્તાયા. ૨૧
 અખ તો હમ હરિ સરણ તુમારી, જયું જાને ત્યું તાર મોરારી. ૨૨
 પથ્થર આઇ પથોં નિજ દ્વારે, સમ્રથ સૌ જે પાર ઉતારે. ૨૩
 સમ્રથકું કષ્ટું કરમ ન કરના, કરણા દૃષ્ટે કષ્ટ સખ હરના. ૨૪
 સમ્રથ જે ચાહેસો કરહી, ખાલી ખલક પલકમેં સરહી. ૨૫
 મન ઇચ્છા સૌ કરો ગુસાંધ, તુમવિન અન્ય ઈશ દોહ નાંહી. ૨૬
 જીવત મારો મરત જીવાવો, પંક્ષી કેરથાન દૂધ પીવાવો. ૨૭
 સ્વર્ગ સુરપતિ પાતાલ, એસેં સમ્રથ દીનદયાલ. ૨૮
 અજ સિંહ કે પાસ ચરાવો, પ્રથવીકા પટ ઉલટ ફેરાવો. ૨૯
 ઉલટ પલટ કર હો પ્રહાંડા, મેરુતોડ કરો સતખંડા. ૩૦
 પંગુ કો અસમાન ચઢાવો, મૂંગા કે મુખ વેદ પઢાવો. ૩૧
 એસેં સમ્રથ સરજનહાર, અખિલ લોક જકે આધાર. ૩૨
 તુમ સમ અવર પુરુષ દોહ નાંહી, દેખ્યા ખોજ સકલ જગમાંહી. ૩૩
 વિસેં રવિ નક્ષત્રેં નભ હોઈ, હરીસેં હરિ દૃખ નહિ દોઈ. ૩૪
 જખ હી ક્રિયા કરો તુમ દેવા, જાને જીવ ભક્તિદો ભેવા. ૩૫
 જસેં નિખલ સખલ કે સંગા, સખલ હોયે સૌ સંગ પ્રસંગા. ૩૬

- નીચ કરે ઉંચનસેં પ્રીતિ, હોયે બઢાઈ બઢાકી રીતિ. ૩૭
- પુત્ર પિતાઠા વિભવ પાવે, જ કાઈ સરણુ તાહીકી આવે. ૩૮
- કિપાસિંધુ તુમ દીનદયાલા, બહુત પ્રકાર કરે પ્રતિપાલા. ૩૯
- પતીતપાવન નામ તુમારા, તાસેં બાંધ્યા પ્રાણુ હમારા. ૪૦
- સુપય ભીલ જવનાદીક જતે, નાંમપ્રતાપ પુનીત ભયે તે તે. ૪૧
- અધમ અનેક તરે અધરાશી, ભજનપ્રતાપ ભયે અવિનાશી. ૪૨
- એસેં જાન શરણુમેં આયો, દિલકો ઘોખો દૂર ગમાયો. ૪૩
- અખ તો કિપા કરો પ્રભુ એસે, માયા મોહ ન પીડે જસે. ૪૪
- ધતની એહ અરજ અમારી, માયાવર જો નાથ તીહારી. ૪૫
- મન માયા હે બડા હરામી, વાકું દૂર કરો તુમ સ્વામી. ૪૬
- માયા રૂપ ધરે બહુ ભાતી, દમે જીવનકું દિન અરુરાતી. ૪૭
- મનકો રૂપ કહ્યો નહિ જાઈ, ભમતા રહે ભૂતકી ન્યાંધ. ૪૮
- જો મન માલા માંહી લગાવે, તો મનમાલા ઝોર ફેરાવે. ૪૯
- જો મન પુન્ય પાઠમેં લાવે, તો મન દ્વંજ પાઠ ચલાવે. ૫૦
- એસેં ઢાટ કુટિલતા કરહી, મૂઢ ન આવે દૃષ્ટિ નવ પરહી. ૫૧
- કિયે બેહાલ સખ લોક બિચારે, સુરનર મુની સકલ પચહારે. ૫૨
- બોહોત બકાર દીયે કાહા હોઈ, તનમનકી જાનંત પ્રભુ સોધ. ૫૩
- તુમસોં કાહા દુરાધયે સ્વામી, સકલ જીવન ઉર અંતરજામી. ૫૪
- રાખો શણુ પ્રણુત હિતકારી, કિપાસિંધુ શ્રીકૃષ્ણ મોરારી. ૫૫
- વસો પ્રભુ મન મંદિર માંહી, તખ કછુ જોર ચોર કોઇ નાંહી. ૫૬
- અમલ ચેન રાજકો હોઇ, પ્રજા કહ ના પાવે કોઇ. ૫૭
- હરદે આપ અખંડ વિરાજે, ધતની હમકુ મોજ નિવાજે. ૫૮
- હમરે ઝોર ચાહના નાહી, રાખો નિજ ભક્તનકી છાહી. ૫૯
- અવિરત ભક્તિ દયા કરી દીજ, અપનો જાન અભય કર લીજ. ૬૦
- પ્રીતમ એહી કિપાક્ષ પાવે, જનમો જન્મ તવ દાસ કહાવે. ૬૧
- જોડી પાંણુ જયતકું એહા, પ્રભુપદ બઢ્યો નિરંતર નેહા. ૬૨
- ઝોર કાંમના સકલ નિવારે, એ સાચો મત હોયે હમારો. ૬૩
- પ્રીતમ પ્રેમ સુધારસ પીવે, હરી આધાર જીગોજીગ જીવે. ૬૪
- સંમત અઢાર ઉત્તમ અડતાલો, ગઈ ગ્રીધમ વૃધારતુ ન્યાગો. ૬૫
- માસ અસાડ પ્રથમ દીન દોઇ, રથજના ઉછવ સુભશોઈ. ૬૬
- સંધેસર સાધુ સંસ્થાના, ઠાકોર જાનરાય મેહેરવાંના; ૬૭

પ્રીતમ વિનયદીનતા ગાવે, સખ સંતનંદ શીશ નમાવે. ૬૮

૧૮-શ્રી કૃષ્ણાષ્ટક

આતીદામ છંદ

હવે હરી બજતો રખે જીવ હારે, નહિ દેહ મનુસા મલે વારે વારે;
 વિપયને સવાદે વીગોતો ફરે છે, સાંને માનવી મોહ મિથ્યા ધરે છે;
 જોયું છે તપાસી નથી કાચ કનું, કરે છે કબાડાં થશે દુઃખ તેનું;
 મળ્યું સ્વારથે સર્વ કા સુતનારી, બળે ભાવશું કૃષ્ણ આનંદકારી.
 જોતાંમાં ગયું જન્મ તો મર્ણુવાટે, નથી ચેતતો મૂંઢ તે કાણુ માટે;
 ધન ધામ ધરણી ત્રીયા કાજ પ્રાણી, બને જીવ સંસારમાં ચક્રધાણી;
 કરે કલ્પના ભ્રમણા ચીત ભારી, બળે ભાવશું કૃષ્ણ આનંદકારી.
 ગયા રાંક રાજ મોટા ચક્રવર્તી, જની આંણુ ફરતી જહાં લગે ધરતી;
 ગયું બાલ જોખન તે તંન તારું, નથી મૂકતો મૂરખા લોક લહારું;
 ગયો ખાપનો ખાપ જોને વિચારી, બળે ભાવશું કૃષ્ણ આનંદકારી.
 જાણો જગતના જીવની પ્રીત જાડી, નથી દેખતો દુર્મતી આંખ કૂટી;
 વાળી તાંત તારે સહુરાગમૂળ્યો, આખ્યો કણકાયો ચઢ્યો સર્વ સૂળ્યો;
 સદા સદ્ગુરુ સંત કહે છે પોકારી, બળે ભાવશું કૃષ્ણ આનંદકારી.
 પડે પાંમરા ખાડમાં શીદ પાછો, ગ્રહે રાંમના નામનો દ્રવ્ય સાચો;
 ખોટા ખેલમાં શું રહ્યો છું ખેચાઈ, નથી હાથ આવે એવું કાંઈ ભાઈ;
 કર્યું કારમું મોહ માટે મોરારી, બળે ભાવશું કૃષ્ણ આનંદકારી. ૫
 જાડી જીવને એક નારી નહારી, જોડ્યો જીવે નાથ ધાલી કરારી;
 ક્યોઈ કામરૂ દેશનો ખેલ ખાળા, ધાલ્યા કંઠમાં દાંમની દૂઠ ગાળા;
 છુટે ઢઢ પેરે કરીને સંસારી, બળે ભાવશું કૃષ્ણ આનંદકારી. ૬
 રચી વિશ્વવાડી વિચિત્ર પ્રકારે, વેડે કાયાં પાકાં સહુ એકવારે;
 કાનો હર્ષ ધરીયે કાનો શોક કીજ, ગયા કાંઈ કાટી કાનું નામ લીજ;
 રાખો રૂદિયામાં હરી એકધારી, બળે ભાવશું કૃષ્ણ આનંદકારી. ૭
 જના નામથી ભવનું કષ્ટ ભાગે, ત્રીય તાપની આંચ એક ન લાગે;
 ત્યાં ઘોર સંસાર ત્રે મહાપાપી, હરીનામ ખડગે નાંખી જલ કાપી;
 આખ્યા શણું લીધા અનેક ઉગારી, બળે ભાવશું કૃષ્ણ આનંદકારી.
 કહેતાં જીભયાંની સુણી કાંનકુટયા, રહે નાખ્યું જ્ઞાન તેહને રાંમ રૂઠયા.

વૃથા વાતમાં તું રખે દિન ખોતો, ગયો દાવ નાવે પછી રહીશ રોતો;
 પ્રભુ લજ તેહેને પ્રીતમ બલીહારી, લજે ભાવસું કૃષ્ણ આનંદકારી.
 માયા મોહની દોઢની નથી માસી, વાહાલેવિશ પાશે દેશે કંઠ પ્રાંસી;
 નાંખે નીરમાં ગુદન કાંટ કરીને, બ્રખે ભાવે તે મીન બચે મરીને;
 પાલે પશુને ખાટકી જહ રીતે, સેવો સદ્ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે. ૧૦
 સુકા અસ્થીને રવાન ખેચે હજારાં, લડે આથડે બચ મૂકી ખચારાં;
 ત્રીયા હેમ ભોમી અર્થે જુદ કરતા, હણે માંહોમાંદ દીસે બહુ મરતા;
 ધરે જનમને મર્ણુ તે નીત નીતે, સેવો સદ્ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.
 પડયો જીવ જાંજલમાં જોધ જાંણી, હાથે હેડય માંહે પેઠો હર્ષ આણી
 ત્રીયા તોસ કંઠે પગે બાલ ખેડી, ભારે ભાંગશે બાણુજે મોલમેડી;
 હમે ધર્મ દૂત વેલા વિપરીતે, સેવો સદ્ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધ ચિત્તે ૧૨
 જ કયું સાચું બહું ભયું પેટ પાપે, જવું કરમ કીધું તેવું પ્રલ આપે;
 જવું વાળું એવું ઉગે ખેતીમાંથી, ઉછેર્યાં કંટાલા ફલે અંબ કયાંથી;
 શુભાશુભ આવી મલે સહુ અંતે, સેવો સદ્ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે. ૧૩
 આશા ત્રણા ધરખા લોભ કોષ લેહેરિ, વસે એકઠા પિંડમાં પાંચ વેરી;
 હગો દિનરાત કરે રહી પાસે, એહેશે કાલકેશ ત્યારે જીવ જાશે;
 ભરોસે ઢાને નર રહે છે નચિતે, સેવો સદ્ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે. ૧૪
 વિષેવાસના દાસનો દાસ કીધો, ધરે નાંમ નારી તહાં જન્મ લીધો;
 ટળે આપદા જો કરી બચ બાણે, પ્રીછે પાંમશે વેદશાસ્ત્ર વખાણે;
 નહિ નીપજ સાર અવતાર વીતે, સેવો સદ્ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.
 છેલો દેહ મનુષ્ય તણો પુન્યે પાંમે, જીવે જો વિચારિ સહુ દુઃખ વાંમે.
 ગળે જ્ઞાનમાં તો મળે નાથ ગરવો, લળે પ્રહમમાં ને ટળે જન્મ ધરવો;
 પ્રીતમ લજ પ્રભુને પ્રેમે પ્રીતે, સેવો સદ્ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે. ૧૬

૧૯-શ્રીમગવાનનાં નામોન્ચારણ

માતીદામ છંદ

નમો રામ નાંમ નમો કૃષ્ણનાંમ, નમો બ્રહ્મરૂપ નમો પરમ ધાંમ;
 નમો આદર્શવાંમી નમો અંતર્જામી, નમો કોટકાંમી નમો ગરુડગાંમી. ૧
 નમો ચક્રધારી નમો શ્રીભારારી, નમો બ્રહ્મચારી નમો શ્રીવિહારી;
 નમો શેષસાઈ નમો શ્રીનીવાસ, નમો કંજનેત્ર નમો ચારુહાસ. ૨

નમો શ્રી વરાહ નમો જગતપત્યં, નમો કપિલદેવ નમો દેવદત્તાં;
 નમો સનકાદી નમો નરનારાયણ, નમો દ્રુવધૃષ્ટ નમો પૃથુ પ્રાણ. ૩
 નમો ઋષભદેવ નમો અશ્વઅંગ, નમો મહાકરચપનમો શ્રીનૃસિંહ;
 નમો ગજ ઉધારં નમો વામનાય, નમો હંસરૂપ નમો પાવનાય. ૪
 નમો મન મંત્રં નમો શ્રીધનત્રં, નમો પરસુરામં નમો રામચંદ્રં;
 નમો કૃષ્ણકારે નમો પ્રાણપ્યારે, નમો વેદવ્યાસ નમો જ્ઞાન ધારે. ૫
 નમો બુદ્ધરૂપ નમો નકલંકં, નમો અનંત વિરજં નમો સો અસંખ્યં;
 નમો સુખસિંધુ નમો દીનજાંધુ, નમો પંચતંત્ર નમો અર્ક ઇંદુ;
 નમો જાનરાય, નમો વિશ્વધારી, નમો ચૈતન પ્રીતમ બલીહારી. ૬

૨૦-પ્રીતમદાસનાં પદ

પદ ૧ છં-રાગ ધોળ

હરીનામનો મહીમા મોટો, અગમ અપાર રે;
 સ્મરણ કરતાં સંકટ ભાગે, લાગે પ્રેમ ખુમાર. હરીનામનો ૦ ૧
 પાતાળે અહિપતિ હવ્યારે, મધ્ય લોક ત્રિપુરાર;
 આકાશે ઉત્પાદ સુત, રાખે રુદ્રીયામોજર. હરીનામનો ૦ ૨
 ગજ ગુણિકા ને ગીધ અજમેળ, નામ યથા નિસ્તાર;
 નામ પ્રતાપે તર્પા જળ પર્વત, જાણે સૌ સંસાર. હરીનામનો ૦ ૩
 જળ થલ જંગમ જીવ ચરાચર, રહે નામ આધાર;
 પ્રીતન પ્રણુનું નામ નિરંતર, શ્વાસોશ્વાસ સંસાર. હરીનામનો ૦ ૪

પદ ૨ છં-રાગ પરજ્યો

ગોવિંદ ગોવિંદ ગાઈ લે રે, જ્યાંલગી તેન શ્વાસ. (ટક) ગોવિંદ ૦ ૧
 આ જુગ જુઠો જાણજે, જવો સ્વપ્ન વિલાસ. ગોવિંદ ૦ ૧
 અમૃત પીધાં ન કીજ્યો રે, કાંઈ આજસ અંગ;
 ઠાઠ સમે આવી મળ્યું, મગહરમાં ગંગ. ગોવિંદ ૦ ૨
 આંકડે આંખળાં ઉતાર્યાં રે, લાગ્યાં એરડે અનાર;
 ઉપ્પર સુરતજ જમીયું, ભાગ્યને અનુસાર. ગોવિંદ ૦ ૩
 લખ ચોરાસી જાતના રે, ધર્યાં બહુ અવતાર;
 દુર્લભ દેહ પ્રાપ્યો માનસી, મહામુક્તિનો ઠાર. ગોવિંદ ૦ ૪
 તોયે તું કાંઈ સમજ્યો નહિ રે, મન મૂઠ ગમાર;

પ્રીતમ પ્રણને સંભારજ, નિત્ય વારંવાર.

ગોવિંદ ૦ ૫

પદ ૩ જુ-રાગ સદર

જેને વિચારી જીવડા રે, માથે મણુનો છે માર. (ટક)

આજ કે કાલ હઠી ચાલવું, મૂઠી સધળો સંસાર. જેને વિચારી ૦ ૧

શું કરવાને આવીઓ રે, શો કીધો ઉચ્ચાર;

શું સરવાળે ઉગયું, મન કરને વિચાર. જેને વિચારી ૦ ૨

જમે ખરચ કરી દેખતાં રે, પડયું કાજલ પાપ;

કર્મ કરોળીઆની જળમાં, ખંધાયો આપોઆપ. જેને વિચારી ૦ ૩

શરણે જ ગુરુ સંતને રે, તેથી ટળશે તાપ;

ક્ષણમાં ખોદીને નાખશે, પર્વત સરખાં પણ પાપ. જેને વિચારી ૦ ૪

જમ જણો તેમ રાખજે રે, હરી ખાનાની લાજ;

પ્રીતમ પતિતને તારવા, થાઓ સાવધાન આજ. જેને વિચારી ૦ ૫

પદ ૪ જુ-રાગ ગરબો

સાંભળ સાચું કહું છું તુજને, એક વાતલડી ચિત્ત ધરજ રે;

જે સુખ ઇચ્છે આપણું, તો તું સંતસમાગમ કરજ રે. ૧

સંત સંગે સુખ છે ઘણું, કુઝા કોટ જન્મ તું કાપે રે;

જીવતણી કુખા ટળે, શુદ્ધ જ્ઞાન જયારથ આપે રે. ૨

શીતળ કોમળ સંતની, કાંઈ વદન સરોજની વાણી રે;

સાંભળતાં સંસે ટળે, મળે પ્રેમે સારંગપાણી રે. ૩

શબ્દે તે સંસાર છૂટીએ, જમકિંકરનો ભે ભાગે રે;

મૌકાફી સંત છે, ભવ તરતાં વાર ન લાગે રે. ૪

એવી સંગત સંતની, તનમનના તાપ નિવારે રે;

પ્રીતમ પૂરણ પ્રેમસું, સુખસાગર રનેહ વધારે રે. ૫

પદ ૫ જુ-રાગ સદર

સંતવિના સંસારમાં કોઈ, હરિનો મર્મ ન જણે રે;

શ્રીસુખ મહિમા સંતનો, પ્રણ પુરણ પ્રીતે વખાણે રે. ૧

નારદ પ્રત્યે નાથજી તે, સંતતણા જશ લાખે રે;

સંત મને વહાલા ઘણા, નિત્ય રુદિયામાં રાખે રે. ૨

સંત સદા સુખધામ છે, મારે રહેવાનું નિરધાર રે;

સંતની રક્ષાકારણે, ધરૂં અવનીમાં અવતાર રે. ૩

અરસપરસ રહું એકમાં, જમ સાકરમાં મીઠાઈ રે;

પ્રી ૦ ૧૪

પુષ્પમધ્યે જન્મ વાસના, એમ સંતમાં રહી સમાધ રે. ૪
 તરણુ તેજ ન્યાડું નહિ, નહિ કનક કુંડળ સિન રૂપ રે;
 જળતરંગ નહિ જીજ્ઞવા, એમ સંત તે માડું સ્વરૂપ રે. ૫
 સંતચરણ રજ વંદશે, તે સર્વ શિરોમણિ થાએ રે;
 શિવવિરંચી શારદા, તે સંતતણા ગુણ ગાએ રે. ૬
 મૂળમાં પાણી સિંચતાં, ફળ કૂલ પાંદડે પ્રળશે રે;
 જે સંતોએ સંતને, તેનાં સઘળાં કારણ સરશે રે. ૭
 સંત તણે મહિમા મોટા, તે કાઠ વિરલા બાણે રે;
 પ્રીતમ પૂરણ પ્રેમસું, પ્રભુ સંતનો સુજશ વખાણે રે. ૮

પદ ૬ કુંડ-રાગ સહર

સંત તે તીરથરૂપ છે, માંહી રામસુધાજળ બરીયું રે;
 વચન લહેરી લે આનંદમાં, તન પરસે પાતક હરીયું રે. ૧
 સાધુ ચંદન ખાવના, સેવે તે શીતળ થાએ રે;
 તાપ પાપ ભવ આપદા, સૌ દુઠ્ઠરિત દૂર પળાએ રે. ૨
 કામધેનુ ચિંતામણી, મનકામના પૂરણ થાય રે;
 હૃદય કામળ નવનીતથી, પાપ ઝોગળી બય રે. ૩
 સંત સજીવન ઔપધિ, ભવરાગનો તાપ નીવારે રે;
 સંસાર અપાર સમુદ્ર છે, એક પલકમાં પાર ઉતારે રે. ૪
 સંત વચન ખિંદુ સ્વાતિનું, મન છીપમાં મોતી થાએ રે;
 પ્રીત સહિત ચિત્ત પ્રેર્ય લે, જન્મતણું દુઃખ બાએ રે. ૫
 જે બાણે સુખ સંતનું, તે પળભર સંગ ન છાંડે રે;
 પ્રીતમ પૂરણ પ્રીતડી, તે મન કર્મ વચને માંડે રે. ૬

પદ ૭ મુ-રાગ સહર

પ્રીતવિના પ્રભુ દૂર છે, તમે જોળે જીકત કરીને રે;
 શુદ્ધ પ્રેમ જેને પ્રગટે, તે ભાવે ભેટ હરીને રે. ૧
 પ્રીત જીઓ વ્રીજનારની, જણે વચ દીધા વનમાળી રે;
 તન મન સદન વિસારીયાં, લોકલાજ મરબદા ટાળી રે. ૨
 સાચી પ્રીત એક મીનની, તે નીરવિના નવ જીવે રે;
 જોળે પ્રીત પતંગની, તેણે દેહ દહન કર્યો દીવે રે. ૩
 ચિત્ત ચોટ્યું ચક્રારનું ચંદ્રનું, તે તો પ્રીતે પાવક પ્રાશે રે;
 રવિ રહે લખ જોજને, જળમાહિ કમળ પ્રકાશે રે. ૪

પય પાંણી ને પ્રીતડી, તે એકમેક થઈ જાયે રે; ૫
 આપખણે પય ઉગરે, તે તો સાચો રનેહ કહેવાયે રે.
 પ્રીત જીઓ પંખીતણી, જળ ચાતક ચાંચ ન બોળે રે; ૬
 અંબુ પીએ આકાશનું, અવનીનું નીર ન ડોળે રે.
 નરમાદા મોતી જીઓ, શત ભેજન પર વેચાયે રે; ૭
 આવી મળે તે એકઠાં, અર્ધ ક્ષણ અળગાં નવ થાયે રે.
 પ્રીતમ એવી પ્રીતડી, ગુરુસંતની સાથે સાચી રે;
 તે પૂરણ પદ પામીઆ, કાંઈ કહેણી ન રહી કાચી રે. ૮

પદ ૮ મું-રાગ ગરબો

દયા કરો દીનખંધુ, તારો સંસારસિંધુ. ૧
 માયાના મોરચા ભારી, તેમાં લીજ ઉગારી. ૨
 તમારે શરણ આવ્યો, બૂઠો સંસાર ન ભાવ્યો. ૩
 દિન દશ આઠની બાજી, કાયા છે કાળની બાજી. ૪
 વરસ બે હાથીએ બેસે, પાંચ વરસ બેડીએ પેસે. ૫
 કોઈ અન્નજળનો ઝોછો, કોઈ પરિવારનો પોચો. ૬
 દુઃખ વૈદ ને રોગી, દુઃખી ગૃહી ને ભોગી. ૭
 દુઃખી દાતાને દીન, દુઃખી મૂરખ પ્રવીણ. ૮
 મુખી તે પ્રાણી કહાવે, જે હરિને શરણ આવે. ૯
 દાસનો દાસ થાયે, ત્યારે પરિતાપ જાયે. ૧૦
 પ્રીતમ પ્રજનો પ્યારો, તે તો મુખદુઃખથી ન્યારો. ૧૧

પદ ૯ મું-હરિરસ પીવાવિષે-રાગ સહર

હરીરસ હેતે પીએ, બીજથી સિદ્ધ પીએ. ૧
 કાળનું કાંઈ ન ચાલે, હરી જે હાથ ઝાલે. ૨
 જમરા રહેશે રોઈ, કર્મ ન ચીડે કોઈ. ૩
 માયા હોય દાસી તેની, પ્રજાનું પ્રીત જની. ૪
 નવ ગ્રહ પાયે નમે, જેતુ મન હરિસું રમે. ૫
 સંસારનો શોક ન લાગે, ભવનાં સંકટ ભાગે. ૬
 વિષયવિકાર જાયે, તીરથરૂપ થાયે. ૭
 ભજ જે હરિને ભાઈ, તેની ત્રિલોક વડાઈ. ૮
 ઈચ્છા પ્રજ પામે પ્રાણી, ભજ જે ચક્રપાણી. ૯
 પ્રીતમ પ્રજનો મહિમા, વદે શિવ ઈંદ્ર બ્રહ્મા. ૧૦

પદ ૧૦ મું-રાગ હોરી

એસે પ્રભુ સંગે હોળી ખેલીએ હો, હો મેરે પ્યારે નહિ ફરી
આવાગમન. (ટક)

જલકિ આગે માયા કિંકરી, રૂપ અનંત અપાર;
દેખદેખ સુરનર મુની મોહે, મોહો હે સકળ સંસાર. એ૦ ૧
છત્ર આકાશ ભોમી સિંહાસન, ઈંદ્ર ધર્મ છડીદાર;
ભક્ત અનંત કોડ અદાલત, શોભા જલકિ અપાર. એ૦ ૨
બ્રહ્મા પ્રધાન સખા ઉમીયાપતિ, લક્ષ્મી તળાંસે પાય;
સારદ ગણપત લખે દોતીઆ, નારદ કીરતન ગાય. એ૦ ૩
પંખા પવન કરે નિસવાસર, રવિશશી દિવદાર;
કામ કળાવંત કરત ભવાઈ, નિરખત નિરખનહાર. એ૦ ૪
સિંધુ સાત નિત્ય રેંટ ફીરત હે, નવસેં નવાણું વહે વેગ;
ભાર અઢાર ફુલી ફુલવાડી, સિંચત જળમાળી મેગ. એ૦ ૫
જગન્નાથ કરે ભોગવિલાસા, કરે દ્વારિકાં રાજ;
બદ્રિનાથ ભોગ ધ્યાન ધરત હે, રામનાથ પોઢનઢો સાજ. ૬
વંદ્રાવન ગૌલોક કરે લીલા, વૈકુંઠ નીજ દરખાર;
નિગમ બંદીજન દ્વાર પુકારે, પાવત નાહિ દિદાર. એ૦ ૭
જાકું નાથ નિજ મોજ નિવાજત, સો કિયે આપ સમાન;
પ્રીતમ પ્રેમે પાએ અભેપદ, જયત નહિ નૃપ આન. એ૦ ૮

પદ ૧૧ મું-રાગ મારુની રાગણી

કાયા કુસુમ કરમાશે, આજ કાલ કાયા કુસુમ કરમાશે. (ટક)
શ્વાસોશ્વાસમાં વિનાશ શરીરનો, પલકમાં પરવશ થાશે;
પુન્ય ભજન પહેલું નવ પ્રીછયો, તે પ્રાણી પછે પરતારો. આ૦ ૧
સંસારવાડી વિચિત્ર રંગ ફુલી, મહિ બહુવિધ પુષ્પ પ્રકારો;
ચારૂ મુડી ચાલે ફુલના ગજરા, એ પછી આપે ભમરઉડી જશે. આ૦
હીંડશે હંસ ફરી હાથ નહિ આવે, જ્યારે તનસરોવર સુકારો;
કહે પ્રીતમજી લાલ તે કમાશે, જ ગુણ ગોવિંદના ગારો. આ૦ ૩

પદ ૧૨ મું-રાગ સદર

સાચી તે કાની સગાઈ, સંસારમાં સાચી તે કાની સગાઈ. (ટક)
માત તાત કહે મારો પુત્ર ધણો પ્યારો, જ્યાં ત્યાંથી લાવે કમાઈ;
બંધવ કહે એ તો બેલ છે મારો, ભેળા રળીયું બેભાઈ. સં૦ ૧

બેની કહે માઈ પીયર છે પોહું, સાંસરવાસો કર્યાની વડાઈ;
 સ્ત્રી કહે અલિલાખ પૂરો મારા, બીજી નહિ ચાલે ચતુરાઈ. સં ૦ ૨
 અંતસમે અળગા રહેવાના, ન્યારે જમરા આવશે ધાઈ;
 કૃષ્ણ ભજનવિના કેશનું તાપણું, રાખ ન નીપજ જરાઈ. સં ૦ ૩
 પ્રીછ પરમારથ મૂક સવારથ, કર સતસંગ સુખદાઈ;
 કહે પ્રીતમ તને પ્રણને પમાડે, પ્રેમનો પ્યાલો પાઈ. સં ૦ ૪

પદ ૧૩ મુ-રાગ સદર

પોતાના જનને આધારે, જમ તેમ પોતાના જનને આધારે. (ટક)
 કામી ક્રોધીને લોભી અધમ અતિ, તેના ત્રાસ નિવારે;
 અવગુણ મૂળ સમૂળો છેદે, બાવશું ભક્તિ વધારે. જમ ૦ ૧
 ક્રોધી કંસને આપ્યું અભેપદ, બિલ્વમંગલને તારે;
 લોભી કદરજ અધમ અબજમેળ, તેને બીજે કાણ તારે. જમ ૦ ૨
 સંસારસાગરની લહેર ન લાગે, પ્રેમથી પાર ઉતારે;
 દાસનાંદુઃખડાંટાળે દયાનિધિ, એવા પ્રણને પ્રીતમ કેમ વિસારે જ ૦

પદ ૧૪ મુ-રાગ સદર

પ્રેમનો પંથ છે ન્યારો, સર્વથી પ્રેમનો પંથ છે ન્યારો. (ટક.)
 જ જણુશે તે શિર સાટે માણુશે, એમાં નથી ઉધારો;
 પ્રેમનો અમલ આવ્યો જની આંખમાં, ઉતરે નહિ ઉતાર્યો. ૧
 આઠે પહેર રહે આનંદમાં, પ્રેમરસનો પીનારો;
 વાલાવિના તેને લુપ્ત લાગે, સંસારસાગર ખારો. સર્વથી ૦ ૨
 પ્રેમરસ કયા કલ્યામાં ના આવે, જણે જણુણુહારો;
 પ્રીતમ પ્રેમીજન જે મળે તો, આતમરામ અમારો. સર્વથી ૦ ૩

પદ ૧૫ મુ-રાગ સદર

સ્નેહવિના વશ નાવે શામળીઓ, સ્નેહવિના વશ નાવે. (ટક)
 ઢાટી ઉપાય કરે જે બીજા, રસીઓ રહે નવ લાવે;
 સ્નેહની સાંકળે ખાંધ્યો શામળીયો, અણુતેડયો ઘેર આવે. સ્નેહ ૦
 પ્રીતવિના પાક તજ્યા જહુ રાયના, બાજી વિદુરની ભાવે;
 વાલાજીને વ્રજ લામનીઓ, નેહશું નાય નયાવે. સ્નેહ ૦ ૨
 સાચા સ્નેહવિના સુંદરવર, હરિ કોનો નહિ કહાવે;
 પ્રીતમનો પ્રણ પ્રેમ સ્નેહી, પ્રીત થઈ પ્યારી મૂળલાવે. સ્નેહવિના ૦ ૩

પદ ૧૬ મું-રાગ સદર

માયા તજીને જીવ ક્યાં જશે રે, જોને માયા તજીને જીવ ક્યાં જશે;
 રાજ રે રંક ફકીર સંન્યાસી રે, સર્વે માં એહવાસો વસે રે. જોને ૦ ૧
 ધરે આયુધ કરે જીરુ જોરાવર રે, ધન લેવાને સર્વે ધસે રે. જોને. ૦ ૨
 ઉપરથી ટાળશે તો અંતરમાં એમ છે રે, અહ મેવમમતા આવશે જો.
 મમતા તજી તો મોહ ધટે નહિ રે, મોહ થકી કામ ઉદે થશે રે. જો ૦ ૪
 કામનિવારે તો ક્રોધ અતિ ઉપજે રે, ક્રોધ હણે લોભ લાગશે રે. જો ૦
 જરા જો લોભની લેરે સમાવે રે, તો માન મરડીને મારશે રે. જો ૦ ૬
 જમ જમ ત્યાગે તેમ તેમ વાગે રે, વિષય વિકાર ધણ વાધશે રે. જો.
 અનેક પેરે બહુ આપદા વધારે રે, અજગીતે ક્ષણ એકના ખસે રે. જો
 જ્ઞાનવિવેક વિચારીને જોજો રે, એ ખરું ઠ ખોટું હશે રે. જો. ૮
 કહે પ્રીતમ એનો એક ઉપાય છે રે, જો આપું તજી તો સુખી થાયશે રે.

પદ ૧૭ મું-રાગ સદર

માયા મળી છે તને મારવારે, જોને માયા મળી છે તને મારવા.
 કાતું તે લેધને ઉરપર બેઠી રે, કાળજી તારું કાઢવારે. જોને ૦ ૧
 ત્રિવિધ તાપની કીધી સાયડી રે, આઠે અંગ તારાં સારવારે. જોને ૦ ૨
 પ્રભુને મળતાં આડો પગ કીધો રે, વિધેમાં વહાલ વધારવારે. જો ૦
 પ્રીતમનો સ્વામી ભલે મળીયો રે, માયાનું માન ઉતારવારે. જોને ૦ ૪

પદ ૧૮ મું-રાગ સદર

રહ્યો માયામાં મોહીને રે, જીવ રહ્યો માયામાં મોહીને. (ટક)
 જમના તે જરખંધ ખાવાને કાજે રે, ખેસજીખરડો ધોઈને રે. જીવ ૦ ૧
 સગાં સનેહીનું જોર નહિ ચાલે રે, રહેશે દિવસ દશ રોઈને રે. જીવ ૦ ૨
 ત્રિયા તે તારી દિવસ દશખારે રે, જશે બીજું ધર જોઈને રે. જીવ ૦ ૩
 પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરીલે રે, ચરણ કમળ ચિત્ત પ્રોઈને રે. જીવ ૦ ૪

પદ ૧૯ મું-રાગ ગરબો

હરિ ભજન કરી લે ભાઈ રે, મૂકી મનની તે સહુ કુટિલાઈ રે. ૧
 કાયા કારમી રચી છે બાજી રે, રખે જોઈને થતો જીવ રાજી રે. ૨
 વિષયવાસના વિકારનું મૂળ રે, ક્ષણ ક્ષણ ઉપજાવે રૂળ રે. ૩
 કામ ક્રોધ લોભ વિરોધ કરે છે રે, મોટા મુનીઓનાં મન હરે છે રે.
 દેવ દાનવ માનવ પશુ પ્રાણી રે, વ્રત પ્રકૃતી શુભાશુભ જાણી રે. ૫
 લોભ દુદ્ધે રહે દિનરાતી રે, બાળે સદા નિરંતર છાતી રે. ૬
 ક્રોધ વિરોધ કરે મુખમાં રહીને રે, દુઃખ દે કદુ વચન કહીને રે. ૭

રહે મદન નેણુ નિજ ધારે રે, પ્રેરે મન વિવિધ વિચારે રે. ૮
હરિસ્મરણુ કરી લે શુધ ચીતે રે, કહે પ્રીતમ પ્રગટે નેહ નીત્યે રે. ૯
પદ ૨૦ મું-રાગ સદર

ભજ ભાવે કરી ત્રિભુવનપતિને રે, જ સ્થીર કરે ચપળ મતિને રે. ૧
વસે રુદયે અખંડ બ્રહ્મ રાય રે, દુઃખ દેહનાં અનેક ટળી બાય રે. ૨
હરિનામ સુધારસ જહ રે, જપે જુગતે તપે નહિ તેહ રે. ૩
શુક નારદ શંકર જપે જને રે, કીર્તનમાં કીર્તન તેનું રે. ૪
ઢાણુ કાયાને પ્રકાશ કરે છે રે, પંડ બ્રહ્માંડનો ઢાણુ ધરે છે રે. ૫
ઢાણુ વાયુ વર્ષા વિજ ગળવે રે, ઢાણુ બહુવિધરંગ ખનાવે રે. ૬
રહ્યો વ્યાપિત વિશ્વમાં વહાલો રે, હરિવિના નહિ અણુઠામઠાલો રે. ૭
સદ્ગુરુ મળે તો સમજાવે રે, વસે પાસે પ્રભુ નજર ન આવે રે. ૮
કળા કુંચી ગુરુ જ્ઞાન ખતાવે રે, સચરાચર હરિ ઝોળખાવે રે. ૯
પ્રભુ પ્રીતમનો પ્રાણુ આધાર રે, ભાવે ભજ તેને શાનો સંસાર રે. ૧૦

પદ ૨૧ મું-રાગ સદર

હરિબાણુ વિના જન અધરહે છે રે, ચારખાંણુ લખચોરાસી ફરે છે રે. ૧
બૂદ્યો ભુવન પોતાનું ભાધરે, હરિ હીરો હાથથી દીધો ગમાઈ રે. ૨
આંખો આગળ પ્રગટ નહિ દેખે રે, જમ અર્ક ઉલુકને લેખે રે. ૩
ધન દાટયું રહ્યું ધણુ ધરમાંય રે, તે બાણુ વિના દળદર નવબય રે. ૪
એમ આત્મા અખંડ ન ભાસે રે, ત્યાંલગી મન અન્ય ઉપાસે રે. ૫
એક બ્રહ્મ ભયોં ભરપૂર રે, ગુરુગમવિના ના આવે હર રે. ૬
તપ તીરથ વ્રત પુન્ય દાન રે, તેમ તેમ હપજ અભિમાન રે. ૭
શુદ્ધ જ્ઞાનવિના માન ન બાય રે, બીજો કુટારો કરે શું થાય રે. ૮
સંતસંગવિના રંગ ન લાગે રે, મનમાં બાણુ વિના ભરમન ભાગે રે. ૯
પ્રભુ પ્રીતમનો પૂરણુ પોતે રે, નહિ અવર બીજો દર્શાવે રે. ૧૦

પદ ૨૨ મું-રાગ સદર

સુખ મેલી શીદ દુઃખમાં પડે છે રે, તેમાં તુજને સો લાભ પડે છે રે. ૧
હાંણુ વ્રધને લગાર નથી લેતો રે, ગયો વિષયના પુરમાં વહેતો રે. ૨
માયા મોહ મળીને ભરમાયો રે, ચિત્ત ચોરી ચકડોળે ચઢાવ્યો રે.
મદ પાઈને મગ્ન કરી મૂક્યો રે, સેવાચાકરી ધણીની ચુક્યો રે. ૪
ઢાલ કરીને તું આવ્યો કમાવા રે, મૂઢી મુળગી ગમાર ગમાવા રે. ૫
હરિવિસારી વિષયમાં ચિત્ત દીધું રે, સુધાદોળીને હળાહળ પીધું રે. ૬

નીચ નિર્લજ નઠોર થઈ બેઠો રે, હેતે હાંસે કરી હેડમાં પેઠો રે. ૭
કીર કપિની પેરે બંધાયો રે, મૂઠ મનમાં બણે જ હું ડાહ્યો રે. ૮
તજ ડહાપણ દાસાતન કીજે રે, સંતસંગે મળી મહારસ પીજે રે. ૯
કહે પ્રીતમ પરમાર્થ પ્રીછે રે, નિત્ય સંત સંભાગમ ઇચ્છે રે. ૧૦

૫૬ ૨૩ મું-ગરબો દિ'યનો

બગી બે જીવ અભાગી, મન મોહ ત્યાગી. ૧
સંસારનો ખેલ ખોટો, મરણનો માર મોટો. ૨
કાયા તો કારમી નારી, ચિતમાં બે વિચારી. ૩
જવું ઝાકળનું મોતી, તેવી જીવની જયોતિ. ૪
કાયાતો કાચી ધડો, પલકમાં બશે પડી. ૫
હેતે હરિગુણ ના ગાયા, લાગી બહુ મીઠી માયા. ૬
હેતે હરિરસ ન પીધો, આત્મલાવ ન લીધો. ૭
ન કીધી સંતની સેવા, ઠાલા ગયા આબ્યા એવા. ૮
પ્રજ્ઞયું પ્રેમ ન આણ્યો, વિષયવહેવાર માન્યો. ૯
બૂઠાને માંન્યું સાચું, એવું તાઝું કામ કાચું. ૧૦
હાવે કાંઈ ચેતજ પ્રાણી, અવસર જતો બાણી. ૧૧
પ્રીતમ બજ હરિને, ન આવે ગર્ભવાસ ફરીને. ૧૨

૫૬ ૨૪ મું-રાગ સદર

પરમાર્થ પ્રીછી લેજે, સ્વાર્થ મૂડી દેજે. ૧
રાખ્યું તે રાખ થયું, આખ્યું તેનું અમર રહ્યું. ૨
પાણીના પૂર જવું, તન બાંધુજે તેવું. ૩
દિન બે ચારની બાજી, તેમાં શું થયો રાજી. ૪
કંચન મૂડી કાચને મોહ્યો, પથર સાટે પારસ ખોયો. ૫
એવો હું ડહાપણ ડાહ્યો, હિરો હાથથી ગમાયો. ૬
હરીરસ હેતે પીજે, અસત અલાપ ન કીજે. ૭
મૂડી દેજે મિથ્યા વાંછી, પ્રજુ બજ પ્રેમે પ્રાણી. ૮
પ્રીતમ પ્રેમની વાતો, પીયે તે રંગ રાતો. ૯

૫૬ ૨૫ મું-રાગ સદર

નિરંતર નામ લેજે, હરિના રંગમાં રહેજે. ૧
વિષયની વાસના તજજે, બાવ કરી હરિને બજજે. ૨
સંસારની કારમી માયા, જવી વાદળની છાયા. ૩

- માયા મૃગજળની લહેરી, વાણાં સહ થશે વેરી. ૪
અમૃત ઢોળી દીધું, ઝેર હળાહળ પીધું. ૫
સ્વારથ સામટો કરીયો, ખજનો ખોટા ભરીયો. ૬
સરવાળો શોધી જોયો, ત્યારે તો અંતે રોયો. ૭
પૂન્ય ખોળ્યું ન જડ્યું, ફાજલ પાપ તો પડ્યું. ૮
ગુનેગાર હરિનો થયો, અવસર એળે ગયો. ૯
હાવે ચેત કાંઈ હૈયામાં, નથી આધુ કલ્યામાં. ૧૦
મૂરખ નર કાંઈ ન માને, કહ્યું ધરે નહિ કનિ. ૧૧
પ્રીતમ ભજ હરીને, ના આવે ભવમાં ફરીને. ૧૨

૫૬ ૨૬ મું-રાગ સદર

- તનમાં તું જોતપાસી, ઘણાં ધરનો તું વાસી. ૧
ફર્યો ચૌરાસિ લાખ, નિર્લજને ન મળે નાક. ૨
પ્રયંયનો ના આબ્યોપાર, સમજ્યો નહિ સાર અસાર.
શિખામણ કાંઈ ન લાગી, મૂરખ મૂઠ અભાગી. ૪
વિષય વહનીમાં ખળ્યો, કાળે કાઢ વાર ગળ્યો. ૫
જીવ જમરાનો ચારો, ન જાણે કાંઈ નકારો. ૬
અહંકારિ દીસે એવો, ગર્વ ઉંટ જવો. ૭
હાસાતન કાંઈ ન દીધું, મોઢે દુઃખ માગી લીધું. ૮
સાધુના સંગવિના, નિવારે કોણ ગુના. ૯
હરિ ગુરુ સંત મળે, ત્યારે અપરાધ ટળે. ૧૦
પ્રીતમ હરીને ભજો, દેહા અભિમાન તજો. ૧૧

૫૬ ૨૭ મું-રાગ ગરબી

- સાંભળ મન શીખામણ સારી, માની લેજ મારી જો;
નહિ માને તો મહાદુઃખ પડશે, એજ જીવ વિચારી જો. ૧
દયા દીનતા રાખ રુદયમાં પરનિંદા પરહરજ જો;
પરમારથને પથે પ્રાણી, પ્રેમે યગલાં ભરજ જો. ૨
ખાધું તે તો સુવાર દીધું, દીધું સાથે લીધું જો;
પરમારથની કુચી જાણે, તેણે કારણ સીધું જો. ૩
કાયાનો અહંકાર ન કીજ, પાણીનો પરપોટો જો;
અમરત પીતાં આળસ કરવું, એટલો આગળ ટોટો જો. ૪
ખોટ તણો વેપાર ન કરીજો, લાભ જડે તે રાખો જો; ૫

- કહે પ્રીતમ સાધુને સંગે, રામસુધારસ આપો જો. ૫
- ૫૬ ૨૮ મું-રાગ સદર
- પ્રેમસુધારસ પીશે પ્રાણી, તે મોટા બડભાગી જો; ૧
- હરિનાં ચરણકમળની ભક્તિ, લેશે મુખથી માગી જો. ૧
- સંસારમુખમાં જ મોહ પામ્યો, તે તો સરવે હાર્યો જો; ૨
- પંખી આવી પડે જળમાં, જોઈ પોતાનો ચારો જો. ૨
- ચારો જુએપણ જળ ન જુએ, એમ જગતની માયા જો; ૩
- ઝાંઝવાનું જળ જણીને, પશુ પીવાને ધાયા જો. ૩
- ધુમર જોઈને ધાયો ચાતક, ઉલટી આંખ ગુમાઈ જો; ૪
- ગુંજ વહની માને મર્કટ, માટે શીત ન જાયે જો. ૪
- સાહુકારનું નામ ધરાવી, ચોરી કરવા ચાલે જો; ૫
- કહે તેની કમ હુંડી ચાલે, કાડી કાઢ ન ચાલે જો. ૫
- કુબેર નામ ધર્યું કાઢ નરનું, શિક્ષા માગી ખાયે જો; ૬
- ગંગા નામ ધર્યું નારીનું, તેથી પાપ ના જાયે જો. ૬
- કેશરી નામ ધર્યું કુકરનું, સિંહણ સંગ ન થાયે જો; ૭
- અનંત કોડ અગીઆ પ્રગટે, રવિવિણ રાત ન જાયે જો. ૭
- નામ ધરે નવ હોયે સાધુ, તે તો સમજણ ન્યારી જો; ૮
- દેખાદેખી લેખ ખનાવે, તે તો ખાંનાધારી જો. ૮
- પ્રજનું ૫૬ પામે તે વિરલા, જોજો મન વિચારી જો; ૯
- કહે પ્રીતમ હરિભજનવિના, ભવ તરવો સંકટ ભારી જો. ૯
- ૫૬ ૨૯ મું-એકાદશીના મહિમા અને વિધિ-રાગ ધોળ
- ઉત્તમ દિન એકાદશી જી, જ કાઈ એ કરે ઉપવાસ; ૧
- તે પ્રાણી સુખ પામશેજી, શ્રી વૈકુંઠનો વાસ. ૧
- દશમીને દિન પરહરેજી, દશ વાંનાં નિરધાર; ૨
- નિંદા નારી ને નિંદ્રાજી, કરવો નહિ વેપાર. ૨
- કરે ભોજન કાદરા જી, અડદ ન જમવું અન્ન; ૩
- ભોમી સયન કરવું સહી જી, રાખવું મન પાવન. ૩
- લીલું તરણ ન તોડવું જી, તેલવંતાક નવ ખાય; ૪
- અંગ રુધિર રતિ નીસરેજી, વ્રત ભંગ કહેવાય. ૪
- એકાદશી વૃત નિર્જળા જી, ધરવું હરીનું ધ્યાન; ૫
- મીથ્યા ભાષણ નવ કરેજી, આચરે સરિતા સ્નાન. ૫

સરિતા ન હોય તો સરોવર જ સરોવર ન હોય તો કૂપ;
કૂપ ન હોય તો ઘેર કરે જ, સ્નાનવિધિ અનુરૂપ. ૬
અપરસ રહે અડવું નહિ જ, શ્રમણ કરે નહિ કાંઈ;
સ્થિર આસન કરી બેસવું જ, મન રાખે હરિ માંહી. ૭
રાત્રિ અખંડ કરે જાગણ જ, કયા હરિકીર્તન જ્ઞાન;
શુદ્ધ ચિત્ત સ્મરણ કરે જ, ન ધરે દેહાલિમાન. ૮
દ્વાદશી ભોજન એકવાર જ, પૂજે પ્રાણણ ભક્ત;
જથા દાનવિધિ આચરે જ, હરિચરણે આસકત. ૯
ગંગાતીરે તપ કરે જ, સાઠ સહસ્ર વરસ સાર;
તેહતણું કૃણ પ્રગટે જ, હોય હરિવત નિરધાર. ૧૦
તપ તીરથ વ્રત જગનનું જ, બેહ પુન્યજ હોય;
તે સહેજે સંત સંગમાં જ, પ્રાણી પામે સોય. ૧૧
અમરીખ રૂખમાંગદતણીજ, શાખ ઉચરે સહુ કોયે;
કહે પ્રીતમ પદ પ્રીછશે જ, તતક્ષણ હરિરૂપ હોયે. ૧૨

પદ ૩૦ મું-વેદનો સાર-રાગ સદર

સાંભળ પંખી પ્રાણીઆ જ, વેદતણું જ સાર;
સર્વ કાવે સજીએ હરી જ, તજીએ વિષયવિકાર. ૧
શુદ્ધ વિચારે કીજીએ જ, સ્મરણ શાસોશાસ;
અમરૂત વાણી બોલીએ જ, કોઈ ન પામે ત્રાસ. ૨
વૈશ્ણવ લક્ષણ વર્ણવું જ, સાંભળજે સહુ કોય;
આશા વૃષ્ટા ઈર્ષા જ, હરિજનને ન હોય. ૩
ચિત્ત કામળ નિર્મળ જ, બહાર બીતર પવિત્ર;
ગાએ શીખે નિત્ય સાંભળે જ, હેતે હરિનાં ચરિત્ર. ૪
પ્રેમ રનેહી પરમારથી જ, સ્વાચ્છ નહિ લવલેશ;
કામક્રોધ વ્યાપે નહિ જ, આપે સત્ ઉપદેશ. ૫
દ્રોહ નિંદા ન મળે રતી જ, મિથ્યા ન બોલે બોલ;
સમદૃષ્ટિ સહુપર સદા જ, નિજ મન અચળ અડોલ. ૬
શોક નહિ સ્વપ્નાંતરે જ, આનંદનો ભંડાર;
શશીવત તે સાક્ષી રહે જ, લહે વિવેકવિચાર. ૭
સુરતરુ ચિત્ત ચિંતામણી જ, પૂરણ જ્ઞાન વૈરાગ;
મિથ્યા મુખ માગે નહિ જ, અજપદથી વીતરાગ. ૮

કંચન લોહ બરાબર જી, ન મળે માન અપમાન;
 દેખે જગત ને હરિરૂપ, ભૂલે ન ભાસે આન. ૯
 લક્ષણ સંત મહંતનાં જી, કહેતાં ન આવે પાર;
 અર્જુન ઉધવને કહ્યું જી, શ્રીમુખે સો સો વાર. ૧૦
 સંતતણા ગુણ શ્રીપતી જી, નિસ નિરંતર ગાય;
 પ્રીતમ પદરજ પરસતાં જી, જન્મમરણ દુઃખ જાય. ૧૧

૫૬ ૩૧ મું-રામ રાજ્યો-રાગ ધોળ

રામસુધારસ પીજીએ રે, અવસર સાર રે;
 અખંડ તે મોતી પરાઈ લે, પછે ઘોર અધાર રે. રામસુધારસ ૦ ૧
 જવાં છે જલ ઝાંઝવાં રે, એવો આ સંસાર રે;
 દીસે છે કાંઈ કારમું, નહિ વણસતાં વાર રે. રામસુધારસ ૦ ૨
 કાયા કુંપો છે કાચનો રે, ઠપકચે કુટી જાય રે;
 જગત ચવાંણું કાલનું, નિસવાસર ખાય રે. રામસુધારસ ૦ ૩
 અંતરજામીને ઓળખો રે, સચરાચર સોય રે;
 પ્રીતમ રાખ્ય બ્રહ્મભાવના, આવાગમન ના હોય રે. રામસુધારસ ૦

૫૬ ૩૨ મું-રામ રાજ્યો-રાગ સદર

હરિ સમરણ કરે હેતમાં રે, ચિત્ત ચેત અચેત રે;
 આ અવસર ચેત્યો નહિ, પડશે મુખમાં રેત રે. હરિ ૦ ૧
 કાયાનું કાંઈએ ના નીપજ રે, મેલ મિથ્યા અહંકાર રે;
 તનનાં તે ત્રણ વાંનાં થશે, કીટ વિષા ઢે છારે. હરિ ૦ ૨
 માયા મીઠી મોહની રે, જીવી મીસરી ખાંડ રે;
 જોતાં વગોળ્યો જીવને, કર્યો જીગમાં ભાંડ રે. હરિ ૦ ૩
 રક્ષા ન કોઈ રહેશે નહિ રે, શશી સૂરજ વંશ રે;
 ખરબડો કરતાં ખપી ગયા, કહીં કૌરવ ને કંસ રે. હરિ ૦ ૪
 જનો સુજશ સંસારમાં રે, તે નર અમર જાણ રે;
 પ્રીતમ એવું પ્રીછજ, હરિ હૈયામાં આણ રે. હરિસમરણ ૦ ૫

૫૬ ૩૩ મું-રાગ ગરબી

કાયા ખની છે તારી કારમીરે, હરિનું ધ્યાન ધરજ;
 તારો અમર નથી અવતારરે, પ્રભુનું ધ્યાન ધરજ.
 કાચો તે કુંલ જળ ભર્યોરે, હરિનું ધ્યાન ધરજ;
 તેને ભાગતાં દેટલી વાર રે, પ્રભુનું ધ્યાન ધરજ.

તરુવરથી પ્રજાતુટીયું રે, હરિનું ધ્યાન ધરજ.
 તે તો પ્રી ન ચોટે ડાળ રે, પ્રજાતુ ધ્યાન ધરજ.
 ગયો અવસર આવે નહિ રે, હરિનું ધ્યાન ધરજ.
 બાંધ્ય પાંણી પહેલી પાળ રે, પ્રજાતુ ધ્યાન ધરજ. ૨
 નદીઓ ઘેરીને નાવ જરજરી રે, હરિનું ધ્યાન ધરજ.
 માંહી બેઠા મૂઠ ગમાર રે, પ્રજાતુ ધ્યાન ધરજ.
 ખોટા છે માંહી ખારવો રે, હરિનું ધ્યાન ધરજ.
 તે તો હોડીનો હાંકણહાર રે, પ્રજાતુ ધ્યાન ધરજ. ૩
 કર્મ વાયુ આવી આપ્ત્યો રે, હરિનું ધ્યાન ધરજ.
 માંહી મોહનાં મોજાં થાય રે, પ્રજાતુ ધ્યાન ધરજ.
 તેડય ન સૂઝે તેહને રે, હરિનું ધ્યાન ધરજ.
 તેનો કરવો ઢાણ ઉપાય રે, પ્રજાતુ ધ્યાન ધરજ. ૪
 સતગુરુ શબ્દ વિચારીયે રે, હરિનું ધ્યાન ધરજ.
 વળી કરીએ સદા સતસંગ રે, પ્રજાતુ ધ્યાન ધરજ.
 તો સેજ પાર પામીએ રે, હરિનું ધ્યાન ધરજ.
 કહે પ્રીતમ પ્રગટે રંગ રે, પ્રજાતુ ધ્યાન ધરજ. ૫
 ૫૬ ૩૪ મુ-રાગ ધોળ

આ અવસર છે હરિ મળવાનો, મનુષ્ય તણો અવતાર રે;
 પ્રી પ્રી જન્મ કેળ પ્રણે નહિ, જાણી લે નિરધાર રે. આં ૧
 અમર લોક ઈચ્છે અવતરવા, અવનીમાં એક વાર રે;
 ગણું ભરી ગદ્યે હરીલીલા, કરીએ પરઉપકાર રે. આં ૨
 પૃથ્વીને પુન્યે પામે ઇંદ્રાસન, અજપદ ને કૈલાસ રે;
 પૃથ્વીના પુન્ય લજન પ્રતાપે, પામે વૈકુંઠ વાસ રે. આં ૩
 ચતુર પુરુષ યદને ના ચેત્યો, તે તો સર્વસ હાર્યો રે;
 કહે પ્રીતમ તેને શું કહીએ, જણો જીવ નહારો રે. આં ૪
 ૫૬ ૩૫ મુ-રાગ સદર

ચોંપ કરીને ચેતી લેજ, કાં કાયર થઈ બેઠો રે;
 આજકાલ કરતાં કાયામાં, કાળ આવીને પેઠો રે. ચોંપ ૧
 કાળા દેશ તે યયા ઉજળા, દશા ન ઉજવળ આવી રે;
 ચિત્તડામાં ચટકો નવ લાગ્યો, શું તો કહીએ સમજાવી રે. ચોં ૨
 વાણી યાકી ને કરણી યાકી, યાકી ધુધ્ય બિચારી રે;

ધંધો કરતાં કાયા થાકી, થાકી ન ત્રણા તારી રે. ચોં ૩
 મન જાણે છે જ નથી મરવું, મરણ આવ્યું નહિ મૂકે રે;
 પ્રીતમ પ્રભુનું બળન કરી લે, આ અંવસર કાં ચુકે રે. ચોં ૪
 પદ ૩૬ મું-રાગ સદર

હરિનો મારગ છે શરોનો, નહિ કાયરનું કામ જોને;
 પ્રથમ પેહેણું મસ્તક મુકી, વળતી લેવું નામ જોને.
 સુત વિત દારા શીશ સમરપે, તે પામે રસ પીવા જોને;
 સિધુ મધ્યે મોતી લેવા, માંહી પડયા મરણવા; જોને.
 મરણ આગમે તે બરે મુઠી, દિલની દુઝા વામે જોને;
 તીરે ઉભો જીવે તમાસો, તે દાડી નવ પામે જોને.
 પ્રેમપંથ પાવકની જવાળા, બાળી પાછા ભાગે જોને;
 માંહી પડયા તે મહા સુખ માણે, દેખનહારા દાઝે જોને.
 માયા સાટે મોંધી વસ્તુ, સાંપડવી નહિ સેહેલ જોને;
 મહાપદ પામ્યા તે મરણવા, મૂકી મનનો મેલ જોને.
 રામ અમલમાં રાતા માતા, પૂરા પ્રેમી જન જોને;
 પ્રીતમના સ્વામીની લીલા, નીરખે રજનીદિન જોને.

પદ ૩૭ મું-રાગ સદર

સંત સમાગમ જ જન કરશે, તેને પ્રગટે પ્રેમ જોને;
 જ ધાતુને પારસ પરસે, તે તો હોયે હેમ જોને.
 કથીર કાંસુ હેમ ન હોયે, દાટી પારસ પરસે જોને;
 શૂન્ય છીપ તે ઉપર નાવે, સોમણ સ્વાતિ વરસે જોને.
 અચેતને ઉપદેશ ન લાગે, શિવ બ્રહ્મા સમજાવે જોને;
 જનાં અવળાં અંતઃકરણો, તેને સમજણ નાવે જોને.
 કુપ્તુદ્ધિ કાળપ જોને રુદે, તેને ન લાગે રંગ જોને;
 અડદ ઉજળા ક્યમે ન થાયે, જઈ ઝમોળે ગંગ જોને.
 કુશકા કુટેથી યું થાયે, કણ ન જડે તેમાંથી જોને;
 મંદ અણગી મૂરખ નરને, સમજણ આવે ક્યાંથી જોને.
 માપીને પ્રબોધ ન કરીએ, મૌન ગ્રહીને રહીએ જોને;
 ઠહે પ્રીતમ તુલસીદળ તોડી, પ્રેત ન પૂજવા જઈએ જોને.

પદ ૩૮ મું-રાગ સદર

સંતકૃપાથી છૂટે માયા, કાયા નિર્મળ થાય જોને;
 શ્વાસોશ્વાસે સમરણ કરતાં, પાપ પાતક બચ જોને.

કસરી કરે નાદે નાસે, કાટી કુંજર' જૂથ જોને;
હિંમત હોય તો પોતે પામે, સઘળી વાતે સુખ જોને.
અગ્નિને ઉધેધ ન લાગે, મહામણીને મેલ જોને;
અપાર સિંધુ મહાજળ ઉઠાં, મરમીને મન રહેલ જોને;
બાજગરની બાજ તે તો, જંજુરો સૌ બણે જોને.
હંરિની માયા બહુ બળવંતી, સંત નજરમાં નાણે જોને;
સંત સેવતાં સુકૃત વાધે, રહેજ સીધે કાજ જોને;
પ્રીતમના સ્વામીને બજતાં, આવે અખંડ રાજ જોને.

૫૬ ૩૬ મું-રાગ ધોળ

શુર સંતનાં ચંરણ ઉપાસીએ, સે'જ શોક સમુજો બય;
વચન સત્ય માનજો.

જ કાંઈ પ્રેમે પીએ પગ ધોધને, ઉઠ કોડ તીરથ તેને થાય. વ૦
જ જા લક્ષ તે પ્રેમ પ્રસાદમાં, હુક્તિ મુક્તિ તે સે'જમાં હોય. વ૦
શુદ્ધ પ્રીતે કરીને પ્રવર્તશે, દેહદર્શી દેખે નહિ કાય. વ૦
શુદ્ધ ચૈતન્ય સાક્ષી તત્ત્વમસી, સદા સ્મરણ એકરસ જ્ઞાન. વ૦
આઠે આવરણ પાર પરમાતમા, નહિ આધ મધ્ય અવસાન. વ૦
રૂપ રમ્ય સગુણ સોહીએ સદ્ગુરુ, જોને નિગમ નિરંતર ગાય. વ૦
કહે પ્રીતમ પ્રપંચ પરહરી, રાખો સદ્ગુરુ સંગ સદાય. વ૦

૫૬ ૪૦ મું-રાગ સદર

એવો અખંડ અમર વર હું વરી, પ્રી પડવું નહિ ભવદંડ. એ૦
જનું રૂપ સ્વરૂપ સોહામણું, ધણો અખિલ લોકનો આનંદ. એ૦
જોને વરવા તીરથ તપ આચરે, ધરે ધ્યાન ને જોગ વૈરાગ. એ૦
કાશી કેદાર હિમાળે ગળે, કરે રાજ સર્વ સુખ ત્યાગ. એ૦
વરતી ત્રણ લોકમાં કાઈક આચરે, એવા શૂરવીર દૃઢ ધીર. એ૦
ભૂમી ગૌપદ ગગન ગુંજમણી, સાંત સાગર અંજળીનું નીર. એ૦
ખેલી ખેલ બનાવે બહુબાતના, કાઢી શકે નહિ સતીકરો વેશ. એ૦
સતી સ્વાંગ ધરે તે નિશ્ચે બળે, કરે પાવકમાંહી પ્રવેશ. એ૦
પ્રેમે પામી પતિ પરમાતમા, રહી રૂપમાંહે રસલીન. એ૦
સ્વામી પ્રીતમનો રે સભરભર્યો, સિંધુ અમૃતમાં મનમીન. એ૦

૫૬ ૪૧ મું-રાગ સદર

તું તો રામ રટણ કર રંગમાં, હવે રાખ હરિ સાથે હેત;

અવસર આવો નહિ મળે. (ટક)

વિષય બૂતે તે તુજને લખાવીઓ, બેઠો નહિ ઠરી ઠામ. અવસર૦
ખોટા ખેલમાં શું રે ખુચી રહ્યો, ઉઠ આળસ મેલ અચેત. અવસર૦
પ્રાણી પરપંચમાં શું પચી રહ્યો, માનીસ્વમતલું સુખસાર. અવસર૦
કાળ ખાશે જ ક'શે ક'લું નહિ, નથી માનતો ગાફલગમાર. અવસર૦
અંતે રંગ પતંગ અશે ઉતરી, કાચી કાયા નાવે કામ. અવસર૦
માટે સ્મરણ કરજે શુદ્ધ ભાવશું, ટળે નન મન દેરાવિકાર. અવસર૦
લજે પ્રીતમ બ્રહ્મસ્વરૂપને, જનો મહિમા છે અગમ અપાર. અવસર૦
૫૬ ૪૨ મુ-રાગ સદર

સંત પારસ ચંદન ખાવના, કામધેનું કંદપતરુ સાર

સમાગમ સંતનો. (ટક)

એક સમજ્યામાં રે અંતર ઘણો, તરુ પારસ ત્રણ પ્રકાર, સમાગમ૦
એક પારસથી રે પારસ બને, એક પારસથી હોયે હેમ. સમાગમ૦
એક પારસ લોહનું કુંદન કરે, સો વર્ષે એમનું એમ. સમાગમ૦
એક ચંદનથી વિષ ઉતરે, એક ચંદને અગ્નિ ઓલાય. સ૦
એક તલસર તેલમાં જે પડે, ફરી તેહ તાતું નવ થાય. સમાગમ૦
સર્વે ગજશીર ખાતી ન નીપજ, તેની બુક્તિ વિચારીને જોય. સ૦
જ્ઞાનહીણા શુરુ નવ કીજીયે, વંઝા ગાય દોયે શું થાય. સમાગમ૦
કહે પ્રીતમ બ્રહ્મવિદ ભેટતાં; ભવરોગ સમૂળો જાય. સમાગમ૦
સર્વ સેના શૂરી નવ જાણવી, સર્વ નારી સતી નવ હોય. સમાગમ૦
૫૬ ૪૩ મુ-રાગ સદર

તું તો રામ રટણ કર રંગમાં,

તારા અંગમાં ઉપજે આનંદ, ગોવિંદ ભજ ભાવશું. (ટક)

પરમારથ અર્થ વિચારીયે, તજ સ્વારથ માયાનો કુંદ; ગોવિંદ૦
કાયા કહીયે તે તારી કારમી, તેને વણસતાં નવ લાગે વાર; ગોવિંદ૦
મૃગતૃષ્ણાનાં જળ જશક લયાં, એવો જાણી સકળ સંસાર; ગોવિંદ૦
શું જાવનિહ તે મરકટે માનીયો, તેણે ટાઢ ટળે ન લગાર; ગોવિંદ૦
હસ ઉદક ખીડી ખરાસની, તેને ઉડયા તણો ધતખાર; ગોવિંદ૦
સ્વપ્નામાં તે સમૃદ્ધિ પામીએ, જગી જેતાં મળે ન જરાય; ગોવિંદ૦
ધુમાડાના ઢગ રે સોહામણા, ભર્યે મુઠીમાં નવ રે ભરાય; ગોવિંદ૦
સાચી સંગત સદ્ગુરુ સંતની, જથી જીવપણું ટળી જાય; ગોવિંદ૦

કહે પ્રીતમ પ્રભુને સંભારતાં, મહા પાપી પાવન થાય; ગોવિંદ૦

પદ ૪૪ મું-રાગ સદર

સદ્ગુરુના તે શબ્દ વિચારતાં, મટે માયા મોહ વિકાર,
હરીરસ પીછાએ. (ટક)

બાળી ભરમ કરે બીજી વાસના, હર પ્રગટે પ્રેમ અપાર; હરી૦
એવો અજર અમીરસ જ પીવે, તેનાં નેણ વેણ પલટાય; હરી૦
લાગી બ્રહ્મખુમારી ન ઉતરે, સુખ મુખે કહ્યું નવ બય; હરી૦
તેને સંભવ નાહરે શરીરનો, થયો આતમદૃષ્ટે ઉઘાડ; હરી૦
મરણવા થઈ હરીને મળે, ગાળે જ્ઞાન હિમાળે હાડ; હરી૦
બ્રહ્મધ્યાને ગગનવત થૈ રહે, જેમ કુંભ મહાબળ માંય; હરી૦
કૃષ્ણ પોતામાં પોતે શ્રીકૃષ્ણમાં, કૃષ્ણવિના ન દીસે કાંય; હરી૦
જેહ સરીતા સાગરમાં જઈ બળે, તેનું નામ નદી ટળી બય; હરી૦
કહે પ્રીતમ સદ્ગુરુ સેવતાં, ટળે અંતર એકરસ થાય; હરી૦

પદ ૪૫ મું-રાગ સદર

સંત લક્ષણ ત્રીશ સોહામણાં, ચિત્તવૃત્તિ થઈ જની શાંત;
એવા જન હરી તણા. (ટક)

બ્રહ્માનંદ બ્રહ્મરસ ભોગીયા, જીવ ઈશ્વર ભાગી બ્રાંત; એવા૦
દયા દાન દાસત્વ અતિ ઘણું, જ્ઞાન શક્તિ વિવેક વૈરાગ; એવા૦
ક્ષમાવંત તપે નહિ તાપમાં, આશારહિત અમલ અનુરાગ; એવા૦
અક્રોધી ઈંદ્રિજીત અનુભવી, કવિકામળ શીલ સંતોય; એવા૦
આશારહિત અમૃત વાણી વદે, સહેજનંદ આનંદકોશ; એવા૦
શુદ્ધ રમેહ સ્વાસ્થ નવ મળે, પરમાસ્થ ઉપર પ્રીત; એવા૦
શશીસૂરજવત સાક્ષી રહે, ઉદાર અર્થુવની રીત; એવા૦
હરખ શોક વિષે ડાલે નહિ, અર્ધ નિમિષ ન મૂકે નામ; એવા૦
સુરતર સુરધેનું ચિંતામણી, મળતાં પહોંચે મનકામ; એવા૦
પરિપૂરણ લક્ષણ સંતનાં, બત્રીશમાં ગ્રાહ્ય બેય; એવા૦
કહે પ્રીતમ એવા સંતને, સહુ સોંપીને શરણે રહેય; એવા૦

પદ ૪૬ મું-રાગ સદર

મન તું અળગું કાં અકળાય, બીજે નથી બોલતો. (ટક)
તું તો જાગીને જો તારા રૂપને, ખોળી જોતામાં તું રે ખોવાય; બી૦
તારે આથે હરિને નથી દેખતો, કુંડલ આથે જેમ કનક ઢંકાય; બી૦

તું તો દરિયાની લેહેર સમાન છે, લેહેર સમતાંજમ સમુદ્ર દેખાય; બીં
તારે ઠેકાણે હરિને ઠેરાવ્યને, એમ સમજે તો મહાસુખ પાય; બીં
કહે પ્રીતમ એવા પુરુષને, હું તો લણી લણી લાગું પાય; બીં

પદ ૪૭ મું-રાગ ગરબી

જન્મ કૃતારથ કીજીએ રે, રહીએ સાધુની સંગે.

સત્સંગ સાર છે, એ તત્ત્વ વિચાર છે, ભજતાં ભવનો પાર છે રે.

રહીએં

પ્રેમ રસ પીજીએ ને ઠાઘથી ન બીજીએ, દેહ ધર્યાનો લાવ

લીજીએ રે, રહીએં

સાધન શુ કરે ને શીદ કુટી મરે, સત્સંગે ક્ષણમાં તરે રે, રહીએં

પ્રીતમ પરમાર્થી હરીના હેતાર્થી, છુટયા સંસારથી રે, રહીએં

પદ ૪૮ મું-રાગ સદર

જ્ઞાન ગંગામાં ઝીલીએ રે, નિત્ય નેહ ધરીને;

પાતક પ્રજળે મેલ મનનો ટળે, સમ્યક્દાનંદ સેહેજ મળે રે; નિત્યં

જીવપણું બધછે ને આત્માદર્શાય છે, કાગડળીને હં સધાપછે રે; નિત્યં

નિજનંદ ઉપજે ને પ્રલભાવે ભજે, વિષયવિકારનલાગે રજે રે નિત્યં

અખંડ અદ્વૈત છે ને સુખ અપાર છે પ્રીતમ પરમપદ સાર છે રે નિત્યં

પદ ૪૯ મું-રાગ સદર

ભજન કરી દ્યો ભાવે રે, ભવ ભટકણુ ભાગે;

સંસાર સાગર તરતાં રે, ક્ષણું વાર ન લાગે. ૧

માયા મોહ નિદ્રામાં રે, ગાફલ શુ ધોરે;

પાંચ ચોર વસે પાસે રે, આતમધન ચોરે. ૨

અચેત શું હથે છે રે, જોને આંખ્ય ઉઘાડી;

વેગે વણુશી બશે રે, કાયાની વાડી. ૩

ચેત ચિદાનંદ મળશે રે, ટળશે અંધારું;

આ અવસર છે રૂડો રે, હોય કારણ તારું. ૪

મહા પુરુષનો મારગ રે, તે પગલાં સહાજ;

પ્રીતમ પ્રેમ ધરીને રે, હરિના ગુણ ગાજ. ૫

પદ ૫૦ મું-રાગ સદર

જ સદ્ગુરુને શરણે રે, સૌ સંશય હરશે;

જીવ દશાને ટાળી રે, હરિ સરખો કરશે. ૧

ઉચ્છેદશા અનુભવની રે, છે સમજણુ મોટી;
મન કંચનને કસવા રે, ગુરુ જ્ઞાન કસોટી. ૨
હોય હેમ લોહ કેરું રે, જને પારસ પરસે;
યાય મહા મુક્તાશ્રણરે, જળ સ્વાતિ વરસે. ૩
છીપ રહે સાગરમાં રે, માંહિ મોતી નિપજ;
જ્ઞાન મીનકા પરસે રે, તેને રસ ઉપજ. ૪
સતસંગે નર સમગ્રે રે, સૌ દુષ્કથા જાશે;
પ્રીતમ તે પ્રાણીનું રે, સહુ કારજ થાશે. ૫

પદ ૫૧ મું-રાગ સદર

જ પરમારથ પ્રીછે રે, તેને પાપ ન પરસે;
રૂપ અનુપમ હરિનું રે, સચરાચર દરસે. ૧
સૌ સામગ્રી હરીની રે, હરીનો થૈ રહેજ;
હરીને અરપણુ કરીને રે, ઉગરે તે લેજ. ૨
સાથે રાથે રસીયો રે, પરપંચ પરહરજ;
હેતારથ હરિજનમું રે, દુરિજનથી હરજ. ૩
હું માફું હરદેથી રે, ટાળીને રમજ;
વિશ્વ આત્મા વિષ્ણુ રે, નિરખીને નમજ. ૪
અસત અલાપ ન કીજ રે, સત વચન ઉચરજ;
પ્રીતમ પ્રેમ ધરીને રે, પ્રભુજીયું મળજ. ૫

પદ ૫૨ મું-રાગ ગરબો

દુઃખ ટળશે રે શ્વાસોશ્વાસે રમરણુ કરજે શામનું;
દુઃખ ટળશે રે રસનાએ રટણુ કરજે આતમરામનું.
દુઃખ ટળશે રે આશાતૃણા લોભ ઈર્ષ્યા લાગજે,
દુઃખ ટળશે રે પરમેશ્વરની ભક્તિ ભવોભવ માગજે.
દુઃખ ટળશે રે જીવ્યાએ જાણી જુહું ના બોલીએ,
દુઃખ ટળશે રે દુરીજનવચન મુણી દીધમાં નવ ડોલીએ.
દુઃખ ટળશે રે દિનરજની રહીએ રસિયાના રંગમાં,
દુઃખ ટળશે રે આવરદા પૂરી કરીએ સતસંગમાં.
દુઃખ ટળશે રે એક હરિવિના અન્ય પદારથ સૌ તજે,
દુઃખ ટળશે રે પ્રીતમના સ્વામીને શુદ્ધ ભાવે ભજે.

૫૬ યડ મું-રાગ સદર

પુન્ય કરજો રે પુન્યવિના પ્રભુ પ્રેમ સ્નેહી કેમ પામીએ,
પુન્ય કરજો રે પુન્યવિના સંસાર સંકટ કેમ વામીએ.
પુન્ય કરજો રે શીળવિના સ્નાન કર્યે હરિ નહિ મળે,
પુન્ય કરજો રે અર્ક ઉછેરી અંખ કહો કયાંથી ફળે,
પુન્ય કરજો રે મનમોદક ખાધે ક્ષુધા ભાગે નહિ,
પુન્ય કરજો રે ખાવણીએ ખીજોરાં કાંઈ લાગે નહિ.
પુન્ય કરજો રે વાળ્યાવિના લણવાની લાલચ શી કરે,
પુન્ય કરજો રે કથીરથી કંચનનું કારજ નહિ સરે.
પુન્ય કરજો રે સ્વર્ગતણું સુખ આવીને સેહેજ મળે,
પુન્ય કરજો રે દેવતણી પંક્તિમાંહે જાડને ભળે,
પુન્ય કરજો રે દત્તાવિના વિત્ત દોષ પ્રાણી પામ્યો નથી,
પુન્ય કરજો રે કહે પ્રીતમ કહીએ તે શું ગ્રાહું કથી.

૫૬ યડ મું-રાગ-કાફી

જાંજળી જીવડે, સુકિતની જુકિત ન બણી.
મિથ્યા માયા મૃગજળ સરખી, મોહ કરીને માણી રે. જાં
ધામધૂમ ધંધામાં ધાયો, ગીરધરલાલ ન ગાયો;
આવ્યો તો પરમારથ કરવા, ઉલટો દોષ કમાયો રે. જાં
વિપયવાસનામાં વિંટાયો, જમ ઝીંટાયો બળે;
મરતાં સુધી કામ ન ખટે, મન બહુ લોચા વાળે રે. જાં
ગાશી તીર ગડે તનમાંહી, એમ મનમાંની માયા;
છેદે પણ છેદે નવ થાયે, જમ કાયાની છાયા રે. જાં
દશ ઈંદ્રિયી દોષ કમાયો, ઉલટો ખંધાયો આપે;
કામ, ક્રોધ મદ, મોહ અશિમાં, બળી રહ્યો બહુ તાપે રે. જાં
શ્રવણ દબ્ધ થયાં નિંદા સાંભળી, નેત્ર દબ્ધ થયાં નિહાળી;
જીભવા દબ્ધ થઈ જીહું બોલી, સર્વસ બેઠો હારી રે. જાં
પ્રાણ દબ્ધ થયા કરી પ્રતિગ્રહ, પાપ પદ્મપર ચાલી;
સુકૃત બીજ બળી ગયું સર્વે, સેત્ર પડી રહ્યું ખાલી રે. જાં
રાગદ્વેષ ભયાં રહ્યામાં, અનેક દોષ ઉપજાવે;
કદપદ્રુમ ચિંતામણી સરખી, પ્રભુભક્તિ નવ લાવે રે. જાં
રામનામનું દામ ન બેસે, કામ આપણું થાયે;

પ્રીતમ મન પ્રમોદ કરે તો, સકળ કલ્પના બધે રે. જ'ં
પદ પપ મું-રાગ સદર

સંસારી જીવે હરિ સાથે હેત ન આણ્યું;
મરતાં સુધી લોભ ન મૂક્યો, ધરતું તરીલું તાણ્યું રે. સં
પાંચ પચીસ પચાસ થયાં તોય, રહે જ્ઞાન ન આણ્યું;
અંગોઅંગ સા શિથલ થયું તોય, પ્રણતું લજન નવ લાણ્યું રે. સં
અંતસમે જે સાથે કારજ, તે શું હેત ન કીધું;
અમૃતરસને ઢોળી દધને, ઝેર હળાહળ પીધું રે. સં
માયા છાયા એક ખરાખર, કાયા કાયનો કુંપો;
કરવું ને કરાવવું સર્વે, શામળીયાને સુપો રે. સં
જીવન મરણ હાથ છે જોને, તેને લાવે સજીએ;
પ્રીતમના સ્વામીને સેવો, અન્ય પદારથ તજીએ રે. સં

પદ પદ મું-રાગ સદર

સંસારમાંહી શોક મોહની માયા રે.
ફરવું ને અવતરવું મરવું, કર્મ સંભોગ કમાયા રે. સં
અદ્વૈત જીવવું જપ મળે નહિ, જીવ જંબળે વાલો;
પુન્ય પરમારથ કાંઈ નવ પ્રીછ્યું, લાલચમાં લપટાયો રે. સં
આશાતૃષ્ણા તાપ ટળે નહિ, ધણા ધણાને ધાયો;
માયા ઉપર મરણ લમે છે, તેની ખખર નવ પાયો રે. સં
જે હજ્યા તે આથમ્યા ને, કુલ્યા તે કરમાયા;
જે જન્મ્યા તે જીવું જણો, લવમાં કાં લરમાયા રે. સં
મૃત્યુલોક આળ્યો તેને મરવું, દિલમાં વિચારો ડાહ્યા;
કાળચક્ર ઢાને નવ મૂકે, કાણ રંક ને રાયા રે. સં
શુદ્ધચિત્તે જે ભક્તિ કરશે, તે નર લાભ કમાયા;
કહે પ્રીતમ કાઠક ઉગરશે, જણે ગોવિંદના ગુણ ગાયા રે. સં

પદ પાઝ મું-રાગ સદર

હરિસ્મરણ કરી દ્યો, જ્યાં લગી જીગમાં જીવો;
દેહતણો વિશ્વાસ ન કરશો, વાયે ઝોલાય જમ દીવો રે. હરિ
મારું તારું એ અંધારું, જ્ઞાનવિનાકેમ ટળશે;
પ્રેમ જ્ઞાન પ્રકાશ થશે તો, અંતરજામી મળશે રે. હરિ
થોડાશા જીવ્યાને કાજે, ઘેલા ગર્વ ન કરીએ;

લોહતણે ત્રાપે વળગીને, ઠમ લવસાગર તરીએ રે. હરિં
 ધનદારા સુત કુટુંબ કબીલો, મિથ્યા મોહ ચઢાવ્યો;
 મારગ વચ્ચે મ્હેચ્છ મળ્યા, જણે વેઠે ધાસ વઢાવ્યો રે. હરિં
 સુરતરુ તણ શીમળો સેવે, તે તો ભૂલ્યો ભામે;
 તણ જહનવી ઝીલે ઝાંઝવાં, તે મ્યાંથી સુખ પામે રે. હરિં
 અર્ક ઉછેરી અંબતણું ફળ, ઠાણ પામ્યા છે પ્રાણી;
 હરિકથાવિના કયની તે તો, સૌ કહેવાની કહાણી રે. હરિં
 આયુધ્ય તાડું નીર અંજલી, ઘડી ઘડો ઘટી જાયે;
 અચેત પ્રાણી શું ઉંધે છે, કાળ નિરંતર ખાયે રે. હરિં
 કાણો કુંભ કરી જળ ભરીએ, ફાણમાં ખાલી થાયે;
 સરિતાપુર વહે જમ વેગે, એમ આવરદા જાયે રે. હરિં
 માટે હરિ હરિ કરજો સત્ય ઉચરજો, અધર્મથી આસરજો;
 કહે પ્રીતમ સત્સંગ કરીને, સંસારસાગર તરજો રે. હરિં

પદ ૫૮ મું-રાગ સદર

મૂંડી દે મૂઠ ગમાર, મમતા મન કરી;
 સમજી લે સંસારમાં સાર, જો હરીને હેરી. (ટંક)
 હરીને જોતાં દુઃખા ખોતાં, પોતે તે પરિશ્રદ્ધપ રે;
 અંતરજમીમાં એકરસ થાતે, ઠાણ પડે લવદ્ધપ રે. મમતાં
 પંચ ભાગે પિંડ વહેંચતાં, ઉગરે તે અવિનાશી રે;
 સ્થૂળ સૂક્ષ્મ કારણને તુરીયા, પોતે સ્વયં પ્રકાશી રે. મમતાં
 શુદ્ધ ચૈતન્ય ને સાક્ષી પ્રમાતા, પ્રમાણનો પ્રમેતી રે;
 પંચનામ છે પૂર્ણાનંદનાં, નિગમ કહે છે નેતિ રે. મમતાં
 નિર્ગુણ એક નિરંતર નિરખી, હરખે હૈડા માંયે રે;
 પ્રલયમાં પાણી વિના બીજું, નજરે ન આવે કાંયે રે. મમતાં
 ચિદાનંદનું ચિંત્વન કરતાં, કાટિ કલ્પના જાય રે;
 પ્રીતમ પડદો મટે માયાનો, મહાપદમાં લય થાય રે. મમતાં

પદ ૫૯ મું-રાગ સદર

છે શ્રદ્ધાનંદ ભરપૂર, શ્રદ્ધાને ભાવે રે;
 સમ્યક્દાનંદ સુખમૂળ તે પ્રાવે નિરદાવે રે. (ટંક)
 અણુ થકી તે લઈ આજ સુધી, વ્યાપક વિશ્વાધાર રે;
 ન્યાં જોઈએ ત્યાં તેવો થઈને, બોલે બોલણહાર રે. શ્રદ્ધાને

જળ તરંગ નહિ જીજવા રહે, જેમ હાટકમાં હાર રે;
 તેમ તુંમાંહરીનેહરિમાંતું, એમનિગમકહેનિરધાર રે. પ્રહને૦
 નખ શિખ સુધી હેમની પૂતળી, હેમ તણા શણગાર રે;
 ખાહેર લીંતર હેમ ખિરાજ, હેમ તણા વિસ્તાર રે. પ્રહને૦
 નિઃશંક થઇને નાખી દેજ, માયેથી સહુ ખાર રે,
 કર્તા હર્તા આપ પોતે છે, અખીલ પ્રહાંડના આધાર રે. પ્રહને૦
 શુદ્ધ વિચાર કરી થા સુખીઓ, દુઃખનાં ખાળી બીજ રે;
 કહે પ્રીતમ પ્રભુમાંહી સમજ, જેમ વાદળમાં વીજ રે. પ્રહને૦

૫૬ ૬૦ સુ-રાગ સામેરી

કંઈક જુગ વીત્યા રે જૂતળ ભટકતાં રે,
 હવે ગુરુ દયા કરે દુઃખ બપ;
 અનેકને વારે અવનીમાં અવતર્યો રે,
 પ્રથુપંખીદીટપતંગકહેવાય. કંઈકજુગ વીત્યા રે. (ટક)
 મેઘનાં પિંડુનીરે ઢાઘ સંખ્યા કરે રે,
 ધરતીની રેણુ કદીક ગણાય;
 નવખંડ તણાં રે તરુવર લેખવે રે,
 મારા કાંઈ જનમ ગણ્યા નવ બપ. કંઈક૦
 સાત સિંધુ જટલું રે પથ મેં પીધું હશે રે,
 માતા પયોધરનાં તન પાન;
 જળચર થળચર રે ખેચર થઇ દુર્યો રે,
 કણુ એક ઠરી નવ બેઠો ઠામ. કંઈક૦
 ચાર ખાણમાં રે જઈને અવતર્યો રે;
 હવે પામ્યો મોંઘો મુનખ્યાદેહ;
 ભમતાં ને ભમતાં રે સદ્ગુરુ લેટીયા રે,
 તેણે ઉપજાવ્યું આત્મતત્ત્વ સ્નેહ. કંઈક૦
 તરછાડયો તો રે ચરણ કમળથી રે,
 દેહ પડે પણ નેહ નવ બપ;
 પ્રીતમ ચરણે રે પ્રભુને આવીયારે,
 સન્મુખ ભાળ્યા સદ્ગુરુરાય. કંઈક૦

૫૬ ૬૧ સુ-રાગ સદર

આજસ આણીરે ઉંઘમાં અભાગીયા રે,

જાગી જોને અવસર વીતી જાય;
 તું તો નથી જોતોરે તારા મોહ પ્રમાદમાં રે,
 કાયાને તો કાળ નિરંતર ખાય, આજસ આણીરે ૦
 બાળપણું ગયું રે, ગયું જોળન જાયા રે,
 વળી તારા રથા તે દીન જાય;
 નજરે દેખે છે રે જાતાં જીવ આવતાં રે,
 તોયે તારા ચિત્તમાં ચિંતા નવ થાય. આજસ૦
 રહેવાને રચે છે રે મંદિર માળીયાં રે,
 એ સૌ દેખતજીવ્ય હપાય;
 સુરતર મુકી રે સેવે તું શીમળો રે,
 તેમાં પ્રજા શું સરવાળે થાય. આજસ૦
 ધણે ધણે દહાડેરે પામ્યો મનુષ્યા દેહને રે;
 હવે કાંઈ હેત હરીસું આણુ;
 બોરાંને વેપારે રે લાલ મળ્યો બોરનો રે,
 પ્રીતમ જો પરમારથ જાણુ. આજસ આણી રે ૦

૫૬ ફર મું-રાગ સદર

હરીરસ પીતારે વિલાંબ ન દીજીએ રે,
 સ્મરણ કરને શ્વાસોશ્વાસ;
 આવો ને સમઘયોરે પ્રી રી ફરી નહિ મળે રે,
 રૂઢીએ રાખજ દૃઢ વિશ્વાસ. હરીરસ૦
 આજકાલ કરતારે, ચોપિતારે આલવું રે જાઈને વનખંડમાં કરવો વાસ,
 કાયા ફીટિનેરે યાશે ઢેરી ધૂળની રે,
 કાંઈ પ્રાણી નહિ આવે તારી પાસ, હરીરસ૦
 શરીર શમીનેરે ઝાડની ઝાડી થશે રે,
 હપર દેરાં ચરશે ધાસ, ગગન પવનરે પાવક જળ પૃથ્વી રે,
 ન્યાં જોનો ત્યાં તેનો સમાસ. હરીરસ૦
 કપટ તજીને રે લજી લે પરિબ્રહ્મને રે,
 ટાળી અનિત્ય વિષયની આશ;
 પ્રપંચ ટાળેથીરે પ્રભુદર્શન થશે રે,
 પ્રીતમ પ્રગટે જ્ઞાનપ્રકાશ, હરીરસ૦

પદ ૬૩ સુ-રાગ સદર

ફરીફરીનેરેશીદપડેપ્રંદમારે, નિર્લજ નાકવિના નરાનીય,
સદ્ગુરુ શાસ્ત્રનું રે કહ્યું નથી માનતો રે,
કુલુદ્ધિ તું કહ્યો કર્મને કીચ, પ્રરી પ્રરીને રે૦
જુઠા જગતનારે ખેલને જોધને રે, સુરખં શું મનમાં મલકાય,
છાંડયા છગદારે હલટયા અગ્નને રે;
ગર્ધવ શ્વાન સ્વાદે ખાય; પ્રરી પ્રરીને રે૦
ગોરખ ગોપીચંદરે ખાળ ધ્રુવ ભરથરી, રે,
ક્ષણમાં સર્વે સુખ કીધું ત્યાગ,
કહોને તેનારે હૃદય કેવાં હશે રે,
ધન્ય ધન્ય એ ધીરજ વૈરાગ્ય; પ્રરી પ્રરીને રે૦
નાગરવેલ થકીરે જ જ પાન નીપજ રે,
તે પાન ચઢે છે દેશ વિદેશ;
જડ રહે લીલીરે ત્યાં લગી લીલાં રહે રે,
પ્રીતમ પ્રીછજે એ ઉપદેશ. ફરી પ્રરીને રે૦

પદ ૬૪ સુ-રાગ સદર

હરિ નામ લેતાં રે વિલંબ ના કીજીએ રે, (ટક)
સ્મરણ કરીએ શ્વાસોશ્વાસ;
કાયાનો ભરોસોરે કાંઈ કરવો નહિરે, એકપલકમાં પામેનાશ. હરિ૦
જગત વેહેવાર રે મેજો તીરથ તણો રે જ જમ આબું તે તેમ જાય;
રાખું નથી રેહેતું રે કાંઈ ઠની વતી રે તેનો શોક કરે શું થાય । હરિ૦
સવારથ સુધી રે સૌ વળગી રહું રે આંતે કામ નહિ આવે કાંય;
હૃદાસી તુંઠેજે રે આ સંસારથી રે,
જમ મધુ રહે ચંપકવન માંય. હરિનામ૦
આજ કાલ માંહે રે હઠીને ચાલવું રે તન ધન ધામ તજી નિરધાર;
એવું ને વિચારી રે ચિતમાં ચેતજે રે, પ્રીતમ પ્રભુ ભજવારંવાર. હ૦

પદ ૬૫ સુ-રાગ સદર

ફરી ફરી સુનખ્યા રે દેહ મળવો નથી રે. (ટક)
ખીજ અનેક ધરશો અવતાર, નરતન જુગતે રે જગમાં છે નહિ રે;
જમ કાંઈ ઠળ ફળે એકવાર. પ્રરી ફરી૦
કંકર પથ્થર રે ખહુવીધી ખોળતાં રે કાઠક હીરવો આબ્યો રે હાય,

માગ્યું મળવાને રે, કલ્પતરુ આવી મળે રે
બીજાં બહુ રૂપડીયાં વન સાથ.

પ્રરી પ્રરી૦

સો હાથ દોરી રે મેલે જો કૃપમાં રે, બે આંગળથી આવે બહાર;
એણીને રીતે રે બાણ તન તાહડું રે એમાં હરિ સજતાં આવે ભવ પાર.
ભવસાગરમાં ભમતાં રે, ભાગ્યે આવી મળ્યું રે, ભવજળતરવાઢિડું નાવ;
પ્રીતમ વિચારી રે રૂઢીયામાં રાખજે રે હરિગુરુચરણે ભક્તિભાવ. પ્રરી૦

પદ ૧૬ મું-રાગ સદર

પૂરવને પુન્યે રે પામ્યો આ દેહડી રે. (ટક)

હરિભજન વિના એળે બય, પડે ધણો ધાટો રે કાંઈ રળે નહિ રે;
તેને ધન ધ્યાંથી ટાળે થાય. પૂરવને૦

આનપાન માંહી રે ખોઈ સૌ સંપદા રે જ્યાં સુધી સુકૃત હતું સાસ;
જેગને કરતાં રે રોગ વધ્યો ધણો રે ક્રોધ કરે તેમ તપનો નાશ. પૂ૦
માન ગુમાને રે જ્ઞાન તો રહે નહિ રે, ન મધપાને લાજ રહે ન લગાર;
લોકને કરતાં રે ધરમ રહે નહિ રે, ના રહે કુસંગે વિવેક વિચાર.
સત્સંગ કરી રે સાંસો ટાળજો રે, ફરી નહિ આવે આવો જોગ;
પ્રીતમ પ્રેમે રે પ્રભુરસપીજીએ રે ટળી બય જનમમરણુ ભવરોગ. પૂ૦

પદ ૧૭ મું-રાગ ધોળ

પ્રંદાવનનો રે ચંદ્ર મારે રૂઢીયે વરયો છે,
આધવજી ભલે આવ્યા તમે આજ. (ટક.)

ગોવિંદજીની રે ગોઠડી કીજ,
મુકી દેઈ સર્વે મનની રે લાજ, પ્રંદાવનનો રે૦

ગયા પછી પ્રરી ગોકુળ નાવ્યા,
એવો અમારો શો દીઠો રે દોષ. પ્રંદાવનનો રે૦

વસુદેવ દેવકીને સંતાપ્યાં કંસે,
તેની ઉપર શો કરવો રે રોશ. પ્રંદાવનનો રે૦

લોકની લાજ અમે સર્વે નિવારી,
ખાળપણથી કીધી પૂરણુ પ્રીત. પ્રંદાવનનો રે૦

કુખજના ભોગ જોગ ભાળવો અમને,
એવી તમારી છે ઉલટી રે રીત. પ્રંદાવનનો રે૦

મથુરાંની વાસી એ કંસની દાસી,
હાંસી કર છે અમને સધળો સંસાર. પ્રંદાવનનો રે૦

મધુપુર મેલી હવે કંઈએ ના જશે,
 કુળજ સરખી તમને નહિ મળે નાર. પ્રંદાવનનોરે
 ભાગ્ય હશે ત્યારે મળી એ ભામની,
 પુણ્ય કયાં તે ક્રમ પાછારે થાય. પ્રંદાવનનોરે
 કુળજરે એવી જવા ઠાકાર તમારા,
 તેવા પ્રીતમ તેમના ગુણ ગાય. પ્રંદાવનનોરે

૫૬ ૬૮ મું-રાગ સદર

ગોપીજનનારે પ્રાણુ તે તો પ્રભુજની પાસે,
 આરે રહ્યાં છે તે તો સૂનાં શરીર. ગોપીજનનારે
 કર્મે અમારે કયાંથી અકુર આઘ્યા,
 છળ કરી લઇ ગયા બળભદ્ર વીર, ગોપીજનનારે
 રથડો રોકીને જ્યારે રહ્યાં રે રાધાજી,
 તેમને તે આપી બહુ ધારણુ ધીર. ગોપીજનનારે
 આઘ્યાની આશે અમે રહ્યાં વિશ્વાસે,
 આવડું ના જણ્યું હરિ હેડાનું હીર. ગોપીજનનારે
 વચન તમારાં ઉઠવ રૂઢીયામાં સાલે,
 તાણીને માયાં જમ કાંઈ તનડામાં તીર. ગોપીજનનારે
 જળ વિના જીવે તે તો જણો દાકુરડાં,
 મીન મરે જ્યારે નવ મળે નીર. ગોપીજનનારે
 પ્રેમની વાતો તે તો પ્રેમીજન જણે,
 વંઝા ના જણે કાંઈ પ્રસવની પીડ. ગોપીજનનારે
 શ્યામ સ્વરૂપ વિના શુ થાય સાધન,
 અંબ તજીને ઢાણુ સેવે કરીર. ગોપીજનનારે
 ગીરધરલાલ વિના અવર ન ગોઠે,
 નેણાંમાં વસી રહ્યા નંદકુમાર. ગોપીજનનારે
 ઠસરી જૂપ્યો એ તો ધાસ ન ખાએ,
 ચડયા ના ઉતરે કાંઈ સતીના શણુગાર. ગોપીજનનારે
 ખારા તે જળને ક્યારે છીપ ના ચાખે,
 ઠળ પ્રજે નહિ પ્રરી બીજરે વાર. ગોપીજનનારે
 એક પલક અમને કહો ક્રમ વીસરે,
 પ્રીતમનો સ્વામી અમારો પ્રાણુ આધાર. ગોપીજનનારે

માગ્યું મળવાને રે, કહપતરુ આવી મળે રે

ખીજાં બહુ રૂપડીયાં વન સાથ.

પ્રરી પ્રરી૦

સો હાથ દોરી રે મેલે જો કૂપમાં રે, બે આંગળથી આવે બહાર;
એણીને રીતે રે બાણ તન તાહડું રે એમાં હરિ ભજતાં આવે ભવ પાર.
ભવસાગરમાં ભમતાં રે, ભાગ્યે આવી મળ્યું રે, ભવજળતરવાઢિડું નાવ;
પ્રીતમ વિચારી રે રૂઢીયામાં રાખજે રે હરિચરણે ભક્તિભાવ. પ્રરી૦

૫૬ ૬૬ મું-રાગ સદર

પૂરવને પુન્યે રે પામ્યો આ દેહડી રે.

(ટક)

હરિભજન વિના એજે જાય, પડે ધણો ધાટા રે કાંધ રજે નહિ રે;
તેને ધન ક્યાંથી ટાળે થાય.

પૂરવને૦

ખાનપાન માંહી રે ખોઈ સૌ સ પદા રે જ્યાં સુધી સુકૃત હતું સાસ;
જેગને કરતાં રે રોગ વધ્યો ધણો રે કોધ કરે તેમ તપનો નાશ. પૂ૦
માન ગુમાને રે જ્ઞાન તો રહે નહિ રે, ન મધપાને લાજ રહે ન લગાર;
લોભને કરતાં રે ધરમ રહે નહિ રે, ના રહે કુસંગે વિવેક વિચાર.
સત્સંગ કરી રે સાંસો ટાળજે રે, ફરી નહિ આવે આવો જોગ;
પ્રીતમ પ્રેમે રે પ્રભુરસપીણ એ રે ટળી જાય જનમમરણ ભવરોગ. પૂ૦

૫૬ ૬૭ મું-રાગ ધોળ

પ્રંદાવનનો રે અંદ મારે રૂઢીયે વરયો છે,

આધવજી ભલે આવ્યા તમે આજ.

(ટક.)

ગોવિંદજીની રે ગોઠડી કીજ,

મુઠ્ઠી દેઈ સર્વે મનની રે લાજ,

પ્રંદાવનનો રે૦

ગયા પછી પ્રરી ગોકુળ નાવ્યા,

એવો અમારો શો દીઠો રે દોષ.

પ્રંદાવનનો રે૦

વસુદેવ દેવકીને સંતાપ્યાં કંસે,

તેની ઉપર શો કરવો રે રોશ.

પ્રંદાવનનો રે૦

લોકની લાજ અમે સર્વે નિવારી,

બાળપણથી કીધી પૂરણ પ્રીત.

પ્રંદાવનનો રે૦

કુખજના ભોગ જોગ લાગવો અમને,

એવી તમારી છે ઉલટી રે રીત.

પ્રંદાવનનો રે૦

મથુરાની વાસી એ કંસની દાસી,

હાંસી કર છે અમને સઘળો સંસાર.

પ્રંદાવનનો રે૦

મધુપુર મેલી હવે કંઈએ ના જાણો, ।
 કુખજ સરખી તમને નહિ મળે નાર. । પ્રંદાવનનોરે૦
 લાગ્ય હશે ત્યારે મળી એ લામની, । । ।
 પ્રુણ્ય કર્યાં તે કેમ પાછારે થાય. । પ્રંદાવનનોરે૦
 કુખજરે એવી જવા ઠાકાર તમારા, ।
 તેવા પ્રીતમ તેમના ગુણ ગાય. । પ્રંદાવનનોરે૦

૫૬ ૬૮ મું-રાગ સદર

ગોપીજનનારે પ્રાણુ તે તો પ્રભુજની પાસે, ।
 આરે રહ્યાં છે તે તો સૂનાં શરીર. । ગોપીજનનારે૦
 કંઈએ અમારે ક્યાંથી અકુર આબ્યા, ।
 છળ કરી લઇ ગયા બળભદ્ર વીર, । ગોપીજનનારે૦
 રથડો રોકીને જ્યારે રહ્યાં રે રાધાજી, ।
 તેમને તે આપી બહુ ધારણુ ધીર. । ગોપીજનનારે૦
 આબ્યાની આશે અમે રહ્યાં વિશ્વાસે, ।
 આવડું ના જાણ્યું હરિ હૈડાનું હીર. । ગોપીજનનારે૦
 વચન તમારું ઉદ્ધવ રઢીયામાં સાલે, ।
 તાણીને માયાં જમ કાંઈ તનડામાં તીર. । ગોપીજનનારે૦
 જળ વિના જીવે તે તો જણો દાદુરડાં, ।
 મીન મરે જ્યારે નવ મળે નીર. । ગોપીજનનારે૦
 પ્રેમની વાતો તે તો પ્રેમીજન જાણે, ।
 વંઝા ના જાણે કાંઈ પ્રસવની પીડ. । ગોપીજનનારે૦
 શ્યામ સ્વરૂપ વિના શું થાય સાધન, ।
 અંબ તજીને ઠાણુ સેવે કરીર. । ગોપીજનનારે૦
 ગીરધરલાલ વિના અવર ન ગોઠે, ।
 નેણાંમાં વસી રહ્યાં નંદકુમાર. । ગોપીજનનારે૦
 કેસરી ભૂખ્યો એ તો ધાસ ન ખાયે, ।
 ચડયા ના ઉતરે કાંઈ સતીના શણુગાર. । ગોપીજનનારે૦
 ખારા તે જળને ક્યારે છીપ ના ચાખે, ।
 ઠળ પ્રુજે નહિ પ્રીતી બીજરે વાર. । ગોપીજનનારે૦
 એક પલક અમને કહો કેમ વીસરે, ।
 પ્રીતમનો સ્વામી અમારો પ્રાણુ આધાર. । ગોપીજનનારે૦

૫૬ ૬૯ મું-રાગ વસંત

આજ સખી શામળીયા સાથે, રંગ લર રમીએ હોળી;
 અખીલ ગુલાલ અગરજ કુંકુમ, ઠેસર ઠેસુ ઘોળી. આજ ૦ ૧
 ઠેસર હે શુદ્ધ ભાવ માનીએ, કુંકુમ કમળા કંથ; ૧
 જ્ઞાન ગુલાલ અગરજ અનુભવ, ખેલ્યો અખંડ વસંત. આજ ૦ ૨
 પ્રેમ પુષ્પ ચિત્ત ચંદન ચરચો, ચરચો આનંદકારી;
 મહા મંગળમય વચન ઉચારો, નિરખો નવલ વિહારી. આજ ૦ ૩
 જ્યાં જવો ત્યાં તેવો થઈને, રસિએ રંગ મચાવ્યો,
 પ્રીતમનો સ્વામી સુંદરવર, તે મારે મન લાવ્યો. આજ ૦ ૪

૫૬ ૭૦ મું-રાગ ગરબી

મનમાં જણે મરવું નથીરે, દેહને અભિમાને;
 બહુ ગોઠવણી કરતો ગમાર, ,,
 મારાં મંદિર મારાં માળીયાં રે; ,,
 કહે મારાં પુત્ર પરિવાર રે, ,,
 મારી જગા મારી જીવતી રે, ,,
 કહે મારાં પશુ ધન માવ રે ,,
 જમ ફૂત વળતી આવશે રે, ,,
 ઉઠી ચાલવું છે આજ કાલરે. ,,
 કાળે મદ્યા કૈશ તાલારા રે ,,
 તે તો કરશે ધડીમાં ધાત રે ,,
 વળતો વિચારીશ જીવડા રે, ,,
 ધણા ધસવા પડશે હાથ રે. ,,
 વાત ખીત કર્ક કંઠ રૂંધશે રે, ,,
 નહિ આવે ઉત્તર લવલેશ રે, ,,
 મનનું ધાર્યું રહેશે મનમાં રે ,,
 પ્રાણી પાંમશે કષ્ટ કલેશ રે. ,,
 કર્મ પ્રધાન છે જીવને રે, ,,
 પ્રલ શુભ અશુભ દેનાર રે ,,
 જવાં કર્યાં છે તેવાં ભોગવે રે, ,,
 ધરે હંચ નીચ અવતાર રે ,,
 પડે પશુ પંખીની જાતમાં રે ,,

ચાર ખાંણ ચોરાસી લક્ષરે, , ,
 દુઃખનો અંત આવે નહિ રે, , ,
 કહે નિગમ પુરાણ પ્રલક્ષ રે. , , ૬
 ગુરુ ગોવીંદ સેવ્યા વિનારે , , ,
 નહિ ઢાઢ પેરે કર્મનો નાશ રે, , ,
 વાસના બીજ બળ્યું નહિ રે , , ,
 ત્યાં લગી હગરવાની શી આશ રે. , , ૭
 મોહ માયાના મોટા મોરચા રે, , ,
 જાત રૂપ જીવતીનું જોર રે; , , ,
 કહે પ્રીતમ ઢાઢ જીતશે રે, , ,
 જેને સદ્ગુરુ શબ્દ અંકાર રે. દેહને અધિમાન. ૮

૫૬ ૭૧ મું-રાગ સદર

જાત કરે જીવવું નથી રે, ચીતમાં ચેત ચોપે.
 તજ દેહતણું અધિમાન રે, , ,
 સો વરસ જીવ્યો તો શું થયું રે; , , ,
 સરવાળે મરણ નિર્ધાન રે. , , ૧
 આયુષ્ય નીર તન અંજલી રે , , ,
 તે તો ટપક શ્વાસોશ્વાસ રે; , , ,
 દુરમતી શે નથી દેખતો રે, , ,
 આંખ્યો આગળ થયા નર નાશ રે. , , ૨
 દિન દશ પાંચ મુકામ છે રે, , ,
 પછે કુચનાં નગોરાં કહેવાય રે, , ,
 સૈન્યાપતિ ચડી ચાલશે રે. , , ૩
 પછી પાંણી પીવા નહિ રહેવાય રે, , ,
 શું તારું સજીને બેસજ રે, , ,
 પ્રાણી પછે પસ્તાવો ન થાય રે; , , ,
 પુન્ય કર્યું તે પલ્લે બાંધીયું રે. , , ૪
 કને ખરચીવિના શું ખાય રે, , ,
 શૂરાને શી સોચના રે. , , ,
 સતીને ઠાનો સંધાત રે; , , ,
 એક ધણી શું રંગ રાખજ રે. , , ,

કહે પ્રીતમ પ્રેમની વાત રે, ચીત્તમાં ચેત ચાંપે. ૫

પદ ૭૨ મું-રાગ સદર

લંપટ શેં નથી લાગતો રે, કષ્ટદિ શું કહીએ;

તને સમજાવ્યો સોવાર રે.

||

ધિક પામર પદ્ય ગમાર રે.

||

૧

તાઈં ચતુરપણું પડે ચુલમાં રે.

||

નહિ પ્રીછી પ્રણી પેર રે.

||

જનુની ના રહી શેં વાંગણી રે,

||

કયમ જણતાં ન દીધું ઝર રે.

||

૨

તેને નાળ વધેરતાં ના આવડ્યો રે.

||

શેં પ્રથમ ન છેલ શીશ રે.

||

તુ કૃત્તની કાટીક પાતડી રે

||

જે વિસાર્યાં જુગદીશ રે.

||

૩

તું શીઠ અપરાધી અવતર્યો રે.

||

કરવા ભોમીને ભાર રે.

||

તેં શુભ કારજ દીધું નહિ રે.

||

તેં ભોગવ્યો બહુ સંસાર રે.

||

૪

ધર્મ રાજ તે લેખું આગશે રે

||

શેા દેશે જઈ તેને જવાણ રે.

||

ખાંધી રૂંધીને નરકમાં નાખશે રે.

||

આવી વળગશે પ્રાદા પાપ રે.

||

૫

હરિવિના બીજે બેલી નથી રે.

||

તાઈં કુડું કુડું પરિવાર રે.

||

કહે પ્રીતમ ચીતમાં ચેતજ રે.

||

જય જન્મમરણનો માર રે. કષ્ટદિ શું કહીએ. ૬

પદ ૭૩ મું-રાગ ગરબી

સાંભળ સહીઅર વાતડી હું વારી રે,

મારે મંદિર આવ્યા માવ મંગળકારી રે;

જેતી હતી જની વાટડી હું ઠર અંતરમાં અતિ ભાવ. મંગળ ૦ ૧

અચક મચક ધેર આવીઆં, હું મને દીધાં છેદરશન મંગળ ૦

દયા કરી નીજ દાસને હું મને પ્રેમે કર્યો પવિત્ર. મંગળ ૦ ૨

સુંદર શોભા બેઘને હું ભાગી ગઈ સૌ પ્રાંત મંગળ
 ઓરડીઆ અજવાળીઆ હું સહેજે થયું મન શાંત. મંગળકારી રે ૩
 કુટારો કંઈએ ગયો, હું સિધ્યાં સર્વે કાળ મંગળ
 શત્રુ નહિ સંસારમાં હું વારિ રે, આંખું અકંટક રાજ. મંગળ ૦ ૪
 શોક નહિ સ્વપ્નાંત રે હું વારિ રે, દુઃખનો ફેડયો કામ. મંગળ ૦
 સુખનો સાગર ઉલટયો હું સન્મુખ દીકા રથામ. મંગળ ૦ ૫
 મહેર થઈ મહારાજની હું મારા ટળીયા ત્રિવિધી તાપ. મંગળ ૦
 પ્રીતમનો સ્વામી શાંભળો હું મળીયા આપોઆપ. મંગળ ૦ ૬

૫૬ ૭૪ મું-રાગ સદર

આજ અનોપમ દહાડલો ગિરધારી રે, પ્રગટયો પ્રેમ અપાર.
 આનંદકારી રે.

ભાવે જીવન પધારિયા ગિર ૦ જીવણ જીગદાધાર. આનંદ ૦ ૧
 આખ્યાં આસન બેસવા ગિરધારિ રે, પ્રેમે લાગીએ પાય. આનંદ ૦
 વિવાહથી રળીઆમણું ગિર ૦ માનુની મંગળ ગાય. આનંદ ૦ ૨
 યુવા અંદન છાંટણું ગિર ૦ બાંધ્યા તરિયા તોરણ બાર. આનંદ ૦
 ચોક પુરાવ્યા મોતીએ ગિર ૦ વરત્યો જે જે કાર. આનંદ ૦ ૩
 ભોજન લાવું ભાવતાં ગિર ૦ પ્રેમે બહુ પકવાન. આનંદકારી રે ૦
 ઝારી જળ જીમનાં ભરી ગિર ૦ બીડલે બાસઠ પાન. આનંદ ૦ ૪
 અગર કપૂરની આરતી ગિર ૦ ઉતાડું વારંવાર. આનંદ ૦
 સેજ સમાઈ કુલડે ગિર ૦ પધરાવું પ્રાણ આધાર. આનંદ ૦ ૫
 ધણા દિવસની ગોઠડી ગર ૦ કરીએ વધારી વાલ. આનંદ ૦
 પ્રીતમનો સ્વામી શાંભળો ગિર ૦ મનવશીઆ મોહનલાલ. આનંદ ૦

૫૬ ૭૫ મું-રાગ સદર

પ્રેમ તણે વરય પાતળીઆ; સખી જાણી લે.

બીજા અનેક ઉપાય કરે શું થાય; "

મન વાણીમાં આવે નહિ; "

જેતો મહિમા નિગમ નિરંતર ગાય. "

હુંકારે હરિ વેગળા; "

એક રતિ એને ગોઠે નહિ અભિમાન, "

કર્તવ્યતું બળ પહેંએ નહિ; "

ભાવવિના સીજ નહિ શ્રીભગવાન. "

જપ તપ તિરથ વ્રત કરે,   ॥
 તેણે તો કાંઈ જીવપાણું નવ જાય;   ॥
 જ જળનું મોતી થયું;   ॥
 પાછું પાણી ઢમ કર્યું નવ થાય;   ॥
 ચિત્ત વિત્ત સૌંધ્યું હરિ ચરણે;   ॥
 હાર જીત તે સર્વ હરિને હાથ;   ॥
 આપું ટાળીને અનુસરવું;   ॥
 પ્રેમ ધરી પ્રીતમના સ્વામી સાથ.   ॥

પદ ૭૬ મું-રાગ સદર

મહી મટકી માથે ધરી,   વ્રીજ સુંદરી.
 ગોરસ વેચે હૈંડે હરીનું ધ્યાન,   ॥
 મહિ વેચવું ભૂલી ગઈ,   ॥
 લોકાને કહે લો કાઈ કાંન,   ॥
 શામળીઆ સોંધો કર્યો,   ॥
 મોટા પૈસો મૂલ એનું થાય,   ॥
 કાઠ કહે ગોપી ઘેલી થઈ,   ॥
 ત્રીભોવનપતિ વેચ્યો ઢમ વેચાય,   ॥
 જગત મળ્યું સૌ જોવાને,   ॥
 મટકીમાં નિરખે તો નંદકિશોર,   ॥
 જશ કરે ત્યાં જાંખે નહિ,   ॥
 તે પ્રભુ કહાવે મહી માંખણનો ચોર,   ॥
 ધન્ય ગોપી સૌ પર ધન,   ॥
 પ્રેમીજનના પ્રેમતણી અલિહારી,   ॥
 પ્રીતમનો સ્વામી રસિયો,   ॥
 વહાલપણે વચ્ચે કીધો અખંડવિહારી,   વ્રીજ સુંદરી.

પદ ૭૭ મું-રાગ પ્રભાત

પ્રભાત ભયો પ્રાણપતી, પ્રેમે પ્રભુ જગો.   (ટક)
 દંતધાવન કરો કાંન, માંખણ રોટી માગો.   પ્રભાત ૧
 શિશ સમારો પાધ પહેરો, અંગ ધરો વાધો;
 ચંદ્ર વદન દર્શન દધ, દુનિયા દુઃખ ભાગો.   પ્રભાત ૨
 ભયો પ્રકાશ અરુણ-ઉદે, આજસ ઉંઘ ત્યાગો;

પ્રીતમના સ્વામી શ્યામ, તુમમું રનેહુ લાગ્યો. પ્રભાત૦ ૩

૫૬ ૭૮ મું-રાગ સદર

જાગીએ ગોપાળલાલ, મેરે પ્રાણુ પ્યારે; (ટક)

આપદ અદ્ભુત ખેલ, રૂપ અનેક ધારે. જાગીએ૦ ૧

મુપકદો અસ્વાર એક, દુદંદ દંત ભારે;

શિશદુદે સૂંઠ વાદે, શિવ સદન નિહારે. જાગીએ૦ ૨

મોરદો અસ્વાર એક, ખટવદન વિચારે;

અંગ અંગ અધિક, રંગ સંગસેન સારે. જાગીએ૦ ૩

વૃષભ અસ્વાર એક, કંઠ નાગ કારે,

સંગ દે સુકુમાર નાર, ઠોટિ કામ વારે. જાગીએ૦ ૪

હંસ વાહન ચતુરવદન, વેદહુ ઉચ્ચારે;

સ્વેત હસ્તી સપ્તસંઠ, શીશ ચમર ઠારે. જાગીએ૦ ૫

દ્વાર આયે દર્શન દિયો, નંદદે દુહારે;

મુરનર મુની મગન ભયે, બોલે જ જ કારે. જાગીએ૦ ૬

ગાનતાન છંદ ભેદ, કરતનૃત્ય ભારે;

પ્રીતમ કે સ્વામી પર, સર્વસ વાર હારે. જાગીએ૦ ૭

૫૬ ૭૮ મું-ચેતવણી-રાગ કાનડા

શા માટે સમજે નહિ પ્રાણી; (૨) (ટક)

શાસ્ત્ર પુરાણ પોકારી કરે છે, આઘ પુરાણની અવિચળ વાણી. ૧

મિથ્યા મુખમાં મું મોહી રદો છે, કાયા તારી કાળની ધાણી;

આર દિવસના ચટકા સાડ, શીદ વિસાયા સારંગપાણી. શા૦૨

જમકિંકરનું જોર ધણું છે, તેનો ત્રાસ રહે નવ આંણી;

કહે પ્રીતમગર્ભવાસની પીડયા, છવગમારેગરાનવખણી. શા૦૩

૫૬ ૮૦ મું-ચેતવણી-રાગ સદર

ચેત ચતુર નર ચોંપ કરીને; (૨) (ટક)

આજ કાલ દશ વીસ દિવસમાં, મુરખ નિચે જતું મરીને. ૧

જન્મ અનેક વાગ્યો જૂતળમાં, તોદે ન બેઠો ઠેકાણે કરીને;

અમૃત પીતા આજસ દીધું, પીધું દુઝાદળ પેટ ભરીને ચેત૦ ૨

શિવ વિરંચી સત્ય સારદા, નિગમ નિરંતર ગાય દરીને;

પ્રીતમ પ્રજનું નામ સમરતાં, સંસાર સાગર જાય તરીને. ચેત૦૩

૫૬ ૮૧ મું-રાગ સદર

રામ નામનો સોદો કરીએ; (૨) (ટક)
 ખોટ ન આવે લાલ ઘણો છે, માયા મોહ મહાજળ તરીયે. ૧
 તૃણ લોભ નિકટ નવ આવે, ધર્મ રાયને દંડ ન ભરીએ;
 વિશ્વ સકળમાં શોભા સારી, કાળગ્રાણથી કદિ ન ડરીએ. રામ૦૨
 સાચો રંગ તે રતિ નવ ઉતરે, લાલ ગુલાલ થઇને ફરીએ;
 પ્રીતમ પ્રભુને નામ પ્રસાદે, ઈંદ્રલોકની ઇચ્છા ન કરીએ. રા૦૩

૫૬ ૮૨ મું-રાગ સદર

જાણે નહિ જડ જીવ જંબળી; (૨) (ટક)
 અવતર્યો ત્યાંથી તે અંતસમાલગી, પલક નખેઠોભૂંડા પગવાળી જા૦
 કામ ક્રાંધ લોભ નિત્ય લાગ્યો, વિષય પાવકે કાયા પ્રજાળી;
 કમકીટ દેહદાર ખરાખર, ખાઇ ઉધેધએ કર્યું જોને આલી. જાણે૦૨
 સર્વ ધન ચારે હરી લીધું, શીદને ધામ કરે રખવાલી;
 કહે પ્રીતમ પહેલો નવ ચેત્યો, મરણ સમે નપમાળા આલી૦૩

૫૬ ૮૩ મું-જ્ઞાન ઉપદેશ

દીધી કાયા મેં કાશી, દીઠો સધળે અવિનાશી. ૧
 ગંગા ધટમાંહી વહે છે, દેવ સકળ દેહમાં રમે છે. ૨
 અગ્નિ વરુણ રવિ દિગરાયે, મારુત ઈંદ્ર ચંદ્ર કહેવાયે. ૩
 બ્રહ્મા શંકર વિષ્ણુ શેષ, ધટમાં ગૌરીપુત્ર ગણેશ. ૪
 સાતે સાયર ભાર અઢાર, પંડ બ્રહ્માંડ એક વિચાર. ૫
 બહાર શું કરવા શોધે, શે નહિ મનને પ્રસાદે. ૬
 પ્રીતમ પ્રીછ્યાનું છે કામ, જોલે આપે આત્મારામ. ૭

૫૬ ૮૪ મું-રાગ સદર

સ્થૂલ સૂક્ષ્મ કારણ કહેવાયે, જોતાં જીવપણું ટળી જાયે. ૧
 ત્રિપુટી ટળતાં ટળશે તાપ, જોલણહારો ઇશ્વર આપ. ૨
 તનમાં તીરથ આઠ કરોડ, આશા તૃણા બંધન છોડ. ૩
 હિમાગે જ્ઞાનતણે ગળીએ, હરિ મુખ સાગરમાં ભળીએ. ૪
 હું મહાઈ મનથી તજીએ, શુદ્ધ ચિત્તે પ્રભુને ભજીએ. ૫
 સાચે રાચે સુંદર રયામ, પ્રીતમ પ્રપંચનું નહિ કામ. ૬

૫૬ ૮૫ મું-રાગ સદર

પ્રપંચ પડવાનો છે જો, સમજ સાચપણું ગ્રહે જો. ૧

ખોટું કાણુંએ નહિ આવે, જુગે ઉઘમ કયાં ગાવે.	૨
અંતરજમી સૌ જાણે, ન્યારો રહી નજરે આણે.	૩
કૃત્ય સૌ ભોગવવાં પડશે, અંતે આત્મીને નડશે.	૪
મીઠી મોહની માયા, લટકે કંઈક નર લેવાંયા.	૫
જાણ અજાણ ને પંડિત શૂર, ખાધા મૂરખ ચપળ ચતૂર.	૬
ખાધા શ્રાતા ને વક્તા, ખાધા દાતા ને મંગતા.	૭
ખાધા ભિક્ષુકને ભોગી, ખાધા વૈદ ને રોગી.	૮
આશા તૃષ્ણા ને ઇર્ષ્યા, જેતાં સહુ દીસે સરખા.	૯
એટલું ટાળે તે ઉગરશે, પ્રીતમ તે માયા તરશે.	૧૦

પદ ૮૬ મું-રાગ સહર

તરશે તે તો કહેવાશે, તેનાં લક્ષણ લહેવાશે.	૧
શૂરો સનમુખ થઇ મરશે, તેનાં કાઈક કવિત કરશે.	૨
સૂરજ કેમ રહેશે છાનો, એણે દૃષ્ટાંતે માંનો.	૩
પિયુની પટરાણી કહાવે, પડદા બહાર તે ના આવે.	૪
રાજકુંવરને શું રળવું, સુવર્ણને શાનું બળવું.	૫
અમૃતપાન કર્યું જણે, અવર રસ તુચ્છ ગણ્યો તેણે.	૬
પરવત પારસનો મળીઓ, ધનના સંકલ્પ સૌ ઢળીઓ.	૭
શ્રીવર સ્નેહથકી સેવ્યા, તેને તે કટારા કેવા.	૮
પ્રીતમ પ્રજુપદ જ પાંમે, તેનાં સંકટ સૌ વાંમે.	૯

પદ ૮૭ મું-રાગ ગરબો

ગુરુગમે ઘટ જોયો રે, સંશે સર્વે ટળ્યો;	
અવિનાશી ચૈતન રે, શબ્દાતીત મળ્યો.	૧
ચતુર દળ ચિતળ્યો રે, ખટ દલ માંહિ ખળ્યો;	
દશ દલમાં દીઠો રે, દ્વાદશ દલમાં મળ્યો.	૨
પોડશ દલ ખુળ્યો રે, દીવો દિલમાં દરરયો;	
સહસ્ર દલ ચઢિઓ રે, પંખી થઇ પરરયો.	૩
નહિ નાદને વાણી રે, રવિ શશી જ્યોત રહી;	
શુદ્ધ સ્વયંપ્રકાશી રે, દુનિયા ભાસે નહી.	૪
નહિ આવરણ હરમી રે, નહિ માયા મમતા;	
પ્રીતમ સૌ પોતે રે, ભૂનલ શિખર રમતા.	૫

૫૬ ૮૮ મું-રાગ સદર

આં તનમાં તીરથ રે, તત્ત્વ વિચાર તણું;	
ચૈતન સાગરમાં રે, નાદાનું ધ્રુણ છે ધણું.	૧
ગોદાવરી ઘાટ રે, નાદો નેહ ધરી;	
પહોઠર જળ પરસ્યો રે, દરશ્યો દેવ હરિ.	૨
ગલક્રીમાં ઝીલ્યો રે, નિર્મળ નીરવડે;	
ગંગાને જીમનાં રે, સરસ્વતી પૂર ચડે.	૩
પરમાત્મા પ્રાગે રે, તહાં થાયે તરવેણી;	
મરજીવા જોગી રે, ઝીલે દિન રેણી.	૪
કાયા કાશીમાં રે, વિશ્વનો નાય વસે;	
પ્રીતમ ૫૬ પરસે રે, તે તદ્દરૂપ થશે.	૫

૫૬ ૮૯ મું-રાગ સદર

રહે સદ્ગુરુ શબ્દે રે, સૌ તીરથ તેને;	
પંડમાં છે પોતે રે, જોતો ફર જને.	૧
ગુરુદેવ દયા કરે રે, તેને સર્વે સૂઝે;	
જોલે બહુનામી રે, બીજે શું બૂઝે.	૨
અંતરગત્ય ઇશ્વર રે, આપે અવિનાશી;	
પોતાની બૂલે રે, લામે લખ ચોરાસી.	૩
છે શ્રીમંત સુખીઓ રે, રાંક થઈ રઝાવ્યો;	
માયાને સંગે રે, ત્રિવિધિ તાપે બળ્યો.	૪
સદ્ગુરુને સેવે રે, તો નિજ રૂપ જડે;	
તન માંહે તપાસે રે, પોતે પોતાવડે.	૫
નખ સીખ નિહાળ્યો રે, ન મળે કાઈ બીજો;	
પ્રીતમ એક અદ્વીત રે, જોઈ રહીયે રીઝ્યો.	૬

૫૬ ૯૦ મું-રાગ સદર

પૂર્ણાનંદ પોતે રે, પરપંચ પરહરતાં;	
કારણ ને કારણ રે, લઈ અળગું કરતાં.	૧
નલ પવન પાવક નહિ રે, નહિ અંબૂ અવની;	
પંચવીશ ચતુર્દશ રે, નહિ સૂક્ષ્મ નવની.	૨
દશ ઈંદ્રી અવસ્થા રે, નહિ સ્થૂલતું ઠેકાણું;	
સૂરજ જમ સાક્ષી રે, એમ આત્મા જાણું.	૩

અન્વય વ્યતિરેક રે જ્યમ છે લય ભોયું;
પ્રીતમ છે સ્વરૂપે-રે, નહિ પામ્યો નહિ ખોયું. ૪

૫૬ દર મું-રાગ મદર

ભૂલવણી ભાગી રે, પ્રહ્લાનંદ ભાસ્યો;
શુદ્ધ ચૈતન સાક્ષી રે, સધળે પ્રકાર્યો. ૧
ટાંચું તિમર ત્રિગુણનું રે, તુરિયા તેજ ધણું;
અખંડ અજવાણું રે, નિર્મળ નામતણું. ૨
એક રસ અવિનાશી રે, શુદ્ધ સ્વયં જ્યોતી;
ત્રિવેણી તીરે રે, પ્રોયું મન મોતી. ૩
હરિ હાર હીરાનો રે, પહેર્યો પ્રેમ ધરી;
યઈ પ્રેમ સોહાગણુ રે, પૂરણ મન મોહ ભરી. ૪
પાંખી અખંડ હેવાતણુ રે, અખંડ વરને વરતાં;
પ્રીતમના સ્વામી રે, સંગ આનંદ ધરતાં. ૫

૫૬ દર મું-રાગ ધોળ

જેને વિચારી રે જીવડા, અમુલ્ય અવસર બચકે;
દુરમતી સેં નથી દેખતો, આયુષ આણું યાય ક. જોને૦ ૧
મુરખ સેં નથી માનતો, સદ્ગુણ સંતની વાતકે;
ચારધડીતું ચાંદરણું, આગળ અધારી રાતકે. જોને૦ ૨
હરિતું નામ લીધું નહિ, કીધું આળ પપાળકે;
મરતાં મુધી નથી મૂકતો, માયાની મધ લાળકે. જોને૦ ૩
મીન મરે જમ સ્વાદથી, બગ જમ શ્રીફળ ખાયકે;
ઇંદ્રિ સ્વાદે એમ આત્મા, ભવજળમાં અથડાયકે. જોને૦ ૪
મર્કટ મુઠી મૂકે નહિ, તે જમ પરવશ થાયકે;
પ્રીતમ એણીપેરે પ્રાણીઓ, આશાપાશે બધાયકે. જોને૦ ૫

૫૬ દર મું-રાગ સદર

કાયા તારી છે કારમી, જવું ઝાકળતું નીરકે;
સાણમાં ખોટું થઈ જશે, સ્વપના સરખું શરીરકે. કાયા૦ ૧
આશા વૃષ્ટા ને ધર્મા, મિથ્યા માયાની ઝાળકે;
તારી ઉધ નથી હડતી, શિરપર તાકે છે કાળકે. કાયા૦ ૨
જમરા બપ છે જોધને, દહાડામાં દશ વારકે;
ગાફલ નર નથી જણતો, મરતાં નહિ લાગે વારકે. કાયા૦ ૩

સુરતર મૂઢીને મુખા, શીમળો સેવ્યે શું થાય છે;
 બસક મૂઢી જળ જાનવી, કૃપ ખણીને શું નહાયકે. કાયાં ૪
 આવો અવસર નહિ મળે, મોઘો મનુષ્યા અવતારકે;
 પ્રીતમ પ્રજુને સંસારજ, છતી ખાજ ક્યાં હારે છે. કાયાં ૫
 પદ ૯૪ મું-રાગ ધોળ

સમરણ કરજે સીતારામનું, મૂઢી મન તણે અહંકાર જો;
 આ સૌ જુઠી ખાજ બણજ, જો સ્વપનતણે વહેવાર જો સમરણ ૦
 જોવા ધૂમાડાના ખાચકા, જમ કાંઈ ઝાંઝવાનું નીર જો;
 સ્વમા સરખો સર્વે ખેલ છે, સાણુમાં વણસી જાયે શરીર જો. સમ ૦
 શહેર ગુજરી પેરે સરવે મળ્યું, તેને વિયોગે શું રાય જો;
 માટે સમજીને સોદો કરો, જથી અંતે હાણુ ન હોય જો. સમ ૦
 હેતે પ્રીતે હરિ સંભાળજો, એ છે તરવાનો ઉપાય જો;
 પ્રીતમ પ્રજુનું લગન ન ભૂલીએ, તારે જન્મ કૃતાર્થ થાય જો. સમ ૦
 પદ ૯૫ મું-રાગ સદર

આ અવસરમાં હરિને ઝાળખો જાન, પામવા તતખર થાંજેજો;
 ચક્રે તો ચોરાસીમાં પડ્યો, એવું બણી હરિગુણ ગાંજે જો. આ ૦
 જો સ્વારથમાં શરો થયો, એવું પરમારથ આચરતો જો;
 તો તું અવિચલ પદવી પામતો, શાને મરતો ને અવતર તો જો. આ ૦
 ધરના સુખમાં શું રાચી રહ્યો, હિમરડા પ્રજા જાંતુની પેરે જો;
 હરિ માયાનું ખજ બણ્યું નહિ, લીધો ભવસાગરની લહેરે જો. આ ૦
 હરિના નામ તણી નૌકા મળે, પ્રાણી સહેજ પામે પાર જો;
 પ્રીતમ જે પરમારથ પ્રીછશે, તેને પ્રી નહિ સંસાર જો. આ ૦
 પદ ૯૬ મું-રાગ સદર

પ્રપંચ મૂકા મારા પ્રાણીયા, અંતે સાચ હશે તે કળશે જો;
 ક્ષાટિક આગીઆ અજવાળું કરે, રવિવિના રજની ક્ષમ ટળશે જો. પ્ર ૦
 માયા મીઠી મીસરી ખાંડસી, મૂરખ માંખ થઈને વળગ્યો જો;
 તન છૂટે પણ તે છૂટે નહિ, મૂઢ મરે પણ નવ રહે અજગો જો;
 પરમ ચતુર અંતરજામી હરિ, તે ક્ષાઈનો વાલો ક્ષમ જાશે જો. પ્ર ૦
 કમ્ મુલામુલ જે કીધાં હશે, અંતે આવી હાજર થાશે જો.
 મૂખે હંસતણાં પર કાતર્યા, એવું મન આત્માનું હેતુરે જો;
 પ્રીતમ પોતાના અજ્ઞાનથી, દોષ પરાયા દિલમાં લેતું જો.

પદ ૯૭ મું-રાગ સદર

દેહ મનુષ્ય ધરી, હરી નવ જાણ્યા તેણે સર્વસ ખોયું;
 મારા વાલાજી, મહામણિ મૂકી પત્થરમાં ચિત્ત પ્રોયું. (ટેક)
 જણે જાળવીયો જઠરામાંહી, તેને સંભાર્યો સ્વપ્ને નાંહી;
 લ'પટને લાજ લગાર નહિ. દેહ મનુષ્ય ૦ ૧
 તેં હાથે કામ કુડાં કીધાં, તેં અમૃત મૂકી વિષ પીધાં;
 તેં મિથ્યા માતને દુઃખ દીધાં. દેહ ૦ ૨
 તેં જગતપતિને નવ જોયો, તણ કલ્પવૃક્ષ ખાવળ ખોયો;
 તેં ઉત્તમ જનમ એળે ખોયો. દેહ ૦ ૩
 તેની દેહ અશુદ્ધ અને વાણી, જણે પ્રીત પ્રજ્ઞમું નવ આણી;
 તે અધમ જાત પામર પ્રાણી, દેહ ૦ ૪
 તેને કૃતધ્ની સરખો કહિયે, તેની સગે તે સરખા થઈએ;
 પ્રીતમ તેથી અજગા રહિયે, દેહ મનુષ્ય ધરી, હરી ૦ ૫

પદ ૯૮ મું-રાગ સદર

હરિભજન વિના, દુઃખદરિયા સંસારનો પાર ન આવે;
 જડબુદ્ધિ જીવ, સંતવિના શુદ્ધ મારગ ઠાણે બતાવે. (ટેક)
 તેં અનેક વાર અવતાર ધર્યાં, બહુ કર્મ તણા ઠાઠાર ભર્યાં;
 અધઓધ તણા અંબાર કર્યાં. હરિ ૦ ૧
 તું ઝાડ પાહાડ જડરૂપે રહ્યો, તેં શીત વૃષા બહુ તાપ સહ્યો;
 તારો કલેશ ઠાણે નવ જાણ્યો કહ્યો. હરિ ૦ ૨
 પ્રયો આર ખાણુ લક્ષ ચોરાશી, થયો જાળચર સ્થળચર નભવાસી;
 માયા બંધનથી ન શક્યો નાસી. હરિ ૦ ૩
 પામ્યો મનુષ્ય દેહ તેમાં ન મણા, ધન ધામ પુત્ર પારવાર ધણા;
 હવે ગાઈ લે ગુણ ગોવિંદ તણા. હરિ ૦ ૪
 કહે પ્રીતમ ચેતી લે પ્રાણી, એવું જનમમરણનું દુઃખ જાણી;
 શું સૂતો છે આજસ આણી. હરિ ૦ ૫

પદ ૯૯ મું-રાગ સદર

મન વાણીડા લટકે લાભ, કમાજે અવસર જાણી;
 શું સૂઝ રહ્યો, અચેત અંગે અતિશે આજસ આણી. (ટેક)
 તન ત્રાજવાં દીલ કરજ હાંડી, બેશ ચિત્ત ચોટે પેઢી માંડી;
 રખે ધ્યાનદૃષ્ટિ કરતો ખાંડી. મન ૦ ૧

તજ કુડાં કાટલાં અશુભ કર્મ, રાખ સત્ય વચન વિશ્વાસ ધર્મ;
તેણે રાજી રહેશે પૂરણુષ્ણ. મન૦ ૨

તું વોહોર વસાણું સૌ સાઈ, તેણે વણસે નહિ કારજ તાઈ;
હુંયે હીંમત રાખ હવે નહિ હાઈ. મન૦ ૩

લે લેખણુ લક્ષ્મીવર હાથે, સુધો રહે સાંમળીયા સાથે;
તારે દોષ નહિ આવે માથે. મન૦ ૪

કર નામું લેખું સૌ ચોખું, તારી કાયાનું કાચું ખોખું;
તું ઓહું અદકું શિદ્ધ જોખું, મન૦ ૫

ખોટિ વાણિયાણિ તારા ઘરમાં, કરે કુડાંકળાડાં બહુ કરમાં;
લઘ સોમલ ભેળે સાકરમાં, મન૦ ૬

કર પરમારથ કંઈ પાપ બળે, તાઈં લખચોરાશીનું લગકું ટળે;
કહે પ્રીતમ તાઈં સાચ પ્રળે. મન૦ ૭

૫૬ ૧૦૦ મું-રાગ સદર

હરિ ભજન થકી, છોટા હોય તે સૌથી ખોટા થાયે;

તન તાપ ટળે, જનમમરણનાં સંકટ સરવે જાયે. (ટંક)

દાસીસુતથીશું હીણપણું, જેનું પુણ્ય પવિત્ર ચરિત્ર ધણું;
થયા નારદ મન ગોવિંદ તણું. હરિ૦ ૧

જુઓ શુકદેવજીનું મૂળ શોધી, સજનો ધાતી તે પશુ શોધી;
થયા આપે ઇશ્વર અકોધી. હરિ૦ ૨

જુઓ વાલમિકીજીની વાત ખરી, જેણે દરબરશલામાં દેહ ધરી;
તેણે સમકાલિ રામાયણ કરી. હરિ૦ ૩

જુઓ માંડવની મેહકી માતા, જુઓ વસિષ્ઠ વેશ્યા વિખ્યાતા;
જુઓ ચતુરાનન પંકજ જતા. હરિ૦ ૪

જુઓ અગસ્ત કુંભચી પ્રગટ થયા, અંબલિમાં સાગર શોસિગયા
તે તો વિશ્વમાં વિખ્યાત થયા. હરિ૦ ૫

જુઓ એકલશૃંગી હરણિના, વળી વ્યાસ મુની વણપરણીના;
જુઓ સૂત પુરાણી કુંજ કરણીના. હરિ૦ ૬

જમ મધ્યમ જળ ગંગામાં ભળે, તે ગંગા સરખું થઈને પળે;
જમ પારસ પરસે લોહ ટળે. હરિ૦ ૭

એમ જાત જાત સહુની જાણી, હરિ ભજ તે હરિસરખા પ્રાણી;
કહે પ્રીતમ જોળખો એધાણી. હરિ૦ ૮

૫૬ ૧૦૧ મું-રાગ સદર

મન માને નહિ, સો ફેરા સમજવું તોયે શું થાયે;
 ખળ કઠણ કઠોર ચંચળ, ચોર ચપલ ચિત ચોદસ ધાયે. (ટક)
 મન જૂતતાણી પેરે લમતું, ચાલે માયાની સગે રમતું;
 એને હરિ લજવાતું નથી ગમતું. મન૦ ૧
 મન નિર્લજને લજ્યા ન મળે, પીછું બાળે પોતાને કમળે;
 લધ નાંખે માયાને વમળે. મન૦ ૨
 જમ કુકર માથે માર પડે, તોય આવી ઉછું દ્વાર અડે;
 ફળ દેખીને મરકટ ઝાડ ચડે. મન૦ ૩
 જો જમકિંકરનું દુઃખ જાણે, તો મિથ્યા મુખને શીદ માણે;
 ગયો અવસર ઉરમાં નવ આણે. મન૦ ૪
 કહે પ્રીતમ પરપંચ પરહતાં, શુધ બાવે હરિનું સમરણ કરતાં;
 કાંઈ વાર નહિ લવજળ તરતાં. મન૦ ૫

✓ ૫૬ ૧૦૨ મું-રાગ સદર

તન રેંટિડો, સદ્ગુરુ શબ્દે સુતર ફેરવા લાગ્યો;
 થઈ મહેર ધણી, ગુરુ દયાળે દીલનો ધોખો લાગ્યો. (ટક)
 શુધ કર્મ દાષરેંટીયો કીધો, તે તો મુધક સુતારે ધડી દીધો;
 બુધ માનુનીએ માગી લીધો. તન૦ ૧
 પયરંગી પાંખડિયું આરા, ચાંબલિયું તોરણીયા સારા;
 ચિત ચપળ ચમરખે રંગ ન્યારા. તન૦ ૨
 અંતરકણું ઉઠાણિ પ્રોયે, એને અંન ઉઠક ઉંજણુ જોયે;
 દશ દામણિયો સુંદર સોહિએ. તન૦ ૩
 તે મધ્યે ચૈતન્ય માળ ફરે, પરા પાર પુણિ પ્રાણુ ધરે;
 ત્રિવેણી ત્રાઠિ તાર ભરે. તન૦ ૪
 મન માંકડિ ચોકસ કરીયે, ધર મૂકી પરધેર નવ ફરીયે;
 એક ધ્યાન ધણી ફેરું ધરીયે. તન૦ ૫
 ગુણવંતી નાર કમાય ધણું, જોને ખળ હોય હરિગુરુ સંતતણું;
 તેને સેહેજ આવે શીળપણું. તન૦ ૬
 કહે પ્રીતમ પ્રગટે પુરણદશા, રસિયોજી આવી રદિયામાં વશ્યા;
 તેનાં જનમમરણુ દુઃખ દૂર અશ્યાં, તન૦ ૭

પદ ૧૦૩ મું-રાગ સહર

અજ્ઞાની જીવ, સંગ કરે સાચો પણ રંગ ચડે નહિ;
 એમ દમે શરીર, હરિ મળવાનો મારગ તોય જડે નહિ. (ટક)
 એક પથ્થર પાણી નવ પરસે, તેને ટાંકે તો અગ્નિ વરસે;
 એવા સાકુટને હરિ કેમ દરસે. અજ્ઞાની૦ ૧
 સાકુટને સંગત કેમ ગમશે, ઉંધે ધડે તે ઉદક કેમ ભરશે;
 એમ પાત્રવિના રસ કેમ ઠરશે. અજ્ઞાની૦ ૨
 જમ પુષ્પ પાંદડાં આસપાસ, તેમાં કા કાને નવ લાગે ખાસ;
 એમ ભગત જગત તે ખારે માસ. અજ્ઞાની૦ ૩
 એક મેડક પંકજ પાસ રહે, તે કમળની વાસ જરા ન લહે;
 વાસ કમળતણી તો ભરલ લહે. અજ્ઞાની૦ ૪
 તરુ ચંદનથી ચંદન જવા, ખીજ વાંસ ઝેરંડા રથા તેવા;
 તેને નહિ કાંઈ લેવા દેવા. અજ્ઞાની૦ ૫
 તું વેદપુરાણ ધણું સાંભળે, તારા મનની કુખ્યા કાંઈ ન ટળે;
 સાચા રંગવિના હરિ નહિ મળે. અજ્ઞાની૦ ૬
 જમ થાક્યા ફેરા પ્રરી ફરી, થયા કાયર મેહેનત કરી કરી;
 તું ન થાક્યો દેહ ધરી ધરી. અજ્ઞાની૦ ૭
 કહે પ્રીતમ સમગ્રે સુખ થાશે, તારૂં જન્મ મરણનું દુઃખ બશે;
 આગળ પ્રીતે આગળખાશે. અજ્ઞાની૦ ૮

પદ ૧૦૪ મું-રાગ સહર.

તજ દેહાભિમાન; મિથ્યા સુખ સારું શું ફેગટ ફૂલે;
 સત્ય વચન વિચાર, વાર વાર સંસારવિષે શું બૂલે. (ટક)
 આ કાયાનો કાચો પાચો, તે દેખીને શું લોભાયો;
 રવિનંદન દિલમાં છે ડાહ્યો. તજ દેહા૦ ૧
 તારી જમકિંકર હણસે છાતી, ત્યારે કયાં બશે તારી કુળનાતી;
 જઈ ભોગવશે પશુની બતિ. તજ દેહા૦ ૨
 દુઃખ અસિપત્તિ દીઠાં નથી, જ પંચમ રકંઠે કલાં કથી;
 જઈ ભોગવશે તે રતિ રતિ. તજ દેહા૦ ૩
 કહે પ્રીતમ કાંઈ સાધન કરજે, હરિનામ ગુણ રહે ધરજે;
 નામ નાવ ચડી ભવસિંધુ તરજે. તજ દેહા૦ ૪

પદ ૧૦૫ મું-રાગ સદર

હો જીવલડા, જન્મ ધરીને ન લલિતું હરિનું રૂપ;
 શું ખાહેર ભમે, બીંતર જોતે તારું પ્રહરવરૂપ. (ટક)
 તું ક્યાંથી આવ્યો ને ક્યાં જવું, તને માયા ચેટક ક્યાંથી હવું;
 નિજ નામ જપી નિર્ભે થાવું. હો જી ૧
 તું શું કરવાને આવ્યો તો, તુંને કાણે અહિં જોલાવ્યો તો;
 શું લઈ જવું ને શું લાવ્યો તો. હો જી ૨
 શા સુખે ભોજન ભાવે છે, તને નિદ્રા તે કમ આવે છે;
 શિર નોખત કાળ ખજાવે છે. હો જી ૩
 આ કાયા કાળનો ચારો છે, ખડુનામી જોલણુહારો છે;
 મુખદુખાથી નિર્ગુણ ન્યારો છે. હો જી ૪
 જ બોલે તેને શોધજ, ગુરુજ્ઞાન બુદ્ધિએ જોધજ;
 હરિ હીરે હીરો વીંધજ. હો જી ૫
 તુરીયા તે તારું રૂપ છે, ભજશે તે પ્રહરવરૂપ છે;
 અવિનાશી અકળ અરૂપ છે. હો જી ૬
 કહે પ્રીતમ પુરણાનંદ છે, ધટધટ રસિયો જોવિંદ છે;
 ન સમજ તે મતિમંદ છે. હો જી ૭

પદ ૧૦૬ મું-રાગ સદર

નર ગાપલ ગમાર, ગંદી દેહનો ગર્વ કરે શું થાયે;
 નહિ વિલંબ લગાર, વાત કરતાં કાયા વણુશી જાયે. (ટક)
 તું અંશ હતો ઈશ્વર કરો, જીવ થઈ રહ્યો અવિધાનો ચેરો;
 તારે માથે રવિસુતનો હેરો. નર ગા ૧
 શું સુરસિસુતની પેરે ચાલે, શું ગર્ધવની પેરે માહાલે;
 તું હાથે ધૂળ માથે ધાલે. નર ગા ૨
 એક સ્વાતિ બુંદ સીપે અર્ધું, તેનું મહા મુક્તાપલ થઈ રહ્યું;
 કદળીમાં પડ્યું તે કપુર થયું. નર ગા ૩
 અહિંમુખમાં પડ્યું તે ગરલ થયું, સાગરમાં પડ્યું તે લવણ થયું;
 પૃથ્વીમાં પડ્યું તે પ્રલે ગયું. નર ગા ૪
 જમ કનકમાંહે કથીર ભળે, એમ વિનાવિચાર નવ સાર જડે;
 પ્રીતમ રવિ હોગે રજની ટળે. નર ગા ૫

૫૬ ૧૦૭ મું-રાગ સદર

તાઈં સુપન શરીર, નીર ઉસતું એણિપેરે હડી બશે;
 હેતે બજ રઘુવીર, નામતણે પરતાપે નિર્ભય થાશે. (ટક)
 જમ સરિતા પૂરે વહિ બશે, તાઈં આયુષ આણું એમ થાશે;
 જમ કમળને કુંજર ખાશે. તાઈં ૦ ૧
 જમ પારો પાણી થઇ આવે, તેને કહોને ઠંઠ પેરે આવે;
 ખયું પાન નહિ લાગે ડાળે. તાઈં ૦ ૨
 જમ કદળી ફળિ તે નવ ફળે, તેમ ગદ્ય મનુષ્યા દેહ નવ મળે;
 હડયું કપુર વાળ્યું નહિ વળે. તાઈં ૦ ૩
 જમ વિજ અમકે ગગનમહિ, તેમ દીપક જોત્ય સમે નહિ;
 તારી અસ્થિર દેહ તે સ્થિર નહિ. તાઈં ૦ ૪
 દેહ મનુષ્ય જન્મ મુક્તિ બણો, એ સાર શબ્દ દેદે આણો;
 કહે પ્રીતમ પરમ પદને માણો, તાઈં ૦ ૫

૫૬ ૧૦૮ મું-રાગ સદર

આજ ધન્ય ધડી, સંત પધાર્યા પ્રેમે પાવન કીધાં;
 અતિ આનંદ અપાર, દયા કરીને અમને દર્શન દીધાં. (ટક)
 સંત સન્મુખ જાતાં સુકૃત ધણું, ડગલે ડગલે પ્રજાજગનતણું;
 સંત સેવાનાં સુખ સુખમાં બાણું. આજ ૦ ૧
 હરિજન તે હરિ સરખા તેં હેલી, મળીએ અનમરજદા મેલી;
 હોય અરરપરસ આનંદ હેલી. આજ ધન્ય ધડી ૦ ૨
 જ વૈકુંઠપતિને બહુ પ્યારા, હરિથી નહિ નિમિષ રહે ન્યારા;
 રસભક્તિ મુક્તિ બણુનહારા. આજ ધન્ય ધડી ૦ ૩
 ગંગાદિક તીરથ અરણ્યવિષે, શ્રુતિ સ્મૃતિ સાખ સિદ્ધાંત લખે;
 જનો મહિમા કહે મહારાજ મુખે. આજ ૦ ૪
 પુણ્ય પ્રગટ પૂર્વ જનમતણું, તેને હોયે હરિજનસું હેત ધણું;
 કહે પ્રીતમ તાઈં બાણ્ય બાણું. આજ ૦ ૫

૫૬ ૧૦૯ મું-રાગ સદર

તારી કાયામાં, કાણુ બોલે છે તેને શોધી કાઢને;
 બળ થળમાંજેહ, અંતરજમી એક નિરંતર ન્યાળને. (ટક)
 એને અવર કોનો આધાર છે, એને બક્ષો ભોજન શો અહાર છે,
 એ પુરુષ કે નપુંસક નાર છે. તારી કાયામાં ૦ ૧

લધુ દીરઘ છે કે વામણો, વૃદ્ધ જોખન ખાળ બિયામણો;
એ લાયક છે કે લજમણો. તારી કાયામાં ૦ ૨
એને સુખ દુઃખ કે પીડા થાય છે, કરી શબ્દને ક્યાં સમાય છે;
એ પિંડ પડે ક્યાં જાય છે. તારી કાયામાં ૦ ૩
આઠે પહોર રહે છે ધ્યાનમાં, મન રાખો અનુભવ જ્ઞાનમાં;
કહે પ્રીતમ સમજો સાનમાં. તારી કાયામાં

પદ ૧૧૦ મું-રાગ સહર

રાખે જડ દેહ, તેના તું દૈવતને શે નથી દેખતો;
સચરાચર શામ, વિશ્વવ્યાપક તેને તું ઉવેખતો. (ટક)
પિંડ પાણીથી પેદા થયો, તેને કરનારો ન્યારો રહ્યો;
તે સચરાચર શોભી રહ્યો. રાખે જડ દેહ ૦ ૧
એણે રમવાની રચના કરી, નરનારી નપુંસક રૂપ ધરી;
ખેલ ખોટા ને ખુબી ખરી. રાખે જડ દેહ ૦ ૨
જીવ જોતાં તો જડતો નથી, મહાવાયક વિરલા કહે કથી;
એવી અકળ કળા એની અકળ ગતિ. રાખે જડ ૦ ૩
કહે પ્રીતમ આનંદ ઉપન્યો, ન્યારે નિશ્ચે થયો નિજ રૂપનો;
ત્યારે ફેરો ટળ્યો ભવરૂપનો. રાખે જડ ૦ ૪

પદ ૧૧૧ મું-રાગ સહર

તારા તનમાં તપાસ, ત્રીવેણી આદિ સૌ તીરથ તુજમાં વસે;
માંહી મનજન કરો, ઘાટિ જનમનાં કીલ્મશ તે સધળાં જશે. (ટક)
આ કાયા તે કાશી જણો, શુદ્ધ પ્રેમ પ્રયાગ તે પરમાણો;
હરિહરનું રૂપ હૃદે આણો. તારા તનમાં ૦ ૧
ગુરુ જ્ઞાન ભક્તિ ગંગા કહીએ, શુભ કરમ સૂરજસુતા લહીએ;
સરસ્વતી વૈરાગ્યવિષે રહીએ. તારા ૦ ૨
ત્યાં વિશ્વનાથ ચતન રાજ, ગેળી ધંટ તે અનહદ વાજ;
ધુન અર્ણવ પર્ણવ પર ગાજ. તારા ૦ ૩
જ જન એ તીરથ ને સેવે, તે સૌ તીરથનું રૂળ લેવે;
કહે પ્રીતમ પ્રજામાં ચિત્ત દેવે. તારા ૦ ૪

પદ ૧૧૨ મું-રાગ સહર

શુદ્ધ ચિત્તવિના, જપ તપ તીરથ વ્રત કરે શું થાયે;
હરિનામવિના, અંતરનો અંધકાર કદી નવ જાયે; (ટક)

શુદ્ધ ચિત્તવિના શી બેગ બુદ્ધિ, શુદ્ધ ચિત્ત વિના શી ભાવભરિત;
શુદ્ધ ચિત્તવિના કયાં મળે મુક્તિ. શુદ્ધ ૦ ૧

શુદ્ધ ચિત્તવિના બે ન્હાએ ગંગ, સો વરસ લગી કરે સંતસંગ;
તોએ રુદિયામાં નવ લાગે રંગ. શુદ્ધ ૦ ૨

શુદ્ધ ચિત્તે સાધન સૌ થાયે, અંતઃકરણનું અજ્ઞાન જાયે;
રહે રુદિયામાં ગોપાળરાયે, શુદ્ધ ૦ ૩

શુદ્ધ ચિત્તે મોહનલાલ મળે, ચિત્ત ચૈતન્ય સાગર માંહી બળે;
કહે પ્રીતમ ભવનો ફેરો ટળે. શુદ્ધ ૦ ૪

૫૬ ૧૧૩ મું-રાગ સદર

હરિભજન કરો, ભય ભાગે જન્મદૂતનો ભઠિતલાવે;
અંતકાળ સમે, હરિનું પહાનું હોયતો જન્મ શીદ આવે. (ટક)
જને છાપતિલક તુલસી માળા, જને મુખડે ગોવિંદ ગોપાળા;
તેને શું કરશે જન્મડા કાળા. હરિ ભજન કરો ૦ ૧

એવો ભજનતણો પ્રતાપ છે, જને ભક્ત નામની છાપ છે;
તેને લખ્યોરાશી માફ છે. હરિ ભજન કરો ૦ ૨

નિરસે નારાયણનું પાનું, તે ચૈદ લોકમાં નહિ જાનું;
ધર્મરાજ શીદ ખોળે પાનું. હરિ ભજન કરો ૦ ૩

એવું જણી હરિસ્મરણ કરીએ, માઈ માઈ નવ મિથ્યા કરીએ;
કહે પ્રીતમ ભવસાગર તરીએ. હરિ ભજન કરો ૦ ૪

૫૬ ૧૧૪ મું-રાગ સદર

જીવ કેમ જણે, હરિ માયાબળ મોહું અગમ અપાર;
તે ભરમાવે, બૂલવણીમાં બૂલ્યો સૌ સંસાર. (ટક)

એક માતા હરિ ભજતાં વારે, એક નારી યદ્ય કાળજી શારે;
શીદ પરણ્યોતો પીટયા તારે. જીવ કેમ જણે ૦ ૧

એક મામો યદ્ય મળવા આવે, એક માસી યદ્ય મોહ ઉપજવે;
એક બેહેન યદ્યને બોલાવે. જીવ કેમ જણે ૦ ૨

એક બાપ યદ્ય બજ દેખાડે, એક ભાઈ યદ્ય ને બૂલાડે;
એક ફ્રાઈ યદ્ય ફ્રંદમાં પાડે, જીવ કેમ જણે ૦ ૩

એક કાઠો યદ્ય કોમળ બોલે, નહિ કુળમાં કોઈ તારી તોલે;
શું હરિમંદિર તીરથ ડોલે. જીવ કેમ જણે ૦ ૪

એ કામ ધામ કાયા માયા, બહુ બંધનમાં નર બંધાયા;

જડ જગત જળમાં ઝીંટાયા. જીવ કેમ જાણે ૦ ૫
 સૌ સ્વારથનું સંગી જાણે, જમં સુડલો સીમર લોભાણે;
 પ્રજા આખી પાછો પસ્તાણે. જીવ કેમ જાણે ૦ ૬
 એ સગપણ સૌ મિથ્યા માનુ જ્યારે રોવું તો રમવું શાનું;
 એક સાચું શ્યામ તણું ખાનું. જીવ કેમ જાણે ૦ ૭
 સાચા પતિ સાથે રનેહ ધરો, જુઠાની સંગત શીદ કરો;
 કહે પ્રીતમ પ્રપંચ મેલ પરો. જીવ કેમ જાણે ૦ ૮

૫૬ ૧૧૪-મું રાગ સદર

જય કલ્પતરુ, તાપનિવારણ શીતળ તેની ઝાયા;
 સંકટ કાપે, વ્યાપે નહિ મન વિશ્વમેહની માયા. (ટક)
 દીસે દ્વાદશ ડાળ વિશાળ એહ, શાખા ત્રણસે ને પાંત્રીશ તેહ;
 ઉપશાખા સહસ્ર અઢાર જેહ. જય ૦ ૧
 પત્ર પાંચ લાખ છન્ટું સહસ્ર છેતર, તેની પુષ્પવાસ પ્રગટી ચોક્કર;
 રહે નવપદ્મલવ ધન ધટા ઘેર. જય ૦ ૨
 તે ઉપર મહામુનિ ભ્રમર ભમે, ભક્ત અનંત ઢાઠિ એ સુખમાં રમે;
 તેને એ વિના અવર કશું ન ગમે. જય ૦ ૩
 પ્રજા પ્રેમભક્તિ પૂરણ રસાળ, ગુણ મિષ્ટ મધુરો ખાળગોપાળ;
 તેને સેવે સનકાદિક સદાકાળ. જય ૦ ૪
 વ્યાસે એક વેદના ચાર વેદ કર્યા, તેની સહસ્ર સહસ્રશાખા વિસ્તર્યા;
 ઇતિહાસ સાઠ લાખ ઉચર્યા. જય ૦ ૫
 ચારલાખ અધલાખ વેદાંત કહ્યું, નહિ શાસ્ત્ર પુરાણે શીતળ હૈયું;
 શ્રીભાગવત કહેતાં કાર્ય થયું. જય ૦ ૬
 શ્રીભાગવત ભગવતરૂપસહી, એથી અધિકું ખીજું કાંઈ નહિ;
 કહે પ્રીતમ વ્યાસની તપત ગધ. જય ૦ ૭

૫૬ ૧૧૫ મું-રાગ સદર

બ્રહ્મસાનલક્ષી, નવલ લાલસું નેહ ધણો છે તારે;
 મજવાસી લોક, મનમાને તેમ દિલમાં વાત વિચારે. (ટક)
 કહે દીર્ઘિમુતા ને કુંવર કાન, એક એકની ઉપર અધિક તાન;
 વણુમુખ દીઠે નવ ખાચે પાન. બ્રહ્મસાનલક્ષી ૦ ૧
 શો હરિ સાથે આવડો દેડો, દોઈ દોનો મૂક નહિ દેડો;
 માનુનીએ માથે નાખ્યો છેડો. બ્રહ્મસાનલક્ષી ૦ ૨

વાણી છોડે ને વાણી ખાંધે. . . તમે હરિં ૪
 એવી વાણી વિચારી જ બોલે, દાઢ નાવે તે નરને તોલે;
 નવ બોલ્યાથી ખંધન બોલે. . . તમે હરિં ૫
 કહે પ્રીતમ ધન્ય તે પુરુષ કહીયે, જને સદા વિચાર વસે હૃદયે;
 તેને ચરણે ચિત ચરખી રહીયે. . . તમે હરિં ૬

પદ ૧૧૮ સુ-રાગ સદર

રસ અગમ અપાર, સુરનર પાર ન પામે મનવાણીવડે;
 મારા વાલાજી, જોગેશ્વર જોતાં તે કાઈને નહિ જડે. (ટક)
 રસ પ્રેમીજન હોય તે પામે, જમ જળ આવે નીચે ઠામે;
 આ જગત ચઢ્યું અવળે વામે. . . રસ અગમ ૦
 રસ દેવકી ઉદરે ઉદય થયો, રસ રેલ્યો તે ગોકુળ ગયો;
 રસ પ્રજાજનને જયજયકાર થયો. . . રસ અગમ ૦
 રસ વ્યાસજીના કુંવરે આપ્યો, રસ ઉત્તરાસુત પરીક્ષિતે દાપ્યો;
 બ્રહ્મસુતાએ ઉરપર રાપ્યો. . . રસ અગમ ૦
 રસ પ્રદહાદે પ્રેમે પીધો, રસ પીતાં ધ્રુવ અવિચળ કીધો;
 રસ પ્રજવનિતાએ વહેંચી લીધો. . . રસ અગમ ૦
 રસ બળ પીધો બંધુ બાણી, રસ પીધો ગૌતમની ગૃહણી;
 કર્મસંજોગે કુખળ બાણી. . . રસ અગમ ૦
 રસ નરસિંહમહેતે નિશ્ચે લીધો, રસ કમળાને કાળે દીધો;
 જનક વિદેહીએ પાઈને પીધો. . . રસ અગમ ૦
 રસ જયદેવે જુગતે જાણ્યો, રસ પદ્માવતીએ પરમાણ્યો;
 દ્રુપદસુતાએ સક્ષામાં આણ્યો. . . રસ અગમ ૦
 રસ આપ્યો નંદતણી રાણી, રસ મીરાં મુક્ત થઈ માણી;
 રસ આપ્યો છે કુંતારાણી. . . રસ અગમ ૦
 રસ શિવશક્તિને બહુ ભાવે, રસ સનકાદિક નારદ ગાવે;
 રસ શેષ શારદા મુખ આવે. . . રસ અગમ ૦
 રસ અજર અમર રહે એવો છે, રસ માનવીઆને મેવો છે;
 રસ સૌને પીવા જવા છે. . . રસ અગમ ૦
 રસ પીળે પીધાને ટાણે, રસ મળે નહિ ખરચે નાણે;
 દુર્ભાગી જન તે શું જાણે. . . રસ અગમ,
 રસ રીત પ્રીતથી છે ન્યારો, રસ પીશે રસનો પીનારો;

સખી એ શામ સુત ઠાનો હશે, મને સમજાવી સાચું કહે;
 શું મિથ્યા દોષ ચઢાવે છે. બ્રહ્મભાનલલી ૦ ૩
 સખી હું એકવાર નંદ જીવન ગઈ, એનું રૂપ જોઈ રસ મગન થઈ;
 તે વેળાની છબી મારે રહે રહી. બ્રહ્મભાનલલી ૦ ૪
 એ મુખનો સ્વાદ જડે જને, ધરધંધો ગોઠે નહિ તેને;
 એવી લગનવાત કહીએ ઠાને. બ્રહ્મભાનલલી ૦ ૫
 લાગ્યાં નેણુ બાણુ હર અંતરમાં, મન હયાં મોહનિમંતરમાં;
 પ્રીતમનો સ્વામી સ્વતંતરમાં. બ્રહ્મભાનલલી ૦ ૬

પદ ૧૧૬ મું-રાગ સદર

આણુસમજી જીવ, શી શિખામણુ દેહ તાજું મન માને નહિ;
 માથે મરણુ ભરે, જમ આવે ત્યાં તાજું જોર ચાલે નહિ. (ટક)
 માજું માજું મિથ્યા કરવું, એક પેટ પરપંચે ભરવું;
 નથી જાણતો જ આખર મરવું. આણુસમજી ૦ ૧
 મોહોટા ભણ્યા ગણ્યા પડિત ડાહ્યા, મુકી ધર્મ અને ધનને ધાયા;
 તેને કાળે ઝટ લઈને માર્યા. આણુસમજી ૦ ૨
 મહા ભાગ્યશાળી હીંડે ભમતા, છે દ્રવ્ય છતાં પુન્ય નથી કરતા;
 તેને દીઠા ધણા દીપસમ બળતા. આણુસમજી ૦ ૩
 ઘેર હસ્તી અને હયની સ્વારી, એક આંણુ પ્રેરે ચોદીશ તારી;
 નથી પુન્યતણી પુંજ સારી. આણુસમજી ૦ ૪
 પ્રાણી જમ આવ્યો તેમજ જશે, એ જીવ તે સુખીયો ય્યાં થાશે;
 કહે પ્રીતમ પાછળ પસ્તાશે. આણુસમજી ૦ ૫

પદ ૧૧૭ મું-રાગ સદર

તમે હરિ બોલો, મિથ્યા ભાષણુ મનથી મુકી દીજ;
 ચિતવો હરિરૂપ, બીજું તે ચિંતવન શું કરવા કીજ. (ટક)
 આવી વાણી વૃથા નવ ખોધયે, હરિ હીરો દિલ દોરે પ્રોધયે;
 રોતાં દેખીને નવ રાધયે. તમે હરિ ૦ ૧
 હરિનામવિના વંઝા વાણી, તે નવ રાખો હરમાં આણી;
 તે કથની કાગતણી જાણી. તમે હરિ ૦ ૨
 ઢાઢ આગે ખોડું નવ ભાખો, ઢાઢને કુડું નવ દાખો;
 એક રામ રહેમાંહિ રાખો. તમે હરિ ૦ ૩
 વાણીથી વહેરપણું વાધે, વાણીથી રનેહપણું સાધે;

વાણી છોડે ને વાણી ખાંધે. તમે હરિં ૪
એવી વાણી વિચારી જ બોલે, કાઠ નાવે તે નરને તોલે;
નવ બોલ્યાથી ખંધન ખોલે. તમે હરિં ૫
કહે પ્રીતમ ધન્ય તે પુરુષ કહીયે, જને સદા વિચાર વસે હૃદયે;
તેને ચરણે ચિત ચરપી રહીયે. તમે હરિં ૬

૫૬ ૧૧૮ મું-રાગ સદર

રસ અગમ અપાર, સુરનર પાર ન પામે મનવાણીવડે;
મારા વાલાજી, જોગેશ્વર જોતાં તેકાઈને નહિ જડે. (ટંક)
રસ પ્રેમીજન હોય તે પામે, જમ જળ આવે નીચે ઠામે;
આ જગત ચક્રયું અવળે વામે. રસ અગમ ૦
રસ દેવકી ઉદરે ઉદય થયો, રસ રેલ્યો તે ગોકુળ ગયો;
રસ વ્રજજનને જયજયકાર થયો. રસ અગમ ૦
રસ બ્યાસજીના કુંવરે આપ્યો, રસ ઉત્તરામૃત પરીક્ષિતે દાપ્યો;
બ્રહ્મસુતાએ ઉરપર રાપ્યો. રસ અગમ ૦
રસ પ્રહ્લાદે પ્રેમે પીધો, રસ પીતાં દ્રુવ અવિચળ કીધો;
રસ વ્રજવનિતાએ વહેંચી લીધો. રસ અગમ ૦
રસ બળ પીધો ખંધુ જાણી, રસ પીધો ગૌતમની ગૃહણી;
કર્મસંજોગે કુળજા જાણી. રસ અગમ ૦
રસ નરસિંહમહેતે નિશ્ચે લીધો, રસ કમળાને કાળે કીધો;
જનક વિદેહીએ પાઈને પીધો. રસ અગમ ૦
રસ જયદેવે જુગતે જાણ્યો, રસ પદ્માવતીએ પરમાણ્યો;
દ્રુપદસુતાએ સપ્તામાં આણ્યો. રસ અગમ ૦
રસ આપ્યો નંદતણી રાણી, રસ મીરાં મુક્ત થઈ માણી;
રસ આપ્યો છે કુંતારાણી. રસ અગમ ૦
રસ શિવશકિતને ખહુ બાવે, રસ સનકાદિક નારદ ગાવે;
રસ શેષ શારદા મુખ આવે. રસ અગમ ૦
રસ અજર અમર રહે એવો છે, રસ માનવીઓને મેવો છે;
રસ સૌને પીવા જવા છે. રસ અગમ ૦
રસ પીજો પીધાને ટાણે, રસ મળે નહિ ખરચે નાણે;
દુર્ભાગી જન તે શું જાણે. રસ અગમ,
રસ રીત પ્રીતથી છે ન્યારો, રસ પીશે રસનો પીનારો;

રસ પીએ તેને બહુ પ્યારો.

રસ અગમ૦

રસ પીએ રે પ્રીતિ ધારી, રસ પીશે રસના અધિકારી;

શું બાણે બાપડાં સંસારી.

રસ અગમ૦

કહે પ્રીતમ પ્રકટે પૂર્ણ દશા, રસીચોળ રુદ્રીયામાંધ વસ્યા;

પ્રભુ દુરીજનીયાંથી દૂર ખસ્યા.

રસ અગમ૦

૫૬ ૧૧૬ મું-રાગ ધોળ

જે જે જગતગુરુ પરમાત્મા, તમારો મહિમા તે શું કહીએ જો;

એક જીવ્યાનો તે શો આશરો, શેષ સહસ્રમુખપારનકહીએજો, જ૦

નિગમ અગમ તે અનુમાને કહે, સરિતા પૂરે વરધા વરતે જો;

ધુમાડો દેખીને વહની કહે, બાણ પુરુષથી ચાલે શરતે જો. જ૦

સાગરતીરે જે ઉભો રહે, તે સૌ તટનું વર્ણન કરશે જો;

મહાજળ માપ્યામાં આવે નહિ, તે તો અપારકહીને આચરશે જો, જ૦

બાળ બાળગરને શું લહે, પુત્ર પિતાને તે શું બાણે જો;

પ્રીતમ જે પરમારથ પ્રીછશે, તે તો અખંડ અલેપદ માણે જો. જ૦

૫૬ ૧૧૦ મું-રાગ સામેરી

જીવપણું મેલી રે હરિને બાંધુજે રે, તો તારા જનમ તાણું દુઃખ બાણે;

હરિસુખ સાગર રે પ્રગટે પ્રેમશું રે, સમજ્યે સાધન સર્વે થાણે. જ૦

સગુણ બ્રહ્મ રે સદ્ગુરુ સંત છે રે, નિરગુણ નિગમ નિરંતર ગાય;

અનન્ય ભાવે રે કરે જે ઉપાસના રે, આનંદ તેને અંગ ન માયજ૦

હરિગુરુ સંતરે બ્રહ્મથી બિન નહિ રે, જેમ કાંઈ જળને જળનો રંગ;

પુષ્પ નેવાસના રે ન્યારાં જરા નહિરે, કનકકુંડળઆળખોએકઅંગજ૦

પટતંતુ દૃષ્ટાંતેરે પ્રીછજે પ્રેમથી રે, એમ છે જીવ દીક્ષર અવિનાશ;

પ્રીતમ જ્ઞાનભાનુ રે રૂઢિયે પ્રગટેરે, ત્યાં સધળે થાય પ્રકાશ. જ૦

૫૬ ૧૨૧ મું-રાગ ગરબી

આનંદકારી રે આવો, નેણું કમળમાં નેહ ઉપજાવો;

સુખના સાગર રે સ્વામી, તમને પૂરણ પુન્યે પામી.

તમને જોઈને રે જીવું, બીજા દાઢથકી નહિ ખીવું;

તાન તમારી રે સાથે, કાંઈ ન બૂલું બીજા ભાતે.

મનકું અટક્યું રે માવા, જીવણ નહિ દહું તમને જવા;

રુદ્રીયા લીતર રે રાણુ, તન મન ધન વારીને નાખું;

પ્રભુ પ્રીતમના રે પ્યારા, પલક ના રહેશે અમથી ન્યારા,

૫૬ ૧૨૨ મું-રાગ સર

આંખો આગળ રે રહેને, અમને નિત્ય નિત્ય દર્શન દોને.
લોચન લાલચ રે લગાડી, વેરણ પલક પડે છે આડી.
પલક કલપસમ રે થાયે, અવક્ષણ અળગું નવ રહેવાયે.
નયણું રોઠિ રે રસમાં, જીહ્વા ઝીલે તમારા જસમાં.
અવણે સોહાય નહિ રે બીજું, શબ્દ તમારા સાંભળી રીઝું.
મનના મનોરથ રે એવા, કરીએ સદા તમારી સેવા.
મનડું મળવા રે હીસે, તન ધન સર્વે તમારું દીસે.
રૂપ તમારું રે રસીયું, મારા રૂદે કમળમાં વસીયું.
પ્રભુ પ્રીતમના રે પામી, અંતર વસીયા અંતરજામી.

૫૬ ૧૨૩ મું-રાગ રઢર

સદા તમારે રે સંગે, આનંદ ઉલટ વાઘ્યે અંગે.
એ આનંદની રે લેહેરે, તે સુખ વર્ણવીએ કંઈ પેરે.
જને ઉપજે તેરે જાણે, મન પોતાનું મહાસુખ માણે.
મેહેરમ સાથેરે મળવું, મહીએરીએ સુખ નહિ કાંઈ હળવું.
વાહાલપણાની રે વાતો, આનંદ કહું પણ નથી કહેવાતો.
સાચું કહું છું રે તુજને, પ્રભુ પ્રીતમના મળીયા મુજને.

૫૬ ૧૨૪ મું-રાગ સદર

તાર ન હુટે રે તેમું, અરસ પરસ મન એકરસ એમું.
હરિને હેતે રે હેલી, લોકલાજ મરજદા મેલી.
નિર્લજ થઇને રે ચાલું, નહિ દ્વાર્ધ વહાલા સરખું વહાલું.
ગોઠડી ગોવિંદનીરે ગમે છે, ચિતકું ચતુરવરસું રમે છે.
દ્વાર્ધ જાણેરે કળમાં, દર્શન પરસન પાણી વળમાં.
પ્રભુ પ્રીતમનારે રસીયા, મોહનજી મારે મન વસીયા.

• ૫૬ ૧૨૫ મું-રાગ સદર

જીવડા જોનેરે જાગી, તારું આયુષ્ય જય અભાગી.
પ્રપંચ નિદ્રારે પ્રાદી, તેણે જ્ઞાન ચિત્તકું તોડી.
કાળે કાચારે આધી, નખશીખ લગી અવિધા વાધી;
જન્મ ગમાવ્યોરે હીરા, પીધી માયા મોહ મદિરા.
સુરલીસુતનીરે પેરે, લોચન ભર્યાં હળાહળ ઝેરે;
ઠેકે ન સુઝેરે કાંઈ, આઠે પોહોર અવિધા માંહી.

દિલમાં દુર્મતિરે ધારાધ, અંતર લાગી કરમની કાઠ.
હરિ દદામારે કર્યાથી તામસ ટળે નહિ તનમાંથી.
મનની મમતારે ન વાગે, પ્રીતમ કેમ પ્રાણી સુખ પામે.

૫૬ ૧૨૬ મું-રાગ ગરબો હિંચતો

હો પ્રાણી રે પ્રપંચ મૂઢી સાચપણું હર આણજ;
હો પ્રાણી રે જગત તમાસો બૂઠો કરીને જાણજ.
હો પ્રાણી રે માયાનો બૂલવણી બૂલીશ માં;
હો પ્રાણી રે મિથ્યા સુખમાં ફેગટ તું કુલીશ માં;
હો પ્રાણી રે રખે વગોતાં, સ્વમતણા વેહેવારમાં;
હો પ્રાણી રે લૂંટાઇશ માં લોકડીયાંની લારમાં;
હો પ્રાણી રે રસીયાજીનું રૂપ રહેમાં રાખજે;
હો પ્રાણી રે પ્રેમસુધારસ પ્રેમ કરીને ચાખજે.
હો પ્રાણી રે પ્રીતમના સ્વામીને પળ ના વિસારીએ;
હો પ્રાણી રે બાજન કરીને આપણો જનમ સુધારીએ.

૫૬ ૧૨૭ મું-રાગ સદર

ચીત ચેતો રે જનમ ધરીને નામ હરિનું લીજીએ;
ચીત ચેતો રે પ્રેમધદી પરમારથ કાંઈક કીજીએ.
ચીત ચેતો રે રાગ દ્વેષ કાંઈ રહેમાં નવ લાવીએ;
ચીત ચેતો રે દાઢપ્રાણીને ખીડા ના ઉપજાવીએ.
ચીત ચેતો રે આવો અવસર ફરી ફરીને નહિ મળે;
ચીત ચેતો રે જો જાણે તો જનમ મરણ દુખડાં ટળે.
ચીત ચેતો રે ઇંદ્રજાળમાં મૂઠ રહ્યો શું મોહીને;
ચીત ચેતો રે લક્ષ્મીવરની લીલા લેને જોઈને.
ચીત ચેતો રે એક કળે કરી બાંધ્યો આ સંસારને;
ચીત ચેતો રે ઝટ અંતરમાં ઝાળખ જુગદાધારને,
ચીત ચેતો રે મિથ્યા મૃગજાળ લેહેરતણી તૃષ્ણા તળે;
ચીત ચેતો રે પ્રીતમના સ્વામીને શુદ્ધ લાવે બાળે.

૫૬ ૧૨૮ મું-રાગ કલ્યાણ

જીવ વચન વિચારી જોલે, ખહુ બકવાદ ન કીજે;
નિર્મળ નામ રામ રધુવરનું, નિત્ય નિરંતર લીજે. જીવ૦ ૧
શીવ વિરંચી શેષ શારદા, નિગમ પુરાણ વખાણે;

નામ અમુલ્ય દામ ન બેસે, કેમ જડ જીવ ન બણે; જીવં ૨
 કુટે કુંભે નીર ઠરે નહિ, વૃક્ષ વેડાયે ફળ ક્યાંથી;
 એમ અસત સાપણથી થાયે, હીણુ તેજ તપ ત્યાંથી. જીવં ૩
 શીખી દધીચિ બળી નૃપ દશરથ, હરિશ્ચંદ્ર પણ કહીએ;
 શરીર ગયું પણ શબ્દ ન ચૂક્યા, તે પૂરા નર લહીએ. જીવં ૪
 દાતા સુર સત્ય સહુ સદ્ગુરુ, ભક્તતણે રહે રહે છે;
 કહે પ્રીતમ તે પ્રભુના પ્યારા, નિશદિન હરિ હરિ કહે છે. જીવં ૫

૪ પદ ૧૨૯ મું-રાગ સદર

તું તારું તન દેખ તપાસી, અનુભવ આંખ ઉઘાડી;
 આશા વૃણા લોભ ઈર્ષ્યા, નાખ કલ્પના કાઢી. તું તારું ૧
 પ્રભુપ્રેમે પરસે અમૃત વરસે, દરશે દાહાડી દાહાડી;
 આઠે પોહાર આનંદની હેલી, ફુલી રહી ફુલવાડી. તું તારું ૨
 દેહના નેહ થકી નહિ ન્યાસે, ચિત્ત ચૈતન્યમાં લગાડી;
 કહે પ્રીતમ તો તું જ હરિ, વદે નિગમ નગારાં વગાડી. તું તારું ૩

૫ પદ ૧૩૦ મું-રાગ સદર

જ સતસંગ કરે શુદ્ધ ચિત્તે, સધળાં તીરથ તેને;
 નીરખે નિત્ય નિરંતર હરિને, ભૂલે નિદે નહિ ઢને. જ સં ૧
 કામધેનુ ચિંતામણી સુરતરુ, અમૃત ફળ નિત્યે એને;
 શું કરવા ભરમે તે ભટકે, ધટ ધટમાં ગોવિંદ ચિત્તે. જ સં ૨
 આઠે પોહાર આનંદનો સિંધુ, ઉછળ્યો રહે દિનરેણુ;
 નિત્ય નિત્ય નેહ સહિત સતસંગે, પ્રીતમ પ્રેમરસ પીને. જ સં ૩

૫ પદ ૧૩૧ મું-ભજન કરીલ્લો ભાવેરે-એ રાગ

સામું જોયું છે તને શામળે રે, જીવ જોને વિચારી. (ટક)
 કૃષ્ણકૃપાનો તને નથી ઉધારો, આવો મનુષ્ય દેહ ક્યાંથી મળે રે
 જીવ જોને વિચારી ૦

કાચું રહ્યું તો તે તારી કારનું, સમજ્યાથી સંશય ટળેરે. જીવં
 પીડાપામેતે માદાપનહિ કાઢનો, સૌ આપ આપણી આપે બળેરે, જીવં
 પ્રીતમ પ્રભુજનું ભજન જ કરે, તેના અંગ ઉપર અમી ઢળેરે. જીવં

૫ પદ ૧૩૨ મું-રાગ સદર

એવો અપરાધી કાણુ છે રે, જોને ભજન ન ભાવે;
 ભજનવિના ભૂતળભાર વેહેશે, ગર્હવને શીર ગુણુ છે રે. જોને ૦

નિર્મળ નયણે હરી ના નિરખ્યા, તેના લોચનમાં રાધ લૂણ છે રે. જ૦
જને હૈયે હરિ હેતેના વસીયા, તેના હઝડ આઠે પદાર છે રે. જ૦
પ્રીતમ પ્રજ્ઞજનું સ્મરણ સાચું, જુઠી જગતની જળ છે રે જ૦

૫૬ ૧૩૩ મું-રાગ ધોળ

માણસ તેને તું માનજે, માને વેદની વાત;
પુન્ય ભજનનીરે વાંછના, હેત હરિની સંધાય. મા૦ ૧
તીરથ તપ વ્રત દાનસું, જને પૂરણ પ્રીત;
શુભ કરમને રે આચરે, તજે અવર અનીત. મા૦ ૨
સમજણ સાર અસારની, બોલે વચન વિવેક;
રાખે ભરોસો રામનો, ના ધરે ભ્રમ અનેક. મા૦ ૩
નીતિ ધર્મને અનુસરે, ઈચ્છે ભવ તરવા એહ;
પ્રીતમ તેને પ્રમાણજે, માણસ ઉત્તમ તેહ. મા૦ ૪

૫૬ ૧૩૪ મું-રાગ સદર

હરિજન તેને તું જાણજે, જને રુદ્રીએ હરિરંગ;
સ્મરણ સેવન ગુરુદેવતું, તુલસી તિલક ધરે અંગ. હરિજન૦ ૧
સદ્ધ્યુક્તિ સતશાસ્ત્રનું, જને શ્રવણ મનન;
મન કર્મ વચને મહારાજને, અર્પણ તન મન ધન. હરિ૦ ૨
વૃથા વાણી વદે નહિ, રસનાએ રટે હરિ નામ;
રુદ્ધકમળ રસે ભયુ, પૂરણ પ્રેમનિધાન. હરિ૦ ૩
બૂલે ઠાઠને નિંદે નહિ, વદે સદ્ગુરુ રામ;
પ્રીતમ સત્ય તે સાધુવા હરિજન તેનું નામ. હરિ૦ ૪

૫૬ ૧૩૫ મું-રાગ સદર

સંત શિરોમણિ સર્વથી, શીતળ શબ્દ રસાળ;
કરુણા સૌ પ્રાણી હપર, પૂરણ પરમ દયાળ. સંત૦ ૧
ભક્તિ જ્ઞાન વૈરાગ્યવંત, નિત્યાનિત્ય વિવેક;
સમદષ્ટિ સહને લેખવે, દેખે આતમા એક. સંત૦ ૨
ચરણે આવે જ આહીને, તેને આપે અભેદાન;
આત્મતત્ત્વ હપદેશ દધ, કરે આપ સમાન. સંત૦ ૩
નિર્ગુણ નિર્મળ નિશ્ચળ સદા, જીવન્મુક્ત જન જેહ;
વૃત્તિ અખંડ સમાધિમાં, વળતું રૂપ વિદેહ. સંત૦ ૪
દર્શન દુર્લભ દેવને, વહે હરિ હર અજ છે;

પ્રીતમ પૂરણ પ્રીતમું, પરસે તન પદરજ. । સંત૦ ૫

૫૬ ૧૩૬ મું-રાગ સદર

મૂરખ સરખાં તે માંણસાં, જને સમજણ નહિ રેખ;
ભાવ ભરોસો ભક્તિ નહિ, ન મળે જ્ઞાન વિવેક. મૂ૦ ૧
ભોજન મૈથુન બય નિંદસ, તે સહ પ્રાણીને હોય;
જણે હરિને જાણ્યા નહિ, સંશે ભરીયા સહ દોષ. મૂ૦ ૨
હાથા દિસે વ્યવહારમાં, ગાયા નહિ રે ગોવિંદ;
ઠાયા સદાએ સુતકી, વાધા માયાએ મંદ. મૂ૦ ૩
જવાં જંગલનાં રોઝડાં, પામર પશુ સમાન;
છુંડ તણું મુખ ભોગવે, રહે નહિ હરિતું ધ્યાન. મૂ૦ ૪
શબ્દ માને નહિ સંતના, ન મૂકે દેહાભિમાન;
કહે પ્રીતમ તે પ્રાણીને, પડવું નરક નિદાન. મૂ૦ ૫

૫૬ ૧૩૭ મું-રાગ ધોળ

હરિ મહિમા મોટા જન જાણે, સનકાદિક શુકદેવ જોને;
અજતનયા હમીયાપતિ વદે, કરે કમળાપતિ સેવ જોને.
વ્યાસ વિરંચી વેદ વખાણે, અપાર લીલા એની જોને;
નાથવિના બીજે નહિ ખજીયો, ભેખું ચિત્તમાં ચીની જોને.
સદા સર્વદા મુખમાં ઝીલું, સુંદર વરને સંગે જોને;
મોટે માઈ મન મોહું છે, રસિક વરને રંગે જોને.
અગર અંદનના વનમાં જઈને, ભોગી ભમરો બેઠો જોને;
હડીને અળગો નવ જાણે, સ્વાદ મુખડનો દીઠો જોને.
અમૃતના સાગરની માંહી, મગન થયું મન મીન જોને;
એક નિમિષ ન્યાઈ નહિ થાયે, રહે રસમાંહી લીન જોને.
કમળનેણની સુંદર શોભા, નીરખું નૈતમ નીત્ય જોને;
પ્રીતમના સ્વામીની સાથે, ખાંધી પૂરણ પ્રીત્ય જોને.

૫૬ ૧૩૮ મું-રાગ સદર

હરિની માયા મહા બળવંતી, કાણે છૂતી નવં જાય જોને;
ભોગીને તો ભેતી હીડે, ભોગીને તો ખાય જોને.
કાયરને તો કુટી નાખે, શૂરા પૂંઠળ ધાય જોને;
જ્ઞાનીને ગોતીને મારે, અજ્ઞાની અથડાય જોને.
પંડિતને પ્રપંચે મારે, કાણે નવં કળાય જોને;

હરીફને તો હાથે મારે, મહાઠગણી કહેવાય જોને.
ચતુરને તો ચુંદી નાખે, ચટાક ચોટી જાય જોને;
તપસીને તો ટીપી નાખે, કરણીમાં કુટાય જોને.
હરિની અતિ અપરબળ માયા, જોરે નવ છૂટાય જોને;
પ્રીતમનો સ્વામી પરમ સ્નેહી, પ્રેમતણે વશ થાય જોને.

પદ ૧૩૯ મું-રાગ સાખી

રસના રામ રટણ કરી લે, બીજું બંધનું મૂકી દે. ૧
બીજું બોલ્યાનું શું કામ, લેને એક હરિનું નામ. ૨
નામે નિર્મળ કાયા થાય, લવનાં બંધન છુટી જાય. ૩
લેતાં કરો ન પોહોયે શ્રમ, તેને વિસારે છો ક્યમ. ૪
હવે શું કહું વારંવાર, દેખતાં કુલ્યો સૌ સંસાર. ૫
અમૃત પીતાં આળસ થાય, વહાલ ધરીને વીખડું ખાય. ૬
એવો જીવ અભાગી જણ, ભૂલી ભટક્યો ચારે ખાણ. ૭
નિંદા ન કરીશ કાઠની કાંચ, રાખો હરિને રુદિયામાં. ૮
તેથી ટળશે તારા તાપ, પડશે પ્રેમ પ્રીતની છાપ. ૯
ધરજે પ્રભુસું પૂરણ પ્રેમ, હૈકું થાશે ટાકું હેમ. ૧૦
આવે સુખકું અગમ અપાર, પ્રીતમ થાય સપ્તજ અવતાર. ૧૧

પદ ૧૪૦ મું-રાગ ધોળ

તું તો રામ સમરને પાપી રે, તને મુનશા દેહડી આપી રે.
તારાં તાપ નિવાર્યાં હરીએ રે, તેની ભક્તિ શે ના કરીએ રે.
પશુ ફેડીને પુરુષ કીધો રે, તેનો સાચો શરણો ના લીધો રે.
તું તો કાગ થઈ કળકળતો રે, તું તો રોઝ થઈ રઝળતો રે.
તું તો ઢોર થઈને ધાતો રે, અંન મૂકીને ખરસલું ખાતો રે.
તું તો અશ્વ થઈ આથડતો રે, ધાસ દાણો વેળાએ ના જડતો રે.
તું તો ઉંટ થઈને ભટકતો રે, બહુ ભાર અપાર ઉંચકતો રે.
ગામ ચૂકર થઈને ફરતો રે, મહા પાપે કરી પેટ ભરતો રે.
ધણું ગર્ધવ થઈ આથડતો રે, બહુ માર જગતનો પડતો રે.
જંબુક થઈ જંગલમાં રહેતો રે, તું તો સાર અસાર ના લેતો રે.
મીન મધર થઈ આફળતો રે, જીવજંત અનંતને ગળતો રે.
તું તો ઝાડ થઈ અવતરતો રે, કાઈ કાપીને કઢકા કરતો રે.
તું તો પંખી થઈ પરવરતો રે, બહુ માળાં જળાંમાં ફરતો રે.

દીટ કૃમી પતંગ થયો પ્રાણી રે, એમ લટકયો તે ચારે ખાણી રે.
 દુઃખ દીકું તે દીન દયાળે રે, કરી કરુણા શ્રી ગોપાળે રે.
 મેઢેર કરી મુનશા દેહ આપી રે, સૌ સંકટ નાખ્યાં કાપી રે.
 પાખ્યો ભાવતા ભોમ વિલાસ રે, સુત સુંદર દાસી ને દાસ રે.
 પડછાયો પોતાનો નિહાળે રે, બાણે મરવું નંથી દોષ કાળે રે.
 સિંહાસન બેઠો કુલી રે, દહાડા દુઃખના ગયો સા બૂલી રે.
 કરે કરમ અતિ અહંકારે રે, આવી નડશે તે એકી વારે રે.
 ખાંધી રૂંધીને જમપુરી લીધા રે, ખુદુ માર વિવિધપેરે દીધા રે.
 એવું બાણીને લજ અવિનાશી રે, ટળે ચાર ખાણુ ચોરાસી રે.
 લજે પ્રીતમ ભાવ કરીને રે, ગયો અવસર નાવે ફરીને રે.

૫૬ ૧૪૧ મું-રાગ સહર

ભાધ્યો ભક્તિ મારગ છે આકરો.
 હાંસી ખેલ નાય એ તો કામ છે હિંમતનું,
 એમાં અજ્ઞાનીનો નહિ આશરો રે. ભાધ્યો ૦ ૧
 પ્રેમી જન હોય તે તો પ્રેમના રે પારખુ;
 એમાં ખીજને આવે હુલસો રે. ભાધ્યો ૦ ૨
 હરિ હરિ બાળ્યે ને ચાર સુખ તબાળ્યે,
 ખીજે મત પાખંડ મેલો પરો રે. ભાધ્યો ૦ ૩
 પ્રીતમ પ્રણનું લજન કરીલ્યો,
 તુને ભેઈ લેશે ખોટા ખરો રે. ભાધ્યો ૦ ૪

૫૬ ૧૪૨ મું-રાગ ધોળ

સુરતા લાગી છે જની બ્રમણા ભાગી છે,
 બાણે દોષ સંત સુબાણુ; સોદાગી જની સુરતા લાગી છે. (ટક)
 નટડીએ ખેલ રચ્યો રે ચોગાનમાં;
 વરતવિના ખીજું નજરે ન આવે, જની સુરતા ૦ ૧
 ચાતક સ્વાતિનું બિંદુ પોકારે,
 અવર ન આવે ખીજું નજરે ન આવે, જની સુરતા ૦ ૨
 ચૂરાનાં લક્ષણ એવાં રે ભાધ, -
 મુંઝ ચડે ત્યારે પૂઠે ન જુએ, જની સુરતા ૦ ૩
 મોટા ભોગેશ્વર જાણે મનવશ કીધાં,
 સિંધુમાં પેશીને મોતી રે લીધાં, જની સુરતા ૦ ૪

બક્ષિતના લક્ષણે એવાં રે વાધ,

પ્રીતમના સ્વામી મારા વરયા છો હૈયે, જની સુરતાં ૬

પદ ૧૪૩ મું-રાગ ગરબી

મુંદી રે શ્યામ સોહામણો, બજ બાવસું;

જને નિગમ નિરંતર ગાય, તેને બજ બાવસું.

શિવ વિરંચીને શારદા, બજ બાવસું;

રસ ચરણ કમળ ચિત્ત રહાય તેને બજ બાવસું.

જણે પાણિમાં પથ્થર તારીયા બજ બાવસું.

એવો નામ તણો મહિમાય, તેને બજ બાવસું

જણે તાર્યો અજમેળ પાતકી, બજ ૦

ગજ ગુણકાની કીધી રહાય, તેને બજ ૦

જણે દુષ્ટસુતાને પટ પૂરીયાં, બજ ૦

એવા અગણિત ગુણ ન ગણાય, તેને બજ ૦

દાસ તણાં દુઃખ ટાળવા, બજ ૦

એક આસે ઉઠીને ધાય, તેને બજ ૦

અવગુણ સામું જુએ નહિ, બજ ૦

એવા ગુણવંતા જોખણ રાય, તેને બજ ૦

જનો ઠોર નહિ ત્રિલોકમાં, બજ ૦

તે તો હરિને શરણે સમાય, તેને બજ ૦

અખીલ લોકનો આતમા, બજ ૦

જના સ્મરણથી મુખ થાય, તેને બજ ૦

પ્રીતમ પ્રભુને સંભાળતાં, બજ ૦

દુઃખ જન્મ મરણ મટી જાય, તેને બજ બાવસું.

પદ ૧૪૪ મું-રાગ સદર

શામાટે સમજે નહિ, નથી જાણતો;

પામ્યો મોઢો મનુષ્યાવતાર, શે નથી જાણતો ૦

વાસો વરયો વેરી વચ્ચે, નથી જાણતો;

ઠમ ગાફલ રહે રે ગુમાર, શે નથી જાણતો ૦

શે મુખે આવે તને નિંદરા, નથી ૦

છે માથે મરણનો માર, શે નથી ૦

કાળ ફરે શીર ઉપરે, નથી ૦

ક્ષણ લેતાં નહિ લાગે વાર,	શે નથી૦
હાથે હડે પગ પેંગડે,	નથી૦
તેમાં રહેવાનો કાણુ વિચાર,	શે નથી૦
મુસાફર સૌ કા મળ્યું,	નથી૦
વેગે વહો જાય સંસાર,	શે નથી૦
મારગ વહે છે ઉતાવળો,	નથી૦
સૌ ચાલ્યું લાર કતાર,	શે નથી૦
કાઠ કાતું સંગી નહિ,	નથી૦
જાતું અગમ પથ નિરધાર,	શે નથી૦
સ્વાસ્થ્યનું સર્વે સચું,	નથી૦
માયા પ્રપંચ રચ્યોરે અપાર,	શે નથી૦
બહુ બંધન આ જીવને,	નથી૦
નહિ છુટયાનો લાગ લગાર,	શે નથી૦
ધન બેડી ને ધર ભાસદી,	નથી૦
ગળે તોસ કુટુંબ પરિવાર,	શે નથી૦
દેહ ધર સુત સુંદરી,	નથી૦
એ મોટાં બંધન ચાર,	શે નથી૦
અનેક પેરની આપદા,	નથી૦
પીડે પ્રાણીને વિવિધ વિકાર,	શે નથી૦
તેમાંથી કાઠક છુટશે,	નથી૦
જને હરિ ગુરુ છોડણહાર,	શે નથી૦
ગર્ભસંકટ આવે નહિ,	નથી૦
ફરી ન પડે પ્રદ મોઝાર,	શે નથી૦
કહે પ્રીતમ પદ પામીયાં,	નથી જાણતો,
જ સર્વે શિરોમણી સાર,	શે નથી જાણતો.

પદ ૧૪૫ મું-રાગ ધોળ

પ્રેમ તણે પંથ ચાલે રે, તે મહાપદ મહાલે,
 જે ડગલાં બાળક ચઢે સીડી, માતા આવીને કર ઝાલે રે. તે મહા૦
 ત્રિજીવન વ્યાપક તેજ તમારું, તમવિના તરણ ન હાલે રે. તે મહા૦
 જને હૈયે હરિ આપ બિરાજ, તેને તાપ ન સાલે રે. તે મહા૦
 પ્રીતમનો સ્વામી શામળીયો, લક્ષ્મણે લાવે પાળે રે. તે મહા૦

પદ ૧૪૬ મું-રાગ સદર

લે ગોવિંદ ગુણ ગાઈ રે, દેહ દુર્લભ ભાઈ.

રત્ન પદારથ દેહ અમુલ્ય, દાડીને ખદલે ગમાઈરે. દેહ૦

એક ધડી હરિનામ ન લીધું, મુઝો ધધામાં ધાઈ. રે. દેહ૦

કરોળીઆનું કરમ કમાયો, આપ રહ્યો ઉર જાઈરે. દેહ૦

પ્રીતમનો સ્વામી શામળીઓ, સેવકનો સુખદાઈરે. દેહ૦

પદ ૧૪૭ મું-રાગ સદર.

કરુણાસિંધુ હરિને રે, ભજ ભાવ ધરીને,

હું હું કરતો શું રે હિંડે છે, મૂરખ જાઈશ મરીને રે. ભજ ભાવ૦

ગયા અનેક તેની ગણતી, જોને પાછું પ્રેરીને રે. ભજ ભાવ૦

સાચું જીવું કરીને જીવે, પાપ પેટ ભરીનેરે. ભજ ભાવ૦

પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લે, બેસ ઠેકાણે કરીને રે. ભજ ભાવ૦

પદ ૧૪૮ મું-રાગ સદર

કર હરિ સમરણ સાચું રે, કામ કાયાનું કાચું,

મિથ્યા દેહમાં મોહ શું પામ્યો, ફરી પ્રેરી પડવું પાછું રે, કામ૦

ચાર ધડીનું લટકું ચટકું, રંગ પતંગે શું રાચું રે, કામ૦

કૃષ્ણકથા કર કીર્તન પ્રેમે, શે નહિ નેહે નાચું રે, કામ૦

પ્રીતમ પ્રભુસું કર જોડીને, ભક્તિ જીગો જીગ જાચું રે. કામ૦

પદ ૧૪૯ મું-રાગ પ્રભાતી

અંતરજામીનું નથી અજાણ્યું, મન માને તેમ મહાલો;

પુન્ય પાપના બે મારગ છે, મનમાને તે જાલો. (ટક)

ક્યાં કર્મ ભોગવવાં પડશે, જોઈ વિચારીને ચાલો;

હરિને ઘેર તો હિસાબ ઠીક છે, દાણ વેરી દાણ વહાલો. અંતર૦

વણસમજ્યો વેપાર કરો છો, ફેરો પડશે ઠાલો;

પ્રીતમનો સ્વામી પ્રેમ સનેહી, નાગર નંદનો લાલો. અંતર૦

પદ ૧૫૦ મું-રાગ પ્રભાતી ધોળ

ચેત ચેત રે અચેતં પ્રાણી, સૂતો આજસ આજ

ઉત્તમ અવસર જાણી જીવડા જાગને રે.

કાચી કાયા વાદળ છાયા, તેમાં શું લો

મિથ્યા માયા મૃગતૃષ્ણા જળ ત્યાગને રે

અનેક શૂરા ગયા અધુરા, કામે કાયર

ચાવી ચૂરા કર્યાં તેની ગણતી નહિ રે,
ગુલર ફળનાં જનું જવાં, સદિનાં સુખ એવાં રે;
માયાને મન એવું એ સાચું સહી રે. ૨
જાણ્યા જવા જળ પરપોટા, દીસે નાના મોટા રે;
કુલ્યા તે તો સર્વે કુટી જાય છે રે;
હરિને શરણે આવે જ્યારે, તેના તાપ નિવારે રે;
કહે પ્રીતમ તે ત્યારે નિરલે નિશ્ચે થાયછે રે.

૫૬ ૧૫૨ મું-રાગ સદર

જીવ અભાંગી કાંઈ ના જાણે, મિથ્યા સુખને માણે રે;
સાચું હર ના આણે એ અચરજ મહા રે,
જૂઠી બાજીમાં શું મોહો અમુલ્ય અવસર ખોયો રે;
જૂઠે જન્મ વગોળ્યો તો કહીએ કહા રે. ૧
દેખત ભૂદયો કહ્યું ન માને, તેને શું સમજાવે રે;
હાથ ન આવે સો મણ છાલાં ફટિએ રે,
ખળને કાંઈ પ્રતીત ન આવે, સામા ઉત્તર આપે રે;
જ્ઞાન ન આવે નિશ્ચે નાસી છૂટિએ રે. ૨
અધિકારીને સંગ લાગે, જન્મ નિદ્રાથી જાગે રે;
તેના સંશય લાગે જ ભાવે કળ રે,
સુમુક્ષુની સમજણ ન્યારી, શું જાણે સંસારી રે;
પ્રીતમ અર્થ વિચારે સૌ અનરથ તજ રે. ૩

૫૬ ૧૫૨ મું-રાગ સદર

સદ્ગુરુ સંગે રહીએ રંગે, આનંદ વાધે અંગે રે;
પૂરણ પ્રેમ પ્રસંગે પ્રજાને નિહાળીએ રે,
નેહ નિરખું હેડે હરખું, નહિ શામળીયા સરખું રે;
અલખેલા વાલાશું અંતર ટાળીએ રે. ૧
આનંદકારી અખંડ વિહારી, ગોપીવર ગિરધારી રે;
હું બલિહારિ વારી તારા નામને રે,
જ્યાં જવો ત્યાં તેવો તે તો, અઠળ સ્વરૂપી એવો રે,
સ્નેહ ધરીને સેવો મુંદર શ્યામને રે. ૨
રમતાં નામ નિરંતર ન્યાળો, હું મારાને ટાળો રે;
પ્રીતમ પ્રેમે પાળો નાતું નેહતું રે. ૩

૫૬ ૧૪૬ મું-રાગ સદર

લે ગોવિંદ ગુણ ગાઈ રે, દેહ દુર્લભ ભાધ.

રત્ન પદારથ દેહ અમુલ્ય, કાડીને બદલે ગમાઈ રે. દેહ ૦

એક ધડી હરિનામ ન લીધું, મુઝો ધંધામાં ધાઈ રે. દેહ ૦

કરોળીઆતું કરમ કમાયો, આપ રહ્યો ઉર બધરે. દેહ ૦

પ્રીતમનો સ્વામી શામળીઓ, સેવકનો સુખદાઈ રે. દેહ ૦

૫૬ ૧૪૭ મું-રાગ સદર.

કરુણાસિંધુ હરિને રે, ભજ ભાવ ધરીને,

હું હું કરતો શુરે હિંદે છે, મૂરખ બધશ મરીને રે. ભજ ભાવ ૦

ગયા અનેક તેની ગણતી, જોને પાછું પ્રરીને રે. ભજ ભાવ ૦

સાચું જીતું કરીને જીવે, પાપ પેટ ભરીને રે. ભજ ભાવ ૦

પ્રીતમ પ્રજાતું ભજન કરી લે, બેસ ઠેકાણે ઠરીને રે. ભજ ભાવ ૦

૫૬ ૧૪૮ મું-રાગ સદર

કર હરિ સમરણ સાચું રે, કામ કાયાતું કાચું,

મિથ્યા દેહમાં મોહ શું પામ્યો, ફરી પ્રરી પડવું પાછું રે, કામ ૦

ચાર ધડીતું લટકું ચટકું, રંગ પતંગે શું રાચું રે, કામ ૦

કૃષ્ણકથા કર કીર્તન પ્રેમે, શે નહિ નેહે નાચું રે, કામ ૦

પ્રીતમ પ્રજાતું કર જોડીને, ભક્તિ જુગો જુગ જાચું રે. કામ ૦

૫૬ ૧૪૯ મું-રાગ પ્રભાતિ

અંતરજામીતું નથી અજાણ્યું, મન માને તેમ મહાલો;

પુન્ય પાપના બે મારગ છે, મનમાને તે ઝાલો. (ટક)

ક્યાં કર્મ ભોગવવાં પડશે, જોઈ વિચારીને ચાલો;

હરિને ઘેર તો હિસાબ ઠીક છે, કાણ વેરી કાણ વહાલો. અંતર

વણસમજ્યો વેપાર કરો છો, ફેરો પડશે ઠાલો;

પ્રીતમનો સ્વામી પ્રેમ સનેહી, નાગર નંદનો લાલો. અંતર

૫૬ ૧૫૦ મું-રાગ પ્રભાતી ધોળ

ચેત ચેત રે અચેત પ્રાણી, સૂતો આજસ આણી રે;

ઉત્તમ અવસર જાણી જીવડા જાગને રે.

કાચી કાયા વાદળ છાયા, તેમાં શું લોભાયો રે;

મિથ્યા માયા મૃગતૃષ્ણા જળ ત્યાગને રે.

અનેક શરૂ ગયા અધુરા, કામે કાંચર પૂરા રે;

ચાવી ચૂરા કર્યાં તેની ગણતી નહિ રે,
ગુલર ફળનાં જંતુ જવાં, સુષ્ટિનાં સુખ એવાં રે;
માયાને મન એવું એ સાચું સહી રે.
જાણ્યા જવા જળ પરપોટા, દીસે નાના મોટા રે;
કુલ્યા તે તો સર્વે કુટી જાય છે રે;
હરિને શરણે આવે જ્યારે, તેના તાપ નિવારે રે;
કહે પ્રીતમ તે ત્યારે નિરખે નિશ્ચે થાયછે રે.

૫૬ ૧૫૧ મું-રાગ સદર

જીવ અભાંગી કાંઈ ના જાણે, મિથ્યા સુખને માણે રે;
સાચું હર ના આણે એ અચરજ મહા રે,
જૂઠી ખાજીમાં થું મોઢો અમુલ્ય અવસર ખોયો રે;
જૂઠે જન્મ વગોળ્યો તો કહીએ કહા રે.
દેખત બૂદ્યો કહું ન માને, તેને થું સમજાવે રે;
હાથ ન આવે સૌ મણુ છાલાં ફટિએ રે,
ખળને કાંઈ પ્રતીત ન આવે, સામા ઉત્તર આપે રે;
જ્ઞાન ન આવે નિશ્ચે નાસી છૂટિએ રે.
અધિકારીને સંગ લાગે, જન્મ નિદ્રાથી જાગે રે;
તેના સંશય લાગે જ ભાવે ભજ રે,
સુમુક્ષુની સમજણ ન્યારી, થું જાણે સંસારી રે;
પ્રીતમ અર્થ વિચારે સૌ અનરથ તજ રે.

૫૬ ૧૫૨ મું-રાગ સદર

સદ્ગુરુ સંગે રહીએ રંગે, આનંદ વાધે અંગે રે;
પૂરણ પ્રેમ પ્રસંગે પ્રજ્ઞને નિહાળીએ રે,
નેહ નિરખું હૈં હરખું, નહિ શામળીયા સરખું રે;
અલખેલા વાલાશું અંતર ટાળીએ રે.
આનંદકારી અખંડ વિહારી, ગોપીવર ગિરધારી રે;
હું ખલિહારિ વારી તારા નામને રે,
જ્યાં જવો ત્યાં તેવો તે તો, અઠળ સ્વરૂપી એવો રે,
સ્નેહ ધરીને સેવો સુંદર શ્યામને રે.
રમતાં નામ નિરંતર ન્યાળો, હું મારાને ટાળો રે;
પ્રીતમ પ્રેમે પાળો નાતું નેહનું રે.

૫૬ ૧૫૩ મું-રાગ સદર

નેહવિના હરિ ન મળે દેને, એવું લક્ષણ એને રે;
જેને ભેટે તેનાં સવદુઃખ જાય છે રે,
ભૂપ ભુવન ભોજન ના ભાવે, દાસ તોડે ત્યાં આવે રે;
ભક્ત તણે ઘેર ભાવે ભાણ ખાય છે રે. ૧

શવરી સજનો મલિન વિચારી, કરમા કુણ આચારી રે;
સ્નેહ વિચારી શામળીઓ ભોજન કરે રે,
જન્મ કર્મ કુળજાત નાતની, નહિ એને અધિકારી રે;
ભાવે ભક્તશું ભૂધરજી પાણી ભરે રે. ૨

સ્નેહતણું એ કારણ મોડું, પ્રેમવિના સૌ મોડું રે;
જપ તપ તીરથ જગન કરે શું થાય છે રે,
ગોપીજનનાં ગોરસ પીધાં, ચીર હરીને લીધાં રે;
ખાળ ચરિત્ર બહુ કીધાં ત્રણે ગાય છે રે. ૩

પ્રેમતણે વશ ધાયો આવે, હેતે હસી બોલાવે રે;
પ્રીતવિના પ્રપંચ ના ભાવે નાચને રે,
પ્રીતમનો સ્વામી શામળીયો, અતિ બળીયામાં બળીયો રે;
આવી અઢળક ઢળીયો અબળા સાથને રે. ૪

૫૬ ૧૫૪ મું-રાગ કાફી

રતન પદારથ રે અલ્યા તને જનમ દિયો;
માયામાં વીંટાણો રે, છુંડા તું તો કાંઈ ન લલ્હો. (ટક)
બાર વરસ બચપણમાં ખોયાં, ત્રીસ વરસનો થયો;
સીતેર વરસ સુધી સમજ્યો નહિ, અક્ષળ જન્મારો ગયો;
હવે શું ચેતે રે જનમ તો પૂરો થયો. રતન પદા ૦ ૧
મુનશાદેહીએ પ્રભુ ભજ્યો તે, અખંડ હાગી રહ્યો;
આવાગમનનો ફેરો રે ટળીયો, તે સદ્ગુરુ સરખો થયો;
પૂરણ પદ પામ્યો રે, તે તો વૈકુંઠ ગયો. રતન પદા ૦ ૨
સાચો ધણી ને સમરથ બેલી, જે ગુણ તે હરિના ગાય;
પ્રીતમના સ્વામીને ભજતાં, જન્મોજનમ મરણ ટળી જાય;
પ્રાણજીવન પાતળીયો રે, મારા તો ઘટમાં રહ્યો. રતન પદા ૦૩

૫૬ ૧૫૫ મું-રાગ સદર

હરિસ પીજ રે, પરમ પ્રેમે ઠરી;

હર અંતરમાં રે, લીજ એક ધ્યાન ધરી. (ટક)

અધમ ઉદ્ધારણુ ભવજળતારણુ, નરકનિવારણુ નામ;
જાણે અજાણે જપે જીહ્વાએ, તે પામે અવિચળ ઠામ;
શ્વાસ ઉશ્વાસે રે, રસના રટને હરિ. હરિરસ ૧

અજામેળ ગજ ગુણુકા નારી, નામે પામ્યાં પાર;
પાતક પ્રલે થયાં સૌ તેનાં, ક્ષણુ ન લાગી વાર;
ગોવિંદ ગુણુ ગાતાં રે, ગયા બહુ પતીત તરી. હરિરસ ૨

પિંડ બ્રહ્માંડનો પ્રેરક પોતે, સૌનો સાક્ષી સોય;
અકળ અરૂપી સહજ સ્વરૂપી, આવરણુ એકે ન હોય;
માયા નવ લાગે રે, નાઠા દેશ કાળ ડરી. હરિરસ ૩

અમલ અખંડ અમાપ ખુમારી, સદ્ગુરુથી પીવાય;
લગન મગન જનસાનમાં ગાજે, અભે અમર તે થાય;
કહે જન પ્રાતમ રે, ન પડે ફંદ પ્રી. હરિરસ ૪

પદ ૧૫૬ મું-રાગ સહર

સદ્ગુરુ શબ્દે રે, ત્રિવિધિ તાપ ટળ્યા;
એવા અંતરજામી રે, પ્રેમે પ્રગટ મળ્યા. (ટક)

કરી કસોટી કુંદન કીધું, કાપી કાઢ્યો મેલ;
આદ્યર ભીતર એક સ્વતંતર, થઇ ગયું સૌ સેહેલ;
જ્ઞાનવહ્નિમાં રે, અધના ઓઘ બળ્યા. સદ્ગુરુ ૧

જીવલોવ મેટીને ગુરુએ, કીધો બ્રહ્મસ્વરૂપ;
સંશયરહિત થયો શુદ્ધ ચૈતન, કોણુ પડે ભવરૂપ;
કલ્પના સૌ મટી ગઈ રે, મન પાપાણુ ગળ્યા. સદ્ગુરુ ૨

કળા કુંચી આપી સદ્ગુરુએ, રાખ્યો આપ ઉદારા;
ધરણી ઉપર ચરણુ ધરે નહિ, જમ અનળ રહે આકાશ;
અજર રસ પીધોરે, પ્રપંચ દૂર પળ્યા. સદ્ગુરુ ૩

તત્ત્વમસી તુરીયાપદ પામ્યું, ટળ્યા દ્વૈતના દ્વંદ્વ;
નિજનંદ નિરંતર નિરખ્યા, નિરાલંબ નિરદ્વંદ્વ;
પ્રીતમ સ્વયં પોતે રે, અઢળક થઇને ઢળ્યા. સદ્ગુરુ ૪

પદ ૧૫૭ મું-રાગ સહર

તત્ત્વ સાંખ્યમહિ રે, જોયું જુગત કરી;
સરવ સમાતાં રે, ઉગરે એક હરિ, (ટક)

ઇંદ્રિ દેવ વિષય ગુણવૃત્તિ, સૌનો પ્રેરક સોય;
 વરતુ વિચાર કરીને જોતાં, આવરણ એકે ન હોય;
 આનંદદોશો રે, અનુભવ દૃષ્ટિ ઠરી. તત્ત્વસાંખ્ય૦ ૧
 શુદ્ધ ચૈતન્ય સાક્ષી પ્રમાતા, પ્રમાણ પ્રમેતી એક;
 અદ્વૈત એક અખંડ અવિનાશી, નિગમ કહે નેતી નેતી;
 નાથ નિરંતર રે, નિરખ્યા નજર ભરી. તત્ત્વસાંખ્ય૦ ૨
 કનક દંડ સાકરનું શ્રીફળ, રત્નકુંભ એક રૂપ;
 બાહર ભીતર નાથ નિરંતર, આપે અકુળ સ્વરૂપ;
 એકરસ ઇશ્વર રે, નહિ કોઈ મિત્ર અરિ. તત્ત્વસાંખ્ય૦ ૩
 બ્રહ્મપયોધિ ભયોં પરિપૂરણ, ન મળે ન્યૂન લગાર;
 મૃત્યુ તે અમૃત થઈ નિવડયું, પ્રગટયો પ્રેમ અપાર;
 પ્રીતમ પ્રીછે રે, ગુરુગમ સાન ખરી. તત્ત્વસાંખ્ય૦ ૪

પદ ૧૫૮ મું-રાગ ધોળ

કાળ વ્યાલનો ડંખ ન લાગે, અમૃત નામ ઉચારે જો;
 પ્રેમ પ્રકાશ કરે ઘટ ભીંતર, દુર્મતિ દૂર નિવારે જો.
 ચિંતામણી ચિંતાને ટાળે, વાત લેજી માની જો;
 ન પંખી સુરતરુને સેવે, તેને ચિંતા શાની જો.
 હરિનું સ્મરણ કરે નિરંતર, તેને સંકટ શાનું જો;
 નૌકા સૌને પાર ઉતારે, કાણુ મોડું કાણુ નાનું જો.
 ઉંચ નીચનું અંતર ન મળે, હરિને ભજે તે હરીનો જો;
 તે પ્રાણી ન પડે માયામાં, વાસી વૈકુંઠપુરીનો જો.
 જને માથે ગિરધર ગાજ, તેને શાનો ટોટા જો;
 પ્રીતમ પ્રણનું ભજન કરશે, તે સરખો નહિ મોટા જો.

✓ પદ ૧૫૯ મું-રાગ સદર

તું તો નિંદા ન કરીશ કાઠની, પ્રેમે સુધારસ પીજી જો;
 આ સૃષ્ટિ શામળીયાજીની, કાઠને દુઃખ ના દીજી જો.
 જીવ દુઃખાવે હરિ દુઃખાવે, એનો અર્થ છે એવો જો;
 અવગુણ કાઠનો હર ના ધરીએ, ગુણ ગોતીને લેવો જો.
 માંદાને મિથાન્ન પચે નહિ, પાંચા ખીલો યાય જો;
 આસડ ખાય ને ચરી ન ખાળે, તેનો રોગ ન બચ જો.
 હક બોલો હરિને સંભારો, દયા ઉરમાં ધારો જો;

આશા તૃષ્ણા લોભ ઈરષ્યા, દિલથી દૂર નિવારો જો.
સમદૃષ્ટિ સૌ ઉપર આણો, દુષ્ટ બાવને ટાળો જો;
પ્રીતમના સ્વામીની સાથે, પ્રેમ નેમ નિત્ય પાળો જો.

પદ ૧૬૦ મું-રાગ સદર

પ્રેમી જનની પાસ પ્રભુ છે, દુર્જનીયાંથી દૂર જો;
કીડી કુંજર સ્થાવર જંગમ, રામ રહ્યો ભરપૂ જો.
સર્વ દેવની માંહી નિરંજન, ઘટ ઘટ માંહી ખોલે જો;
દયા કરે તે દર્શન પામે, માયાના પટ ખોલે જો.
સચરાચરજ શોભે એક, અંતરજમી રામ જો;
અણુમાત્ર પણ આલી ન મળે, પગ ધરવાનો કામ જો.
જ્યાં જુઓ ત્યાં તેવો થઇને, રસીએ રંગ મચાવ્યો જો;
પ્રીતમનો સ્વામી શામળીયો, બાળ્યો તેને બાળ્યો જો.

પદ ૧૬૧ મું-રાગ સદર

કાયાનો અહંકાર ન કરશો, કાયા કાચો કળરયો જો;
આજકાલ દિન પાંચ સાતમાં, ધૂળ થઇને ઢળશે જો.
વેણુતું ધર વણુસી જશે, માન કહ્યું તું માફ જો;
મૃગતૃષ્ણા સાગરની લેહેરો, એવું છે તન તાફ જો.
દહીંએ દૂધે દાડી સીંચે, સુધા અંગ લગાવે જો;
જલન કરી બહુ જાળવે કાંઈ, અંતે કામ નહિ આવે જો.
બ્યાધી દુઃખ કલેવર કહીએ, કલેશ કઢે મૂળ જો;
મૂરખ તેમાં શું મોહ્યો છે, મુખમાં પડશે ધુળ જો.
જમરા ભમરા પ્રેરે શીશપર, કરશે ખેંચાતાણુ જો;
પ્રીતમ પ્રણતું ભજન કરી લે, જો ઈચ્છે કલ્યાણુ જો.

પદ ૧૬૨ મું-રાગ સદર

અચેત તારી ઉંધ ન ઉડે, મરણ માથે ગાજ જો;
ધણા કાળ કુટાયો કુબુદ્ધિ, તોય લપટ ના લાજ જો.
વિષય ભોગથી ભૂખ ન ભાગી, ભૂતની પેરે ભમતો જો;
પોતાના ઉદરને અર્થે, અનેક જીવને દમતો જો.
શીળપણું સંતોષ ન આવ્યો, ઢોરની પેરે ધાતો જો;
ધનનો ઢગલો મૂકી દઇને, જમ ખરસણું ખાતો જો.
પશુ પંખી થઇને પરવરતો, ઝાડ પહાડ અવતરતો જો;

આશા તૃપ્તિ લોભ ઈરખ્યા, તેને તાણ્યો પ્રતો જો.
હવે હરિનું સજન કરી લે, ભવનું ભટકણ ભાગે જો;
પ્રીતમના સ્વામીની સાથે, જો સાચો રંગ લાગે જો.

૫૬ ૧૬૩ મું-રાગ સદર

પરમારથનો અર્થ ન પ્રીછ્યો, તું તો પામર પ્રાણી જો;
મુનશા દેહ મુક્તિનો અવસર, તેની ભુક્તિ ન જાણી જો.
પુરુષ ખરો પણ પશુથી ખેટો, છવ જનાવર જોવો જો;
જો ઈચ્છો ભવ તરવાને તો, હરિશુર સંતને સેવો જો.
આપ આપ તે આપણું ને, રાખ રાખ તે રાખ જો;
ધન સામું ખરચી નવ જાણ્યું, જીવી મધની માખ જો.
અસત્ય જુઠથી કયું એકહું, તે તો કાઈક ખાશે જો;
અંતસને આવી દુઃખ પડશે, પ્રાણી તે પસ્તાશે જો.
યડથી ભૂલ્યો દેખત દૂલ્યો, હરી મેલ્યા વિસારી જો;
પ્રીતમ પ્રણનું સજન કરી લે, આનંદ અખંડ વિહારી જો.

૫૬ ૧૬૪ મું-રાગ સદર

આજપ'પાળે અવસર વીત્યો, શુભ કારણ ના દીધું જો;
એક ધડી એકાંતે ખેસી, હરીનું નામ ન લીધું જો.
આળ્યો તો કાંઈ લાભ કમાવા, મુદ્દલ માંહી ગમાયો જો;
હરી હીરો મૂકીને મૂરખ, કાડીમાંહિ લલચાયો જો.
ધામધૂમ ધંધામાં ધાયો, ગાયો નહિ ગિરધારી જો;
હુંકારે કાંઈ હાથ ન આળ્યું, સર્વસ ખેટો હારી જો.
હરિના સજનવિના ખહુ ભમવું, મરવું ને અવતરવું જો;
પ્રીતમ પ્રણનું સજન કરી લે, તેથી તારે તરવું જો.

૫૬ ૧૬૫ મું-રાગ સદર

ચઢવું તારે હરિને નામે, અવર નહિ હપાય જો;
અનંતકોટિ આગિયા પ્રગટે, રવિવિણ રાત ના જાય જો.
લોઠાનું કંચન કરવું પણ, પારસવિણ નવ થાય જો;
શુદ્ધવિચાર વિના નવ સમજે, રાતદિવસ શું ગાય જો.
સમજે સાધન થાય સહેજમાં, વણ સમજે પચી મરવું જો;
ગાડે બેઠાં ગામ આવે, ન પડે પ્રેતન કરવું જો.
હરિ શુર સંત કૃપા કરે તો, જન્મ મરણ દુઃખ બાપ જો;

પ્રીતમ પ્રજુના સજનપ્રતાપે, કાઠ દિન કાળ ન ખાય જો.

પદ ૧૬૬ મું-રાગ સદર

સુતાં જોઠાં શામળીયાજી, તાન તમારી સાથે જો;
 બોલ્યું ન ગમે બીજા કોઈનું, નેહ વધાર્યો નાથે જો.
 દાતણ કરતાં દર્શન પામું, નાતાં નજરે આવે જો;
 ભોજન વેળા ભેળા લાજી, આનંદ હર ઉપજાવે જો.
 વસુધા ઉપર વ્યાપક દેખું, ગગને જોઈ તો ગાજ જો;
 દશે દિશા દીસે છે રમતા, સધળે શામ બિરાજ જો.
 સર્વ નિરંતર અંતરજમી, કાંઈક હરમાં આણે જો;
 પ્રીતમના સ્વામીની સાથે, કાંઈક માનુની માણે જો.

પદ ૧૬૭ મું-રાગ સદર

જોઈ વિચારી હું વરી છું, હવે ડગે નહિ મન જો;
 શામળીયાજી સરવસ સોંપ્યું, તમને તનમનધન જો.
 ત્રિભુવન વ્યાપક તેજ તમારું, નેહ નિરંતર દીધા જો;
 અંતરનો અહંભેવ તજીને, પ્રેમસુધારસ પીધો જો.
 રસનો અસંકા રહીએ લાગ્યો, તે ટાળ્યો કમ ટળશે જો;
 જ સરિતા ચાલી સાગરમાં, તે પાછી કમ વળશે જો.
 એક પક્ષક અળગો નવ મૂકું, હરિ હૈયાનો હાર જો;
 પ્રીતમનો સ્વામી શામળીયો, પ્રાણતણો આધાર જો.

પદ ૧૬૮ મું-રાગ સદર

આનંદકારી અખંડ વિહારી, આઘ પુરુષ અવિનાશી જો;
 એક પક્ષક અળગાં નવ રહીએ, અમે તમારી દારી જો.
 મારું મન માન્યું તમ સાથે, કોઈ કહીને કરશે જો;
 સિદ્ધ સતી ને શરવીર નર, તે પાછાં કમ પ્રરશે જો.
 થાક્યાંના વિસામા પ્રજુજી, નાઠાંના મેવાસી જો;
 શિવ વિરંચી સરખા સેવે, કમળા જની દાસી જો.
 ત્રિવિધિ તાપે તપી રહ્યા, તેને કરવાનું ઠેકાણું જો;
 કામનીઓના કલ્પદ્રુમ છો, નિર્ધનિયાં ધન જાણું જો.
 શું કરશે સંસારી કહીને, તમ સંગાથે રાચું જો;
 પ્રીતમના સ્વામીનાં ચરણો, અહોનિશ હું યાચું જો;

પદ ૧૬૯ મું-રાગ ધોળ

આવો મારા અંતરજમી સંત, સુખડું લીજ આનંદયું અમે જો;

જુજ ભરી ભેદુંભાવધરીભગવાન, ભવજળતારણુનોઠાછોતમોજો;
 ઉજજવળનિર્મળકોમળશબ્દરસાળ, સાંભળતામાંસૌસંશયટળેજો;
 પતિત પાવન પુરણ પ્રેમદયાળ, દરશન પરસનથી દુઃખકુંટળેજો;
 દેવ મનુષ્યને દુર્લભ છે દેહાર, સુરસરી આદે ચરણુજ અહાય છેજો;
 જનોમહિમા મોટાઅગમઅપાર, નિગમનિરંતરજ્જશગાયછેજો;
 ભાવે ભેટયામેટયાં ભવદુઃખપ્રંદ, જનમમરણુતુંજોષમખોધનેજો;
 પ્રીતમ પ્રગટપામ્યાપરમઆનંદ, હરિચુરસંતતણુંસુખજોધને જો.

૫૬ ૧૭૦ મું-રાગ સદર

સાંભળસૈધરવહાણપણનીવાત, નાથજીભવનઅમારેઆવીયાજો;
 ભાવે ભેટી સુંદરવરની સાથ, શામળીજોજીભીતર ભાવીયાજો;
 સુંદરમુગટમનોહર કુંડળ કાન, કેશરી તિલક કંધુ કરુણાકરેજો;
 અંચળ લોચન ઉત્તમ કમળ સમાન, વેણુઅધર ધરી ગોપીવરેજો;
 શુંજમાળમણીકુસુમકળીનાહાર, હરીનેહાયેઆભૂષણુ હેમનાંજો;
 સુધાસરોવરનાણીઅંબુજઆકાર, માનુનીમનમધુકરરસપ્રેમનોજો.
 કરિક દોરોસુંદર ધંટીકાસાર, ચિન્હ અષ્ટદશ ચિતડાં હયાંજો;
 કનક તપાવ્યું હોય તેજ અપાર, એવાં પીત વસન હરિએ ધયાંજો;
 નેપુર વીંછીયા ધુધરડીનો ગોર, શોભા જોધને સરવસ વારીએજો;
 પ્રીતમ પ્રજાનાગર નવલકિશોર, નિરખી રૂપ સ્થામાં ધારીએજો.

૫૬ ૧૭૧ મું-રાગ ગરબી

જગતનું સુખ ઝાકળનું છે પાણી રે	જાણી લે.
વણસી જતાં વાર નહિ સત વાણી રે	જાણી લે.
સીસાખાજી સંસારનો છે ખેલ રે	જાણી લે.
એમ વિચારી અહંકાર તું મેલ રે	જાણી લે.
જેતાં જેતાં જલું છે તત્કાળ રે	જાણી લે.
રેહેંટની ઘેડયો જીવી ઘટમાળ રે	જાણી લે.
એક ભરાએ એક ઘાલી થાય રે	જાણી લે.
એક અવતરે એક મરીને જાય રે	જાણી લે.
પરમારથને પથે પગલાં માંડય રે	જાણી લે.
કુડ કપટને છળવિઘા તું છાંડય રે	જાણી લે.
પાપ પુન્યનો ઉત્તર દેવો પડશે રે	જાણી લે.
જમકિંકર-જપારે આવી અડશે રે	જાણી લે;

માટે ગરવ તજી ગોવિંદ ગુણ ગાજ રે   જાણી લે.
પ્રીતમ પ્રજુને લજીને પાવન યાજ રે   જાણી લે.
૫૬ ૧૭૨ મું-રાગ સહર

મિથ્યા માયામાં શું મોહ્યા મૂઠ રે   ચેતી લે.
હું હું કરતો શું હીંડે છે હૂંડ રે   ચેતી લે.
કુખુદ્ધિથી તારૂં કર્તવ્ય કાંચે ન ચાલે રે   ચેતી લે.
હરિના હુકમવિના તરણ ન હાલે રે   ચેતી લે.
મૂરખ મિથ્યા મમત કરે શું થાય રે   ચેતી લે.
તુજથી તુટયો વાળ નવ સંધાય રે   ચેતી લે.
મારૂં મારૂં કરતો જઘણ મરીને રે   ચેતી લે.
મનુષ્યા દેહ તે મળવો નથી ફરીને રે   ચેતી લે.
મહીન માયા મૃગ વૃષ્ટાનું તોય રે   ચેતી લે.
આસતણા મોતીના હાર ન હોય રે   ચેતી લે.
અંજળીનું જળ કાણું કાણું આણું થાય રે   ચેતી લે.
આણી પેરે આવરદા તારો જાય રે   ચેતી લે.
આવો ખનાવ ખને નહિ ખીજવાર રે   ચેતી લે.
પ્રીતમ પ્રજુને લજતાં લવનો પાર રે   ચેતી લે.

૫૬ ૧૭૩ મું-રાગ સહર

હું મારૂં તે સંસારનું છે મૂળ રે   સમજ લે.
કાણ કાણ ચાલે સંશયરૂપી શૂળ રે   સમજ લે.
મારૂં તારૂં મટતાં લવનો અંત રે   સમજ લે.
સૌ શાસ્ત્ર પોઠારી કહે છે સંત રે   સમજ લે.
દ્રુમતણે દૃષ્ટાંતે આ વૈરાટ રે   સમજ લે.
પત્રતણી પેરે આવે જાયે ધાટ રે   સમજ લે.
કનકકૂટ જમ ધટ ધડીને લાગે રે   સમજ લે.
એમ એને બ્રહ્માંડની વાર ન લાગે રે   સમજ લે.
દેંદ્રજળ જમ ખાજીગરનો ખેલ રે   સમજ લે.
કમર ઢાકડાં ગુંચાયાં ઉકેલ રે   સમજ લે.
શું સૂતો છે અચેત આજસ આણી રે   સમજ લે.
આયુષ્ય તારૂં આસતણું છે પાણી રે   સમજ લે.
સંસાર સુખથી રેહેજ સદા ઉદાસ રે   સમજ લે.

પદ ૧૭૬ મું-રાગ સદર

પરમારથ પ્રીછયો નહિ પ્રાણી, ધચ્છયો આપ સવારથ રે;
મૂઠમતિ માયામાં મોહ્યા, ખોયો જનમ અકારથ રે. ૫૨૦
આપણી હોંસે હેડમાં પેઠો, અચેત પામર પોતે રે;
દામધેનુનું પય ઢોળીને, શું જડ શ્વાની દોહોતો રે. ૫૨૦
રત્ન પદારથ જન્મ ગુમાયો, ધાયો ધંધા માંહે રે;
કહે પ્રીતમ તે અંતની વેળા, કામ ન આબ્યું કયિ રે. ૫૨૦

પદ ૧૭૭ મું-રાગ સદર

સાકુટ નરનો સંગ ન કરીએ, મરીએ મહાવિષ્ણ ખાઈ રે;
પરવત ચઢી પડીએ પાવકમાં, તેથી દુષ્ટ દુઃખદાઇ રે. સાં
લેઇ સાણસા અંગ મરોડે, વીંછી તોડે તન રે;
સિંહ ખાએ લાવે વસીએભુજંગમાં, પલ્લમળશોનહિ દુરજન રે. સાં
સાકુટ નર તે દેને કહીએ, જને હૈયે દ્વેષ ધણો રે;
હરિગુરુ સંતની કરે અવગણના, શત્રુ સૌ જુગ જીવતણો રે સાં
નહિ આધિન ગુરુ ગોવિંદને, જ્ઞાનહીણને ધણું શુભાન રે;
કહે પ્રીતમ તેને પરહરીએ, જમ ખર શ્વાન શૂકર સમાન રે. સાં

પદ ૧૭૮ મું-રાગ સદર

જ મુખમાં નહિ સંત ચરણામૃત, તે મુખ ન હોય પવિત્ર રે;
બળ્યા ધરના ગોસ બરાબર, જણે ગાયાં નહિ ગોવિંદચરિત રે.
શૂકર ફકર પ્રેતતણી પેરે, પોષ્યો પિંડ બહુ પાપે રે;
અડયા થકી રનાન હપજ, સદા અશુચી આપે રે. જ૦
મરીએ પણ મુપને નવ કરીએ, એવા પુરુષનો સંગ રે;
સંગ થકી સૌ સુકીત નાસે, પડે બજનમાં બંગ રે. જ૦
કૃપા કરે ગુરુદેવ દયાનિધિ, તેનાં તાળાં હુટે રે;
પ્રીતમ પ્રભુનું બજન કરી લે, ભવનાં બંધન છુટે રે. જ૦

પદ ૧૭૯ મું-રાગ સદર

સત્ય સુધા શ્રીકૃષ્ણ નામ છે, જ જન જુગતે આપે રે;
પ્રીતમસહિત નિત્ય નેહ ધરી, હરિરૂપ રુદ્રીયામાં રાપે રે. સ૦
ઢાઇ કહે સુધા રહે સિંધુમાં, ઢાઈ કહે શશીમાં છે સહી રે;
ઢા કહે વનિતા વદન રહે, પણજમ કહે છે તેમ વાત નહિ રે. સ૦
સાગરમાં હોય તો ન હોય ખારો, શશીકળા ઢમ ઝાંખી હોય રે;

પીયુંપ પ્રેમદાને વદન વસે તો, પતિ નાશ નવ હોય રે. સં
પ્રેમ પિયુષ સુખ વસે વૈષ્ણુવને, પ્રેમ ધરે તેને રસ પાય રે;
કહે પ્રીતમ પીતાં હોય અમર, જન્મ મરણ બધ જાય રે. સત્યં

૫૬ ૧૮૦ મું-રાગ સદર

કુરમ કંઇપેરે અંગ સમેટ, ઉપર ન દીસે આકાર રે;
જીવજંત જોઈને વળે પાછો, તેને એ ન મળે સંસાર રે. કું
છંદ્રી દેવ વિષય ગુણ વૃત્તિ, સર્વ સંકાય ન દીજે રે;
મોતી કાજ પડે મરજીવા, એમ અમીરસ પીજે રે. કું
જીવ જોગીનો જડે ન જમને, કાળ રહે શિર કુટી રે;
અમૃતપાને કાઠી થયા અમર, શું કરે રવિસુત રૂઠી રે. કું
રવિનાં કીરણ રહે જમ રવિમાં, સરિતા સાગરમાં રહે રે;
કહે પ્રીતમ એમ હરિમાં હરિજન, નિમિષ તે ન્યાસ ન રહે રે. કું

૫૬ ૧૮૧ મું-રાગ સદર

આનંદકારી અચળ વિહારી, ગિરિવરધારી ગોકુળચંદ રે;
સુખસાગર નાગર ગુનઆગર, ગોપીવર ગોવિંદ રે. આં
ધંદ્ર, કમળબ, શેષ, સનકાદિક, નિગમ નિરંતર ગાયે રે;
અગમ અપાર હરિનો મહિમા, કોણે કળ્યો નવ જાયે રે. આં
ચિંતામણિ મુરધેનુ કટપતક, સેવે શુદ્ધ ચિત્ત સાર રે;
રિધસિંધ મુક્ત ચતુરધા દારી, સુખરાશી ઉદાર રે. આં
પાપ તાપ દીનના ટાળે, અખંડ અભેદ પામે રે;
કહે પ્રીતમ પ્રજ્ઞામ સમરતાં, અનેક આપદા વામે રે. આં

૫૬ ૧૮૨ મું-રાગ સદર

લંપટ રે તુને લાજ ન આવી, મૂરખમંદ અભાગી રે;
શાસ્ત્ર પુરાણ કહે સમજાવી, સમજણ શેષ ન લાગી રે. લં
આનપુંછ ને સાકુટનું મન, તે મુધું નવ થાય રે;
નીર વલોવે નવનીત ન મળે, અમ કર્યો તે જાય રે. લં
કેસરી કુંજર દોષ કરે વશ, વશિયરને વશ લાવે રે;
અચળ ચોર અપણ મન જુદું, કેમે હાથ ન આવે રે. લં
દુષ્ટ પાપિષ્ઠ ઇષ્ટ નદિ એને, જને દુરમત્ય ઝાઝી રે;
પ્રીતમ પ્રજ્ઞનું સજન કરી લે, પરદર પ્રપંચ બાજી રે. લં

પદ ૧૮૩ મું-રાગ સદર.

માયા સૌને મોહ પમાડે, હરિજનથી રહી હારી રે;
જનો ધણી જોરાવર કહાવે, તેણે કાઢી નારી રે. માયા૦
ખાજગરની ખાજ માંહે, જંબુરો સૌ જાણે રે;
નાડીનો નાગ કરી દેખાડે, ભેદી ભેદ નવ આણે રે. માયા૦
પીછાંદેરું કરે કપૂતર, જોધ જગત મોહ પામે રે;
ધૂળતું ધન કરી દેખાડે, સેવક ન જૂલે લાભે રે. માયા૦
હરિરસ અમલ અખંડ ખુમારી, જ પ્રેમે કરી પીશે રે;
કહે પ્રીતમ કારજ સર્પુ જતું, કેમ ખીજથી ખીશે રે. માયા૦

પદ ૧૮૪ મું-રાગ સદર

જ જન હરિતું નામ ન જાણ્યું, તે પરતાયા પ્રાણી રે;
વેઠે વેણુ દળી તે પુરુષે, મૃગજળ માયા માણી રે. જ૦
ધન દારા સુત કુટુંબ કપીલો, મૂઠમતિ શું મોહ્યા રે;
ચિંતામણિ પામ્યો મુનરયા દેહ, તે ખજાણમાં ખોયો રે. જ૦
જન્મ ધરી જુગદીશ ન જાણ્યા, હરિરસ અમલ ન પીધો રે;
કહે પ્રીતમ એળે ગયો અવસર, એકે અરથ ન રીધ્યો રે. જ૦

પદ ૧૮૫ મું-રાગ સદર

કાયા રે તારી કામ ન આવે, જો કરે કાઢી ઉપાય રે;
વણુશી જતાં વાર ન લાગે, જો કુંદન કાપીને ખાય રે. કા૦
દેહનાં સ્નેહી સકળ સ્વારથીયાં, અંતે અજગાં રહેશે રે;
એક ઘડી ધરમાં નહિ રાખે, કાઢો કાઢો કહેશે રે. કા૦
પાંચ સાત દિન કાઠક સંભારે, વળતી મૂક વિસારી રે;
પોતે પોતાને મારગ લાગશે, કાણુ પુરુષ કાણુ નારી રે. કા૦
સુપનાનું ધન જોયા સુધી, કારજ કાંઈ નવ થાય રે;
પ્રીતમ પ્રણતું ભજન કરી લે, અમુલ્ય અવસર જાય રે. કા૦

પદ ૧૮૬ મું-રાગ સદર

કાયા કલ્પદ્રુમ સમ જાણો, શોભા વરણી ન જાય રે;
કર્મનાં મૂળ અનાદિ હંડાં, ફૂલે ફૂળે સદાય રે. કાયા૦
શત શાખા શાખાડાળ દ્વાદશ, પત્ર છત્રીશ હજાર રે;
આશાવેલ રહે નવપદ્મવ, પુષ્પ તણો નહિ પાર રે. કાયા૦
છવ ઈશ્વર પંખી બેઠ બેઠા, એક જોગી એક ભોગી રે;

જોગી જોગ જુગતશું જીવે, ભોગી તે અતિ રોગી રે. કાયા૦
 કાળ કુંજર કરે ધ્વંસ દ્રુમનો, ચૈતન્ય ચોક્કી રહેને રે;
 જન પ્રીતમ એવું જાણીને, નામ અમર ફળ લેને રે. કાયા૦

૫૬ ૧૮૭ મું-રાગ સદર

અચેત નર તારી હૃદય ન હડી, કાળ આવીને પોહોચ્યો રે;
 એકે પલકમાં પકડી લેશે, જાણે જન્મ્યો નહોતો રે. અચેત૦
 માત તાત મુત ભાત ભામની, એ સૌ હગની ટાળી રે;
 રેનેહ વધારી તારૂં સર્વસ લેશે, રેહીશ આપ્યો ચોળી રે. અચેત૦
 સગાંસંબધી સૌ સુખનાં બેલી, અંતે રહેશે અળગાં રે;
 એરે સહુ પૂરવનાં રણીયાં, વેગરી થઇને વળખ્યાં રે. અચેત૦
 માયા મોહ નદીમાં ડૂબ્યા, અતીશે ઠહાપણ ડાઘા રે;
 પ્રીતમ તે પુરુષ જગ જીત્યા, જણે હરિગુણ ગાયા રે. અચેત૦

૫૬ ૧૮૮ મું-રાગ સદર

જીભલડી રે તુને હરિગુણ ગાતાં, આવડું આજસ ક્યાંથી રે;
 લવરી કરતાં નવરી ન મળે, બોલી ઉઠે સૌમાંથી રે. જીભ૦
 પરનિંદાં કરવાને પૂરી, શરી ખટ રસ ખાવા રે;
 ઝગડો કરવા બહેર બુઝે, કાથર હરિગુણ ગાવા રે. જીભ૦
 ધર લાગ્યા પછી કૂપ ખોદાવે, આગ એ ક્યાં આલવાશે રે;
 ચોરો તો ધન હરી ગયા, પછી દીપકથી શું થાશે રે. જીભ૦
 તલ મંગાવો ને તુલસી મંગાવો, રામ નામ લેવરાવો રે;
 પ્રથમ તો મરતક નહિ નમતું, પછી શું નામ મુલાવો રે. જીભ૦
 રામનામતું દામ ન બેસે, કામ ખડે નહિ કરવું રે;
 સેહેજ પાર પંથનો આવે, સજનયકી ભવ તરવું રે. જીભ૦
 જતું નામ જપે જોગેશ્વર, શંકર શેષ વિરંચી રે;
 કહે પ્રીતમ પ્રભુ નામ વિસાર્યું, તે પ્રાણી પરપંચી રે. જીભ૦

૫૬ ૧૮૯ મું-રાગ પ્રભાત

હરિ હરિ રટણ કર કંઠણ કળી કાળમાં,
 પડણ પરિશ્રવણું રાખ પ્રાણી;
 પરપંચ પરહરો સાચ રહીએ ધરો,
 જિયરો વિમળ અમૃત વાણી.
 માયાનાં પૂરમાં વિષ સૌ વહી ગયું,

હરિ૦

નિરખવા નવ રદા રંક રાખ;
બ્રહ્માના દિવસમાં દીટ ગણુતી કરી,
હવે ને ખપે છવ ઝાઝા. દરિ૦

અહ્ય મુખ માટય યું છવ બૂલ્યો બગે,
શિરપર કાગ રદો દાંત કરડે;
પાંમરા પલકની ખબર નથી તુજને;
મુઠ યું નેમને મૂઠ મરડે. દરિ૦

કાગનું ચાવણું દીટ બ્રહ્માણી;
મોટા મદાંત તે મર્મ પ્રીઠે,
પ્રીતમ પ્રણતણું બજન બૂલીશ માં;
આત્માનું ને કહ્યાણુ ઇચ્છે. દરિ૦

૫૬ ૧૬૦ મું-રાગ સદર
ઢાણુ કરગે કરી દરિ ગયો વીસરી,
ધરી ધરી દેહ દુઃખ પામ્યો પ્રાણી;
નિર્લજ તુજને લાજ આવે નહિ,
યું યેઠો દેહમાં દરખ આણી. ઢાણુ૦

જીવન એ ભાસદી દેહ મુત મુંદરી,
દામ દહકલા લેને જાણી;
માયાનો માર માયાપર બદુ પડે,
દેરોયો અદઠાદે ચાર ખાણી. ઢાણુ૦

મરી મરી અવતર્યો મુઠ ચાક્યો નહિ,
ચાક્યા જમદૂત કરી ખેંચતાણી;
ફકર પૂજને વેદ ઢાટી મગે,
સીધી ન ચાય એ વેદ વાણી. ઢાણુ૦

વાંસને વાસ નવ લાગે ચંદન તણી,
મુંજ લીંજે નહિ ગંગપાણી,
પ્રીતમ પ્રાણીને પ્રતીત આવે નહિ;
ને સમજાવે શિવ શારદ રાણી. ઢાણુ૦

૫૭ ૧૬૧ મું-રાગ સદર
શે નથી સમજતો મૂરખ માનવી,
જય પલક તે પછી નાવે;

ઘડી ઘડી કાણુ કાણુ સદાય ઘટતું રહે,
 આયુષ્ય અંજલિનું નીર કઠાવે. શે૦
 કુંભ કાણો કરી મુસ્તક મૂકીએ,
 વાર લાગે નહિ થાય કાલો;
 એણીપેરે જીવનું જીવતર જાણો,
 અતુરનર ચિત્તમાં ચેતી ચાલો. શે૦
 શ્રવણ મેલાં યયાં નિંદા બહુ સાંભળી,
 તેજ મેલાંજ પરનારી નિરખી;
 જીહ્વા ગ્રાંખી પડી જીહ્વું બહુ બોલીને,
 મન મેલું મહામોહ હરખી; શે૦
 સર્વ અંગે કરી ભેટીએ શ્રીહરી,
 તેહ અંગે દોષ ખીજ કમાયો;
 પ્રીતમ પુરુષ તેજગ જીતી ગયા,
 સંસારમાં જણે શ્રીનાથ ગાયો. શે૦

પદ ૧૯૨ સું-રાગ પ્રભાત-ઢરી ફેર

સ્મરણ છે સાચું રેહરીનું સ્મરણ સાચું;
 સ્મરણ કરશે તે ભવજળ તરશે, કામ નથી કાચું, સ્મરણ૦ ૧
 જ મુખથી હરિનું નામ ન નીસરે, બાળ તેનું કાચું;
 કર્મ જાળના કુટારામાં તે પડશે પાછું. સ્મરણ૦ ૨
 બ્યાપક અખંડિત પ્રહરણચર જોઈને રાચું;
 પ્રીતમ પ્રજીવની કયા તે, દીનરજની વાંચું. સ્મરણ૦ ૩

પદ ૧૯૩ સું-રાગ સદર

પ્રજીવે પરહરી જ કાઠ અન્ય વાણી ન ગાવે,
 આંધળો વણે ને વાંસે વાછડું ચાવે. પ્રજીવે૦ ૧
 કાળસ્વરૂપી વાછડું કહિએ, આવરદા ચાવે,
 દહાડે દહાડે મૃત્યુ તાઝું ફુંકડું આવે. પ્રજીવે૦ ૨
 વેશ પેહેર્યો પણ દેશ ન આવ્યો બદલાયું બેઠું;
 મંઝારી કાઠતાં ધરમાં ઉંટિયું પેઠું. પ્રજીવે૦ ૩
 આવ્યો તો તું સાચે વદાડે, ચયો જીહ્વા રે બોલો;
 વિશ્વંસર વીસારી ગાયો, માઝ ને ઢોલો. પ્રજીવે૦ ૪
 દ્વારરૂપી આ દેહ ગમાવ્યો, પ્રજીવે મુકી,

મૂળે હુંતો વાયુ ને લીધી રેચની ભૂદી. પ્રભુને૦ ૫
 પ્રભુને વિમુખ જીવે કાંઈએ નવ જોયું,
 આવીતી ભક્તી ભલસરા ખીજ બાવળનું જોયું. પ્રભુને૦ ૬
 મનખા સ્વરૂપી મશરૂ જીવે જોળે વગોયું,
 કહે પ્રીતમ પોત બગડયું ત્યારે સૂતર જોયું. પ્રભુને૦ ૭

પદ ૧૯૪ મું-રાગ સદર

જગીને જપીએ રે હરિને જગીને જપીએ;
 જગ્યાવિના જ જ કરીએ તે ઘેલામાં ખપીએ. (ટક)
 જહેર બેસીને હરિજશ ગાઇએ, શું કરવા છપીએ;
 દુરીજનિયાનાં વચન સાંભળી, તાપે નવ તપીએ. જગીને૦ ૨
 તન મન ધન અંતરજમીને, આપું તજી અપીએ;
 પ્રાણ ગયા પણ પૃથ્વીનું જળ, ન પીધું બપેએ. જગીને૦ ૩
 અનન્યપણે ઇશ્વરને ભજતાં, સૌ દુઃખડાં ટળશે;
 પ્રીતમનો સ્વામી પ્રેમસનેહી આવીને મળશે. જગીને૦ ૪

પદ ૧૯૫ મું-રાગ સદર

અનેક જન્મનો હંધ્યો પ્રાણી કેમ કરી જાગે,
 કર્મધેનનું ધારણ પડીયું, નિદ્રા નવ ત્યાગે, (ટક)
 મક્કીન અંતરમાં અધારૂં, અજવાળું ન મળે;
 ઇંદુ અર્કને પીગો દેખે, પોતાને કમળે. અનેક૦ ૧
 માયા મોહ મદીરા પીધી, મદ ભરીઓ આગે;
 સદ્ગુરુની શિખામણુ એને, ક્યારે પેરે લાગે, અનેક૦ ૩
 મરમ ન જાણે મૂરખ પ્રાણી, માયા મુખ માગે;
 પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરે તો ભવ ભટકણુ ભાગે. અનેક૦ ૪

પદ ૧૯૬ મું-રાગ હમકો છાંડ અલે બન માધુ

નિર્મળ નામ નિરંતર લે રે;
 રામ અનંત મુકુંદ મોરારી, શ્રીગિરિવરધારી ગોવિંદ તેહ રે; નિર્મળ
 કેશવ કૃષ્ણ કૃપાનિધિ માધવ, સંભારે સૌ શોક હરેરે. નિર્મળ
 શ્રીવર સુદર શ્યામ મનોહર, રૂપ અનેક થઇને રમે રે. નિર્મળ
 નારાયણ મધુસૂદન મોહન, ત્રિજીવન તારણ ત્રીકમ છે રે; નિર્મળ
 પ્રીતમ પ્રીત સહિત મન ભાવે, રાતદિવસ હરિરંગમાં રહે રે નિર્મળ

પદ ૧૯૭ મું-રાગ સદર

નામવિના ગતિ મુક્તિ નહિ રે,
 સહસ્રાનન ચતુરાનન શંકર;
 સાખ્ય સંત શ્રુતિ અગમ કહીરે. નામ૦
 અજમેળ ગજ ગીધ વ્યાધ કપિ,
 ગુણુકા વિમાન ચઢી ગગન ગધ રે. નામ૦
 નામ આધાર તરે જળધર મહીધર;
 મૂઢમતી મન સમજ સહી રે. નામ૦
 તપ તીરથ વ્રત દાન જહા પ્રજા,
 નામ સમોવડ આવે નહિ રે. નામ૦
 રામ નામ ઐ માંહે શિરોમણ,
 ભજ પ્રીતમ રસ રૂપ થઇ રે નામ૦

પદ ૧૯૮ મું-રાગ સદર

રામસુધારસ જે જન પીવે અષ્ટ સિદ્ધ નવનિધ મુક્તિ ચતુરધા ચાર
 પદાર્થકું નહિ છીવે; રામ૦
 પ્રહ્લ પ્રકાશ હોય ઘટણીંતર, તીમીર ટળી બલ અમીરસ દીવે; રામ૦
 જરા ન જાપે કાળ ન વ્યાપે, અમર જુગોજુગ તે નર જીવે; રામ૦
 ધ્રુવ પ્રહ્લાદ નારદ સનકાદિક, અજર પીયાલો પીધો શીવે; રામ૦
 કહે પ્રીતમ થયા તે તદ્વત, જમકિંકરથી દેા નવ ખીવે; રામ૦

પદ ૧૯૯ મું-રાગ સદર

તું તારૂં તન દેખ તપાસી,
 મટે મોહ મમતા મદ માયા, તો કાયામાં દેહાર ને કાથી. તું૦
 જયત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ તુરિયા, રામ રામ રહ્યો પ્રકાશી. તું૦
 તું છે સુક્ષ્મ કારણુનો દ્રષ્ટા, આનંદરૂપ અખિલ અવિનાશી. તું૦
 ઉઠ પીઠકું લાટક, સાટક, ભગર ગુણ બ્રહ્મરંધ્ર વિનાશી. તું૦
 આઠે પોહોર રહે એ સુખમાં, પ્રીતમ તેહની ટળી ચોરાસી. તું૦

પદ ૨૦૦ મું-રાગ દેર

લે રસના નિત્ય ગોવિંદ ગાઈ. (ટક)
 સકલ સિદ્ધ મુનિ કરત મનોરથ, બંછત ચરન કમલ સેવકાઈ. લે૦
 સહસ્રાનન ચતુરાનન શંકર, શુક સનકાદિ મુનિ સમુદાઈ;
 શ્રીરઘુપતિ પદ અતિ અનુરાગી, કરત ભજન તજ માન બડાઈ. લે૦

ચરણ ચિન્હઅંકિત શુભ ખટ દસ, રસિકરૂપ ત્રિભુવન છાપી છાઈ;
પ્રીતમદે દૃઢ્યે રહો નિશદિન, આનંદઆધ અમોઘ પ્રભુતાઈ. લે૦

૫૬ ૨૦૧ મું-રાગ સહર

ગિરિધરલાલતણા ગુણુ ગા રે. (ટક)

આ સંસાર પુર પાણીનું, તેને તરંગે તણાપો ન જા રે, ગિરિધરલાલ૦
જો રે વહ્યો તો ગયો અતિ આધો, ન મળે ઠોર ઠેકાણું ઠારે;
માયા મહાજલ પાર મળે નહિ, એવું જણી હરિ શરણું સાહારે. ગિ૦
રાખ ભરોંસો રાધાવરનો, બીજો અન્ય નથી હાપા રે;
જન પ્રીતમ જો પ્રીત યથારથ, પ્રભુ બજીને પાવન આ રે. ગિરિધરલાલ૦
૫૬ ૨૦૨ મું-રાગ સહર

ભાવ કરીને તું હરિને ભજ રે. (ટક)

આ તન તારૂં શિરોમણિ સારૂં, મારૂં કર્યું તું માન નિર્લજ રે. ભા૦
હરિને વિસાર્યાં તે સર્વસ્વ હાર્યાં, તેથી નહારા નહિ દાણુજ રે;
હરિમહિમા મોટા મુનિ બણે, જના પદને ધાય ઇંદ્ર અજ રે. ભા૦
ગરવો થઈ ગોવિંદ ગુણુ ગાજે, માન બડાઈ ટેડાઈ તજ રે;
સુખમાં લીન પ્રવીન સંત જન, પ્રીતમ પ્રેમે પરસ પહરજ રે. ભા૦
૫૬ ૨૦૩ મું-રાગ સહર

ભજનવિના દિન જાય છે વીત્યા. (ટક)

શિરપર કામ કરે છે ગર્જના, મૂઠ મતિ નર શેં નથી બીહીતા. ભા૦
જો પ્રાણી પ્રતીત ન આવે, સુરત ધરી સાંભળ તું ગીતા;
તેનો સ્વાદ જડે જો દોને, અવર બીજા રસ મૂકે છીતા. ભજન૦ ૨
જોને લગન લાલસું લાગી, દેહ ધરી પણ દોપરહિતા;
કહે પ્રીતમ તે જન હરિ જવા, જમ સાગર એકરૂપ સરિતા. ભા૦ ૩
૫૬ ૨૦૪ મું-રાગ ગરબો

શું કર્યું ગીતા ગાઈને રે, તે શું કર્યું ગીતા ગાઈને. (ટક)

પોથી વાંચીને પરમારથ ન કીધો રે, રહ્યો રથ રહાઈને રે. તેં૦
પરને પરમોધો ને આપ ન શોધ્યો રે, ધિક પડી પંડિતાઈને રે. તેં૦
લાગવતભાષે ને હેતરુદિયેનરાખેરે, ધનને કાજ મુઓધાઈને રે. તેં૦
જમ જુજ ગને માયે મણિ છે રે, તેને તેજ જીવે જીવ ખાઈને રે. તેં૦
ભણ્યો ખરો પણ ભેદ ન બણ્યો રે, કુટુંબ પોખ્યું કમાઈને રે. તેં૦
મન મેલું તેને માંજ ન શક્યો રે, ટાળ્યાં નહિ કર્મ કસાઈને રે. તેં૦

કહે પ્રીતમ પોતાને ડહાપણ રે, હરિ હીરો તેહાયથીગમાઈને રે. તે ૦

૫૬ ૨૦૫ મું-રાગ આખખાનો

ભજન કેમ કરતો નથી પાછ રે, સીતારામ કેમ થારો રાછ. (ટક)
મહાદુઃખ ભોગવીને માયા મેળવી, તેને હધો બેઠો દાટી;
ખાધું નહિ, ખવરાવ્યું નહિ, પછે જતાં કુટે છાતી. ભજન ૦
વિપય ભોગવતાં વંશ વાધ્યો ને મુને ત્રુઠ્યાં માછ;
મમતાની ધાણીએ ફેરા ફેરે, પછે તૃષ્ણા થઈ તાછ. ભજન ૦
સોતું પહેરીને શોભા દેખાડે, ને માળાથી મરે લાછ;
ભક્તિવિના જુઠા હાલ તમારા, એમ કહિ ગયા પંડિત કાછ. ભ ૦
માયાની ટીપણે લાલ લાગી, તેને યું રે બેઠો ચાટી;
કહે પ્રીતમ ભાઈ હરી લગ્યાવિના, અંતે સૌ ધૂળ માટી રે. ભ ૦

૫૬ ૨૦૬ મું-રાગ આધવણના સદેશાનો

હરિ લજીએ તો આવે સુખની લેહેર બે,
આ દુર્લભ મનુષ્યા દેહનો લહાવો લીજીએ. (ટક)
કયાં થકી આવ્યો ને જીવ તારે કયાં જવું,
બોલ વિચારી બે ઠરવાનો ઠામ બે;
આ જુઠા જગત સાથે ઝગડો નવ કીજીએ,
અંતે સાચો બેલી સીતારામ બે. આ દુર્લભ ૦
આ મનુષ્યા દેહ પામ્યો રે મોંઘા મૂલની,
ઢાટી જન્મનાં પુણ્ય તથો નહિ પાર બે;
આ શીશને સારે રે માગી નહિ મળે,
એક ઘડી તો લાખેણી વહી જાય બે. આ દુર્લભ ૦
આ વજવાસી ગોપીએ લહાવો લૂંટીએ,
મૂકી દીધી કાંઈ માતપિતા કુળલાજ બે;
સાયું તે સગપણ રે રામળીયા તણું,
સરીયાં સરીયાં એ વનિતાનાં કાજ બે. આ દુર્લભ ૦
આ તન મન ધન બેખન રે રંગ પતંગનો,
આ બેને બેતામાં વણસી જાય બે;
અંતરમાં આજખી લે આતમ રામને,
કહે પ્રીતમ તાજ આવાગમન મટી જાય બે. આ દુર્લભ ૦

૫૬ ૨૦૭ મું-રાગ મહાર

ઢાપ ન કરીએ કૃષ્ણજી, સમરથ છો સ્વામી;
જલને કાળે જાદવા, દુનિયા દુઃખ પામી. ઢાપ નં ૧
માતા મારે જે ખાળને, ખીજું કાણ રાખે;
વાડ ગળે જે ચીલડાં, કાય ક્યાંયકી ચાખે. ઢાપ નં ૨
સુધા થકી વિષ પ્રગટે, તો જીવે જવલા;
શરણે આઘ્યાને જ હણે, તેને કાણ કહે ભલા. ઢાપ નં ૩
પર્જન્યવિના પીડાય છે, પ્રભુ પ્રજા તમારી;
મહેર કરીને મોકલો, મેહને મોરારી. ઢાપ નં ૪
શાને કાળે સૃષ્ટિ કરી, કરી તો પ્રભુ પાળો;
કહે પ્રીતમ પરમાત્મા, સ્વામી સન્મુખ બાળો. ઢાપ નં ૫

૫૬ ૨૦૮ મું-રાગ સદર

તમે ભૂપવિના બૂધરા, કાને જાળે જાયું;
અવર નૃપ તો દીસે નહિ, સ્થામળા કહું સાચું. તમે ૧
જૂઠા જીવને જોધને, શું દૃઢ્યે રાચું;
મારા કર્મતણી કયા, તમ આગળ વાંચું. તમે ૨
અભયદાની ઉદાર છો, નથી કર્તવ્ય કાચું;
શરણે આવે આહીને, તે ન પ્રેરે પાછું. તમે ૩

૫૬ ૨૦૯ મું-રાગ સદર

મધુસૂદન મહારાજ છો, મોટામાં મોટા;
અધમ જીવ જાણે નહિ, કરણીના ખોટા. મધુ ૧
માયા તમારી મહાખળી, કરે ગરબડ ગોટા;
વિરોધ પાડે, ગુરુસંતસું, કરી કરી છળ ખોટા. મધુ ૨
સીસાખાજી જડત છે, જવા જળપરપોટા;
કાચો કુંસ તે ક્યાંલગી, જવા ધૂળખમોટા. મધુ ૩
જને સન્મુખ છો તમે, તેને શા ટોટા;
કહે પ્રીતમ પ્રભુને બળે, ટળે જમના સોટા. મધુ ૪

૫૬ ૨૧૦ મું-રાગ સદર

રામ રટણ કર રંગમાં, અંગ આનંદ આંણી;
મિથ્યા બાપણ મૂકજો, બોલે અમૃત વાણી. રામ ૧
રસના તું રસવંત છે, સહુ સ્વાદને જાણે;

અમર લોક આશા કરે રે. ચરણ ૦ ૪

મહિમા જાણ્યો ગૌતમ નારી, તન મન ધન કરે બલિહારી;
પ્રેમે પ્રીત હૃદયે ધરી રે. ચરણ ૦ ૫

પદ પરસી રજ મજ વૃન્દાવન, પ્રેમે પામે કાઠ પ્રેમી જન;
જને શ્રીકૃષ્ણ કૃપા કરે રે. ચરણ ૦ ૬

પ્રીતમનો સ્વામી શામળીયો, અલબેલોજી અઢળક ઢળીયો;
નિરખીને નયણું કરે રે. ચરણ ૦ ૭

પદ ૨૧૪ મું-રાગ ધોળ

આજ અમારે દિવાળી રે સજની, રંગ ભરી રળી આમણી રજની;
હું દાસી પીયુના પદની રજની તો, પ્રેમ નેમ પાછું સદા રે. ૧

કમલ નયન કમલાનો સ્વામી, આઘ મધ્યઅંત અંતર્યામી;
પૂરણ પુણ્યે કરીને પામી, તો વામી સકલ ભવ આપદા રે. ૨

શિર મુગટ કુંડલ વનમાળા, મદન શરદ સરી રૂપ રસાળા;
યુગ્મ સ્વરૂપ બાહુ વિશાલા, તો સુંદર વેણ મુખે ધરી રે. ૩

રાત જહિત કઠી કંદોરો સોઢે, નેપુર ધુનિ મુનિનાં મન મોઢે;
ચરણ કમલ માંચિત્તકુપ્રોચે, તો જોધચે જુગલ નયનાં ભરી રે. ૪

અંગ સોરંગ પીતાંબર ધોતી, પટક જોર ઝવેર ને મોતી;
અંગ અંગ આશ્રણ સન્ન્યાં જ્યોતિ, તો સુંદર શોભા શી કરું રે. ૫

પ્રીતમનો સ્વામી શામળીયો, આનંદસિંધુ અઢળક ઢળીયો;
પૂરવની પ્રીતે પ્રગટ પીયુ મળિયો, તો સૌ સોંપી સન્મુખ રહું રે. ૬

પદ ૨૧૫ મું-રાગ સદર

આજ દીવાળી પ્રેમ રસાળી, જીવને પધાર્યા શ્રીવનમાળી;
રસબસ થઇ ગઇ રૂપ નિહાળી, તો લાળી રહી ભાવે કરી રે. ૧

આપ્યાં આસન આનંદકારી, બેઠા નટવર નવલવિહારી;
તનમન પ્રાણ કરૂં બલિહારી, તો પ્રાણજીવન ધન જાણીને રે. ૨

અગર કપૂરે આરતિ ફીજ, નિરખી રૂપ હૃદયામાં લીજ;
પ્રેમસુધારસ પ્રેમે પીજ, તો અતિ આનંદ હર આણીને રે. ૩

નિત્ય નિત્ય નવલા નેહ વધારૂં, ત્રિજીવનવ્યાપક તેજ તમારૂં;
જોધને મોહી રહું મન મારૂં, તો ન્યારૂં દાણુએ નવ રહે રે. ૪

પ્રીતમનો પ્રજુ પ્રેમ સનેહી, એની લીલા કરું કેઇ કેઈ;
પ્રસન્ન દીપાં દર્શન દેઈ, તો રજનીદિવસે દયે વસે રે. ૫

પદ ૨૧૬ મું-રાગ સદર

આજ ક્યોં અંનઠાટ છબીલે, રંગ વધાર્યો રંગ રંગીલે;
 પ્રેમનો સિંધુ પ્રેમીજન ઝીલે, તો ગોપીકુળ ગોપલીલાકરી રે. ૧
 ઈંદ્રતણે અપરાધ વિસાર્યો, લંઘ પર્વત સુરપતિ શિર ધાર્યો;
 સાત દિવસ લગી ભારે માર્યો, તો ગર્વ નિવાર્યો શ્રીહરિ રે. ૨
 પંચ તત્ત્વ માળા ઉર રાજે, માલ નીલજળ મુક્તિ વિરાજે;
 તેજ માણેક વિધુરજ છાજે, તો વ્રજ આકાશે પ્રકાશ છે રે. ૩
 આગે ન દાણુ દેવની માયા, જમ કંઈ પુરુષ પુરુષની છાયા;
 નિગમપુરાણે અગમ કરી ગાયા, તો જનો આ વિશ્વ પ્રકાશ છે રે. ૪
 નિર્ગુણ બ્રહ્મ સંગુણ થઈ શોભ્યા, જની લીલામાં મુનિવર લોભ્યા;
 જના થોભાવ્યા ધર્મ સૌ થોભ્યા, તો જગત મંગળ જશ પ્રગટે રે. ૫
 ભક્તહિત અવતાર ધરે છે, દાસ તણાં બહુ કાજ કરે છે;
 પ્રીતમ પ્રેમીનાં ચિત્ત હરે છે, તો પાપ હરે છે તેહનાં રે. ૬

પદ ૨૧૭ મું-રાગ સદર

મંગળ ગાન કરે છે ગોપી, આનંદ રૂપ રહી અંગ આપી;
 પ્રેમ નવલવેલ રસમાં રોપી, તો નિર્ભે કારણ કલપતરુ રે. ૧
 પરમ ચતુર સકલ વ્રજબાળાં, નવધન ધેર્યો દામની માળા;
 સુરશિરોમણિ રૂપ રસાલા, તો વર્ણુ ન કંઈ ધેરે કંઈ રે. ૨
 પદ્મ પત્ર વિશાલ વિલોચન, દૃષ્ટિ અગોચર ગોચર ભોચન;
 મનમોહન મધવામદભોચન, તો શોચ સકલ સહેજ ગયો રે. ૩
 ગોવર્દન આચ્છવ હરિ કીધો, ગોપ વેશ ગોવિંદ લીધો;
 વ્રજજન પ્રેમસુધારસ પીધો, તો સપ્ત મનોરથ સૌ થયો રે. ૪
 ઘેર ઘેર ચતુર કરી ચિત્રશાલા, ધજ પતાકા તોરણ માળા;
 સોળેશણુ ગારસજાનજાળા, તો આજૂમણુ અંધરજો પતાં રે. ૫
 પ્રીતમના સ્વામીની સંગે, મળવું પરસ્પર પ્રેમ પ્રસંગે;
 આનંદકંદ વધાર્યો અંગે, તો ચિત્ત હરિચરણે આરોપતાં રે. ૬

પદ ૨૧૮ મું-થાળ ૧ લો

આનંદે આવો રે, જીવન જમવાને, બહુ પાકબનાવું રે, ગિરિધરગમવાને.
 ઉષ્ણોદક આપું રે, નટવર નહાવાને, પીતાંબર લાવું રે, પ્રેમે પહેરવાને.
 આખડીએયડીને રે, આવ્યા અંતરજમી, ચંદનનીચો કીરે, બેઠા બહુનામી
 કંચનને બાજઠરે, સુવર્ણનીયાળી, ભોજન કરવાને રે, બેઠા વનમાળી.

ખાંજને લાડુ રે, ઘેખર ધીનાં છે, પકવાન બલાં છે રે; સૌ મિસરીનાં છે.
એવા લોગ છપ્પન છે રે, વ્યંજન બહુ ભાંતિ;
સાકર મેવાદિક રે, રહ્યા છે સહુ જાતિ.
જનીરુચિઆવેરે, તેલેજેમાંગી, જમતાં મુખનિરખેરે, તેમહા બહુલાગી.
જમુનાજળશીતળરે, એલચીએવાસી, પાનનાં ખીડારે, ખવડાવું ખાસી.
કંકુને ઢેસર રે, કુમકુમ થાળ ભરી, પ્રીતમનો સ્વામી રે, પૂજું પ્રેમધરી.

૫૬ ૨૧૯ મું-થાળ ૨ જો-રાગ સારંગ

હરિ ભાવે ભોજન દીજીએ ૦ હરિ ૦ (૨૬૦)
સુંદર વચન સરોરહ લોચન, શોભા જોઈ જોઈ રીઝીએ. હૃ ૧
દધિપકવાંન મિઠાઈઓ મેવા, રુચિ આવે સહુ લીજીએ. હૃ ૨
જાઈ જાવંત્રી જાણજી મીસરી, ઔણટયોપ પ્રજુ, પીજીએ. હૃ ૩
આયમન પાન ફીજી કમલાવર, દેખી દેખી દિલ રીઝીએ. હૃ ૪
પ્રીતમ દ્વાર રહ્યા રસ ગાવે, ઉખરી, જુઠણ દીજીએ. હૃ ૫

૫૬ ૨૨૦ મું-રાગ પ્રભાતિ

જીવ વચન વિચારી બોલે, બહુ બકવાદ ન કીજે;
નિર્મલ નામ રામ રધુવરનું, નિત્ય નિરંતર લીજે. જીવ ૧
શિવવિરંચી શેષ શારદા, નિગમ પુરાણ વખાણે;
નામ અમૂલ્ય દામ ન બેસે, ઠમ જડ જીવ ન જાણે. જીવ ૨
કુટે કુંભે નીર ઠરે નહિ, વૃક્ષ વેડાએ ફળ કયાંથી;
એમ અસત્ય ભાષણથી થાય, હીણ તેજ તપ ત્યાંથી. જીવ ૩
શીખી, દધીચિ, બલિ, નૃપ દશરથ, હરિશ્ચંદ્ર, કણ્ઠ કહીએ;
શરીર ગયું પણ શબ્દ ન ચુકયા, તે પૂગ નર લહીએ. જીવ ૪
દાતા શૂર સલ સહુ સદ્ગુણ, ભક્ત તણે દહે રહે છે;
કહે પ્રીતમ તે પ્રજુના પ્યારા, નિશદિન હરિ હરિ કહે છે. જીવ ૫

૫૬ ૨૨૧ મું-રાગ સદર

તું તારું તન દેખ તપાસી, અનુભવ આંખ ઉઘાડી;
આશા તૃષ્ણા લોભ ને ઈર્ષ્યા, નાંખ કદપના કાઢી. તું તારું ૧
પ્રજુપ્રેમે પરસે અમૃત વરસે, દરસે દહાડી દહાડી;
આઠે પહોર આનંદની હેલી, ફૂલી રહી ફૂલવાડી. તું તારું ૨
દેહના નેહ થકી રહે ન્યારો, ચિત્ત ચૈતનમાં લગાડી;
કહે પ્રીતમ તો તું હરિને વંદે, નિગમનગારાં વગાડી. તું તારું ૩

પદ ૨૨૨ મું-રાગ સદર

જ જગદીશ ઇંશ અવિનાશી, હરવાસી સુખરાશી;
 પરમાનંદ પરમ સુખસિંધુ, સેવે સદા કમલાશી. જ જગ૦ ૧
 નેતિ નેતિ નિગમ કરી ગાયે, પૂરણુ બ્રહ્મવિહારી;
 જન્મ જન્મ જગતપતિ જીવન, ચરણુકમલ હું દાસી. જ જગ૦ ૨
 વહાલા પધારે કારજ સારે, પૂરણુ પ્રેમ પ્રકાશી;
 પ્રીતમના સ્વામી સુંદરવર, નામે ટળે ચોરાશી. જ જગ૦ ૩

પદ ૨૨૩ મું-રાગ સદર

જ સતસંગ કરે શુદ્ધ ચિત્તે, સધળાં તીરથ તેને;
 નિરખે નિત્ય નિરંતર હરિને, ભૂલે નિંદે નહિ. કેને જ સત્સંગ૦ ૧
 કામધેનુ ચિંતામણી સુરતરુ, અમૃતક્ષિત્ર નિત્ય એને;
 શું કરવા ભરમે તે ભટકે, ઘટમાં ગોવિંદ ચીને. જ સત્સંગ૦ ૨
 આઠે પહોર આનંદનો સિંધુ, છલ્યો રહે દિન રેને;
 નિત્ય નિત્ય રનેહસહિત સત્સંગે, પ્રીતમ પ્રેમરસ પીને. જ સત્સંગ૦ ૩

પદ ૨૨૪ મું-રાગ સદર

રહે રસના તું રામભજનમાં, હંસદશા દિલ આણી;
 કહું છું કુટિલ વચન નવ કાઢીશ, વૃથા વાયસ વાણી. રહે૦ ૧
 હરિનામ નિર્મલ મુક્તાપ્લ, નિહવા જપીએ જાણી;
 તજી અસાર સાર પય પીજ, પરહરિ પરપંચ પાણી. રહે૦ ૨
 જના સ્મરણથી ટળી જાએ, ગર્ભવાસી ધાણી;
 પ્રીતમ ભજન કરી લે ભાવે, નિભય નામનિશાની. રહે૦ ૩

પદ ૨૨૫ મું-રાગ સદર

ગુરુગમ જ્ઞાન વિચાર્યું ઘટમાં, પ્રગટી પ્રેમ ખુમારી;
 ખટ અખુજ ખોલીને જોયું, હથડી અગમ અટારી. ગુરુ૦ ૧
 પંચ પ્રવાહ ગંગા વહે પાવન, કરને સ્નાન કરારી;
 સહસ્ર પાંખડી કમલ કોશમાં, દશ્યા દેવ મોરારી. ગુરુ૦ ૨
 તત્ત્વમસિ તુરિયા શુદ્ધચૈતન્ય, તેજપુજ બલિહારી;
 પ્રીતમ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ, વ્યાપક અખંડ વિહારી. ગુરુ૦ ૩

પદ ૨૨૬ મું-રાગ દેર

વંદું સદ્ગુરુ ચરણુરજ શીશ. (ટક)
 ચરણુરજ શીશ ચરણુરજ શીશ, અખિલ બ્રહ્માંડતણો જ ઈશ.

વ્યાપક પૂરણુ પ્રજા જગદીશ, મંગળકારી માયાધીશ. વ૦ ૨
જને વશ વરતે પાંચ પચીશ, નિર્મળ નામ જપે જોગીશ. વ૦ ૩
સુર નર નાગ અસુર મુનિ દેવ, સૌ કાંઈ કરે સદ્ગુરુની સેવ. વ૦ ૪
કવિ પાંડિત અથે આદે ગાય, ગુરુકૃપાથકી કારજ થાય. વ૦ ૫
કહે પ્રીતમ ગુરુ પરમ દયાળ, આપે અભયપદ તે તત્કાળ, વ૦ ૬
૫૬ ૨૨૭ મું-રાગ સદર

જય.જય જનરાય, જશ અગમ અપાર. (ટક)
અગમઅપારજશ, અગમઅપાર, નેતિનેતિનિગમ કહે નિરધાર. જય૦
વદે વિરંચી શિવ વારંવાર, સદા સમાધિ ધરે સનાતુમાર. જય૦
અહિપતિ નિશદિન કરતઉચ્ચાર, સહસ્રવદનજીહ્વાયુગ્મહજાર. જય૦
સિંધુસુતા પદ સેવે ઉદાર, સંશય શોક મિટાવનહાર. જય૦
અમર લોક અમૃત આહાર, તારે પ્રેમરસ તે કાઈક પીનાર. જય૦
અનેક પ્રજાંડતણે આધાર, પ્રીતમનાસ્વામીરહોદ્દયામોઝાર. જય૦
૫૬ ૨૨૮ મું-રાગ સામેરી

તત્ત્વ વિચારી રે, તીરથ જો કરે રે, તેણે તારા મનનો મેલ ધોવાય;
સન્યાસ દયાળે રે, સર્ચુ ગોમતી રે, મજ્જન કરતાં ચિત્ત શુદ્ધ થાય. ત૦
ક્ષમા ક્ષિપ્રાને રે, નમ્રપણું નર્મદા રે, ગણકી શ્રીગોવિંદગુણગાન;
ગંગા ગુરુભક્તિ રે, સંતસંગસરસ્વતીરે, જમુનાજલહરિનુંધ્યાન. ત૦
પ્રેમે બહુ શું રે, પ્રયાગ પરસર્તા રે, પૂર્વનું પાતક પ્રલય થાય;
દ્વદ્યામાં રાખે રે, ઇષ્ટ ઉપાસના રે, જન્મ વાસના ટળી જાય. ત૦
અવશુણ મૂકી રે, શુણનું ગ્રહણ કરે રે, સેવા સુમતિ શીલ સંતોષ;
પ્રીતમ હેતે રે, પરમારથ થકી રે, તેણે તારા ટળશે દેહના દોષ. ત૦
૫૬ ૨૨૯ મું-રાગ સદર

રણુછોડ રંગીલો રે, રહ્યો દુદયે વશી રે, રસિક શિરોમણી રાય;
રૂપ સુધા સુખ સાગર શ્યામળો રે, દરશન કરતાં રે દુઃખડું જાય. ર૦
રાજનો રાજ રે, શ્રીરણુછોડજી રે, દેવનો દેવ શ્રીદુવારકાનાથ;
અખિલ લોકમારે, આણુ જની કરે રે, હુકમ ના મોટે સુરનરઆપ. ર૦
ચરાચર જીવે રે, જીવોને જોઈ રહે રે, જને વશ વરતે સંસાર;
ત્રણુલુવનમાં રે, તપે જના તેજથી રે, અનંત પ્રજાંડતણે આધાર. ર૦
ભક્તને હેતે રે, જૂતળ આવીયા રે, લીલા કરવા લક્ષ્મીનાથ;
પ્રેમ સનેહી રે, પ્રજા પ્રીતમતણા રે, તનમન સોંપું હરિને હાથર૦

શ્રીકૃષ્ણાવતારસંબંધી પદ, ગરબા, વગેરે

પદ ૨૩૦ મું-શ્રદ્ધાલુનો ગરબો

જ્યારે ભોમીભાર વાઢ્યો ઘણો, ત્યારે ભોમી ગદ્ય શ્રદ્ધાની પાસ ને.
પોઢયાતા પ્રભુ ક્ષીરસમુદ્રમાં, ત્યાં જઈ આરાધ્યા અવિનાશ ને,
શ્રદ્ધાએ લગન કર્યું ભગવાનનું.

જગો જગો જગન્નાથજી, દુનિયા બહુ પામે છે ત્રાસ ને;
કાપો કદ અમાઈ હે કમલાપતિ, ઉભા અમર કરે અરદાસ ને;
ગગન ગિરા હરી એણીપેરે આચર્યા, સુણો સહુઅમરઅમારીવાત ને.
હું અવતાર લઈશ યદુવંશમાં, વસુદેવ પિતા દેવકી માત ને. ૫૦
ગોકુળલીલા મારે કરવી છે, મુજને વહાલો પ્રજનો સાથ ને;
ચતુરાનન ચિંતા કરશે નહિ, એવું બોલ્યા લક્ષ્મીનાથ ને. ૫૦
દેવકી પરણાવ્યાં વસુદેવને, કંસે આપ્યું કન્યાદાન ને;
દાન માને કરી સહુ સંતોષિયા, પ્રેમે વહેંચ્યાં ક્ષેપણ પાન ને. ૫૦
વીર વળાવા ચાલ્યો બેનને, એવે યદુ વાણી આકાશ ને;
એનો અદ્ધમો ગર્ભ તુંને મારશે, તેનો રાખ રદયામાં વિશ્વાસ ને. ૫૦
સુણતાં કોપ ચઢ્યો ત્યાં કંસને, વસુદેવ સમજાવે કંઈ વાર ને;
સ્ત્રી બાળ બેનને જ હણે, તેના પાપતણું નહિ પાર ને. ૫૦
પુત્ર યશે તે આણી આપયું, મન ગોઠે તે કરજે ભૂપ ને;
ચોઠાશા જીવ્યાને કારણે, ન હણીશ અખળા બાળસ્વરૂપ ને. ૫૦
કીર્તિમંત કુંવર પહેલો થયો, વસુદેવ લાભ્યા કંસની પાસ ને;
જેઘને દયા કંસને ઉપની, રહીયે આભ્યા દૃઢ વિશ્વાસ ને. ૫૦
અદ્ધમો ગર્ભ આણીને આપજો, બીજાં બાળ હણે શું થાય ને;
એટલે નારદજી ત્યાં આવીઆ, કેમ તું બેસી રહ્યો છું રાય ને. ૫૦
કંસે માંડીને કહી વારતા, નારદ કહે સાંભળો ભૂપાળ ને;
જ્યાં ગણીએ ત્યાંથી થાય અદ્ધમો, એમાં જાણ તારો કાળ ને. ૫૦
આ જલદ અમર સહુ અવતર્યા, દેવી ઉદર વિષ્ણુનો અવતાર ને;
એટલું કહી નારદજી ઉઠીયા, કંસને કોઈ ચઢ્યો તેણીવાર ને. ૫૦
વસુદેવ દેવકી કારાગૃહે નાખીયાં, બીડી ભોગળ સાંકળ દાર ને;
ઉપર ચોડી મૂકી ચોસરી, રખે કોઈ અજાગ રહેતા લગાર ને. ૫૦
ચોક્કસ રહેજો ચિત્તમાં ચેતીને, બાળક જન્મે કરજો જાણ ને;

કરાર કરીને બેઠા આસને, રાત દિવસ જ'પે નહિ પ્રાણુ જો. ૫૦
 પાપી લાગ્યો સહુને પીડવા, કંસે માંડ્યો મહાકલેશ જો;
 પીડ્યા જલદ જ્યાં ત્યાં થઈ ગયા, રક્ષા જઈ વનમાં દેશ વિદેશ જો. ૫૦
 જે જન્મે તે આપે આણીને, બાળક માયાં છે બે ચાર જો;
 સાતમો ગર્ભ થયો ત્યાં શેષજી, દેવપતિ પામ્યાં હરખ અપાર જો. ૫૦
 હરિએ હુકમ કર્યો નિજ માતને, વેગે કરજો એહ વિચાર જો;
 ગર્ભ આકર્ષણ કરી લઈ મૂકજો, રાહીણીજીના ઉદરમોજર જો. ૫૦
 આઠમે આપે નાથ પધારીઆ, સુર સહુ પામ્યા હરખ અપાર જો;
 પ્રુષ્પની વૃદ્ધિ કરે સહુ દેવતા, જે જોલે ગગનમોઝાર જો. ૫૦
 શ્રાવણ વદી અતિ ઉત્તમ અષ્ટમી, અલિજીત રાહીણી ને બુધવારજો
 લગ્ન જોગ મુહૂર્ત શુભ તે ધડી, અર્ધ નિશાએ હરિઅવતાર જો. ૫૦
 દરશન દીધું દેવકી વસુદેવને, દેવપતિ પામ્યાં અતિ આનંદ જો;
 મુખકું જોતાં કુંઝકું સહુ ટળ્યું, ટળીયા મહામાયાના ફંદ જો. ૫૦
 કિરીટ મુગટ કુંડળ હીરે જડયાં, કંઠે કૈસ્તુભમણિનો હાર જો;
 પીત વસ્ત્ર તન મન ધન દામની, ગદા આયુધ જીવ અર જો. ૫૦
 ચરણકમળ સેવે સિંધુસુતા, પદરજ વંદે અજ ઉમીયા બતાર જો;
 મંદ મંદ હાર્યે હરિ એમ બોલીયા, તમો તપ કીધાં બાર હજાર જો. ૫૦
 તપ કરી મુજ પાસે વર માગીઓ, તે અર્થે લીધો અવતાર જો;
 હવે રખે શત્રુનો ભય રાખતા, થોડે દિવસ થશે એનો સંહાર જો. ૫૦
 ગોકુળ લઈ ચાલો ચાંપે કરી, નંદ જશોદાજીને દ્વાર જો;
 મુજ બદલે માયાને લાવજો, એમાં કોઈ નવ જણે નિરધાર જો. ૫૦
 એમ કહી હરિ સૂક્ષ્મરૂપે થયા, જનો કોઈ ન પ્રીછે પાર જો;
 લઈ આવ્યા વેગે વસુદેવજી, ભાગી જુગળ ઉધાડયાં દ્વાર જો. ૫૦
 રાહુપર નાખી માયા મોહની, નિદ્રાવશ ધોરે સંસાર જો;
 રવિતનયાને તીરે આવીયા, વસુદેવે પ્રેમે ઉતાર્યા પાર જો. ૫૦
 ચંદ્રે આવીને અજવાળું કર્યું, ઈંદ્રે કીધી અમૃતધાર જો;
 માયાએ આવીને ઝોથો કર્યો, તે દિન બાવનને વરસઅગિયારજો. ૫૦
 ગોવિંદ ગોકુળ માંદ પધારિયા, આવ્યા નંદરાયજીને ઘેર જો;
 જશોદાજીની સોડે સુંતા શામળો, તેનીઠા ના પ્રીછે પેર જો. ૫૦
 સુત મૂકીને ત્યાં લીધી સુતા, ત્યાંથી વેગે વળ્યા વસુદેવ જો;
 આવ્યા તેમ પાછે પગલે ગયા, મધુપુર જઈ પહોંચ્યા તતખેવ જો. ૫૦

જે જ્યારે હતું તે ત્યમ થઇ રહ્યું, એટલે પ્રગટયો પ્રાતઃકાળ જો;
 જ્યારે રોવા લાગી બાળકી, ત્યારે જગ્યા સહુ રખવાળ જો. ૫૦
 ચોંપે જાણુ ક્યું જઈ કંસને, જને જીવ્યાનું છે મન જો;
 છઠીને આવ્યો ત્યાં ઉતાવળો, કન્યા દીઠી રૂપ રતન જો. ૫૦
 કાલાવાલા કરે ત્યાં દેવકી, હવે રહેવા દે એટલું બાળ જો;
 જોરે ઝુટી લીધી હાથથી, પટકી ચીલા ઉપર તાકાળ જો. ૫૦
 દેવી હકી ગઈ આકાશમાં, ગગને જઈને બોલી વાણુ જો;
 મુજને સુ મારે છે મુરખા, તારો વેરી પ્રજમાં જાણુ જો. ૫૦
 કંસે કરવા માંડી રોચના, રૂઢીયે લાગ્યો દુઃખ અંગાર જો;
 ગોકુળ ગોવિંદે લીલા કરી, આછવ નંદરાયને દ્વાર જો. ૫૦
 પુત્રવધાઈ આવે નંદજી, હીરા હેમ વસ શણુગાર જો;
 ઘેર ઘેરથી આવે સહુ ગોપિકા, પ્રગટયો રૂઢીયે પ્રેમ અપાર જો. ૫૦
 ચતુરા ચોક પૂરાવે મોતીએ, નવરંગ તોરણ બાંધ્યાં દ્વાર જો;
 કેસર કુંકુમ છડા દેવરાવીઆ, મંગળ ગાન કરે પ્રજનાર જો. ૫૦
 દધિ કાદવ દીધો નંદઆંગણે, નાચે ગોવાળ કરે રસ રંગ જો;
 શોભા સાગર સુંદર શામળો, અંગે વાંધ્યો કાટિ રંગ જો. ૫૦
 સુવર્ણ કૂલે પ્રજ પ્રલી રહ્યો, ઘેર ઘેર આનંદગીત વધાઈ જો;
 જ્યાં ત્યાં આનંદ અંગમાં હમટયો, ભોમિરતનમણીમયજાઈ જો. ૫૦
 ગંગા આવે તીરથ પ્રજમાં વસ્યા, શંકર આદે સર્વે દેવ જો;
 આવી અચળ વસ્યાં ત્યાં ઈંદિરા, કરવા નિજ પતિકેરી સેવ જો. ૫૦
 બાળચરિત્ર કરે બહુ રીતસું, નિત્ય નિત્ય નૌતમ નંદકિશોર જો;
 સુનાંધામ જોઈ હરિ સંચરે, નામ ધરાવ્યું એનું માખણચોર જો. ૫૦
 એવી અલખેલાની અલખના જતને જળવે જસોદા માત જો;
 કાતક બહુ કરે છે કાનજી, સને મન સાવે તે વાત જો. ૫૦
 કંસે મોકલી મારી પૂતના, લીધું લક્ષ્મી દેવ રૂપજો;
 ઝેર હગાહળ રતનપર ચોપડી, હણતી બાળકવૃંદ અનુપ જો. ૫૦
 જોતી આવી જશોદાને આંગણે, કહે દેખીએ તમારો બાળ જો;
 જશોદા ગૃહકરજ કરતાં હતાં, પારણે પોઢયા લાલગોપાળ જો. ૫૦
 લઈ ધવરાવવા લાગી લાલને, ધાવતાં ચોપી લીધા પ્રાણુ જો;
 પાડી ચીસ પડી પૃથ્વીવિષે, એણીપેર કરી નિશાચરી નાશ જો. ૫૦
 રાઈ લુણુ ઉતારે જશોમતિ, આ તે આ જો મું કહેવાય જો;

હજી તો હીંડતાં આવડતું નથી, પડે ગડેને ઉભો થાય જો.   પ્ર૦
 લાખ ઝાળંબાં લાવે લોકનાં, ફેડે ઢોળે મહિનાં માટ જો;
 યમલાઅજીન સુત કુપેરના, ઉધરી ગયા સ્વર્ગની વાટ જો.   પ્ર૦
 જશોદા મોતીહાર પરોવતાં, લીધાં મુદ્ધિ ભરી મોરાર જો;
 મોતીકેરાં ઉછેયાં ઝાડવાં, દે પ્રજવિનતાને શણગાર જો.   પ્ર૦
 અથ ખઠ ધેતુક વચ્છાસુર આવીયા, શંખચૂડ ક્રેશિ વૃષભાસજો;
 હરિએ રાખ્યા રજગતા તેહને, આપ્યો આપ ચરણમાં વાસ જો.   પ્ર૦
 જળ જમુનાથી કાળી નાગ કાડીઓ, નાથે નિરમળ કીધું નીર જો;
 જીવતી જળ જમુનામાં ઝીલતાં કદમે ચડીને ચોયાં ચીરજો.   પ્ર૦
 સો પ્રણામ સુરજને કરાવીયા, દોષ નિવાર્યો રયામશરીર જો;
 વરણને ઘેરથી નંદને છોડાવિયા, વૈકુંઠ વસિયું જમુના તીર જો.   પ્ર૦
 ઇંદ્રે દોષ કર્યો પ્રજ ઉપરે, ત્યારે ધરીયો ગોવર્દન જો;
 હાથે છાંયો છબિલાજીએ કરી, ખયાબ્યા વાલે પ્રજનાં જન જો.   પ્ર૦
 રસિયે રંગે રાસ રમાડીયાં, વેણ વગાડી તેડયાં વન જો;
 તારણી કેરા તાપ સમાવીયા, સુખકું આપ્યું જીગજીવન જો.   પ્ર૦
 પ્રજની લીલા દોણ શકે વર્ણવી, નામ લે કોટી શારદા શેષ જો;
 નિગમ નિરંતર જને ગાય છે, તેનો પાર ન પામે લેશ જો.   પ્ર૦
 એટલે નારદ મુનિ આવીયા, પ્રણને કહી સંક્ષેપે વાત જો;
 હાવે કારજ કરવાં છે ધણાં, હજી કમ ખેતી રહ્યા છો નાથ જો.   પ્ર૦
 પાપી પરિચટને ઉધારવો, કરવું માળીનું કદ્યાણ જો;
 કુખજકેડું અંદન લેવું છે, લેવા પાપી કંસના પ્રાણ જો.   પ્ર૦
 માત તાતનાં બંધન છોડવાં, વિદ્યા ભણવી સંદીપ જો;
 જોરે જરાસંધને જીતવો, કરવી કાળયવનની પેર જો.   પ્ર૦
 દરિયામાં રચવી દ્વારકા, શોભે સકળ શિરોમણિ સાર જો;
 સોળ સહસ્ર શત આઠને પરણવી, કરવો છે પ્રોઢ પોખારજો.   પ્ર૦
 એટલું કહી નારદજી ઉઠીયા, પોહોંચ્યા બ્રહ્મલોક નિરધાર જો;
 કંસે અકુર મોકલ્યા તેડવા, તે તો આબ્યા નંદને દ્વારજો.   પ્ર૦
 કંસે સુતસહિત તેડાવિયા, લીધું ધનુષઅગતું નામ જો;
 પછે કાર્ય ગમતું ગોવિંદનું થશે, કંસને મળવાનું છે કામ જો.   પ્ર૦
 નંદનીઆઘે ગોપ ગોવાળીયા, રથમાં બેઠા દેશવ રામ જો;
 રથ ઝાલીને રાધાજી રક્ષાં, નહિ જવા દેઈ મુંદરશામ જો.

વીંટી વળી સર્વે પ્રજાસુંદરી, જને સાથે અધિક રનેહ જો;
 પ્રાણ અમારા સાથે ચાલશે, એમાં ન મળે કાંઈ સદેહ જો. પ્ર૦
 પ્રેમે ગોષ્ઠિ કરી સૌ સમજાવીયાં, ચાલ્યા કઠણ કરીને મન જો;
 અકૂરજા મુનામાં નાવા ગયા, જળમાં દીઠા જુગજીવન જો. પ્ર૦
 પ્રથમ પરિચટની પૂજા લઈ, સર્વે શણગાર્યા ગોવાળ જો;
 મારગે માળીએ પુષ્પ ચઢાવિયાં, મુક્તિ આપી દીનદયાળ જો. પ્ર૦
 કુખજાકેરું ચંદન લીધું છે, કીધું કમળા સરખું રૂપ જો;
 ધનુષ ભાગતાં ચોક્કા બહુ હણ્યા ત્યારે ભે પામ્યો છે ભૂપ જો. પ્ર૦
 દુનંદ્ર કુવલયાપીડ પછાડીઓ, માર્યા ચાણુર મુદ્ધિક મદલ જો.
 આવી રાજસભામાં ઉભા રહ્યા, પટકયો કંસકેશ અહીંશલ્યજો. પ્ર૦
 માત તાતનાં બંધન છોડાવિયાં, જઈને પ્રેમે લાગ્યા પાય જો;
 પુરવાસી પાવન સર્વે કર્યાં, ઘેર ઘેરઆનંદ આચ્છવ થાય જો. પ્ર૦
 લૌકિક વિદ્યા ભણ્યા સંદિપની, આણી આપ્યો મૃતક બાળ જો;
 જોરે જરાસંધને છુટીઓ, કીધો કાળયવનનો કાળ જો. પ્ર૦
 દરિયાતીરે વારસી દ્વારકાં, પરણ્યા સોળ સહસ્ર શત આઠ જો;
 પ્રેમે પાર્થનો રથ હાંકિયો ઠાઠયો, મહાભારતનો ઠાઠ જો. પ્ર૦
 અણીપેરે ભોમી ભાર ઉતારીઓ, લીલા કીધી અનંત અપાર જો;
 પ્રીતમસરખા પતીતઓ કારિયા, એવા અશરણુ શરણુ મોઝાર જો. પ્ર૦
 મહિમા મોટા શ્રીજનરાયનો, સંધેસરમાં સદા નિવાસ જો;
 ગરબો ગાય સાંભળશે ને શીખશે, તે પ્રાણી પામે વૈકુંઠવાસ જો.*

૫૬ ૨૩૨ મું-તિથિઓ-રાગ ગરબો

પઠવે બ્રહ્મ પાસે પ્રકારી, વસુધા સુરભિ રૂપ ધરી;
 સુર સર્વે શંકર અજ આદે, આબ્યા ન્યાં અવિનાશ હરિ. ૧
 બીજ બહુવિધિ સ્તુતિ કીધી, ત્યાં બોલ્યા ત્રિજીવનપતિ;
 શાને શોચ કરે શિવ બ્રહ્મા, ભય કાનો નવ ધરશે રતિ. ૨

*આ ગરબાની છેવટની ત્રણ લીટીઓ એક અમરેલીથી મળેલી છુકમાં
 નીચે મુજબ છે. ઢોંગી માણસો પોતાનાં નામ કેમ ધુસાડી દે છે તેનો એ
 નમુનો છે

“ માધવ સરખા પતીત આધારીયારે, એવા અશરણુ શરણુ મોરાર જો;

“ મહેમા મોટા શ્રી નરસંગનો રે, ભાવનગરમાં સદા નિવાસ જો;

“ ગરબો ગાય શીખે જે સાંભળે રે, તેનો પામે વૈકુંઠ વાસ જો,

- નીજ ત્યાં મથુરા ગોકુળમાં, અમર બધ અવતાર ધરે;
જદવ કુળ વસુદેવતણે ગૃહ, શેષસહિત હું આવું ખરે. ૩
- ચોથે ચતુરાનન પંચાનન, સ્તવન કરી નિજ ધામ ગયા;
મધુપુર ગોકુળ પ્રજા વૃંદાવન, ગોપ ગોપાળ સૌ દેવ થયા. ૪
- પાંચમે પ્રાણજીવન પુરુષોત્તમ, શેષસહિત માયા પ્રેરી;
જમ કાઠ ભૂપ ભુવન પ્રત્યે, આવી સમરાવે સુંદર શેરી. ૫
- છઠે છબીલો દિનમણી ઉદિયો, દેવકી નામે પૂર્વ દિશા;
હર આવેશ કર્યો અલખેલે, વિશ્વેશ્વર તન માંહે વસ્યા. ૬
- સાતમે ગર્ભ સંકર્ષણ કેરો, શેહીણીજીને ઉદર ધર્યો;
જન્મ ન જાણેવેદ વખાણે, એણી પેરે હુપાય કર્યો. ૭
- આઠમ અર્ધ નિશા શુભ મુહૂરત, શામળીએ પ્રાગટ્ય કીધું;
ઢાટિકાટિ રવિ શશિની શોભા, દયા કરી દર્શન દીધું. ૮
- નોમે નંદરાય ઘેર ઉત્સવ, આનંદની ફેલી યાયે;
દાન માન બહુ પેરે દીધાં, માનનિ બહુ મંગળ ગાયે. ૯
- દશમે દિશ વળી પ્રજા કેરી, નિત્ય અમૃતના મેહ વરસે;
ઠોર ઠોર ફૂલી ફૂમવેલી, પૂજા બારે ભોમિ પરસે. ૧૦
- એકાદશી આનંદ વધાર્યો, ગોવર્દન ઉત્સવ કીધો;
લીલા લલિત ચરિત્ર કરવા, અનેક દુષ્ટને દંડ દીધો. ૧૧
- બારશે બારે મેઘ મોકલ્યા, ઇન્દ્રે કાપ કર્યો એવો;
ગોકુળ રાખ્યું નિજ બળ દાખ્યું, કાણે ન જાણ્યો ભય કેવો. ૧૨
- તેરશ ત્રિભુવન ત્રાસ નિવાર્યો, સુખસાગર સઘળે છલીયો;
પ્રેમ મુદિત મન ગોપીજનનાં, ફૂલી હૃદયમળ કળીઓ. ૧૩
- ચૌદ વિદ્યાગુણ જાણુ છબીલો, વૃંદાવન શોભા નિરખી;
વેણુંનાદ કર્યો વનમાળી, પ્રજાબાળા હૃદયે હરખી. ૧૪
- શરદ રેણી રસ આરંભ્યો, સપ્તમ મનોરથ સૌના કર્યો;
પ્રીતમનો પ્રભુ પ્રેમ સનેહી, પ્રેમી જન હર માંહે ધર્યો. ૧૫

જન્મની વંધાઈનાં ધોળ-પદ રડર સું

ધન્યધન્ય વસુદેવ દેવકીરાણી રે, જને ઘેર પ્રગટ્યા સારંગપાણી રે;
આવણ વદ અષ્ટમીને બુધવાર રે, નક્ષત્ર શેહીણી અતિસાર રે.
શુભ લગન સોળ ષડી ગઘ રાત રે, દેવકીએ દીઠા વૈકુંઠનાથ રે;
કિરિટ મુગટ કુંડળ કંઠે હાર રે, ચતુર્બુજ આયુધ ધરીયાં ચાર રે

લોચન અંબુજ પરમ આનંદ રે, મુખ સોહ સોળ કળાનો ચંદ રે;
 જળહળ જળહળ જળદેરૂપનિધાન રે, ધયું પીતાંબર વિદ્યુતસમાન રે.
 સોળેચિન્હ જુગતે જુગલ જનાં ચરણેરે, નવધન સુંદરશામળવરણેરે;
 એવા હરિ દીઠા તે અંતરજમીરે, અખળા તો અતિશે આનંદ પામી.
 જઘને જગાડયા પોતાના સ્વામી રે, વસુદેવે નિરખ્યા બહુનામી રે;
 હૈડામાં વાંધ્યો હરખ અપાર રે, પ્રગટયા પુરુષોત્તમ જુગદધાર રે.
 હવે નિથે કામ તે આપણું થાય રે, પછી મુખે બોલ્યા રસિકવરાયરે;
 તમે તપ કીધાં તે પ્રજા પામ્યાં રે, હવે નિથે જણજો દુઃખડાંવામ્યાં રે.
 રખે શત્રુનો રાખતાં ત્રાસ રે, હવે કહું કંસાદિકનો નાશ રે;
 હજી એતું પાપ થવા દોને પૂરું રે, એના માંહી કાંઈક છે અધુરું રે.
 શ્રીમુખ વચન વદે એમ વાલો રે, માટે મને ગોકુળીએ લઈ ચાલો રે.
 નંદજી જસોદાજીને દ્વાર રે, મારી ભોગમાયાએ લીધા છે અવતાર રે;
 મને મૂકી તેને લાવો નિરધાર રે, વિલંબ ન કરશો એક લગાર રે.
 એટલું કહીને રૂપ સમાવ્યું રે, નાનું સ્વરૂપ તે નજરે આવ્યું રે;
 પ્રભુજીએ પુત્રભાવ પ્રગટાવ્યો રે, મનમાંહી માયાનો પ્રપંચપ્રાવ્યો રે.
 વસુદેવ બોલ્યા તે વળતી વિચારી રે, લાવો લઈ જઈ કુંવરને નારી રે;
 દેવકીજી કહે કુંવર કમ દીજ રે, પરધેર દેતાં મન ના પતિજ રે.
 વસુદેવ કહે સાંભળો વાત રે, જો જણે કંસ તો કરે ઉત્પાત રે;
 વારંવાર વસુદેવ સમજાવે રે, પછે સુત આપતાં આંસુડાં આવે રે.
 વસુદેવ લઈ ચાલ્યા જણીવાર રે, સાંગી ગઈ ભોગળ ઉધડયાં દ્વાર રે;
 રાયના રક્ષક હતા જહ રે, ઘેને ધારણમાં ઘેર્યા છે તેહ રે.
 જનો શિવ બ્રહ્મા ન પામે પાર રે, તેની ગતિયું જણે સંસાર રે;
 ઝરમર ઝરમર વરસે મેહ રે, જીમનાંની તીરે આવ્યા વસુદેવ રે.
 પ્રીતે પ્રવેશ કરે જળમાં જવા રે, પ્રેમપુર વાંધ્યું ચરણોદક લેવા રે;
 લાલજીએ લાખો ચરણ ત્યાં કીધારે, વેહેતી જીમનાજીએ મારગદીધો રે.
 શેષે આવી ઇત્ર શિરપર કીધું રે, તેને દયા આણીને દર્શન દીધું રે;
 આનંદે આવ્યા નંદજીને દ્વાર રે, સૌ કાઈ સૂતું જીવન મોઝાર રે.
 સેજ સુતાંનીં દરાવશ નંદરાણી રે, તેણે સુતા જન્મી પણ નવજાણી રે;
 જસોદાની સેજ મૂક્યા જગતાત રે, તેની તો કાઈએ ન જાણીવાત રે.
 વસુદેવે હરિની સ્તુતિ કીધી રે, કુંવર મૂકીને કુંવરી લીધી રે;
 વસુદેવ આવ્યા મથુરાં મોઝાર રે, પ્રીતમના સ્વામીનો લેઢાણ પાર રે.

૫૬ ૨૩૩ મું-રાગ ધોળ

જરે નંદજીનો કુંવર ઢાહામણો,
 મારા મનમાંરે વસીયામહારાજ, આજઆનંદ રંગઅતિ ઘણો.
 જરે ઘેર ઘેરથી સૌ ગોપિકા, સૌ સજની રે કાંઈ સુભગ સમાજ, આં
 જરે મંગળ ગાતી રે માનની આવે, આનંદે રે નંદજીને દ્વાર. આં
 જરે વાળં વાગે રે સોહામણાં, ધુન ગાજ રે કાંઈ ગગન મોઝાર, આં
 જરે તરીયા તોરણે બારણે, મણી મુક્તાના રે કાંઈ ચોક પુરાય, આં
 જરે વિવાહથી રે રળીઆમણું, સુખ શોભારેકાંઈવણું વીનજય, આં
 જરે અડસઠ તીરથ આવીયાં, આબ્યા શંકરરે ચતુરાનન દેવ. આં
 જરે રિક્કિસિક્કિ નવનિધિ આવીયાં, કરે કમળારેપદપંક્તસેવ, આં
 જરે નંદજીનું સદન સોહામણું, જ્યહાંપ્રગટયારેપુરુષોત્તમરાય, આં
 જરે લીલાઅખંડઅવિનાશની, જન પ્રીતમરે પ્રેમે જશ ગાય, આં

૫૬ ૨૩૪ મું-રાગ સહર

જરે હરિલીલા રળીયામણી, મજ વાજ રે કાંઈ રંગવધાઈ; હરિં
 જરે સગુણ બ્રહ્મ પ્રભુ પ્રગટયા, સચ્ચિદાનંદરે સેવકસુખદાઈ, હરિં
 જરે જગતમંડળ જશ એહના, નિજદાસનારેકુખડાંના જાણુ; હરિં
 જરે અજ કવ અમરઅહિપતિ, ગુણગાય રે કાંઈ નિગમપુરાણુ, હરિં
 જરે સક્ત મનોરથ પૂરવા, ધરે ઈશ્વર હત્તમ અવતાર; હરિં
 જરે પરમ ધર્મ પ્રીતે પાળવા, હતારવા રે ભૂમિનો ભાર; હરિં
 જુગ દ્વાપરસુંદરશોભીતો, શુભ મુહુર્તરેઅનુકુળ ગ્રહ સાર; હરિં
 જરે શ્રાવણમાસ સોહામણો, વદ અષ્ટમીરે ચોહણી બુધવાર. હરિં
 જરેઅર્ધનિશાએહરિઆવીયા, વત્યોજુગમારેકાંઈજયજયકારહરિં
 જરે સોળકળાએ શશિ હઢીયો, ટળ્યો ત્રિભુવન રેકરોઅધકારહરિં
 જરે ગોકુળલીલા ગૌલોકની, ગોપી રે નિજ ધરનાં નિદાન; હરિં
 જરે વીર જાતોજુમનાં જાણીએ, જોવરધન રે શત સ્વર્ગસમાન. હરિં
 જરે કદપવૃક્ષ સમ વેલડી, સુરમુનિવર રે કાંઈ મોર ચઢાર; હરિં
 કહે પ્રીતમ ધૂરણુ પ્રેમશું, નિત્ય નિરખે રે કાંઈ નંદકિશોર, હરિં

૫૬ ૨૩૫ મું-રાગ સહર

સખી આજ આનંદરંગ અંગમાં, નેહે નિરખ્યા રેશ્રીનંદકિશોરઆં
 હરિને મસ્તક મુગટ સોહામણો, તેપરચમકેરેકાંઈચંદ્રિકામોર. આં
 હરિને લલાટે તિલક કથર તણું, કનક કુંડળ ઝળક છે કાન; આં

નાદે નિર્મળ મોતી મકરતણું, સુંદર લોચન રે કાંઈક મળસમાન આં
 ઝાપે અંધર અરણ્ય પરવાળાંશા, મુખ સુંદર રે કાંઈ રૂપ રસાળ; આં
 કંઠે હીરા મોતીના રે હાર, કળી કુસુમ રે ગુંબમણી માળ. આં
 ભુજભૂષણ રતનજડાવનાં, પોંચી મુદ્રિકા રે કાંઈ વેદ વિશાળ; આં
 નાલિ અગમઉદરેખાત્રીવળી, ઢેકે કંદોરે રે કાંઈક મણિકૃત માળ. આં
 પગ પદ્મવ પંકજ પાંખડી, નખ અંદ્ર સમરે છટા છપી જોર; આં
 ઝમકે ઝાંઝર ધમકે છે ધુધરી, શબ્દ સંગીત રે કાંઈ નાદના ઠોર. આં
 પહેર્યું પીતાંબર દ્યુતિદામની, તનનવધન રે કાંઈ તરણતમાલ; આં
 સ્વામી પ્રીતમનાની શોભાં ઘણી સેવકના રે સદા પ્રતિપાળ. આનંદ ૦

૫૬ ૨૩૬ મું-રાગ ગરબો

શ્રાવણ માસ સોદ્યામણો રે મહિમા મોટા અગમ અપાર. લાલ.
 કૃષ્ણ પક્ષ વદ ઉત્તમ અષ્ટમી, અલિજીત રોહિણી બુધવાર લાલ.
 અર્ધ રેણી અતિ રણિયામણી, પ્રગટયા રસિયો રાસવિહારી લાલ.
 દુલ્હો ગિરિરાજ આજ આનંદમે, કૂલી દુમલતા વૃક્ષવેલી લાલ.
 નંદલોવનની શોભા થી કહું, સુરપતિ સદન કર્યું ખલિહારી લાલ.
 કૂલી જમુના વહે અતિ પૂરમાં, કૂલી ગોકુળ સૌ સાહેલી લાલ.
 નાચે ગોવાળ વબડે વાંસળી, ઘેર ઘેર આનંદગીત વધાઈ લાલ.
 ઝાપે નંદરાયનું આંગણું, ભોમી રત્ન મણીમય છાંદ લાલ.
 ધાંમધાંમથી ધાઈ ગોપિકા, સજતી સુંદર અંગે શણગાર લાલ.
 કંચનથાળ ભર્યાં સગમોતીએ, શ્રીકૃષ્ણકૅષ્ણ તુળસીહાર લાલ.
 ગજ ગામની સુંદર વ્રજલામની, ચતુરા આલી ટોળે ટોળે લાલ.
 ગાતી ગીતપ્રીત રસરીતશું, આનંદસાગર ઉલટયો છાળે લાલ.
 નેણુ ભરી ભરી નિરખે નાથને, હેતે હરખે હૈડામાં લાલ.
 છલ છપીલો નિજ પતિ પ્રગટયા, ગોલોકગોકુળ કીધું કાંઈ લાલ.
 પોતે પોતાની ઇચ્છા કરી, જગમંગળ લીલા અવતાર લાલ.
 પ્રેમ સ્નેહી પ્રણુ પ્રીતમ તણો, આનંદકારી નંદકુમાર લાલ.

૫૬ ૨૩૭ મું-રાગ સદર

આનંદસાગર ઉલટયો, વ્રજમેં વાગે રાગે વધાઈ લાલ. ૧
 ગરગડે નોખત નંદજીને આંગણે, મધુરે મધુરે સ્વર શરણાઈ લાલ.
 કુંકુમ ઠેશરકેરાં છાંટણાં, ચતુરા ચોક પૂરાવ્યા મોતી લાલ. ૩

નવરંગ તોરણ પાંધ્યાં ખારણે, મણિમાણિકની ઝગમગ જોયોતિ લાલ.
સજતી આશ્રણ અંગ સુલોચના, અંબર ઝોપે અંગે એવાં લાલ.
મંગળ ગાતી સર્વે માનુની, તનમન રીઝે લીજ અંગે લાલ. ૬
પ્રાણજીવન હરિ પ્રગટયા, પ્રેમી જનનાં કારજ કરવા લાલ. ૭
અસુરે અનેક સંહારવા, સાધુ કરાં સંકટ હરવા લાલ. ૮
મજવૃંદાવન મન રેલી રહ્યું, સુરજસુતા મન હરખ ન માએ લાલ.
સુરપતિ કુસુમતણી વૃષ્ટિ કરે, પ્રીતમ પ્રેમ થકી ગુણ ગાએ લાલ.

૫૬ ૨૩૮ મું-ખાળ લીલા-રાગ ધોળ

નંદજીના ભાગ્યતણે નહિ પાર રે,
જને ધેર ઈશ્વરનો અવતાર રે. ૧
જપ તપ જોગયજ્ઞ વ્રતદાન રે,
સાધન સુકિત સમરણ ધ્યાનરે. ૨
તેનું પ્રજા કમળનયન શ્રીકૃષ્ણરે,
જને જોઈ જગત થાય પ્રસન્ન રે. ૩
જનાં રામરૂપવિષે બ્રહ્માંડ રે,
જ અવિનાશી અકળ અખંડ રે. ૪
તેને જસોદાજી કરાવે પયપાન રે,
જનું શિવબ્રહ્મા ધરે છે ધ્યાનમાં રે. ૫
પોઢાડે પારણે પૂરણ પ્રીતે રે,
કરે શિશુલીલા નૌતમ નીતે રે. ૬
ત્રિભોવન મોહન મંગળકારી રે,
અંગ અંગ રતિવર કોટીક વારીરે. ૭
મજવંધ વેગે વધાવવાને આવે રે,
બહુ પેરે પૂજ સામગ્રી લાવે રે. ૮
કર ધર્યાં કંચન કરા થાળ રે;
શ્રીકૃષ્ણ ક્ષેપણ અક્ષત માળ રે. ૯
મળી મળી માનુની મંગળ ગાય રે,
ઉલટ આનંદ અંગ ન માય રે. ૧૦
તરીયા તોરણ ખારણે બંધાવે રે,
મણીમુક્તાના ચોક પૂરાવે રે. ૧૧
આંગણે કદળીના સ્તંભ રોપાવે રે,
પ્રી. ૨૨

શરીરે સધળે મુગંધ સીંચાવે રે,	૧૨
ઘેર ઘેર આનંદ ઓઝીવ થાય રે,	
થેઠ થેઠ ગોવાળા નાચેને ગાય રે.	૧૩
મન રહ્યું મુવણું કૂલે કૂલી રે,	
શોભા જોઈ સુરપતિ ગયો ભૂલી રે.	૧૪
આઠે પહોર અમૃતના મેહ વરસે રે,	
હીરા મણી હેમના ડુંગર દરસે રે.	૧૫
સૂરજપુત્રીને પ્રેમ અપાર રે,	
મુજમાંહી કરશે રંગ વિહાર રે.	૧૬
હરખ્યાં ગૌ ગોપી ગિરિરાજરે,	
હરખ્યાં સુરનર સઠળ સમાજ રે.	૧૭
હરખ્યાં પશુ પંખી મૃગ મીન રે,	
હરખ્યાં હરિજન પરમ પ્રવીણ રે.	૧૮
હરખ્યાં વંદ્રાવન વૃક્ષને વેલી રે,	
દશ દિશા આનંદ રંગની રેલી રે.	૧૯
નિજ જન તણા તાપ નિવાર્યાં રે,	
કુષ્ટ દળી લોભિભાર ઉતાર્યાં રે.	૨૦
પ્રભુજીએ પ્રથમ પૂતના મારી રે,	
ગઈ સુર લોક પાછી ન પધારી રે.	૨૧
શકટાસુર વૃણાવર્તને તાર્યાં રે,	
ધેનુ વચ્છાસુર પ્રલંબ સંહાર્યાં રે.	૨૨
અધાસુર બઠાસુર ને કૃશી રે,	
પ્રપલાસુર ઓમાસુર દેવી રે.	૨૩
એવા અસુરતણે અંત આણ્યો રે,	
શંખ ચૂડ કૃશ મહીને તાંણ્યો રે.	૨૪
કાળી નાગ કાળિંદ્રીથી કાઢ્યો રે,	
મનવાસી લોક આનંદ પમાડ્યાં રે.	૨૫
ગોપીવરે ગોવર્ધન કર ધાર્યાં રે,	
એપેરે ઈંદ્રનો ગર્વ ઉતાર્યાં રે.	૨૬
વાલોજી તો વનમાં વાછરૂ આરે રે,	
મુંજમાળ મોરપીંછ શિર ધારે રે.	૨૭

દ્રુમ ચઢી પંખીની ભાષા બોલે રે, ડરે નહિ ડાળ અહીને ડાલે રે.	૨૮
મોરલીમાં ગૌ ને વત્સ બોલાવે રે, તતક્ષણ તે ત્યાં દોડીને આવે રે.	૨૯
એમ કીડા કરે તે બહારે વન રે, સંગે સહુ ગોપતણા તે તન રે.	૩૦
જ હરિ નિગમે વણ્યો ન જાયે રે, તે પ્રભુ એહું આહીડાંનું ખાયે રે.	૩૧
વિરંચીએ વાછરુ હરીને લીધાં રે, તેણીવાર તતક્ષણે તેવાં કીધાં રે.	૩૨
અદ્ભુત લીલા અજને દેખાડી રે, કૃપા કરી અનુભવઆંખ ઉઘાડી રે.	૩૩
ત્રિશુવનપતિ ધરે જ્યાં પાય રે, ધરણીની રેણું કુંકુમ થાય રે.	૩૪
મોર ચઢાર ઢાઢિલા કીર રે, શીતળ મંદ સુગંધ સમીર રે.	૩૫
કુસુમિત કુંજશુવન કહેવાયે રે, સુંદર મહેલ મનોહર થાયે રે.	૩૬
સુખકું તે રથામા રથામાને આપે રે, વાલાલશું વહાલા ધણેરું વ્યાપે રે.	૩૭
વ્રજજન વૈકુંઠનું સુખ માંણે રે, દિનરજની જતાં નવ જાંણે રે.	૩૮
ગૌ ચારી ગોવિંદ ગોકુળ આવે રે, ગોપીજન ગોપીને ગુમખે વધાવે રે.	૩૯
આરતી સહસ્ર દીપની સાજ રે, જેવા જીવતીનાં જૂથ વિરાજ રે.	૪૦
નોઝાવર નેહે કરે નંદ રાંણી રે, બેસાડે ઉંચે તે આસન આંણી રે.	૪૧
પપકવાંન મિઠાઈ ને મેવા રે, મુખ આગે મૂકે લાલાજીને લેવારે.	૪૨
ભોજન સેન કરે ગોકુળરાય રે,	

કોઈ નંદભુવન તજી નવ જાય રે.	૪૩
નંદજીનું સદન સ્વર્ગ સમાનરે,	
વિશ્વને આપે તે અન્ન પાન રે.	૪૪
રિધ સિધ નવનિધ દાસી યદ્ય છે રે,	
દધિતનયા જ્યાં લોભાધને રહી છે રે.	૪૫
આઠ કોડ તીરથ વ્રજમાં વસીઆં રે,	
પ્રભુજીનાં ચરણ પ્રેમે પરસીઆં રે.	૪૬
કુબેરના સુત પડયા આપે રે;	
તેને આધાર્યા જઈને આપે રે.	૪૭
નંદજીને નવલાખ ફજ ગાય રે;	
ગોપીનું ગોરસ ચોરીને ખાય રે.	૪૮
રમત રમે રવિતનયાતીર રે;	
કોટીક મનમથ શોભે શરીર રે.	૪૯
તરણીને તાન કરીને તેડે રે,	
અખજાનો આંખો કરીને વેડે રે.	૫૦
ખેલે નવ નારીનો કુંજર કરીને રે,	
ઉલટ અંગોઅંગ ધરીને રે.	૫૧
પરમ પવિત્ર ચરિત્ર ઉદાર રે,	
જનો નેતિ નિગમ ન પામે પાર રે.	૫૨
દાંણી થઈ મોહન મારગ રોકે રે,	
અમૃત વેણે સૌને સંતોષે રે.	૫૩
માટી ખાતાં માતાએ મુખડું નિહાળ્યું રે,	
ત્યાં ત્રિલોકનું કૈતક લાગ્યું રે.	૫૪
ગોવર્ધન ચઢીને શખ્દ ઉચારે રે,	
મધુ મંગળનું માન વધારે રે.	૫૫
નંદગામ ગોકુળ વરસાંણું રે,	
વંદ્રાવન શોભા શી વખાંણું રે.	૫૬
વૃક્ષ વેલી કુસુમ ઘણાં નીસરીઆં રે,	
રતનમણી મોતી વિવિધ વીખરીઆં રે.	૫૭
સુંદર શરદ નિશા અજવાળી રે,	
આનંદે વેણ વજાડી વનમાળી રે.	૫૮

સૃષ્ટિ સૌ માયાથી જોહ પમાડી રે;	
મગ જીવતીને રાસ રમાડી રે.	૫૯
તે સુખ મુખે કહ્યું નવ જાપ રે,	
શારદ શેષ સહસ્ર મુખે ગાય રે.	૬૦
આનંદ સિંધુ અગમ અપાર રે,	
પ્રીતમ પ્રજુનો અખંડ વિકાર રે.	૬૧

૫૯ ૨૩૬ મું-મથુરાં લીલા-રાગ સદર

બાવન દિવસ વરસ અગીઆર રે,	
પછી પ્રજુ આવ્યા મથુરાંમોઝાર રે.	૧
પ્રથમ પરિચટ મરણ પમાડયો રે,	
સુધો તેને સ્વર્ગનો પંથ દેખાડયો રે.	૨
સાંભો મળ્યો માળી ચઢાવ્યાં દૂલ રે,	
ચાર પદારથ આપ્યાં અમૂલ રે.	૩
રતિ એક અંદન કુખ્જનનું લીધું રે,	
તેનું રૂપ કમળાસરણું લીધું રે.	૪
હળધર ગિરધર સુંદર શોભા રે,	
ધનુષ જગમાં આવીને ઉભા રે.	૫
જીગત કરીને જોયા જગ રે,	
કીધા ધનુષ તણા બે ભાગ રે.	૬
ચોક્કા તો યુદ્ધ કરવાને આવ્યા રે,	
તેને તો મારીને હાર મનાવ્યા રે.	૭
કુંજરને કીટતણી પેરે માર્યો રે,	
રસીઆજી રાજસભામાં પધાર્યો રે.	૮
ધાર્યો શરીરે વીરરસ પોતે રે,	
થરથર કાળ કંપે જને જોતે રે.	૯
જ્યારે આવી ઉભા જીગદાધાર રે,	
જ જમ તે તેમ રહ્યું શૂન્યકાર રે.	૧૦
કંસે તો કાળસ્વરૂપ નિહાળ્યું રે,	
ભોજપતિ મૃત્યુ પોતાનું ભાળ્યું રે.	૧૧
જોગીજને તત્ત્વ કરીને જાણ્યું રે,	

પંડિતે પૂરણ રૂપ વખાણ્યું રે,	૧૨
નગર નારીએ નટવર દીઠા રે,	
મોહન લાગે તે મન મીઠા રે.	૧૩
બદલે તે બેચા બુગદાધાર રે,	
રનેહી સહોદરે દીઠા સાર રે.	૧૪
વાસુદેવ દેવકીએ હરિ નિરખ્યા રે,	
રુદ્રે વહાલા લાગ્યા મુત સરખા રે.	૧૫
મલ્લે તો મલ્લ સરીખા દીઠા રે,	
તતક્ષણ બુદ્ધ કરવાને ઉઠ્યા રે.	૧૬
ચાંદુર મુષ્ટિકને ત્યાં માર્યા રે,	
સલ દુસલને સેહેજ સંહાર્યા રે.	૧૭
કંસને કેશ ગ્રહીને પછાડ્યો રે,	
પાપીનો પ્રાણ પલકમાં કહાડ્યો રે.	૧૮
આવી લાગ્યા માતપિતાને પાથે રે,	
હરત બેઠી સ્તવન કરે જદુરાયે રે.	૧૯
અમ સાડ તમને મહાદુઃખ દીધું રે,	
દુષ્ટ તો કામ અણધટવું કીધું રે.	૨૦
તેવું પ્રજા પામ્યો એ પાપિષ્ઠ રે,	
હવે કરે અમ પર કરણા દુષ્ટ રે.	૨૧
વસુદેવ કહે મુણે મહારાજ રે,	
તમ દરશનથી સીધ્યાં સર્વ કાજ રે.	૨૨
વસુદેવે વિપ્રનાં વૃંદ બોલાવ્યાં રે,	
દશ ચહસ ધેતુ ને દ્રવ્ય મંગાવ્યાં રે.	૨૩
તતક્ષણ દીધાં દાન ઉદાર રે,	
બુગમાંહે યમ રહ્યો જ જ કાર રે.	૨૪
ઉચ્ચસેનને રાજ્યાસન આપ્યું રે,	
સર્વ કોઈનું સંકટ કૃષ્ણે કાપ્યું રે.	૨૫
ગર્ગાચારે આવીને ઉપવીત દીધું રે,	
બ્રહ્મતેજ વાધ્યું ને કારજ સીધ્યું રે.	૨૬
વિદ્યા બણવા સાંદિપની ધેર આવ્યા રે,	
પ્રજા બણી પૂરણ પ્રેમે બણાવ્યા રે.	૨૭

જનો શ્રુતિ સ્મૃતિ પાર ન જાણે રે, જનો મહિમા શિવ વિરંચી વખાણે રે.	૨૮
સંસાર ધર્મ ચલાવવાને કાળ રે, માનસી ચેષ્ટા કરી મહારાજ રે.	૨૯
જપ તપ તીરથ ને વ્રત દાંત રે, એવું તો આચરીઆ ભગવાંન રે.	૩૦
ગુરુ સુત આંણી આપ્યો આનંદ રે, વિનય કરી વિદાય માગી ગોવિંદ રે.	૩૧
મધુપુર આવ્યા દેવ મોરારી રે, જને જોધ મોહી નગરની નારી રે.	૩૨
ધેર ધેર આનંદ ઓચ્છવ થાયે રે, હરિકેરા જન્મ કર્મ જશ ગાયે રે.	૩૩
એટલે તો જૂપ જરાસંધ આવ્યો રે, તેવીસ કોણી સૈન્ય સંઘાતે લાવ્યો રે.	૩૪
દુષ્ટ જે રાજ હતા બળવંત રે, તેનો તો આંણ્યો પલકમાં અંત રે.	૩૫
સત્તરવાર સૈન્ય ગર્વ નિવાર્યો રે, બલી ભાતે ભોમીનો ભાર ઉતાર્યો રે.	૩૬
કહીંથી કાળ યવન વળી આવ્યો રે, ત્રણ દોટિ ઝેરઝ હંકારી લાવ્યો રે.	૩૭
તપ કરી વર પાંખ્યો શિવ અજથી રે, બદ્ધ કુળ ભય પામશે તુજથી રે.	૩૮
વાલાજીએ કીધો મન વિચાર રે, વિશ્વકર્મા તેડાવ્યા તેણી વાર રે.	૩૯
એક મારી આજ્ઞા શિપ ચઢાવો રે, સાગરતીરે શુભ નત્ર બનાવો રે.	૪૦
કહેતાં તતખેવ ચાલ્યા મતિધીર રે, દ્વારામતિ રચી દરિયાતીર રે.	૪૧
કંચન મણિમય કીધું કામ રે, રમણિક રસીઆજીનું ધામ રે.	૪૨
જોગનિદ્રા પ્રેરી જહુરાય રે,	

ખગપતિ લેઘહૃયા કાણુ માંહે રે.	૪૩
જે જમ તે તેમ મેલ્યું સૌ કાણ રે,	
અન્યોઅન્ય નિરખીને આનંદ હોએ રે.	૪૪
મધુપુરમાંજ રહ્યા મોરારી રે,	
સુંદર રયામ પીતામ્બરધારી રે.	૪૫
શંખ ચક્ર ગદા પદ્મ ધર્યાં પાણુ રે,	
અંબુજલોચન પરમ સુખાણુ રે.	૪૬
મથુરાંની પોળે નિસર્યા નાથ રે,	
જોઇ મોહ પામ્યો અસુરનો સાથ રે.	૪૭
હરિને જે કરવું હતું મનમાં રે,	
દરશન દેઇ નાહા વનમાં રે.	૪૮
પાપિષ્ઠ હડીને પૂઠે ધાયો રે,	
વાલાજીએ વેશ ધરીને વાલો રે.	૪૯
ગોમતાચળ પરવતની જે ગુફાય રે,	
ધણા કાળનો સૂતો મુચકુંદરાય રે	૫૦
તેની પાસે આવ્યા પ્રેમ ધરીને રે,	
પીતામ્બર ઓઢાડ્યું જુગ્ત કરીને રે.	૫૧
હર માંહી ઉપનો અતિ આનંદ રે,	
ઉપાય રચી ગયા ગોવિંદ રે.	૫૨
હરિને ભરોસે તેને જગાડ્યો રે,	
નેત્રની જવાળાએ પતન પમાડ્યો રે.	૫૩
પછી હેતે હસતા આવ્યા ગોપાળ રે,	
પ્રસન્ન થઇ દરશન દીધું દયાળ રે.	૫૪
હર જોડી હરિની સ્તુતિ કીધી રે,	
મહિપતે મુક્તિ માર્ગીને લીધી રે.	૫૫
જરાસંધે આવી પર્વત પ્રભાજ્યો રે,	
સુખી થયો દુઃખનો સંદેહ ટાળ્યો રે.	૫૬
અલખેલો આવ્યા એક કાણુમાં રે,	
છપ્પન કુળ જાદવ છે જ્યાં રે.	૫૭
પ્રથમ પરણ્યા શ્રી બળદેવ રે,	
રેવતી કન્યા સુંદર એવ રે.	૫૮

પછે પ્રભુ પરણ્યા રૂક્મણિ રાણી રે, અધ્યાય આવન મેલ્યો જાણી રે.	૫૯
રસિયોજી લાવ્યા રાજકુમારો રે, એક સો અષ્ટ ને સોળ હજાર રે.	૬૦
દશ દશ પુત્ર ને પુત્રી એક રે, સૌને સમૃદ્ધિ સરખી વિશેષ રે.	૬૧
પ્રજાજનો પ્રોઠો થયો પરિવાર રે, સાગરમાં ઝીલવા આવે જ વાર રે.	૬૨
સિંધુ તે સોર કરતો રહી જાએ રે, ધુંટણ કટિ ખરાખર થાએ રે.	૬૩
નાહીને ખારણે નિસરે જ્યારે રે, આશ્રણ અમર આપે ત્યારે રે.	૬૪
નિત્ય નિત્ય નવલા ધરે રાણગાર રે, પ્રજાજનો આનંદ અખંડ વિહાર રે.	૬૫
પ્રીતે કરી પારથનો રથ હાંક્યો રે, નિજ જન જાણીને ધર્મ રાખ્યો રે.	૬૬
પુંડરિક વસુદેવને આપી મુક્તી રે, જરાસંધ છૂટ્યો કરીને જુગતી રે.	૬૭
સમૃદ્ધીપના છત્રપતિ રાય રે, ધર્મ કુંવરને લગાડયા પાય રે.	૬૮
મહાહારથ કુરુક્ષેત્રમાં ક્રીધો રે, દુષ્ટ હતા તેને દંડ દીધો રે.	૬૯
ભરત અનેકનાં કારણ સાચાં રે, નિજ જન જાણીને દુઃખ નિવાર્યાં રે.	૭૦
અજ ક્ષવ અહિપતિ નિગમ વખાણે રે, હરિના ચરિત્રનો પાર ન જાણે રે.	૭૧
છોડાવ્યા રાજ વીસ હજાર રે, યુધિષ્ઠિરને યજ્ઞ કરાવ્યા ચાર રે.	૭૨
શારદા સરખા મળે શ્રુત કોડ રે, કોટિ કલ્પ વર્ણન કરે કર જોડ રે.	૭૩
હરિલીલાનો અંત ન આવે રે,	

ઢેધ યેરે જાણ્યામાં જીવ લાવે રે. ૭૪

હરિજશ શીખે સાંભળે ગાયે રે,
પ્રીતમ સરખા પતિત પાવન થાએ રે. ૭૫

રાધાકૃષ્ણ વિચાહનાં ધોળ-પદ ૨૪૦ મું

સખી આજ અનોપમ દાહલો, અતિ હલટ અંગ ન માયં;
પ્રાણ પ્યારી તે પરણે પ્રીતસુ, મળી માનુની મંગળ ગાય; અં
વર તો સુંદર નંદજીનો લાડીલો, બ્રહ્મભાણુ તણીરે કન્યાયં; અં
રાધા મોહનરાગે રજ્યાં મળ્યાં, જની શોભા તોવણું વીન જાય; અં
તરીયા તોરણુ પાંધ્યાં રે ખારણે, મણી મુક્તાના ચોક પુરાય; અં
મોટા મંડપ છાયા રણિયામણા, કંકુ કેસરનાં છાંટણુ છંટાય અં
ચુવાચંદન મૃગમદ મુક્તા, પ્રેમે ફેફળપાન વહેંચાયં;
સ્વામી પ્રીતમનાની શોભા ધણી, જનો રસ ભરીયો વીવાય, અં

પદ ૨૪૧ મું-રાગ સદર

સખી આનંદસાગર હલટયો, મને પ્રગટયો છે પ્રેમ અપાર;
રૂપ સુંદર રયામ રે સુંદરી, એવા નટવર નંદકુમાર. આનંદં
સખી સુંદરતા ત્રીલોકની, આવી એકઠી થઈ એક કામ. આં
એની ઉપમામાં કાઈ આવે નહિ, ખલિહારી તે કાટીક કામ. આં
બ્રહ્માએ લગન વિચારીયું, શુભ મુહૂર્ત ને શુભવાર; આનંદં
તેવું જોઈને ત્રીકમજી તોરણુ ચઢયા, સાસુ પુખવાઆળ્યાંસાર. આં
વેદવિધિ કરીને પધરાવીયા, પ્રભુ આળ્યા છે માંયરામાંય. આં
સ્વામી પ્રીતમનો અતિ રૂહલો, બ્રહ્મા વેદ ભણે છે ત્યાંય. આં

પદ ૨૪૨ મું-રાગ સદર

બ્રહ્મા વેદ ભણે છે રે, અતિ હુંડે હરખે,
સૂરજ જય બોલે રે, કુસુમ ધણાં વરસે. ૧
વેદીપર પાવક રે, જવતલ હોમાયે;
વાળાં બહુ વાગે રે, રંગ રેલો થાયે. ૨
કંચનને કળસે રે, ચોરી રચી ચોંપે.
મોહ્યા લોક ચતુર્દશ રે, રસીયાને રૂપે ૩
વર પાસ બેસાડયાં રે, ચંદ્રમુખી બાળા;
કંઠે આરોપી રે, સુંદર વરમાળા. ૪
કુમકુમ કેસરનાં રે, છાંટયાં છાંટણુલાં;

જુગતેશું કીધાં રે, છેડાગાંઠલડાં.	૫
ફરવાને લાગ્યાં રે, ત્યાં મંગળફેરા;	
દૂધે મેહ ઉઠ્યા રે, કરા સાકર ફેરા.	૬
કંસાર આરોગ્યો રે, પ્રીતે બેઠ જણાં;	
ધ્રુવદર્શન કીધાં રે, દીધાં દાન ઘણાં.	૭
પ્રીતમના પ્રભુનાં રે, મીઠળ છોડાયે;	
મળી તરુણી ટાળે રે, મનગમતું ગાયે.	૮

૫૬ ૨૪૩ મું-રાગ ધોળ, દશી ફેર

છોડ છોડ છબીલા દોરડો રે, તારે દોરડીએ દશ ગાંઠ;અલબેલાં	
તે તુજથી કેમ છૂટશે રે, બ્રહ્માએ પાડી આંધ; અલબેલાં	
પય પીતાં મારી પૂતના રે, મહીમાખણના ચોર;	અં
આહીર કુળમાં ઉછર્યાં, આયાં ગોકુળમાં ઢોર;	અં
કુખજ તે દાસી કંસની રે, તે સું કર્યો ધરવાસ;	અં
નવલખાં દુઝે નંદને રે, તોય પીધી પીયારી છાશ;	અં
બે બાપનો તું બાળકો રે, બાણ્યું તમારું જોર,	અં
ચતુરપણું તેમાં શું હશે રે, આખ્યાં તે લીલડીનાં બોર;	અં
તારી જાત ને બાત જડે નહિ રે, ન મળે મોટાં સંગ;	અં
પ્રીતમના સ્વામી શું કહીએ રે, એવા તમારા ઢંગ;	અં

૫૬ ૨૪૪ મું-રાગ સહર

છોડ છોડ છબીલી દોરડો રે, તારો સુદામો વીર તેડાવ;અલબેલીં	
તેથી જો અર્થ સરે નહિ રે, તારો બ્રહ્મલાણ બાપ તેડાવ;	અં
તું તો કુંવરી કીરતીતણી રે, તેનું કર્યું સ્તનપાન;	અં
જોર જરાય માં રાખશે રે, અંતરમાં અભિમાન;	અં
મનમાં તે મરડ ન રાખશે રે, માન મૂકીને કર જોડ;	અં
શિષ નમાવે સૌ દેખતાં રે, હાથે હારીને દાંતે સોડ;	અં
કુણ તપ કીધાં તરુણી રે, તારાં પુન્યતણો નહિ પાર;	અં
ઢાઢી બ્રહ્માંડપતિ કૃષ્ણજી રે, તે તું પામી ભરથાર;	અં
લાડીલી લાજ ન રાખશે રે, જ જમ તે તેમ થાય;	અં
પ્રીતમના સ્વામી શ્યામળા રે, તેને તું લાગ પ્રેમે પાય;	અં

તુલસીજના વિવાહનાં ઘોળ

૫૬ ૨૪૫ મું

ત્રિજુવન પાવન તુલસીજનો વિવાહ રે,
 પ્રેમીજનને પ્રેમ તથો રસ પીવા રે,
 શિવ ચતુરાનને ધાર્યું લગન વિચારી રે,
 કાર્તિક સુદી એકાદશી ઉત્તમ સારી રે.
 વર કન્યાને જોયાં મળતાં વિશેષ રે,
 જનાં રૂપ ગુણ નામ અનેક રે.
 વર તો હેલછબીલો શાળંગરામ રે,
 કન્યા કહીએ તુલસી નિર્મળ નામ રે.
 જનૈયા તો જુઓ હરિના જ ન રે,
 જને તુલસીવર છે તન મન ધન રે.
 પ્રીતમનો સ્વામી છે પૂર્ણાનંદ રે,
 અખિલ લોકને ઉપજાવે આનંદ રે.

૫૬ ૨૪૬ મું- ઘોળ ૨ જી

વાલો ચડયા વરઘોડલે રે, સુખ સાગર કલોલ રે;
 પાંચ પચીસ મળી પ્રેમદા રે, ગાય મંગળ ને ઘોળ રે. ૧
 સુંદર સાંભેલા શોભતા રે, વર વિકલ્પની જોડ રે;
 દ્રુવ અમરીપ પ્રદહાદજી રે, ભક્ત અનંત કરોડ રે. ૨
 વાજાં વાજે રળીયામણાં રે, ગાજે નિગમ નગારાં રે;
 રવિશશી બેઠ મશાલચી રે, મંહિમા અગમ અપાર રે. ૩
 બારે તે મેથ કરે છાંટણાં રે, કરે ચમર પવન રે;
 વિશ્વ વિચિત્ર રંગ વાડીઆ રે, શોભે ચૌદ જુવન રે. ૪
 તત્ત્વ ચોત્રીશ ને તોરણે રે, ચડયા ચૈતન્ય બ્રહ્મ રે;
 પ્રીતમ સ્વરૂપને પ્રીછતાં રે, ટળે ત્રિવિધિ કર્મ રે. ૫

૫૬ ૨૪૭ મું- ઘોળ ૩ જી

વરકન્યા તો મંડપમાં પધરાવ્યાં રે,
 શચી સાવિત્રી મંગળ ગાવા આવ્યાં રે,
 વિધિ નારદ શુક શારદ વેદ ઉચારે રે;
 પંચક પંચકમાં પ્રજુસું પ્રેમ વધારે રે;
 વસુધા વેદી કીધી છે શુભ સાર રે;

રવિ શશિ દીપક ઝગમગ જ્યોત અપાર રે,
સાતે સાગર કુંભ ભર્યાં જળ પાણી રે;
પંખા પવન કરે ઉર આનંદ આણી રે,
ચૈદ માળની ચિતરાવી ચોરી રે;
ભાર અષ્ટાદશ પુંપ વનસ્પતિ ચોરી રે,
વિશ્વ ચરાચર અખંડ અંતરજામી રે;
પ્રેમ સનેહી જન પ્રીતમનો સ્વામી રે.

પદ ૨૪૮ મું-ધોળ ૪ મું

ગગન મંડળમાં અનહદ વાજાં વાજે રે,
સુદરતાનો સાગર શામ ખિરાજ રે,
તેણે દીસે રાજ ધણા રૂપાળા રે,
કંઠે આરોપી સુદીર વનમાળા રે,
પ્રેમ તણે પટકુળે પાડી ગાંઠી રે,
ઓઢી ઉપરણી કસર છાંટી રે,
વરકન્યા તો વરત્યાં મંગળ ચાર રે,
સુરનર મુનિવર બોલે જથજથકાર રે,
વરકન્યાએ આરોગ્યો કંસાર રે,
જણે સરજ્યો આ સધળો સંસાર રે,
અલબેલોજ પ્રેમે પરણી ઉઠ્યા રે,
મંગળકારી મોતીડે મેહ તુઠ્યા રે,
પ્રીતમનો સ્વામી છે પરમ સ્નેહી રે,
પ્રેમે પધાર્યાં લાલ લાડણી લેઈ રે.

પદ ૨૪૯ મું-ધોળ ૫ મું

વરકન્યાનો દોરડીયા છોડાય રે,
જીવતી જૂથ મળીને મંગળ ગાય રે,
રાધા મોહન રમાડયાં રૂપેયે રે,
નેહે નિરખી હરખ ધણો છે હૈયે રે,
તુળસીવિવાહ સાંભળશે ને ગારો રે,
માતપિતા કુળ તેનાં પાવન થાશે રે,
પતિતપાવન ગોપીવર ગુણગ્રામ રે,
અધમ ઉદ્ધારણુ જનું નિર્ભળ તામ રે.

પ્રીતમના સ્વામીની શોભા સારી રે,
 રસીયાજીના રૂપતાણી બલિહારી રે.
 પદ ૨૫૦ મું-ધોળ ૬ કું
 આજ સખી અલગેલોજી ઘેર આવ્યા રે,
 પ્રેમ ધરીને મંદિરમાં પધરાવ્યા રે,
 રતન સિંહાસન આસન લેઇ આપ્યાં રે,
 જન્મો જન્મનાં સંકટ સધળાં કાપ્યાં રે,
 ઝોરડિયામાં દીવડિયા અજવાળો રે,
 નેણાં બરીને નંદકુંવરને ન્યાળો રે,
 આંગણિયામાં મોતીચોક પૂરાવો રે,
 ફેરાર કુંમકુંમ છાંટણાં છાંટાવો રે,
 ખારણે ખારણે તોરણીયાં બધાવો રે,
 અતિ સુંદર સુગંધી સોંચાવો રે,
 પપ્પ પકવાન મંગાવ્યા મીઠા મેવા રે,
 લેહેર તોરંગી લક્ષ્મીવરને લેવા રે,
 અંગે મારે સોળે શણગાર સાડું રે,
 અગર કપુરની આરતી ઉતાડું રે,
 પ્રેમ સનેહી જન પ્રીતમનો સ્વામી રે,
 હર અંતરમાં વસીયા અંતરજમી રે.

રવેણીનાં પદ

પદ ૨૫૧ મું-રાગ દેશાખ

રામ રટો રે મન મૂઠ ગમારા, કાહા ખરજું તોય વારમવારા. ૧
 અંચલ અપલ ચોર ગતિ તેરી, કપટ કુટિલતા કરત ધનેરી. ૨
 રવાંન સુકરે ખર કાગ મંજારા, અધમ જર કગ મન બટ ધારા. ૩
 ઠસરી કાઠ પકઠ કે લાવે, મૂઠ મતિ મન હાથ ન આવે. ૪
 ભૂલી મંત્ર વિષધર વસ આવે, મન સોયંગ કાઠ પકર ન પાવે. ૫
 એસા મન ઉનમત બહુરંગી, મહા મલીન માયાકા સંગી. ૬
 એ મનકું સદ્ગુરુ સમજાવે, અનેક વારમના ફર ગમાવે. ૭
 પ્રીતમ પરમ ગુરુપદ સેવે, હરી ગુરુ સંત રદામાં લેવે. ૮
 સાખી-એ મન તું શિક્ષા કરે, શુક નારદ શિવ સાર;

પ્રીતમ સદ્ગુરુ શબ્દસે, કરી મનકું તુછકાર. ૧

પ્રીતમ મન ગયંદ ગત, કરત અવિદ્યા સાથ;

મહેલવાંન ગુરુ વશ કરે, જ્ઞાન અંકુશ લિયે હાથ. ૨

પદ ૨૫૨ મું-રાગ સદર

સદ્ગુરુ સંતરાંમ એક રૂપા, બાસે બિંન બિંન ત્રીન સ્વરૂપા. ૧

સંત ક્રિપાસેં તરે સંસારા, સદ્ગુરુ રાંમમેં લાવનહારા. ૨

રાંમ વિમુખ હવારે સંતા, સંતકા વિમુખ પાવે નહિ અંતા. ૩

સંત દુભે હરિ કે પ્રતિહારા, આસુરયોનિ પાયે અવતારા. ૪

સંતમહિમા હરિ શ્રીમુખ ગાવે, વેદ કતેખ કાઉ પાર ન પાવે. ૫

સંત ભમર હરિ કમલ નિવાસા, પ્રેમ પ્રીત નિત કરત નિવાસા. ૬

સંત મીન હરિ સાગર સોઈ, પલ્લવર વિછરે પ્રાણુ ન હોઈ. ૭

સંત ચાતક હરિ નિરમલ મેહા, અરસ પરસ અસ અધિક સનેહા. ૮

સંત હરીસેં પલ નહિ ન્યારે, પ્રીતમ હરિ ગુરુ તારણહારે. ૯

સાખી-હરિગુરુ સંત ક્રિપા કરે, મિટે જન્મ દુઃખ વ્યાધિ;

પ્રીતમ સસે સખ સમે, પ્રગટે સહજ સમાધિ.

ગુરુકાંમી તોહે કૃષ્ણજી, કેવલ તો શ્રીરામ;

લોભી વાંમન જાનીયે, કોધી નરસંગ સમાન.

પદ ૨૫૩ મું-રાગ સદર

તન વૈરાગ કરો મત કાઢ, મન વૈરાગ મહાગતિ હોઈ.

દેખાદેખી જ ભેખ બનાવે, સાધારણ વૈરાગ કહાવે.

અસન વસન સુતનારી કે દુઃખા, સમરે રાંમ કરનકું સુખા.

સ્વારથ લાગી હરીકુ બજહી, અંતર કપટભાવ નહિ તજહી.

રાંમ રંગ દૃઢયે નહિ લાગા, તાતે કહીયે મંદ વૈરાગા.

હરીકે હેત અહ સુખ ત્યાગે, તીરથ ત્રત સાધનકું લાગે.

અશુભ તજ શુભ આદર કરહી, ધ્યાન ધારણા ધીરજ ધરહી.

હરિકા બજન કરે ચિત લાઇ, સો જનમની વૈરાગ કહાઈ.

જનમમરણ દુઃખ દેખ અપારા, શોક દુઃખ બાસા સંસારા.

ગુરુકે શબ્દ ભયા શુભતાના, બ્રહ્મા શેષ સુખ છિરદી સમાના.

અન્ય પદારથકી કયા પાતા, તૂટયા મોહરાંમ રંગ રાતા.

સો તીવર વૈરાગ કહાવે, મમતા છોડ પરમ પદ પાવે.

પ્રીત ન વેર ન હરખ ન શોકા, જન્મ મરણકા ન ધરે ધોખા.

નંદે વંદે નહિ વનગેહા, હરિસેં એક નિરંતર નેહા.
શત્રુમિત્ર નવ દીસેં કાઈ, સત્ય નિરમલ વૈરાગ્ય ચે સોધ.
કહે પ્રીતમ સોધ સંત પુનીતા, મમતા માંનરહીત મહંતા.

સાખી—સંત સમાગમ કીજીયે, તજી દેહ અધિમાન;

પ્રીતમ પ્રગટે પરમ સુખ, ઉપજી નિરમલ જ્ઞાન. ૧

પ્રીતમ પડદા ઘરમકા, ગુરુગમસેં કીયા દૂર;

એક નિરંતર આતમા, સખ ધટમેં ઘરપૂર. ૨

પરચુરણ પદ

પદ ૨૫૪ મું-રાગ પ્રભાત

જ રાધાવર રાસખિહારી, સુંદરતાપર વારી;

કૃપાનિધાન કમળ દળ લોચન, દુઃખમોચન સુખકારી. જ૦ ૧

નટવર નાગર નવલ નાગરી, નિર્મળ જોત ઉભરી;

સુંદર શામસકળ ગુણસંપન્ન, કોટિ કામ ખલિહારી. જ૦ ૨

નંદનંદન બ્રહ્મભાણુનંદિની, અદ્ભુત આનંદકારી;

પ્રીતમ રૂપ દેદેમાં રાખે, ચરણકમળ ચિત્ત ધારી. જ૦ ૩

પદ ૨૫૫ મું-રાગ કલ્યાણ

જય જય જય બ્રહ્મભાણુનંદિની, મુદિત મનોહર ખાલા;

વ્રજગના મધ્ય મોક્ષ રાધિકા, સુંદર રૂપ રસાલા. જય૦ ૧

આનંદસિંધુ સૌખ્યામ્યમંજરી, મોહન મનની માલા;

પ્રીતમ પદરજ શિશ ચઢાવે, અખિલ લોક પ્રતિપાલા. જય૦ ૨

પદ ૨૫૬ મું-રાગ સહર

મોરલી મદન મદમાતી, દેખ આલી મોરલી મદન મદમાતી;

મૌતમ ખાજત મનડું ન લાજત, પરમ મુદિત રંગ રાતી. દેખ૦ ૧

જડ ચૈતન ચૈતન જડ કીને, સુંદર શ્યામ સુહાતી;

પ્રીતમદે રવામીઠા અધરરસ, પ્રેમે ચીવત દિનરાતી. દેખ૦ ૨

પદ ૨૫૭ મું-રાગ સહર

પદસરોજપર વારી, શ્યામ તેરે પદસરોજપર વારી;

મંગલ કરત હરત સખ દુઃખઠા, હર રાખે ત્રિપુરારી. શ્યામ૦ ૧

જ પદ મૂલ પ્રગટ સર્ઈ ગંગા, ત્રિભુવન પાવનકારી;

પ્રીતમ સોઈ ચરણરજ વંદે, તન મન ધન ખલિહારી. શ્યામ૦ ૨

૫૬ ૨૫૮ મું-રાગ સદર

રૂપ રાસ રંગ ભીને, નવલ પિયા, રૂપ રાસ રંગ ભીને;
આનંદ કંદ અખંડ અવિનાશી, સુંદર નેણ સહુને. નવલ પિયા ૦
કૃપાદૃષ્ટિ કરી જા પર દેખો, સોઈ નર નિરમે કીને;
પ્રીતમ કે પ્રભુ પ્રાણુજીવન ધન, પરમ ચતુર ચિત ચીને. નવલ ૦

૫૬ ૨૫૯ મું-રાગ સદર

કૃષ્ણ કહો કહો વાસુદેવ, હેત હૈયામાં આણી;
ગોપીવર ગોવર્દનધારી, વૃંદાવન દધિનો દાણી. કૃં ૧
પુત્રભાવે પ્રેમે લડાવે, નંદરાયની રાણી;
નવલકિશોર ચાર માખણનો, મીઠી મુખની વાણી. કૃં ૨
મનરજ અજ ઉમયાપતિ ઈચ્છે, પ્રીછે કાઠક પ્રાણી;
પ્રીતમ પ્રેમે ધરી ભજ ભાવે, સુંદરવર મુખખાણી. કૃં ૩

૫૬ ૨૬૦ મું-રાગ સદર

ઉત્તમ હરિના ગુણવાદ જણે, સુણ્યા ન સ્નેહ ધરીને;
તે પ્રાણીને પશુ ખરાખર, જોજો જુગત કરીને. ઉત્તમ ૦ ૧
મનુષ્ય દેહ ધરીને પાપી, ના ભજ્યો હેતે હરિને;
કરમ કમાયો અધ અધાયો, હીંડયો ભાર ભરીને. ઉત્તમ ૦ ૨
કંઈ એક કહ્યે આવ્યો અવસર, નાવે દાવ ધરીને;
પ્રીતમ પ્રણતું ભજન કરીને, જા ભવસાગર તરીને. ઉત્તમ ૦ ૩

૫૬ ૨૬૧ મું-રાગ સદર

શામળિયાનું સ્મરણ કરતાં, ભવનું બંધન છૂટે;
હરિ હીરો જોને હાથે આવ્યો, તે કેમ અળતો ફૂટે. શા ૦ ૧
આશા તૃણા અલીમાન ને લોભની ગાગર ફૂટે;
પ્રણતામ પારસનો પર્વત, કા કાળે ના ખૂટે. શા ૦ ૨
નિર્લે થઈ નારાયણ ભજતાં, જમકિંકર નહિ લૂટે;
પ્રીતમનો સ્વામી પ્રેમસનેહી, તેણું તાર ન વૂટે. શા ૦ ૩

૫૬ ૨૬૨ મું-રાગ સદર

રામનામ વાણીથી રટતાં, મટે મોહ ને માયા;
તૃણા જળ સાચું બણીને, પશુ પીવાને ધાયા. રામ ૦ ૧
ધન જોખન તન જુહું બણો, જ્યમ વાદળની છાયા;
અખિલ પ્રજાનું સમરણ કરતાં, નિર્મળ થાયે કાયા. રામ ૦ ૨

પૂરણપ્રહરું પ્રીત બધાણી, તે નર લાલ કમાયા;
કહે પ્રીતમ તે પાર ઉતર્યા, હરિએ હાથે સાધા. રામ૦ ૩

પદ ૨૬૩ મું

અલખેલી અંબે માત જોવા જઠએ રે-એ રાગ

પ્રીતલડી કીજે રે અખંડાનંદયું,
અખંડ આનંદ અખંડ લીલા, અખંડ વાણી વિલાસ રે;
અખંડ અમૃત રસ પીયે રે, કાઠ અખંડ હરિના દાસ. અ૦
શિવ વિરંચી સુરપતિ ભજ, શુક શારદ નારદ શેષ રે;
દેવ દાનવ માનવ મુનિ રે, ભજ ગૌરી સિદ્ધ ગણેશ. અ૦
જહવડે આ વિશ્વ પ્રવરતે, તપે અંદ્ર ને સૂર રે;
સ્થાવર જંગમ સહ ચરાચર, એ તો દશે દશા ભરપૂર. અ૦
મહા પ્રલે અંબુ જયા, એમ પૂરણ કહિયે સોય રે;
કહે પ્રીતમ એકરસ ભર્યો રે, નહિ કાનિ માતર કાય. અ૦

પદ ૨૬૪ મું-રાગ સદર

ગોવિંદ ગુણ ગાને રે, આનંદ હર આણીને.
આવો સમૈયો પ્રી નહિ મળે, તું શીદ કરે છે ઢીલ રે;
ભજન કરે તે ભવજલ તરે રે, તેમાં કાણુ પ્રાણુ ને ભીલ. આ૦
અજમેલ ગજગીધ ગુણકા, શવરી સુપય કપિ કીર રે;
શરણુ ગયો તે કાણુ નહિ તર્યો રે, તું તો રાખ્ય રુદે રઘુવીર. આ૦
પતીત પાવન બરદ એહતું, શાસ્ત્ર પુરાણે સાખ્ય રે;
હગમગ દિલની મૂકજે રે, એક દૃઢ ભરોંસો રાખ્ય. આ૦
અધમ ઓધારણુ તાપનિવારણુ, એહેવું નિરમલ નાંમ રે;
પ્રીતમ પ્રેમે સમરજ રે, નથી કાયર થયાતું કાંમ. આ૦

પદ ૨૬૫ મું-રાગ સદર

પ્રહલિદ ભેટે રે, ભાંગે ભવ આપદા.
દરશનથી દુકીત ટળે, હોય સુકીત અપાર રે;
પુન્ય પુરાતન પ્રગટે રે, મટે માયા મોહસંસાર. ભાગે૦ ૧
સસે સહુ સેદજ સમે, ગમે એક ગોપીનાથ રે;
સુખસાગર ઝીલે સદા રે, શુદ્ધ રનેહી સાંભળીયા સાથ. ભાગે૦ ૨
શોક નહિ સુપનંત રે, હોય આનંદનો અંબાર રે;

અજપદને ઇંછે નહિ રે, પ્રેમે પ્રીછે પર હપગાર. સાગે૦ ૩
સો વરસ સેવે સુરસરી, એક પલક સંતનો સંગ રે;
કહે પ્રીતમ પરપંચ ટળે રે, લાગે રુદ્ધે હરિનો રંગ. સાગે૦ ૪

પદ ૨૬૬ મું-રાગ ફેર

જીવનું નહિ જોર, એમાં કાંઈ જીવનું નહિ જોર.
સાત સાંધે તારે તેર તૂટે, એવાં કર્મ કઠોર. એમાં કાંઈ જીવનું ૦૧
મૂરખને હાથે આળ્યો હીરા, ખદલીને ખાય ખોર;
જરે એક કમાયો ઢાડી, ટોટો લાખ કરોડ. એમાં કાં ૦ ૨
રજનીદિવસ રહે નિત્ય લેળા, પિંડમાંહી પાંચ ચોર;
વહાલ વધારી વિખડું પાય, ધન લૂટે ચહુ ચોર. એમાં કાં ૦ ૩
કૃપાનાથ કરે જરે કરુણા, નાગર નંદકિશોર;
પ્રીતમ પાર પામે તે પ્રાણી, પુરવલા અઢાર. એમાં કાં ૦ ૪

પદ ૨૬૭ મું-રાગ સદર

સાચે રાચે રામ સંતો, સાચે રાચે રામ;
સાચો પ્રેમ પ્રભુનો જોયે, પરપંચનું નહિ કામ. સંતો સાચે રામ ૦
સાચપણે હરિયે હુંડી સકારી, આપ્યા દ્વારકામાં દાંમ;
ત્રિલોચન ધેર રહ્યા ટેહેલવા, ધંધા કરવા ધાંમ. સંતો સાચે ૦
સેના માટે ગયે સેવામે, નાથ ધરાધ્યુ નામ;
સાચે પોઠય કબીરકી લાયે, આયે સુંદર સાંમ. સંતો સા ૦
સાચે વીજનંદ સાચે આયે, પ્રભુજી ડાકાર ગાંમ;
પ્રીતમનો પ્રભુ પ્રેમ સનેહી, લક્ષ્મણસલ ભગવાંન. સંતો સા ૦

પદ ૨૬૮ મું-રાગ સદર

તરવાનું હરિનાંમ કલીમાં, તરવાનું હરિનાંમ;
જપ તપ જગતણું બળ નાંહિ, એ સહુ કાચું કાંમ. કલીમાં ૦
કલિયુગ કોષ વિરોધ ચહુ ચોરા, દ્વંદ્વવિત્તા નહિ ધાંમ;
તેમાં સાર વિચારી જોતાં, હરિકીરતન નિજ નાંમ. કલીમાં ૦
કાયા કષ્ટ પડે નહિ કરવો, કસો ન બેસે દાંમ;
સેહેજ નાંમ ઉચ્ચારણ કરતાં, પાંખે મન વિશ્રાંમ. કલીમાં ૦
તણ જુગથી તત્ત્વ કલીમાં, ભજવા સુંદર શાંમ;
પ્રીતમ પ્રભુનું નાંમ શિરોમણિ, જયીયે આઠે જાંમ. કલીમાં ૦

✓ પદ ૨૬૯ મું-રાગ સદર

નેહનો નાતો, નાથજીને નેહનો નાતો;
 નેહે ગૌ ચારી ગોકુલની, વાંસલડી વાતો, નાથજીને નેહનો નાતો૦
 નેહે વ્રજનારીનાં નેતરાં તાણ્યાં, મહિમાંખણ ખાતો;
 નેહે નાચ્યો આહિરડાંને આંગણે, ગોવાલાં સંગ ગાતો. નાથજી૦
 નેહે દૂધ પીયો નાંખાનો છાપડું છાતો;
 નેહે રથ હાંક્યો પારથનો યે નેહની વાતો. નાથજી૦
 પ્રેમવિના પાખંડ પ્રભુને નથી સોહાતો;
 પ્રીતમનો પ્રભુ પ્રેમ સનેહી, રંગડે રાતો. નાથજી૦

પદ ૨૭૦ મું-રાગ સદર

સ્નેહનો રસીયો સાંમળીયો, જી સ્નેહનો રસીયો;
 વૈકુંઠ તજીને વ્રજમાં જઈ વાલપણે વસીયો. સામળીયો૦
 હરીજનના હૈયામાં રહે છે, દુરીજનથી ખસીયો;
 દ્રુપદસુતાની લજ્જા કારણ, ગરુડ તજી ધસીયો. સામળીયો૦
 ગોપીનું ગોરસ ખાવાને, આવે ઉલસીયો;
 નૃસૈંયાને હાર આપ્યો, હુંડી સકારી હસીયો. સામળીયો૦
 દોના પાંન ખનાયે એક નાથકે ચંદન બહુ ગસીયો;
 પ્રીતમનો પ્રભુ પ્રેમસનેહી, પ્રેમકસણે કમીયો. સામળીયો૦

પદ ૨૭૧ મું-રાગ ગરબી

સંતની સેવા કીજીયે રે શુદ્ધ ચિત્તે કરીને;
 દેહકૃત ટાળીયે ને રાંમજી નિહાળીયે, પ્રેમનેમ નિત્યે પાળીયે રે શુદ્ધ૦
 ચરણોદક પીજીયે ને પ્રસાદી લીજીયે, તનમન વારી દીજીયે રે શુદ્ધ૦
 પાન ચાવીયે ને ચર્ચા ચલાવિયે, પ્રેમની ગોષ્ઠિ ખનાવીયે રે શુદ્ધ૦
 તાળાં તુટશેતે બંધન છુટશે, ભરમની ગાગર કુટશે રે શુદ્ધ૦
 સંસે સમાવશે ને હરી જાળખાવશે, પ્રીતમ પ્રેમ ઉપજાવશે રે શુદ્ધ૦

પદ ૨૭૨ મું-રાગ સદર

સંત ભગવંત એક રૂપ છ રે, સિત્ત ભાવ ન આણો. (ટક)
 એકરૂપ જાણશે તે મહારસ માણશે,
 તે સાંને મંત્ર તાંણશે રે, સિન્ન ભાવ ન આણો. ૧
 જ્યમ પુષ્પ વાસનાને અંતર અવકાશના,
 અખંડ ગ્રંથની ઉપાસના રે, સિત્ત ભાવ૦ ૨

જ્યમ સિંધુ એક છે ને લેહેરી અનેક છે,
'જેયામાં જુજવો વિવેક છે રે. સિત્ત ભાવ૦ ૩

જ્યમ હાર હેમ છે, સંત હરિ એમ છે;
પ્રીતમ પ્રજુશું નિત્ય પ્રેમ છે રે. સિત્ત ભાવ૦ ૪

૫૬ ૨૭૩ મું-રાગ સદર

જન્મ કૃતારથ કીજીયે રે, રહીયે સાધુની સંગે. (ટક)

સતસંગ સાર છે, એ તત્ત્વ વિચાર છે;

લજતાં લવનો પાર છે રે, રહીયે સાધુની સંગે. ૧

પ્રેમરસ પીજીયે ને કાઢથી નવ ખીજીયે;

દેહ ધ્યાનો લાહાવો લીજીયે રે, રહીયે સાધુની સંગે. ૨

સાધન શું કરે, શીઘ્ર કુટી મરે;

સતસંગે કાણમાં તરે રે, રહીયે સાધુની સંગે. ૩

પ્રીતમ પરમારથી, હરિના હેતારથી,

તે છુટયા સંસારથી રે, રહીયે સાધુની સંગે. ૪

૫૬ ૨૭૪ મું-રાગ સદર

જ્ઞાનગંગામાં ઝીલીયે રે, નિત્ય નેહ ધરીને. (ટક)

પાતિક પ્રજળે ને મેલ મનનો ટળે;

સામળીયો સેહેજ મળે રે, નિત્ય નેહ ધરીને. ૧

શુભપણું જાય છે ને આતમા દરસાય છે;

કાગ ટળીને હંસ થાય છે રે, નિત્ય દેહ ધરીને. ૨

નિજનંદ ઉપજે ને, પ્રજ્ઞાભાવે ભજે;

વિષય વિકાર ન લાગે રજે રે, નિત્ય નેહ ધરીને; ૩

અખંડ વિહાર છે ને લીલા અપાર છે,

પ્રીતમ પરમ ૫૬ સાર છે રે, નિત્ય નેહ ધરીને. ૪

૫૬ ૨૭૫ મું-રાગ સદર

હૈકું તાહાઈ વજર સરીખું, હરિને હેતે ન લીજ્યું રે;
એની કૃપામાં નથી કાંઈ કાચું, તાઈ રહે ન રીજ્યું રે. હૈકું ૦૧

જાત કરી જઠરામાં રાખ્યો, આખો ઉત્તમ અવતાર રે;

અસન વસન સુખ જીવન ભાંમની, પામ્યો પુત્ર પરિવાર રે. હૈકું ૦૨

વિવિધ વિચિત્ર વિભૂતિ હરિની, તે પું પામ્યો પ્રાણી રે;

લાવતા ભોગ કર્યા અપરાધી, હરિની ભક્તિ ન જાણી રે. હૈકું ૦૩

લોહ ગળી જાય પથ્થર પલળે, પાવક શીતળ થાય રે;
 ઢેઢેને જીવ તું ઢાણુ જલનો, જાણે ન જુક્ત જરાય રે. હૈકું ૦ ૪
 વાયુ વરણુ ઈંદ્રજીવ પ્રજ્ઞા, વેદ જોહેના જશ ગાય રે;
 પ્રીતમ પાપી જીવ ન જાણે, ધણું કલ્લે શું થાય રે. હૈકું ૦ ૫

પદ ૨૭૬ મું-રાગ સદર

એક આશરો રાખ્ય હરિનો, ભૂલમાં શીદ ભમે છે રે;
 અવર ઉપાયે નથી ઉગરવું, જમના દૂત દમે છે રે. એક આસરો ૦
 ઝાંઝવાં જળે તરસ ન છીપે, છાલાં છડયે કણ કયાંથી રે;
 અન્ય દેવને જો ઢા ઉપાસે, તેવું મળે દૂલત્યાંથી રે. એક આસરો ૦
 હરિને નાંમે તર્કા અધરાશી, અધમ અજમેલ જોહેવા રે;
 જો ગજ ગીધ બ્યાધ પદ પાખ્યા, અમર કરે તેહની સેવા રે. એક આ ૦
 સત્ય પ્રેમ રાખો રુદ્રીયામાં, પ્રેમે પાતક ટળશે રે;
 પ્રીતમનો પ્રભુ પ્રેમ સનેહી, સનમુખ આવી મળશે રે. એક આસરો ૦

પદ ૨૭૭ મું-રાગ ઠાકી

રે તુમ વિશ્વ આતમા નાંમ વિશંભર, આઘ પુરસ અવિનાશી રે
 પલકમાં જક્ત પ્રકાશી રે, રે તુમ વિશ્વ ૦
 જાદી માયા જુગ ભરમાયા, સો તેરી હે દારી રે. તુમ વિશ્વ ૦
 તુમ હો ભોગી તુમ હો યોગી, આહારી અપવાસી રે. તુમ વિશ્વ ૦
 પ્રીતમ કે પ્રભુ પ્રેમસનેહી, સખ ઘટ ઘટ કે વાસી રે. તુમ વિશ્વ ૦

પદ ૨૭૮ મું-રાગ સદર

રે તુમ આનંદકારી અખંડ વિહારી, ખલિહારી છખી તેરી રે. તુમ ૦
 નેતિ નેતિ જાકું નિગમ પોકારે, કાંઠાં પોહોંએ મતિ મેરી રે. તુમ ૦
 શિવ ચતુરાનન શેષ શારદા, થકિત ભયે હરી હેરિ રે. તુમ ૦
 રિધ સિધ નવનિધ મુક્તિ અતુર્ધા, તે ચેરી પ્રભુ તેરી રે. તુમ ૦
 પ્રીતમ નિશદન ગાય ગોવિંદ ગુણ, ચિતવત સાંજ સેવેરી રે. તુમ ૦

પદ ૨૭૯ મું-રાગ ફેર

લે ગોવિંદ ગુણ ગાઘને, મન લે ગોવિંદ ગુણ ગાઘને;
 માયા મૃગજલ મિથ્યા દેખીને, શીદ મરે છે ધાઘને. મન લે ૦
 અવગુણ અસત્ય ગાંઠડા ખાંધ્યા, ફડાં કરમ કમાઘને;
 અંત સમે ભોગવવાં પડશે, સાચું કહું સમ ખાઘને. મન લે ૦
 માયાની મધલાળે વળગ્યો, રહ્યો વિપયમાં વીંટાઘને;

મૂરખ જીવ અલપ સુખ સાડ, મુઝો કંઈ કાલ કુટાઈને. મન લે૦
સદ્ગુરુ શાસ્ત્રની શીખ ન માંને, રહ્યો મરકટ મુંઠી સાઈને;
પ્રીતમ પ્રભુનું લજન કરી લે, હરિચરણે ચિત લાઈને. મન લે૦

૫૬ ૨૮૦ મુ-રાગ સદર

કર્થ સમરણ સાસોસાસથું, કર્થ સમરણ સાસોસાસથું;
બીજે સહ બકવાદ તજીને, ચિત અરપો અવિનાશથું. કર્થ સ૦
જગતગુરુ જગદીશ ન જોયો, મોહ્યો મુપનવિલાસથું;
કદપદ્મ કમલાવર મૂકી, વગ્ગયો જઈને જવાસ થું. કર્થ સ૦
લોકલાજનું લક્ષ્ણં તોડો, ચિત જોડો નિજ દાસથું;
પ્રીતમ પ્રભુનું લજન કરી લે, પૂરણ પ્રેમપ્રકાશથું. કર્થ સ૦

૫૬ ૨૮૧ મુ-રાગ સદર

શીદ પડે જુગ જળમાં, પ્રાણી શીદ પડે જુગ જળમાં;
હરિ લજવાનો અવસર ચુક્યો, તો વાત નહિ આવે તાલમાં. પ્રાણી૦
તારા શત્રુ વસે છે તુજમાં, જ્યમ પાવક ઢાંક્યો પરાજમાં;
એક પલકમાં પરલે કરશે, જીવને વિષયા જવાજમાં. પ્રાણી૦
પરહરિ વિષ અમૃતરસ આપ્યો, મન રાખ્યો રૂપ રસાલમાં;
પ્રીતમ પ્રભુનું લજન કરી લે, સમરથ સરવે કાલમાં. પ્રાણી૦

૫૬ ૨૮૨ મુ-રાગ સદર

રામ સુંધારસ પીજીયે રે, નિત્ય રામ સુંધારસ પીજીયે;
ત્રિવિધી તાપ ન વ્યાપે તનમાં, મનમાં ક્રોધથી ન ખીજીયે. નિત્ય૦
સદ્ગુરુસંત વેપારી નાંમના, તેહને તનમન દીજીયે;
રમતો રામ રહ્યો સચરાચર, જોઈ જોઈ દહીયે રીઝીયે. નિત્ય૦
જથાજોગ કંઈ કરીયે વંદના, કાની નિંધા ન કીજીયે;
પ્રીતમ પ્રભુનું લજન કરીને, જનમ સુદૃઢ કરી લીજીયે. નિત્ય૦

૫૬ ૨૮૩ મુ-રાગ સદર

પ્રેમ નેમ નિરંતર પાળીયે, પ્રેમ નેમ નિરંતર પાળીયે;
આશા ત્રપ્સા લોભ ધરપા, કામ ક્રોધને ટાળીયે. પ્રેમ નેમ૦
જ્ઞાનતણો પાવક લેઈ પ્રેમે, પાપનું વન પરજીયે;
ચિત ચંપો મન વેલ મોગરો, પીયે ધરમને ઢાળીયે. પ્રેમ નેમ૦
રાધાકૃષ્ણ રમે વાડીમાં, નેણ બરી બરી ન્યાહાળીયે;
પ્રીતમના સ્વામીની શોભા, લાવ કરીને લાળીયે. પ્રેમ નેમ૦

પદ ૨૮૪ મું-રાગ સહર

હરિનાંમવિના નહિ જોલના, હરિ નાંમવિના નહિ જોલના;
 બેર બેર ઢેસે કર પૈયે, યાતન અમુલ્ય જોલના. હરિ૦
 હરિજનકું મળીયે હેત કરકે, હરિજન સંગ ન ડોલના;
 આહુકવિના ગોઠડી ઢેસે, હીરાકી ગાંઠ ન જોલના. હરિ૦
 સાચ જુઠ સખ દેખ તમાશા, મન તાજુ કરી તોલના;
 પ્રીતમ જખહી મિલે પ્રેમીજન, અરસ પરસ રસ ઢોલના. હરિ૦

પદ ૨૮૫ મું-રાગ સહર

હરિનાંમ રુદેથી ન છાંડના, હરીનાંમ રુદેથી ન છાંડના;
 ભાવે નંદો વંદો કોહ, બહેર ઝંડા ગાડના, હરિનાંમ રુદેથી૦
 મમતા માંન મનોજ મોહ-મદ, ઉનકે મૂલ ઉખાડના;
 જ્ઞાનપ્રકાશ કરી ઘટલીતર, કરમ કા કચરા ઝાડના. હરિ૦
 પાંચુ ચોર કરત નિત્ય ચોરી, તીનકું અછી તરે તાડના;
 આપકી ન કહીયે ચોરકી ન સુનીયે, એખ કાહુ ન ઉખાડના. હરિ૦
 ઉઠત બેઠત બગત સોવત, હરિસે લગન લગાડના;
 જન પ્રીતમ પ્રણકી આગે, મનકું નાચ નચાડના. હરિ૦

પદ ૨૮૬-રણુછોડજીનો ગરબો.

દયા કરીને ડોકાર માંહી આવ્યા રે	રણુછોડજી.
રસિક જનને કાજે રંગ બનાવ્યા રે	રણુછોડજી.
પર્મ અતુર હરિ સેવકના સુખકારી રે	રણુછોડજી.
દાસતણા દુઃખસાજન દેવ મોસારી રે	રણુછોડજી.
રાજલીલા કીધી રસીયા લાલ રે	રણુછોડજી.
વૈશ્રવજનને વાધ્યું ઘણું વહાલ રે	રણુછોડજી.
છપી તમારી વેદે વરણી ન જાએ રે	રણુછોડજી.
નિરખે તેનાં નયણાં તરપત યાએ રે	રણુછોડજી.
મોર મુગટ મકરાકૃત કુંડળ કાને રે	રણુછોડજી.
પીત વસન તન ધરીઆં તડિત સમાન રે	રણુછોડજી.
અંબુજ લોચન દુઃખમોચન સુખકારી રે	રણુછોડજી.
નજર કરે તેને કાણમાં લે ઉગારી રે	રણુછોડજી.
વદન સુધાકર સુંદર સરખું જોઇ રે	રણુછોડજી.

પ્રેમી જનનાં પ્રેમે રહ્યાં મન મોહીરે રણછોડજી,
અનેક આબૂપણુ પ્રીતમ રણુગાર રે રણછોડજી,
હીરા હેમ મણી તુળસીના હાર રે રણછોડજી,
ભુજ કંકણુ ખાળુ પોંચી મુદ્રિકા રે રણછોડજી,
કટિ કંદોરા રત્નજડિત રવિ સરખા રે રણછોડજી,
ચરણકમળનો મહિમા અગમ અપાર રે રણછોડજી,
સિંદુસુતા શિવ રાખે રુદે મોજર રે રણછોડજી,
વાજાં વાગે ગાજે ગગન અપાર રે રણછોડજી,
પંચ આરતી આનંદ આશ્વ યાચે રે રણછોડજી,
ગુણીજન ગાંધર્વ નેહે નાચે ગાચે રે રણછોડજી,
તખ્તજીવને ઠરવાનું ઠેકાણું રે રણછોડજી,
સુરતરુ સુરંગ કૃપ્યાં શી શોભા વખાણું રે રણછોડજી,
શોભા સાગર નાગર નવલકિશોર રે રણછોડજી,
નવલ લાલનું રૂપ રઘીયામાં ધરશે રે રણછોડજી,
પ્રીતમ સરખા પતીત કંઈ ભવ તરશે રે રણછોડજી.

પદ ૨૮૭-ગરબો રણછોડજીના બીજો

ભયાં ગોમતી નિર્મળ જળ મંલીર રે રંગ લાગ્યો,
શુભ મંદિર સાધુનાં તેની તીર રે " "
સુકીતવાન જન સેવે સંતસમાજ રે " "
જીવનમુક્ત યયા તે જાણો આજ રે " "
ઠોર ઠોર સુંદર કુલી કુલવાડી રે " "
મજ વૈકુંઠની લીલા અહિં દેખાડી રે " "
કૃષ્ણચંદ્રની કથા નિરંતર યાચે રે " "
સાંભળતાં દુઃખ જનમમરણનાં જાચે રે " "
જ્ઞાન વૈરાગ જોગની વાતો સહેલી રે " "
આઠે પહોર અખંડ આનંદની હેલી રે " "
દેહદમન તો કરવું પડે નહિ કાંઈ રે " "
જપ તપ તીરથ પ્રભુ તણા પદ માંહી રે " "
ચરણ સરણનું સુખડું અધિક અપાર રે " "
જાણે તે માણે મૂકી સંસાર રે " "
અમૃત પાન કર્યું જણે એકવાર રે " "

તેને અવર ન જોઠે એક લગાર રે	રંગે લાગ્યો
બોવન ભોવન પ્રતિભા પધરાવી રે	"
ધણી દયા ગુજરાત વિશેષ વધારી રે	"
બોડાણે બહુ પ્રીત કરી પધરાવ્યા રે	"
દાસ તણા તેડાવ્યા અલગેલો આવ્યા રે	"
પતિતપાવન સુખસિંધુની લહેર રે	"
પ્રેમીજન પંખીને કલ્પતરુ મોરાર રે	"
અધમ આધારણ હરિજનના હિતકારી રે	"
પૂરણ બ્રહ્મ અખંડ આનંદ વિહારી રે	"
દરસનથી તન મનના તાપ નિવાર્યા રે,	"
પ્રીતમ સરખા પ્રાણી પાર ઉતાર્યા રે	"

સુડતાળા કાળવિપેનાં પદ

પદ ૨૮૮ મું-રાગ ગરબો

વાલાજી તું મોકલને વરસાદ રે, શામળીયા	
સાધુસંત શાનો કરશે પરસાદ રે,	"
અનંજલ ખુટયાં કુટયાં સગપણ સહનાં રે,	"
નથી ખમાતાં કુખડાં ગરીબ ગહનાં રે,	"
પશુ પીઠાય ન મળે પાંણી તરણ રે,	"
ખિરક તમારું કાવે અશરણ શરણ રે,	"
સાંમથ નહિ તારે સદી કરી શું કરવા રે,	"
પરજને તો જોયે નિત્ય પેટ ભરવા રે,	"
પરજ પીઠાય તેહેતું પતિને પાપ રે,	"
અંતરજાંમી બુઝો વિચારી આપ રે,	"
અન્નવિના તે કયમ કરીને દિન કાઢે રે,	"
અખળાનું બળ એટલું આંસુ પાડે રે,	"
જોરે કરીને જીવે કયમ જીવાય રે,	"
નજર કરો તો નવ ખંડ લીલા થાય રે,	"
દુનિયાંમાં પીઠાય તાહરા દાસ રે,	"
માનવીયે તો મૂક્યો છે વિશ્વાસ રે,	"
પ્રીતમના સ્વામી છો પરદુઃખ બાણ રે,	"
ધણી થઇ છે મૂઝા મનની તાંણ્ય રે,	"

૫૬ ૨૮૯ મું-રાગ સદર

કોની આગળ જઈ કરીયે પોકાર રે, શામળીયા
 ધડી ધડીના છે તમે જાંણુનહાર રે, ॥
 તમે વિના નથી દુઃખનો કાય હરનાર રે, ॥
 જોતાં જોતાં જોયો સહુ સંસાર રે, ॥
 દુપદ્મિકેશં કાણે પૂર્વા ચીર રે, ॥
 એકનાથને ઘેર બર્થુ કાણે નીર રે, ॥
 મીરાંનું વિષ કાણે અમૃત કીધું રે, ॥
 નામદેવનું કાણે દૂધ પીધું રે, ॥
 નરસૈયાને કાણે આપ્યો હાર રે, ॥
 તમે વિના કાય બીજે છે કીરતાર રે, ॥
 તે દહાડાને કદ્ય નથી કાંઈ વીત્યા રે, ॥
 કોના લયથી બેસી રહ્યા જઈ બીહીતા રે, ॥
 આદ્ય અંત મધ્ય એક તમે અવિનાશ રે, ॥
 સદા સરવદા દરશન પામે દાસ રે, ॥
 કઠણપણું મૂકી કામલતા આણો રે, ॥
 વિશ્વ આતમા નામ તમારું બાણો રે, ॥
 ઘણું કહીયે શું નથી જાણતા નાથ રે, ॥
 પ્રીતમના સ્વામી પ્રેરો વરસાદ રે, ॥

૫૬ ૨૯૦ મું-રાગ સદર

બાલકના અચરાધ જીએ જો માત રે, વાલાજી,
 તારે તેહેનો કરે ધડીમાં ઘાત રે, ॥
 પિતા પુત્રની જ્યારે લાંચ આશે રે, ॥
 તારે વળતી કયમ જીગર્મા જીંવાશે રે, ॥
 જલ સીંચ્યાનું મેઘ માગશે મૂલ રે, ॥
 તારે તો શું ટળશે અમારું સૂળ રે, ॥
 હીંડયાતું જ્યારે ભોગી ભાડું લેશે રે, ॥
 ત્યારે કાણુ ઉજી રહેવા દેશે રે, ॥
 વિશ્વંસર થઈ વેહેરો જ્યારે કરશે રે, ॥
 અધિનું કેમ પેચે સંકટ હરશે રે, ॥
 દુનિયાંનું દુઃખ દયા કરીને ટાળો રે, ॥

પુરણાનંદજી ખિરદ તમારું પાળો રે,   ",
 બગત જીવાડો તો મોઠલજે મેહ રે,   ",
 નહિ તો પડશે પલક વારમાં દેહ રે,   ",
 હુકમી ખંદા હુકમ કરે તો આવે રે,   ",
 નાનાવિધનાં નૌતમ અંન ઉપજવે રે,   ",
 પ્રીતમના સ્વામી એ પ્રાકમ મોટું રે,   ",
 બલ વરસે નહિ તો જીવ્યાનું ખોટું રે,   "

૫૬ ૨૬૧ મું-રાગ સદર

નિરદે યશે તો નહિ જીવે સંસાર રે,   વાલાજી.
 માણસને તો મરતાં ન મળે વાર રે,   ",
 પિંડ તો છે પાણીના પરપોટા રે,   ",
 ઢળી પડે જમ ધુમાડાના ગોટા રે,   ",
 શો ભરોસો મૂળવિના તરુવરનો રે,   ",
 મિથ્યા મનોરથ મૃગત્રણા સરોવરનો રે,   ",
 આશા ત્રણા ઇરખાયે કરીને રે,   ",
 જીવ રહ્યો છે દેહ અભિમાન ધરીને રે,   ",
 વિષય વાસનામાં વીંટાયો પ્રાણ રે,   ",
 હરિ વિસાયાં એટલી મોટી હાંણ્ય રે,   ",
 અવગુણ જોતાં નથી અમારો આરો રે,   ",
 ભાવકુલાવે સ્વામી સેવક તારો રે,   ",
 પતિતપાવન ખિરદ તમારું કાવે રે,   ",
 સુખીયો થાયે શરણે જે કાઇ આવે રે,   ",
 ગીધ અજમેલ અધમ ગુણકા નાર રે,   ",
 શરણે આવ્યું કાણ ન પામ્યું પાર રે,   ",
 એ વિસવાસે વળગી રહ્યું મન મહારૂં રે,   ",
 કહે પ્રીતમ નહિ મૂકું નામ તમારું રે,   "

૨૧-પ્રીતમદાસજીના છપ્પા (છપ્પય છંદ)

૧-કુણ્ડિકું અંગ

હરિભક્તિની હાંસી કરે, લોક વહેવારમાં કુલ્યો પ્રેરે;
 હરિ શુર સંત સાથે નહિ પ્રીત, કુલ કુડેળની રાખે રીત;

- કહે પ્રીતમ તે કપ્પુદિ જીવ, લવસાગરમાં લમે સદૈવ. ૧
- સ્વાર્થ માંહિ શરો ધણો, બહુ કાયર પરમારથ તણો;
મોઢે સરવરવ હરિનું કહે, હરિ અરથે કાઢી નવ દહે;
ડાપણુ ડાળે દિન ને રાત, કહે પ્રીતમ તે પશુની જાત. ૨
- પશુતણી તો એકજ પેર, કાઢની નિંદા ન કરે ઝેર;
તેને જ્યાં રાખે ત્યાં રહે, જીખ દુઃખ તે સરવે સહે;
કહે પ્રીતમ તે ખલ ખોટો સહિ, જને જ્ઞાનવિવેકજ નહિ. ૩
- મૂરખના મનમાં અહંકાર, કહ્યું ન માને એક લગાર;
સામા ઉત્તર લાવે સો, બ્રહ્મ સરીખા કાઢીક હો;
પોતાના મત માંહી પ્રેરે, પ્રીતમ કાઢી પ્રભા ન ધરે. ૪
- દલમાં જણે સમજ્યો સહી, સમજણુ ન રાખે ચઢિયામાંહી;
મનનો મેલો પોચો પુન્યથી, કયે જ્ઞાન મોટા મુન્યથી;
કહે પ્રીતમ શું બોલે વડે, વંજાને કેમ પાનો ચડે. ૫
- જીતે જગતને શબ્દે કરી, અવિધા તો પોતામાં લરી;
તે કાઢીની કાઢી નવ જાય, જમ મશાલચી અંધારે અથડાય;
કહે પ્રીતમ એ કાચું કાંમ, જે નવ જાણ્યા આતમરાંમ. ૬
- લોલીજનનું વાચક જ્ઞાન, જેવું બગ બિલાડીનું ધ્યાન;
સ્વારથ સુધી તાકી રહે, લાગે મચ્છ મુસાને ગ્રહે;
કહે પ્રીતમ એહવા જન જહ, કામ પડે આજખાશે તેહ. ૭
- પરનિંદામાં જે નર પચે, કુટુંબસહીત તે નરકે ગછે;
ધણા કલપ તે પામે દુઃખ, સ્વખાંતરમાં ન મળે સુખ;
કહે પ્રીતમ તે અધોગતે જાય, વળતાં પશુ પિશાચ તે થાય. ૮
- કામ ક્રોધ મદ લોભ અપાર, પાપ કરી પાળે સંસાર;
ખટ દશ અનરથ ભેળા થાય, તહાં તેનો પૈસો બંધાય;
લક્ષ અરથે તે લઇ વાવરે, કહે પ્રીતમ તે ક્યારે તરે. ૯
- ધણ ઉયામી મેળે ધન, જપે નહિ તે રાત ને દન;
પૌખે સ્ત્રી પુત્ર પરિવાર, પુન્ય ન પ્રીછે એક લગાર;
ધરધંધામાં ગુંચાઇ રહ્યો, કહે પ્રીતમ તે નરકે ગયો. ૧૦
- નારી વળગી વીંછી જણ, રાતદિવસ તે સોશે પ્રાણ;
ભૂતાવળ ટાળુંછેયાં તણું, ખાઈ ખાઈ તે બોલે ધણું;
ધરધણી માથે બીજે ખવીરા, પ્રીતમ જાણ્યા નહિ જીગદીશ. ૧૧

મનમાં જાણે મોટા હું, મુજ આગળ ખીજે તે શું;
 મારે માથે કુટુંબનો ભાર, મુજવડે જીવે પરિવાર;
 હું ન હોઉં તો સહુ જૂએ મરે, કહે પ્રીતમ કળુધી એમ કરે. ૧૨
 શોભા અરથે ખરથે દામ, પરમારથનું ન જાણે નામ;
 ઉપાધિમાં અચલ સરીખો હોય, વળતી વાટ સારાની જોય;
 કહે પ્રીતમ કુંપમાં ક્યાંથી ખરાસ, હીંગમાં ન હોય ચંદનની વાસ. ૧૩
 છલખલ ભેદ કરે બહુ ધણા, પ્રપચ પાખંડમાં નહિ મણા;
 મનમાં જાણે મરણું નથી, કાલ જોરાવર છે સરવથી;
 જમકિંકરનો માથે ભાર, કહે પ્રીતમ કરશે પોકાર. ૧૪
 પાપે પામે જમજમના, ગર્ભવાસ નાના ભાતના;
 શુકર ઉંટ ગર્દભ ને જરખ, દુઃખ પામે ને હેડે હરખ;
 અધમ જીવને બહુ અભિમાન, કહે પ્રીતમ તે પડે તરક નિદાન. ૧૫
 એવી પેરે અથડાતો પ્રેરે, સુખની વાત લેશ નવ કરે;
 માયામાં તો અસ્યો મૂંઢ, કરમમાં રહે જનમનો ખુંડ;
 અનેક જીવની હિંસા કરે, પ્રીતમ પાપે પેટજ ભરે. ૧૬
 હરિશ્ચર સંત સાથે નહિ નેહ, પુરુષ નહિ પણ રાખશ તેહ;
 સુરક્ષી સુતસરીખો તે સહી, હરિસમરણ દૃઢ્યામાં નહી;
 દેહ ધરી તેને ધિસ્કાર કહે, પ્રીતમ તે પશુ ગમાર. ૧૭

૨-પ્રેમનું અંગ

પ્રેમવિના પ્રજા નહિ મળે, અંતરજામી અઢળક નહિ ઢળે;
 પ્રેમવિના ધટ ખાલી જાણ, પ્રેમવિના પંડ પ્રગટ મસાણ;
 પ્રેમવિના પાવન નહિ મંન, દોણ અહસ્થ દોણ જોગી જન. ૧
 પ્રેમવિના પામે નહિ પાર, ખીજ સર્વે લોકાચાર;
 અંગે સજ સોળે શણગાર, એક વસ્ત્રવિણ વરવી નાર;
 પ્રીતમ પ્રેમવિના એમ જાણ, હરિના હેતવિના સહુ હાણ. ૨
 ધણીવિના ધરવાસણનાર, સોભે નહિ તે ખિન ભરથાર;
 દીપવિના જમ સૂનું ધામ, હરદય સૂનું વિના હરિનામ;
 લવણવિના બહુ વ્યંજન શાગ, પ્રીતમ પ્રેમવિના એહેવો વેરાગ. ૩
 વરવિના જહવી હોય જન, પ્રેમવિના જપ તપ વ્રત દાન;
 પ્રેમવિના ફલ રૂપ ન થાય, વૃથા શ્રમ કરો તે જાય;
 પ્રીતમ પ્રેમ ફક્તે હરિ ઘટમાં કરે, મહાપતિત એક ક્ષણમાં તરે. ૫

પ્રેમપ્રધાન વસે હરિદ્વાર, હાથ ઝાલી પોંચાવણુદાર;
 રાજકુંવર જહને લઈ જાય, તેનો ઢાણુ કરે અંતરાય;
 રંગમહોલ રાજનું ધામ, પ્રીતમ પ્રેમે આપે નિજ ઠામ. ૫
 પ્રેમસુધારસ જે જન પીએ, કાલ કરમથી તે નવ બીએ;
 સરવ સમૃદ્ધિ તેહની પાસ, રિધ સિદ્ધ મુક્તિ ચતુરધા દાસ;
 આઠે પોર આનંદમાં પ્રેરે, પ્રીતમ પ્રેમ અમલ ન ઉતરે. ૬
 પ્રેમ પ્રગટે જહ ઘટ મહી, ચૌદ લોકમાં છાનો નહી;
 શોભા સરવ જણો સણુગાર, જહનો જશ જુગમાં વિસ્તાર;
 નર નારી તેહના ગુણુ ગાય, પ્રીતમ પ્રેમતણુ મહિમાય.
 પ્રેમ પ્રગટયો ગોપીને રહે, નિગમ પુરાણુ શાખ સહુ વઢે. ૭
 ત્રીલોવન ધન કહે તેહને, શુદ્ધ પ્રેમ પ્રભુયું જહને;
 પ્રીતમ પ્રેમ સૌને શિર ધળ, પ્રેમવિના સિધ સાધક સૌ અજ. ૮
 સરવ તેજ રવિમાં લય થાય, ઉડગણુઅશ્વીદીપક કહેવાય;
 જમ સાકરમાં સ્વાદ બહુ સહી, અમ્રતરસથી ઉંચો નહી;
 પ્રીતમ પ્રેમ સરવનો રાય, સાયરમાં સૌ નીર સમાય. ૯
 પ્રેમ પ્રભુયું જે જન ધરે, આન દેવ કૌથી નવ ડરે;
 લોકલાજ ગણુ નહિ કશી, પ્રેમ રહ્યો જને રહીયે વશી;
 સ્વાસ ઉસાસ સ્મરણુ તે કરે, પ્રીતમ પ્રેમ સહુથી સરે. ૧૦
 પ્રેમ પંથ ખાંડાની ધાર, શુરવીર ચાલે નિજ આધાર;
 તન મન ધન તણુવત્ ગણુ, મોહ આદે શત્રુ સહુ હણુ;
 ધીરજ ધારણુ આપે ધણી, પ્રીતમ મોજ પામે તે ધણી. ૧૧
 અંદ્રાયણુ સૂરજ વ્રત કરે, જપ તપ જોગ કરી ઉતરે;
 બીજાં સાધન સરવે થાય, ભક્તિ વ્રત કૌણેક ઉતરાય;
 સારો સાધ એક લક્ષે રહે, કહે પ્રીતમ તે પરમપદ લહે. ૧૨
 સેવા પૂજ સમરણુ ધ્યાન, ગુરુ ગોવિંદ વિનાં નહિ આન;
 અરચન વંદન દીરતન કરે, દાસ ભાવ નિરંતર ધરે;
 ચિતવિત પ્રાણુ સમરપણુ કરી કહે, પ્રીતમ પ્રેમસ્વરૂપસુખલહે. ૧૩

૩-વૈરાગનું અંગ

વૈરાગવિના દ્વેષ નહિ ટળે, અંતર ગાંઠ ગરબ નહિ ગળે;
 મનમાંના વિકાર નહિ જાય, અંતઃકરણુ નિરમલ નહિ થાય;
 તીવ્ર વૈરાગ ટાળે દીલ દાગ, પ્રીતમ પરમ ભાગ્ય વૈરાગ. ૧

તીવ્ર વૈરાગ તેહનું નામ, દુઃખરૂપી દેખે ધન ધામ;
 સરપ સરખો જાણે સંસાર, ભોવન ભોગ સૌ નાગણ નાર;
 આઠે પહેાર રહે ઉદાસ, કહે પ્રીતમ તે ન પડે પાસ. ૨
 શ્રદ્ધા શેષ તણું સુખ જોહ, પાવક સરખું પેખે તેહ;
 ત્રીભોવનની વિભૂતિ ત્યાગ, વિશ્વલોક લગી વૈરાગ;
 શરીર આદે નહિ જને રનેહ, પ્રીતમ તીવ્ર વૈરાગનો નેહ. ૩
 અદ્વિતીય સુખે મોહ નહિ, તેને અવર સુખ શા લેખામહિ;
 કાગ વિઠા તુલ્ય વિષયભોગ, દેખે દેહને દારણ રોગ;
 અદ્વ પદારથ સુખનો ત્યાગ, કહે પ્રીતમ એ તીવ્ર વૈરાગ.
 વૈરાગ કહ્યા જ પંચ પ્રકાર, અતિ તીવ્ર ઉનમુની વિચાર;
 સાધારણ વૈરાગ જ મંદ, નિરમલ વૈરાગે ઉપજ આનંદ;
 જ સમજથી થાયે સુખ, કહે પ્રીતમ દેખે તેહનાં દુઃખ. ૫
 સાધારણનાં એહ વિવેક, દેખાદેખી ધરજ ભેખ;
 ભજન ભક્તિ સૌ ભીંતર નહિ, રાગદ્વેષ હર અંતર સહિ;
 આત્માની ખખર નહિ જોહને, પ્રીતમ સાધારણ કહીએ તેહને. ૬
 મંદ વૈરાગનું મહાતમ એહ, પરિવારે પડયો નર જોહ;
 ના મળી સત્રધી ને પામ્યો દુઃખ, સાધુ ભેખમાં દીકું સુખ;
 તજ્યો સંસારને કોધે કરી, કહે પ્રીતમ નોઠો નીસરી. ૭
 ઉનમુની વૈરાગનો એહ આલાસ, વિષયભોગથી થયો ઉદાસ;
 અંતર ઓગળવાને ઇશ, સોધવા લાગ્યો શ્રી જીગદીશ;
 કથા કીરતન તીરથ અનુરાગ, પ્રીતમ એ ઉનમુની વૈરાગ. ૮
 કહું લક્ષણ અતિ તીવ્ર તણું, જનમ મરણ દુઃખ દીકું ધણું;
 ઇંદ્રાસન અજપદ કૈલાસ, સરવે સુખથી થયો ઉદાસ;
 કાલ કલેશ બણી કરો ત્યાગ, કહે પ્રીતમ એ તીવ્ર વૈરાગ. ૯
 હવે કહું નિર્મલ નિરવેદ, અહંકૃત જણે થાય ઉચ્છેદ;
 મટે મોહ માયાનો લેશ, કાય ઉપર નહિ રાગ કે દ્વેષ;
 જય ન આવે આમહ તજ, નિરમલ નામ નારાયણ બજ;
 તત્ત્વજ્ઞાને ત્યાગનો ત્યાગ, કહે પ્રીતમ નિરમલ વૈરાગ. ૧૦

૪-અથ નામનું અંગ

નામ તણો મહિમા છે જહુ, વેદ પુરાણ શાસ્ત્ર કહે સહુ;
 નામે પાપાણ વહાણ થઇ તપા, નામે અધમ ધણા આધર્યા;

કહે પ્રીતમ એહવું હરિનું નામ, પાવે બળે તબે સરવ કાંમ, ૧
 નામમહાતમને બધે શેષ, અવની ભાર ન લાગે લેશ;
 સદાશિવે નામ ઉરમાં ધર્યું, મહાઝેર અમ્રત થઈ અર્ચ્યું;
 એવું નામ જીજ્ઞાસે જપે, કહે પ્રીતમ એ જઠરા ક્રમ તપે. ૨
 અબમેલ નામે આધર્યો, આવ્યો કાલ તે પાછો કર્યો;
 નામે કુંજર મૂકાવ્યો કંઠ, નામે પાર પામ્યા પાપીટ;
 નામ સમરતાં ગુણીકા તરી, કહે પ્રીતમ એ રૂઢીએ ધરી. ૩
 એક કરોડ સુરસી હોય સાર, ધરણ સમે કાશી મોઝાર;
 નક્ષત્ર પ્રણ તે ઉભયકાળ, જોગ જુગત લેવી સંભાળ;
 ગંગામાં રહી દીજ દાન, કહે પ્રીતમ નહિ નામ સમાન. ૪
 જપ તપ તીરથ ને વ્રત, કનક સુમેર કરી દીજ તરત;
 વસુધા સમસ્ત હોય હેમે ભરી, રવિના રથ સુધી ઢગલી કરી;
 તે લઈ સંધ્યું દીજ દાન, કહે પ્રીતમ નહિ નામ સમાન. ૫
 વાવ કૃપ સરોવર કાણો, ધરમે ખરચે દ્રવ્ય પોતાતણો;
 કન્યાદાન કરે લક્ષ કરોડ, હય હરિત રથ વહેલ જોડ;
 તે સર્વે લઈ દીજ દાન, કહે પ્રીતમ નહિ નામ સમાન. ૬
 અંત સમે ઉર આવે નામ, તે જન પામે વૈકુંઠ ધામ;
 જમના દૂત સામું નવ જીવે, માયા મન પસ્તકને રવે;
 સરવને મુસ્તક મૂકી પાય, કહે પ્રીતમ સત લોકે બધ. ૭
 નામે નારદ નિરલે થયા, મુનકાદિક સ્વરૂપે રહ્યા;
 વ્યાસ વાલ્મીક ને દત્તાતરી, હરિ નાંમ મુદ્ધમા ધરી;
 અનંત ક્રોડ ભક્ત આગે રયા, પ્રીતમ નામે નીરલે થયા. ૮
 નામે ધરણ અવિચળ રયા, સંશે શોદ સમૂળા ગયા;
 પ્રહ્લાદે લીધું હરિનામ, નરસીંગ રૂપે ક્રીધું કામ;
 નામે નિશ્ચલ થયાં છે મન, કહે પ્રીતમ જપે જોગી જન. ૯

૫-સમરણનું અંગ

શ્વાસોશ્વાસે સમરણ કરે, વિના હાથ મન મણકા કરે;
 વિના જીભ હાલે નહિ હોઠ, લાગી સુરત નિશાને ચોટ;
 ઉઠે અખંડ ધુન રણકાર, કહે પ્રીતમ તે સમરણ સાર. ૧
 જહવું લોલીને પ્યાડું પન, વાંઝને જમ પ્યારો વન;
 જમ કામીને પ્યારી નાર, મીન તણે મન વહાણું વાર;
 એમ રદયામાં રાખે નાંમ, કહે પ્રીતમ સહેજે સરે કાંમ. ૨

નાભી નેણુમાં રાખે નેહ, દલમાં દરસે ચોથો દેહ;
 પંચકોશ કાયા કહેવાય, તે સમજ્યાથી સંશય જાય;
 પંચકોશ પર જાણી ઈશ, પ્રીતમ નિલજપે જુગદીશ. ૩
 અંતરજાતી ઈશ્વર આપ, ગેળી થાય અજાણા જાય;
 પટસેં ને એકવીશ હજાર, એટલા નિત્ય ઉઠે રણકાર;
 તેહનો કરતા બહેર જડે, કહે પ્રીતમ તે લેખે ચડે. ૪
 ચક્રવર્તીનું ચિંતવન કરે, નાભિ ધ્યાન નિરંતર ધરે;
 ઇંગલા પીંગલા સુખમણા સાર, ઉનમુની મન રાખે નિરંધાર;
 નિરાલંબ આલંબન નહિ, કહે પ્રીતમ તે સમરણ સહી. ૫
 સમરણ ધ્યાન નિરંતર સોય, ઉપર કરો અવ્યવ ન હોય;
 બીતર તાળી લાગે ભલી, સરિતા સિંધુ જમ જાય છલી;
 દુલે રુદે કમલની કળી, કહે પ્રીતમ પ્રભુશું રહે મળી. ૬
 સમરણ માંહી ને સમરણ બાર, જહને રદ્યે બ્રહ્મવિચાર;
 જાત સ્વપ્ન સુસોપતિ માંહી, સ્વરૂપ લક્ષને ભૂલે નાંહી;
 માઈ તાઈ મૂકે પડે, કહે પ્રીતમ તે સમરણ ખડે. ૭
 સમરણ તે જે શુદ્ધ વિચાર, હરિશું નિમેષ ન તુટે તાર;
 ઉઠતાં બેસતાં એક અભાસ, રમતાં જમતાં રંગ વિલાસ;
 રામ રટણ નિત લાગી રહે, પ્રીતમ સમરણ તેને કહે. ૮
 હીરા રતન મણી ને હેમ, તે ઉપર જહવો હોય પ્રેમ;
 ઢાઢ આગળ પ્રગટ નવ કરે, ગુપ્ત લઈને ધરમાં ધરે;
 હરતાં ફરતાં તેમાં રહે ચીત, કહે પ્રીતમ તે સમરણ નીત. ૯
 નેણુવિના જે નરખે રૂપ, વિનારસના રસ ગાય અનુપ;
 અવણુવિના શબ્દ સુણે પ્રકાસ, વિના નાસિકા વાસ સુવાસ;
 વિના પીયાલે પીએ અમરત, કહે પ્રીતમ તે સમરણ સત. ૧૦
 સહેજ સમાધિ સમરણ સદા, ઉપજ નહિ તે કલ્પના કદા;
 રામ રામ ઉઠે રણકાર, ચિતવતી તે શું એકતાર;
 કાણું માત્ર વીસરવું નહિ, કહે પ્રીતમ તે સમરત સહી. ૧૧

૧-નારીનિંદાનું અંગ

ના કરીશ નારી સાથે નેહ, નિથે નરકે નાખે તેહ;
 અવણુ નેણુ નાસિકા મુખ મન, ઉદર ગુદા ભગ નરકનિધન;
 તેશું ભાવ ધરે ભરપૂર, પ્રીતમ તેથી નરક નહિ દૂર. ૧
 નાગ હસે ત્યારે ચડે ઝેર, જીવતી જોતાં આવે લહેર;

- ધરમ ધ્યાન તપ તેજ અપાર, સુકત સુરપણુ આચાર;
સદ્ગુણ સીધને જ્ઞાન પ્રકાશ, કહે પ્રીતમ તેહનો કરે નાશ. ૨
- સંયમ નેમ સરોજ વન સોય, નારી હેમઝતુ સમ હોય;
પુરુષ મીન કાંટો કાંમની, હેલામાં પ્રાણ હરે ભાંમની;
વહાલ વધારી વિખડું પાય, કહે પ્રીતમ અતે દુઃખ થાય. ૩
- પુરુષ પતંગ પાવક પ્રેમદા, અવગુણ મૂલ સુલભ સર્વદા;
શુકર કુકર ખર મોઝાર, મૂરખ નર માને સુખ સાર;
હરણ ખરી છિદ્ર આકાર, કહે પ્રીતમ દૂખ્યો સંસાર. ૪
- થોડા માંહે ધણું કરી કહ્યું, ચતુર નરના ચિતમાં રહ્યું;
જો ઇચ્છે વૈકુંઠનો વાસ, કનક કામનીથી રહે ઉદાસ;
એક નિરંતર હરિને ભજ, કહે પ્રીતમ જુઠો સંગ તજ ૫
- જલને લીલ ખગાડે જમ, રવિને રાહુ ગળે છે તેમ;
દરપણ મેલે ઝાંખું થાય, જમ કાંઈ કાટ લોઢાને ખાય;
કહે પ્રીતમ એમ નર ને નાર, રૂડા પુરુષ મન કરો વિચાર. ૬
- મોહ ન પામે મોટા જન, જહને સરખું ગૃહ ને વન;
દરી સુદરી એક સમાન, કીટ વિરંચી મૂઠ ગુણવાન;
જડ ચૈતન દેખે હરિવડે, કહે પ્રીતમ તેહને નવ અડે. ૭
- મૂરખને મનમાં આવશે, જમ બળામાં સાખર ધસે;
ધાસી તીર ગડે તન માંહી, અનેક ઉપાય નીસરે નાંહી;
સદ્ગુરુ શબ્દ ચમકે જો મળે, કહે પ્રીતમ તો તતક્ષણ ગળે. ૮
- જોગીએ જોગ સમાધિ કરી, વાસના ત્યાંથી નવ નીસરી;
છતે પડે ધયું જ રૂપ, વિપ્ર શ્વપચ થયો ભીલ ને ભૂપ;
મોહ થકી પામ્યો અવતાર, કહે પ્રીતમ ભોગવ્યો સંસાર. ૯
- સોનાની થાળી તે સિદ્ધ, માંહે લોહ ખુટા તે મદ્ધ;
અશોભિતો ને અતિ દુઃખરૂપ, જમ કાયામાં ઢોડ સ્વરૂપ;
કહે પ્રીતમ જોગી જન જહ, મોહ માન લાંછન છે તેહ. ૧૦
- ભરત ભરતખંડનો ભૂપ, ગુણ લક્ષણ તન સુંદર સ્વરૂપ;
રાજ રિદ્ધ મૂઢી વન ગયો, ગાંડકી તીરે તપસી થયો;
મૃગ ખાલકયું થયો સ્નેહ, કહે પ્રીતમ પામ્યો પશુદેહ. ૧૧
- પ્રભુની માયા બહુ બલવંત, જુગતે જુગતે જીતે સંત;
પ્રભુભજન પરમારથ કરે, મોહ માન મૂકી ભવ તરે;
બ્રહ્મવિચાર રદે હરિરંગ, કહે પ્રીતમ તે સદા અસંગ. ૧૨

સ્વાત ખુંદતું મોતી થયું, ન ભળે નીરમાં ન્યાઈ રયું;
 ગોરસમાંથી ધૂત નીસરે, અળગું થઈને ઉપર તરે;
 કહે પ્રીતમ એમ હરિના દાસ, જગત બળથી રહે ઉદાસ. ૧૩
 ઝોઘાં માણસને બહુ ઈતરાઈ, થઈ હીડે પ્રભુનો પિતરાઈ;
 મનમાં મોટપ ઈચ્છે ઘણી, સામગ્રી સામળીયાતણી;
 ઇચ્છે તેહને આપે નહિ, પ્રીતમ પ્રીછ તું સાચું સહી. ૧૪
 ક્રીટ મધુપ ને મિત્રાચાર, એક એકનાં દેખાડયાં દ્વાર;
 ગોખર મધ્યે દર ગીગાતણું, ભર કમળમાં રહે તે ભણું;
 ખટપટ સંગ ક્રીટ એકવાર, પ્રીતમ જો બેઠો તે કમલમોઝાર. ૧૫
 કમળ ચડયું કેશવને શીશ, જોયા જગતતાત જુગદીશ;
 ભલે સંગે ગત પામ્યો એહ, હતો નીચ થયો ઉત્તમ તેહ;
 ઘોયાં ચરણુ ગોમતી ગંગ, કહે પ્રીતમ એહવો સતસંગ. ૧૬
 થયો ચતુષ્જ ચઢ્યો વૈમાન, તેજપુજ હરિરૂપ સમાન;
 વસ્યો વૈકુંઠ પડે નહિ કદા, સુરદુર્લભ સુખ આણે સદા;
 કહે પ્રીતમ એહ સંગ પ્રતાપ, મટયો ક્રીટ થયો ઇશ્વર આપ. ૧૭
 છીપ રેખા રહી નીરમાંય, રતિ નીર ના ભેદે તાંય;
 જ્ઞાન મીનકા પરસે જોહને, આતુરતા ઉપજ તેહને;
 બાકી બીજી પડી પીયાળ, કહે પ્રીતમ ના આવે તતકાળ. ૧૮
 સંસાર તેનું સાગર બણ, છીપરૂપ સૌ પ્રાણી પ્રમાણ;
 જ્ઞાન મીનકા તે ગુરુદેવ, ભેદે તેહનો કરે અવેવ;
 શબ્દ શાંતિ લેવાને કાળ, કહે પ્રીતમ પરપંચ કર ત્યાગ. ૧૯
 સાકરનો પર્વત હોય સાર, ચઢી પિપીલિકા તેહ મોઝાર;
 ખાધે નવ ખુટે દીધે નવ બળ, બુદ્ધિબળે બહુ કરે ઉપાય;
 કહે પ્રીતમ એમ બ્રહ્મ અપાર, મતિ અનુમાને કરે વિચાર. ૨૦
 શીખે સુણે વરણુવ જ કરે, સમજ તેહનું કારણ સરે;
 મુધાતણો સાગર હોય સાર, તેહનો કાંઈ ન કાંઠે પાર;
 મારજન પાન કરે દુઃખ બળ, કહે પ્રીતમ સહેજ સુખ થાય. ૨૧
 સંવત અઢારે સાર, જોઈ મુદી નવમી ગુરુવાર;
 આજ્ઞાકારી હરિગુણ ઇશ, કહ્યા છાપા એકશો એકત્રીશ;
 સદ્ગુરુ શબ્દે પામ્યો સુખસાર, પ્રીતમ પ્રગટયો પ્રેમ અપાર. ૨૪

નમ્હિંસાલ લખેલી દશે તે લખનારની નજરચુકથી રહી ગઈ લાગે છે એથીજ
 છાપયું આ ૫૬ અંકે લાગે છે. સંખ્યા ૫૭ ૧૩૧ તેને અલે ૧૨૬ થાય છે.

મગવદ્ગીતા

ગીતામાહાત્મ્યનાં પદ

પદ ૧ ઉત્તર-રાગ ધોળ

પ્રથમ મોહ થયો પારથને, સમગ્રાન્યા હરિ સાંખ્યજી;	
ત્રીજે કર્મ કહ્યાં શ્રીકૃષ્ણે, કર્મજોગ મૂળ લાખેજી.	૧
પાંચમે પ્રાણ જોગ પુરશોતમ, આત્મસંજમ સારજી;	
જ્ઞાનજોગ કહ્યો ગોવિંદે, પૂરણ યોગ નિરધારજી.	૨
ભક્તિજોગ કહ્યો વિભૂતિ દસમે, વિશ્વરૂપ વિખ્યાતજી;	
નિર્ગુણ સગુણ ક્ષેત્ર ક્ષેત્રજ્ઞે, ગુણવર્ણન સાક્ષાત જી.	૩
જોગ પુરશોતમ કહ્યો પંદરમે, દેવી આસુરી પ્રકાશજી;	
સુખ શ્રદ્ધા ગુણ ત્રિવિધી સત્તરમે, સાગજોગ સંન્યાસજી.	૪
એક એક અક્ષર મંત્ર સંજીવન, બ્રહ્મહત્યાદિક ટાળેજી;	
ગાય સાંભળે વળી વિચારે, પ્રેમ નેમ નિત્ય પાળેજી.	૫
ગીતાનો અરથ શ્રીકૃષ્ણ જાણે, મહિમા અગમ અપારજી;	
પ્રીતમ પ્રેમસહિત ભજ લાવે, મંગલકરણ મોરારજી.	૬

પદ ૨ જી-રાગ સર

શ્રી ભગવત્ગીતા ભવદુઃખહરણી, કરણી કાટ કદ્યાણજી;	
પદ્મનાભના મુખથી પ્રગટી, હરિ હરિજનનો પ્રાણજી.	૧
ભોમી ભારથને વિષે ઉપજ્યું, કમલ કમલ મુખમાંથીજી;	
પદપદ સજ્જન શુદ્ધ રેનેહી, નીમસટળે તાંહાંથીજી.	૨
અદાર ઓછા આઠસે છે, પદ આલ ચોપાઈજી;	
નથી ઓસાર નથી ઉમેર, જમ છે તમ ગીતા ગાઇજી.	૩
શ્રીમુખનો સંવાદ અનોપમ, ઉત્તમ અમૃત જોવાજી;	
પ્રીતમ પ્રેમ હશે તે પાંખે, મરજીવાનો મેવોજી.	૪

અધ્યાય ૧ લો-અર્જુનવિપાદયોગ

દ્વાહરા

- મૂક કરે વાચાળ જે, પંગુ લાંધે તે ગિરિ;
તમહં વદે કૃપાસિંધુ, પરમાનંદ માધવહરિ. ૧
- જેને ક્રમળા ગરુડ વદે, શુક શારદ નારદ શેષ;
એવા ઉત્તમ પુરુષને નમું નેહે, જે સકલ ઉર આવેશ. ૨
- પ્રદહાદ ઉદ્ધવ પારાશર, અજ ભીષ્મ ભવદ્ર આદ્ય;
તેહની ચરણુરજ મસ્તક ધરું, જાન્યું પ્રેમપ્રસાદ. ૩
- વ્યાસાદિક અકૂર વંદું, જેનાં પાવન પરમ ચરિત્ર;
ગંગાદિક તીરથની પેરે, કરે સહુને પવિત્ર. ૪
- મુકંદપ્રિયે પ્રિયે મુકંદ, એહવા ભક્ત કહીયે જેહ;
ચિંતામણી આભ્રણની પેરે, સૌને શોભાવે તેહ. ૫
- દેવકીગર્ભરતન મોહન, વિશ્વનો શણુગાર;
ભક્તનું પ્રતિપાલન કરવા, અવતાર અંગીકાર. ૬
- કંસાદિક શિશુપાળ આદે, દુષ્ટ રાજા જેહ;
તેનો વધ કરવાને કાજે, ધરી નારાયણ નરદેહ. ૭
- જગત્પાલક જગત મંગલ, જોતી રૂપ જગદીશ;
અર્જુનને ધર્મજ્ઞાન કહેવા, અવતાર દ્વારકાધીશ. ૮
- અર્જુને આપણો ધર્મ મૂકયો, ક્ષત્રિનો લુંછ જેહ;
દયા ધર્મ જે બ્રાહ્મણનો, આચરીને યોદ્ધો તેહ. ૯
- શોક મોહ બુદ્ધિ નાશ પામી, એવો જે અર્જુન;
તેને ભવજળ તારવા, કહ્યાં કૃષ્ણે સત્ય વચન. ૧૦
- સપ્ત શ્લોકે કહ્યો કૃષ્ણે, પારથને પ્રતિબોધ;
વ્યાસે વર્ણવ્યા શ્લોક સાતસેં, સમન્વેટજેસૌવિરોધ. ૧૧
- રાજા હસ્તે વસાવ્યું હસ્તીનાપુર, તે વિપેજે વૃતરાષ્ટ્રરાય;
પુત્રસ્નેહની વારતા, પૂછે સંજયને અભિપ્રાય. ૧૨
- સંજે પાંચો દેવલોચન, વ્યાસથી વિખ્યાત;
એક ઠામે સૌ યોદ્ધો દેખે, સાંભળે સાક્ષાત. ૧૩

ધૃતરાષ્ટ્ર ઉવાચ

ધર્મક્ષેત્ર કુરુક્ષેત્રમાં, મળ્યા કુરુપાંડુ દોઝે;
જે થઇ તે વારતા મને, સંજે કહે તું સોહે. ૧
કુરુક્ષેત્ર વૃત્તાંત કહેવું, જેનો મોટો છે મહિમાય;
એકગણું જો ધર્મ કરે તો, સહસ્રગણું તે થાય. ૨

સંજય ઉવાચ

સુણુ નરેન્દ્ર કહું વાત તુજને, તવ સુતનું જે મન;
પાંડવની સેન્યા જોઈને, દુઃખ પામ્યો દુર્યોધન. ૩
અર્ધરાત્રે ઉઠીયો, લીધા સેવક સાથે સાર;
આચાર્યની પાસે આવી, યોદ્ધીયો નિરધાર. ૪
સાતક્ષીણી દલ પાંડવ કેરું, આપણું ક્ષીણી અગીઆર;
તોયે તાપ લાગે મને, તેનો કરવો કવણુ વિચાર. ૫
વ્યગ્રચિત્ત મુખ વદે વાણી, દ્રોણાચાર્ય પ્રતિ જોહ;
નવ શ્લોકે ધૃતરાષ્ટ્રને, સંજય કહેશે તેહ. ૬
દુર્યોધન એમ યોદ્ધીયો, જીવો આચાર્ય મહારાજ;
પાંડવસુત સૈન્યા ઘણી, આઠ્યો યુદ્ધ કરવાને કાજ. ૭
દુપદસુત જે શિષ્ય તમારો, તે ધૃષ્ટદુમન જોહ;
બૂહરચના રાખી છે તેણે, યુદ્ધ કરવાને તેહ. ૮
શિષ્ય તમારો કહો તે શું, એનો એ અભિપ્રાય;
પાંડવ સેન્યપર પ્રીત ઘણેરી, એ તે શું કહેવાય. ૯
હે સ્વામી તમે સાંભળો, કાંઈ થઈને સાવધાન;
પાંડવની સેન્યામાં મળ્યા છે, મહા સુભટ બળવાન. ૧૦
ભીમસેન અર્જુન સરખા, સઘળા સુર સુજાણ;
જીદ્ધ કરવાને ચતુર પુરા, ધર્યાં ધનુષ્ય ને બાણ. ૧૧
ભીમસેન અર્જુન કેવા છે, મહાબળીયા કહેવાયે;
જેણે યુદ્ધે પ્રાણે પમાડયા, કૈલાસકેરા રાયે. ૧૨
યુદ્ધવિષે જે ચતુર કહેવાયે, જૂનૂંધાંન તે જાણે;
દુપદ વૈરાટ સુ સરવે વેવાઈ, પાંડવના પરમાણે. ૧૩

સૂરવીર તે સખળ દીસે, સનમુખ કહી યુદ્ધ માંડે;
 વૃક્ષની પેરે અચળ મહારથી, રણભૂમિ નવ છાંડે. ૧૪
 દ્રષ્ટકેતુ ચેકીતાંન કાશીનૃપ, કુંતિભોજ કહેવાય;
 પુરુષોત્ત નરયુગવ બીજ, બળ અનુમાન નવ થાય. ૧૫
 જેનો રથ ધ્વજડંડ દેખીને, શત્રુપામે સૌ ત્રાસ;
 દ્રષ્ટકેતુ કહીએ છે તેને, જેનો જશ જગત પ્રકાશ. ૧૬
 રણવિદ્યા યુદ્ધમાં જે અતુર છે, ચેકીતાંન કહેવાય;
 કાશીરાજ જેને બ્રહ્મ સુલભ, કાશી નગરનો રાય. ૧૭
 સમસ્ત વેરીનાં પુર છતે, પુરુષોત્ત તે જાણે;
 કુંતિભોજ રાજશિવસરખા, મહાબળીયાપરમાણે. ૧૮
 યુદ્ધવિષે જેને ક્રોધ ધણેરો, જૂજુધાંન તે માન;
 બહુ બલ તે વિક્રાંત વખાણું, ઉત્તમોજ વીર્યવાન. ૧૯
 સુભદ્રા સુતદુપદિના તન, સમસ્ત મારથી જાણ્યા;
 પાંડવનીસેન્યાનામુગટમણિ, તમ આગળતેવખાણ્યા. ૨૦
 એવાજ ઉત્તમ દ્રોણાચારજ, સાંભળો મારી વાત;
 મમ સેન્યાના નાયક જેજે, વર્ણવી કહું વિક્ષાત. ૨૧
 પ્રથમ તમો પછે ભીષ્મ મહાભટ, ક્રિપાચાર્ય કરણ રાય;
 અશ્વસ્થામા વિકર્ણ વળતા, સૌમદત્ત કહેવાય. ૨૨
 તમથી ધનુરવિદ્યા બળ પામ્યો, એહવું અર્જુન નામ;
 અગ્નીઆર કોટી રુદ્રનો સ્વામી, છત્યો જેણે સંગ્રામ. ૨૩
 ગંગાપુત્ર પવિત્ર જેનું મન, ભીષ્મ મહાબળ ધામ;
 શૂરવીરશિરોમણીસૌમાં, જેણે યુદ્ધે છત્યા પરસુરામ. ૨૪
 કરણ અતુર શત્રુ સામો, મહાબળીયો કહેવાયે;
 અશ્વસ્થામા અશ્વસહિત, વેરીને રણમાં ખાયે. ૨૫
 વિકર્ણની કીર્તિ સાંભળતાં, સુભટ બધિર થૈ જાયે;
 તે માટે એ વિકર્ણ કેરા, નામ તણે મહિમાયે. ૨૬
 અતેક શૂરા મારે અર્થે, જીવ તજીને આઠ્યા;
 નાંના સસ્ર ધરીને ઉભા, જુદ્ધ વિશારદ કહાઠ્યા. ૨૭
 આપણી સેન્યાના ભીષ્મ સેનાપતિ, રક્ષાના કરનાર;

તદપિ સૈન્ય અપૂર્ણ લાગે, જદપિ ક્ષોણી અગીઆર. ૨૮
 સાત ક્ષોણી પાંડવની સૈન્યા, સેનાપતિ ભીમ કહેવાય;
 તદપિ બળ બહુ દીસે તેનું, એ મનનો અભિપ્રાય. ૨૯
 ભીષ્મની દ્રષ્ટિ પાંડવભણી ભાસે, તેણે જોર જણાવે;
 આપણું સૈન્ય અસમર્થ દીસે, તે માટે ઋષિ રાવે. ૩૦
 દ્રોણાચારજ પ્રમુખ સુભટ સહુ, ભીષ્મની રક્ષા કીજે,
 આપ આપણા સ્થાનકથી જોને, માન બહુવિધ દીજે. ૩૧
 દ્રોણાચાર્ય રાજા દુર્યોધન, માન ભીષ્મને દીધું;
 દુર્યોધનને હરખ પમાડવા, પછી ભીષ્મે શું કીધું. ૩૨
 કુરુવૃદ્ધ પિતા મહા બળવંત, સિંહનાદ ત્યાં કીધો;
 જુદ્ધતણે ઉત્સાહ ઉપજાવવા, રાંખનાદ કરી દીધો. ૩૩
 ભીષ્મ તણે ઉત્સાહ જોધને, સુભટ સૌ તત્પર થાય;
 સંજય કહે સાંભળ તું રનેહે, ધૃતરાષ્ટ્ર રાજય. ૩૪
 અનેક વાજંત્ર વાગવા લાગ્યાં, રણાંગણ કહેવાય;
 શંખ ભેરી ગોમુખ પચ્ચાનક, શખ્દ ભયાનક થાય. ૩૫
 હવે પાંડવની સૈન્યાનો આનંદ, જુદ્ધ ઉત્સવ કહેવાય;
 પાંચ શ્લોક કરી કહેવાશે, સુણ ધૃતરાષ્ટ્ર રાય. ૩૬
 ઉજવળ અશ્વયુક્ત રથ રૂડો, ગિરિ કૈલાસ સમાન;
 ગતિ કરે તે સકળ લોકમાં, ત્રિભુવન તેજ નિધાન. ૩૭
 તે રથ ઉપર બેઠા બેઠે, અર્જુન માધવ રાય;
 લક્ષ્મીનાથ સાથ પારથની, શોભા વરણી ન જાય. ૩૮
 ત્યાંની શંખધુની સાંભળતાં, આનંદ ઉર ન સમાય;
 દુર્યોધનની સૈન્યાનાં વાજંત્ર, તે આગળ ઢંકાય. ૩૯
 પંચજન્ય શંખ પૂર્યો પોતે, ઋષીકેશ ભગવાન;
 દેવદત્ત શંખ પૂરીયો, કાંઈ ધનંજય બળવાન. ૪૦
 પૂંઠર શંખ શખ્દ ભયંકર, પૂર્યો વૃકોદર વીર;
 અનંતવિજય શંખ પૂર્યો, કાંઈ રાય યુધિષ્ઠિર ધીર. ૪૧
 મણીપુષ્પ શંખ મુઘોપમંગળ, પૂર્યાં નિકુળ સહદેવ;
 શખ્દ તેનો સાંભળીને, મૂકે સહુ અહમેવ. ૪૨

કાશીરાજ દ્રષ્ટકેતુ, શીખંડી વૈરાટ;
 ધૃષ્ટદ્યુમન સાત્યશ્રી, ઉભા જુદ્ધ કરવાને માટ. ૪૩
 દુપદરાજ દુપદ્વીસુત, સુભદ્રાનો તંન;
 ભિન્નભિન્ન શંખનાદ કીધા, પૃથ્વીપતિ રાજન. ૪૪
 શંખધુની આકાશ અવતી, સુણી સુર તજે પ્રભાદ;
 ઘૃતરાષ્ટ્રસુતનું હૃદયે વિડારે, એવા થયા શંખનાદ. ૪૫
 પાંડવ સેના સૂર સરવે, ઉપજ્યો મન ઉદ્દાસ;
 સંજય કહે તું સાંભળ રાજ, તજ પુત્રની આશ. ૪૬
 શંખધુની સુણી ત્રાસ પામે, દ્રોણ પ્રમુખ મહારાજ;
 ધનુષ્ય આકર્ષણ કરીને ઉભા, જુદ્ધ કરવાને કાજ. ૪૭
 તે દેખી અર્જુન કપિધ્વજ, જેની ધ્વજાએ હનુમાન;
 ગાંડીવ સજ કરીને ખોડ્યો, સાંભળો શ્રીભગવાન. ૪૮
 સંજય કહે સાંભળ મહીપતિ, કૃષ્ણપ્રત્યેખોડ્યો અર્જુન;
 ખેડે સેના મધ્યે રાખીયે રથ, આપણો જુગલજન. ૪૯

અર્જુન ઉવાચ

હે શ્રીકૃષ્ણ કમળદળ લોચન, કોણ સુભટ આવ્યા સામા;
 તેશું જોઈને જુદ્ધ માંડીએ, જેમ ઘટે તેમ સંગ્રામ. ૫૦
 ઘૃતરાષ્ટ્ર સુત દુરબુદ્ધિ જે, દુર્યોધન કહેવાય;
 તેની સાથે પ્રીય કરવા, કોણ કોણ આવ્યા રાય. ૫૧

સંજય ઉવાચ

અર્જુન વાયક સાંભળી કૃષ્ણજી, કીધી અશ્વને સાન;
 ખેડું સેનામધ્યે રાખીયો રથ, ઉત્તમ શ્રીભગવાન. પર
 ભીષ્મ દ્રોણની આઘ મહીપતિ, ધર્યાં કવચ ને ટોપ;
 જુદ્ધ અર્થે રહ્યા ઉભા, કરી મનમાં કોપ. ૫૩
 આયુધ આગળ અંગ હાંક્યાં, અર્જુને નવ ઓળખાય;
 તેને આંગળીયે કરી, ઓળખાવે વૈકુંઠરાય. ૫૪
 આ પેલો છે અશ્વસ્થામા, દ્રોણ દુર્યોધન;
 કિપાચાર્ય ભીષ્મ વિકરણ, એ તું જો અર્જુન. ૫૫
 અર્જુને જે સુભટ દીઠા, ભીષ્મપિતા સમાન.

દ્રોણાચાર્ય ગુરુ દીઠા, કરણ બ્રાત્ર નિદાન. ૫૬
 સહય પ્રમુખ માતુલ દીઠા, દુર્યોધનસુત નિજ તન;
 શઽ સૈન્યામાં મિત્રનો ભાવ, ઉપજ્યો અર્જુન. ૫૭
 સ્વસુર સહોદર જેઉ સેનામાં, અર્જુને દીઠા સરવ;
 બાંધુવર્ગને જોઈને, મન પારથ ચૂકે ગરવ. ૫૮
 પરમ કૃપા મન ઉપની, એવો જે અર્જુન;
 શ્રીકૃષ્ણ પ્રત્યે બોલીયો, ખેદ પામતો મન. ૫૯

અર્જુન ઉવાચ

હું કૃષ્ણ આ સુભટ સર્વે, સ્નેહ પાત્રપ્રવાહ;
 એ સજન સહુ જોઈને, ગયો મુદ્ધનો ઉત્સાહ. ૬૦
 સીદાય મમ ગાત્ર માધવ, રોકે મન મુકાય;
 ત્વચ્ચા દાઝે પડે ગાંડીવ, શરીર રોમાંચિત થાય. ૬૧
 પડે ધનુષબાણ હાથથી, મન ભમે મહારાજ;
 એવો વિવેક નથી ઉપજતો, જે શુંકરવુંહવે આજ. ૬૨
 નિમિત્ત જોતાં અશુભ એવાં, વામ ફરકે અંગ;
 સ્વજન હણ્યે શ્રેય ન દીસે, સાંભળો શ્રીરંગ. ૬૩
 સંગ્રામજયની નથી આકાંક્ષા, નથી રાજની ઇચ્છાય;
 વિષયભોગ નથી વાંચ્છતો, એવું જાણું જહુરાય. ૬૪
 ઉપનીપદ વેદ શાસ્ત્રને, ઉપજાવે આનંદ;
 સ્વર્ગ ધેનું તણો સ્વામી, તેનું નામ ગોવિંદ. ૬૫
 સહોદરને સંતોષવા, ઇચ્છીએ સુખ રાજ;
 તે સ્વજન જીવ તજી, આબ્યા જુદ્ધ કરવાને. કાજ ૬૬
 આચારજ પિતૃ પિતા, પુત્ર પુત્રાદિક તથા;
 સ્વસુર સાળા સંગંધી, તેશું જુદ્ધ કરવું વૃથા. ૬૭

શ્રીભગવાન ઉવાચ

અર્જુન તુજને ઉપની, નહિ કરે જુદ્ધ એહ;
 રાજ માટે તારો વધ કરશે, તેમાં નહિ સંદેહ. ૬૮

અર્જુન ઉવાચ

જો મુજને હણશે મધુસૂદન, તોયે એને હું નહિ હણું;
 તુચ્છ વૈભવ ત્રિલોકનો, તો કાણ રાજ્ય પૃથ્વીતણું. ૬૯

ધૃતરાષ્ટ્રસુત દુર્યોધનાદિક, તેનો વધ કેમ કીજે;
 સુકીત જાયે શું સુખ થાયે, નિશ્ચે નરક પડીજે. ૭૦
 હે માધવ હે કૃષ્ણ કૃપાનિધિ, છો તમો જાણસુજાણ;
 દુર્યોધનશું જીજ્ઞાસતાં નહોયે, આલોકપરલોકકલ્યાણ. ૭૧
 એ લોભે કરી દહેતો નથી, ધૃતરાષ્ટ્રકેરો કુમાર;
 આલોક પરલોક નાશ કરે, ઉપજાવે દોષ અપાર. ૭૨
 કૌરવ સુન્ય થયા છે લોભે, કુલક્ષયનો દોષ ન જાણે;
 મિત્રદ્રોહનું પાતક મોટું, તે દૃઢયે નવ આણે. ૭૩
 હે કૃષ્ણ અમો દેખું પાપને, તે કિલભસ ક્યમ કીજે;
 સદા જતન કરે ટાળ્યાનું, પાતક નામ ન લીજે. ૭૪

શ્રીસગવાન ઉવાચ

કહે છે કૃષ્ણ સાંભળ તું અર્જુન, મિત્ર માહરી વાત;
 કુળનો નાશ કરે શું હોયે, તે કહેને વિખ્યાત. ૭૫

અર્જુન ઉવાચ

કુળનો નાશ પુત્રપુત્રાદિક, શ્રાધાદિક ટળી જાયે;
 ધર્મગયેઅધર્મહોયજ્યારે, ત્યારેકુળપરાભવથાયે. ૭૬
 હે કૃષ્ણ રૂડા કુળની સ્ત્રી, દુષ્ટ ચિત્ત જ્યારે થાયે;
 નીચ પુરુષનો સંગ કરે, ત્યારે વર્ણસંકર કહેવાયે. ૭૭
 વર્ણસંકર પુત્ર પ્રગટે, તે કુળ નરકે નાખે;
 કુળનો ક્ષય કરનારો જે કોઈ, પડે કુંભીપાર્કે. ૭૮
 સતકર્મે પિતૃસ્વર્ગ પામ્યા, તેને પાછા પાડે;
 પૂર્વજ નામ લઈ પિંડ મૂકે, સૂચી નરક પમાડે. ૭૯
 કુળમાં ઉપજે વર્ણસંકર, ધર્મ સનાતન જાયે;
 અમારો ક્ષત્રી ધર્મ તે નાશે, વંશ લોપ તે થાયે. ૮૦
 જનાર્દન જેનો વર્ણશ્રમ, ધર્મ પામ્યો નાશ;
 ધર્મનાશ પામે પડે નરકે, એમ વદે વેદવ્યાસ. ૮૧
 હે શ્રીકૃષ્ણ ઇશ્વર તમ સંગે, પાપ બુદ્ધિ કેમ થાયે;
 રાજતણું સુખ પામવા, સજન હણવા મન જાયે. ૮૨
 રણવિષે આયુધ નહિ ધરે, નહિ કરે જીજ્ઞાસા;

એમ કરતાં એ મુજને મારશે, પાતક તો નહિ થાયે. ૮૩

સંજય ઉવાચ

સંગ્રામવિષે ત્યાં અર્જુને, મૂક્યાં ધનુષ્ય ને શર હેઠાં;
ગરુડાસન જુધ અરથે હુતું, પાછળ જઈને બેઠાં. ૮૪

વલણ

પછાત ભાગે રથને બેઠો અર્જુન, અધ્યાય એક નિરધાર;
કહે પ્રીતમ પ્રભુ મેમે કરશે, અર્જુનનો ઉદ્ધાર. ૮૫

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા, સૂપતિપાત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગસાંખ્યે

શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે અર્જુનવિપાદયોગો

■ નામ પ્રથમોઽ અધ્યાય ॥ ૧ ॥

અધ્યાય ૨ જો-સાંખ્યયોગ

સંજય ઉવાચ

પરમ કૃપા ઉર ઉપજી, એવો જે અર્જુન;
આંસુધારા વહે નેત્રે, તે પ્રત્યે બોલ્યા શ્રીકૃષ્ણ વચન. ૧

શ્રીભગવાન ઉવાચ

હે અર્જુન એ કલુષતા, કાયરપણું કહેવાયે;
નવ ઘટે તુજસરખા મુરને, એમ બોલ્યા વૈકુંઠરાયે. ૨

અર્જુન ઉવાચ

જે ભીષ્મ દ્રોણને પૂછ્યે, લઈ પુષ્પ ચંદન સાર;
તેને પ્રભુ કેમ કીજ્યે, નિજ બાણ કેરા પ્રહાર. ૩

ભીષ્મ દ્રોણનો વધ કરીને, ભોગવીયે જે ભોગ;
તે સુધિરભોગથી ભિક્ષા ભલી, એ કૃત્ય ન કરવા જોગ. ૪

રાજલોભે કીજ્યે, સંગ્રામ જેને માટે;
જયતણે નિશ્ચય નથી, જેમ ચાક ઉપર ઘાટ. ૫

ઘટે પોષવા યુત્ર ધૃતરાષ્ટ્રના, જે લાડ લડાવાને જોગ;
તેનો વધ કરી કેમ ઈચ્છીયે, પ્રભુ રાજસુખ ને ભોગ. ૬

કાયર સ્વભાવે હીનતા, ધરમે થયું મન મૂઠ;
હું શિષ્ય તમારો શર્ણુઆવ્યો, કીજે કૃપાગરુડારૂઠ. ૭

ગુડાકેસ હબીકેસ પ્રત્યે, સંગ્રામ પ્રતિજ્ઞા કીધી;

રાજતું નહિ કાજ ગોવિંદ, એમ કહી મુનતા'લીધી. ૮

સંજય ઉવાચ

ઉભય સૈન્યમાં ખેદ પામ્યો, એવો જે અર્જુન;
અંતરજભી શ્રીકૃષ્ણ બોલ્યા, હસીને હિતવચન. ૯

શ્રીભગવાન ઉવાચ

દેહ આત્માનો વિવેક જ્યાંલગી, નથી તુજને મિત્ર;
શોક મોહ ત્યાંલગી ઉપજે, સાંભળ જ્ઞાન ધવિત્ર. ૧૦

અશોચ્યનો શોચ કરવો, એ મોટું અજ્ઞાન;
તે મોટે કાંઈ દેહતું, નથી પડિતને અભિમાન. ૧૧

પરમારથ બુદ્ધિ વિચારે, નથી લાખ્મદ્રોણનો નાશ;
સદા નિત્ય અખંડ ઇશ્વર, આત્મા સ્વયં પ્રકાશ. ૧૨

તેનો શોચ કરે છે મોટે, તું મોટો મૂરખ જાણ્ય;
નિત્ય જ્ઞાનસ્વરૂપ આત્મા, સદા હિરમાં આણ્ય. ૧૩

નથી જતો નથી આવતો, જેમ છે તેમ આત્મા એક;
દેહ ટળે એ નવ ટળે, રાખ્ય સદ્યે વિવેક. ૧૪

અર્જુન ઉવાચ

અર્જુન કહે સ્વામી સાંભળો, છે આત્મા નિત્ય એહ;
જન્મમરણ તો ખરું જીવને, એ મોટો સંદેહ. ૧૫

શ્રીભગવાન ઉવાચ

દેહવિષે એ રહે છે, કુમાર જોખન જરા;
ધીર પુરુષ તો મોહ નવ પામે, તે જ્ઞાની કહીએ ખરા. ૧૬

રાખે સ્પર્શ રૂપ રસ ગંધ, સુખદુઃખ તેને જાણ્ય;
આગમાપાયી એ જાય આવે, આત્મા સત્ય પ્રમાણ્ય. ૧૭

પુરુષર્પણ અર્જુન તું સાંભળ, જેને ઉષ્ણુ શીત સમાન;
દ્વંદ સહે તે મુક્ત જાણો, પૂરણ પામ્યો જ્ઞાન. ૧૮

અવિધાયુક્ત શીત ઉષ્ણાદક, સદા નહિ નિરધાર;
આત્મા સત્ય સદાય સાચો, જેને નહિ વિકાર. ૧૯

જે આખા વિશ્વમાં રહ્યાં વ્યાપી, પૂરણ સ્વયં પ્રકાશ;

ત્રિલોકમાં કોઈ નથી એવો, કરે તેનો નાશ. ૨૦
 અંતવંત દેહ જાયે આવે, આત્મા અકળ અરૂપ;
 શરીરી સદા સ્થિર છે, આનંદ જ્ઞાનસ્વરૂપ. ૨૧
 દેહ વેધે વેધાય નહિ આત્મા, દેહ મરતે તે મરે નહી;
 હું મારું એમ મારણહારો, માને તે છે મુરખ સહી. ૨૨
 ખટ વિકાર આ દેહને, છે ઉત્પત્તિ શિશુ વધ નાશ;
 એમાં આત્માને એકે નહિ, આત્મા સ્વયં પ્રકાશ. ૨૩
 એ આત્મા નથી જ તો આવતો, નથી નવો થતો સુણ ધીર
 એ અજપુરાણ નિત્ય અચલ શાશ્વત, એ તો મારે મરે શરીર.
 પૃથુનંદન સાંભળ પારથ, જે હાવો આત્મા ચિત્ત ધરે;
 તે પુરુષ તે કહીએ કેવો, તે કેહેને મારે મરે. ૨૫
 વસ્ત્ર છાણું પરહરીને, નવાં જેમ કોઈ નર ધરે;
 નવાં ધરતાં અચળ આપે, પુરુષ પોતે નવ ફરે. ૨૬
 શસ્ત્રે કરી છેદાય નહિ, પાવકમાંહે નવ બળે;
 વાયુવડે સુકાય નહિ, ઉદકમાંહી નવ ગળે. ૨૭
 અછેદ આત્મા છે અવિનાશી, સદા સનાતન જાણ;
 અચળ અમર અખંડ એકરસ, સ્થિર પૂરણ પ્રમાણ. ૨૮
 અવ્યક્ત આત્મા અચિંત્ય એવો, અવિકારી અશરીર;
 તે માર્યો મરતો નથી, તેનો શોચ તજજે વીર. ૨૯
 નિત્ય મરે નિત્ય અવતરે, નિત્ય ધરે સુખદુઃખ તે સહી;
 તે માટે તેનો મહાબાહુ, સોચ કરવો છે નહી. ૩૦
 જન્મ તેને મરણ નિત્ય, મરે તે નિશ્ચે અવતરે;
 બ્રહ્માદિક સમર્થ નહિ, જે અવતારને મિથ્યા કરે. ૩૧
 આધ જેહ દીસે નહિ, અંતે એહ નહિ મળે;
 મધ્યે પારથ શોચ શેનો, સમજ્યાથી સંશય ટળે. ૩૨
 આશ્ચર્યવત્ જુવે આત્માને, આશ્ચર્યવત્ વાણી કહે;
 આશ્ચર્યવત્ સહુ સાંભળે પણ, આત્મા અણનણ્યોરહે. ૩૩
 આત્મા નિત્ય અખંડ કહીયે, દેહ મારે દેહ મરે;
 પરમારથ વિચાર પારથ, એનો શોચ શાને કરે. ૩૪

સ્વધર્મે સંગ્રામ કરતાં, દુઃખ ન આણીશ મન;
 ક્ષત્રીનો એ, ધર્મ છે, મોટે આચર તું અર્જુન. ૩૫
 અણુદંષ્ટાએ જુદા આબુ, ભાગ્યતણો નહિ પાર;
 સંગ્રામે ક્ષત્રી મરે તો, ઉઘાટાં સ્વર્ગદ્વાર. ૩૬
 ધર્મયુદ્ધ જે તું નહિ કરે તો, શિવ છૂટ્યાની કીર્તિ જશે;
 ધર્મતજેય પ્રતિવાય લાગે, ઉલટું પાતીક થશે. ૩૭
 સકળ લોકમાં કીર્તિ તારી, ને અપકીર્તિ ખોલશે;
 અપકીર્તિથી મર્ણુ રૂડું, શ્રીકૃષ્ણ કહે એવું થશે. ૩૮
 દુર્યોધન દુઃશાસન આદે, એવું મન માંહે જાણશે;
 ભયપામીપલાયનકીધું અર્જુને, સૌમહારથી ગર્વ આણશે.
 નંદશે તુજ સામર્થ્યને, અપવાદ રાત્ર ખોલશે;
 એ દુઃખથી ખીબું નથી જે, પ્રતિષ્ઠા તારી જશે. ૪૦
 બેહુ પ્રકારે લાલ તારે, હારે છત્યે છે સહી;
 મરશે તો સ્વર્ગ મળશે, છત્યે ભોગવશે મહી. ૪૧
 સુખદુઃખને સમાન જાણજે, લાલાલાભજ્યાજ્ય એક જાણ;
 જુદા કરતાં નહિ પાપ લાગે, એવું ઉરમાં આણ. ૪૨
 સાંખ્યયોગ મેં કહ્યો તુજને, તેથી હોય બુદ્ધિ પ્રકાશ;
 બુદ્ધિ પ્રકાશે દેહબંધન, સઘ પામે નાશ. ૪૩
 કર્મજોગ નિહકામ આચરતાં, લાગે નહિ પ્રતિવાયે;
 નિરબંધન તે નીપજે ને, અનેક ભય ટળી જાય. ૪૪
 વ્યવસાયે બુદ્ધિ અનેક કહીયે, નિશ્ચેવતી બુદ્ધિ એક;
 દુરનંદન કહું તુજને, સાંખ્યયોગ વિવેક. ૪૫
 પ્રુષ્પવત્ જે વેદ વાણી, રૂળ કરી ગ્રહે જેહ;
 વેદ કર્મ સુખ સ્વર્ગ ઈચ્છે, મૂરખ જાણો તેહ. ૪૬
 વિષય આત્મા કામ ભોગે, યજ્ઞાદિક કરે જેહ;
 જન્મમરણ નહિ ટળે તેહનાં, કરી પ્રરી પામે દેહ. ૪૭
 અર્જુન કહે સ્વામી સાંભળો, મોહ બુદ્ધિ પામે ભર્મ;
 કાંમ ક્રિયા કેમ કહી વેદે, યજ્ઞાદિક જે ધર્મ. ૪૮
 અર્જુનનાં વાયક સાંભળી, એમ વદે શ્રીભગવાન;

જેને આસક્તિ અશ્વર્ય ભોગની, તેને નહિ સાંખ્યનું જ્ઞાન. ૪૯
ત્રિગુણ વિપયા વેદ વાણી, સકામ પર સંસાર;
નિરદ્વંદ્વ તું નિસ્પૃહિ થા, યોગક્ષેમરહિત નિરધાર. ૫૦

અર્જુન ઉવાચ

અર્જુન વળતો ઉચરે, સાંભળો સુંદરશ્યામ;
કૃણરહિત જે કર્મ કહીએ, તે કર્યાનું શું કામ. ૫૧

શ્રીભગવાન ઉવાચ

વાપી ક્રૂપ તણાં જળ જે કાંઈ, સમુદ્રમાં લય થાયે;
પ્રહ્લવિન્નેગીના સુખ આગે, સુખસ્વર્ગનાં દુર્ખજદેખાયે.
અર્જુન તું એમ કહીશ મુજને, કયમ જ્ઞાન ન પ્રેરે નાથ;
જ્ઞાન કર્મના અધિકારી, એ ભિન્ન છે સુણ ભ્રાત. ૫૩

કર્મનો અધિકાર તુજને, માટે કર્મ કર્યું તું વીર;
કર્મના અણકરતા જે કોઈ, તેનો સંગ ન હશે ધીર. ૫૪

કર્મપ્રણતી તજે તૃષ્ણા, તેને કર્મબંધન નહી;
પ્રજા ઇચ્છે અવતાર ઉભા, ભભાવે ભવમાં સહી. ૫૫

વિપય સંગ તણ ઇશ્વર અર્થે, કર્મ કરતું મિત્ર;
શુભાશુભ સમાન દૃષ્ટિ, ઉત્તમ યોગ પવિત્ર. ૫૬

હે ધનંજય કર્મપ્રજા તણ, ધર્મ કરતું ધીર;
પ્રજા ઇચ્છે અવતાર ન ટળે, ઉચ્ચ નીચ શરીર. ૫૭

શુભાશુભ સમભાવ જેને, યોગયુક્ત જેહ;
એથી બીજું નથી સાધન, ઉત્તમ અર્જુન તેહ. ૫૮

કર્મબુદ્ધિ શુદ્ધ માનવ, કૃણ ઇચ્છા જેને નહી;
જન્મમર્ણુ વિમુક્ત બંધન, અભયપદ પામે સહી. ૫૯

મોહ કલિલથી તરશે બુદ્ધિ, ભાંગશે ભવબ્રાંત્ય;
વૈરાગે વિખવાદ ટળશે, મનદોષ પામે શાંત્ય. ૬૦

શાસ્ત્ર સાધન સાંભળી, મન મનોરથને નવ ગ્રહે;
અગાધ પ્રહેનારે ઉઠકપેરે, અચળ બુદ્ધિ થઈ રહે. ૬૧

અર્જુન ઉવાચ

સ્થિર પ્રજ્ઞ જે પુરુષ બ્રહ્મવિદ્, કેમ કરીને ઓળખાયે;
કેમ ખોલે કેમ ચાલે ખેસે, કહો કેશવરાયે. ૬૨

શ્રીભગવાન ઉવાચ

મનકામના વિષયવૃત્તિ, મલિનતા સહુ જાયે;
આત્મસ્વરૂપે આનંદ પામ્યો, તે સ્થિર પ્રજ્ઞ કહેવાયે. ૬૩

દુઃખવિષે ઉદ્વેગ ન પામે, સુખવિષે નહિ સ્નેહ;
વીતરાગા ભય ક્રોધા, સ્થિર પ્રજ્ઞ તો તેહ. ૬૪

શુભાશુભ નંદે નહિ, નહિ દ્વેષ ને સ્નેહ;
સદા રહે સમાન બુદ્ધિ, સ્થિર પ્રજ્ઞ તો તેહ. ૬૫

વિષય થકી ઈંદ્રી સમેટે, જેમ કૂર્મ સમેટે અંગ;
સ્થિર પ્રજ્ઞ તો કહીએ તેને, એમ વદે શ્રીરંગ. ૬૬

આહાર જીવ્યો તેણે સર્વ જીવ્યું, જીવ્યા વિષયવિકાર;
જ્યાંલગી રસના વશ નહિ, ત્યાંલગી સહુ ઉપચાર. ૬૭

કુંતીનંદન પુરુષ એવો, મન ઈંદ્રિ ઉન્મત્ત સાર;
રથ અશ્વ સારથી વશ નહિ, તો નાખે કૂપ મોઝાર. ૬૮

પદ્મ આસન પ્રાણાયમ, જીતે પ્રાણવાયુ જેહ;
મન ઈંદ્રિનો સંયમ કરે, સ્થિર પ્રજ્ઞ કહીએ તેહ. ૬૯

પુરુષ વિષયનું કરે સમરણ, સમરણથી હોયે સંગ;
સંગથી મન કામ ઉપજે, કામે ક્રોધ પ્રસંગ. ૭૦

ક્રોધથી મન મોહ ઉપજે, મોહે સ્મૃતિ હોયે નાશ;
સ્મૃતિ નાશે બુદ્ધિ નાસે, બુદ્ધિ નાશે નર્કનિવાસ. ૭૧

રાગદ્વેષ વિમુક્તાત્મા, અનિચ્છા ભુક્તે ભોગ;
મન પ્રસન્ન એહવો સંન્યાસી, સુખે પામે આત્મભોગ. ૭૨

પ્રસાદે સર્વ દુઃખ હાનિ, પામે બુદ્ધિ વિવેક;
વિવેકબુદ્ધિ પામે આત્મા, ટળે તાપ અનેક. ૭૩

નાસ્તિક બુદ્ધિ ભુક્ત જેની, શુદ્ધ ભાવ ક્યાંથી હોયે;
શુદ્ધભાવ વિના નહિ શાંતી, તેને શાંતી વિના સુખ નહોયે. ૭૪

વિષયે ચરતી ઈંદ્રિયો, મન જેણે નવ છતાયે;
 સમુદ્રમાં જેમ વહાણ વાયુ, ઉમારગે લઈ જાયે. ૭૫
 મહાબાહુ ઈંદ્રિયો, અશ્વ ઉન્મત્ત જેહ;
 વિષય થકી જે પાછા વાળે, ધીર યુરુપ તો તેહ. ૭૬
 જાંહાં નિશા સર્વ ભૂતને, તાંહાં જાગે જોગીજન;
 જાંહાં જોગી નિંદ્રા કરે, તાંહાં જાગે પ્રાણી અન્ય. ૭૭
 સમસ્ત તદ્દિયો સમુદ્રમાં ભળે, તેણે નવ ઉભરાયે;
 જોગીનું મન કામનાયે, એણીપેરે ક્ષોભ ન થાયે. ૭૮
 વિશેષ સ્પૃહા નહિ જે જોગીને, નિરમમતા નિરહંકાર;
 દેખવા માત્ર આ દેહ વરતાવે, તે મોક્ષ પામે સાર. ૭૯
 બ્રહ્મસ્થિતિ તને કહી પારથ, પામ્યો તે નવ મુઝાયે;
 અંતકાળે બ્રહ્મસુખમાં, એ સહેજે આવી સમાયે. ૮૦

વલથ

અધ્યાય દ્વિતીયો થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ;
 કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સહુ ખોલો જય ગોવિંદ. ૮૧

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા મૂપનિપત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગશાસ્ત્રે

શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે સાંખ્યયોગનિરપણમ્

નામ દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ ॥૨॥

અધ્યાય ૩ જો-કર્મયોગ

અર્જુન ઉવાચ

હે કેશવ અજ લવના સ્વામી, કર્મ ધોર કહેવાયે;
 કેમ આપો છો મને આજ્ઞા, સત્ય કહો શ્રીજદુરાયે. ૧
 મિશ્રિત વાયક સાંલળી, મન મોહ પામે ભર્મ;
 નિશ્ચય કરીને કહો મુજને, જ્ઞાન સત્ય કેં કર્મ. ૨

શ્રીભગવાન ઉવાચ

લોકવિપે જે નિષ્ઠા અર્જુન, પરા પુરવે ધર્મ;
 સાંખ્યયોગીને જ્ઞાન શ્રેય કરે, ગૃહસ્થને સતકર્મ. ૩
 સતકર્મનો આરંભ ચૂક્યો, ન પામ્યો નિજ જ્ઞાન;

તે સંન્યાસી સીદ્ધિ ન પામે, એમ કહે શ્રીભગવાન. ૪
 ગુણ પ્રકૃતિ કર્મ કરાવે, કર્મ વિષે દેહ જાણુ;
 માટે શુભ કર્મ તણ્યે નહિ, તું પારથ ઉરમાં આણુ. ૫
 કર્મ ઇંદ્રિયો કરે સંયમ, મમ સમરણ શુદ્ધ વિચાર;
 જેને ઇંદ્રિયશ વંશ નહિ, તે મૂઢ મિથ્યા આચાર. ૬
 પાંચ જ્ઞાન ઇંદ્રિ છૂં મન, મમ ચર્ણુ રાખે જેહ;
 કર્મજોગ આચરે કર્મ ઇંદ્રીયે, હરિરૂપ પામે તેહ. ૭
 નિત્ય નિમિત્ત કર્મ આચરે, પ્રજા ઇચ્છા ન ધરીશ મન;
 કર્મવિના નથી શરીરની સ્થિતિ, એવું જાણુને અર્જુન. ૮
 નારાયણપરાયણ કીજે, યજ્ઞાદિક કર્મ જેહ;
 ત્રિલોકમાં નહિ બંધન તેને, મુક્ત જાણો તેહ. ૯
 પૂર્વે પ્રજાને કહ્યું બ્રહ્માયે, કરજો યજ્ઞાદિક કર્મ સાર;
 કામદુર્ગા તણી પેરે, મનવાંછિત પ્રજા દાતાર. ૧૦
 દેવાદિકના જગન કરતાં, થશે પ્રસન્ન દેવ દયાળ;
 ઇંદ્રાદિક જે દેવતા, કરશે પ્રજાની પ્રતિપાલ. ૧૧
 ઇંદ્રાદિક સંતોષ કરતાં, ઉપજશે નહિ રોગ;
 સ્ત્રીપુત્ર પરિવાર આબ્રણ, પામશે બહુ ભોગ. ૧૨
 જજ્ઞશેષ અન્ન પ્રાશન કરતાં, હોયે કિંદિબધ હાણુ;
 દેવસમર્પણ વિના ભરે ઉદર, પાપ ભક્ષણ જાણુ. ૧૩
 અન્ન થકી સર્વ ભુત ઉપજે, અન્ન પ્રજન્યથી હોયે;
 પ્રજન્ય હોયે યજ્ઞકર્મ, જજ્ઞકર્મ સત્ય સોયે. ૧૪
 કર્મ કારણ વિશ્વનું, વેદે કહ્યાંજે કર્મ;
 વેદ ઉપજ્યા નારાયણથી, માટે વેદવચન સતધર્મ. ૧૫
 એવાં કર્મ ન આચરે, નર પુરુષ કહીયે જેહ;
 ભવિત નિષ્ફલ તેહનું, અને પાપરૂપી દેહ. ૧૬
 ઇંદ્રી-આરાંમ ટળી થયો, સાક્ષાત આત્મારામ;
 કર્મ શુભાશુભતણું તેહને, કર્યાનું શું કામ. ૧૭
 કર્મ કર્યાનો નહિ અર્થ તેને, ન કર્યાનો નહિ દોષ;
 પ્રજાઆશાનમણે સ્વર્ગની, થયો પુરણ આનંદકોષ. ૧૮

કર્મથી નિવૃત્તિ પામ્યા, એવા જનકાદિક રાજન;
 લોકસંગ્રહે કર્મ કીધાં, માટે આચર તું અર્જુન. ૧૯
 સત પુરુષ જે કરે આચરણ, તે આચરે સંસાર;
 રૂટે મારગ ચાલતાં, સહુ સેજે પામે પાર. ૨૦
 પારથ મારે નહિ પ્રયોજન, પામવા ફળ સાર;
 લોક અર્થે આચર, તું માનજે નિરધાર. ૨૧
 જદપી હું નહિ આચર, સત કર્મધર્મ પ્રકાશ;
 લોક જેમ તેમ આચરે, પછી હોય તેનો નાશ. ૨૨
 જો હું કર્મ ન આચર, સઉ વર્ણસંકર થાયે;
 અધર્મે પ્રજા નાશ પામે, તે પાતીક મુજ કહેવાયે. ૨૩
 જ્ઞાની અજ્ઞાની મૂઠ પડિત, એ કર્મ કરે બહુ સાર;
 એક ફળ આશા કરે, એક ફળ ન ઇચ્છે લગાર. ૨૪
 શ્રદ્ધા ભંગ કરે નહિ પડિત, સચિ ઉપજવે મનમાંય;
 મૂરખ બુદ્ધિ ભેદ પામે, ઉભય લોકથી જાય. ૨૫
 પ્રકૃતિ ગુણ કર્મ કરાવે, સર્વસ્વ હે અર્જુન;
 અહંકારી વિમૂઢ આત્મા, અહંકરતા માને મન. ૨૬
 હે મહાબાહુ તત્ત્વવેત્તા, ગુણ કર્મ જાણે વિભાગ;
 ગુણે ગુણનો સ્વભાવ વરતે, જ્ઞાનીને મન ત્યાગ. ૨૭
 પ્રકૃતિ માયાએ વિશ્વ મોહ્યું, એ માયાના ગુણ જેહ;
 ગુણે દેહ આસકત માને, મુરખ જાણે તેહ. ૨૮
 કર્મ કરે સહુ ઈશ્વર અર્પણ, જેમસેવક સ્વામીને અર્થ;
 કર્મફળની મૂકી મમતા, ઉઠય યુદ્ધ કર્ય સમર્થ. ૨૯
 મારે મતે જે ચાલે માનવ, તે શ્રદ્ધાવંત કહેવાયે;
 રાગદ્વેષ રહીત જે જન, તે કર્મથી મૂકાયે. ૩૦
 મારા મતની કરે અસોચા, આચરે નહિ હેત;
 જ્ઞાનવાન પણ મૂઢ જાણે, અવિવેકી તે અચેત. ૩૧
 પ્રકૃતિ વશ વરતી કરે ચેષ્ટા, મૂર્ખ પડિત સાર;
 નિજ સ્વભાવ મૂકે નહિ, પ્રાચીન જે સંસ્કાર. ૩૨
 ઈન્દ્રિયેશુ ઈન્દ્રિ અર્થે, રાગદ્વેષ વિકાર;

જ્ઞાનવડે વશ રાખે તેને, તે જીતે સંસાર. ૩૩
 નીજધર્મ ગુણહીણ હોય તો, આચરીયે આનંદમહા;
 સ્વધર્મે નિધને શ્રેય, અધર્મે તે લયાવહા. ૩૪

અર્જુન ઉવાચ

કેહનો પ્રેયો પુરુષ જે ક્રોધ, આચરે છે પાપ;
 અણુઘચ્છતું બળાત્કારે, ઉપજે છે આપ. ૩૫
 રજોગુણથી હોય ઉદ્ભવ, કામ ને વળી ક્રોધ;
 જ્ઞાની પુરુષનો મહાવેરી, કર્તા નિત્ય વિરોધ. ૩૬
 ધુમ્ર અગ્નિ આવયો, જેમ મેલ દરપણ માન;
 ગર્ભ ઉદર આવયો, એમ આવયું નિજ જ્ઞાન. ૩૭
 આત્માના જ્ઞાનને, આવણું કરી નિશદિન રહ્યા;
 કામ ક્રોધ લોભ મત્સર, જ્ઞાનના વેરી કહયા. ૩૮
 કામરૂપી શત્રુને, કહું રહ્યાનો એક ઠામ;
 મનબુદ્ધિ ઉભય ઇંદ્રી, તાંહાં રહે ક્રોધને કામ. ૩૯
 જ્ઞાન ને વિજ્ઞાનનો, જે નાશનો કરનાર;
 કામરૂપી દુષ્ટ પાપી, એ શત્રુને મારય. ૪૦
 મહા બાહુ જીત્ય વેગે, શત્રુ કામ ને ક્રોધ;
 નિયમ માંહી રાખ્ય નિત્યે, કરી મનનો રોધ. ૪૧

વલણ

અધ્યાય તૃતિયો થયો પુરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
 કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જય ગોવિંદ રે. ૪૨

• ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા સૂપનિષદ્ધુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગશાસ્ત્રે,

શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે કર્મયોગ નિરૂપણમ્

નામ તૃતીયોઽધ્યાય. ॥૩॥

અધ્યાય ૪ થો-કર્મબ્રહ્માર્પણયોગ

શ્રીભગવાન ઉવાચ

કર્મયોગ કહ્યો અર્જુન તુજને, તે મેં પૂર્વે સુરજને કહ્યો;

સૂરજથી વૈવસ્ત મનુ, તે મનુથી ઇક્ષ્વાકુએ લહ્યો. ૧
 એવો કર્મયોગ જે પરંપરા, માટે રાજઋષિએ ગ્રહ્યો;
 ધણા કાળે નાશ પામ્યો, તે મેં તુજ આગે કહ્યો. ૨
 હે અર્જુન એ સૃષ્ટિ આદ્યે, કર્મજોગ નથી નવો;
 ભક્ત વલ્લભ સખા જાણી, ગુપ્ત રહસ્ય મેં વર્ણવ્યો. ૩

અર્જુન ઉવાચ

દેવકીગૃહે જન્મ તમારો, હવડાં તે પ્રકાશ;
 સૂરજ છે બહુ કાળનો, કહો કેમ આવે વિશ્વાસ. ૪

શ્રીભગવાન ઉવાચ

મારા જન્મ છે ધણા અર્જુન, તારા જન્મ અપાર;
 તારી તુજને ગમ નહિ, હું જાણું સર્વ વિચાર. ૫
 હું સર્વાત્માસર્વભૂતનોસ્વામી, અજઅવ્યયઅવિનાશ;
 હું માયાએ અવતાર ધરું, જ્ઞાનશક્તિ ન પામે નાશ. ૬
 હે પારથ હોય ધર્મજ્ઞાનિ, અધર્મ હોય જે વાર;
 તે ધર્મની રક્ષાને અર્થે, હું ધરું અવતાર. ૭
 પરમ સાધુની કરું રક્ષા, કરું દુષ્ટનો સંહાર;
 ધર્મસ્થાપન અર્થે જુગ જુગ, ધરું હું અવતાર. ૮
 જન્મ કર્મ જે પવિત્ર મારાં, જાણે તત્ત્વવેત્તા સાર;
 દિવ્ય ચૈતન્ય દેહ ધરી, હું આવું વારંવાર. ૯
 ભય ક્રોધ વિતરાગ જે જન, ઉપાસના તદ્દરૂપ;
 જ્ઞાન તપ મુજ અર્થે આચરે, તે પામે મારું સ્વરૂપ. ૧૦
 જે ભાવે મને ભજે અર્જુન, તેને તેણું પ્રજા આપું;
 મારા મારગને અનુસરે, હું તેનાં બંધન કાપું. ૧૧
 કર્મે કરી લોક સિદ્ધિ વાંછે, જે જે ઇદ્રાદિક દેવ;
 તેને તેવી સિદ્ધિ હોયે, ઉતાવળી તત્ત્વેવ. ૧૨
 ચતુરવર્ણ સૃષ્ટિ ઉપજાવી, ગુણકર્મ અનુસાર;
 હું અવ્યય અકર્તા ઇશ્વર, તે ન જાણે સંસાર. ૧૩
 કર્મે કરી લેપાઉં નહિ, નહિ ફળ ઇચ્છાય;
 એવો મુજને જાણે જે કોઈ, જાણનારો નવ બંધાય. ૧૪

પુરવે જ્ઞાતા કર્મ કરતા, ફળ તણ કરે કર્મ;
કર્મે કરી બંધાય નહિ, તે સુખે પામે પરબ્રહ્મ. ૧૫

અર્જુન ઉવાચ

કર્મે અકર્મ કહો સ્વામી, જ્યાં કવિ પંડિત મોહિત સદા;
જે કર્મને આચરીને જ્ઞાતા, મોક્ષ પામે મુદા. ૧૬

શ્રી મગવાનુ ઉવાચ

કર્મ અકર્મ કહું વિકર્મ જે, સમજાયે તારી વતી;
અગમ છે કોને ગમ નહિ, મહા કર્મણો ગહના ગતિ. ૧૭
ફળ ઇચ્છા શુભ આચરે, તે કર્મ કહીયે સાર;
કર્મનું ફળ તજે અકર્મ, વિકર્મ શાસ્ત્ર તિરસ્કાર. ૧૮
કામ કલ્પના જે જે કહીએ, તેનો સૌ આરંભ તજે;
જ્ઞાન અગ્નિ દગ્ધકર્મ, તે પંડિત મુજને ભજે. ૧૯
તજે ફળ સૌ કર્મ કેરું, નીરાશ્રે તે ત્રપત ઘણું;
અકર્તા કર્મ આચરે, કાંઈ નહિ કિંચિત કર્તાપણું. ૨૦
નિરાશા ચિત્ત છૂત આત્મા, તજે તે સૌ પરિગ્રહે;
શરીર કેવલ કર્મે, કર્મ કિલવિપ નવ રહે. ૨૧
જ્યા લાભ સંતોષ મન રહે, નહિ મોહ મચ્છર દ્વંદ્વ તે;
શુભાશુભ સમાન દૃષ્ટિ, કરતા કર્મ ન બંધ તે. ૨૨
ગયો દ્વંદ્વ થયો મુક્ત, આપે જ્ઞાન અવસ્થા ચેતન;
જદપિ તેને આચરે પણ, નહિ કર્મ ન બંધન. ૨૩
બ્રહ્મ હુંત દ્રવ્ય બ્રહ્મ અગ્નિ, બ્રહ્મ હોમ કરનાર;
બ્રહ્મકર્મ એ જજ કરતા, બ્રહ્મરૂપ નિરધાર. ૨૪
આત્માદિક એ સમસ્ત ઈંદ્રિ, શબ્દાદિ વિષય જેહ;
સંયમ અગ્નિમાંહે હોમે, જોગી કહીએ તેહ. ૨૫
સર્વ ઈંદ્રિ વિષયવર્તિ, તેનાં કર્મ કાંહી;
પ્રાણ વાયુ સહિત બાળે, જોગ અગ્નિમાંહી. ૨૬
દ્રવ્યજજ જે તપોજજ, જોગજજ કહેવાયે;
સ્વાધ્યાયજ્ઞાનજજ, શિરોમણી મહાપુરુષ એમ ગાયે. ૨૭
અપાનમાંહી પ્રાણ મુકે, પ્રાણમાંહી અપાન;

પ્રાણ અપાનની ગતિ રૂંધે, તે પ્રાણાયમ નિજધાન. ૨૮
 કેટલા જોગી સંન્યાસી, અલ્પ કરતા આહાર;
 પ્રાણવાયુ હોમ અર્થે, પાપના હરનાર. ૨૯
 જજ્ઞશોષ ભોજન અમૃત, આરોગે જે જન;
 બ્રહ્મ સંતાનનાં મુખ પામે, પડે નહિ પ્રેતન. ૩૦
 એવા જજ્ઞ અનેક બહુધા, બ્રાહ્મણે મુખ ઉચ્ચર્યા;
 કર્મ જાણી જ્ઞાન અર્થે, બ્રહ્માએ પ્રગટ કર્યા. ૩૧
 દ્યૌંજજ્ઞ જે કહ્યા સર્વે, જ્ઞાનજજ્ઞ ઉત્તમ અતિ;
 અખિલ કર્મ સમસ્ત કહીયે, જ્ઞાનજજ્ઞ સમાપ્તિ. ૩૨
 પ્રણિપાત કરી- પ્રશ્ન પૂછે, જ્ઞાનીને સર્વે સહી;
 જ્ઞાનનો ઉપદેશ આપે, બંધન કોઈ રહે નહી. ૩૩
 જ્ઞાનવિનામનમોહપામેપાંડવ, હમણાંતું મોહપામ્યો સહી;
 જ્ઞાન આવે મોહ ટાળશે, તહાં સંશય કરવો નહી. ૩૪
 જે આજ્ઞા અમારી નહિ કરે તો, તું અધિક પાપી થાશે;
 જ્ઞાનનો કા બેસતાં, ભવસાગર તરીને બાશે. ૩૫
 જેમ અગ્નિ બાળે કાષ્ટને, જે એક કણિકા હોયે;
 જ્ઞાન અગ્નિ કર્મને, બાળી ભસ્મ કરશે સોયે, ૩૬
 નથી પવિત્ર કાંઈ જ્ઞાનથી, જેણે પાપી પાવન હોયે;
 કર્મ જોગ કર્યા વિના, સુધ્ય જ્ઞાન ન આવે સોયે. ૩૭
 શ્રદ્ધાવંત તે જ્ઞાન પામે, જ્ઞાને હોયે મન શાંત;
 શાંતી પામે પરમ પદની, રખે રાખે બ્રાંત. ૩૮
 આત્મજ્ઞાન શ્રદ્ધાવિના, સંશયે આત્માં વિનરયતિ;
 આ લોક પ્રલોક માંહી, તેને મુખ ન મળે રતિ. ૩૯
 જોગ અભ્યાસે કર્મ ટાળ્યાં, થયું શુદ્ધ શરીર;
 આત્મજ્ઞાને સંશય ન રહે, શુણ્ઢનંજય વીર. ૪૦
 અજ્ઞાનથી ઉપજ્યો જે સંશય, તે જ્ઞાનખડગે છેદાય;
 તે જ્ઞાનને પામ્યા તણો, કર્ય કર્મ જોગ ઉપાય. ૪૧

વક્ત્રુ

અધ્યાય ચતુર્થ યથો પુરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ ખોલો જય ગોવિંદ રે. ૪૨

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતામ્પનિષદ્ગુપ્તવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે

શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે કર્મવિત્તમાર્મણ નિરૂપણ

નામ ચતુર્થો અધ્યાય ॥ ૪ ॥

અધ્યાય ૫ મો-કર્મસંન્યાસયોગ

અર્જુન ઉવાચ

સંન્યાસં કર્મણો કશ્ચિત્તમે ખેલુ ખતાવ્યા પંથ;
એ માંહેથી એક કહો નિશ્ચેકરી, હું પૂછું કર્મળાકંથ. ૧

શ્રીભગવાન ઉવાચ

કર્મજોગ સંન્યાસ કહીએ, એ ખેડે સત્યે જાણ;
કર્મજોગ વિશેષ્ય મારગ, આચરતાં કહ્યાણ. ૨
કર્મજોગી તે સંન્યાસી, નહિ બને ઈચ્છાય;
દ્વંદ્વરહિત મહાબાહુ, સુખદુઃખથી મૂકાય. ૩
સાંખ્યયોગ લિન્ન જાણે અજ્ઞાની, પ્રથક પંડિત નવ કહે
ઉભયનું ફળ એક જાણે, જથારથ જ્ઞાની લાહે. ૪
સાંખ્યજોગી જે પદને પામે, કર્મજોગી પામે પદ તેહ;
સાંખ્યજોગ કર્મજોગ એક છે, તેમાં નહિ સંદેહ. ૫
તે સંન્યાસી મહાબાહુ, જેને સુખદુઃખ છે નહી;
જોગજુકતો શુદ્ધ આત્મા, બ્રહ્મપદ પામે સહી. ૬
કર્મજોગ કરી શુદ્ધ આત્મા, જેણે જીત્યાં ઇંદ્રિ દેહ;
સર્વ ભૂત સમાન જાણે, કર્મે લેપાય નહિ તેહ. ૭
કરતાપણું જેને કિંચિત્, તેનો કહું સંક્ષેપ;
તે સાંભળે કરે સ્પર્શ નિર્પણ, રસના ગ્રહ નિલેપ. ૮
ખોલે ચાલે કરે આદ્રણ, નિમિષ ન તજે વિચાર;
ઈંદ્રિયો ઈંદ્રિયાર્થ કારજ, હું ન્યારો નિરંધાર. ૯
બ્રહ્મવિષે જે મન રાખે, કર્મ ફળ ત્યાગે સહી;

પદ્મ પત્ર અભેદ જળમાં, એમ પાપ તે સ્પરશે નહીં. ૧૦
 કાયા મનસા બુદ્ધ્ય ઈન્દ્રિ, કર્મ જે કાંઈ ઉપજે;
 આપ અકર્તા રહે જોગી, કર્મના ફળને તજે. ૧૧
 * જુક્ત જે તજે કર્મફળને, શાંત આત્મા કહેવાય;
 * અજુક્ત ફળની આશા રાખે, તે કર્મે બંધાય. ૧૨
 કર્મફળ ત્યાગી સંન્યાસી, ઉપાસી જે બ્રહ્મનો;
 નવછિદ્ધયુક્ત દેહે, અણુકરતા એ કરમનો. ૧૩
 હું ઇશ્વર પરમારથ બુદ્ધ્યે, કર્મફળને નવ ગ્રહું;
 મારી માયા સરજે લોકને, હું અકર્તા આપે રહું. ૧૪
 ઇશ્વર કોને પુન્ય ન પ્રેરે, પાપ આપે નહિ કદા;
 છવ આપઆપની અવિદ્યાએ, પાપ કરતા રહે સદા. ૧૫
 અજ્ઞાને કરી મોહ ઉપજે, મોહથણી સંસાર;
 આદિતવત્ જ્યારે જ્ઞાન પ્રગટે, સર્વ હરે અધકાર. ૧૬
 પરબ્રહ્મવિષે રહી બુદ્ધિ જેની, આત્મવત્ મુનિ જેહ;
 જ્ઞાને કરી જેનાં ધોયાં કિલમય, હરિપદ પામે તેહ. ૧૭
 વિદ્યાસંપન્ન સર્વગુણમે, બ્રાહ્મણે ગવ હસ્તીને;
 સૂત્રી ચૈવ મુપાકેચ, પંડિતા સમદર્શને. ૧૮
 નિરદોષી મન થયું નિશ્ચળ, સર્વ ભૂત સમાન;
 છવ જાતિમાં સપ્ત જીવક, જાણો તેહનું નિદાન. ૧૯
 રૂઢું પામે હર્ષ ન હોયે, કુડે શોક ન થાય;
 બ્રહ્મવિદ્ તે જાણો તેહને, સ્થિર બુદ્ધિ કહેવાય. ૨૦
 બ્રાહ્મ સ્પર્શ વિષય કહાવે, તે ન ધરે સ્નેહ;
 જોગજુક્ત બ્રહ્મ અખંડ આનંદ, સદા મુક્ત તેહ. ૨૧
 વિષયમુખ ભોગ ઈન્દ્રીયાનાં, અનર્થ મૂળ દુઃખરૂપ;
 તેમાં પંડિત નવ રમે, જે સદા બ્રહ્મસ્વરૂપ. ૨૨
 હે પારથ સંસારબંધન, તેથી મુક્ત જે કહેવાયે;
 કામ ક્રોધ દુઃખ વેગે સહેતો, મુખી નર સ્થિર થાયે. ૨૩
 આત્મસીધી પરમ મુખ પામ્યો, વિષયમુખ છાંડ્યાંસહી;

* જુક્ત = યોગયુક્ત યોગી * અજુક્ત = યોગમાં નહિ જોડાયેલો - અયોગી

અંતઃકરણ આનંદ રમતો, બ્રહ્મપદ પોતે લહી. ૨૪
 બ્રહ્મપદ નિર્વાણ પામે, પાપ સહુ પરલાયે;
 સર્વભૂતહિત આચરે, તે આત્મરત કહેવાયે. ૨૫
 ક્રમ ક્રોધ વિમુક્ત આત્મા, જતી તેને જાણુ;
 અભય મુખને ભોગવે, ભજે બ્રહ્મપદ નિર્વાણુ. ૨૬
 બાહ્ય વિષય તજે સ્પર્શ, ચક્ષુ ભુમધ્ય મન;
 પ્રાણ અપાન સમા રાખે, નાસિકાપર ધ્યાન. ૨૭
 છતેંદ્રિ મનોબુદ્ધિ, મુનિ મોક્ષ પરાયણુ;
 વિગત ઈચ્છા ભય ક્રોધ; જીવનમુક્ત જાણ્ય. ૨૮
 જશ તપનો ભોક્તા ઈશ્વર, મને જાણે જેહ;
 સર્વ ભૂતનો સહોદર, નિજ જ્ઞાની કહીએ તેહ. ૨૯

વસણુ

અધ્યાય પાંચમો થયો પૂરણ, ઉપન્યો આનંદ રે;
 કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જે ગોવિંદ રે. ૩૦

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા સુપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
 શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે શુણ્ભેદો નિરપણમ્ નામ
 પાંચમો અધ્યાય ॥૫॥

અધ્યાય ૬ દ્વો-આત્મસંયમયોગ

શ્રીભગવાન ઉવાચ

અનાશ્રીત પ્રણ કર્મ આચરે, તજે દેહ અભિમાન;
 તે સંન્યાસી તે જોગી જાણો, એમ વદે શ્રીભગવાન. ૧
 કર્મયોગી ને સંન્યાસી, તેને એક પ્રમાણુય;
 કર્મપ્રણનો તજે સંકલ્પ, માટે સંન્યાસી તે જાણ્ય. ૨
 જોગને વંછતો જે મુનિ, તેને કર્મ કારણુ ઉચ્યતે;
 જોગારૂ થયો જદાંતવ, કર્મ શુભાશુભ મુચ્યતે. ૩
 હંદ્રિયોના વિષય છાંડ્યા, જેને નહિ વૃદ્ધિ ને હાંણ્ય;
 આ લોક ભોગની દળી ઈચ્છા, જોગારૂ તે જાણ્ય. ૪
 આત્માનો ઉદ્ધાર કરવો, ઉત્તમ આત્મા સોયે;

- આપોપાનો બંધુ આત્મા,* આપોપે રિપુ હોયે. ૫
- બંધુ આત્મા તેને કહીએ, જે તારે ભવ સંસાર;
શત્રુ આત્મા તેને જાણે, જે નાખે નરક મોઝાર. ૬
- જીતાત્મા પ્રશાંત કહીએ, જેને પ્રિય ભગવાન;
શીત ઉષ્ણ સમાન જેને, રહિત માન અપમાન. ૭
- જ્ઞાન વિજ્ઞાને ત્રણ આત્મા, સમસ્ત ઈંદ્રીજીત;
લોષ્ટ હેમ સમાન જાણે, તે જોગીની રીત. ૮
- શત્રુ મિત્ર સમાન બુદ્ધિ, પાપી પુણ્યવંત જેહ;
સહુવિષે બ્રહ્મ ભાવના, સિદ્ધ જોગી જાણે તેહ. ૯
- એકાકી રહે સંગવર્જીત, વશ અંતઃકરણ નિજ દેહ;
ટળી લખણ નહિ પરિગ્રહ, રહે સજોગ તેહ. ૧૦
- શુચિ દેશે કરે પ્રતિષ્ઠા, સ્થિર આસન સમુચિત કરે;
નહિ નીચું નહિ ઉંચું, મૃગચર્મ કુશ પાથરે. ૧૧
- તે આસને મન કરે એકાગ્ર, જીતે ઈંદ્રિવિકાર;
વિષયથી મન વાળે પાછું, શુદ્ધ જોગી તે સાર. ૧૨
- સમ કાયા શીશ ગ્રીવા, અચળ સ્થિર થાવું સહી;
નાસાગ્રે પર દૃષ્ટિ રાખે, દિશ વિદિશ જોવું નહી. ૧૩
- પ્રસન્નઆત્મા શાન્ત ચિત્ત, બ્રહ્મચર્ય ત્રત ધારે;
મન સંયમ નિજ ધ્યાન મતપર, તજે દેહ વેપાર. ૧૪
- જ્યમ જ્યમ જોગી જીતે મનને, તેમ તેમ ટળે ઉપાધિ;
ધ્યાન અવસ્થા હોયે પૂરણ, પામે મોક્ષ સમાધિ. ૧૫
- જોગાભ્યાસી ધણે આહાર કરે નહિ, ભુખે જોગ ન થાય;
નિરાંક થઈ નિદ્રા ન કરે, જગત જોગ વિહાય. ૧૬
- જુકતે આહાર વેપાર જુકતે, જુકતે એટા કર્મ;
જુકતે નિંદ્રા જુકતે જગત, તે પામે પરબ્રહ્મ. ૧૭
- વિષયથી ચિત્ત રહ્યું ભમતું, આત્મનિષ્ઠ થાય;
આ લોકભોગની ટળી આશા, તે યોગયુક્ત કહેવાય. ૧૮

જથા દીપ નિવાત+ થાનક, અચળ જોતી જવાળ;
 એમ જોગીનું ચિત્ત સ્થીર થાયે, ડાલે નહિ કો કાળ. ૧૯
 આસન પ્રાણાયમ થયું, સ્થિર ચિત્ત થયા માયાદંદ;
 આત્મસ્વરૂપને સેવતાં, તે પાંચેયો પરમાનંદ. ૨૦
 આત્મમુખની નહિ અવધિ, અકળ ઇંદ્રિયાતીત;
 વાણીવડે વર્ણવાય નહિ, જેને પુરણ આતમપ્રીત. ૨૧
 પરમ લાલને પાંચેયો જે કોઈ, તે અધિક ન માને આંત્ય;
 દુઃખવડે ડાલે નહિ, જેને આબ્યું આતમજ્ઞાન. ૨૨
 તણ પ્રમાદને પ્રેમે કરવો, જોગનો અભ્યાસ;
 અભ્યાસે મુખ અખંડ ઉપજે, સમસ્ત દુઃખનો નાશ. ૨૩
 તજે સર્વે કામ કલ્પના, ઉપજે મુખ સત્ત્વ;
 મન ઇંદ્રિને રાખે નિયમે, તે આખ રસ તત્ત્વ. ૨૪
 નેહે સ્નેહે રમે રૂપમાંહિ, ધરે ધીરજ ધ્યાન;
 આત્મસખધી કરે મનને, તજે ચિતવન આન. ૨૫
 ચંચળ મન જે અસ્થિર એવું, જ્યાં જ્યાં વહીને જાય;
 પદારથથી પાછું વાળી, રાખે આત્મા માંચ. ૨૬
 એવો જોગી અનંત મુખ પ્રીતિ, શાંત આત્મા સ્વેવશ;
 ગયો રજોગુણ થયો નિર્મળ, બ્રહ્મભૂતો નિકલ્મય. ૨૭
 સંસારથી જે પાંચેયો નિવૃત્તિ જીવાત્મા જીત્યો સહી;
 તેના મુખને તેહ જાણે, કહ્યામાંહી આવે નહી. ૨૮
 સર્વભૂત દેખે આત્મામાં, આત્માવિષે સૌ કોય;
 જોગજીવે એવો જોગી, સમદર્શી તે હોય. ૨૯
 હરિમાંહી જગત્ દેખે, જગત્માં દેખે હરિ;
 તેથી હું નથી વેગજો, તું માનજે સાચું કરી. ૩૦
 અભેદ દ્રષ્ટે દેખે મુજને, ભેદબુદ્ધિ સહુ તજે;
 વિશ્વમાંહી રહ્યો વ્યાપી, તે વાસુદેવ જાણી ભજે. ૩૧
 જે આપણને મુખ ઉપજે, તે મુખ સૌને ઉપજવે;
 ઉત્તમ જોગી એવો અર્જુન, તે મુજને ઘણું ભાવે. ૩૨

અર્જુન ઉવાચ

એવો જોગ જે તમે કહ્યો કૃષ્ણ, મન છત્યાનો ઉપાય;
 ચંચળ મન મહા દુર્ગ છે, તે કહો કેમ થીર થાય. ૩૩
 ચંચળ મન હે કૃષ્ણ સ્વામી, કહો કેમ વશ થાયે;
 સ્વારથી બલવાન દુર્જય, જે વાયુને દંડ દેવાયે. ૩૪

શ્રીભગવાન ઉવાચ

એમાં સંશય નહિ અર્જુન, એહણું મન કહેવાયે;
 વૈરાગ જે ઉર ઉપજે તો, અભ્યાસે વશ થાયે. ૩૫
 વૈરાગે મન વશ કર્યું, તેનો ટળ્યો ભવ રોગ;
 જેણે મન છત્યું નહિ, ભાઈ તેને દુર્લભ જોગ. ૩૬

અર્જુન ઉવાચ

ભક્ષી શ્રદ્ધા હુતી જોગની, અધવચ પામ્યો મણ્યું;
 એવો કાચો જોગી ક્યાં ગયો, તમે કહો અશરણશણ્યું. ૩૭
 જેનું ચિત્ત બહુ ભ્રાંતી પામ્યું, મોહવશ જદુરાયે;
 નહિ પ્રાપ્ત જોગ સિદ્ધિ, એવો જોગી તે ક્યાં જાયે. ૩૮
 પૂરો જોગ પામ્યો નહિ, ને જોગબ્રષ્ટ જે જન;
 ઉભે લોકથી ક્યાં ગયો, તમે તે કહો સ્વામિન. ૩૯
 એ સંશય મને ઉપન્યો, સાંભળો સ્વામી સત્ય;
 તમ વીણ કોણ કરે કૃષ્ણ, સંશયની નિવૃત્ય. ૪૦

શ્રીભગવાન ઉવાચ

જોગબ્રષ્ટનો નાશ ત હોયે, શુભકર્મનો કરનાર;
 દુર્ગતિ તે કેમે ન પામે, અને જન્મ પામે સાર. ૪૧
 શુચી ગ્રહ શ્રીમંતનું, જોગ બ્રષ્ટ ત્યાં જાયે;
 અથવા કુળ જોગીતણું, મહાબુદ્ધિવંત તે થાયે. ૪૨
 જોગેશ્વરકુળ જન્મ પામે, ઉત્તમ તે અવતાર;
 દુર્લભ લોકમાં જાણ્ય તેહને, બ્રહ્મવિદ નિરધાર. ૪૩
 જન્મ બુદ્ધિ જોગની, જે આચરતો નિરધાર;
 દેહ ધરી તે લઈ ઉઠે, પૂર્વના સંસ્કાર. ૪૪
 પૂર્વ અભ્યાસી જોગનો જે, જોગ ન જાણે સહી;

પાપી પુણ્યવંત આપણા, સંસ્કારને ભૂલે નહિ. ૪૫
 જતને જોગી પાપ ટાળે, ઉપજે તત્ત્વવિચાર;
 અનેક જન્મને સંસ્કારે, જોગી પામે પાર. ૪૬
 તપસીથી તે અધિકો જોગી, જાનીથી અધિકો માન;
 કર્મિષ્ઠથી તે અધિકો જોગી, તું જોગી થા અર્જુન. ૪૭
 જોગીથી મમ ભક્ત અધિકો, જેને તે મારું ધ્યાન;
 સેવા સમરણ શ્રદ્ધા જુકતે, નહિ ચિતવન આન. ૪૮

વલણ

અધ્યાય પટ્ટમે થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ;
 કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સઉ ઓલો જે ગોવિંદ. ૪૯

ઈતિ શ્રીભગવદ્ગીતા સપતિપત્ત સ્વલ્પવિઘ્નયા યોગશાસ્ત્રે

શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવદે આત્મસમયોગો

નામ પઞ્ચોડધ્યાય ॥૬॥

અધ્યાય ૭ મો-જ્ઞાનવિજ્ઞાનયોગ

શ્રીભગવાન ઉવાચ

મુજ આસકત મન જેતું પારથ, તેને તું જોગી જાણ્ય;
 ઇહાં સંશય નથી કરવો, એમ કહે સારંગપાણ્ય. ૧
 વિજ્ઞાનજુકત જે જ્ઞાન કહીયે, તે તું સાંભળ મિત્ર;
 જે જાણ્યા પછી કાંયે નથી જાણ્યું, એવું પરમપવિત્ર. ૨
 મનુષ્યાણું મલે સહસ્રં તેમાં તે સિદ્ધ કાંયે;
 એવા સિદ્ધ અનંત કોટી, તેમાં તત્ત્વવિદ એક હોયે. ૩
 અવની ઉદક અનલ વાયુ, ગગન કહીએ સાર;
 મન બુદ્ધિ અહંકાર એ છે, પ્રકૃતિ અષ્ટ પ્રકાર. ૪
 અપર માયા જીવ પ્રકૃતિ, બંધન રૂપા જેહ;
 જકત સમસ્તને ધરી રહી છે, જાણી લેવી તેહ. ૫
 સર્વ ભૂતને પ્રસવનારી, પ્રકૃતિ પુરુષ કહેવાય;
 ચારખાણ ઉદ્ભવ પ્રલે, હું થકી સૌ થાય. ૬

મુજવિના કાંઈ નથી બીજું, પારથ એ વરતાંત;
 મારા વિષે સૌ જકત પ્રેયું, સૂત્રમણિ દ્રષ્ટાંત. ૭
 ઉદક રસ સસી સુરજ કાંતિ, પ્રણવ વેદ વિચાર;
 સખદ નલમાં ઉધમ નરમાં, જાણુ મને નિરધાર. ૮
 પૃથ્વીમાં પુનિ ગંધ કહીયે, તેજસ્વીમાં તેજ;
 જીવન સર્વે ભૂતનું, તપસીનું તપ એજ. ૯
 સર્વ ભૂતનું બીજ હું છું, બુદ્ધિમાં બુદ્ધિવંત;
 રૂપાળામાં રૂપ માહરે, તે તું જાણ્ય સિદ્ધાંત. ૧૦
 બળીયાનું બળ જાણ મુજને, વર્જિત કામ ને રાગ;
 અવિરોધ ધર્મવિષે ભૂતને, અભિલાષ હું બડભાગ્ય. ૧૧
 સાત્ત્વિક ભાવ છે કેટલા, રાજસ તાંમસ હોયે;
 એ સર્વ ગુણ વશ માહરે, પણ હું કોને વશ નહોયે. ૧૨
 ત્રિગુણ ભાવ વશ જીવ છે, મોહીત રાગ ને દ્વેષ;
 હું અવ્યય અવિનાશ છું, તેને જાણે નહિ લેશ. ૧૩
 દેવી જે સગુણમયી, મમ માયા દુર્જય જેહ;
 અર્જુ સર્જુ રહે માહરે, માયા તરતી તેહ. ૧૪
 અંધમ મૂઢ નર દુકંતિ, જેનું હર્યું માયાએ જ્ઞાન;
 અસુર ભાવ રહ્યા આશ્રીને, એમ કહે શ્રીભગવાન. ૧૫
 ભક્ત અતુરવિધ મને ભજે, સુકીતવાન જે જન;
 આર્તજિજ્ઞાસુ અરથાર્થી, ને જ્ઞાની અર્જુન. ૧૬
 નિત્યયુક્ત જે જ્ઞાની નર, ભક્તિ ભાવ વિશેષ;
 તે જ્ઞાની પ્રિય હું પ્રિય જ્ઞાનીને, તું માન સત્ત ઉપદેશ. ૧૭
 ત્રિવિધ ભક્ત તે ભજે ભલા, સર્વ ઉદાર એમ જાણ્ય;
 મુજને વલ્લભ આત્મા, જ્ઞાની અધિક પ્રમાણ્ય. ૧૮
 અનેક જન્મને સુકિતે, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ હોયે;
 વાસુદેવ જાણી મુજને ભજે, તે સરખો નહિ કોયે. ૧૯
 પ્રકૃતિ સ્વભાવ ને કામના, તેણે હર્યું જે જ્ઞાન;
 કર પ્રથા ભોગની વાંછના, તેણે દેવ ઉપાસે આનં. ૨૦
 જે જે દેવનો ભક્ત હોયે, તેની શ્રદ્ધા ન કરવી ભંગ;

- જેને જેવી ભાવના, તેને તેવો પ્રેરંગ. ૨૧
- શ્રદ્ધાયુક્ત ભાવે ભજે, અન્ય દેવને જેહ;
પછે માહરા નિમાયા ભોગની, હોયે પ્રાપ્તિ તેહ. ૨૨
- અંતવંત ફલ તેહનું, નાશવંત કહેવાય;
મુને ભજે તે પામે મુજને, ભજે દેવ દેવનેજાય. ૨૩
- હું અવ્યક્તને વ્યક્ત કરી કહે, લહે ન મારું સ્વરૂપ;
જાણે નહિ મમ ભાવને, હું અવ્યય અકલ અનુપ. ૨૪
- હું પ્રકાસીક સર્વનો, લહે ન લોક અજાણ;
જોગમાયાએ આવયાં, શું પ્રીછે પુરુષ પુરાણ. ૨૫
- બ્રહ્મા આદે કીટનું, હું જાણું વર્તમાન;
ભત ભવિષ્ય જાણું સહુ, મને લહે ન લોક અજ્ઞાન. ૨૬
- ધણ દ્રવ્ય મોહીત સહુ, દ્વંદ્વ મોહ અર્જુન;
સર્વ ભૂત મોહિત હવા, દષ્ટ પદારથ અન્ય. ૨૭
- ગયાં પાપ જે પુરુષનાં, થયો દ્વંદ્વ મોહથી મુક્ત;
તે મુને સેવે દહ ભાવશું, તે મારો નિજ ભક્ત. ૨૮
- જરા મરણથી મોક્ષ પામે, મમ આશરે રહે જન જેહ;
બ્રહ્મ સમગ્રે રૂપ માહારૂં, લહે અધ્યાતમ તેહ. ૨૯
- દેવજગમાં નવ જજ, સર્વ જજ ભોક્તા હું સાર;
પ્રયાણકાલે મમ ભક્તને, હું ચિત્ત આશુ નિરધાર. ૩૦

વસણ

અધ્યાય સપ્તમો થયો પૂર્ણ, પ્રગટયો પરમ આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ જોલો જે ગોવિંદ રે. ૩૧

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા સપ્તમીપત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગશાસ્ત્રે

શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે જ્ઞાનયોગનિરૂપણં

નામ સપ્તમોઽધ્યાયઃ ॥૭॥

અધ્યાય ૮ મો—અક્ષરબ્રહ્મયોગ

અર્જુન ઉવાચ

કેમ બ્રહ્મ કેમ આત્મા, કેમ કર્મ પુરુષોત્તમ;
અધિભૂત કેમ કહો કૃષ્ણ, અધિદેવ કહો ઉત્તમ. ૧
અધિયજ્ઞ કોણ દેહમાંહી, તે કહો મધુસૂદન;
પ્રયાણકાલે કયમં કરવું, તે કહો જગવંદન. ૨

શ્રીભગવાન ઉવાચ

અક્ષર એ પરબ્રહ્મ, સુભાવ અધ્યાત્મ ઉચ્ચ તે;
ભૂત ભાવો જન્મ મૃત્યુ, કર્મ બંધનમુચ્ચતે. ૩
અધિભૂતો ક્ષરો ભાવો, અધિદેવ પુરુષ પુરાણ;
દેહ દેહ માંહી રહ્યો ભોક્તા, અધિજ્ઞ પુરાણ. ૪
અંતકાળ મમ સ્મરણ કરતાં, તજે કલેવર જેહ;
પરમ ધામ તે પામે માહર્ષ, એમાં ન મળે સદેહ. ૫
મોર મુગટ મુકરાઈત કુંડળ, પીતાંબર વનમાલ;
શંખ ચક્ર ગદા પરમ ધરીયાં, એ ચીતવે રૂપરસાલ. ૬
મણિકાળે જેણું સમરણ, તેણું પામે તેહ;
માટે કુંતીનંદન કર્યું તું, સદા મુજશું સ્નેહ. ૭
તે માટે સ્મરણ કરે, સદા કાળ ચીત શુદ્ધ;
મન બુદ્ધિ મને અરપીને, તજ સંશય કર્યું યુદ્ધ. ૮
જોગબુદ્ધ અભ્યાસ કર્યું, વિષયથી વારે મન;
પરમ પુરુષ દીવ્ય રૂપનું, કર્યું તું સદા ચિંતન. ૯
સર્વજ્ઞ જૂનો સદા, સૂક્ષ્મ સર્વાવાસ;
અચિંત રૂપ દ્રષ્ટા હરિ, સૂરજ કોટી પ્રકાસ. ૧૦
મરણકાળે મન નવ ચળે, ભકિતબુદ્ધિ બળજોગ;
ભૂમધ્યે પ્રાણ આવેશ કરી, પરમ પુરુષ સંજોગ. ૧૧
અક્ષર જ્ઞાન જેને વેદનું, રાગાદિક વિરકત;
તે પામે મમ રૂપને, જે બ્રહ્મચર્ય ગુરુભકત. ૧૨
સર્વદ્વાર સંજમ કરે, હરદે રૂપે મન જેહ;

- ધ્યાયે પ્રાણુ નિત્ય મૂર્ધની, જોગ ધારણા તેહ. ૧૩
- ૐ ઇતિ અક્ષર પ્રણવ, મમ સ્મરણ કરે જે કાચે;
દેહ તજે તે પુરુષને, સહેજે પરમ ગતિ હોયે. ૧૪
- અનન્ય ભાવે સ્મરણ કરે, નિત્ય અચળ નિજ મન;
એને હું સુલભ સદા, જોગજુક્ત અર્જુન. ૧૫
- મને મળે તેને નહિ પુનર્પિ, જન્મ મરણ દુઃખ રૂપ;
સહેજે સિદ્ધિ તેહને, પરમ ગતિ તે અનુપ. ૧૬
- બ્રહ્મ ભુવન જે લોક છે, તેને પુનર્પિ અવતાર;
મને પામ્યો તે પડે નહિ, ફરીને બીજી વાર. ૧૭
- સહસ્ર ચોકડી જાયે જુગ, દિવસ બ્રહ્માનો હોયે;
એટલી રાત્રી બાણીએ, સમઝી દ્યો સૌ કાચે. ૧૮
- બ્રહ્માના દિવસ વિષે, સૌ ઉપજે સંસાર;
રાત્રીવિષે પ્રભે સઉ, વિરંચી તણો વેપાર. ૧૯
- હે પારથ પ્રપંચ સહુ, ઉપજે ને હોયે નાશ;
જયમ ગાંધીનો કાચળો, તેમાં સર્વ સમાસ. ૨૦
- બ્રહ્મ જીવથી છે ભલો, આવ અટળ અવિનાશ;
બ્રહ્મ કદિ વણસે નહિ, જીવને ઉત્પત્તિ નાશ. ૨૧
- અવ્યક્ત રૂપ અક્ષર સદા, દુર્લભ જોગીને જેહ;
પાંમે ફરી પડજું નહિ, પરમ ધામ તો તેહ. ૨૨
- અનન્ય ભાવે ભક્તિ કરે, પુરુષ તણ ફળ આશ;
સર્વ ભૂતમાં હું રહ્યો, સર્વ ભૂતનો મુજમાં સમાસ. ૨૩
- કર્મ કરે તે અવતરે, ફરી પાંમે સંસાર;
જે ઉપાસક નિર્ગુણ બ્રહ્મનો, તેને નહિ અવતાર. ૨૪
- અર્થિ ઉપાસક સગુણ બ્રહ્માના, તે અગ્નિલોકને જાયે;
ઉત્તરાયણ સૂરજ દેવને અનુક્રમી, હરિ પદમાં હે સમાયે. ૨૫
- ધૂમો રોત્રી તથા કૃષ્ણ, દક્ષિણાયન ખટમાસ;
ચંદ્રલોકને પામીને, આવે ફરી ગર્ભવાસ. ૨૬
- શુકલ કૃષ્ણ પક્ષ જક્ત ગતિ, એક સકાંભ એક નિષકામ;
સકાંભી પ્રરી અવતરે, નિષકામી પાંમે નિજ ધામ. ૨૭

એ બે મારગને જોગી જાણે, મોહ ન પામે મન;
 સદાકાળ નિષ્કામી રહેવું, જોગજુકત અર્જુન. ૨૮
 વેદ જાણે તપ દાન જજ્ઞ ક્ષણ, ધૂમ અર્થિ લહે જોહ;
 દિવ્યલોક વૈકુંઠ માહરં, સુખે પામે તેહ. ૨૯

વક્ષણ

અધ્યાય અષ્ટમો થયો પૂર્ણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
 કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ જોલો જય ગોવિંદ રે. ૩૦
 ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા સુપ્રનિપત્ય બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
 શ્રીકૃષ્ણાર્જુન સંવાદે પુરુષયોગોનિરૂપણં નામ
 અષ્ટમોઽધ્યાયઃ ॥૮॥

અધ્યાય ૯ મો-રાજવિદ્યારાજગુહ્યયોગ

શ્રીભગવાન ઉવાચ

પરમગુહ્ય હું કહીશ તુજને, વિજ્ઞાનસહીત જે જ્ઞાન;
 જે જ્ઞાને નર મોક્ષ પામે, ટળે દેહ અભિમાન. ૧
 રાજવિદ્યા રાજગુહ્ય, પવિત્રમાંહી પવિત્ર;
 અવ્યય ક્ષણ એવું જ્ઞાનનું, તે કહીશ તુજને મિત્ર. ૨
 અશ્રદ્ધાળુ જે ધર્મના, તે જ્ઞાન પામે નહિ કેમે;
 તેને પ્રાપ્તિ ન હોય માહરી, તે જન્મમરણ દુઃખમાં રમે. ૩
 ઇન્દ્રિ અગોચર રૂપ માહરં, વિશ્વમાંહી વ્યાપી રહું;
 સર્વને આધાર માહરો, હું નિરાધાર તુજને કહું. ૪
 અસંગી હું સંગ વરજીત, અવ્યય અકલ અવિનાશ;
 ભૂત ભાવન રૂપ માહરં, સર્વલોક પ્રકાશ. ૫
 યથા આકાશમાં રહ્યો વાયુ, ગગનને નવ આવરે;
 એમ સર્વ ભૂત મારે વિષે, મુજને સ્પર્શ નવ કરે. ૬
 બ્રહ્મા આદે ભૂત પ્રાણી, પ્રકૃતિમાંહે સમાય;
 કલ્પ આદિ યોગ માયાયે, સરજ્યું તે ત્યમ થાય. ૭
 પ્રકૃતિ બલ સૃજું સર્વે, છવ સમસ્ત કહેવાય;
 વિદ્યાતાની સૃષ્ટિ તે સઉ, અવિદ્યા વશ થાય. ૮

- કર્મ બંધન ન કરે મુજને, પારથ જાણો જુક્ત;
હુ ઉદાસી થકો કરું સૃષ્ટિ, નહિ કર્મ આસક્ત. ૯
- પ્રકૃતિ માયા મુજવડે, સૌ ચરાચર વ્રતમાન;
જેમ સ્ત્રી ભરથારથી, તે ઉપજાવે સંતાન. ૧૦
- મૂઠ મુજને એમ જાણે, એમાં નવ તનધારી;
સર્વ ભૂતનો હું છું ઈશ્વર, શું સમજે સંસારી. ૧૧
- આશા નિષ્ફલ તેહની, જેને નહિ મુજશું હેત;
આસુરી રાક્ષસી માયાયે, મોહ્યા જીવ અચેત. ૧૨
- દૈવી સ્વભાવે આશ્રિત જે જન, તે જાણે મમ રૂપ;
અનન્ય ભાવે ભજે મુજને, હું અવ્યયઆદ્ય સ્વરૂપ. ૧૩
- સતત મહાર્જુ કરે કીરતન, આનંદે તે દૃઢવ્રતા;
સત્ય આત્મા ભક્ત માહરો, નિત્ય જુક્ત ઉપાસીતા. ૧૪
- જ્ઞાનજશે ભજે કેટલા, કેટલાક એક કરી ધ્યાય;
પ્રથક ભાવે ભજે કેટલા, વિશ્વમુખે વિષ્ણુ પૂજાય. ૧૫
- અહંકર્તા કર્મ તે હું, સ્વધાદિક જજ હું જાણ્ય;
અગ્નિ તે હું ઔપધિ હું, સર્વત્ર મુજને પ્રમાણ્ય. ૧૬
- પિતા માતા જગત્નો હું, જજ પવિત્ર ઝકાર;
વેદ તે હું જ્ઞાતા તેહું, શુભાશુભ દાતાર. ૧૭
- ગતિ ભર્તા પ્રભુ સ્વામી, સૌનો હું સાક્ષી નિવાસ;
ઉદ્ભવ પ્રલે સ્થાનક તે હું, સૌનું બીજ અવિનાશ. ૧૮
- તપુ તે હું, વરસું તે હું, મૃત અમૃત હું જાણ્ય;
કારજ તે હું કારણ તે હું, સર્વત્ર મુજને પ્રમાણ્ય. ૧૯
- વેદોક્ત કર્મ જજ ઉપાસે, સોમવલી પાન કરેજેહ;
ઇંદ્રલોકનું કરે આરાધન, સ્વર્ગ ભોગ પાંખે તેહ. ૨૦
- સ્વર્ગભોગને ભોગવે, જ્યાંલગી પહોંચે પુન્ય;
પુન્યક્ષયે મૃત્યુલોકે, આવી પડે તે જન. ૨૧
- અનન્યભાવે ભજે મુજને, આણી અંતર પ્રેમ;
નિત્ય જુક્તે કરું નિરવાહ, પમાડું જોગ ખેંમ. ૨૨
- અન્યદેવનું યજન કરતા, વિધિપૂરવક જેહ;

જથાર્થ મુજને ન જાણે, માટે પડે પાછો તેહ. ૨૩
 સર્વ જશનો ભોકતા હું છું, આદ્ય પુરુષ અવિનાશ;
 એવો મુજને નથી જાણતો, તે માટે તેનો નાશ. ૨૪
 યજ્ઞ દેવ તે દેવલોકને પામે, પિતૃ ભજે પિતૃલોકે જાય;
 ભૂતઉપાસે ભૂતલોકપામે, મુજને ભજે તે મુજમાં સમાય. ૨૫
 પુષ્પપત્ર ફલં તોયં, જે સમરપે સ્નેહ સાથ;
 તે થકી હું તૃપ્ત થાઉં, તેહેવો નહીં રમાને હાથ. ૨૬
 જે તું કરે સત્ય કર્મ જપ તપ, જ્ઞાન પાન પુન્ય દાન;
 તે તું મને સહિ કર્ય સમર્પણ, એમ કહે શ્રીભગવાન. ૨૭
 શુભાશુભ ફળ કર્મબંધન, તેથી તું મુકાશ;
 કૃષ્ણાર્પણબુદ્ધિ કર્મ કરવું, તે જાણો સંન્યાસ. ૨૮
 સર્વ ભૂત સમાન માહરે, નહિ રાગ ને દ્વેષ;
 સ્વભાવે મુને ભક્ત વલ્લભ, ત્યાં સંશય નહિ લેશ. ૨૯
 મહાપાપી દુરાચારી, અનન્ય ભાવે મુજને ભજે;
 તેને હું સાધુ કરી માનું, અવગુણ રાખું નહિ રજે. ૩૦
 હતાવળો તેહને આવે સુધર્મ, હોયે સમે ગુણ શાંત;
 ભક્ત માહરો નિશ્ચે પામે, એ પારથ વૃત્તાંત. ૩૧
 પાપયોની હોયે પારથ, અધમમાંયે અધમ અતિ;
 સ્ત્રી વૈશ્ય શૂદ્રથી તે, તે યાંતિ પરાંગતિ. ૩૨
 મને ભજે તે પામે મુજને, ભક્તિ એવી છે સહી;
 પવિત્ર બ્રાહ્મણ ઉત્તમ ક્ષત્રી, ઇહાં આશ્ચર્ય કરવું નહિ. ૩૩
 મારા ભક્તને ભાવ માહરો, મને કરે નમસ્કાર;
 તનમન આત્મા સુષે મુજને, ભક્તિ નવધા સાર. ૩૪

વલ્લભ

અધ્યાય નવમો થયો પૂરણ, ઉપજ્યો અતિ આનંદરે;
 કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ જોલો જય ગોવિંદરે. ૩૫

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા સૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગશાસ્ત્રે

શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે રાજવિદ્યારાજયુક્તયોગો

નામ નવમોઽધ્યાયઃ ॥૬॥

અધ્યાય ૧૦ મો-વિભૂતિયોગ

શ્રીભગવાન ઉવાચ

વળી મહાબાહુ તું, સાંભળ મારું વચન;
હું કહીશ તારા હિતકામને, તું રાખ રુદે અર્જુન. ૧
ન જાણે સુરગણ મુને, જે મોટા ઋષિદેવ;
સર્વની આઘ સદા હું, તે કોણ જાણે ભેવ. ૨
હું અજ અનાદિ ત્રિલોક ઇશ્વર, એ હવો જાણે જેહ;
સર્વ પાપથી મૂકાયો તે, એમાં નહિ સંદેહ. ૩
બુદ્ધિ જ્ઞાન જે મોહરહીતા, સમદમ ક્ષમા સત્ય જાણ્ય;
મુખદુઃખ ભવો ભાવો, સર્વ મુજથી પ્રમાણ્ય. ૪
અહિંસા સમતા તથ તુષ્ટિ, માનદાન જસાવજસ;
ભક્તિ ભાવોભૂત પ્રાણી, સૌ થાય છે મારે વશ. ૫
મહાઋષિ સનકાદિક ભ્રગુ, સમ્પ્રઋષિ મનુસાર;
એ વૈષ્ણવી માયાથકી, ઉપજ્યું સૌ નિરધાર. ૬
એ વિભૂતી જોગને, જાણે તત્ત્વવિદ જન;
મન પામે સંશય નહિ, સાંભળ તું અર્જુન. ૭
હું વાસુદેવ બ્રહ્મરૂપથી, આ સૌ પ્રગટ હોયે;
સૌ વરતે માહરે વિષે, જાણે વિરલા કોયે. ૮
જેનું ચિત્ત માહરે વિષે, પ્રાણ ઈંદ્રિ વેપાર;
બોધ પરસ્પર માહરો, મન વાણી સઘ વિચાર. ૯
જે પ્રીતિપૂરવક ભજે, તેને આપું જ્ઞાન બુદ્ધિ જોગ;
જોગે કરી જાણે મુને, ટળે સકળ ભવ રોગ. ૧૦
મુજને ભજતા ભક્ત જે, તેના હરદાનો અધિકાર;
જ્ઞાન પ્રકાસે તેહને, કાણુ ન લાગે વાર. ૧૧

અર્જુન ઉવાચ

પરંબ્રહ્મ પરંધામ, પવિત્ર પુરુષોત્તમ;
પુરુષ દિવ્ય શાશ્વત, આદિ દેવ અતિ ઉત્તમ. ૧૨
વસિષ્ઠ પરમુખ માહાઋષિ, જે દેવ ઋષિ નારદ સહી;

અસિતો દેવલો વ્યાસ, એ વિભૂતિ તાહારી કહી. ૧૩
 મને કહે તું 'અશ્વત્થ' તાહરું, હે કેશવ કરુણામયી;
 ભગવત્ તમારું રૂપ વર્ણન, દેવ દાનવ જાણે નહિ. ૧૪
 આત્માના આત્મા હરિ, પુરુષોત્તમ પુરણાનંદ;
 દેવના દેવ જગત્પતિ, ગોપીવર ગોવિંદ. ૧૫
 દિવ્ય વિભૂતિ તમતાણી, સજ્જતિ વિજ્ઞતિ ભેદ;
 પ્રથક કરી મુજને કહો, જેને વરણવે વેદ. ૧૬
 ક્યાં ક્યાં ચિત્તું સ્વામી તમને, નારાયણ નિજરૂપ;
 તેવે ભાવે ભણું તમને, સુંદર રયામ સ્વરૂપ. ૧૭
 આત્મજ્ઞેગ જે તમારો, વિસ્તારી કહો ભગવાન;
 સાંભળતાં હું તૃપ્તિ ન પામું, કરી અમૃતપાન. ૧૮

શ્રીભગવાન ઉવાચ

પ્રધાન વિભૂતિ વર્ણવું, તું રાખ્ય રહે મોહર;
 કુરુશ્રેષ્ઠ હું કહું તુજને, વિભૂતિ વિસ્તાર. ૧૯
 અયં આત્મા ગુડાકેશ, સ્થાવરજંગમમાં રહ્યું;
 આદ્ય અંત મધ્ય રહ્યો વ્યાપી, તે વિભૂતિ તુજને કહું. ૨૦
 બાર આદિતમાં હું વિષ્ણુ, રવિમાં જ્યોતિ રહી વસી;
 મારુત માંહી મરીચી, નક્ષત્ર માંહી તે શશી. ૨૧
 વેદમાં સામવેદ અસ્મિ, દેવમાંહી વાસવ;
 ઈંદ્રિયોમાં મન અસ્મિ, ભૂતોમાં હું ચેતસ. ૨૨
 રુદ્રમાંહી શંકર તે હું, યક્ષમાંહી કુંભેર;
 વસુમાંહી પાવક તે હું, ધર્વતમાંહી મેર. ૨૩
 પુરોહિતમાંહી બૃહસ્પતિ હું, કાર્તિકસ્વામી સેનાપતિ;
 સરોવરમાંહી સાગરતેહું, એમજાણ્યપારથ મહામતિ. ૨૪
 મહાઋષીમાં ભ્રગુ તે હું, ગિરા અક્ષર નિહાલીયે;
 યજ્ઞમાં જપયજ્ઞ તે અસ્મિ, સ્થાવરમાંહી હેમાલિયે. ૨૫
 વૃક્ષમાંહી પીંપજો હું, દેવ ઋષિ નારદ મુની;
 ચિત્રાર્થ તે ગાંધર્વમાંહી, સિદ્ધેમાં કપીલ મુનિ. ૨૬
 ઉચ્ચીશ્રવા અશ્વમાં હું, વાયુથી ચંચળ ગતિ;

હસ્તીમાં ઐરાવત તે હું, નરોમાં નરાધિપતિ.	૨૭
આયુધમાંહી વજ્ર તે હું, ધેનુમાં કામદુધા જેહ;	
પર્જન્યમાંહી કંદ્રપતે હું, સર્પ વાસુકી તેહ.	૨૮
નાગમાં શેષ નાગ તે હું, ઉદક નિવાસીમાં વસુથુ;	
પિતૃમાંહી અર્ચમાં તે હું, ડંડધારીમાં યમડંડકરથુ.	૨૯
દૈત્યમાં પ્રહ્લાદ તે હું, કાળનોહું કાળ;	
મૃગમાંહી સિંહ તે હું, પક્ષીમાં ગરૂડ ગોપાલ.	૩૦
વેગવંતમાં વાયુ તે હું, શસ્ત્ર ધરતામાં રામ;	
મછમાંહી મગર તે હું, સરિતામાં જનવી નામ.	૩૧
સૃષ્ટિની આઘ અંતમધ્ય હું, સુણ પારથ તથા પ્રમાદ;	
વિદ્યામાં અધ્યાતમ વિદ્યા, રાગ દ્વેષ રહિત હું વાદ.	૩૨
અક્ષરમાંહી જ્ઞકર તે હું, દ્વંદ્વમાં દ્વંદ્વ સમાસ;	
કાળે ક્ષય પામે નહિ તે હું, સૌનો કરતા પ્રકાસ.	૩૩
મૃત્યુ તે હું ઉદ્ભવ તે હું, નારીમાં ધીરતી રમા;	
સ્ત્રીજાતિમાં હું સ્મૃતિ, ધૃતિ મેધા હું ક્ષમા.	૩૪
સામમાં જૃહત્સામ તે હું, છંદ ગાયેત્રી ભગવંત;	
માસમાંહી માગશર તે હું, ઋતુમાંહી વસંત.	૩૫
દ્વંતમાંહી છળ અસ્મિ, તેજસ્વીમાં હું તેજ;	
જયવિષે પ્રભાવ તે હું, સાત્ત્વિકમાં સાત્ત્વિક હું એજ.	૩૬
વૃષ્ણીમાં વાસુદેવ તે હું, પાંડવમાં ધનંજય હું સહી;	
મુનિમાંહી વ્યાસ તે હું, કવિમાં ઉશનાઃ કવિ.	૩૭
દુષ્ટનો દમનાર તે હું, પંથમાં ન્યાય નિદાન;	
ગૌપ્યમાંહી મુન તે હું, જ્ઞાનવંતનું હું જ્ઞાન.	૩૮
સર્વ ભૂતનું ણીજ તે હું, સ્થાવરજંગમ જેહ;	
મુજ વિના નહિ તૃણ હાલે, જાણ્ય અર્જુન તેહ.	૩૯
અર્જુન મારી દિવ્ય વિભૂતિ, તેનો ન મળે પાર;	
એટલું તું એમ ન જાણીશ, વિભૂતિ વિસ્તાર.	૪૦
ધણી શોભા ધણી લક્ષ્મી, ધણી પ્રતિષ્ઠા જાણ્ય;	

એ સર્વ વિભૂતિ માહરી, તું પારથ એમ પ્રમાણ્ય. ૪૧
પ્રથક દ્રષ્ટિ પરહરી, એક દ્રષ્ટિ ઉરમાં આણ્ય;
હું અનંત બ્રહ્માંડમાં રહ્યો વ્યાપી, મને સર્વ નિરંતર જાણ્ય.

વલણ

અધ્યાય દશમો થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદરે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જે ગોવિંદરે. ૪૩

ઈતિ શ્રીભગવદ્ગીતામ્પ્રનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગશાસ્ત્રે

શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે વિભૂતિયોગનિરૂપણં નામ

દશમોઽધ્યાયઃ ॥૧૦॥

અધ્યાય ૧૧ મો—વિશ્વરૂપદર્શનયોગ

અર્જુન ઉવાચ

પરમ અનુગ્રહ કર્યો મુજને, કહ્યું ગુહ્ય અધ્યાત્મજ્ઞાન;
તમારે વચ્ચને કરી, મારો મોહ ગયો ભગવાન. ૧

કમળલોચન કૃપાસિંધુ, તમે અવ્યય ને અવિનાશ;
સર્વ ભૂત પ્રાણી તમ થકી, તે ઉત્પત્તિ ને નાશ. ૨

પરમ ઇશ્વર શુદ્ધ આત્મા, બ્રહ્માદિકના ઈશ;
એ રૂપ તમારું દેખાડો, હું જોવા ઇચ્છું ભુગદીશ. ૩

જો હું જોવા જોગ હોઉં તો, દેખાડો એહ રૂપ;
વિશ્વમાંહી રહું વ્યાપી, અવ્યય અકુળ સ્વરૂપ. ૪

શ્રીભગવાન ઉવાચ

જો તું પારથ રૂપ માહરું, સહસ્ર કોટી પવિત્ર;
નહાના વિંધ્ય બહુ દિવ્ય સુંદર, નાના વર્ણ વિચિત્ર. ૫

આદીત, વસુ, રુદ્ર મરુતગણ, જો તું અશ્વનીકુમાર;
મુજવિષે તું ભાળ પારથ, એવાં રૂપ અપાર. ૬

જગત્ સર્વે જે ચરાચર, ઉત્તમ મધ્યમ અપાર;
ગુડાકેશ મુજ દેહ વિષે, તું દેખજે નિરધાર. ૭

ચર્મચક્ષુ જ્યાં લગી, ત્યાં લગી ન મળે બુદ્ધ્ય;
હું દિવ્યલોચન આપીશ તુંજને, તારે પડશે સુઝય. ૮

યક્ષ ગાંધિવ સૂર સઘળા, ભય પામે રુદા મોઝાર. ૨૨
 રૂપ બહુ બહુ વઠ લોચન, અનેક બાહુ ચરણ;
 અનેક ઉદર દુષ્ટ કરાલા, સકલને ભય કરણ. ૨૩
 નભને સ્પર્શે રૂપ તાહારું, દીપ્ત વર્ણ કરાલ;
 પ્રલેકાલનો પાવક જેહવો, એહેવાં નેત્ર વિસાલ. ૨૪
 દાઢ કરાલ વિકરાલ મુખ, માહા જોતાં ઉપજે ત્રાસ;
 દેશ વિદેશની ખબર ન પડે, પ્રસીધ્ય જગત નિવાસ. ૨૫
 ધૃતરાષ્ટ્રમુત શૂર સર્વે, તે દીઠા દેવેશ;
 ભીષ્મદ્રોણઆર્જુનજોધઅમારા, તાહરામુખમાંકરે પ્રવેશ. ૨૬
 સ્વામી સઘળા સુભટ જે જે, દેખું દાઢા હેઠ;
 તેને ચાવી ચૂર્ણ કીધા, કૈનાં કુટ્યાં મસ્તકપેટ. ૨૭
 જથા નદીનાં બહુ અંબુવેગા, સમુદ્ર માંહિ સમાયે;
 એમ તમારા મુખવિપે, બહુ વીર આવે જાયે. ૨૮
 અત્યંત વેગે પડે આવી, જ્યમ પાવકમાંહી પતંગ;
 એમ સુભટ સૌ દેખું બલતા, સ્વામી તમારે સંગ. ૨૯
 બ્યાપક વિષ્ણુ વદન વહનિ-જવાલા જાળવલમાંન;
 જિભ્યા વડે સૌ ચાટે ગ્રસવા, એહેવો તું ભગવાન. ૩૦
 ઉગ્ર સ્વભાવ આ ક્યાંથી કાઢ્યો, બ્રહ્માદિકના ઇશ;
 તાહરા સ્વરૂપને હું જોવા ઇચ્છું, આઘપુરુષ જગદીશ. ૩૧
 કાલરૂપે લોકનો ક્ષય, જાણ્ય હું સર્વ કરેશ;
 તુજ વિના દુર્યોધન આદ્યે, સુભટ સૌને ગ્રસેશ. ૩૨
 ઉઠય અર્જુન જીત્ય શત્રુ, ભોગવ્ય સમૃદ્ધિ રાજ;
 એ પૂરવે મેં મારીમૂકયા, જશકીર્તિમાલાધર્યાજ. ૩૩
 ભીષ્મદ્રોણ ને કર્ણજયદ્રથ, અવર જોધ અનેક;
 એ જીત્યાની રણ શંકા મૂકે, રાખ્ય રુદે વિવેક. ૩૪

સંજય ઉવાચ

એવાં કેશવનાં સુણી વાયક, પારથ થરથર ધૂળે;
 અતિ ભયપામ્યોમુગટમાંથીવડે, શ્રીકૃષ્ણચરણનેપૂજે. ૩૫
 સ્થાન નકપીકેશ તવગુણકીરતી, સૂણી જગતપામેઉલાસ;

સનકાદિક આદ્યે સિદ્ધ પ્રણમે, ભે રાક્ષસ પામે નાશ. ૩૬
સ્વામી તમને શેં નમે નહિ, તું બ્રહ્માદિકનો ધર્શ;
અક્ષર આદ્યે જગન્નિવાસો, અનંત બ્રહ્માંડાધીશ. ૩૭
આદિ દેવ તમે પુરુષ પુરાણ, વિશ્વના આધાર;

વેદવેદા પરધામ, અનન્ત રૂપ અપાર. ૩૮

વાયુ વરુણ યમ અગ્ની બ્રહ્મા, રાશી તેહેનો તું આધાર;
સહસ્રવાર હું સ્વામી તમને, ચરણે કરું નમસ્કાર. ૩૯
તમ સમર્થને નમું સ્વામી, દસે દિશા નમસ્કાર;
આત્મારૂપે રહ્યા વ્યાપી, જે જે જીવદાધાર. ૪૦

હે કૃષ્ણ હે જાદવ હે સખાતું, ઉતાવલો રથ આંણ્ય;
અનંત મહિમા તમારો મેં, જાણ્યો નહિ હું અજાણ્ય. ૪૧
હે સ્વામી સુખ સેજ આસન, ભોજન ભાવ પ્રસાદ;
જે કાંઈ તમને હાસ કીધું, તે ક્ષમા કરો અપરાધ. ૪૨

સ્થાવર જંગમ લોકનો પતી, તું સ્વામી મહારાજ;
બ્રહ્માદિક ત્રીલોકનો ધર્શર, તે મેં જાણ્યો આજ. ૪૩
તે મોટે કરું કાયાયે દાંડવત, અપરાધ ક્ષમાવા સાર;
જ્યમ પિતાપુત્રનો મિત્રમિત્રનો ક્ષમે, અસ્ત્રીનો ભરથાર. ૪૪

અદ્ભુત કર્મ તમારાં જે કાંઈ, વદે મોટા મુનિજન;
અજ ભવ વિષ્ણુ એક તમે છો, તમે વિના નહિ અન્ય. ૪૫
સરસ્વતી મહિમા ખોલી ન શકે, વેદ વદે ગુણગાન;
તેનું બુધિવડેકરીકહું કેટલું, તમે સર્વ આત્મા ભગવાન. ૪૬

અતિ અદ્ભુત કર્મ તમારું, કેહેતાં ઉપમા ન આવે કોયે;
તેજ બલનો પાર ન મળે, એહેવો સત્રથ સોયે. ૪૭
ભયે કરી મન ત્રાસ પામ્યું, ઉપજવો આનંદ;
મિત્રરૂપ હમારું જે કાંઈ, પ્રકટાવો ગોવિંદ. ૪૮

મુગટ કુંડલ ઉર વૈજંતી, ગદા ચક્ર ભુજ ચાર;
એહેલું રૂપ દેખાડો મુજને, ક્રિપાસિંધુ મોરાર. ૪૯
શ્રીભગવાન દેવાચ
માહારી ક્રિપાયે એ રૂપ દીધું, તેજોમય અનંત અનૂપ;

રણ ભોમી સૌ કૃષ્ણ દેખે, અર્જુન દેખે વિશ્વસ્વરૂપ. ૫૦
 ન વેદ જ્ઞાતાંન ક્રિયા તપ, કરે કોટ્ય પ્રકાર;
 તુજ વિના કોયે અવર બીજે, નથી હીઠું નિરધાર. ૫૧
 રૂપ ભયંકર જોઈને, ભય ઉપજ્યો અર્જુન ભૂપ;
 એ મૂઢપણું તણ નિરખ્ય મુજને, કોટી કન્દ્રપરૂપ. ૫૨
 સંજય ઉવાચ

અર્જુન પ્રત્યે વસુદેવનંદન, દેખાડ્યું જે રૂપ;
 મેઘવર્ણ ધનરયામ સૂંદર, માહા મનોહર રૂપ. ૫૩
 અર્જુન ઉવાચ

આનંદરૂપ સરૂપ શીતલ, મૃન સજ્જવન જેહ;
 ભય ગયો નિર્ભય થયો, હરિરૂપ નિરખું તેહ. ૫૪
 શ્રીભગવાન ઉવાચ

હે મિત્ર સ્વરૂપ માહારૂં, ચર્મચક્ષુએ ત દેખાય;
 બ્રહ્માદિક મન કરે મનોરથ, તેહને દર્શન નવ થાય. ૫૫
 વેદવડે ન જણાયે જે કાંઈ, પ્રત ચંદ્રાયણ અગ્નિહોત્ર;
 અવર ઉપાયે હીસે નહિ, તે રૂપ હીઠું મિત્ર. ૫૬
 અનન્ય ભક્તિભાવ જેને, તેહને દરશન હોય;
 તત્ત્વ જ્ઞાનીના સંગ વિના તે, અવર ન પામે કોય. ૫૭
 મુજ અરથે જેહનાં કર્મ સઘળાં, શત્રુભાવ નહિ કોય;
 ગરુડારૂઢ થૈ તે પ્રાણી, મમલોક પામે સોય. ૫૮
 વલણ

અધ્યાય એકાદશ થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
 કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જે ગોવિંદ રે.

ઈતિ શ્રીભગવદ્ગીતાપ્રસન્નિપત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
 શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે વિશ્વરૂપનિરૂપણનામ
 એકાદશે અધ્યાયઃ ॥૧૧॥

અધ્યાય ૧૨ મો—મક્તિયોગ

અર્જુન ઉવાચ

એહેવા ભક્ત તમને ઉપાસે, નિર્ગુણ સગુણ સ્વરૂપ;
 બે માંહી કીયો ભક્ત ભલો, તે કહો ત્રીભોવન ભૂપ. ૧

શ્રીભગવાન ઉવાચ

- માહારે વિષે આવેશ મનનો, નીત ઉપાસે જેહ;
 સેવા સમરણ રાખે શ્રદ્ધા મને વલ્લભ તેહ. ૨
- અક્ષર એક અવ્યક્ત કહીયે, ઉપાસે જન જેહ;
 અચલ હુતે અચિત્ત કૈવલ, જોગી જાણે તેહ. ૩
- સર્વ ઇન્દ્રી રાખે નેમે, સર્વ બુદ્ધ્ય સમાન;
 તેહેને પ્રાપ્તિ હોયે માહારી, એમ વદે ભગવાન. ૪
- અવ્યક્ત બ્રહ્મ ઉપાસના, માહા કષ્ટે કરી લહેનાર;
 સગુણની સેવા કરે તે, શ્રમ વિના ભવપાર. ૫
- સર્વકર્મ સમર્પે મુજને, મુજ પરાયણ જેહ,
 અનન્ય યોગે પામે મુજને, એહેમાં નહિ સંદેહ. ૬
- માહારે વિષે જેણે મન સુધ્યું આણી પ્રેમ અપાર;
 સંસાર સાગરથી ઉદ્ધાર, તે ક્ષણ ન લાગે વાર. ૭
- મનબુધીનો સંકલ્પ વિકલ્પ, આરોપે માહારે વિષે;
 તે મુને પામે, નહિ સંસે, જન્મમણનો ભે જસે. ૮
- જો ચીતનું સમાધાન ન હોયે, તો જોગ અભ્યાસે છત્ય;
 જોગ વિષે જો સાંત્રથ ન હોય તો, આગે બતાવું રીત્ય. ૯
- અભ્યાસ કરવા નહિ સાંત્રથ, તો કર સમર્પણ કર્મ;
 કર્મ સમર્પણ કરીશ મુજને, તો સુખે પામીશ પરબ્રહ્મ. ૧૦
- કર્મ કરવા અશક્ત હોય તો, મુજ અર્થે કય વીર;
 જે જે સેહેજે થૈ આવે તેહેનું, ફલ તજે મતિ ધીર. ૧૧
- સર્વથી ઉત્તમ જ્ઞાન કહીયે, જ્ઞાનથી ઉત્તમ ધ્યાન;
 ધ્યાનથી કર્મફલ ત્યાગશાંતિ એમકહે શ્રીભગવાન. ૧૨
- દ્રુપ નહિ કોયે ભૂતસું, મિત્રભાવ ક્રિપાલ;
 મોહમમતારહિત સુખદુખ, સમક્ષમાપરમ દયાલ. ૧૩
- જે સંતુષ્ટ સતત જોગી, જિતાત્મા દ્રઢતા હૈયે;
 મુજ અરપિત જે મનબુદ્ધિ, સો મમ ભક્ત મમપ્રીયે. ૧૪
- જેથી લોક ઉદ્ધવેગ ન પામે, કોયેથી ન પામે પરિતાપ;
 હર્ષશોક ભય મુક્ત કહીયે, તે મને પ્રિયે અતિઆપ. ૧૫

અપેક્ષારહિતશુચી ઉદાસી, જેહેનીગદ્ગદનમમૃત્યુવ્યથા;
 સર્વારંભ પરિત્યાગી, સૌ મમ ભક્ત પ્રીયે જથા. ૧૬
 જે ન હર્ષતિ નહિજ દ્વેષી, નહિ સોચતી નહિ કાંક્ષતી;
 શુભાશુભ કર્મબંધનત્યાગી, સૌમમભક્તપ્રીયેઅતી. ૧૭
 શત્રુ મિત્ર સમાન જેહને, તથા માન અપમાન;
 સીતઉષ્ણ સમાનસુખદુઃખ, તે પ્રીયે કહે ભગવાન. ૧૮
 સ્તુતિ નિંદા સમાન માંને, સદા ચિત્ત સંતોષ;
 નિકેત'રહિતજેહેનીસ્થિરમતિતે, ભક્તવદ્ભલનિર્દોષ. ૧૯
 હેતુધર્મ અમૃત ઉપાસે, યથાયોગ્ય ઉપગાર;
 શ્રદ્ધા સર્વે મમપરાયણ, તે ભક્ત પ્રિય નિરધાર. ૨૦

વલણ

અધ્યાય દ્વાદશ થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
 કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જે ગોવિંદ રે.

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા સૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગસાત્ત્વે

શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે ભક્તિયોગનિરૂપણં

નામ દ્વાદશે અધ્યાયઃ ॥૧૮॥

અધ્યાય ૧૩ મો-ક્ષેત્રક્ષેત્રજ્ઞવિભાગયોગ

અર્જુન ઉવાચ

પુરુષપ્રકૃતિ કહો કેશવ, ક્ષેત્ર ક્ષેત્રજ્ઞે ઉત્તમ;
 તે સાંભળવા ઇચ્છુ' સ્વામી, કહો જ્ઞાન તે પુરુષોત્તમ. ૧

શ્રીભગવાન વાચ

ઇદં શરીરં કુંતિનંદન, ક્ષેત્ર તેહેને જાણ;
 નખ સીખા સંભાલ જેને, ક્ષેત્રજ્ઞ તું પ્રમાણ. ૨
 ક્ષેત્ર શરીર સમસ્ત કહીયે, ક્ષેત્રજ્ઞ મને જાણ્ય;
 દેહ આત્માનો વિવેક જેને, જ્ઞાન તેહ પ્રમાણ. ૩
 ધર્મયુક્ત એ ક્ષેત્ર કહીએ, ઉપજે સાર અસાર;
 ક્ષેત્રનો તે પ્રભાવ સાંભળ્ય, કહું તુંજને વિચાર. ૪

નકપી પણ બહુવિધ ગાતા, વેદે વર્ણવ્યો અનેક પ્રકાર;
 લિન લિન કરી કહોતે છે, જેહેની જેવી મતિનુસાર. ૫
 મહાભૂત અહંકાર બુદ્ધી, ઈંદ્રિયો દશ કહેવાયે;
 શબ્દ સ્પર્શ રૂપરસ ગંધ, તે વિષે ઉત્પન્ન થાયે. ૬
 ઇચ્છા દ્વેષ સંઘાત મુખ દુઃખ, ઉપજે અનેક વિકાર;
 તત્ત્વ ચોવીસને કરે ચૈતન, જ્યમ લોહે અગ્નિ પ્રકાસ. ૭
 અમાનંદ અહંભ અહિંસા ક્ષાંતિ, આર્જવ આચાર્ય ઉપાસના
 શૌચ ધીરજ ઈન્દ્રીનિગ્રહ, બ્રહ્મચર્યે ટળે સકલ ભવશાસના. ૮
 ઇન્દ્રિયાર્થે વૈરાગ્ય કરવો, તજવો મન અહંકાર;
 જન્મ મૃત્યુ જરા વ્યાધી, દુઃખ દરસે નહિ તે લગાર. ૯
 સુત દારા ગ્રહે સ્નેહ તજવો, શુભાશુભ સમચિત્ત;
 મોક્ષ પામ્યાતણું સાધન, કહું તુજને મિત્ર. ૧૦
 અતન્યયોગે કરે ભકિત, ઇચ્છે નહિ ફલભોગ;
 ઉત્તમ દેશ એકાંત સેવે, સદા ટળે ભવરોગ. ૧૧
 અધ્યાત્મનિત્ય તત્ત્વદર્શન, તેહેનું નામ તે જ્ઞાન;
 એ વિના જે અવર બીજું, તે તું બુજ અજ્ઞાન. ૧૨
 જ્ઞેય જે તે કહું જ્ઞાત્વા, મોક્ષ અમૃતપાન;
 અનાદિ પરબ્રહ્મનો, નહિ નાશ કહે ભગવાન. ૧૩
 સર્વના પગપાણું શિરોમુખ, સર્વના શ્રુતિ જેહ;
 સર્વ લોકમાં રહ્યો વ્યાપી, બ્રહ્મ કહીએ તેહ. ૧૪
 સર્વ ઇંદ્રી ગુણભાસ, સર્વ ઇંદ્રી વિવર્ણતં;
 સર્વ કરે ને કરે કાંઈ, ગુણાતીત તજે શાશ્વતં. ૧૫
 સર્વ ભૂતની બાહાર ભીતર, વ્યાપીક સર્વ ચરાચર;
 સૂક્ષ્મજ્ઞાન કેણે કળ્યો ન જાયે, અકલ રૂપ મહેશ્વર. ૧૬
 સ્થાવર જંગમ જીવ જે જે, તેહમાં રહ્યો એક બ્રહ્મ;
 પાલનપોષણ કરે સૌનું, જેહેને નહિ ગુણકર્મ. ૧૭
 જેહેની જ્યોતિષડે સઉ જ્યોતિભાસે, ટળેતીમર અંધકાર;
 જ્ઞાનજ્ઞેય અગમ અગ્યાત, રહ્યો સૌના હૃદિયા મોઝાર. ૧૮

ક્ષેત્રક્ષેત્રજ્ઞે જ્ઞાન જે કાંઈ, કહ્યો સર્વ સમાસ;
 માહારો ભકત તે જાણી તેને, પામે પદ અવિનાશ. ૧૯
 પ્રકૃતિ, પુરુષ અનાદિ છે, જેથી જીવ ઉત્પત્તિ જાણ્ય;
 એ માયા ગુણના વિકાર સર્વે, એણે ઉરમાં આણ્ય. ૨૦
 કાર્ય કારણ પ્રકૃતિ હેતુ, ઉપજ્યો સંસાર;
 જીવરૂપી પુખ્ત છે તે, મુખદુઃખ ભોગવનાર. ૨૧
 પ્રકૃતિ પુરુષ સંજોગથી, ગુણ ત્રિવિધ વિસ્તાર;
 ગુણ સ્વભાવે જીવ પામે, ઉંચ નીચ અવતાર. ૨૨
 દેહવિષે રહે દ્રષ્ટા કહીયે, ભર્તા ભૂકતા મહેશ્વર;
 પરમાત્મા તું જાણ્ય તેહેને, દેહાતીત નિરંતર. ૨૩
 પ્રકૃતિ પુરુષને જીજ્ઞવાં જાણે, કરે સર્વથા વૃત્તમાંન;
 જ્યપિ નેષ્ટ આચરે તોયે, પામે મુજને નિદાન. ૨૪
 કેટલા જોગી ધ્યાને દેખે, કેટલા સાંખ્ય તત્ત્વવિચાર;
 કેટલા કર્મજોગી કર્મે કરીને, પામે મને નિરધાર. ૨૫
 અનેક ઉપાયે જાણે મુજને, જ્ઞાન ધ્યાન વિચાર;
 ગુરુમુખથી શ્રવણ કરતાં, તરે ભવસંસાર. ૨૬
 યાવત કિંચિત કશું ન મળે, એક પુરુષ પ્રકૃતિવિના;
 ક્ષેત્ર ક્ષેત્રજ્ઞ થકી નિપજે, જડ જંગમ ઇતર જના. ૨૭
 સર્વભૂત સામાન્ય ઇશ્વર, વિશ્વતણે આધાર;
 કાલ કર્મે નાશ ન પામે, એને દેખે તે દેખનાર. ૨૮
 દેખે એક સર્વત્ર ઇશ્વર, નારાયણ નિરધાર;
 કોનો દ્રોહ કરે નહિ, તે સેહેજે પામે પાર. ૨૯
 પ્રકૃતિ ક્રિયામાંણ માયા, કર્મ શુભાશુભ તે કરે;
 આત્માને જે અકરતા જાણે, સંસારસાગર તે તરે. ૩૦
 પ્રથક પ્રાણી દેહધારીવિષે, એક આત્મા દેખે સહી;
 તે દેખનારો બ્રહ્મપદને પામે, ત્યાંહાં સંસે કરવો નહી. ૩૧
 અનાદિ આત્મા એક નિરગુણ, અવ્યય અલગો સર્વથી;
 શરીરે કરી કુંતિનંદન, એ કાંઈ લેપાતો નથી. ૩૨
 યથા સૂક્ષ્મ સર્વગત, આકાશનવ લેપાયે;

એમ આત્મા સદા અસંગી, દેહ આવે જાયે. ૩૩
 યથા સૂરજ એક સધળો, કરે તેજ પ્રકાશ;
 એમ આત્મા દેહમાંહી, દેખે સર્વાવાસ. ૩૪
 ક્ષેત્ર ક્ષેત્રજે જે કોઈ જાણે, જેને અંતર અશ્વજ્ઞાન;
 ભૂત પ્રકૃતિ મોક્ષ પામે, એમ વટે શ્રીભગવાન. ૩૫

વલણ

અધ્યાય ત્રીયોદશ થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
 કેહુ પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સહિ ખોલો જે ગોવિંદ રે. ૩૬

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા મૂપનિપત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગદાસ્યે

શ્રીકૃષ્ણાર્જુન સંવાદે ક્ષેત્રક્ષેત્રનયોગનિરૂપણં

નામ ત્રયોદશોઽધ્યાયઃ ॥૧૩॥

અધ્યાય ૧૪ મો-ત્રિગુણવિભાગયોગ

શ્રીભગવાન ઉવાચ

હે અર્જુન હું કહીશ તુજને, જ્ઞાનમાંઉત્તમ જ્ઞાન;
 જે જ્ઞાને મુનિ સિદ્ધ પાંખ્યા, પરમગતિ તે નિદાન. ૧
 ઇદં જ્ઞાન ઉપાસીતા, મમ ધર્મ પામે તેહ;
 સર્ગ ન જાયે પ્રલે ન પામે, ધરે માહારી નિજ દેહ. ૨
 મમ યોનિ મહદ બ્રહ્મ, ત્યાંહાં હું ગર્ભ ધારત;
 સંભવ સર્વભૂત પ્રાણી, તે તો ભવતિ ભારત. ૩
 માહારી માયા પ્રસવે સહિને, બીજ મુજને જાણ્ય;
 તે માટે સર્વ જીવનો, મને માતાપિતા પરમાણ્ય. ૪
 સત્ત્વ રજસ્ તમ ત્રણ ગુણ જે, પ્રકૃતિથી પરમાંણ્ય;
 દેહરૂપે કરે બંધન, અવ્યય આત્મા જાણ્ય. ૫
 સાત્ત્વિક ગુણ અતિ પરમઉત્કૃષ્ટ, સ્ફૂટિકમણિમે પ્રકાશ;
 મુખસંગે તે બંધન પામે, ભારથ જ્ઞાને નાશ. ૬
 રજોગુણને રાગ ત્રણા, રક્ત વર્ણ વિશેષ;
 કર્મસંગે બંધન પામે, વામે નહિ તે કલેશ. ૭
 તામસગુણ અજ્ઞાન ઉપજે, સામ વર્ણ તે જાણ્ય;

આલસ મોહ પ્રમાદ નિદ્રા, ભારથ બંધન પ્રમાણ. ૮
 સાત્વીક ગુણ સુખનું બંધન, રજોને કર્મ બંધ;
 તમોગુણ અજ્ઞાન બંધન, મોહ-મતિ અતિ અંધ, ૯
 એક એકથી ગુણ વૃદ્ધી પામે, તે કર્મે કરી ઓળખાયે;
 સાત્વીક સુખ અહંકાર, રાજસ તામસ મોહઅધીકાયે ૧૦
 કર્ણ આધે સર્વ દ્વાર, દેહનાં કરે પવિત્ર પ્રકાશ;
 ઉપજાવે તે જ્ઞાનને, એ સાત્વિકનો અભ્યાસ. ૧૧
 રજોગુણ જ્યારે વૃદ્ધિ પામે, હોય લોભ ઈચ્છા દંભ;
 પારથ એહેલું જાણજે, કરે કર્મનો આરંભ. ૧૨
 જ્યારે તમોગુણ વૃદ્ધિ પામે, અવિવેક અતિ અપ્રકાશ;
 આલસ મોહ પ્રમાદ ઉપજે, એ અર્જુન ગુણ અભ્યાસ. ૧૩
 સાત્વીક વૃદ્ધિ પામ્યા થકી હોયે, દેહાદિકનો નાશ;
 ઉત્તમ ગતી તે તેહ પામે, સતલોક કરે વાસ. ૧૪
 રજો ગુણથી પ્રલે પામે, મધ્ય લોક કર્મ અનુસાર;
 તામસમરણે મૂઢયોની, પામે પ્રેત અવતાર. ૧૫
 સુક્રિત સાત્વીકનું ફલ નિર્મલ, રાજસફલ દુષ્કરપ;
 તામસપ્રલ અજ્ઞાન ઉપજે, તે નાખે ભવકૂપ. ૧૬
 સાત્વીક ગુણથી જ્ઞાન ઉપજે, રાજસ લોભ અપાર;
 તામસ મોહ પ્રમાદ ઉપજે, એ ત્રીગુણનો વિસ્તાર. ૧૭
 ઉર્ધ્વ ગતિ તે સાત્વિક પામે, રાજસી મધ્યલોક;
 તામસી તે જાય અધોગત, પાંમતો ભય શોક. ૧૮
 જે ગુણનું જતમાન જને, તેહેવો પામે દેહ;
 ત્રિગુણાતીત તે પામે મુજને, એહેમાં નહિ સંદેહ. ૧૯
 શુદ્ધભાવે ભજે મુજને, મુક્તિને ગુણદોષ;
 જન્મ મૃત્યુ જરારોગ મૂકાયે, પામે અમૃત મોક્ષ. ૨૦

અર્જુન ઉવાચ

ગુણાતીત કયમ કરી થાયે, કોહો શ્રીભગવાન;
 કીયે ચેને જાણીએ, તે કયમ કરે જતમાન. ૨૧

શ્રીભગવાન હવાચ

મોહ પ્રવૃત્તિ પ્રકાશ ગુણુત્રય, તેશું નહિ દ્વેષ ને રાગ;
 ગુણાતીત તે થયો અર્જુન, જાણ્ય જે બડલાગ્ય. ૨૦
 જે સંન્યાસી ઉદાસી ગુણે, ચલે નહિ વ્રતમાન;
 દેહ ઇંદ્રીના ગુણુ વડે, તે ધરે નહી અભિમાન. ૨૩
 સમ સુખદુઃખ લોષ કાંચન, પ્રીય અપ્રીય નિંદાસ્તુતી,
 ગુણાતીત તું જાણ્ય તેહેને, એમ કહે ત્રિભોવન પતિ. ૨૪
 માંન અપમાન તુલ્ય તેહેને, તુલ્ય મિત્ર ને અરી;
 સર્વાંશ પરિત્યાગી, ગુણાતીત તે કહે હરી. ૨૫
 શાંતલાલે સેવે મુજને, ભક્તિ યોગે જેહ;
 ગુણુને મસ્તક પાય દેધને, મુને સુખે પામે તેહ. ૨૬
 પરમારથ બ્રહ્મ પદ પ્રતિષ્ઠા, આલે અમૃત સાર;
 શાશ્વતસત ધર્મ સઉ સુખ, તેહેનો હું દાતાર. ૨૭
 અધ્યાયચતુર્દશ થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનન્દ રે,
 કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જોગોવિંદ રે.

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા સૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
 શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે ગુણબોધોનિરૂપણુ નામ
 ચતુર્દશોઽધ્યાય ૧૧૪૪૧

અધ્યાય ૧૫ મો-પુરુષોત્તમયોગ

શ્રીભગવાન હવાચ

ઉદ્યમ્ મૂલ મધ્ય સાખા જેહેને, અસ્વત્થ અવ્યયઅખંડ;
 વેદરૂપી પત્ર એને, જે આપી રહ્યો બ્રહ્માંડ. ૧
 રાગાદિક મોહ મૂલ નીચાં, શાખા ત્રિગુણુ પ્રમાણુય;
 વિષયરૂપી અંકુર તેહેને, ફલકર્મ બંધન જાણ્ય. ૨
 સંસાર વૃક્ષનું કર્યું વર્ણન, નહિ રૂપ આદ્ય કહેવાય;
 દ્રઢ મૂલ અસ્વત્થ એવું, એને અસંગ શસ્ત્રે છેદાય. ૩
 વિષ્ણુપદ પામ્યા તે મારગ, ચાલણું નિરધાર;
 આદ્ય પુરૂષ તમને નમું, જેની પ્રકૃતિ આ સંસાર. ૪

નહિ હીન મોહ છતદોષ, સુખદુઃખ અધ્યાત્મનિત્યનેમ;
 નિવૃત્તકાંમ સર્વે દ્વંદ્વ મુક્તા, તે પામ્યા અવ્યય પદપ્રેમ
 સૂરજ વડે ભાસે નહી, શશિ પાવક નવ દરસાયે;
 જ્યાંહાં ગયો પાછો નવ વળે, મમ ધામ તે કેહેવાયે. ૬
 મારોજ અંશ તે જીવલોકે, જીવભૂત સનાતન;
 પ્રકૃતિ અજ્ઞાન ટળે તે, તો પૂર્વ રૂપે પામે મને. ૭
 જારે જીવ શરીર મુકી, અન્ય દેહમાંહે સમાયે;
 ચૈતન વાયુ ઇન્દ્રી મન, વિષય વાસનાલેઈ જાયે. ૮
 શ્રવણ ચક્ષુ ત્વચા રસના, નાસિકા નિજ દેવ;
 તેહેનો અધિષ્ઠાતા મન જાણો, વિષય અનોપમ સેવ. ૯
 કામક્રીડાં દેહ વિષે ભોગે, જીવગુણ અભિમાન;
 વિમૂઢ નર દેખે નહી, કોય દેખે ચક્ષુ જ્ઞાન. ૧૦
 કેટલા જોગી જે સમદરશી, અંતર આત્મા પેખે;
 પાપરૂપ અચેત પ્રાણી, તે સ્વરૂપને નહી દેખે. ૧૧
 જે આદિત્યમાંના તેજથી, જગત ભાસે અંખીલં;
 જે ચંદ્ર અગ્નિને પ્રકાશે પ્રેમે, તે તેજ મારું જાણ મંગળ. ૧૨
 ધારણ શક્તિ માહેરી, ધરા ધરી રહી સંસાર;
 ચન્દ્રરૂપે ઔપધી, રસ પોષુ હું નિરધાર. ૧૩
 અહં વિશ્વાનરો ભૂત્વા, પ્રાણીનાં દેહમાશ્રિત;
 પ્રાણાપાન સમાયુક્ત: પચામ્યન્નં ચતુર્વિધં. ૧૪
 સર્વ હૃદયમાં રહ્યો તે હું, જ્ઞાન સમૃતિ હું જથી;
 વેદ વેદાંત વેદારથ તે હું, સર્વ થાયે તે મૂજથી. ૧૫
 જે પુરુષ આ લોકમાંહી, ક્ષર અક્ષર, કેહેવાયે;
 ક્ષર જાણો આ ભૂત પ્રાણી, અક્ષર ઇશ્વર રાયે. ૧૬
 અક્ષરાતીત પરમાત્મા તે, પુરુષમાં ઉત્તમ જાણ્ય;
 ધરી રહ્યો ત્રીલોક ઇશ્વર, પૂરુષોત્તમ તેહ પ્રમાણ્ય. ૧૭
 ક્ષર મતિને મૂક્ય અભૂત, અક્ષર મતિ ઉર આણ્ય;
 લોકવેદે પ્રસિદ્ધ છે તે, પુરશોત્તમને જાણ્ય. ૧૮
 મૂઢપણું જેહેનું ગયું સર્વે, ઉપજ્યું હરિ હેતારથ;

પુરોત્તમને તેહ જાણે, સર્વ ભાવે ભારથ. ૧૯

ગુહ્યશાસ્ત્ર મેં કહ્યું તુજને, અધરહીત અર્જુન;
એ જાણે તે બુદ્ધિવાન માનવ, કૃતકૃત્ય તે જન. ૨૦

વલણ

અધ્યાય પંચદશ થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનન્દરે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સહિ બોલો જે ગોવિંદરે. ૨૧

ધનિ ધીબમવદ્ગ્રીતાસૂપનિપત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગદ્યાત્મે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે પુરુષોત્તમયોગો નિરૂપણ
નામ પંચદશોઽઅધ્યાયઃ ॥૧૫॥

અધ્યાય ૧૬ મો-દૈવાસુરસંપદ-વિભાગયોગ

શ્રીભગવાન ઉવાચ

અભય સાત્વિકબુદ્ધિ શુદ્ધિ, જ્ઞાન યોગ તે જાણુ;
દાન દમ તપ યજ્ઞ આર્જવ, સ્વાધ્યાય એહ પ્રમાણુ. ૧

અહિંસા સત્ય ક્રોધ રહીતા, ત્યાગ શાંતિ સુદેશ;
ભૂતદયા ત્યજે લોભુપતા, ચપલતા નહિ લેશ. ૨

તેજ ક્ષમા શૌચ ધીરજ, દ્રોહતા ન કરે કસી;
એ જાણ્ય દૈવી સંપદા, જેહના તે ઉરમાં રહી વસી. ૩

દંભ દર્પ ને ક્રોધ કહીયે, અતિધણું અભિમાન;
એ આસુરી સંપદા અર્જુન, એમ કહે ભગવાન. ૪

દૈવી સંપદા મોક્ષ પામે, આસુરી બંધાયે;
દૈવી ઉત્તમ જાણે, તું સાંભળ્ય પાંડુરાયે. ૫

સુદૃઢીમાંહી બેહુ છે, દૈવી આસુરી એહ;
દૈવી સંપદા કહી તુજને, હાવે સાંભળ્ય આસુરી. જેહ

પ્રવર્તી વશ આસુરીજન, નહિ સત્ય શૌચ આચાર;
એ સ્વભાવે આસુરી, તું જાણ્ય પાંડુકુમાર. ૬

આસુરી જન્મને કહે નાસ્તી, નથી ઇશ્વર ક્રોધકરનાર;
સ્ત્રીપુરુષને સંયોગે, સૌ ઉપજે સંસાર. ૮

આસુરી નરને અલ્પબુદ્ધિ, આચરે વિકર્મ;

સર્ગ લોકને પામવાને, કરે તામસી ધર્મ. ૯
 કામ આશ્રીત ઉદર ભરતા, દંભ માન મદ મોહ;
 અશુચી પંથે પરવરે, ને કરે પરનો દ્રોહ. ૧૦
 પ્રલય અવધિ લગી ચિંતા, કામે ત્રપ્ત ન થાયે;
 વિપય ભોગવે એજ પરમારથ, નહિ અવર ઉપાયે. ૧૧
 આશાપાશે સદા બાંધ્યો, જીવણું તેહેનું પ્રથ;
 કામ ક્રોધ પરાયણ એ, નહિ બીજો અર્થ. ૧૨
 આટલું ધન પામ્યો છું, વળી મનોરથ પામ્યા તણે;
 અધીક ત્રણા તેહને જે, લાણું દ્રવ્ય ક્યાંથી ધણે. ૧૩
 હણીશ શત્રુ હણ્યા કેટલા, જે મુજને કરતા દુખી
 અહં ક્ષત્ર અહં ભોગી, અહં સિદ્ધ બલવાન સુખી. ૧૪
 હું કુલવાન ધન પૂરણ માહારે, પાર વિનો પરીવાર;
 કોણ એ સમોવડ કરે બીજો, આસુરી મોહઅહંકાર. ૧૫
 અનેક ચિત્ત જેહેનું ભ્રાંતિ પામ્યું, મોહ જલ અપાર;
 કામભોગ આસક્તિ જેહેને, તે પડે નર્ક મોઝાર. ૧૬
 વિધાનું અભિમાન જેને, ધન મદ અતિ અહંકાર;
 દંભ અર્થે યજ્ઞ ઉપાસે, વિધિપૂર્વક નહિ લગાર. ૧૭
 અહંકાર બલ દર્પ કામ ક્રોધ, અસોચા અપાર;
 મમ આત્મા રહ્યો પરદેહ વિષે, તેહનો દ્રોહનો કરનાર. ૧૮
 સદમારગના શત્રુ જે કોય, અધમ નીચ મમાર;
 વ્યાઘ્ર ગર્ધવ સર્પ યાની, આસુરી અવતાર. ૧૯
 આસુરી યોની અવતાર પામે, જન્મ જન્મ નરમૂઠ;
 ન પામે તે મુજને, એમ કહે ગરુડારૂઠ. ૨૦
 સાંભળ અર્જુન કહું તુજને, ત્રિવિધી નર્કનાં દ્વાર;
 કામ ક્રોધ ને લોભ કહીયે, તેહેને દૂર નિવાર. ૨૧
 મુક્ત અર્જુન જાણ્ય તેહેને, તજે ત્રિવિધ નર્કનાં દ્વાર;
 આચરે શુભ કર્મ તે જન, સેજે પામે પાર. ૨૨
 જે પુરૂષ મુકે શાસ્ત્રની વિધિ, કરે કાંમ ઉપાય;
 ન પામે સિદ્ધિ મોક્ષસુખ, સંસારમાં વહી જાય. ૨૩

તે માટે શાસ્ત્ર પ્રમાણ કહીયે, કાર્યાકાર્ય હોયે;
શ્રદ્ધાયુક્ત જે આચરે, સતકર્મ જ્ઞાની સોયે.

૨૪

વસણ

અધ્યાયપોડશ થયો પૂરણ, ઉપન્યો આત આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી સૌ, બોલો જે ગોવિંદ રે.

ઠનિ શ્રીમન્નવદ્ગીતામૃતનિપાતનુ ચત્તવિધાયાં યોગશાસ્ત્રે

શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે દ્વિતીયાશ્રીસંપદનિરૂપણં

નામ પોડસોડધ્યાયઃ ૥૧૬૥

અધ્યાય ૧૭ મો-શ્રદ્ધાત્રયવિભાગયોગ

અર્જુન ઉવાચ

જે શાસ્ત્રવિધિ નથી જાણતો, યજ્ઞે શ્રદ્ધાપૂર્વક સાર;
તેહોની નિષ્ઠા કોણ કૃણુ, વરણવી કોહો વિસ્તાર

૧

શ્રીભગવાન ઉવાચ

શ્રદ્ધા ત્રણ પ્રકારની તું, પારથ પ્રીછે એહ;
સાત્ત્વિકી રાજસી શ્રદ્ધા, તામસી કહું તેહ. ૨
સઉને શ્રદ્ધા ત્રિવિધા ઉપજે, પારથ એહ પ્રમાણય;
સાત્ત્વિક રાજસી તામસી, ત્રીવિધિ શ્રદ્ધા જાણુય. ૩
સાત્ત્વિકી શ્રદ્ધા જે દેવને, રાજસી યક્ષને રાક્ષસ;
ભૂત પ્રેત પિશાચ પૂજે, તે તો શ્રદ્ધા તામસ. ૪
શાસ્ત્રરહિત ઘોર તપ એ, તપતા જે તપોજના;
કામ રાગ અહંકાર દંભ એ, તેને ઉર અતિ ઉપના. ૫
એહેવા મંદ અભાગી ભકિત, મૂઝી બેઠામહાતપ આચરી;
હું રહ્યો દેહમાં દમે તેને, જાણુજે તે આસુરી. ૬
ત્રીવિધિ આહાર તપ ત્રિવિધ કહીયે, ત્રિવિધિજનને દાન;
તે શ્રદ્ધાએ ઓળખાયે અર્જુન, ભેદ કહે ભગવાન. ૭
જે આહારથી મુખ ઉપજે, આયુષ્ય યંત્રવૃદ્ધિ હોયે;
ધૃત ઘણું અનં અતી ઉજ્જ્વલ, આહાર સાત્ત્વિકી સોયે. ૮
ખાદું ખારું ઉષ્ણ તીષ્ણ, કટુ કસાયલું કાહાવે;

એ આહાર છે રાજસીનો, રોગ દુઃખ ઉપજાવે. ૯
 કાયુ' દવાયુ વાસી લૂખું, રસરહિત તે અંન;
 પંચ યજ્ઞ વર્જીત જાણજે, તે તાંમસી ભોજન. ૧૦
 ફલાકાંક્ષા નહિ એકાગ્રે મન, કૃષ્ણાર્પણ બુદ્ધિ જેહ;
 વેદ વચને વિધિપૂરવક, યગ્ન સાત્વીકી તેહ. ૧૧
 ફલ ઇચ્છા દંભ લોક કીરતિ, એહેવો જજ્ઞ યજ્ઞતા જેહ;
 ભારતશ્રેષ્ઠ તું જાણ્ય તેને, યજ્ઞ રાજસી તેહ. ૧૨
 વિધિહીણ નહિ દાન અંનનું, મંત્રહીન દક્ષિણા નહી;
 શ્રદ્ધાહીણ યજ્ઞ તાંમસી તે, માંનજે પારથ સહી. ૧૩
 દેવ બ્રાહ્મણ ગુરુ વૈષ્ણવ, પૂજન કોમલપણું;
 બ્રહ્મચર્ય અહિંસા ધર્મ તે, શરીર તપ તેહેને જાણું. ૧૪
 અનુદ્વેગ વાયક સત્ય, પ્રિય હિત સુણી ઉપજે આનંદ;
 એ વાંછીનું તપ જાણજે, એમ જોલે શ્રી ગોવિંદ. ૧૫
 મન પ્રસન્ન અતિ સૌમ્ય સીતલ, મૌન આત્મા નિગ્રહે;
 મુઘ્ય નિર્મલ ભાવ જેને, હરીમાનસ તપ તેહેને કહે. ૧૬
 ત્રિવિધિ તપ નર આચરે તે, તેહેનો વિવેક વિચાર;
 શ્રદ્ધાયુક્ત પ્રલરહિત કૈયે, સાત્વિક તપ તે સાર. ૧૭
 સત્કાર માન પ્રમાણ માટે પૂજા અર્થે દંભ;
 એણે લક્ષણે જાણજે, તપ રાજસી આરંભ. ૧૮
 મૂઢ મન અવિવેકે પીડ્યા, કરે કલેશ નહિ જુકત કસી;
 શત્રુ હણવા સાધે ઉદ્ધમ, અર્જુન એ તપ તામસી. ૧૯
 ઉપગાર અરથે આચરે, તજે દેહનું અભિમાન;
 ક્ષેત્રપાત્ર દેશકાલે આપે, તે તો સાત્વીક દાન. ૨૦
 સ્વારથ અર્થે દાન આપે, ફલ ઇચ્છા મન ધારે;
 આપતાં તે કલેસ આણે, રાજસ દાન વિચારે. ૨૧
 દેશકાલ ને પાત્ર ન જાણે, તે વિષે દે દાન;
 દાન તામસ તેહેને કહીયે, એમ વદે શ્રીભગવાન. ૨૨
 ઓંકાર તત્ત્વથી ઉપન્યા, જે બ્રાહ્મણ યજ્ઞ ને વેદ;
 તે માટે તેને ઘટે પ્રણવ, જાણવો સૌ લેદ. ૨૩

હે અર્જુન જે બ્રહ્મવાદી, તપ જણ દાન ઉદાર;
 એહ મુધર્મ સૌ આચરે, પણ લેઈ આઘ આંકાર. ૨૪
 કૃષ્ણાર્પણ બુદ્ધિયે કરે, તપદાન જણ ક્રિયાય;
 અવર પ્રલ ચીત નવ ધરે, કરે મોક્ષની ઇચ્છાય. ૨૫
 સદ્કર્મને વિષે ધરે શ્રદ્ધા, પ્રેમ પ્રીત દઢાવ;
 હરી વિના નહિ બોલે બીજું, સત્ય શબ્દઉપર ભાવ. ૨૬
 યજ્ઞ દાન જપ તપ જોગનો, કરે ઉર અંતર અભ્યાસ;
 મુધર્મ વિષે તે સ્થિતિ ભલી, સત શબ્દનો વિશ્વાસ. ૨૭
 શ્રદ્ધા વિના સતકર્મ કરવાં, હોમ હવન તપદાન;
 આલોક પરલોક ફલ જડે નહિ, એમ કહે શ્રીભગવાંન. ૨૮

વસણ

અધ્યાય સપ્તદશ થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
 કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સઉ બોલો જે ગોવિંદ રે.

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતાસુપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગશાસ્ત્રે
 શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે શ્રદ્ધાત્રયવિભાગયોગનિરૂપણં
 નામ સપ્તદશેઽધ્યાયઃ ૥૧૭૥

અધ્યાય ૧૮ મો-સંન્યાસયોગ

અર્જુન ઉવાચ

સંન્યાસસ્ય માહાબાહુ, ત્યાગનું જે સ્વરૂપ;
 સાંભળવા ઇચ્છા કરું, તમે કોહો ત્રિભોવન ભૂપ. ૧

શ્રીભગવાન ઉવાચ

કામ્ય કર્મનો ન્યાસ કહીએ, સંન્યાસ તેને જાણ્ય;
 સર્વ કર્મ ફલત્યાગી, ત્યાગ રૂપ પ્રમાણ્ય. ૨

હે અર્જુન એ સાંખ્યનો મત, દોષ દેખી તને કર્મ;
 મિમાંસા તપ યજ્ઞદાને, સત કરી થાપે ધર્મ. ૩

સાંભળ અર્જુન સ્નેહ આંણી, જે તે પૂછ્યું સાર;
 કહું તુજને રાખ્ય હૃદયે, ત્યાગ ત્રિવિધ પ્રકાર. ૪

તપદાન જણ જે કર્મકહીએ, ન તજવાં તે મિત્ર;

મૂકવાં મન કાંમના ફલ, તેણે થાએ ચિત્ત પવિત્ર. ૫
 એહેમાં કારણ એટલું, પ્રલકર્મ તજવાં તેહ;
 નિશ્ચે કરવાં કર્મ શુભ સહિ, માહારો તો મત એહ. ૬
 નિત્ય કર્મનો ત્યાગ ન થોડે, જેણે મન શુદ્ધ થાયે;
 મોહ કરી પરિત્યાગ કર્મનો, એ તામસ ત્યાગ કહેવાયે. ૭
 કર્મને દુષ્પર દેખી, તજે કાયાકલેશ;
 એ રાજસ ત્યાગનું ફલ, જડે નહિ એમ કહે દેવેશ. ૮
 નિત્ય નિમિત્ત તે કર્મ કરવાં, તજે તે પ્રલ આશા;
 સાત્વિક ત્યાગ તે કહીયે તેહેને, એમ વદે શ્રી અવિનાશ. ૯
 કર્મ ફલનો ત્યાગ જેહેને, યુક્ત જ્ઞાન વિવેક;
 સંસારને ઉપજવનારું, તે કર્મ ઉપર નહિ દ્વેસ. ૧૦
 દેહાભિમાની પુરુષ જે કાય, તેણે કર્મ તજ્યાં કયમ જાયે;
 કર્મ ફલનો ત્યાગ માટે, ત્યાગી તે કહેવાયે. ૧૧
 ઇષ્ટ અનિષ્ટ જે કર્મ મિશ્રિત, તેહેનાં ત્રીવિધિ ફલ કહેવાય;
 ઇષ્ટ દેવ ગતિ મિશ્રિત માનવ, આનંદ અધોગતિ જાય. ૧૨
 પંચૈતાની મહાબાહુ, કહીશ કારણ સાર;
 સાંખ્યમાં વરતાંત તેહેનું, જાણજે વિસ્તાર. ૧૩
 અધિષ્ઠાન કર્તા કારણ, કર્મ ચેષ્ટા થાયે;
 દેહ ઇશ્વર એ મળી પાંચે, કાય તે કહેવાયે. ૧૪
 શરીરવાંણી મન મળીને, કર્મ જે કહેવાયે;
 સારાં નરસાં નીપજે, એ પંચ થકી તે થાયે. ૧૫
 પંચ મળીને નીપજે મન, અહંકરતા માંને તદા;
 તે દુરમતિ નથી દેખતા, નર પાર પામે નહિ કદા. ૧૬
 અહંકરતાપણું નહિ જેને, બુદ્ધિ કરમેનવ લેપાયે;
 જદયિ હણે સહુ લોકને, તોયે દોષે નવ બંધાયે. ૧૭
 જ્ઞાન જ્ઞેય પરીજ્ઞાતા, ત્રીવિધિ કર્મ કહેવાયે;
 કર્ણ ઉપકર્ણ કર્મ કર્તા, એમ કર્મ સંધળાં થાયે. ૧૮
 જ્ઞાનકર્મને કર્તા કહીયે, ગુણભેદે એહ જણાયે;
 હું કહીશ તુજને સાંભળ અર્જુન, તેથી સંસે જાયે. ૧૯

- પ્રસંગે ફલ ચાહના, એ ધીરજ પારથ રાજસી. ૩૪
 જે સુખન ભય અતિ શોક વિપાદ, મોહમાન મદમેવચ;
 જે ગ્રહું તે મૂકે નહિ, એ ધીરજ તાંમસમેવચ. ૩૫
 ત્રિવિધ સુખ તું સાંભળ્ય અર્જુન, આંણી અંગ ઉલ્લાસ;
 અભ્યાસે મન રમે સુખમાં, હોયે દુઃખનો નાશ. ૩૬
 પ્રથમ તો વિષ સરખું લાગે, પરિણામે અમૃત ફલ;
 એ સુખ સાત્વિક જાણુને, તે આત્મસુખંનિત્ય નિર્મલ. ૩૭
 વિષય ઇંદ્રિ સંયોગ સુખ, જે પેહેલું અમૃત હોયે;
 પરિણામે વિપર્યય જાણો, રાજસ સુખ તે સોયે. ૩૮
 યદા અગ્રે મોહબંધન, આત્માને તે હોયે;
 આલસ નિદ્રા પ્રમાદ દેહનાં, તામસી સુખ સોયે. ૩૯
 એહેવો નથી કોઈ પૃથ્વીમાંહી, સ્વર્ગમાં નવ હોયે;
 પ્રકૃતિમુક્ત ત્રીગુણરહિત, એવો નથી નર કોયે. ૪૦
 બ્રાહ્મણ ક્ષત્રી વૈશ્ય શૂદ્ર, એ વર્ણ ચાર પ્રમાણ;
 ભિન્ન ભિન્ન વ્રતમાંન તેહેનું, ગુણ સ્વભાવે જાણ. ૪૧

સ્થાવર જંગમ ભૂત સરવે, ભાળે એક ભગવાન;
 ભાવાભાવ નહિ જે વિષે, તે જાણ્ય સાત્વિક જ્ઞાન. ૨૦
 પ્રથક બુદ્ધિ ભાવ નાહાના, પ્રથક વિધિ પ્રતમાન;
 અધીક નૂન્ય દેખે દેહ વિષે, તે જાણ્ય રાજસ જ્ઞાન. ૨૧
 શરીર સમસ્તમાં રહો જે હું, ચરાચર ભગવાન;
 તે તણ દહભાવ પ્રતિમા, એ જાણ્ય તામસ જ્ઞાન. ૨૨
 નિત્યકર્મ જે સંગ વરણત, રહિત દ્વેષ ને રાગ;
 કર્મફલ ઇચ્છે નહિ તે, કર્મ સાત્વિક ભાગ. ૨૩
 કાંમ ભોગની કરે ઇચ્છા, ધરે અતિ અહંકાર;
 આશા ત્રણા અધીક બોહોળી, એ રાજસકર્મ વિચાર. ૨૪
 જે કર્મ કરતાં સામર્થ્યનો ક્ષય, હોયે હિંસાધર્મ;
 મોહારંભ મન પુરુષ અપેક્ષા, એ જાણ્ય તામસ કર્મ. ૨૫
 મુક્તસંગ વાદ રહીતા, ઉત્સાહ ધીરજ અપાર;
 સિધ્ધ અસિધ્ધે નિરવીકારી, કરતા સાત્વિક સાર. ૨૬
 કર્મ રાગી લોભ ફલનો, હિંસાચુકત જન જેહ;
 હરખ સોક મન આધિક વરતે, કરતા રાજસ તેહ. ૨૭
 અભુક્ત કાંમી વિષય વર્તી, અશુચી સૌ આલસી;
 અપકીર્તિ પરછિદ્દશી, એ જાણો કરતા તામસી. ૨૮
 બુદ્ધિ ધીરજ ત્રીવિધિ પ્રકારે, ગુણભેદે સાંભળ સહી;
 ભિન ભિન કહીશ સાધન જે, જ્યાંહાંસં શયરહેશે નહી. ૨૯
 પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ જાણે, ભે અભે પુન્ય પાતકી;
 કાર્ય અકાર્ય બંધ મોક્ષ એ, એ પારથ બુદ્ધિ સાત્વિકી. ૩૦
 ધર્મને અધર્મ જાણે, જેહેને ખબર નહિ કસી;
 કાર્ય અકાર્ય ન જાણે તે, પારથ બુદ્ધિ રાજસી. ૩૧
 અધર્મને તે ધર્મ માને, કુડાને રૂડું ગ્રહે;
 વિપરીત ભાવના આચરે, એ અભુન બુદ્ધિ તામસ કહે.
 જે ધીરજથી મન પ્રાણ ઇન્દ્રી, ક્રિયાએ કરી વશ રાખીયે;
 ભકિતજોગે ધીર પારથ, તે સાત્વિક ધીરજ ભાખીયે. ૩૩
 ધરે ધીરજ ધર્મ અર્થે, કામના ઉર રહી વસી;

પ્રસંગે ફલ આહના, એ ધીરજ પારથ રાજસી. ૩૪
 જે સુપન ભય અતિ શોક વિપાદ, મોહમાન મદમેવચ;
 જે ગ્રહું તે મૂકે નહિ, એ ધીરજ તાંમસમેવચ. ૩૫
 ત્રિવિધ સુખ તું સાંભળ્ય અર્જુન, આંણી અંગ ઉદ્દાસ;
 અભ્યાસે મન રમે સુખમાં, હોયે દુઃખનો નાશ. ૩૬
 પ્રથમ તો વિપ સરખું લાગે, પરિણામે અમૃત ફલ;
 એ સુખ સાત્ત્વિક જાણુજે, તે આત્મસુખનિત્ય નિર્મલ. ૩૭
 વિષય ઇંદ્રિયોગ સુખ, જે પેહેલું અમૃત હોયે;
 પરિણામે વિપરૂપ જાણે, રાજસ સુખ તે સોયે. ૩૮
 યદા અગ્રે મોહબંધન, આત્માને તે હોયે;
 આલસ નિદ્રા પ્રમાદ દેહનાં, તામસી સુખ સોયે. ૩૯
 એહેવો નથી કોઈ પૃથ્વીમાંહી, સ્વર્ગમાં નવ હોયે;
 પ્રકૃતિમુક્ત ત્રીગુણરહિત, એવો નથી નર કોયે. ૪૦
 બ્રાહ્મણ ક્ષત્રી વૈશ્ય શૂદ્ર, એ વર્ણ ચાર પ્રમાણ;
 ભિન્ન ભિન્ન વ્રતમાં ન તેહેનું, ગુણ સ્વભાવે જાણ. ૪૧
 શમદમ શાંતિ શૌચ ક્ષાંતી, ક્ષમા તપ ને આર્જવ;
 જ્ઞાન વિજ્ઞાન પદ આશ્રીતા, એ બ્રહ્મ કર્મ સુભાવજ. ૪૨
 તેજ શૌર્ય દક્ષ ધીરજ, યુદ્ધ પલાયન નવ કરે;
 દાંન દાતા ભાવ ઈશ્વર, ક્ષત્રી સુભાવ હરિ ઉચરે. ૪૩
 કૃપી વણુજ કરે, કરે ગૌરક્ષા, વૈશ્યનો એહ ધર્મ;
 ત્રણ વર્ણની સેવા પરિચર્યા, શૂદ્ર સુભાવ એ કર્મ. ૪૪
 આપ આપનો અધિકાર નિષ્ઠા, ગુણધર્મ વ્રતમાન;
 એ આચરતાં તે સિદ્ધિ પામે, એમ વદે શ્રીભગવાન. ૪૫
 ઉપજાવી સર્વ ભૂતને વળી, વ્યાપી રહ્યો છે જોહ;
 મુકર્મે યજે અંતર્જામીને, સિદ્ધિ મોક્ષ પામે તેહ. ૪૬
 ગુણહીણ ધર્મ હોયે આપણો, ગુણ ભુક્ત હોયે પરધર્મ;
 આપણો ધર્મ આચરતાં, તેને બંધન ન કરે કર્મ. ૪૭
 સેહેજ કર્મ જે કુંતીનંદન, આચરતાં પાતિક નહી;
 સર્વ આરંભ દોષે ઢાંક્યા, જ્યમધૂમઅગ્નિ ઢાંક્યો સહી. ૪૮

સ્થાવર જંગમ ભૂત સર્વે, ભાળે એક ભગવાન;
 ભાવાભાવ નહિ જો વિષે, તે જાણ્ય સાત્ત્વિક જ્ઞાન. ૨૦
 પ્રથક બુદ્ધિ ભાવ નાહાના, પ્રથક વિધિ વ્રતમાન;
 અધીક નૂન્ય દેખે દેહ વિષે, તે જાણ્ય રાજસ જ્ઞાન. ૨૧
 શરીર સમસ્તમાં રહ્યો જે હું, ચરાચર ભગવાન;
 તે તણ દહભાવ પ્રતિમા, એ જાણ્ય તામસ જ્ઞાન. ૨૨
 નિત્યકર્મ જે સંગ વરજીત, રહિત દ્વેષ ને રાગ;
 કર્મકેસ ઇચ્છે નહિ તે, કર્મ સાત્ત્વિક ભાગ. ૨૩
 કાંમ ભોગની કરે ઇચ્છા, ધરે અતિ અહંકાર;
 આશા ત્રાણ્યા અધીક બોહોળી, એ રાજસકર્મવિચાર. ૨૪
 જે કર્મ કરતાં સામર્થ્યનો ક્ષય, હોયે હિંસાધર્મ;
 મોહારંભ મન પુરુષ અપેક્ષા, એ જાણ્ય તામસ કર્મ. ૨૫
 મુક્તસંગ વાદ રહીતા, ઉત્સાહ ધીરજ અપાર;
 સિદ્ધ અસિદ્ધે નિરવીકારી, કરતા સાત્ત્વિક સાર. ૨૬
 કર્મ રાગી લોભ ફલનો, હિંસાયુક્ત જન જેહ;
 હરખ સોક મન આધક વરતે, કરતા રાજસ તેહ. ૨૭
 અબુક્ત કાંમી વિષય વર્તી, અશુચી સૌ આલસી;
 અપમીતિ પરછિદ્દશી, એ જાણ્યો કરતા તામસી. ૨૮
 બુદ્ધિ ધીરજ ત્રીવિધિ પ્રકારે, ગુણભેદે સાંભળ સહી;
 લિન લિન કહીશ સાધન જે, જ્યાંહાંસંશયરહેશે નહી. ૨૯
 પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ જાણે, ભે અભે પુન્ય પાતકી;
 કાર્ય અકાર્ય બંધ મોક્ષ એ, એ પારથ બુદ્ધિસાત્ત્વિકી. ૩૦
 ધર્મને અધર્મ જાણે, જેહેને ખખર નહિ કસી;
 કાર્ય અકાર્ય ન જાણે તે, પારથ બુદ્ધિ રાજસી. ૩૧
 અધર્મને તે ધર્મ માને, કુડાને રૂડું ગ્રહે;
 વિપરીત ભાવના આચરે, એ અબુન બુદ્ધિ તામસ કહે.
 જે ધીરજથી મન પ્રાણ ઇન્દ્રી, ક્રિયાએ કરી વશ રાખીયે;
 ભકિતજોગે ધીર પારથ, તે સાત્ત્વિક ધીરજ ભાખીયે. ૩૩
 ધરે ધીરજ ધર્મ અર્થે, કામના ઉર રહી વસી;

પ્રસંગે ક્ષત્ર આહના, એ ધીરજ પારથ રાજસી. ૩૪
 જે સુખન ભય અતિ શોક વિપાદ, મોહમાન મદમેવચ;
 જે ગ્રહું તે મૂકે નહિ, એ ધીરજ તાંમસમેવચ. ૩૫
 ત્રિવિધ સુખ તું સાંભળ્ય અર્જુન, આંણી અંગ ઉદ્ભાસ;
 અભ્યાસે મન રમે સુખમાં, હોયે દુઃખનો નાંશ. ૩૬
 પ્રથમ તો વિપ સરખું લાગે, પરિણામે અમૃત ફલ;
 એ સુખ સાત્વિક જાણજે, તે આત્મસુખનિત્ય નિર્મલ. ૩૭
 વિપય ઇન્દ્રિય સંયોગ સુખ, જે પેહેલું અમૃત હોયે;
 પરિણામે વિપર્યય જાણે, રાજસ સુખ તે સોયે. ૩૮
 યદા અગ્રે મોહખંધન, આત્માને તે હોયે;
 આલસ નિદ્રા પ્રમાદ દેહનાં, તામસી સુખ સોયે. ૩૯
 એહેવો નથી કોઈ પૃથ્વીમાંહી, સ્વર્ગમાં નવ હોયે;
 પ્રકૃતિમુક્ત ત્રીગુણરહિત, એવો નથી નર કોયે. ૪૦
 બ્રાહ્મણ ક્ષત્રી વૈશ્ય શૂદ્ર, એ વર્ણ ચાર પ્રમાણ;
 ભિન્ન ભિન્ન વ્રતમાંન તેહેનું, ગુણ સ્વભાવે જાણ. ૪૧
 શમદમ શાંતિ શૌચ ક્ષાંતી, ક્ષમા તપ ને આર્જવ;
 જ્ઞાન વિજ્ઞાન પદ આશ્રીતા, એ બ્રહ્મ કર્મ સુભાવજ. ૪૨
 તેજ શૌર્ય દક્ષ ધીરજ, યુદ્ધ પલાયન નવ કરે;
 દાન દાતા ભાવ ઈશ્વર, ક્ષત્રી સુભાવ હરિ ઉચરે. ૪૩
 કૃપી વાણજ કરે, કરે ગૌરક્ષા, વૈશ્યનો એહ ધર્મ;
 ત્રણ વર્ણની સેવા પરિચર્યા, શૂદ્ર સુભાવ એ કર્મ. ૪૪
 આપ આપનો અધિકાર નિષ્ઠા, ગુણધર્મ વ્રતમાન;
 એ આચરતાં તે સિદ્ધિ પામે, એમ વદે શ્રીભગવાન. ૪૫
 ઉપજાવી સર્વ ભૂતને વળી, બ્યાપી રહ્યો છે જેહ;
 મુકર્મે યજે અંતર્જાતીને, સિદ્ધિ મોક્ષ પામે તેહ. ૪૬
 ગુણહીણ ધર્મ હોયે આપણો, ગુણ ભૂક્ત હોયે પરધર્મ;
 આપણો ધર્મ આચરતાં, તેને ખંધન ન કરે કર્મ. ૪૭
 સેહેજ કર્મ જે કુંતીનંદન, આચરતાં પાતિક નહી;
 સર્વ આરંભ દોષે ઢાંક્યા, જ્યમ વૃમ્ભ અગ્નિ ઢાંક્યો સહી. ૪૮

એહે કુટુંબ બુદ્ધિ ન હોયે, આસક્તિ સ્પૃહા ન મળે કસી;
 નીઃકામ જોગી સંન્યાસી, તે હરિપદ માંહે રહ્યા વસી. ૪૯
 સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થયા બ્રહ્મ પામે, તેહ જ્ઞાન કહું ખોધ;
 જ્ઞાનનિષ્ઠા રાખ્ય પારથ, ટળે સર્વ વિરોધ. ૫૦
 જ્ઞાન યુક્ત શુદ્ધ બુદ્ધિ, રાખદાદી વિષય ત્યાગ;
 જીવનમુક્ત જાણે, જેના ટળ્યા દ્વેષ ને રાગ. ૫૧
 એકાંત દેશને સેવવો, દેહાદિક સુખત્યાગ;
 મનવાણીને જીતવાં, નિત્ય ધ્યાનજોગ વૈરાગ. ૫૨
 નહિ અહંકાર બલદર્પ, કામ ક્રોધ વિવર્જિત;
 નિરમમતા શાંત આત્મા, બ્રહ્મભૂયો કલ્પીત. ૫૩
 બ્રહ્મભૂતો પ્રસન્ન આત્મા, નહિ શૌચ કાંક્ષા નહિ;
 સર્વ ભૂત સમાનદેષે મમ ભક્ત પદ પાંમે સહી. ૫૪
 જ્ઞાન ભંકિત એ જાણે મુજને, તત્ત્વવિત નરતેહ;
 સાયુજ્ય મુક્તિ પામે માહારી, એહેમાં નહિ સંદેહ. ૫૫
 સર્વ કર્મ કરી અર્પે મુજને, મુજ આશ્રય રહે નર જેહ;
 માહારે પ્રસાદે કરી, વૈકુંઠ પામે તેહ.
 ચિત્તવડે કરે કર્મ અર્પણ, બુદ્ધિ જોગ ઉપાસના;
 માહારે ચિંતન કરે નિરંતર, ટળે સહિ ભવશાસના. ૫૭
 તાહારે ચિત્ત તું સૂંપ મુજને, ભવ તરીશ ટળશે ત્રાસ;
 અહંકારે નહિ માને તો થશે, નિશ્ચયે તાહારે નાશ. ૫૮
 અહંકાર આશ્રીત નહિ માને, મમ વચન યુદ્ધ વહેવાર;
 પ્રકૃતિ સ્વભાવ જે ક્ષત્રીનો, તને પ્રેરશે નિરધાર. ૫૯
 સ્વભાવે એ કુંતીનંદન, કર્મ હોયે હમ્મેશ;
 મોહ થકો નહિ આચરે તો, પરવશ થકો તું કરેશ. ૬૦
 સહિ હૃદમાં રહ્યો ઇશ્વર, જાણે નહિ મનમૂઢ;
 તે ભ્રમાવે સર્વ ભૂતને, જ્યમ જંત્ર માયા રૂઢ. ૬૧
 તે ઇશ્વરને શર્ણુ જા તું, ભારત સહિ ભાવે કરી;
 પરમ પ્રસાદ પરમ શાંતિ, પામીશ તું વૈકુંઠ પુરી. ૬૨
 જ્ઞાનતું વ્યાખ્યાન કીધું, ગુહ્યમાં મહા ગુહ્ય;

જ્યમ ગમે ત્યમ કરજે પાર્થ, જેહેવી તુજને સૂજ્ય. ૬૩
 ગોપ્ય શાસ્ત્ર મેં કહ્યું તુજને, પરમ વચન ઉદાર;
 તું મુજને વલ્લભ ધણે, સુણ પારથ પાંડુકુમાર. ૬૪
 મહારે વિષે છે ભાવ જેહનો, મને કરે નમસ્કાર;
 પાંમે મુજને નહિ સંશે, એ સત્ય વચન નિરધાર. ૬૫
 સર્વ ધર્મ અધર્મ મૂકીને, તું શર્ણુ માહારે આવ્ય;
 શોક પાપથકી મુકાવીશ, તું મિત્ર ચિત્તમાં લાવ્ય. ૬૬
 ધર્મ રહીત તપ રહીત જે જન, ભકિત રહીત નર હોયે,
 જે કરે અસૂયા માહરી, તેહેને સંભળાવીશ નહિ સોયે. ૬૭
 ઇંદ્ર શાસ્ત્ર પરમ ગુહ્ય, મમ ભક્તને સંભળાવે;
 તેણે માહારી કરી ભકિત, અતિ પ્રિય મને ભાવે. ૬૮
 ગીતાશાસ્ત્રનું શ્રવણ કીરતન, ભાવે કરે જે કોયે;
 મનુપલોકમાં નહિ એહેવો, જેહેવો એ વલ્લભ હોયે. ૬૯
 એ ધર્મ રૂપી સંવાદ આપણો, સાંભળે સંભળાવે જે
 જ્ઞાન જન્મ તે કયો તેણે, સકલ શિરોમણી તેહ. ૭૦
 મૂકી અસોયા શ્રદ્ધા રાખી, સાંભળે સંવાદ;
 તે પાંમે મમ લોકને, તણ માયા મોહ પ્રમાદ. ૭૧
 હે ધનંજય વચન માહરાં, તેં સાંભળ્યાં કે નાંહ;
 અજ્ઞાને ઉપન્યા મોહ એહેવો, ગયો કે નહિ જાય. ૭૨

અર્જુન ઉવાચ

મોહ ગયો થઈ જ્ઞાન સમર્તિ, તમ પ્રસાદે નાથ;
 તમે કહ્યો તે કરીશ હાવે, જોડીને યે હાથ. ૭૩

સંજય ઉવાચ

શ્રી કૃષ્ણ ને પારથતણો, સંવાદ ઉત્તમ સોયે;
 સાંભળતાં આનંદ અદ્ભુત, રોમાંચિત તન હોયે. ૭૪
 વ્યાસપ્રસાદે મેં સાંભળ્યું, પરમ ગુહ્ય એ જ્ઞાન;
 જોગેશ્વર શ્રીકૃષ્ણ મુખથી, કહ્યું શ્રીભગવાન. ૭૫
 હે રાજન સંવાદ અદ્ભુત, કેશવ ને અર્જુન તણો;
 વારંવાર રસપાન કીજે, પ્રેમ ઉર ઉપન્યા ધણો. ૭૬

એહુલું અદભુત રૂપ હરિનું, મુખે નવ જાણે કહું;
 વિસ્મે પામ્યું મન માહરું, વારંવાર હરખે હૈયું. ૭૭
 યત્ર જોગેશ્વર હરી, ધનુરધર પારથ જાંઠાં;
 સકલ શોભા સંપત્તિ, જશ કીરતી લક્ષ્મી તાંઠાં. ૭૮
 સંવત અઢારસે આવનો, કૃષ્ણપક્ષ ભાદ્રપદ માસ;
 તૃતીયા સોમવારે કીધો, ગીતા ગ્રંથ પ્રકાસ. ૭૯
 ધન્ય સંગત્ય ધન્ય રાંમજી, ધન્ય સીવદત્ત ગોવિંદરામ;
 ધન્ય સ્વામી જાનરાય ઠાકોર, ધન્ય સંદેસર ગામ. ૮૦
 ગુરૂ આપુજી કરી ક્રિયા, સ્વાંમી આત્મારાંમ;
 સંત સમાગમ પ્રીતમ પામ્યા, હરીચર્ણકમલસુખધામ. ૮૧

વલણ

અધ્યાય અષ્ટાદશ થયો પૂરણ, પ્રગટયો પરમ આનંદ રે;
 કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સઉ ખોલો જે ગોવિંદ રે.

ધૃતિ શ્રીમહાભારતે લીખ્યપર્વણિ શ્રીભગવદ્ગીતામૃતપાનિપત્તુ
 બ્રહ્મપિઘાયાં યોગશાસ્ત્રે શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે સંન્યાસ-
 યોગનિરૂપણું નામ અષ્ટાદશોઽધ્યાયઃ ૧૮૥

શ્રીગીતાજી સંપૂર્ણ કલ્યાણમસ્તુ

સંવત ૧૮૭૫ ના વરસે ચૈત્ર સુદ...વાર રવી તીર્થને દિવસ
 પ્રત સંપૂર્ણ લિખિતે સંતે અઢાર ચોપના વૈશાખ વદ ૧૨ ને દિવસ
 મધ્યાનને કાલે ખાવોજી સધામ પધારા છે તે જાણુજો. લખિતંગ
 સામી પ્રીતમના સીસ્ય નારાયણ દાસનો સર્વેને જે સીરાંમ છે.*

*આ ચાર લીટીઓમા અનેક ભૂતો છતાં દસ્તાલિખિત નમુના-
 નો ખ્યાલ આપવા માટે તે લખેલી પ્રત મુજબજ અક્ષરશઃ આપેલી છે.
 સંપાદક

સમજોત્રી ગીતા

- ઈંકાર એકાક્ષર બ્રહ્મ, યાકો જોઢાય જાણે મર્મ;
 અંતકાલ ઉચારણુ કરે, સેહેજ પરમ ગતિ પરવરે;
 મેરો મોક્ષપદ પાવે તેહ, પ્રીતમ બોહોર ધરે નહિ દેહ. ૧
 પરવતણા જો કાંઈ પદપાંડુય, સરવ શિરો લોચન મુખ વાંડુય;
 પરવતણાં શ્રુતિ મન બયો, સરવ વસ્તમાં વ્યાપી રહ્યો;
 મેરો રૂપ માને નિરધાર, પ્રીતમ પરમ તત્ત્વ સોઈ સાર. ૨
 ૨ સ્થાનક મમ કીરતિ હોયે, સખ જગ હરખ પાવત હે સોયે;
 નહાં મેરી મહિમાપ્રકાશ, રક્ષસ બૂત પ્રેત કો નાશ;
 પ્રેવ સીધ સનકાદિક જહ, મેરે ચરણ નમત હે તેહ. ૩
 મો સ્વરૂપ મેરો સાક્ષાત, પ્રીતમ પરમ ગુંચ એ બાત;
 પુરણુ પુરષોત્તમ પ્રણુ જહ, સરવ જીવકો કરતા તેહ;
 મૂક્ષમ પે સૂક્ષ્મ હે સહી, જાંહાં મનવાણી પોયે નહિ. ૪
 માહિત તેજ હજારાં હોયે, પ્રીતમ પાર બ્રહ્મ કહીયે સોયે;
 કંચે મૂલ નીચે હે ડાલ, વેદ છંદ જાંહ પત્ર વિસાલ;
 બેસેં વૃક્ષ કું જાને જહ, સમ્યક જ્ઞાની કહીયે તેહ. ૫
 મો જ્ઞાની મેરો હે રૂપ, પ્રીતમ પુરષોત્તમ અનુપ;
 માણીમાત્ર ટે દહયે રહું, મોતે સખકો સમરણુ લહું;
 બજાન જ્ઞાન મોતેં હે સાર, ગાવત વેદ મોહે નિરધાર. ૬
 દોહાંત કો કરતા જ્ઞાતા સહી, મોતેં અવર પુરુષ કો નહીં;
 મેરો રૂપ જાણે જોઢાય, પ્રીતમ જન્મ મર્ણુ નહિ હોય;
 અર્જુન મેરે વિષે મન રાખ્ય, મેરા બજનવિના સખ નાખ્ય. ૭
 મેરો ભક્ત પાવત હે મોય, અંતકાલ સત જાણો સોય;
 અધિક પ્રીય ભક્તિ મમ સાર, પ્રીતમ કૃષ્ણ કહ્યો નિરધાર;
 એ સમજોત્રી ગીતા સોય, પ્રીતે પાઠ કરે જોઢાય. ૮
 બહાર અધ્યાયકી ફલ પ્રાપતિ, શીખે સુણે સહેજ મમ ગતિ;
 એ શ્રીકૃષ્ણકો બોધપ્રમાણ, પ્રીતમ પાવે પદ નિર્વાણ. ૯

પરચુરણ પદ

રામચંદ્રજીની આરતી

જે રધુવર રાયા, જે રધુવર રાયા; આરતી કરૂં આનંદે,
 વ્યાપે નહિ માયા, જે રધુવરરાયા. ૧
 કીટ મુગટ મકરાકૃત કુંડળ, ભાલ તિલક રાજે; (૨)
 કમળ નેણુ કેસરિયો વાધો, ધનુષ બાણ રાજે. જે રધુવર ૨
 હીરા હેમ રત્નમણિ માળા, માણેક ગજભોતી; (૨)
 જુજ કંકણ બાબુબંધ પોંચી, નખ મણિગણુ જ્યોતિ. જે રધુવર ૩
 પીત વસન તન સુંદર સોહે, આભૂષણ અંગે; (૨)
 જનકી સતી શિરોમણી, સીતાજી સંગે. જે રધુવર ૪
 ચરણકમળરજ મહિમા મોટા, અહલ્યાજી બાપે; (૨)
 જ્યાંથી પ્રગટયાં ગંગા, શંકર શિર રાખે. જે રધુવર ૫
 તિરથ સકળ હરિચરણે, મૌનપણું ગ્રહે છે; (૨)
 સુરનર મુનિજન સેવે, આનંદે રહે છે. જે રધુવર ૬
 સનકાદિક ઇંદ્રાદિક નારદ, સ્તુતિ રયામની ગાયે; (૨)
 પ્રીતમ પ્રેમે વંદે, બલિહારી જાયે. જે રધુવર ૭

રણછોડજીની આરતી

જે રણછોડરાયા, જે રણછોડરાયા;
 અગરકપૂરે કરૂં આરતી, ગોપીવર ગાયા. જે રણછોડ ૧
 સુરતર કામધેનુ ચિંતામણી, જે ક્રોધ જન સેવે; (૨)
 ત્રીવિધિ તાપ ન વ્યાપે, ઇચ્છાકૃણ દેવે. જે રણછોડ ૨
 ચતુરાનન પંચાનન, સદા શેષ સમરે; (૨)
 પદરજ શીશ ચઢાવે, તે નિશ્ચયે ન મરે. જે રણછોડ ૩
 ઈશ્વર રજ સુજશ શ્રીસંગે, અંગે રંગ રાજે; (૨)
 જ્ઞાન વૈરાગ વસે પૂરણ, ભવ સંકટ બાજે. જે રણછોડ ૪
 રિધ સિધ નવનિધ મુક્તી ચતુરધા, ચરણતળે લોટે; (૨)
 આનંદ મૂળ સુખ પાંચ્યો, કૈમળીનું ગોઠે. જે રણછોડ ૫
 નખ શિખ રૂપ રસિકવર કરૂં, જે રુદિયે ધરંશે; (૨)
 પ્રીતમ ગૌપદ પેરે, ભવસાગર તરશે. જે રણછોડ ૬

શુભસંતનીઆરતી-રાગ કલ્યાણ

આનંદ મંગળ કરૂં આરતી, હરિચુર સંતની સેવા;
પ્રેમ ધરો મંદિર પધરાવું, સુંદર સુખડાં લેવા. આનંદ૦
રત્નકુંભ ધન વાળં બીતર, આનંદરૂપી એવા; (૨)
ત્રીજીવન તારણ ભક્ત ઉદ્ધારણ, મુદુરત અઠળ અમેવા. આ૦
તીર્થ સહુ સાધુને ચરણે, ગંગા જીમનાં રેવા; (૨)
કહે પ્રીતમ એળખો અણસારો, હરિજન તો હાર જેવા.આ૦

જીમનાજીનો ગરબો

જે જે જે જીમનાં જીગતારણી, વંદ્રાવનચંદ્રની પટરાણી લાલ.
રંગ તુરંગી તે રવિનંદની, પરસે પાવન યાએ પ્રાણી લાલ. જે૦
ભૂતળ ભગની તે ધર્મરાજની, જમકિંકરનું જોર ન ચાલે લાલ. જે૦
જળખિંદુ, જેને અંગે અડે, તે તો મોહનચરણે મહાલે લાલ. જે૦
શ્રીગોકુળ આબ્યાં ગૌલોકથી, વિરભ વિશ્રામ વાસે વસીયાં લાલ. જે૦
રત્નમણિમય ત્રઠ રણિયામણું, જ્યાં ઝીલે ગોપીજન રસિયાં લાલ. જે૦
કુસુમ કમળદળ પ્રેમપાંખડી, મધુકર મોર ચંદ્રાર હિલોળે લાલ. જે૦
કૃષ્ણવરણ પ્યારી શ્રીકૃષ્ણની, નહિ કાઢ ત્રિજીવનમાં એ તોલે લાલ. જે૦
રાધામાધવ રહે જ્યાં રંગમાં, સખી સહચરી સંગે સોહાગી લાલ. જે૦
નવધન નિર્મલ નીર સોહામણું, પ્રીતમ પરસે તે ખડલાગી લાલ. જે૦

મંગાજીનો ગરબો

ભૂપ ભગીરથ ભક્ત શિરોમણિ, જક્તપાવની ગંગા લાબ્યા લાલ.
સુરસરી સહસ્ર ધાર શિવપરપડી, શંકર શીષ તરંગસમાબ્યા લાલ.
રાજ એક પગે ઉભો રહ્યો, મહા વિકટ જ્યારે તપ જોયું લાલ.
શિવજી દયાળે દયા ત્યારે કરી, લમ્બને શિરની લટ નીચોત્રી લાલ.
તે ઉદકની ત્રણ ધારા યદ્ય, રહી ગગન ભૂતળ પાતાળે લાલ.
વરકણ દ્રીધી વળી વિવેકયું, પતીત પાવનની દયાળે લાલ.
ગઈ જે ગગને નામ મંદાકણી, રહી ભૂતળે તે ગંગ કહેવાયે લાલ.
પહોંચી પાતાળે તે પ્રભાવતી, મહિમા નિગમ નિરંતર ગાયે લાલ.
આગે આગે રથ રાજ તણો, પાછળ પાછળ ગંગા લહેરી લાલ.
પૃથ્વી પાવન કરતાં પરવર્ષા, કાશી પ્રાગ સોરમત્રઠ હેરી લાલ.
પગ પગ પુન્ય જગ અશ્વમેધનું, જે જાએ ચિત્તમાં ધરી કાશી લાલ

મજ્જન પાન કરે જ માનવી, રૂપ ચતુર્થ જ વૈકુંઠવાસી લાલ.
દરસે પરસે ગંગતરંગને, તે જાણે મોટા બડભાગી લાલ.
પ્રીતમ તે નામે ગર્ભવાસમાં, જે જન પ્રણપદના અનુરાગી લાલ..

રણછોડજીનો ગરબો-૧

રૂપ તમારૂં રણીયાંમણું, રણછોડરાય;
સુંદર સરખું સોહામણું, રણછોડરાય.

માથે મનોહર મોળીયું, રણ૦ઝાઝા તે રંગમાં ઝંઘાળીયું-રણ૦
છાગે છબી આવી છબી, રણ૦ મોર અંદ્રીકા લાસે લલી-રણ૦
કાંતે તે કુંડલ ઝલકતાં, રણ૦ માંચ મુગતાફલ ઢળકતાં-રણ૦
લાલ તીલક લલાં શોભતાં, રણ૦મહામુનિનાં મન લોભતાં-રણ૦
મોઢું મોતી મુઠરાણું, રણ૦ અધર ઉપર ઓપે ધણું-રણ૦
અધર અરણુ રંગ યોળ છે, રણ૦ અગર સુગંધી અંગ ઢોળ છે-રણ૦
કંઠે હીરા હેમ સાંકલી, રણ૦ મણિમાલા મુગતાવલી-રણ૦
ભુજકંકણ બાજુ બેરખા, રણ૦ રત્નજડિત કર મુદ્રીકા-રણ૦
કંદોરો કટી કીંકની, રણ૦ પીતાંબર દુતી દામની-રણ૦
જમો જરીનો જોર છે, રણ૦ પટક કસબી કાર છે-રણ૦
પાવલે અણવટ વીંછીયા, રણ૦ પ્રેમની દ્રષ્ટે પ્રીછીયા-રણ૦
નેપુર ઉપર ઝુમે ઝાંઝરી, રણ૦ રમક ઝમક રંગ ધુધરી-રણ૦
સુંદરતા અંગ અંગની, રણ૦ ઉપમા કાટય અનંગની-રણ૦
રૂપ તમારૂં અપાર છે, રણ૦ પ્રીતમના પ્રાણ આધાર છે-રણ૦

રણછોડજીનો ગરબો-૨

મહીમા તમારો નાંમનો, રણ૦ એ છે અમારા કાંમનો-રણ૦
નિગમ નિરંતર ગાય છે, રણ૦ જહેને જોગેશ્વર ધ્યાય છે-રણ૦
જાણ્યે અજાણ્યે જ જપે, રણ૦ સંસારમાં શાંતે તપે-રણ૦
નાંમે પથ્થર તારીયા, રણ૦ નાંમે અધમ આધારીયા-રણ૦
નાંમે ગગન ગુણકા ગર્ભ, રણ૦ નાંમવડે નિરભે થઈ-રણ૦
નાંમનો મહિમા અપાર છે, રણ૦ સહુ કાનો આધાર છે-રણ૦
ચરણકમલરજ લીજીયે, રણ૦ જનમ કતારથ કીજીયે-રણ૦

જ રથલ લક્ષ્મી નિવાસ છે, ૨૦ મુનિ મન શ્રમર વિલાસ છે-૨૦
 પદ પરસીત જલ જોહ છે, ૨૦ ત્રિભોવન પાવન તેહ છે-૨૦
 શ્રદ્ધજલ સહ કોને ભાવીયું, રણું શંકરે શીષ ચઢાવીયું-૨ણું
 વંદે વીરંચી શેષ શારદા, ૨૦ શુક્રમુનિ વ્યાસ વિશારદા-૨૦
 રજ ગહિતમ ગ્રહણીનેમણી, ૨૦ કલંક ગયું સરવે ટળી-૨૦
 રજ પરસીત વૃજ સુંદરી, ૨૦ રહી આનંદ રંગમાં ભરી-૨૦
 લીલા રહી જુગ છાઇને, ૨૦ પ્રીતમ જીવે જશ ગાઇને-૨૦

રણછોડજીનો ગરબો-૩

હાકાર ઉપર દયા કરી, રણું હેતયું વસીયા હરિ-રણું
 બોડાણે બહુ પ્રીતયું, રણું ભક્તી કરી સુદ્ધ ચીતયું-રણું
 પ્રેમે તે પ્રભુજી પધારીયા, રણું ભક્તોના ભાવ વધારીયા-રણું
 સરોવર સાગર ગોમતી, રણું હાકાર કર્યું દ્વારામતી-રણું
 સુંદર મંદિર સાધુતણાં, રણું વાટ ઘાટ રળીયાંમણાં-રણું
 ઠોર ઠોર કુલવાડીયો, રણું આવે ગુલાબની ગાડીયો-રણું
 આનંદ ઉત્સવ થાય છે, રણું કોય નાચે કોય ગાય છે-રણું
 સનમુખ સાધુનાં વૃંદ છે, રણું આઠે પહેર આનંદ છે-રણું
 હાકારદાસજી દયાલ છે, રણું સાધુતણા પ્રતિપાલ છે-રણું
 કથા નિરંતર થાય છે, રણું સાંભળતાં અધ જાય છે-રણું
 સેવા સમરણ સાર છે, રણું પ્રીતમ પ્રેમ વિહાર છે-રણું

રણછોડજીનો ગરબો-૪

સતસંગતથી સાર છે, રણું આનંદનો અંબાર છે-રણું
 જીવતું જોખમ જાય છે, રણું જીવ ઇશ્વરવંત થાય છે-રણું
 સાગર સંગે ઘાળીયો, રણું સમુદ્ર થતો તે ભાળીયો-રણું
 ધન્ય ચંદનની વાસને, રણું પલટે આઠ પલાસને-રણું
 લોહ પારસ પરસાય છે, રણું મોંઘે મુલ વેચાય છે-રણું
 અગ્નીમાં જોણું ન પડે, રણું વસુધામાં વાનો ચઢે-રણું
 એમ સાધુ સંસારમાં, રણું પાવ મોડે પલવારમાં-રણું
 પ્રીતમનો મંત્ર એહ છે, રણું સાધુ હરિનો દેહ છે-રણું

મહાત્મા રવીદાસના કાગળનો પ્રત્યુત્તર *
 રવીના રૂપમાં રજની ન હોય, આપે રવેં પ્રકાસીત સોય;
 દરસન કરતાં દુકીત ટલે, સેજે સુખના સાગર મલે. રવીના ૦ ૧
 બ્રહ્મરવરૂપે, બ્રહ્મ વિચારે, બ્રહ્મ અજર રસભોગી;
 બ્રહ્માનંદ અખંડ એક વરતે, સુધ સનાતન બેગી. રવીના ૦ ૨
 સ્થાવર જંગમ આણુ અજ આદે, એક આત્મા દરસે;
 અધમ ઓધારણુ તાપનિવારણુ, વચને અમૃત વરસે. રવીના ૦ ૩
 પરમ સનેહી પરઉપકારી, પરમારથમાં પુરા;
 જ્ઞાન ભક્તી વૈરાગ વિષેષે, હરિસુખરણુમાં સુરા. રવીના ૦ ૪
 એકાદસ ઉત્તરને અતે, સત કલ્લું શ્રી સુખથી;
 તેમાં એવા સંત હોય તો, ઓળખાય નિજ લક્ષથી. રવીના ૦ ૫
 જે જે ઉપમા તમને દીજે, તે ઓરી રહી જાય;
 દિનકર ઉપર દીપક શશિ એ, શી પાંખે શોભાય. રવીના ૦ ૬
 સુરસરી સુરતરુ ચંદ્ર વિષે ગુણુ, એક એક વેદ વખાણે;
 સર્વ ગુણુસંપન્ન સંત બિરાજે, જે સેવે તે જાણે. રવીના ૦ ૭
 ગંગાજી પ્રાચીત પરબજે, ચંદ્ર તાપને ટાળે;
 કદપવૃક્ષ ઈચ્છા પ્રલ આપે, સંત જનમ દુઃખ ટાળે. રવીના ૦ ૮
 કમળ ખડું પણ કાંટા અંગે, ભમર ખરે પણ ભોગી;
 ચંદન ખડું પણ વિષધર વળગ્યો, ચંદ્ર ખરે પણ રોગી. રવીના ૦ ૯
 પંડિત તો પરને પરભોદે, આપોપુ' નવ ટાળે;
 હંસ કરે ભોતીનો ચારો, સમીપ બ્રહ્મ નવ ભાળે. રવીના ૦ ૧૦
 ગુણુ ને દોષ રહ્યા છે સહુમાં, સંત સરવથી ન્યારા;
 શિવ ચતુરાનન સેવે સંતને, વૈકુંઠપતિને પ્યારા. રવીના ૦ ૧૧
 નિરગુણુ નિજનંદ નિરલેખી, નિરાલંબ નિરદાવે;
 સુધ ચીતે સતસંગ કરે તો, ભવસાગરમાં નાવે. રવીના ૦ ૧૨
 સર્વ શીરોમણિ સર્વ સુખદાયક, સકલ ધર્મની સીમા;
 દાદી કદપલગી કથે સારદા, તોય અગમ સંતમહિમા. રવીના ૦ ૧૩
 સીરગુણુ બ્રહ્મ શ્રીકૃષ્ણુ રામજી, સદ્ગુરુ સંત સરૂપે;

* રવીદાસનો કાગળ આ પુસ્તકની રૂઝમાં આપેલા પ્રીતમદાસના ચરિત્રમાં આપેલો છે.

તેહતણું દાસાતન કરવું, રેહેવું આપ અરૂપે. રવીના૦ ૧૪
નિરગુણ બ્રહ્મ નિરંતર ભરિયો, કાપ માણે મરજવા;
સંતગુરુ ધાટે આવી ચઢશે, તે પાંખે રસ પીવા. રવીના૦ ૧૫
મન વાંણી પાંખે નહિ જને, તેહેને કંઈ પેર કહીએ;
કેહે પ્રીતમ રવીદાસ સમજ, અરસ પરસ હોય રહીએ. રવીના૦ ૧૬

બાવાનું પદ

ભાઈ અમે બાવા રે ભાઈ બાવા,
હાથે માળા ગોવિંદગુણગાવા, ભાઈ અમે બાવા રે ભાઈ બાવા. (૧)
અમે માથે નાખ્યો છે છેડો, હવે ના કાઈ અમને છેડો;
નહિ તો થશે હરી સાથેહેડો, ભાઈ અમે બાવા રે ભાઈ બાવા. ૧
ઉપર આભ ને હેઠે ધરતી, હરીવીના ખીજ નહિ વરતી;
અમે મૂઠી સારી ને નરતી, ભાઈ અમે બાવા રે ભાઈ બાવા. ૨
અમારે ઘરેણામાં ગેરુ, ઘર રહેવાને દેવળ દેહેરુ;
મુખ સન્મુખ ધરતી ને વેળુ, ભાઈ અમે બાવા રે ભાઈ બાવા. ૩
કહે પ્રીતમ મમતા મૂઠી, ડગ ભરીએ કુંડી કુંડી;
નવ પડીએ ચોરાશીમાં ચુકી, ભાઈ અમે બાવા રે ભાઈ બાવા. ૪

ભક્તિનું પદ

ભક્તિ એવી. રે ભાઈ એવી, તરસ્યાને પાણી રે જળી;
ભક્તિ જુગમાં કરે નર સોઈ, જઈ ધડપર શીશ ન હોઈ;
ભક્તિ છે રે ખાંડાની ધાર, એને સાધે દાઘ સાધનદાર. (૮૬)
એક ચોર તે ચોરી કરે છે, ઘર પુઠળ ફેરા પ્રેરે છે;
થઈ રાત અધારી ધોર, ધારી ધારણ પેઠા ચોર;
એને શીર સાટે પરધન હરવું, એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું. ભક્તિ૦ ૧
એક શરો તે રણમાં ચડે છે, શીષ જતાં તે ધડ લડે છે,
એને સન્મુખ પગલું રે ભરવું, પાછી પુઠ કરી નવ પ્રરવું;
વેરી હણવો ઠ પડે મરવું, એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું. ભ૦
એક ગુણકા તે ગાન કરે છે, સોળે શણગાર અંગ ધરે છે;

લઈ દરપણુ મુખ નિહાળે, નખશીખ શરીર સંભાળે;
 એને પારકું મનજ હરવું, એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું. ભ૦ ૩
 એક સતી શણગાર કરે છે, તે તો અગ્નિમાં અંગ ધરે છે;
 એ તો સ્વામીનું સમરણ કરતી, પ્રાણપતિ સાથે પરવરતી;
 એને અગત થકી નવ ડરવું, એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું. ભ૦ ૪
 એક છીપ સાગરમાં રે રે'છે, તે તો ખાડું નીર તજે છે;
 સ્વાતિ નક્ષત્ર આવે જ્યારે, આવે હપર તરીને તારે;
 (તેને) એક સ્વાતિયુંદ મન કરવું, એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું. ભ૦
 જીવતી જળ ભરવાને જાયે, ભરી નીર ને પાછી રે આવે;
 શીર બેઠું ને હાથ લે તાળી, મુખે હસે છે વારી વારી;
 બેઠું ચિત્તથી નથી રે વીસરવું, એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું. ભ૦
 એક ભ્રમર કમળમાં રહે છે, એને વાસના એની ગમે છે;
 સાંજ પડી ને કમળ ખીડાયું, અકળાયો ને ક્યાંઈ ના જવાયું;
 એને કમળની પ્રીતે છે મરવું, તેવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું. ભ૦ ૭
 કહે પ્રીતમ સંત સનેહી, જણે ધરી રે મનુષા દેહી;
 તેણે અભિમાન પરહરવું, એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું. ભ૦ ૮

શુદ્ધિપત્ર

પૃષ્ઠ	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩	૧૦	સા	સૌ
૩	૨૨	છપયા	છપય
૫	૧૩	ક રને	કરને
૬	૩૨	ચતર	ચૈતર
૭	૧૪	ચાહ	ચૌહ
૯	૧૪	સા	સૌ
„	૧૬	„	„
„	૩૧	ચતન	ચૈતન
૧૮	૨૮	હોથ	હોય
૨૦	૧૨	સયર	સૈયર
„	૨૨	સા	સૌ
૨૫	૫	ખંખોલનાં	ખાવળતણાં
૩૨	૨૧	ચાહ	ચૌહ
„	૨૪	ધરી ધરી	ધરી
૩૪	૧૫	ચતન	ચૈતન
૪૧	૨૧	સાને	સૌને
૪૩	૭	ચતનસાગર	ચૈતનસાગર
„	૧૪	ચતનમાં	ચૈતનમાં
૪૬	૧૪	સા	સૌ
૪૮	૪	ખવી	ખપી
„	૭	રેવાનાં	રેવાને
૪૯	૮	જવાનાં	જાવાને
૫૭	૧૮	પાવાય	પીવાય
„	૩૨	મધ્યે	મધ્ય
૬૦	૬	માયાજકૃત નાંખ્યો	માયા ચક્ર નાંખ્યો
		મોહની જાળ	જકૃત મોહાર
„	૯	દશો દિશાએ	દેશમંડલને
„	૧૨	ખાંડ	ખાંણ્ય
„	૨૧	અપાર	વિહાર

૫૭૬	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
"	૩૨	રોટલે	રોળ્યે
૬૧	૨	તીર	ધુમેર
"	૪	ને	લીને
"	૫	તને જેમ શંકર	હાને અજ શંકર
"	૮	સાવ	સાન
"	૧૦	માટે	એહેવા
"	૧૫	પ્રાણાયમ	પ્રણવ
"	૧૬	જોને તેને સહ- જમાં એવી મોજ	ખીલે તન સેહને સમ સરોજ
"	૧૭	ચતુર્દશ	ચતુરદત
"	"	ઉપર	દાદશ
"	૨૯	પછી પ્રહ્નમાંહે કરે જઈ વાસ	તેહેને હોય સેહેજ નિરંતર વાસ
"	૩૧	ધડનાર	ધરનાર
૬૨	૪	તૃણાને	તરુડાલ
"	૬	એહુ વિધિએ	એ હેતુ વદે
"	૭	વિચારોને મનમાં કરી વિવેક	જુજવો જોયા માંદા વિવેક
૬૨	૧૩	પ્રેમ	પરમ
૬૨	૧૯	નમો નમો અખંડાનંદ સ્વરૂપ	નમો અખંડાનંદ આનંદરૂપ
૬૨	૧૯	પ્રદા અનૂપ	પ્રદાસ્વરૂપ
૬૨	૨૦	જ્ઞાન	ગાન
૬૨	૨૧	સંત સમાગમ આઠે જામ	સંતસમાજ વિષે વર્તમાન
૬૨	"	શ્રીરામ	હાગવાન
૬૨	૨૫	સુખે	શીખે
૬૨	૨૫	કૃતાર્થજ	કૃતકૃત્ય
૬૨	૨૫	ધન્ય	ધન્ય ધન્ય
૬૭	૧૬	ચાહ	ચૌહ
૭૧	૧૬	શંકરખણ	શંકરપણ
૭૫	૧૨	ના	ન

પૃષ્ઠ	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૭૫	૨૪	કાધ	કોધ
૭૮	૫	પરક્રમ	પરાક્રમ
૮૦	૧૪	સા	સૌ
૮૩	૩૨	ઘટમાં	ઘાટમાં
૮૭	૨૯	સાના	સૌના
૯૦	૧૦	સા	સૌ
૯૨	૪	ધન	ધન
”	૧૬	તમ	અમ
૯૪	૨	ત્રેત્રે	પૂરણ
૧૨૪	૧૦	શત્રુ	શત્રુ
૧૨૮	૨૪	અતિન્યકુ	ચૈતન્યકુ
૧૨૯	૨૬	નલેપ	નિલેપ
૧૩૨	૨૧	ઉઘાત	ઉઘોત
૧૩૬	૨૭	ભાવે	ભાવે
૧૫૬	૨૦	પ્રીતન	પ્રીતમ
૧૭૬	૨૧	ખટે	ખૂટે
૧૮૬	૧૧	છેઘ	છેલું
૧૯૦	૧૨	કાધ	કોધ
૧૯૯	૫	હાવું	હાવું
”	૧૨	હુખઃથી	હુઃખથી
૨૦૧	૨૬	ચતન	ચૈતન
૨૦૯	૨	ભણે	ભણે
૨૧૩	૭	સા	સૌ
૨૧૪	૫	સુંદી રે	સુંદીર
૨૧૭	૩	જંતુ	જંતુ
૨૧૮	૨૯	જન્મો જનમ	જનમ
૨૨૧	૭	ભરપૂને	ભરપૂરને
૨૨૭	૨૯	પ્રીતમસહિત	પ્રીતસહિત
૨૩૯	૩૨	રહે	રહ્યે
૨૪૧	૧૨	પ	પય
૨૪૨	૨૨	નિભય	નિર્ભય
૪૬	૨૫૨	સાને	સૌને

૫૪	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૨૪૮	૧૯	મોઝાર નો	મોસાર નો
૨૪૯	૨૬	ધર્યો	ધર્યા
૨૫૦	૪	બુગદધાર	બુગદાધાર
”	૮	રસિકવરાયરે	રસિકવરરાયરે
૨૫૧	૧૭	હિર	હરિ
૨૫૨	૨૯	ઉલટયો	ઉલટયો
૨૭૫	૯	વગ્ગયો	વળગ્યો
૩૦૬	૧૦	ધુમ્ર	ધુમ્ર
૩૧૩	૧૯	ધારે	ધાર
૩૧૭	૧૪	દેષ	દેષ
૩૧૮	૧૨	ભત	ભૂત
૩૧૮	૧૩	દેષ	દેષ
૩૩૨	૨૫	દેષ	દેષ
૩૩૪	૮	અહં ભઅહિં સા	અહંભ અહિંસા
૩૩૩	૧૪	લીટી પછી	વલાણુ વાંચવું
૩૩૯	૬	સનાતન	સનાતને
૩૪૫	૯	આશા	આશ
”	૧૬	આનષ્ટ	અનિષ્ટ
૩૫૦	૧૦	ક્રિયા	ક્રિયા
૩૫૧	૧૯	સુદ....વાર	સુદવાર

જોડ્યે છે

હાથની લહેલી તથા નહિ મઠી શકે એવી છાપેલી
આગઢના સંત મહાત્માઓની વાણી
લોકહિતાર્થ પ્રસિદ્ધ કરવામાટે

અગાઉ થઈ ગએલા સંત મહાત્માઓનાં ઉત્તમ ભજન, ધોળ, ગરબી, રેખતા, સાખીઓ, આખ્યાનો, છંદ વિગેરેના સંગ્રહ કરીને જૂદા જૂદા અનેક ગ્રંથોના રૂપમાં પ્રસિદ્ધ કરવાની ધારણા છે.

આ કામ માટે હાથની લહેલી તેમજ છપાયા છતાં હાલ ન મળી શકતી હોય તેવી વાણી જેટલી મળી આવે તેટલી લેગીકર. વાની હોવાથી પ્રત્યેક વાચકનાં ધુને તેમજ અન્ય જે જે સજ્જનોથી બની શકે તેમ હોય તેમને વિનંતિ કરવાની છે:—

મહાત્મા કબીર, તુલસીદાસ, મીરાંબાઈ, સૂરદાસ નૃસિંહમહેતા, રવીદાસ, ભાણુદાસ, ત્રીકમ, લાલદાસ, ગંગારામ, દયાળદાસ, મૂળદાસ, ભોળે ભક્ત, બાપુસાહેબ, ધીરો, પ્રેમાનંદ, આનંદધન, દયારામ, સ્વામીનારાયણ સંપ્રદાયના સંતો, નીરાંત, અખો, ગુરુ નાનક, ઈંદ જે જે સંત પુરુષોનાં ભજન, પદ, પ્રભાતીયાં, રેખતા, ગરબી, ધોળ, સાખી વગેરેની જે કાંઈ લખેલી અથવા છાપેલી વાણી જેમની પાસે હોય અને જેઓ મૂલ્ય લઈને પણ આપી શકે અથવા નકલ ઉતારી દેવા કે તેમ હોય; તેમણે તેમ કરવા તસ્દી લેવી. પ્રથમ તો જે વાણી પોતા પાસે હોય તે કોની કોની છે તેમજ છાપેલી છે કે લખેલી તથા પદસંખ્યા, પૃષ્ઠસંખ્યા વગેરે હકીકત લખી મોકલવી અને છાપેલી હોય તો તે પુસ્તકનું નામ, છપાયાની સાલ, પૃષ્ઠસંખ્યા અને મૂલ્યની વિગત લખી મોકલવી; એટલે તેની જરૂર છે કે નહિ તે જણાવવામાં આવશે.

સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય

અમદાવાદમાં છે. ભદ્ર પાસે. મુંબઈમાં—કાલજાદેવી રોડ.

અંખાની વાળી

પુષ્કળ ઉમેરા સાથે-ખીજ આવૃત્તિ
આ લીટી જેવા મોટા અક્ષરમાં

ઉમેરો-પુસ્તકની છેવટે મનોહરદાસકૃત ૨૨૨ પદ જોડાવા
સાથે ખુદ અખાજનાં પણ ૧૦૦ પદ, તથા ૨૫૩
સોરઠા આ આવૃત્તિમાં ઉમેરાયા છે.

ઉપરાંત-અખો અને તેનાં કાવ્યવિષે સાંક્ષરરત્ન નં ૬૦
મહેતાનો ઉત્તમ નિબંધ, અખાજનું ચરિત્ર તથા
દરેક પદની પહેલી કડીવાળી અનુક્રમણિકા પણ છે.
પૃષ્ઠસંખ્યા ૫૦૦, કદ ઇંચ ૫x૮, પાકાં પૂઠાં રૂ ૧૧.

ગિરધરકૃત રામાયણ

શુદ્ધ અને સુંદર આવૃત્તિ

૧ કવિ ગિરધરદાસના હાથ દસ્કતની પ્રત ઉપરથી શુદ્ધિ
પૂર્વક છપાવા ઉપરાંત આમાં ચિત્રો તથા જગપ્રસિદ્ધ
પુરુષોના રામાયણનો મહિમા સમજાવનારા ખાસ
મનનીય વિચારો પણ આપેલા છે.

૨-દરેક કડી જુદી જુદી લીટીમાં છાપેલી છે.

૩-કાગળ સ્વદેશી, મજબૂત અને ધુટેલા છે.

૪-અક્ષર આ લીટી જેવડા મોટા છે.

૫-પૃષ્ઠ સંખ્યા ૭૮૪, કદ ઇંચ ૫x૮

૬-મૂલ્ય-પાકાં પૂઠાં સાથે રૂ. ૨ પોસ્ટેજ ના-

સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય અમદાવાદ અને મુંબઈ

સ્વર્ગનું વિમાન

ચોથી આવૃત્તિ,
૩૬૫x૯, પૃષ્ઠ
૩૮૩ મૂલ્ય૧૧૮

‘સ્વર્ગ’ એટલે પ્રભુમય જીવન અથવા પ્રભુ પોતે. એ સ્વર્ગ મેળવવા માટે કાંઈ ખર્ચારા કે ઘોડાગાડી કામ લાગે નહિ; એને માટે તો “વિમાન” જ જોઈએ. આ પુસ્તક એવાજ પ્રકારનું અને ભક્તિમાર્ગની પહેલી ચોપડી જેવું છે. એમાં બહુ હોરો હેરો વાંચવા ગમે એવા ટુંકા ટુંકા બોધદાયક, અને રમુજી રૂપ દાખલાઓ છે; તથા ઠેકણે ઠેકણે પ્ર. સંગતે અતુલરતા બોધપ્રદ ભજનકીર્તન પણ આપેલાં છે. આ દાખલાઓ વાંચવાથી ધર્મ તથા પ્રભુને જાણવાની ઇચ્છા જાગે છે.

સ્વર્ગની કુંચી

ચોથી આવૃત્તિ
૩૬૫x૯, પૃષ્ઠ
૩૭૮ મૂલ્ય૧૧૮

‘વિમાન’ માં બેસીને તો સ્વર્ગના બારણા મુઠીજ પહોંચી શકાય, પણ પછી અંદર જવા માટે તો સ્વર્ગના બારણા ઉઘડે તેવી કુંચીજ જોઈએ. તેથી ભક્તિમાર્ગની ખીજ ચોપડીતરીકે ‘સ્વર્ગની કુંચી’ કહાડવામાં આવી છે. પ્રભુને જાણવાની તેમજ ધર્મનું પાલન કરવાની ઇચ્છા પૂરી પડેતેટલા માટે આ પુસ્તકમાં ઇશ્વરનો મહિમા, ભગવદ્ ઇચ્છાને આધીન થવાની ખુબી, ધર્મપાલનના લાભ, પ્રભુસ્મરણનો આનંદ, પ્રભુપ્રેમનું ગળ, સત્સંગની બલિહારી, આચરણ સુધારવાની જરૂર, વગેરે અનેક બાબતો બહુ સારી રીતે સમજાવવાના ૨૧૦ સંયોદ દાખલાઓ તેમજ અનેક ભજનો અને વિવિધ પ્રકારની પ્રાર્થનાઓનો સમાવેશ કરેલો છે.

સ્વર્ગનો રવજાનો

ત્રીજી આવૃત્તિ
૩૬૫x૯, પૃષ્ઠ
૩૫૦ મૂલ્ય૧૧૮

‘કુંચી’ વડે દાર ઉઘાડીને સ્વર્ગની અંદર પેડા પછી ‘સ્વર્ગનો ખજાનો’ હાથ કરાવનારા આ પુસ્તકનું નામ ‘સ્વર્ગનો ખજાનો’ રાખ્યું છે અને તે ભક્તિમાર્ગની ત્રીજી ચોપડી છે. એમાં ઇશ્વરનું સ્વરૂપ, મનને વશ કરવાના, જીંદગીમાં મીઠાચ લાવવાના અને પાપથી બચવાના ઉપાય, ભક્તોનો તરફગાટ, ભક્તિનું ખરૂં સ્વરૂપ, સત્સંગનો લાભ, ઇશ્વરાર્થ શુક્રમં, શાસ્ત્રના સાચા અર્થ કેમ સમજવા? સાચો પરમાર્થ કેવીરીતે યર્થ થકે? આચરણો કેમ સુધરે? એ વગેરે અનેક ઉપદેશક વિચારોના ૧૨૫ અસરકારક દાખલાઓ આપેલા છે. સાથે જૂદાજૂદા ભક્ત મહાત્માઓનાં ભજન ૫૬ વગેરે પણ આપેલાં છે.

સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય { અમદાવાદ
અને મુંબઈ

વિજ્ઞાન, શુક્રતિ અને અનુભવના અનેક દાખલાદ્વારે આપી શકાય
 યુનિઓના ઉત્તમ સિદ્ધાંતોને સચોટ રીતે સમજાવનાર, માનવ-
 હૃદયને અપૂર્વજ્ઞાન, ઉત્સાહ અને મનોબળથી સરપૂર બનાવી
 મૂકનાર તથા અનેક માણસોનાં જીવન પલટાવી નાખનાર

સ્વામી રામતીર્થના સદુપદેશ

૨૪૦૦ પૃષ્ઠના ચાર મોટા ગ્રંથોમાં ભાગ ૧ થી ૧૩

ગ્રંથ ૧ જો-ભાગ ૧ થી ૬

કદ પાા x ૮, પૃષ્ઠ ૫૮૦, મૂલ્ય ર) પો. ૦૮

આમાંના કેટલાક વિષયોનાં નામ:-આત્મકૃપા, ધર્મચર્ચ, નગદ
 ધર્મ, ભારતનો ભવિષ્યકાળ, હિંદની જરૂરીઆતો, યજ્ઞનું રહસ્ય, રાષ્ટ્રીય
 ધર્મ, ઉત્કર્ષનું રહસ્ય, પાપનું નિદાન, આપણું સત્યસ્વરૂપ, ધર્મનું
 લક્ષ્યબિંદુ, માનસિક શક્તિઓ, સ્વર્ગનું રાજ્ય, પવિત્ર પ્રણવ, હૃદયસ્થ
 હરિ, સાક્ષાત્કારની વિધિ, આરબ્ધ અને પુરુષાર્થ, સર્વ ધર્મનું સમાધાન.

ગ્રંથ ૨ જો-ભાગ ૬ થી ૯

કદ પાા x ૮, પૃષ્ઠ ૬૮૦, મૂલ્ય રૂ ૨૧ પો. ૦૮

આ ગ્રંથમાંના કેટલાક વિષયો:-સર્વ ધર્મના પૂર્ણ કરવાનો માર્ગ,
 વિજ્ઞાની આધ્યાત્મિક શક્તિ, હજારો મૂસાનો હંડ, જગત્ ક્યારે અને શા
 માટે? કુટુંબ શી રીતે સુખી કરવા? દુઃખમાંથી ઈશ્વરમાં, રામનો સંદેશ,
 આર્યાવર્તની ગ્રામીન દિવ્યદષ્ટિ, જગતપર હિંદનું અણ, હિમાલયના
 દેશો, સ્વામીશ્રીના વાંચવા યોગ્ય પત્રો. મુદ્ર.

ગ્રંથ ૩ જો-ભાગ ૧૦-૧૧

કદ પાા x ૮, પૃષ્ઠ ૫૨૮, મૂલ્ય ર) પો. ૦૮

કેટલાક વિષયોનાં નામ:-રામપરિચય, આનંદ, જીવતો કાણુ છે ?
 લોકોને વેદાંત કેમ નથી ગમતું ? ઉત્તરનો માર્ગ, અદ્વૈત, પત્રમંજૂષા, સુલેહ
 કે જંગ ?-મંઆતરંગ, સુધારણા, વિદેશના અનુભવ, પહાડી દેશો.

ગ્રંથ ૪ થો-ભાગ ૧૨, ૧૩

કદ પાા x ૮, પૃષ્ઠ ૬૪૦, મૂલ્ય રૂ ૨) પો. ૦૮

આ ગ્રંથમાં સ્વામી રામના વિસ્તૃત અને અસરકારક ચરિત્ર ઉપ-
 રાંત ૨૦૦ પૃષ્ઠ જેટલા બોધગ્રંથ ૧૫ લેખો તથા લાપણો પણ છે.

સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાયાલય { અમદાવાદ
 અને મુંબઈ

સ્વામી વિવેકાનંદના સદુપદેશ

ગ્રંથ પહેલો-ભાગ ૧, ૨, ૩ { ક્રંદ પાના ૪૮, પૃષ્ઠ ૫૭૫
પાકા પૂઠા સાથે રૂ. ૨.૧

આમાંના ઠેકાડાક વિષયો:—ધર્મ એટલે શું? આર્યતત્ત્વજ્ઞાનનાં પદ્યો. અમેરિકાની સર્વધર્મપરિષદમાં વ્યાખ્યાન. ભારતની જડતાનું કારણ. તમારામાં અનંત સામર્થ્ય છે. પ્રાચીન સભ્યતાની વિશેષતા. ધાર્મિક ઉત્સવોની આવશ્યકતા. ઓકિજરણીની રૂપરેખા. સંકલ્પસિદ્ધ ઋષિઓનું સામર્થ્ય. સૂક્ષ્મ મનનું સામર્થ્ય. શક્તિ ખીલવવાનો માર્ગ. ૪૦ ૪૦

ગ્રંથ રજો-ભાગ ૪-૫ { ક્રંદ પાના ૪૮, પૃષ્ઠ ૬૦૦
પાકા પૂઠા સાથે રૂ. ૨.૧

આમાંના ઠેકાડાક વિષયો:—વેદાન્તનું મહાન કાર્ય. ભરતખંડના મહાન પુરુષો. સંન્યાસનો આદર્શ અને તેનું વ્યાવહારિક સ્વરૂપ. ૪૦ ૪૦

ભાગ છઠો તથા સાતમો { ક્રંદ પાના ૧૧૧, પૃષ્ઠ ૪૨૦
પાકા પૂઠા સાથે રૂ. ૧.૧

આ ગ્રંથમાં સ્વામીજીના ઓજસથી ઉમરાતા પત્રો, સંભાષણો, મુલાકાતો, તથા અસરકારક સંવાદોના રૂપમાં અનેક બોધપ્રદ વિષયો સમાયલા છે. જેમકે:—મૃત્યુ પછીની દશા. દરેક જણુ વિવેકાનંદ થઈ શકે. અખંડ સહાયર્થ એજ બળતી આવી. પૂર્વજન્મોનું જ્ઞાન. યુરુકુસની પ્રાચીન પ્રથા. જાપાનની મહત્તાનું રહસ્ય.

ભાગ આઠમો { ક્રંદ પાના ૧૧૧, પૃષ્ઠ ૫૮૦
પાકા પૂઠા સાથે રૂ. ૨

આમાંના ઠેકાડાક વિષયો:—પૂર્વ અને પશ્ચિમ. ભક્તિયોગ. વંદિધર્મના આદર્શો. ધિયોસોશીયલ વિચારો. જડભરતની વાર્તા. પ્રજ્ઞાદની વાર્તા.

ભાગ ૯મો સંપૂર્ણ જીવનચરિત્ર { ક્રંદ પાના ૧૧૧, પૃષ્ઠ ૭૪૦
પાકા પૂઠા સાથે રૂ. ૨.૧

અનેક ગ્રંથોને આધારે લખાયેલા આ ચરિત્રમાં સ્વામીજીના જીવનની તમામ જાણુવા જેવી બાબતો સમાઈ જાય છે. જેમકે:—કુલજ્ઞતાન્ત. બાલ્યાવસ્થા અને વિદ્યાર્થીજીવન. વિપત્તિઓ અને સસની જિજ્ઞાસા. શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસેનો સમાગમ. સાધકદેશ. નિર્વિકલ્પ સમાધિ. દ્વિમાસ્ય અને દેશના અન્ય લાગેમાં પ્રવાસ. અમેરિકાનો પ્રવાસ અને મુરકેલીઓ. રામકૃષ્ણમિશન અનાયાચમો, સેવાચમો, વગેરેની સ્થાપના. મરઝી, દુષ્કાળ વગેરે પ્રસંગોમાં લોકસેવા. ફરીયા અમેરિકા જવું. બેલૂરમઠમાં જીવન. મદાસમાધિ. ઉપસંહાર. ૪૦ ૪૦

ભાગ ૧૦ મો-રાજયોગ { ક્રંદ પાના ૧૧૧, પૃષ્ઠ ૩૦૦
પાકા પૂઠા સાથે રૂ. ૧.૧

આમાં આઠ મહત્વપૂર્ણ ભાષણો, વિવેચનસાથે યોગદર્શનનાં તમામ મૂળ સૂત્રો, તથા યોગશાસ્ત્રને સજતા અને રહસ્યો અને ખુલાસા આપેલા છે.

સસ્તું સાહિત્ય વધક કાર્યાલય { અમદાવાદ
અને મુંબઈ

ઉત્તમ જીવનચરિત્રોનો

(અનેક અનુભવીઓના ઉદ્ગાર)

“ જીવનચરિત્ર એ એક પ્રકારનું દર્પણ છે. જેમ અરીસામાં પોતાની મુખાકૃતિમાં ખાંપણ જુએ છે, ત્યારે તે ખાંપણને કાઢી ન અને ક્રિયામાં વધારો કરવા માટે પ્રયત્ન કરે છે, તેમ ચરિત્રરૂપી સીધી પોતાના સ્વભાવમાં વળગેલાં ભૂપણ્યપણ્ય-ગુણદોષ-તેના જો આવે છે અને તેમ ચર્તા દ્વંધુનો ક્ષય અને ભૂપણ્યમાં વૃદ્ધિ કરવાને જાગૃત થાય છે. વળી જે ક્ષમ ઉપદેશ અથવા બોધ કરવાથી નથી બે તે ક્ષમ જીવનચરિત્ર સહૃદયોથી પાર પાડી શકે છે. અતિ શ્રમ લઈ બહોળા, દેશાટન કરો, સ્વદેશહિતેષુ ચાઓ, પ્રેમસૌહાર્દ દાખવો, એવા ઉપદેશો મુખે અથવા પુસ્તકદ્વારા કરવાથી જેવી અને જેટલી અસર થાય છે, તેના કરતાં એવા ગુણોથી અંકિત થઈ પ્રખ્યાતિમાં આવેલા મં જનોનાં ચરિત્ર વાંચી સમજવાથી અધિક અસર થાય છે. વાંચનાર સ્મરણસ્થાનમાં તેની આગાહ ઉઠી જાય પડે છે અને પછી તે તે અનુસરીને ઉત્તેજિત થઈને બહાર પડે છે. ”

✽

✽

✽

“ ઉત્તમ ચરિત્રો તેના વાચકને જતાવી આપે છે કે એક સામાન્ય મનુષ્ય પણ પોતાનું જીવન કેટલી હદ સુધી ઉત્તમ બનાવી શકે તથા કે ઉચ્ચ કાર્ય કરી શકે અને જગતમાં કેટલી મધી સારી અસરો ફેલાવી શકે. ”

✽

✽

✽

“ ચરિત્રોના વાચનથી આપણું ચૈતન્ય સતેજ થાય છે, આપણું આશામાં જીવન આવે છે; આપણામાં નવું કૌવલ, હિંમત અને શ્રદ્ધા આવે છે; આપણે આપણા ઉપર તેમજ બીજાઓ ઉપર શ્રદ્ધા રાખીએ છીએ, આપણામાં મહત્વાકાંક્ષા જાગે છે, આપણે રૂઝા કાર્યોમાં જોડાઈએ છીએ અને મોટાઓનાં કાર્યોમાં તેમની સાથે દિસ્સેદાર થવાને ઉત્કેષ્ટાઈએ છીએ. આ પ્રમાણે જીવનચરિત્રોના સહવાસમાં રહેવું, જીવવું અને તેમાંના દાખલાઓ જોઈને સ્ફુરણાયમાન થવું, એ તે તે ઉત્તમ આત્માઓના સમાગમમાં આવવા બરાબર અને ઉત્તમ મંડળમાં સહવાસ કરવા બરાબર છે. ”

✽

✽

✽

“ મહાન ઓપુરોષોનાં જીવનચરિત્રોનું ચિંતન કરાય છે ત્યારે બરાબર સમજી શકાય છે કે મહાતાનો દરવાજો સર્વને માટે ઉઘાડો છે. ”

✽

✽

✽

(ઉપર પ્રમાણે હોવાથીજ સસ્તા સાહિત્ય તરફથી અનેક ઉત્તમ ચરિત્રો નીકળતાં ચાલે છે. વિગત માટે જુઓ આ સામેનું પૃષ્ઠ.)

ઉત્તમજીવનચરિત્રો

રામતીર્થની જીવનકથા

પાનાં ૧૮૧, પૃષ્ઠ ૪૦ જેમા પૃષ્ઠ ૨૦૦ ઉપદેશોનાં છે. મૂલ્ય રૂ ૨)

શ્રી શિવાજી છત્રપતિ { બીજી આવૃત્તિ
૧૦ ચિત્ર તથા

પુસ્તક સુધારાવધારા સાથે, કદ પાનાં ૧૮, પૃષ્ઠ ૫૪૦, મૂલ્ય રૂ ૨૧

મહાન સમ્રાટ અકબર { ભારતના ભૂત
અને વર્તમાન

સમયના ચિતાર તથા સુંદર ૭ ચિત્રો સાથે કદ પાનાં ૧૮, પૃષ્ઠ ૩૫૦, રૂ. ૧૧

વીર દુર્ગાદાસ { વાર્તારૂપે ચરિત્ર, કદ પાનાં ૧૭,
પૃષ્ઠ ૨૪૦, મૂલ્ય ૦૧૧ પાકું ૦૧૧

ભારતનાં સ્ત્રીરત્નો { પુસ્તક સુધારાવધારા સાથે,
૭૦૦-૭૦૦ પૃષ્ઠના તથા

પાનાં ૧૮૬૬ના ત્રણ ગોટા અથવા બીજી આવૃત્તિ, પાકાં પૃષ્ઠો સાથે રૂ. ૬,

મહાત્મા ટૉલ્સ્ટૉય { કદ પાનાં ૧૮, પૃષ્ઠ
૬૨૦, પાકું પૃષ્ઠ રૂ ૨૧

સ્વામી વિવેકાનંદ { કદ પાનાં ૧૮, પૃષ્ઠ ૭૪૦
પાકા પૃષ્ઠો સાથે રૂ ૨૧

નેપોલિયન બોનાપાર્ટ { કદ પાનાં ૧૮, પૃષ્ઠ
૮૪૦, મૂલ્ય રૂ ૩,

જગતનો મહાન પુરુષ { ૩૦ આધીશ્વરિયે
૫૪ ૩૫૦, મૂલ્ય રૂ ૧૧

સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય { અમદાવાદ
અને મુંબઈ

ઉત્તમ જીવનચરિત્રોનો

(અનેક અનુભવીઓના ઉદ્ગાર)

“ જીવનચરિત્ર એ એક પ્રકારનું દર્પણ છે. જેમ અરીસામાં મનું પોતાની મુખાકૃતિમાં ખાંપણ જુએ છે, ત્યારે તે ખાંપણને કાઢી નાખી અને કાંતિમાં વધારો કરવા માટે પ્રયત્ન કરે છે, તેમ ચરિત્રરૂપી આ સીધી પોતાના સ્વભાવમાં વળગેલાં બૂંધણુદ્વંધુ-ગુણદોષ-તેના જોવામાં આવે છે અને તેમ ચર્તા દ્વંધુનો ક્ષય અને બૂંધણુમાં વૃદ્ધિ કરવાને જન્ય થાય છે. વળી જે કામ ઉપદેશ અથવા બોધ કરવાથી નથી બનતું તે કામ જીવનચરિત્ર સહેલાઈથી પાર પાડી શકે છે. અતિ શ્રમ સર્પવિદો ભણો, દેશાટન કરો, સ્વદેશહિતેચ્છુ યાઓ, પ્રેમરૂપ દાખવો, એવા એવા ઉપદેશો મુખે અથવા પુસ્તકદ્વારા કરવાથી જેની અને જેટલી અસર થાય છે, તેના કરતાં એવા યુક્તોથી અંકિત થઈ પ્રખ્યાતિમાં આવેલા મહા જનોનાં ચરિત્ર વાંચી સમજવાથી અધિક અસર થાય છે. વાંચનારનું રમરણુરધાનમાં તેની આગાહ હોડી છાપ પડે છે અને પછી તે તે અનુસરીને ઉત્તેજિત થઈને બહાર પડે છે. ”

✽

✽

✽

“ ઉત્તમ ચરિત્રો તેના વાચકને જાતાવી આપે છે કે એક સામાન્ય મનુષ્ય પણ પોતાનું જીવન કેટલી હદ સુધી ઉત્તમ બનાવી શકે તથા કેવા ઉચ્ચ કાર્ય કરી શકે અને જગતમાં કેટલી બધી સારી અસરો ફેલાવી શકે. ”

✽

✽

✽

“ ચરિત્રોના વાચનથી આપણું ચૈતન્ય સતેજ થાય છે, આપણી આશામાં જીવન આવે છે; આપણામાં નવું કૌવત, હિંમત અને શ્રદ્ધા આવે છે; આપણે આપણા ઉપર તેમજ બીજાઓ ઉપર શ્રદ્ધા રાખીએ છીએ, આપણામાં મહત્તાશ્રદ્ધા જાગે છે, આપણે રૂઝા કાર્યોમાં જોડાઈએ છીએ અને મોટાઓનાં કામોમાં તેમની સાથે હિસ્સેદાર થવાને ઉશ્કેરાઈએ છીએ. આ પ્રમાણે જીવનચરિત્રોના સહવાસમાં રહેવું, જીવવું અને તેમાંના દાખલાઓ જોઈને સ્પુરણાત્મક થવું, એ તે તે ઉત્તમ આત્માઓના સમાગમમાં આવવા બરાબર અને ઉત્તમ મંડળમાં સહવાસ કરવા બરાબર છે. ”

✽

✽

✽

“ મહાન ઔપરુષોનાં જીવનચરિત્રોનું ચિંતન કરાય છે ત્યારે બરાબર સમજી શકાય છે કે મહાતાનો દરવાજો સર્વને માટે ઉઘાડો છે. ”

✽

✽

✽

(ઉપર પ્રમાણે હોવાથીજ સરતા સાહિત્ય તરફથી અનેક ઉત્તમ ચરિત્રો નીકળતાં ચાલે છે. વિગત માટે જુઓ આ સામેનું પૃષ્ઠ.)

વિવિધ વિષયનાં ઉત્તમ પુસ્તકો પૂરાં પાડનારી, આખા હિંદમાં સર્વથી સસ્તી અને ૧૫ વર્ષથી ૫૦૦૦ પ્રતમાં નીકળતી

વિવિધ ગ્રંથમાળા-બે વર્ગમાં

પ્રત્યેક વર્ગ દીઠ દરવર્ષે ૫૫૪૮ અને ૫૪૯ ના કદનાં ૧૫૦૦ પૃષ્ઠનાં ઉત્તમ પુસ્તકો માત્ર રૂ. ૪માં અને પાકાં પૂઠાં સાથે રૂ. ૫ માં મળે છે. પોંખાઈ. બંને વર્ગના મળીને માત્ર રૂ. ૭ અને ૯)

આલુ વર્ગ અથવા પહેલા વિભાગનાં સં. ૧૯૮૧ નાં પુસ્તકોઃ—સ્વામી રામતીર્થ ભાગ ૧૨-૧૩ તૈયાર છે. ખીજાં સત્યાગ્રહ અને અસહકાર, યોગતત્ત્વ, ટુંકી વાતોનો નવો ભાગ, દૃષ્ટાંતસંગ્રહ, દાગોરકૃત ભારતધર્મ, જેમ્સ એલનનાં પુસ્તકો, ભારતીય નીતિકથાઓ, સ્વામી વિવેકાનંદનો જ્ઞાનયોગ, જગતની મુસાફરી, એમાંથી તેમજ વધુ પસંદગી જારી રહી તેમાંથી પણ નીકળશે.

નવીન વર્ગ અથવા બીજો વિભાગ—આ વર્ગ સંવત ૧૯૮૧થી થક થઈ તેનાદ્વારા પ્રીતમની વાણી નીકળી ચુકી છે. ખીજાં નીચલાંમાંનાં તે મજ નક્કી થશે તે તે જીવનચરિત્રો તેમજ સંતવાણીનાં પુસ્તકો નીકળશે.

જીવનચરિત્રોઃ—સુપ્રસિદ્ધ સ્વામી ભારકરાનંદ મરસ્વતી, મહાન ગૌરાંગતું વિસ્તૃત ચરિત્ર, મુસલમાન મહાત્માઓનાં બોધપ્રદ વૃત્તાંત જગપ્રસિદ્ધ ઉદારાત્મા કારનેગી.

સંત મહાત્માઓની વાણીઃ—આ વાણીનાં પુસ્તકોમાં નીચે જણાવેલા તેમજ ખીજા અનેક સંતમહાત્માઓનાં ધોળ, બજન, ગરબી, છંપા, મહિના, માખીઓ, રખતા, આખ્યાન વગેરે નીકળશે. જેમકે પ્રીતમ, મોળે, ધીરો, નરસિંહ, મીરાંબાઈ, નીરાંત, જાણુ, નિષ્કુળાનંદ, રવિદાસ, ભાણુદાસ, દયાળભક્ત, ગોપાળ, જુટીયો, મોરાર, લાલદાસ, નરહરિ, શામળ, ગિરધર, દયારામ, વગેરે; વળી આગળ જતાં દલપતરામ, કેશવ, કલાપી, મણિલાલ, નૃસિંહાચાર્ય, નાનાલાલ, કાન્ત, નરસિંહરાવ, બોટાદ કર, મૈથિલિશરણ, ધનવર્તમાન કવિયુગના હિન્દી તથા ગુજરાતી કવિઓની કવિતાઓ પણ ચુંટી કઢાડીને અપાશે. અખ્યાની વાણી તો નીકળી છે.

સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય-અમદાવાદ અને મુંબઈ

આરોગ્યવિષે સામાન્ય જ્ઞાન-ગાંધીજીત...૧૪૦... ૫ x૬૧૧ ૦/

બોધદાયક ઉત્તમ જીવનચરિત્રો

કાઉન્ટ ટાલરેટોયનું જીવનચરિત્ર...	...૬૨૦...	૫૧x૮	૨૧
મહાન નેપોલિયન બોનાપાર્ટ...	...૮૪૦...	"	૩)
સ્વામી વિવેકાનંદનું મંપૂર્ણ જીવનચરિત્ર	૭૪૦...	૫x૬૧૧	૨૧
જગતનો મહાન પુરુષ (મં ગાંધીજી)	૩૫૦...	"	૧૧
મહાન સમ્રાટ અકબર ...	૩૫૨...	૫૧x૮	૧૧
શ્રી શિવાજી હવે પતિ ..	૫૧૮...	૫૧x૮	૨૧
વીર દુર્ગાદાસ ..	૨૪૦...	૫x૭	૦૧
ભારતનાં સ્ત્રીઓ—અથ ૧ લો	૨૧૦૦...	૫૧x૮	૬)
" " " અથ ૨ નો			
" " " અથ ૩ નો			

છોક દરેક ભાગના રૂ ૨૧

શ્રીઓ તથા પુરુષો માટે બોધપ્રાવાર્તાઓ

હંડીવાર્તાઓ ભા. ૧, ૨, ૩, ૪	૬૭...	૫x૮	૨
હંડીવાર્તાઓ-ભાગ ૫ મો-૨૮, સાપ્તાહિક વાર્તા	૩૦...	૫x૬૧૧	૦૧
હંડીવાર્તાઓ-ભાગ ૬ દ્વિ-બોધપ્રદ ૨૭ વાર્તા	૩૬૮...	"	૧
હંડીવાર્તાઓ-ભાગ ૭ મો-અનેક વાર્તા	૩૫૦.	"	૧
દયાળુ માતા અને સદ્ગુણી પુત્રી	૧૬૮.	૪x૭	૦

બાળકોમાટે ખાસ ઉપયોગી પુસ્તક

સદ્ગુણી બાળકો-૬૯ બનાવોનો સંગ્રહ	૧૨૮...	૫x૭.	૧
બાળસદ્ગુણ-વાર્તાઓરૂપે ધાર્મિક શિક્ષણ	૧૧૨...	"	૦૧
બાળકોની વાર્તા-રસિકવાચિતરૂપે ૨૧ પાક	૬૬૦...	૫x૬૧૧	
દુઃખમાં વિદાલ્યાસ-સંયોદ સાચાં દર્શનો	૬૦...	૧૧x૮	
મુબોધક નીતિકથા ...	૧૮૪...	૪x૭	૦

પુસ્તકો મંગાવનારને ખાસ સૂચન

૧-પોસ્ટેજ ઉપરાંત રજીસ્ટર તથા વી. પી. ખર્ચ પણ રૂ. ૦ સુ
 રૂ. ૦૧ જુદાં લાગે છે. ૨-બહારથી મંગાવનારે અમદાવાદ લ
 ૩-મંગાવેલામાથી જે પુસ્તક ન આવે તે બદલ સમજવું
 ૧) થી જોઈનાં પુસ્તકાદિ જોઈએ તો વી. પી થી ન મૂત
 જો. કે ટીકાટજ મોકલવી. ૫-પૂરું મૂલ્ય તથા વધારાના પેકીંગ
 ૦૧ પ્રથમથીજ મોકલીને દરેક રૂ.નાં સામગ્રી પુસ્તકાદિ રેલવેસ્તે મંગ
 ખર્ચ બહુ જોઈએ આવશે. ૬-કમમા કમ રૂ. ૨૫) નાં પુસ્તકાદિ
 કમીશન પણ મળશે. ૭-બહારનાં પુસ્તકો લાવીને મોકલાવે નહિ

સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય

અમદાવાદમાં—ગેશન કોર્ટ પાસે. મુંબઈમાં—કાલખાદે